

John Wesley

Standardní kázání

Evangelická církev metodistická

Praha 2005

Úvod ke Standardním kázáním

Máme před sebou sbírku takzvaných *Standardních kázání* Johna Wesleyho. Jsou to nejen příležitostné promluvy, nýbrž vyříbená pojednání, která vystihují zvěstné důrazy kazatele a celého metodistického hnutí a mají v metodismu normativní charakter.

John Wesley (1703 – 1791) byl výraznou postavou anglického církevního života v 18. století. Byl ordinovaným anglikánským farářem a učitelem na Lincolnově koleji v Oxfordu. Po neúspěšné misijní práci v nově založené kolonii Georgia v Severní Americe prožil ve svém životě dne 24. května 1738 hluboký obrat. Přestal spoléhat na vlastní zásluhy před Bohem a spolehl cele na Boží spasitelnou milost. Poznání, že „víra je nejen souhlasem s celým evangeliem Kristovým, nýbrž také plným spolehnutím na krev Kristovu, důvěrou v zásluhy jeho života, smrti a vzkříšení a spolehnutím na něho jako na naše smíření, na náš život, jako na obětovaného za nás a žijícího v nás,“ jak vyznává hned v prvním kázání. V jeho *Deníku* najdeme pod datem 24. května 1738 obsáhlý rozbor významu této životní změny.

Výsledkem jeho zkušenosti ~~ve skupince~~ v malém shromáždění lidí v ulici Aldersgate v Londýně bylo, že Wesley začal kázat evangelium Kristovy milosti zpočátku v různých skupinkách a shromážděních, od dubna 1739 velkým zástupům pod širým nebem. Tak se zrodilo hnutí, které vešlo do dějin pod názvem „metodismus“. Jméno bylo původně nadávkou z doby, kdy John Wesley a jeho přátelé chtěli získat Boží přízeň tak, že zachovávali některé vnější formy a obyčeje Anglikánské církve podle určité metody, kterou si stanovili. Vlastní metodistické hnutí má s touto metodou pramálo společného – kromě mužů, kteří podobně jako John Wesley prožili duchovní obnovu a začali následovat Krista biblickým způsobem.

Metodistické hnutí původně nebylo církví a ani jí nechtělo být. Bylo to obživné hnutí uvnitř Anglikánské církve. Wesley nechtěl štěpit církev, a proto organizoval skupinky věřících jako církevní spolky – nemluvil o sborech, nýbrž o „společenstvích“ (*society*). Až když anglikánští duchovní a biskupové metodisty odmítali a nevysluhovali jim svátosti, došlo k oddělení metodistických skupin a kazatelů od Anglikánské církve.

Wesley se stal jedním z hlavních kazatelů probuzení, které se od roku

1739 začalo šířit po celém britském ostrově a později i v Irsku. Byl doslova „cestujícím kazatelem“, který projížděl zemí a zvěstoval Boží milost všem, kdo byli ochotni naslouchat. V roce 1746 přerušil na několik týdnů tyto cesty, aby připravil do tisku svazek kázání, která – jak píše v předmluvě – „obsahují podstatu toho, co jsem v posledních osmi až devíti letech kázal“. Je to jakýsi početší vydání počtu z jeho kazatelské činnosti a v němž ukazuje Wesley důrazy jeho své zvěsti po roce 1738, po jeho svém „obrácení“. Americký znalec Wesleyho prof. Albert C. Outler napsal o této změně vzhledem k Wesleyově kazatelské činnosti, že to je „obrat od jeho dřívějšího pohledu, že svatý život nutně předchází ospravedlňující víru, k biblickému přesvědčení, že ospravedlňující víra nutně předchází svatý život“¹.

K prvnímu svazku kázání z roku 1746 pak připojil Wesley v letech 1748, 1750 a 1760 další tři svazky. Tato kázání mají pro metodistické hnutí normativní věroučný význam, a proto se jim začalo říkat *Standardní kázání*. Každý kandidát kazatelské služby musel mít od superintendenta osvědčení, že *Standardní kázání* četl a že s jejich obsahem souhlasí. Před ordinací musel projít ústní zkouškou a prokázat znalost těchto kázání a *Poznámek k Novému zákonu*. Při ordinaci byly kandidátům kladeny dvě otázky. Za první měli potvrdit, že pokládají učení obsažené v Písmu svatém za dostatečné ke spáse v Kristu Ježíši a že nebudou zvěstovat nic jiného, než co lze doložit Písmem svatým. Za druhé měli prohlásit, že četli první čtyři svazky Wesleyových kázání a jeho *Poznámky k Novému zákonu* a že „věří, že nauka v nich obsažená, odpovídá Písmu svatému“.

Wesley byl kazatelem, který volal lidi především k pokání a následování Krista. Ve Standardních kázáních proto najdeme hlavně témata týkající se cesty spasení, od prvních kroků při vstupu do Boží blízkosti až po otázky spojené s posvěcením (1 – 20). Další řada (21 – 33) tvoří výklad Ježíšova Kázání na hoře jako „souhrnu pravého náboženství“ s důrazem na posvěcený život jako důsledek ospravedlňující víry. Následující kázání (34 – 53) se zabývají věroučnými a etickými otázkami a jsou zčásti odpovědí na námitky, které se při zveřejnění prvních kázání ozvaly, např. na důraz na posvěcení a křesťanskou dokonalost.

V čele sbírky je kázání „Spasení skrze víru“ (**1. kázání**), které měl John Wesley dne 11. června 1738 na univerzitě v Oxfordu. K této službě

pověřovaly jednotlivé akademické koleje. V Deníku napsal, že na něho přišla řada jednou za tři roky. Kázání bývala v neděli dopoledne ve 14 hodin, kromě prázdnin, kázalo se anglicky, pouze při zvláštních příležitostech latinsky. Bylo-li v kázání něco, co bylo v rozporu s naukou nebo řádem Anglikánské církve, měl vicekancléř univerzity právo vyžádat si kopii kázání a předložit ji profesorům teologie. Ti pak mohli případně kazatele suspendovat z další kazatelské služby na půdě univerzity. Toto právo bylo např. použito proti Johnu Wesleymu, když kázal o „Biblickém křesťanství“.

Ač měl Wesley toto první kázání pouze osmnáct dní po památní květnové zkušenosti v Aldersgate, nebylo to pravděpodobně nové kázání. V *Deníku* píše, že dne 14. dubna, tedy už před touto zkušeností, kázal u Sv. Anny a v Savojské kapli o „darovaném spasení na základě víry v krev Kristovu“. Bylo to pravděpodobně toto kázání a starší vydavatel jeho *Standardních kázání* E. H. Sugden se dokonce domnívá, že je napsal už když byl v Americe.² Wesley kázal na *Ef 2,8* v roce 1738 devětkrát, do roku 1765, kdy je přepracoval (ve sbírce to je 43. standardní kázání), kázal čtyřicetkrát a po roce 1765 ještě dvacetkrát – pokud jsou zachované seznamy jeho kázání úplné.

Také kázání „Skoro křesťan“ (**2. kázání**) bylo předneseno před akademickou obcí a to dne 25. července 1741. Původně chtěl Wesley kázat na text „Běda! Nevěstkou se stalo město věrné!“ (*Iz 1,21*). Toto kázání bylo nalezeno po jeho smrti anglicky s datem 24. 6. 1741 a také v latinském překladu. Wesley je četl hraběnce Huntingdonové, ta ho však přemluvila, aby je na univerzitě nekázal. Bylo vysloveně útokem proti nauce a praxi univerzity a zabývalo se v podstatě tématem čtvrtého kázání sbírky *Biblické křesťanství*, pro které pak byl z další kazatelské služby na univerzitě skutečně vyloučen.

V Deníku píše Wesley, že tak početné shromáždění v Oxfordu ještě nezažil. Není divu. Po kázání roku 1738 se stal nejznámějším a nejpotupovanějším kazatelem v Anglii. Postupně před ním zavírali kostely a on byl nucen kázat pod širým nebem. A v tu dobu se proti němu už začalo zvedat nepřátelství poštvaného davu a pronásledování. Je proto spíše překvapivé, že ho otcové univerzity vůbec ještě na kazatelnu pozvali.

Autorem kázání „Probuď se, kdo spíš“ (**3. kázání**) je Johnův bratr Charles. Proslovil je dne 4. dubna 1742 rovněž na univerzitě. John byl

v tu dobu v Londýně a v *Deníku* napsal, že dne 14. dubna ve 14 hodin odpoledne, kdy Charles kázal, se sešel s několika lidmi, aby se za něho modlili. Roku 1748 vyšla kniha *Průvodce po univerzitě v Oxfordu a v Cambridge*³, kde je zajímavá zmínka o tomto kázání: „Univerzita chodí do tohoto kostela o nedělích a o svátcích v deset hodin a ve dvě hodiny odpoledne a kázání trvá zpravidla půl hodiny. Když jsem však byl náhodou roku 1742 v Oxfordu, metodista Wesley z Christ Church poutal pozornost svých posluchačů po celé dvě hodiny a když vyčínil všem hodnostářům, od nejvyšších po nejnižší, shromáždění ho vypískalo.“⁴ Charles Wesley cituje tento výrok ve svém *Deníku* dne 15. dubna 1750 a dodává: „A nejvyšší čas, aby tak učinili, říká-li historik pravdu. Na smůlu pro něho jsem však měřil čas na svých hodinkách a byla to jen hodina. Nikomu jsem nevyčínil, ani vysokému, ani nízkému, jak ukáže mé kázání, až vyjde tiskem. Ani mě z kazatelny nevypískali a naprosto ke mně nebyli neuctiví, a to mladí i staří.“⁵ Kázání pak vyšlo tiskem nejméně 36krát. Ovšem vicekancléř univerzity William Hodges si vyžádal jeho text a měl proti němu námitky. Ty zřejmě nebyly věroučného rázu, nýbrž vycházely spíše ze skutečnosti, že Wesley napadl univerzitní autority za přítomnosti studentů. Řadu akademických kázání uzavírá kázání „Biblické křesťanství“ (**4. kázání**) z roku 1744, poslední, které John kázal na univerzitě. V *Deníku* k tomu poznamenal dne 24. srpna: „Kázal jsem, jak se domnívám, naposledy v kostele St. Mary. Budiž. Jsem nyní prost krve těchto lidí. Osvobodil jsem svou duši zcela. Po shromáždění za mnou přišel pedel a řekl mi, že ho vicekancléř poslal pro mé poznámky. Dal jsem mu je bez odkladu a obdivoval jsem moudrou Boží prozřetelnost. Mé kázání by si asi přečetlo málo významných lidí, kdybych jim je dal. Teď je však četli, možná víckrát než jednou, všichni významní mužové na univerzitě.“ Univerzita rozhodla, že až přistě přijde řada na Johna Wesleyho, zaplatí někomu, kdo ho zastoupí – za kázání byl honorář tři guineje. Tak se stalo dvakrát nebo třikrát, než se pak vzdal roku 1751 požitků a práv člena univerzity jako *fellow*.

Následující kázání proslovil Wesley víckrát. Obsahují témata, která jako cestující evangelista často připomínal. Německý badatel J.Schempp se snažil sestavit nejčastěji užívané biblické texty Wesleyho kázání.⁶ Některé texty se opakují velice často, což souviselo s tím, že Wesley byl neustále na cestách, kázal na různých místech a snažil se lidem

připomínat základní Boží pravdy. Účinek kázání byl často velice silný. V *Deníku* např. píše dne 12. června 1742, že v Epworthu kázal o spravedlnosti ze Zákona a spravedlnosti z víry (téma 6. kázání): „Když jsem mluvil, někteří padli na zem jako mrtví a mezi ostatními bylo slyšet volání hříšníků, kteří vzdychali po spravedlnosti z víry, takže téměř přehlušili můj hlas. Ale mnozí z nich brzy pozvedli hlavu s radostí a začali děkovat, neboť byli ujistěni o tom, že obdrželi, po čem jejich srdce toužilo – odpuštění hříchů.“ Dne 17. června kázal na totéž téma v Sheffieldu: „Ještě jsem zpoloviny nedokončil své kázání, když jsem byl nucen přestat, neboť naše srdce byla tak naplněna Boží láskou a naše ústa modlitbami a děkováním. Když jsme se poněkud upokojili, pokračoval jsem a volal hříšníky ke spasení, které je hotovo, aby bylo zjeveno.“

Wesley zvěstuje cestu do Božího království jako cestu milosti. Člověk ji může přijmout jenom vírou, nemůže si ji nijak zasloužit. V tom stojí cele na straně reformátorů a ne náhodou dal do čela celé sbírky kázání o spasení pouhou vírou na základě *Ef 2,8*. Druhým silným důrazem jeho zvěstování je závaznost této milosti. Když jsi se stal Božím dítětem, pak žij jako Boží dítě, Bůh ti k tomu dává milost a zmocnění Ducha svatého. Tímto důrazem dotahuje reformační důrazy naprosto v linii novozákonní zvěsti. Toto pokračování cesty křesťana (po ospravedlnění a znovuzrození) nazývá posvěcením. Posvěcení následuje po ospravedlnění, nepředchází je. Jinými slovy: Člověk se nemusí napřed stát „dobrým“, aby ho Bůh přijal, ale Bůh ho přijímá pro zásluhy Ježíše Krista a činí z něho nové stvoření. Na této cestě posvěcení pak učí spoléhat na působení Ducha svatého. Zdůrazňoval, že Kristus nejen za nás zemřel, ale také působí v nás, v našem srdci, takže chceme i děláme, co se Bohu líbí, jak to říká apoštol ve *Fp 2,13*.

Kázáním o „Ospravedlnění z víry“ (**5. kázání**) se vrací Wesley k základnímu důrazu reformace. To už také naznačuje text z Listu Římanům, listu, který měl v reformaci klíčový význam. Pro přijetí spásy existuje jedna jediná podmínka: víra. V tom se Wesley po roce 1738 odchýlil od svého dřívějšího chápání, které zastávali především anglikáni, že totiž určité náznaky posvěceného života musí předcházet ospravedlnění. Wesley zde jasně zdůrazňuje, že ospravedlnění (to, co Bůh činí pro nás), předchází posvěcení (to, co Bůh koná v nás).

Kázání „Spravedlnost z víry“ (**6. kázání**), které proslovil Wesley v roce

1742 několikrát, se obsahově kryje s prvním a pátým kázáním. Wesley opět oživuje reformační důraz, tentokrát na pozadí Pavlem zdůrazňovaného rozdílu mezi starou a novou smlouvou. Setkáme se s typickým důrazem Wesleyho: spása je nejen znovuzískáním ztracené Boží přízně, nýbrž také obnovením ztraceného obrazu Božího. Najdeme zde protestantský důraz na opětné nabytí milosti, tzn. spravedlnosti z víry, jakož i katolický a pravoslavný důraz na obnovu Božího obrazu v padlém člověku, který se navrátil k Bohu. Sama skutečnost, že na první místa své sbírky zařadil tak výrazné důrazy na víru a spravedlnost z víry, ukazuje, jaké bylo východisko jeho bohosloví.

Na vysloveně evangelizační text *Mk 1,15*, z něhož vychází „Cesta do Království“ (**7. kázání**), Wesley údajně kázal sto osmdesátkrát. První část má na základě slova z *Ř 14,17* s charakteristikou Božího království spíše vyučující ráz. V druhé části pak je posluchač vyzván, aby do Božího království vstoupil. Wesley v kázání ztotožňuje „pravé náboženství“ s Božím královstvím. Toto království není jen cílem očekávání na konci dnů, nýbrž okoušením Boží vlády už v tomto životě (realizovaná eschatologie) – důraz, na kterém Wesleymu velice záleželo. Očekávání budoucí Boží vlády se nevzdává, chce pouze říci, že Bůh působí už zde a nyní. Už v tomto životě prožívá křesťan závďavek budoucí slávy. Pravé křesťanství pak nespočívá ve formách a v pravověří, nýbrž v lásce k Bohu a prokazování lásky k bližnímu. Vstup do Božího království vede přes pokání.

Jestliže se v předchozím kázání Wesley zabýval cestou do Božího království, ukazuje v „Prvotině Ducha“ (**8. kázání**) na dílo, které koná Duch svatý v životě věřícího. V protestantské tradici existovaly dva základní důrazy. Luther mluvil o tom, že křesťan je zároveň spravedlivý i hříšník a neustále potřebuje odpuštění. Puritánská tradice „svatého života“ zdůrazňovala obnovu křesťanova života, kterou působí Bůh. Wesley dává do jisté míry za pravdu oběma, poukazuje však na určitá nebezpečí: První důraz snadno svádí k tomu, že se člověk lehkovážně přenesení přes hřích; druhý důraz může uvrhnout křesťana do hlubokého zoufalství, když ze svého života nemůže vymýtiti všechen hřích. Wesley se pokouší spojit přednosti obou důrazů a vyhnout se těmto nebezpečím tak, že ukáže na hřích, který se přidrží i věřícího, na druhé straně pak posluchače povzbuzuje, aby spolehl na obnovující moc Ducha svatého. Kázání je mistrným příkladem Wesleyova způ-

sobu pastýřské služby. Je však třeba říci, že dosahuje uklidnění křesťanova svědomí za cenu toho, že pojem hříchu oslabuje na rovinu zkušenosti. Hlubinný rozměr hříchu, jak ji popisuje apoštol Pavel a Luther, zde nenajdeme.

V kázání „Duch otroctví a Duch synovství“ (**9. kázání**) se Wesley vrací k tématu prvního kázání o spravedlnosti z víry, tentokrát na základě tehdejší křesťanské typologie, která řadí lidi do tří kategorií: přirozený člověk, člověk pod Zákonem, člověk pod milostí. Toto dělení určuje dispozici kázání. Ve čtvrté části se z biblického výkladu stává přímé oslovení, jak to bylo ve Wesleyových kázáních obvyklé. Ukazuje, že tři popsané typy nejsou vždy izolované, ale nezdědka se v člověku prolínají.

V obou kázáních o „svědectví Ducha“ (**10. a 11. kázání**) zdůrazňuje jistotu víry, kterou vidí ve spojení slova Bible a svědectví Ducha svatého. Objektivní základ víry a subjektivní zkušenost jsou dary, které dává Bůh všem věřícím. Bůh nám zvěstuje, že jsme Boží děti a svým Duchem nás o tom ujišťuje. Není do „důkaz“ ve filosoficko-vědeckém smyslu – takový důkaz neexistuje – nýbrž ujištění, že ten, kdo uvěřil v Krista, patří Bohu. Tímto důrazem na vnitřní jistotu stál Wesley plně v tradici staré církve a reformace, jak zjišťujeme např. v Lutherově řeči o „vnitřním svědectví Ducha svatého“ (*testimonium Spiritus sancti internum*). Mezi prvním kázáním o svědectví Ducha (vydaném roku 1746) a druhým kázáním na stejné téma (z roku 1767) leží více než dvacet let. Jeho důraz na bezprostřední svědectví Ducha svatého vyvolal vlnu kritiky, a proto pokládal Wesley za nutné vrátit se k tomuto tématu. V podstatě však neshledal žádný důvod, proč by své výpovědi měnil, naopak, řadu výpovědí opakuje, a to doslovně. Znovu podtrhuje, že existuje bezprostřední svědectví Ducha svatého, které je víc než svědectví našeho svědomí. Proti námitkám, které se ozvaly, argumentuje slovy Bible a biblické výpovědi stvrzuje zkušeností.

Kázání o „svědectví našeho ducha“ (**12. kázání**) navazuje na obě předchozí. Zde připisuje velký význam svědomí. V anglické puritánské tradici bylo zdůrazňováno svědomí jako korektiv lidského jednání. Na rozdíl od puritánů nezná Wesley úzkostlivé, zachmuřené křesťanství, nýbrž klade důraz na radost. To je znát už na volbě textu. Zatímco většina puritánských kázání na toto téma vychází z 2K 13,5, „sami sebe se ptejte, zda vskutku žijete z víry“, bere si Wesley za zá-

klad *2K 1, 12*, „toto je naše chloubka (v anglickém překladu Bible z roku 1611 je „radost“⁷): Naše svědomí nám dosvědčuje, že jsme nespolehali na světskou moudrost, nýbrž na milost Boží“.⁸ Zdůrazňuje radost, která plyne z toho, že člověk směl uvěřit a může žít v souladu s Boží vůlí.

Kázání „Hřích ve věřících“ (**13. kázání**) je z roku 1763. Wesley je napsal, aby zaujal stanovisko proti bludným tendencím v metodistickém hnutí, které už existovalo bezmála čtvrt století. Dne 20. března 1763 čteme v jeho *Deníku*: „Stáhl jsem se do Lewishamu a napsal jsem kázání o hříchu ve věřících, abych odstranil omyl, který se někteří snaží šířit – že už neexistuje hřích v těch, kdo jsou ospravedlněni.“ Kázání vyšlo nedlouho poté tiskem. Wesley v něm chce nejen vyvrátit teologické zkratky, nýbrž chce především povzbudit ty, kdo jsou ještě „slabí ve víře“. Zabývá se základním problémem: Je znovuzrozený křesťan zbaven viny a moci hříchu, nebo i samotné existence hříchu? Může znovuzrozený křesťan žít ve hříchu? V prvním standardním kázání formuloval velice ostře: „Kdo se narodil z Boha, nehřeší navyklym hříchem..., úmyslným hříchem..., hříšnou žádostí..., skutkem, slovem nebo myšlenkou ze slabosti... A ač nemůžeme říci, že nehřešil, přece teď »nehřeší.«“ Teď se vyrovnává s tvrzením, že věřící už vůbec nehřeší. Rozlišuje mezi mocí a existencí hříchu. Boží vykoupené dítě nežije pod mocí hříchu – tu Ježíš Kristus jednoznačně zlomil na kříži –, tím však hřích nepřestal existovat. Wesley ví o zápasu mezi Božím Duchem a žádostmi těla.⁹ Proto říká: „Mít hřích neznamena pozbytí Boží milost, poddávat se hříchu však ano... Toto učení nás nenabádá k tomu, abychom byli poddáni hříchu, ale abychom se mu vší mocí vzepřeli.“¹⁰

Stejný důraz se objevuje i v kázání „Pokání věřících“ (**14. kázání**). V metodistických i nemetodistických kruzích se objevil názor, že „při ospravedlnění jsme cele posvěceni, že naše srdce je očištěno od veškerého hříchu“. Ti, kdo toto učení zastávali, pak odmítali posvěcení jako proces, který proměňuje život člověka v podobu Krista. Přehlíželi a omlouvali vlastní nedostatky a provinění a neusilovali „jemu se líbit“. Nebrali vážně skutečnost, že znovuzrozený člověk není bezhříšný, ale že se nachází na cestě ke křesťanské dokonalosti. Wesleymu velice záleželo na tom, aby křesťan okoušel Boží obnovující moc, která mění jeho život, zároveň však věděl, že hřích nepřestal existovat, když

jsme uvěřili, že zápas s ním neskončil. Pokání a víra nejsou stupně na cestě za Kristem, ale tvoří základní postoj života, který vyjadřuje, že jsme cele odkázáni na Kristovu smířčí oběť, že nežijeme z vlastní bezúhonnosti, nýbrž z Boží milosti.

Z této řady poněkud vybočuje kázání o „velkém soudu“ (**15. kázání**). Wesley je proslovil dne 10. března 1758 v Bedfordu při zahájení zasedání Nejvyššího soudu. Mezi posluchači byli představitelé soudní moci a veřejné správy, dokonce i zástupci krále. Kázání má slavnostní ráz, je v něm mnoho citátů. Wesley se tu představuje jako vzdělaný kazatel, který je na výši své doby a byl právem vybrán za řečníka při tak významném státním aktu. Na tom můžeme vidět, jak se změnila situace od roku 1738, kdy metodistické hnutí bylo vystaveno mnohemu pohrdání a pronásledování. Soudní jednání v Bedfordu slouží Wesleymu jako ilustrace pro zvěst, že „zakrátko“ sami budeme stát před Soudcem neomylným. Přitom posluchačům nenahání strach, ale snaží se je přimět, aby činili pokání a chodili „v spravedlnosti, milosrdenství a pravdě“. Chce je povzbudit, proto může kázání zakončit slovy: „Pak se budeš radovat velkou radostí v jeho den, až přijde na oblacích nebeských.“

Než Wesley pochopil, že spasení je z víry, z darované Boží milosti, sdílel názor většiny lidí své doby, že lze Boží přízeň získat tak, že budeme pilně používat prostředky milosti – když se budeme pravidelně modlit a postit, číst Bibli, chodit k večeři Páně, konat dobré skutky. Po obrácení poznal, že vnější formy sice mají své místo, že však netvoří podstatu křesťanství, že křesťanství je „náboženstvím srdce“, jak říkal, které „nezáleží na bohoslužebných formách či obřadech, nezáleží na vnějších úkonech“¹¹. Ve svých definicích charakterizuje křesťanství – „pravé křesťanství“, jak říkal – jako Boží moc, lásku a čistý úmysl. Důraz na znovuzrození a zkušenost spasení způsobil, že někteří úplně odmítali všechny křesťanské formy. I později se v metodistickém hnutí tu a tam ozývaly hlasy, že vnější prostředky jsou zbytečné. Takové je pozadí kázání o „prostředcích milosti“ (**16. kázání**). Wesley neodmítá tyto Bohem nařízené prostředky, ale brání se formalismu při jejich používání, na druhé straně však ví, že Boží milost na nich není závislá. Prostředky milosti – modlitba, četba Bible, společné shromáždění, večeře Páně, půst – jsou potřebné pro ukázněný křesťanský život a pro růst křesťana.

Kázání o „obřízce srdce“ (**17. kázání**) proslovil už 1. ledna 1733 na univerzitě v Oxfordu. Je tedy z doby před jeho obrácením a dokládá jeho dávnou touhu po posvěceném životě. Zde se setkáváme s oběma základními důrazy jeho zvěstování: spravedlnost nám je dána z Boží milosti pro Kristovu oběť na kříži a tato darovaná milost nás pak vede k poslušnému následování Krista. To je možné proto, že nám Bůh dal nové, „obřezané“ srdce. Toto kázání z roku 1733 sice doplnil o jeden důležitý odstavec¹², přesto z kázání poznáváme, že už před obrácením věděl o jistotě víry, i když ji sám neprožíval. Později pochopil, že teoretická znalost nestačí, že člověk musí Boží milost přijmout a v ní žít.

Kázání „Znaky nového rodu“ (**18. kázání**) a „Velká výsada těch, kdo jsou narozeni z Boha“ (**19. kázání**) obsahují podstatu Wesleyova učení o znovuzrození. Narození z Boha nebo z Ducha bylo po obrácení důležitým tématem jeho zvěstování. Znovuzrození souvisí s ospravedlněním. Už v prvním standardním kázání řekl, že ospravedlněný člověk je také znovuzrozený, protože ospravedlnění obsahuje osvobození jak od viny hříchu, tak i od jeho moci. Zatímco ospravedlnění znamená změnu vztahu mezi člověkem a Bohem, znovuzrození definuje Wesley jako „změnu celého způsobu existence“, jako vnitřní proměnu. Jinými slovy: v ospravedlnění spatřuje „Boží dílo pro nás“, ve znovuzrození „Boží dílo v nás“. Obojí nelze od sebe oddělit, Wesley je rozlišuje pro názornější pochopení.

Už úvodní slova kázání „Hospodin – naše spravedlnost“ (**20. kázání**) ukazují, že tu jde o polemickou odpověď: „Jak hrozné a jak nesčetné jsou spory, které vznikly o otázky víry!“ Vskutku tu máme odpověď kalvinistickým kruhům, které od roku 1755 Wesleyho napadaly, že svým důrazem na posvěcení káže spravedlnost ze skutků. Wesley proslovil toto kázání roku 1765 v Londýně poté, co William Cudworth zveřejnil dopisy Jamese Herveye, zesnulého Wesleyova přítele, aby tento spor rozdmýchal. Wesley připomíná, že od svého obrácení v roce 1738 nikdy nepřestal kázat spravedlnost, která nám je dána z milosti, pro Kristovu oběť na kříži. Ale tato „přičtená“ (*imparted*) spravedlnost se u věřícího stává „vštípenou“ (*imputed*) spravedlností, která mění jeho život. „Vštípená“ spravedlnost samozřejmě nemůže nahradit spravedlnost „přičtenou“, není důvodem našeho přijetí u Boha, ale jeho důsledkem. Wesley říká: „Věřím, že Bůh vště-

puje spravedlnost každému, komu ji přičetl.“ To byl motiv jeho důrazu na posvěcený život, aniž by sklouzl do nebiblického záslužnictví.

Z této stručné charakteristiky jednotlivých kázání o cestě spasení lze vysledovat, oč Johnu Wesleymu šlo: přenést křesťanství z oblasti rozumové nauky do života poslušného následování Krista a do oblasti Boží proměňující moci. Křesťanem je ten, kdo uvěřil Bohu a prožívá Boží proměňující moc na svém životě. To byl – ve zkratce – hlavní obsah jeho kázání. Volal lidi, aby vírou přijali Boží milost a aby na základě této darované milosti začali žít nový, posvěcený život.

Na výkladu Kázání na hoře (**21. až 33. kázání**) začal Wesley pracovat už velice záhy. A.C.Outler vyslovil názor, že Wesleyho kázání na *Mt 5–7* nejsou „esejí o třinácti částech“, nýbrž „jednotlivá kázání na základě materiálů, sahajících zpět do roku 1725 a uspořádaná do trojdílné šablony, která se zdá být pro Wesleyho originální“¹³. Benjamin Ingham, který se roku 1735 plavil s J.Wesleym do Georgie na téže lodi, píše ve svém deníku, že „během plavby Wesley probíral (*went over*) kázání našeho Spasitele na hoře“¹⁴. Najdou se zprávy, že už velice záhy kázal na některé texty z *Mt 5–7*. Svě vůbec druhé kázání měl například dne 21. listopadu 1725 v Binsey na text *Mt 6,33*. Zdá se, že ho oddíly z Kázání na hoře zaujaly už dávno před obrácením, před vznikem vlastního metodistického hnutí.

Kázání na hoře mělo velký vliv na Wesleyovu kazatelskou činnost. Začátek Wesleyových kázání pod širým nebem připadá na 2. dubna 1739: „Ve čtyři hodiny odpoledne jsem se podvolil, ještě více jsem se ponížil a zvěstoval radostnou zvěst spasení na malém pahorku poblíž města asi třem tisícům lidí...“¹⁵ Zápis napovídá, kolik vnitřních zápasů ho tento krok stál. Dva dny předtím si povzdechl v *Deníku*: „Večer jsem dorazil do Bristolu, kde jsem se setkal s Whitefieldem. Zprvu jsem se nemohl smířit s podivným způsobem kázat pod širým nebem, jak mi to on v neděli předvedl. Po celý svůj život (až donedávna) jsem tolik dbal všeho, co patří k slušnosti a pořádku, že bych byl téměř pokládal za hřích, aby lidé našli spasení jinde než v kostele.“ Není proto bez zajímavosti, že v předvečer onoho památného dne 2. dubna je v *Deníku* zápis, napovídající, že mu právě Kázání na hoře pomohlo učinit tento rozhodný krok: „Večer, když Whitefield odcestoval, začal jsem malému společenství, které se scházelo jednou nebo dvakrát týdně v Mikulášské ulici, vykládat Kázání na hoře (pěkný

a pozoruhodný příklad kázání pod širým nebem, i když, jak předpokládám, i tehdy byly kostely).“¹⁶

Kázání na hoře patřilo zejména v prvních letech metodistického hnutí textům, které Wesley často vykládal. Už 21. srpna 1739 čteme, že začal vykládat Kázání našeho Pána na hoře po druhé. Tentokrát už to bylo pod širým nebem v Bowling Green v Bristolu. V říjnu se ještě v Bristolu znovu vrátil ke Kázání na hoře. V září 1740 se na chvíli stáhl zpět na faru v Bexley v Kentu, kde sídlil jeho dávný přítel farář Henry Piers, aby si trochu odpočinul. Ráno a večer zde vykládal Kázání na hoře. V lednu 1741 vykládal tento text v Kingswoodu. Kromě toho existuje mnoho zpráv o tom, že kázal na jednotlivé oddíly z *Mt 5–7*. J. Schempp si všiml, že Wesley „v letech 1738 až 1740 postupně vykládal mladým společenstvím Evangelium podle Matouše, kapitoly 1 až 20, obzvláště Kázání na hoře, nejvíce kapitolu 7“¹⁷. Texty z Kázání na hoře, které se objevují v letech 1738 až 1740 velice často, mizí pak po roce 1744 téměř úplně. Doc. Schempp se domnívá, že to možná souvisí s upevněním organizace – roku 1744 se konala první konference kazatelů. A.C. Outler zjistil, že podle záznamů Wesley kázal v letech 1739 až 1746 více než sto kázání na různé texty z Kázání na hoře.¹⁸ Prvních devět výkladů Kázání na hoře pak vyšlo roku 1748 v druhém svazku kázání, zbytek v třetím svazku roku 1760.

Už z těchto častých výkladů na počátku hnutí můžeme vidět, že Wesley přikládal Kázání na hoře velký význam. Vždyť zde nás Syn Boží učí „znát pravou cestu k věčnému životu, cestu vedoucí do království, jedinou pravou cestu – neboť není žádné jiné kromě ní: všechny ostatní vedou do zahynutí“; jak říká hned na začátku prvního výkladu. A přesně to pokládal za vlastní obsah křesťanského zvěstování. Ke konci úvodu prvního výkladu pak ve stejném smyslu podává přehled obsahu Kázání na hoře, který v desátém výkladu znovu podtrhuje: v *Mt 5* je souhrn pravého náboženství, v *Mt 6* jsou pravidla pro správný úmysl, který máme mít při všem jednání, a v *Mt 7* varování před hlavními překážkami náboženství. Kázání na hoře je v Písmu svým způsobem ojedinelé. Nikde jinde náš Pán nepředložil „celý plán svého náboženství“, nedal nám „ucelený přehled křesťanství“, nepopsal dopodrobna „povahu té svatosti, bez níž nikdo nespatří Pána“. Při jednom pozdějším výkladu jednoho z oddílů Kázání na hoře, který měl v Oxfordu, se vyjádřil, že to je „nejzávažnější příručka náboženství, jakou nalézá-

me ve slově Božím“.¹⁹ Proto byly tyto kapitoly pro výchovu mladých společenství tak důležité. Spojnicí těchto třinácti výkladů je život před Bohem jako ovoce ospravedlňující víry. Jak člověk může dosáhnout této víry? A když jí dosáhl, jak v ní má žít? To jsou otázky, které Wesleyho při výkladu zaměstnávaly.

Pojem pravého náboženství Wesley nakonec – podle staré vykladačské tradice – újí na blahoslavenství, která jsou „duchem náboženství, jeho podstatou, základem křesťanství“. Blahoslavenství se vykládala tak, že buď ukazují různé kroky na cestě k Bohu, nebo že se týkají každého křesťana v každé době. Wesley obě vykladačské tradice spojuje. Můžeme „každý zde zmíněný znak v každé době najít ve větší či menší míře u každého opravdového křesťana“. Stejně tak platí: že „opravdové křesťanství vždy začíná u chudoby v duchu a pokračuje v pořadí, jaké zde je uvedeno, až by »Boží člověk byl dokonalý«“. Při obou vykladačských možnostech však Wesley zdůrazňuje motiv růstu, který je pro jeho teologické důrazy tak typický. Vždyť křesťan je na cestě – na cestě do Božího království, na cestě posvěcení.

I tyto výklady samozřejmě nevznikly ve vzduchoprázdnu. Zračí se na nich zápasy, kterými Wesley a metodistické hnutí museli procházet. Wesley v úvodu k prvnímu svazku kázání zdůrazňuje, že kázání obsahují podstatu toho, co v posledních letech kázal. Toto prohlášení má apologetický charakter. Každý má sám posoudit, zda jeho zvěst odpovídá biblické normě. Na výkladu Kázání na hoře je navíc znát určitý polemický postoj – ohrazuje se na řadě míst proti antinomismu, učení, zavrhujícímu závaznost Božího Zákona. Když koncem padesátých let vydal anglikánský farář John Downes spis proti metodistům, odpovídá mu Wesley obšírným dopisem dne 17. listopadu 1759 a ohrazuje se zejména proti výtce z antinomismu, jako by činil cestu k nebi snadnou a milost lacinou a nezavazoval lidi k poslušnosti víry. Proti takovému nezávaznému chápání křesťanství po celý život bojoval. Wesley se odvolává na svá kázání, tištěná i netištěná, „zejména na výklady Kázání našeho Pána na hoře, kde je každá část evangelijní poslušnosti stvrzena a předložena jako nezbytně nutná pro věčné spasení“.²⁰

Jiným znakem doby, který se odráží na mnohých místech výkladů, je pronásledování, kterému bylo mladé hnutí vystaveno. V roce 1748, kdy vyšla první část kázání, měli metodisté za sebou těžká protiven-

ství a tato protivenství ještě neustala. Wesley musel hnutí hájit proti výtkám přemrštěné duchovní horlivosti a povzbuzovat své stoupence, aby pronásledování snášeli pro jméno Boží. Život Ježíšův, který také musel snášet protivenství od Židů, mu je ilustrací a důkazem správnosti nastoupené cesty. Z tohoto hlediska musíme číst oddíl v Kázání na hoře, kde je řeč o pronásledování. Pronásledování jsou „spravedliví“, ti, kteří celým srdcem následují Ježíše Krista. A kdo je pronásleduje? Ti, kdo se „nenarodili z Ducha“, zesvětštlá církev, kterou sama existence metodismu provokovala. Proto tolik zdůrazňuje úzkou cestu a se vši rozhodností odmítá cestu širokou. Široká cesta je cesta liknavosti, lhostejnosti, vlažnosti. Obě cesty nemají nic společného. Člověk si musí zvolit buď jednu nebo druhou. Wesley celé své kazatelské úsilí zaměřil na to, aby volal na úzkou cestu, i když to byla cesta nepopulární, „nemoderní“, jak opakovaně připomíná. Také při výkladu perikopy o třísku a trámu v oku probleskuje tato situace. Vždyť trám ve vlastním oku je nekajícnost, pýcha, svévole, milování světa, kdežto tříška v oku jsou slabosti, omyly, nerozum, mdloby, ale i horlivost dítek Božích, pro kterou se druzí pohoršují. Wesley zde transponuje zásadu nesouzení z roviny individuálně-etické do roviny zápolení mezi vírou a nevěrou, jak to odpovídalo tehdejší situaci mladého hnutí.

Polemickou situaci také podtrhuje skutečnost, že dvanáctý výklad vyšel roku 1750, tedy ve stejném roce, kdy vyšel ve sbírce kázání, jako samostatný tisk. Název zněl: „Varování před falešnými proroky. Kázání na Mt 7, 15–20. Zejména doporučeno lidem zvaným metodisté.“²¹ Za Wesleyova života vyšlo celkem sedm vydání této promluvy, což ukazuje, jak byla kázání aktuální. Vztah mezi metodistickým hnutím a státní anglikánskou církví byl velice napjatý.

Už z těchto několika příkladů a z důrazů kázání vidíme, že zde nemáme před sebou nezávazný exegetický výklad Kázání na hoře, nýbrž promluvy zaměřené do určité historické situace církve. Hledáme-li Wesleyův výklad Kázání na hoře, musíme sáhnout po *Poznámkách k Novému zákonu*. Při jejích napsání zpracoval několik současných výkladů. Zatím neexistuje přesný rozbor, do jaké míry z kterých komentářů čerpal. Převzal zřejmě mnoho z komentáře německého pietistického teologa Johanna Albrechta Bengela *Gnomon Novi Testamenti*, který vyšel prvně roku 1742. Avšak přesto, že Wesley přebírá mnoho

faktů, transponuje výklad do svých teologických poloh. To poznáme na mnohých jednotlivostech. Tak například píše Bengel při úvodu ke Kázání na hoře, že „v této řeči chce náš Pán předložit pravou spravedlnost“ (*Mt 5,2*), kdežto Wesley ve výkladu téhož verše píše, že „jeho božské učení obsahuje úplnou cestu ke štěstí“; jak často „civilně“ říkával cestě svatosti. Ve výkladu *Mt 5,3* pak také obojí výslovně spojuje – blahoslavenství jsou pozváním k „pravé svatosti a pravému štěstí“.

V následujících standardních kázáních pak probírá Wesley jednotlivé otázky, které probuzenecké hnutí zaměstnávaly a se kterými se muselo vyrovnávat. Další kázání se zabývají úlohou Zákona v životě věřícího. Wesley jasně stál na straně reformace, která zdůraznila, že spasení přijímáme „toliko vírou,“ jak Luther přeložil *Římanům 3,28*. Avšak Wesley připomínal, že ten, kdo přijal spasení vírou, bez skutků Zákona, musí podle této darované spravedlnosti žít. Kde k tomu nedochází, tam se Kristova milost stává nezávaznou „lacinou milostí“. Proto se postavil proti všem antinomistickým tendencím, které odmítají jakoukoli závaznost Božích příkázání. Tyto tendence nalézal u kalvinisticky orientovaných zástupců anglického probuzení a u Ochranovských, kteří chápali biblické „toliko vírou“ jednostranně tak, že dodržování příkazů Zákona odmítali jako „cestu skutků“. Proto se Wesley pustil do diskuse o funkci Zákona. Už roku 1745 zveřejnily obě strany řadu polemických spisů. William Cudworth, jeden z hlavních Wesleyho odpůrců, postavil nešťastnou přehradu mezi tzv. „kázateli evangelia“ a tzv. „kázateli Zákona“. Tvrdil, že kde se káže evangelium, tam Zákon nemá místo. Přitom se odvolával na *Římanům 10,4*, kde je Kristus označen za „konec Zákona“. Nedorozumění, které je základem takové argumentace, chce Wesley objasnit svými třemi kázáními o Zákoně, která jsou vlastně polemickými letáky.

V kázání o „původu, podstatě, vlastnosti a užitku Zákona,“ (**34. kázání**) rozlišuje mezi obřadním Zákonem, který není dnes závazný, a mravním Zákonem, jehož závaznost trvá. Wesley vyzdvihuje trojí funkci tohoto Zákona: usvědčuje člověka z hříchu, vede ho ke Kristu a ukazuje mu cestu posvěceného života. Zákon sám nemůže ospravedlnit, spravedlnost dává jedině Kristus obětovaný za naše hříchy na kříži. Když však vírou přijmeme Kristovu darovanou spravedlnost, pak

nás Zákon udržuje při Kristu a ukazuje nám, jak máme jako ospravedlnění lidé žít.

V následujících dvou kázáních o „Zákoně, potvrzeném vírou,“ (**35. a 36. kázání**) naznačuje falešné postoje, které vedly ke zrušení Zákona. Je to za prvé tím, že se Zákon vůbec nekáže; kázání se soustředí na dar Boží lásky a pomine závaznost tohoto daru. Za druhé tím, že se důrazem na nutnost víry opomíjí nutnost posvěcení; víra však nemůže nahradit poslušnost, musí se projevit posvěceným životem. Za třetí tím, že člověk žije životem, který Boží přikázání prostě ignoruje. Wesley zdůrazňuje, že víra musí vést k poslušnému milování Boha a k milování bližního. „Kázat Krista“ naprosto neznamená zavrhnout závaznost Zákona.

Tři další kázání se zabývají jevy a nařčeními, s nimiž se metodistické hnutí ve svých začátcích potýkalo. V „Podstatě blouznivství,“ (**37. kázání**) se Wesley vyrovnává s obviněním, kterým veřejnost a státní církve napadaly probuzenecké hnutí. Anglické slovo *enthusiasm* bylo tehdy synonymem pro úzkopsý fanatismus. Pro oficiální církve té doby bylo např. fanatismem, když někdo tvrdil, že Duch svatý naplnil jeho srdce láskou, nebo že má jistotu spasení. Racionalisté připouštěli nanejvýš rozumové argumenty. Podle Wesleyho je blouznivcem ten, kdo chce dosáhnout cíle, aniž by použil prostředky, které k tomuto cíli vedou. Za blouznivce označuje na jedné straně ty, kdo se na základě mrtvých tradic pokládají za křesťany, a na druhé straně ty, kdo v nerealistické duchovnosti žijí v iluzích.

Ve „Varování před úzkopsým fanatismem,“ (**38. kázání**) Wesley varuje před úzkopsostí. Bránil-li se v předchozím kázání proti výtkám zvenčí, pak zde klade svým stoupencům na srdce, aby nebyli „bigotní“; jak zní anglický výraz, ale praktikovali vůči ostatním křesťanům toleranci. Kázání zrcadlí napětí a konflikty, k nimž neobvyklý způsob metodistické evangelizace vedl. Kam až sahá tolerance vůči ostatním? V nově vznikajícím hnutí snadno dochází k tomu, že se označí vlastní způsob zbožnosti za jediné správné a že se zatratí způsoby druhých. Wesley tuto netolerantnost zásadně odmítá. Při naplňování velkého cíle „vyhánění démonů“ není místa pro malichernou lidskou nesnášenlivost.

Podobným tématem se také zabývá „Ekumenické smýšlení,“ (**39. kázání**). Anglický název „*Catholic spirit*“ připomíná všeobecnou církev

přesahující hranice jedné denominace. Toto kázání z roku 1749 patří k nejznámějším a nejpůsobivějším textům Johna Wesleyho. Stanoví měřítko pro vztah k stoupencům jiných křesťanských směrů. Základním znakem tohoto vztahu je láska k Bohu a ke všem lidem, zejména k těm, kdo milují Boha. Míra poznání a formy uctívání nesmí tento vztah narušit, každý má svobodu určit si vnější formy bohoslužebného života. Za tuto formu je odpovědný Bohu a je třeba ji respektovat. Tolerance prýští z opravdovosti před Bohem a je projevem víry působící láskou; ekumenické smýšlení je ekumenická láska.

Téma „křesťanské dokonalosti,“ (**40. kázání**) se týká ústřední otázky Wesleyova bohosloví. Podnět ke kázání dal rozhovor, který měl Wesley roku 1740 s londýnským biskupem Gibsonem, proto má formu teologického pojednání, jež bylo uveřejněno roku 1741 a dostalo se roku 1750 do třetího svazku *Standardních kázání*. Wesley v první části uvádí, v čem křesťan není dokonalý, a v druhé části, v čem dokonalý je. Přitom se neodvolává na zkušenost, ale argumentuje výhradně z Bible. Podle něho je znovuzrozený křesťan dokonalý v tom smyslu, že je osvobozen od vnějších projevů hříšného života, zralý křesťan pak je osvobozen od zlých myšlenek a pohnutek. Popis dokonalosti jako dokonalé lásky, který se ve Wesleyových spisech hojně vyskytuje, zde až na několik náznaků chybí. Kázání zdůrazňuje důvěru v působení Boží milosti. Bůh znovuzrozeným křesťanům nejen daruje nový život, nýbrž je také zmocňuje, aby podle tohoto nového života smýšleli a jednali.

V padesátých letech muselo metodistické hnutí čelit řadě falešných důrazů právě vzhledem k nauce o dokonalosti. Začal se šířit blouznivský perfekcionismus, který měl negativní výstřelky: Někteří pokládali své fantazie za „Boží vnuknutí“ a tvrdili, že už nepodléhají pokušením. Konference se roku 1758 a 1759 zabývala problémem těchto výstřelků a Wesley pak napsal *Myšlenky o křesťanské dokonalosti*, kde zdůraznil, že křesťanská dokonalost je v lásce k Bohu a k bližnímu a je spojena se svobodou od vědomého hřešení. V „Těkávkých myšlenkách,“ (**41. kázání**), které dosáhly za Wesleyova života dvanácti vydání, je odpověď na tvrzení, že těkávé myšlenky jsou známkou nevěry. Wesley ukazuje, že i jako znovuzrození křesťané se musíme smířit s podmínkami své pozemské existence. Uvádí, které těkávé myšlenky jsou hříšné a které jsou projevem tělesných slabostí. Chtěl tímto výkladem zbavit své stoupence zbytečného zpochybňování jejich víry.

Ve sbírce Standardních kázání je několik, které se týkají křesťanské dokonalosti. Vznikaly v různých údobích. V roce 1750 napsal pojednání o „Satanově úskočnosti“ (**42. kázání**). Satanova úskočnost nespočívá jen ve svádění k hrubým hříchům, nýbrž také ve zpochybňování radosti a pokoje, víry a naděje. I když ještě nemáme plnost všech Božích darů a Bůh své dílo při nás ještě nedokončil, neznamená to, že bychom nebyli Božími dětmi, jak se nám snaží pokušitel vsugerovat. Naopak, i když nejsme na konci své cesty, změny, které Bůh v našem životě už způsobil, byť by to byly jenom začátky, jsou ujistěním, že Bůh své posvěcení při nás započal a dovede je ke svému cíli. Jak odpuštění při ospravedlnění, tak obnovení v posvěcení a dokončení v nebeské slávě jsou jedním velkým Božím dílem při nás.

Už v prvním a v pátém kázání Wesley jasně zdůraznil, že jsme spaseni z Boží milosti a že jedinou podmínkou naší spásy je víra. To neustále znovu a znovu zdůrazňoval. V „Biblické cestě spasení“ z roku 1765 (**43. kázání**) podtrhuje, že spasení zahrnuje Boží záchranné jednání a naplnění člověka Boží láskou. Základními rysy Božího jednání je ospravedlnění a posvěcení. Ty jsou projevem Boží milosti, kterou přijímáme vírou. Boží spasení je nám dáno už nyní, Bůh už nyní náš život obnovuje. Hřích je nadále realitou v životě věřícího, ale už člověka neovládá. Kázání se staví proti statickému perfekcionismu a vyzdvihuje proces Božího jednání s člověkem.

V kázání o „původním hříchu,“ (**44. kázání**), se Wesley vyrovnává s optimistickým pohledem osvícenců, který popírá zkaženost lidské přirozenosti. Užívá pojem „*original sin*“, původní hřích, kterým se vrací ke starému učení církve o počátku hříchu (dnes běžně užívaný pojem „dědičný hřích“ příliš zavání nevyhnutelnou osudovostí). Wesley si je vědom, že plave proti proudu ducha doby, když se ani církve neodvážila mluvit o naprosté zkaženosti člověka. Roku 1740 uveřejnil uznávaný teolog dr. John Taylor knihu o biblické nauce o původním hříchu, která vyšla v několika vydáních a byla z různých stran podrobena kritice. Také Wesley se ozval a kázání je shrnutím první části jeho písemné odpovědi. Wesley proti všemu oslavování dobroty člověka sice zdůrazňuje jeho zkaženost, kázání však končí poukazem na Boží milost a proti antropologickému pesimismu staví „optimismus milosti“. Boží milost nás vede od mrtvosti ve hříchu ke „smýšlení, které bylo v Kristu Ježíši“.

Roku 1763 přijala metodistická konference v Anglii usnesení známé jako *Model Deed*. V tomto usnesení se mimo jiné stanoví, že učení zvěstované v metodistických kaplích nesmí být v rozporu s Wesleyovými *Poznámkami k Novému zákonu* a čtyřmi svazky jeho kázání, která vešla ve známost jako *Standardní kázání*. Myslí se tím svazky kázání, které vyšly v letech 1746, 1748, 1750 a 1760 a obsahovaly čtyřicet čtyři kázání. Komplikace nastala, když roku 1771 vyšlo souborné vydání Wesleyových spisů, v nichž první čtyři svazky obsahují kromě těchto kázání ještě devět dalších, tedy celkem padesát tři. V letech 1787 a 1788 vyšla další osmisvazková edice Wesleyových spisů, v nichž jsou první čtyři svazky totožné s vydáním z let 1746 až 1760.

Na základě těchto různých vydání vznikla otázka: Která kázání tvoří zvěstovatelskou normu metodismu, tzv. Standardní kázání? Jasně je, že roku 1763 nebyly známy jiné čtyři svazky než ty, které vyšly v letech 1746 – 1760. Nejistota mohla vzniknout až po tom, co Wesley později vydal další, rozšířené vydání a také další vydání konferenčních protokolů, kde je věroučná norma uvedena. Britská metodistická konference pověřila odborníky, aby tuto otázku prozkoumali, a roku 1914 přijala usnesení, že kázání, o nichž je řeč v *Model Deed*, jsou kázání, obsažená v prvních čtyřech svazcích Wesleyova osmisvazkového souboru z let 1787 a 1788 a že celkový počet *Standardních kázání* je čtyřicet čtyři. Tím byl pro Anglii spor ukončen, neskončil však pro Ameriku, kde platí, že *Standardních kázání* je podle vydání z roku 1771 padesát tři.

Devět přidáných kázání nepřinášejí žádné převratné nauky. Osvětlují některé otázky z předchozích kázání, většinou však pojednávají o některých praktických otázkách, souvisejících s životem křesťana. Ve „Znovuzrození“, (**45. kázání**) jde o dvě základní otázky, které od sebe nelze oddělovat: o ospravedlnění a o znovuzrození. O znovuzrození už najdeme ve *Standardních kázáních* dva proslavy, a sice „Znaky nového rodu“, (18) a „Velká výsada těch, kdo jsou narozeni z Boha“, (19). Obě jsou z roku 1748. Co přimělo Wesleyho, aby se roku 1760 ještě jednou vrátil k tomuto tématu? Příčinou byla konfrontace metodistického hnutí s formálním křesťanstvím a teologické diference mimo jiné s jeho dřívějším učitelem Williamem Lawem. S tím souvisely otázky, týkající se nutnosti znovuzrození a rozlišování mezi křtem a znovuzrozením. Wesley měl za to, že je třeba tyto otázky důkladně osvětlit.

Oba následující proslovy „Na poušti,, (46. *kázání*) a „Zarmoucení rozličnými zkouškami,, (47. *kázání*) spolu úzce souvisejí. Zabývají se dvěma jevy, které znovuzrození křesťané dobře znají – ochabnutí jistoty víry, pokoje a radosti v Bohu, které jsou dány při znovuzrození. Wesley zdůrazňuje osobní zkušenost proměňující moci evangelia. Sám tuto moc okusil v květnu 1738. Brzy však poznal, že vzlet víry netrvá stále. Brzy se potýkal s pochybnostmi a přesvědčil se o tom, že jistota víry tyto pochybnosti a zápasy nevyklučuje. Toto napětí vysvětluje rozlišováním mezi „temnotou“, která se rovná ztrátě víry, naděje a radosti, a normální „tísni“, která postihuje i věřící, aniž by tím vypadli ze stavu milosti. Pastoračně jistě je takové rozlišování dobrou pomocí, exegeticky však je třeba se ptát, zda pro něj najdeme dostatečné podklady v Bibli. Wesley se zde jeví jako pastýř, který tímto pravidlem pomohl mnohým překonat krize duchovního života.

Kázání o „sebezapření,, (48. *kázání*) se zabývá důrazem, který má pro křesťana základní význam. Sebezapření je bezvýhradně nutné, aby-chom mohli Ježíše následovat a zůstali na cestě následování. Toto téma se objevuje v puritánské literatuře 17. a 18. století častěji. O tomto tématu psali autoři jako R.Baxter, W.Penn, J.Taylor, W.Law. Wesley zdůvodňuje napsání svého kázání tím, že mnozí bohobojní lidé „neměli příležitost slyšet, co o tom bylo řečeno, nebo číst, co o tom bylo napsáno“. Mezi řádky se objevuje další důvod, pro Wesleyho možná ještě důležitější, totiž obava, aby se v metodistických společenstvích nerozšířil „antinomismus“, učení, že křesťané už nemusí zachovávat Boží přikázání – nebezpečí, které je v každé době aktuální. Kázání podává teologické zdůvodnění sebezapření a povzbuzuje k poslušnému následování Krista.

Důvodem k napsání kázání „Prostředek proti pomlouvání,, (49. *kázání*) je pravděpodobně šířící se neblahá praxe ve společenstvích. Pomluvy např. vedly k tomu, že se kazatelé 29. ledna 1752 mezi sebou dohodli, že nebudou poslouchat nebo vyhledávat pomluvy a že je nebudou rozšiřovat²². Týden po uzavření této dohody John Wesley proslovil toto kázání a v průběhu roku kázal nejméně devětkrát proti pomluvám a potom ještě v letech 1753 a 1758. Vydavatel Wesleyových kázání Albert Outler se domnívá, že díky této cílené kampani pokládal Wesley za nutné vrátit se k tomuto tématu teprve až roku 1786. Nepomlouvat neznamená mlčet k hříchu. Wesley ukazuje na

základě textu *Mt 18*, jak je třeba se postavit proti prohřešku druhého, aniž bychom ho pomluvili. Náprava osobním rozhovorem, za přítomnosti svědka a před církví se však vždy musí dít v lásce a Wesley přímo podtrhuje, že „odlišujícím znakem metodisty“ je: Nikoho nekritizujte za jeho zády!

K neznámějším kázáním Johna Wesleyho, která jsou citována i mimo okruh metodismu, patří bezesporu „Hospodaření s penězi,“ (**50. kázání**). Obsahuje víc, než dává nadpis tušit: Shrnuje jeho nejdůležitější výpovědi týkající se hospodářské etiky a křesťanského životního stylu. V letech mezi 1741 a 1758 kázal nejméně dvacet sedmkrát na tento text a až do svého stáří se i v dalších kázáních zabýval tímto tématem. To ukazuje, že hospodaření s penězi nemělo jen okrajový význam. Wesley vychází z toho, že vlastníkem všeho, co máme, je Bůh; my jsme pouze správci jeho svěřenství. Vyvrací tak tvrzení, že s tím, co máme, můžeme nakládat podle svého. Pro spravování Božího svěřenství, jakým peníze jsou, předkládá známá tři pravidla: získej vše, co můžeš; ušetři vše, co můžeš; rozdej vše, co můžeš. Toto třetí pravidlo je v době vznikajícího kapitalismu naprosto nové. Právě v tom je odlišný znak evangelijní etiky.

Na tuto myšlenku pak navazuje „Dobrý správce“ (**51. kázání**). Boží svěřenství zahrnuje vše, co člověk od svého Stvořitele dostal: duši se všemi mohutnostmi a schopnostmi, jako je rozum, vůle a cit, tělo se všemi orgány, jako je zrak, sluch a jazyk, ale i nadání, zdraví, vliv, vzdělání, poznání. Kdokoli něco má, není vlastníkem, nýbrž toliko správcem. Vlastník totiž může nakládat s tím, co má, podle vlastního uvážení, správce však musí jednat podle vůle toho, který mu tyto hodnoty svěřil. Kázání bylo původně určeno bohatým členům „lepší společnosti“. Je z doby, kdy Wesley krátce působil jako domácí kaplan hraběnky Dowagerové z Buchanu.²³ Bylo nejspíš proneseno v kapli této skotské dámy. To by také vysvětlovalo neobvyklý styl kázání; např. literární narážky jsou častější než v jiných proslovech.

Poněkud neosobní „Obnovu mravů,“ (**52. kázání**) Wesley proslovil 30. ledna 1763 při výročním shromáždění Společnosti pro obnovu mravů. Obsahuje méně evangelijní substance a evangelizačních důrazů než většina ostatních kázání. Je výzvou pro křesťany, aby se v této společnosti angažovali v zájmu obecného blaha. Wesley připomíná okolnosti, za kterých byla společnost před šesti lety založena; v druhé

části hájí její aktivity proti všem možným námitkám. Jeho hlavní argument zní: Otevřeným odporem proti bezbožnosti a nespravedlnosti vyznáváme Krista a oslavujeme Boha. A taková činnost je prospěšná celému národu, všem lidem. Wesley se nespokojuje tím, že chce zvěstováním evangelia změnit srdce lidí, nýbrž usiluje i o změnu společenského klimatu cestou zákona, aby bylo na veřejnosti bráněno hříchu. Kázání je dobrou ilustrací jeho důrazu na sociální rozměr křesťanské lásky.

Poslední kázání „k úmrtí George Whitefielda“ (**53. kázání**) bylo proneseno na výslovné přání zesnulého při vzpomínkovém shromáždění 18. listopadu 1770 v Londýně. Oba muži se už dávno předtím dohodli, že Wesley bude mluvit při vzpomínkovém shromáždění, pokud Whitefield zemře dříve. Nebyl to pro Wesleyho snadný úkol. Už roku 1739 se oba do té doby blízcí spolupracovníci dostali do ostrého sporu v otázce predestinace. Whitefield byl přesvědčený kalvinista, Wesley přesvědčený arminíán. Krátce před Whitefieldovou smrtí vyvolala některá stanoviska mezi „wesleyánským“ a „kalvinistickým“ křídlem metodistického probuzení značné napětí. Z obavy, aby metodisté neopustili cestu poslušnosti Krista, zdůraznila konference víru „působící láskou“, působící skutky lásky. To wesleyánům vyneslo výtku, že opustili reformační půdu a vrátili se ke katolickému záslužnictví. Whitefieldova smrt spadá do této doby tzv. „kontroverze kolem konferenčního protokolu 1770“. Přes všechny spory však zůstal vztah mezi oběma muži přátelský a bratrský. Z kázání je patrné, jak si Wesley cenil Whitefieldova života a díla a o sporu se vůbec nezmiňuje. Vyzdvihuje „Boží milost, která je v každém člověku, ať zastává jakýkoli názor nebo způsob bohoslužeb“ a zdůrazňuje laskavost, milosrdenství, vzájemné odpouštění. Kázání je výbornou ilustrací vpravdě „ekumenického smýšlení“. Nabídka, že by byl ochoten vydat Whitefieldovy spisy, nebyla od přátel zesnulého přijata.

*

Wesley se vždycky pokládal za biblicky orientovaného teologa. V polemikách říkal, že je ochoten změnit svůj názor, pokud ho někdo přesvědčí na základě Písem, že se mylí. Byl vynikajícím znalcem řeckého jazyka, denně si četl Erasmův *Textus receptus* pro vlastní vzdělávání i ke studiu. Anglický text znal téměř nazpaměť, takže při roz-

boru mnohých vět v kázáních zjistíme, jak se u něho prolíná biblický slovník s vlastním slovníkem. *Deník* nám prozrazuje, že patřil k nejsečtějšímu mužům své doby. Zajímal se samozřejmě především o teologickou literaturu, avšak nejen o ni. Přesto nemůžeme měřit jeho výklady měřítkem moderní exegese, která je svým poznáním o mnoho dál než exegese jeho doby. Wesley z exegetické práce své doby nijak nevybočoval. Ale sama skutečnost, že publikoval své zvěstné důrazy ve formě kázání jak je pronášel na mnohých místech, nám chce připomenout, že mu jde o praktické, zvěstné důrazy více než o exegetický výklad. Wesley chtěl těmito kázáními oslovit, přimět posluchače k přijetí evangelia a vést je k posvěcenému životu při následování Krista.

Překládat Wesleyova kázání není věc snadná. Jeho řeč je úzce spjata se slovníkem Bible, je prodchnuta biblickými obrazy a obraty, a to často i méně známými. A.C.Outler si stěžuje při vydání komentované edice, že Wesley jistě nepočítal s tím, že jeho spisy vyjdou s kritickým aparátem, „je dokonce pravděpodobné, že by takový záměr odsoudil jako pedantský“, ²⁵ a že sotva kdy cituje přesně a sotva kdy udává pramen citace. Často cituje z paměti, někdy spojí dva biblické citáty. Pokud cituje v uvozovkách, nesmíme tyto citace chápat v moderním smyslu: i v těchto citátech mění slovesné číslo a rod, aby citát zapadl do větné souvislosti. Přidrželi jsme se při překladu tohoto způsobu, a proto nejsou citáty vždy úplně přesné (v aparátu užíváme „viz“ pro citát bez uvozovek, „srv.“ když je citát nepřesný). V anglickém textu se někdy těžko pozná, kdy autor mluví v druhé osobě jednotného čísla a kdy v druhé osobě množného čísla; jenom tam, kde užívá staré zájmeno *thou* je jednotné číslo jisté. Řecké výrazy, které jsou v originále tištěny řeckými písmeny, přepisujeme latinkou. Slova zvýrazněná v originále vyznačujeme kurzívou. Při řazení kázání jsme se přidrželi číslování podle poslední kritické edice A.C.Outlera z let 1984 až 1985. Biblické citáty jsou uvedeny podle Ekumenického překladu z roku 1985, někdy bylo třeba se uchýlit ke Kralickému překladu (1613), Nové smlouvě (KMS 1994) nebo Nové Bibli kralické (NBK 1998).

V.D.Schneeberger

- ¹ A.C.Outler v: *The Works of John Wesley* (1984), sv. 1, str. 38
- ² *Wesley's Standard Sermons*, vyd. E.H.Sugden, sv. 1, 1961 (5.vyd.), str. 36
- ³ *Matthew Salmon, Foreigner's Companion through the Universities of Oxford and Cambridge*
- ⁴ Cit. v *Wesley's Standard Sermons*, vyd. E. H. Sugden, sv. 1, str. 70
- ⁵ Cit. tamtéž
- ⁶ J.Schempp, *Seelsorge und Seelenführung bei John Wesley*, Stuttgart 1949, str. 44–61.
- ⁷ Wesley, který pořídil vlastní překlad Nového zákona, ponechává na tomto místě „radost,, ač řecké *kauchesis* znamená především chlouba nebo předmět a důvod chlouby.
- ⁸ Stejný text je v 105. kázání *O svědomí* z roku 1788.
- ⁹ Viz *Ga 5,16n* Kral.
- ¹⁰ Závěr IV. části.
- ¹¹ 7. standardní kázání I,5
- ¹² Je to odstavec I,7
- ¹³ *The Works of J.Wesley* (1984), sv. 1, str. 466
- ¹⁴ Cit. *The Journal of J.Wesley*, sv. 1, str. 116n
- ¹⁵ *Deník J.Wesleyho*, 2.dubna 1739
- ¹⁶ Obě místa tamtéž
- ¹⁷ J.Schempp, op. cit., str. 48
- ¹⁸ *The Works of J.Wesley* (1984), sv. 1, str. 467
- ¹⁹ *Deník J.Wesleyho*, 17. října 1771
- ²⁰ *The Letters of J.Wesley*, sv. 4, str. 330n
- ²¹ A Caution Against False Prophets, *The Works of J. Wesley* (1984), sv. 1, str. 468
- ²² Plné znění dohody je v *Deníku J.Wesleyho*, Praha 1971, str. 84
- ²³ Např. na titulním listě původního vydání kázání k úmrtí G.Whitefielda je označen J.Wesley jako „Fellow z Lincoln College“ a „kaplan dvojti-hodné hraběnky Dowagar z Buchanu“.
- ²⁴ Viz *Deník J.Wesleyho*, Praha 1971, str. 117
- ²⁵ *The Works* (1984), str. 66

Předmluva

1. Tato kázání obsahují podstatu toho, co jsem v posledních osmi až devíti letech kázal.¹ Během té doby jsem často mluvil veřejně o každém tématu této sbírky a nevím o žádném bodu nauky, kterou zvěstuji veřejně, který bych zde – náhodou nebo snad naschvál – nepředložil křesťanskému čtenáři. Každý vážný čtenář může proto posoudit, jaké to jsou nauky, které pokládám za podstatu pravého náboženství a které učím.

2. Vím také dobře, že tyto nauky nejsou podány tak, jak by někteří očekávali. Nic tu není v propracované, vytríbené řečnické podobě. I kdybych tak byl chtěl psát, čas by mi to nedovolil. Abych se však přiznal, ani jsem to neměl v úmyslu. Píši tak, jak obvykle mluvívám, ad populum – k zástupcům, k lidem, kteří neznají a neovládají řečnické umění, kteří však přesto dokáží posoudit pravdy potřebné pro vezdejší i budoucí blaženost. Zmiňuji se o tom proto, abych zvědavým čtenářům ušetřil námahu hledat, co nenaleznou.

3. Chci prostou pravdu pro prosté lidi. Proto se zdržuji všech vybraných a filozofických spekulací, složitého dokazování, a také – pokud možno – všech projevů učenosti s výjimkou toho, že někdy uvádím původní znění Písma. Snažím se vyhnout všem slovům, která nejsou běžná v životě, a zejména všem odborným výrazům, které se tak často vyskytují v teologické literatuře – tedy způsobu vyjadřování, se kterým jsou obeznámeni sečtělí lidé, který však je prostému lidu neznámým jazykem. Nejsem si usak jist, zda jich občas nepoužiji nevědomky. Vždyť je tak přirozené se domnívat, že celý svět zná výraz, který známe i my.

4. Chci zapomenout v jistém smyslu na všechno, co jsem kdy ve svém životě četl. Chci mluvit tak, jako bych nikdy v životě nečetl žádného autora staršího nebo moderního (ovšem s výjimkou autorů biblických). Jsem přesvědčen, že tím jednak budu moci jasněji vyjadřovat myšlenky svého srdce, protože prostě budu sledovat postup svých myšlenek, aniž se zapletu do myšlenek jiných lidí, jednak budu moci přistupovat k práci s menším zatížením mysli, s menšími předsudky i menším zaujetím, abych našel čistou pravdu evangelia pro sebe a zvěstoval ji druhým.

5. Neostýchám se odhalit upřímným, rozumným lidem skryté myšlenky svého srdce. Připadám si jako stvoření jednoho dne, které prochází životem jako šíp letící vzduchem.² Jsem duch příšlý od Boha a k Bohu

se navracející³, vznáším se nad velkou propastí⁴ a za několik okamžiků nebudu již⁵, zapadnu do neměnné věčnosti. Jedno bych chtěl znát – cestu k nebesům, jak bezpečně dosáhnout onoho blaženého břehu. Bůh sám sestoupil, aby nám tuto cestu ukázal. Proto přišel z nebes. Tuto cestu popsal v knize. Ó, dej mi tuto knihu! Ať stojí co stojí, dej mi knihu Boží! Mám ji: zde je dosti moudrosti pro mne. Chci být homo unius libri⁶. Zde jsem vzdálen rušného shonu lidí. Usedám samotén, pouze Bůh je přítomen. V jeho přítomnosti otevíru, čtu jeho knihu s jediným záměrem: najít cestu k nebesům. Naskytne se pochybnost o významu toho, co čtu? Zdá se něco temné a spletité? Pozvednu své srdce k Otci světél: „Pane, neřekl jsi »má-li kdo z vás nedostatek moudrosti, ať prosí Boha«? Ty dáváš »všem bez výhrad a bez výčitek«⁷. Řekl jsi »kdo chce činit jeho vůli, pozná«⁸. Chci činit tvou vůli, dej mi ji poznat.“ Potom hledám dále, rozjímám paralelní místa Písem a srovnávám duchovní věci s duchovními⁹. Uvažuji o nich s veškerou pozorností a vážností, jaké jsem schopen. Zůstane-li i potom jaká pochybnost, ptám se na radu těch, kdo mají zkušenost v Božích věcech, a potom knih, ve kterých mluví, ač už jsou mrtví. Co se tak naučím, to pak zvěstuji.

6. V kázáních jsem napsal, co nacházím v Bibli o cestě k nebesům, a rozlišuji Boží cestu od všech cest, které si vymysleli lidé. Snažil jsem se popsat pravé biblické náboženství zkušenosti a to tak, že nic podstatného nevynechám a nic nepřidám. Zejména chci především varovat ty, kdo právě obrátili svůj zřetel k nebesům (a protože jsou málo obeznámeni s Božími věcmi, jsou v nebezpečí vybočit z pravé cesty) před formálností, před pouhým vnějším náboženstvím, které pravé náboženství srdce téměř vypudilo ze světa. Za druhé chci varovat ty, kdo znají náboženství srdce, víru skrze lásku dělající¹⁰, aby snad někdy nerušili Zákon vírou¹¹ a neupadli zpět do ďáblových nástrah¹².

7. Na radu a žádost několika svých přátel předkládám v tomto svazku především tři ze svých vlastních kázání a jedno kázání svého bratra, proslovené před univerzitou v Oxfordu. Chtěl jsem přinést několik kázání na tato témata a dal jsem těmto kázáním proto přednost, že účinněji než jakákoli jiná odpověď vyracejí často vyslovované obvinění, že jsme změnilí své někdejší učení a že už nekážeme totéž co před několika lety. Kdokoli je schopen myslet, může si udělat vlastní úsudek, srovná-li pozdější kázání s dřívějšími.

8. Někteří snad řeknou, že se mýlím v cestě, ačkoli jí učím jiné. Prav-

děpodobně si to mnozí budou myslet a je i možné, že se mýlím. Mýlím-li se, jsem ochoten se dát přesvědčit. Upřímně toužím být poučen. Bobu a lidem pravím: Naučte mě tomu, co neznám!

9. Jsi přesvědčen, že vidíš jasněji než já? Je to možné. Pak se mnou jednej tak, jak by sis přál, aby v podobné situaci bylo jednáno s tebou. Ukaž mi lepší cestu, než je ta, kterou jsem znal dosud. Ukaž mi to jasnými důkazy z Písma. A setrvám-li i pak na cestě, po které jsem byl zvyklý chodit a kterou proto nejsem hned ochoten opustit, dej si se mnou trochu práce. Vezmi mě za ruku a veď mě tak, abych mohl jít. A nezlob se, požádám-li tě, abys mě nesrážel k zemi, chceš-li urychlit mé kroky. Dokážu jít jen kolísavě a pomalu, potom bych už vůbec nebyl schopen chodit. Smím tě dále poprosit o to, abys mi nehuboval, chceš-li mě přivést na správnou cestu? I kdybych se dejme tomu sebevíce mýlil, pochybuji, že bych takovým způsobem mohl být napraven. Naopak, odvádělo by mě to ještě dále od tebe a tím bych se ještě více vzdálil od pravé cesty.

10. A budeš-li se zlobit, budu se asi také zlobit a pak budeme mít malou naději, že najdeme pravdu. Vzplane-li jednou zlost éyte kapnos (jak někde říká Homér)¹³, pak její kouř tak zatemní zrak mé duše, že už nic nevidím jasně. Můžeme-li tomu pro Boží věc zabránit, nedrážděme se navzájem k zlosti. Nezapalujme ve svých srdcích tento pekelný oheň, tím méně jej rozdmýhávejme v plamen. I kdybychom pak objevili pravdu v onom brozném světle, nebyla by to spíš ztráta než zisk? Neboť jak velice převyšuje láska, i když je spojena s mnohými chybnými názory, pravdu bez lásky! Můžeme zemřít bez znalosti mnohých pravd, a přece být přeneseni do klína Abrahamova¹⁴. Avšak zemřeme-li bez lásky, co nám pomůže znalost? Tolik, kolik pomáhá ďáblovi a jeho andělům.

Bůh lásky nás ochraň, abychom se kdy o to pokusili. Kéž nás připraví k poznání veškeré pravdy tím, že naše srdce naplní svou láskou a veškerou radostí a pokojem ve víře¹⁵!

John Wesley

Poznámky

- ¹ Předmluva je z vydání roku 1746. Osm až devět let tedy zahrnuje dobu od Wesleyho obrácení roku 1738.
- ² Viz apokryfní *Knihu Moudrosti* 5,9–13
- ³ Viz *Kaz* 12,7
- ⁴ Viz *L* 16,26
- ⁵ Viz *Ž* 39,14
- ⁶ „Člověk jedné knihy,, rozuměj Bible. Viz Jeremy Taylor, *Life of Christ*, II.12, pravděpodobně Wesleyův přímý pramen. U Tillotsona, kázání LXXV (*Works*, I.565), je negativní citát: „Je to slovo, myslím Tomáše Akvinského, *Cave ab illu qui uni-*
- cum legit librum*, (střež se člověka, který četl jen jednu knihu). Odkaz na Tomáše Akvinského však není doložen.
- ⁷ *Jk* 1,5
- ⁸ *J* 7,17
- ⁹ Viz *1K* 2,13
- ¹⁰ Viz *Ga* 5,6 Kral.
- ¹¹ Viz *Ř* 3,31
- ¹² Viz *1Tm* 3,7
- ¹³ „Zažehli jste dým,, citát z Homérovy *Iliady* XVIII, 110. Wesley obdivoval Homéra pro „sílu myšlenky a krásu výrazu“ (*Deník*, 12.8.1748).
- ¹⁴ Viz *L* 16,22
- ¹⁵ Viz *Ř* 16,22

1. Spasení skrze víru ¹

Milostí jste spaseni skrze víru.

Ef 2,8

Všechna požehnání, která Bůh člověku uděluje, pocházejí z pouhé Boží milosti, štědrosti nebo dobroty, z jeho svobodné, naprosto nezasloužené dobroty, neboť člověk nemá ani nejmenší nárok na jeho milosrdenství. Byla to svobodná milost, že „učinil člověka z prachu země a vdechl v chřípě jeho dchnutí života“, ² a vtiskl této duši obraz Boží ³ a „všecko podložil pod nohy jeho“ ⁴. Tato svobodná milost dává i nám, až do tohoto dne, život, dech i všechno ostatní ⁵. Neboť nic z toho, co jsme, co máme, nebo co činíme, si nemůže zasloužit to nejmenší z Boží ruky. „Cožkoli se dalo při nás, dělal jsi ty,“ ⁶. To vše je proto dalším příkladem svobodné milosti a jakákoli spravedlnost člověka je také darem od Boha.

Čím potom hříšník učiní zadost za kterýkoli ze svých nejmenších hříchů? Vlastními skutky? Nikoli. I kdyby jich bylo mnoho, nebo kdyby byly svaté, nejsou to jeho, nýbrž Boží skutky. Ve skutečnosti však jsou všechny nesváte a hříšné, takže každý z nich potřebuje nové smíření. Špatný strom dává špatné ovoce ⁷. A srdce člověka je zcela porušené a ohavné, neboť je „daleko od Boží slávy“ ⁸, od slavné spravedlnosti původně vtisknuté v jeho duši podle obrazu velkého Stvořitele. Nemá proto nic na svou obhajobu, ani spravedlnost ani skutky, a jeho ústa jsou zcela „umlčena před Bohem“ ⁹.

Nalezne-li hříšník milost u Boha, je to jen „milost za milostí“ (*charin anti charitos*) ¹⁰. Jestliže nám Bůh ráčí neustále dávat nová požehnání, dokonce největší ze všech požehnání, spasení, co k tomu můžeme říci jiného než „Bohu budiž vzdán dík za jeho nevystižitelný dar!“ ¹¹ A tak tomu vskutku je. V tom Bůh „prokazuje svou lásku k nám, že Kristus za nás zemřel, když jsme ještě byli hříšní“ ¹², aby nás spasil. Proto „milostí tedy jste spaseni skrze víru“. Milost je zdrojem, víra podmínkou spasení.

Abychom nepropásli tuto Boží milost, musíme pečlivě zkoumat:

- I. jaká to je víra, skrze níž jsme spaseni,
- II. jaké to je spasení, které je skrze víru,
- III. jak odpovědět na některé námitky.

I.

Jaká to je víra, skrze níž jsme spaseni?

1. Za prvé: není to víra pohana. Bůh žádá od pohana, aby věřil, že „Bůh jest a že se odměňuje těm, kdo ho hledají“¹⁴ a že je třeba ho hledat „oslavující a chválíce“ ho jako „Boha za všechno“¹⁵ a pečlivým uskutečňováním mravní ctnosti, „spravedlnosti, milosrdenství a pravdy vůči bližním. Řek nebo Říman, Skyta nebo indián je proto bez výmluvy, jestliže tak neuvěřil v existenci a v projevy Boží, v budoucí odplatu a soud a v závazné mravní ctnosti. Neboť taková je víra pohana.

2. Za druhé: ani to není víra ďábla, ačkoli jde dál než víra pohana. Ďábel totiž nejen věří, že existuje moudrý a mocný Bůh, milostivý při odplatě a spravedlivý při soudu, ale také že Ježíš je Syn Boží, Kristus, Spasitel světa. Proto praví doslova: „Vím, kdo jsi. Jsi svatý Boží“ (L 4,34). A nemůže být pochyb o tom, že tento nešťastný duch věří všem slovům vycházejícím z úst Svatého a všemu, co svatí muži od dávných dob napsali. O dvou z nich byl nucen vydat slavné svědectví: „Toto jsou služebníci nejvyššího Boha. Zvěstují vám cestu ke spáse.“¹⁶ Tomu všemu věří ten veliký nepřítel Boha i člověka a třese se, neboť věří, že Bůh „byl zjeven v těle“¹⁷, že „podmaní všechny nepřátele pod jeho nohy“¹⁸ a že „všeliké Písmo od Boha jest vdechnuté“¹⁹. Tak daleko jde víra ďáblová.

3. Za třetí: víra, skrze kterou jsme spaseni, jak bude dále vyloženo, není ani vírou, jakou měli apoštolové, když Kristus ještě byl na zemi, ač v něho věřili tak, že „opustili všecko a šli za ním“²⁰, ač dokonce měli moc činit zázraky, „uzdravovali každou nemoc a každou chorobu“²¹, ba měli dokonce „sílu a moc vyhánět všechny demony“²² a nad to vše je jejich Mistr poslal „zvěstovat Boží království“²³. A přece, když činili všechny tyto mocné činy a vrátili se, Pán sám je nazývá „pokolení nevěřící“²⁴. Říká, že nemohli vyhnat zlého ducha „pro svou malověrnost“²⁵. A když mu dlouho poté řekli, v domnění, že mají víru, „dej nám více víry“, odpověděl jim otevřeně, že tuto víru nemají, ani jako zrno hořčice: „Kdybyste měli víru jako zrno hořčice, řekli byste této moruši: Vyrvi se i s kořenem a přesaď se do moře, a ona by vás poslechla.“²⁶

4. Jaká to tedy je víra, kterou jsme spaseni? Předně je třeba odpově-

dět všeobecně, že to je víra v Krista: Kristus a Bůh skrze Krista jsou jejím jediným předmětem. V tom se proto jasně liší od víry starověkých nebo moderních pohanů. A od ďáblůviny víry se jasně liší tím, že to není věc spekulace a rozumu, chladný neživý souhlas, sled myšlenek v hlavě, nýbrž také stav srdce. Písmo praví: „Srdcem věříme k spravedlnosti“ a „vyznáš-li svými ústy Ježíše jako Pána a uvěříš-li ve svém srdci, že ho Bůh vzkřísil z mrtvých, budeš spasen“²⁷.

5. A od víry, kterou měli apoštolové, když Pán s nimi byl na zemi, se liší tím, že uznává nezbytnost a zásluhy jeho smrti a moc jeho vzkříšení. Uznává jeho smrt jako jediné dostatečné prostředek ke spáse člověka od věčné smrti a jeho vzkříšení jako obnovení nás všech k životu a nesmrtelnosti, neboť on „byl vydán pro naše přestoupení a vzkříšen pro naše ospravedlnění“²⁸. Křesťanská víra proto je nejen souhlasem s celým evangeliem Kristovým, nýbrž také spolehnutím na krev Kristovu, důvěrou v zásluhy jeho života, smrti a vzkříšení,²⁹ spolehnutím na něho jako na naše smíření a náš život, jako na *obětováního za nás a žijícího v nás*. Je to pevná důvěra, kterou člověk má v Boha, že pro zásluhy Kristovy jsou *jeho* hříchy odpuštěny a on je smířen s Bohem, a v důsledku toho je to upřímné přilnutí k tomu, který je naší „moudrostí, spravedlností, posvěcením a vykoupením“³⁰ či jedním slovem spasením.

II.

Druhá otázka, kterou musíme zvážit, zní: Jaké to je spasení, které je skrze tuto víru?

1. Kromě ostatních významů to je předně přítomné spasení. Ti, kdo jsou účastníky této víry, je mohou dosáhnout a skutečně je už dosáhli na zemi. Vždyť apoštol píše věřícím v Efezu a jejich prostřednictvím věřícím všech věků, ne *budete* (ač i to je pravda), ale „spasení *jste* skrze víru“.

2. *Jste spaseni* (abychom vše shrnuli do jednoho slova) od hříchu. Takové je spasení skrze víru. Takové je ono velké spasení, které předpověděl anděl dříve než Bůh poslal svého jednorozeného Syna na svět: „Dáš mu jméno Ježíš; neboť on vysvobodí svůj lid z jeho hříchů“³¹. Ani zde ani jinde v Písmu není nějaké ohrazení nebo omezení. Vše mu jeho lidu, nebo jak se praví jinde, každému, kdo v něho uvěří,

budou odpuštěny hříchy³², původní a skutečný³³, minulý a přítomný hřích, hřích těla i ducha. Skrze víru v Krista jsou spaseni od viny a od moci hříchu.

3. Předně: od viny každého minulého hříchu, neboť „celý svět byl před Bohem usvědčen z viny“³⁴, že kdyby Bůh chtěl „mít na zřeteli nepravosti, kdo obstojí“³⁵? „Ze zákona pochází poznání hříchu“, nikoli vysvobození, takže „ze skutků zákona nebude před ním nikdo ospravedlněn“. Nyní však „Boží spravedlnost skrze víru v Ježíše Krista“ je zjevena všem „kdo věří“. Nyní jsou „ospravedlnováni zadarmo jeho milostí vykoupením v Kristu Ježíši. Jeho ustanovil Bůh, aby svou vlastní smrtí se stal smírnou obětí pro ty, kdo věří. Tak prokázal, že byl spravedlivý“, když promíjel minulé hříchy.³⁶ Nyní nás Kristus „vykoupil z kletby zákona tím, že za nás vzal prokletí na sebe“³⁷. On „vymazal dlužní úpis, jehož ustanovení svědčila proti nám a zcela jej zrušil tím, že jej přibil na kříž“³⁸. „Nyní však není žádného odsouzení pro ty, kteří jsou v Kristu Ježíši.“³⁹

4. A když jsou spaseni od viny, jsou také spaseni od strachu. Ne od synovského strachu, aby se neprovinili, ale od strachu služebníka, od strachu, který „působí muka“⁴⁰, od strachu před trestem, od strachu před hněvem Boha, kterého už nepokládají za tvrdého Pána, ale za laskavého Otce. „Nepřijali přece Ducha otroctví, nýbrž přijali Ducha synovství, v němž volají: Abba, Otče! Tak Boží Duch dosvědčuje jejich duchu, že jsou Boží děti.“⁴¹ Jsou tedy spaseni od strachu, i když ne od možnosti, že by vypadli z Boží milosti a přišli o velká a vzácná zaslíbení. Je jim „vtisknuta pečeť zaslíbeného Ducha svatého jako závdavek jejich dědictví“⁴². Proto mají „pokoj s Bohem skrze našeho Pána Ježíše Krista... Chlubí se nadějí, že dosáhnou slávy Boží... A Boží láska je vylita do jejich srdcí skrze Ducha svatého, který jim byl dán“⁴³. A tak jsou jisti (i když snad ne v každém čase ani ve stejné míře), „že ani smrt ani život, ani přítomnost ani budoucnost, ani výšiny ani hlubiny, ani co jiného v celém tvorstvu nedokáže je odloučit od lásky Boží, která je v Kristu Ježíši, našem Pánu“⁴⁴.

5. Dále: touto vírou jsou spaseni jak od viny, tak od moci hříchu. Apoštol prohlašuje: „Víte, že Syn Boží se zjevil, aby naše hříchy sňal, a v něm žádný hřích není. Kdo v Synu zůstává, nehřeší“ (*1J 3,5n*). A opět: „Dítky, ať vás nikdo neklame... Kdo se dopouští hříchu, je z ďábla“⁴⁵. „Každý, kdo věří, je zrozen z Boha.“⁴⁶ A „kdo je narozen

z Boha, nedopouští se hříchu, protože Boží símě v něm zůstává, ba ani nemůže hřešit, protože se narodil z Boha“⁴⁷. A znovu: „Víme, že žádný, kdo se zrodil z Boha, nehřeší, nýbrž že, kdo je zrozen z Boha, se ho drží, a ten zlý se ho nedotkne“ (5, 18).

6. Kdo se u víře narodil z Boha, nehřeší⁴⁸ 1) navyklým hříchem⁴⁹, neboť každý navyklý hřích je hříchem, který panuje, a hřích nemůže panovat v tom, kdo uvěřil, ani 2) úmyslným hříchem, neboť pokud zůstává ve víře, je jeho vůle obrácena proti každému hříchu a on si jej oškliví jako smrtelný jed, ani 3) hříšnou žádostí, protože si neustále žádá svatou a dokonalou Boží vůli⁵⁰ a každou nesvatou žádost z Boží milosti udušuje v zárodku, ani 4) nehřeší skutkem, slovem nebo myšlenkou ze slabosti, protože jeho slabosti nenacházejí podporu v jeho vůli a bez toho vlastně nejsou hříchem. Proto „kdo je narozen z Boha, nedopouští se hříchu“⁵¹. A ač nemůžeme říci, že *nehřešil*, přece teď „*nehřeší*“⁵².

7. To tedy je spasení, které je skrze víru už v tomto přítomném světě: spasení od hříchů a od následků hříchu. Obojí se často označuje slovem *ospravedlnění*, což v nejširším slova smyslu zahrnuje vysvobození od viny a od trestu prostřednictvím Kristova smíření, skutečně vztaženého na duši hříšníka, jenž v něho nyní věří, a vysvobození od moci hříchu skrze Krista „zformovaného v jeho srdci“⁵³. Kdo takto je ospravedlněn nebo spasen skrze víru, je vskutku *znovuzrozen*. Je znovu-zrozen z Ducha⁵⁴ k novému životu, který „je skryt spolu s Kristem v Bohu“⁵⁵. Jako „novorozené dítě má touhu jen po nefalšovaném *adolon*, duchovním mléku, aby jím rostl“⁵⁶, „posiluje se v Pánu“, svém Bohu⁵⁷, „z víry u víru“⁵⁸, „milostí za milostí“⁵⁹, až „doroste zralého lidství, měřeno mírou Kristovy plnosti“⁶⁰.

III.

První běžná námitka proti tomu zní:

1. Kázat spasení nebo ospravedlnění toliko z víry znamená kázat proti svatosti a dobrým skutkům. Na to lze dát krátkou odpověď: Bylo by tomu tak, kdybychom mluvili, jako někteří, o víře, která s nimi nesouvisí. Avšak my mluvíme o víře, která nutně vede k dobrým skutkům a k svatosti.

2. Bude jistě užitečné zabývat se touto námitkou obšírněji, zejména

když nejde o námitku novou, ale o námitku z doby apoštola Pavla. Už tehdy se ptali: „To tedy vírou rušíme zákon?“⁶¹ Odpovídáme: Předně každý, kdo nekáže víru, zřejmě ruší zákon, buď přímo a viditelně omezováními a výklady, které vymazávají ducha textu, nebo nepřímo zamlčováním jediného způsobu, jak jej naplnit. My však „zákon potvrzujeme“ tím, že ukazujeme celý jeho rozsah a duchovní smysl a že všechny lidi voláme na tuto cestu živou, „aby spravedlnost požadovaná zákonem byla naplněna v nich“⁶². Ti pak, důvěřující jedině v krev Kristovu, užívají všech prostředků, které on ustanovil, konají všechny dobré skutky, „které Bůh připravil, aby v nich chodili“⁶³, a okoušejí a projevují všechny svaté a nebeské způsoby i „takové smýšlení, jako v Kristu Ježíši“⁶⁴.

3. Ale nevede kázání této víry lidi k pýše? Odpovídáme: Může tomu tak být. Proto je třeba každého věřícího vážně napomenout (slovy velkého apoštola): První větve „byly vylomeny pro svou nevěru, ty však stojíš vírou. Nepovyšuj se, ale boj se! Jestliže Bůh neušetřil přirozených větví, tím spíše neušetří tebe! Považ dobrotu i přísnost Boží: přísnost k těm, kteří odpadli, avšak dobrotu Boží k tobě, budeš-li se jeho dobroty držet. Jinak i ty budeš vyřát.“⁶⁵ A pokud v tom setrvává, bude si připomínat slova apoštola Pavla, který tuto námitku předvídal a odpověděl: „Kde zůstala chloubu? Byla vyloučena! Jakým zákonem? Zákonem skutků? Nikoli, nýbrž zákonem víry!“ (Ř 3,27). Kdyby člověk byl ospravedlněn ze svých skutků, měl by se čím chlubit. Ale není chlouby pro toho, „kdo se nevykazuje skutky, ale věří v toho, který dává spravedlnost bezbožnému“ (Ř 4,5). Stejný smysl mají i slova předcházející a následující text *Ef 2,4nn*: „Bůh, bohatý v milosrdenství... probudil nás k životu spolu s Kristem, když jsme byli mrtvi pro své hříchy. Milostí jste spaseni! ..., aby se prokázalo, jak nesmírné bohatství milosti je v jeho dobrotě k nám v Kristu Ježíši. Milostí jste spaseni skrze víru. Spasení není z vás.“ Z vás nepochází ani víra ani spása. „Je to Boží dar“⁶⁶, svobodný, nezasloužený dar, a to jak víra, skrze kterou jste spaseni, tak i spasení, které ze své dobře libé vůle, z pouhé laskavosti k víře připojuje. Že věříte, je jeden z dokladů jeho milosti, a že věříce jste spaseni, je další doklad. „Ne ze skutků, aby se někdo nechlubil.“⁶⁷ Neboť všechny naše skutky, všechna naše spravedlnost před naším uvěřením nezasluhují nic než odsouzení. Naprosto nemohou vést k víře, která není „ze skutků“. Spasení také není ze

skutků, které činíme po uvěření, neboť to potom je Bůh, „který v nás působí“⁶⁸. Když nám tedy dává odplatu za to, co sám v nás působí, je to jenom projev jeho přehojné milosti, a neposkytuje nám žádný důvod, abychom se vyvyšovali.

4. Mluvíme-li však o Boží milosti tak, že zachraňuje nebo ospravedlňuje toliko z víry, nenabádáme tím lidi, aby hřešili? To se opravdu může stát a také se to stává. Mnozí „žijí v hříchu, aby se rozhojnila milost“⁶⁹, ale jejich krev přijde na jejich hlavu. Dobrotivost Boží by je měla vést k pokání⁷⁰ a povede k němu ty, kdo jsou upřímného srdce. Když poznají, že u něho je odpuštění, budou k němu volat, aby smyl také jejich hřích skrze víru v Ježíše. A budou-li volat opravdově a neustávat, budou-li ho hledat všemi prostředky, které ustanovil, nedají-li se potěšit, dokud nepřijde, „přijde a neopozdí se“⁷¹. A on může vykonat mnoho v krátké době. Ve Skutcích apoštolských je mnoho příkladů toho, jak Bůh vzbudil tuto víru v srdci lidí jako když blesk přichází s nebe. Ve stejnou hodinu, kdy Pavel a Silas začali kázat, žalárník *činil pokání, uvěřil a byl pokřtěn*⁷². Totéž se stalo při třech tisících, kteří při Petrově prvním kázání o letnicích činili pokání a uvěřili⁷³. A Bohu buď chvála, že i nyní je mnoho živých svědků, že dosud je čas „do-statečný k vysvobození“⁷⁴.

5. Proti těžé pravdě se však ozývá z jiného hlediska zcela protichůdná námitka: „Nemůže-li člověk být spasen pro to, co vykoná, pak ho to povede k zoufalství.“ Ano, k zoufalství, že nemůže být spasen vlastními skutky, vlastními zásluhami nebo vlastní spravedlností. A tak tomu má být, neboť nikdo nemůže spoléhat na Kristovy zásluhy, dokud se nevzdal svých vlastních zásluh. Ten, kdo „chce uplatnit svou vlastní spravedlnost“⁷⁵, nemůže obdržet spravedlnost Boží. Nemůže mu být dána spravedlnost, která je z víry, spoléhá-li na spravedlnost, která je ze Zákona.

6. Říká se však, že to je nauka, která nepřináší útěchu. Ďábel mluvil podle svého zvyku, to znamená nepravdivě a nestydatě, když lidem vnukl myšlenku, že by tomu tak mohlo být. Je to totiž jediná nauka přinášející útěchu pro všechny hříšníky, kteří jsou potřeni a sami sebe odsuzují. „Kdož v něho věří, nebude zahanben“⁷⁶. Jeden a týž Pán všech, štědrý ke všem, kdo ho vzývají“⁷⁷. – Zde je útěcha vyšší než nebe, silnější než smrt! Cože? Milost pro všechny? Pro Zachea, veřejného zloděje? Pro Marii Magdalénu, nevěstku? Slyším jak někdo na-

mítne: „Potom i já smím doufat v milost!“ Ano, smíš, ty, který jsi zamoučen a koho nikdo nepotěšil! Bůh nezavrhně tvou modlitbu. Ne, snad už v příští hodině řekne: „Buď dobré myslí, odpouštějí se ti hříchy“⁷⁸, odpouštějí tak, aby nad tebou už nepanovaly a aby „Duch dosvědčoval tvému duchu, že jsi Božím dítětem“⁷⁹. Jak potěšitelná zvěst! Zvěst velké radosti, která je pro všechny lid⁸⁰. „Vzhůru! Všichni, kdo žízníte, pojdte k vodám, kupujte bez peněz a bez zaplacení“⁸¹. Ať jsou tvé hříchy jakékoli, „rudé jak purpur“⁸², je jich „víc než vlasů na tvé hlavě“⁸³, „vrať se k Hospodinu, slituje se nad tebou, k Bohu našemu, vždyť odpouští mnoho“⁸⁴.

7. Nejsou-li už žádné námitky, pak se prostě říká, že spasení pouhou vírou se nemá kázat jako první nauka anebo alespoň ne všem. Co však praví Duch svatý? „Nikdo nemůže položit jiný základ než ten, který už je položen, a to je Ježíš Kristus“⁸⁵. Proto základem všeho našeho kázání je a musí být, že „každý, kdo věří v něho, bude spasen“⁸⁶. To znamená, že to musí být kázáno jako první. „Dobře, ale ne všem.“ Komu to tedy máme kázat? Koho máme vyjmout? Chudé? Nikoli, oni mají zvláštní nárok na to, aby jim bylo kázáno evangelium⁸⁷. Neučené? Bůh od počátku zjevil tyto věci neučeným a prostým⁸⁸. Mladé? Za žádnou cenu. „Nechte děti přicházet“ ke Kristu, „nebraňte jim“⁸⁹. Hříšníky? Ty ze všech nejméně. On „nepřišel pozvat spravedlivé, ale hříšné k pokání“⁹⁰. Jestliže bychom měli někoho vyjmout, pak to budou bohatí, učení, vážení, počestní lidé. A vskutku, sami se velmi často vylučují od slyšení, my však musíme zvěstovat slova svého Pána. Neboť naše poslání zní: „Jděte a kaďte evangelium všemu stvoření.“⁹¹ Jestliže někdo toto evangelium nebo jeho část ke své vlastní zkáze překrucuje, musí nést vlastní břímě⁹². „Jakože živ je Hospodin, budeme mluvit to, co nám řekne Hospodin.“⁹³.

8. Zejména v této době chceme zvěstovat, že „milostí jste spaseni skrze víru“, neboť tato zvěst nikdy nebyla příhodnější než právě v tuto dobu. Nic jiného nemůže účinně zabránit rozmachu římských klamů mezi námi. Nevedlo by k žádným koncům chtít jednotlivě vyvracet všechny omyly této církve. Avšak spasení z víry zasahuje kořeny a všechno padá naráz, kde toto učení zvěstujeme. Byla to tato nauka, právem nazývaná v naší církvi „*pevnou skalou a základem křesťanství*“⁹⁴, která vypudila papežství z těchto království, a která jedině může zabránit i jeho návratu. Jenom tato nauka může postavit hráz nemravnosti,

kteřá zaplavila zemi jako povodeň. Můžeš vyprázdnit mořskou hlubinu po kapkách? Pak nás také budeš moci vyvést z jednotlivých nepravostí přemlouváním. Ale dej místo „spravedlnosti z Boha založené na víře“⁹⁵ a jejich nespoutané vlnobití se utiší⁹⁶. Nic jiného nemůže zavřít ústa lidí. Jejichž chloubou je to, zač by se měli stydět“⁹⁷ a zapírají „panovníka, který je vykoupil“⁹⁸. Dovedou mluvit stejně povzneseně o Zákone jako ten, kdo jej má od Boha vepsaný do srdce. Když je člověk slyší mluvit o tomto předmětu, mohl by se domnívat, že nejsou daleko od Božího království. Ale vezmi je ze Zákona do evangelia, začni se spravedlností z víry, Kristem, který je „konec zákona všelikému věřícímu“⁹⁹, a ti, kdo se do té chvíle zdáli být téměř, ne-li skutečnými křesťany, jsou odhaleni jako synové zatracení, jako vzdálení od života a od spasení (Bůh jim buď milostiv!), jako je propast pekla vzdálena od vysokosti nebes.

9. Z tohoto důvodu protivník tak zuří, kdykoli se ve světě zvěstuje spasení z víry. Proto vzbouřil zemi a peklo, aby zahubil ty, kdo je prvně zvěstovali. A ze stejného důvodu, věda, že jedině víra může zbourat základy jeho říše, vyburcoval všechny síly a použil všeho umění lži a pomluv, aby zabránil reku Hospodina zástupů Martinu Lutherovi oživit evangelium. Nemůžeme se tomu divit, když tento muž poznamenává: „Jak by to popudilo pyšného, silného ozbrojence, kdyby ho zastavilo malé pacholátko, které mu jde vstříc s třtinou v ruce!“¹⁰⁰, zejména když ví, že toto malé pacholátko ho jistě svrhne a přemůže. Tak tomu je, Pane Ježíši! Tak se vždy „v slabosti projeví jeho síla“¹⁰¹! Jdi tedy vpřed, ty dítě, které v něho věříš, a „svou pravici dokáže činy, jež vzbudí bázeň“¹⁰². Ač jsi bezmocný a slabý jako nedávno narozené dítě, silák nebude moci obstát před tebou. Zvítězíš nad ním, přemůžeš ho a porazíš. Půjdeš vítězně vpřed pod velkým Původcem tvé spásy¹⁰³, „přemáhaje, a abys přemáhal“¹⁰⁴, až všichni tvoji nepřátelé budou poraženi a „pohlčena bude smrt ve vítězství“¹⁰⁵.

Nyní pak Bohu dík, který dává nám vítězství skrze našeho Pána Ježíše Krista¹⁰⁶, jemuž buď s Otcem a Duchem svatým dobrořečení i sláva a moudrost, díky a čest i moc a síla na věky věků. Amen.¹⁰⁷

Poznámky

- ¹ Kázání bylo prosloveno před univerzitou v Oxfordu dne 11. června 1738. Všichni ordinovaní mistři svobodných umění byli postupně ustanovováni jako kazatelé o nedělích a hlavních svátcích. Účast na těchto bohoslužbách byla povinná pro „všechny doktory, mistry, absolventy a studenty“. Prvně kázal John Wesley před univerzitou dne 15. listopadu 1730. V roce 1733 kázal čtyřikrát, což svědčí o tom, že byl jako kazatel v Oxfordu oblíben.
- ² Srv. *Gn 2, 7* Kral.
- ³ Viz *Gn 1,27*. Tento obrat se u Wesleyho vyskytuje často a je typický pro jeho antropologii. Naznačuje schopnost člověka reagovat na Boží předběžnou, ospravedlňující a posvěcující milost.
- ⁴ Srv. *Ž 8, 7* Kral.
- ⁵ Viz *Sk 17,25*
- ⁶ Srv. *Iz 17,25*
- ⁷ Viz *Mt 7,17*
- ⁸ *Ř 3,23*
- ⁹ Srv. *Ř 3,19*
- ¹⁰ Srv. *J 1,16*
- ¹¹ *2K 9,15*
- ¹² *Ř 5,8*
- ¹³ *Ef 2,9*
- ¹⁴ *Žd 11,6*
- ¹⁵ *L 2,20*
- ¹⁶ *Sk 16,17*
- ¹⁷ *1Tm 3,16*
- ¹⁸ *1K 15,25*
- ¹⁹ *2Tm 3,16* Kral.
- ²⁰ Srv. *Mk 10,28* par.
- ²¹ *Mt 10,1*
- ²² *L 9,1*
- ²³ *L 9,2*. V textu z roku 1746 zde končí odstavec.
- ²⁴ *L 9,41*
- ²⁵ Srv. *Mt 17,20*
- ²⁶ *L 17,5n*
- ²⁷ *Ř 10,9n*
- ²⁸ *Ř 4,25*
- ²⁹ Tato definice se velmi podobá definici „živé víry“ v anglikánské homilii *O víře*.
- ³⁰ Srv. *1K 1,30*
- ³¹ *Mt 1,21*
- ³² *Sk 10,43*
- ³³ Angl. „*original and actual*“
- ³⁴ *Ř 3,19*
- ³⁵ *Ž 103,3*
- ³⁶ *Ř 3,20–25*
- ³⁷ *Ga 3,13*
- ³⁸ *Ko 2,14*
- ³⁹ *Ř 8,1*
- ⁴⁰ *1J 4,18*
- ⁴¹ Srv. *Ř 8,15n*
- ⁴² Srv. *Ef 1,13n*
- ⁴³ Srv. *Ř 5,1–5*
- ⁴⁴ Srv. *Ř 8,38n*
- ⁴⁵ *1J 3,7n*
- ⁴⁶ Srv. *1J 5,1*
- ⁴⁷ *1J 3,9*
- ⁴⁸ To znamená nehřeší úmyslně nebo záměrně. U Wesleyho je důležité rozlišovat mezi „hříchy ve vlastním smyslu“ (úmyslná přestoupení Božích zákonů) a hříchy neúmyslnými.
- ⁴⁹ Angl. „*habitual sin*“
- ⁵⁰ Viz *Ř 12,2*

- ⁵¹ *1J 3,9*
⁵² *1J 5,18*
⁵³ Srv. *Ga 4,19* Kral.
⁵⁴ Viz *J 3,3,5*
⁵⁵ *Ko 3,3*
⁵⁶ Srv. *1Pt 2,2*
⁵⁷ Srv. *Ef 6,10* Žilka
⁵⁸ *Ř 1,17* Kral.
⁵⁹ *J 1,16*
⁶⁰ Srv. *Ef 4,13*
⁶¹ *Ř 3,31*
⁶² Srv. *Ř 8,4*
⁶³ Srv. *Ef 2,10* Kral.
⁶⁴ *Fp 2,5*
⁶⁵ *Ř 11,20–22*
⁶⁶ *Ef 2,9*
⁶⁷ *Ef 2,9* Kral.
⁶⁸ Srv. *Fp 2,13*
⁶⁹ Srv. *Ř 6,1*
⁷⁰ Viz *Ř 2,4*
⁷¹ Srv. *Žd 10,37*
⁷² Viz *Sk 16,30–34*
⁷³ Viz *Sk 2,37–41*
⁷⁴ *Iz 63,1* Kral.
⁷⁵ Srv. *Ř 10,3*
⁷⁶ *Ř 9,33*
⁷⁷ *Ř 10,12*
⁷⁸ *Mt 9,2*
⁷⁹ Srv. *Ř 8,16*
⁸⁰ Viz *L 2,10*
⁸¹ *Iz 55,1*
⁸² *Iz 1,18*
⁸³ Srv. *Ž 40,13*
⁸⁴ Srv. *Iz 55,7*
⁸⁵ *1K 3,11*
⁸⁶ Srv. *J 3,16* Kral.
⁸⁷ Viz *Mt 11,5; L 7,22*
⁸⁸ Viz *Sk 4,13*
⁸⁹ *Mk 10,14*
⁹⁰ Srv. *Mk 2,17*
⁹¹ *Mk 16,15*
⁹² Viz *Ga 6,5* Kral.
⁹³ Srv. *1Kr 22,14*
⁹⁴ Anglikánská homilie „O spasení“.
⁹⁵ Srv. *Fp 3,9*
⁹⁶ Viz *Jb 38,11*
⁹⁷ Srv. *Fp 3,19*
⁹⁸ *2Pt 2,1*
⁹⁹ *Ř 10,4* Kral.
¹⁰⁰ Toto místo není doloženo. Wesley je znal pravděpodobně z citace u S. Clarkeho, *The Marrow of Ecclesiastical Historie*, 1650.
¹⁰¹ Srv. *2K 12,9*
¹⁰² Srv. *Ž 45,4*
¹⁰³ Viz *Žd 2,10*
¹⁰⁴ Srv. *Zj 6,2* Kral.
¹⁰⁵ Srv. *1K 15,54* Kral.
¹⁰⁶ Viz *1K 15,57*
¹⁰⁷ Viz *Zj 7,12*

2. Skoro křesťan¹

Málem bys mě přesvědčil, abych se stal křesťanem. (Sk 26,28)

Mnoho je těch, kteří jdou až sem: Od doby, kdy křesťanství vstoupilo do světa, byli v každém věku a v každém národě mnozí, kteří byli „málem přesvědčeni stát se křesťany“. Vidíme však, že před Bohem nestačí jít *jenom tak daleko*, proto je velice důležité, abychom uvážili

I. co znamená být *skoro* křesťanem,

II. co znamená být *skutečným* křesťanem.²

I.

1. Být *skoro křesťanem* znamená předně pohanskou počestnost. Domnívám se, že to nikdo nebude popírat, zejména když pod pojmem pohanská počestnost nechápu jenom to, co pohanští filozofové doporučují ve svých knihách, nýbrž i to, co průměrní pohané očekávají jeden od druhého a co mnozí z nich skutečně činí. Pravidla této počestnosti je učí, že nemají být nespravedliví, že nemají brát co patří bližnímu, a to ani loupeží ani krádeží, že nemají utiskovat chudého a nemají nikoho vydírat, že nemají podvádět a přelstívat chudého nebo bohatého, upírat bližnímu jeho právo a pokud možno také nikomu nic nedlužit.

2. Dále: Průměrní pohané připouštějí, že je třeba brát jistý ohled na pravdu a spravedlnost. Podle toho mají nejen v pohrdání křivopřísežníka, volajícího Boha za svědka při lži, nýbrž také utrhače neprávem obviňujícího jiné lidi. O nic více si neváží vědomého lháře, označují ho za hanbu lidského rodu a za mor lidské společnosti.

3. A dále: Jeden od druhého očekávají určitou lásku a pomoc, kterou jeden druhému může poskytnout bez vlastní újmy. A to se vztahuje nejen na drobné úsluhy, prokazované bez výloh a bez námahy, nýbrž i na sycení hladových, mají-li sami dosti potravy, na odívání nahých přebytečným oblečením, a všeobecně na dávání věcí, které sami nepotřebují, těm, kdo je potřebují. Až tam sahá pohanská počestnost. To je to první, co znamená být *skoro křesťanem*.

4. To druhé, co charakterizuje *skoro křesťana*, je způsob pobožnosti³, té pobožnosti, kterou předpisuje evangelium Kristovo: má *vnější*

tvářnost pravého křesťana. *Skoro křesťan* proto nedělá nic, co evangelium zakazuje. Nebere jméno Boží nadarmo⁴, dobrořečí a nezlořečí⁵, nepřísahá, ale jeho řeč je „ano, ano, ne, ne“⁶. Neznesvěcuje den Páně a netrpí, aby byl znesvěcován, dokonce ani hostem, který je v jeho bráně⁷. Vystříhá se nejen cizoložství, smilství a nečistoty, nýbrž i každého slova nebo pohledu, který buď přímo nebo nepřímou jde tímto směrem, všech marných slov jako je zlehčování, pomlouvání, zlé mluvení a všechny „hloupé a dvojsmyslné řeči“ (*eutrapelia*)⁸. To je podle pohanských moralistů určitý druh ctnosti. Zkrátka se zdržuje každé řeči, která „posluchačům nepřináší milost“ a která v důsledku toho „zarmucuje svatého Ducha Božího, jehož pečeť neseme pro den vykoupení“⁹.

5. Zdržuje se „vína, v němž jest prostopášnost“¹⁰, hodování a obžerství. Pokud na něm je, varuje se všech sporů a hádek, a neustále se snaží žít se všemi lidmi v pokoji¹¹. Trpí-li bezpráví, nemstí se a neoplácí zlo zlem. Nenadává, není uštěpačný a neposmívá se chybám nebo slabostem svých bližních. Úmyslně nikomu nekřivdí, nikomu neublíží a nikoho nezarmucuje, ale ve všem jedná a mluví podle prostého pravidla: „Co nechceš, aby ti lidé činili, ani ty nečini jim.“¹²

6. Při prokazování dobra se neomezuje na laciné a snadné laskavosti, ale namáhá se a trpí pro blaho mnohých, aby všemožně někomu mohl pomoci. Bez ohledu na lopotu a utrpení, „všechno co má vykonati, koná podle svých sil“¹³, ať pro přátele nebo pro nepřátele, pro zlé nebo pro dobré. „Neochabuje“¹⁴ ve svém konání a „dokud je čas, činí dobře všem“¹⁵ všemožným způsobem, jejich duši stejně jako jejich tělu. Napomíná zlé, vyučuje nevzdělané, utvrzuje kolísavé, povzbuzuje dobré a potěšuje sklíčené. Snaží se probudit ty, kdo spí, vést ty, které Bůh již probudil, k prameni k obmytí hříchu a nečistoty¹⁶, aby se v něm umyli a byli čisti, a povzbuzovat ty, kdo jsou spaseni skrze víru, aby ve všem byli ozdobou Kristova evangelia.

7. Člověk s formální zbožností užívá také prostředky milosti, a to všechny a při každé příležitosti. Pravidelně navštěvuje dům Boží, a to ne jako ti, kdo vstupují před Nejvyššího ověšení zlatem a v nádherném oblečení nebo v šatech podle módních výstrelků, a také ne jako ti, kdo nevhodným rušením nebo nevázanou veselostí popírají jak formu, tak i moc zbožnosti. Dej Bůh, aby mezi námi nebyl nikdo, kdo by propadl stejnému odsouzení, kdo by přicházel do jeho domu zí-

raje kolem sebe s očividnou lehkovážnou lhostejností, ač se tváří, jako by se modlil k Bohu o požehnání, kdo během bohoslužeb spí nebo se co nejpohodlněji uvelebí, kdo jakoby předpokládal, že Bůh spí, baví se se svým sousedem nebo se tváří jakoby neměl co dělat. Ten, kdo má alespoň formální zbožnost, chová se vážně a pozorně během celých bohoslužeb. Zejména když přistupuje ke stolu Páně, nečiní tak nedbale a lehkovážně, ale s takovým chováním a vzezřením, které nevyjadřuje nic jiného než „Bože, slituj se nade mnou hříšným“¹⁷.

8. K tomu ještě přidejme pravidelnou domácí pobožnost těch, kteří jsou hlavou rodiny, a chvíle osobního ztišení před Bohem s každodenním vážným chováním. Ten, kdo soustavně praktikuje toto vnější náboženství, má formální zbožnost. Chybí jen jedno, aby byl *skoro křesťanem*, a sice *upřímnost*.

9. Upřímností míním opravdový, vnitřní princip náboženství, z něhož tyto vnější činy plynou. A vskutku, nemáme-li alespoň tolik, nemáme ani počestnost pohanů, ba ani tolik, kolik odpovídá požadavkům pohanského epikurejského básníka. I takový ubožák může totiž ve svých jasných chvílích svědčit:

„*Oderunt peccare boni virtutis amore;*
Oderunt peccare mali formidine poenae.“¹⁸

Takže když člověk nepáchá zlo jen proto, aby unikl odsouzení,

„*Non pasces in cruce corvos*“,

praví pohan¹⁹, má svou odměnu²⁰. Ale i on nepřipustí, aby takový neškodný muž byl nazván *dobrým pohanem*. Jestliže tedy někdo ze stejných motivů, totiž aby se vyhnul odsouzení, aby neztratil přátele nebo zisk nebo svou pověst, nejen nečiní zlo, nýbrž činí tolik dobra a užívá dokonce všechny prostředky milosti, pak ještě nemůžeme říci, že tento člověk je *skoro křesťanem*! Nemá-li ve svém srdci lepší princip, pak je jenom pokrytcem.

10. K *skoro křesťanu* proto nutně patří upřímnost: skutečný úmysl sloužit Bohu, vnitřní touha činit jeho vůli. Patří k tomu nutně to, že se člověk chce upřímně ve všem líbit Bohu: všemi svými slovy, všemi svými skutky, vším, co činí nebo nečiní. Je-li někdo *skoro křesťanem*, pak tento záměr ovládá celý jeho život. Je hybnou pákou jeho konání dobra, nekonání zla a plnění Božích příkazů.

11. Zde se asi ozve námitka: Je možné, aby člověk šel tak daleko, a přece byl jenom *skoro křesťanem*? Co víc než to může znamenat být *skutečným křesťanem*? Odpovídám, že je možné jít tak daleko, a přece být jenom *skoro křesťanem*; to se dozvídáme nejen ze slova Božího, nýbrž také z jasného svědectví zkušenosti.

12. Bratři, promiňte mi, jestliže veřejně vyslovím svou pošetilost, kvůli vám a evangeliu. Dovolte mi, abych mluvil otevřeně o sobě tak jako o jiném člověku. Rád se ponížím, abyste vy byli povýšeni²¹, a pokorím se pro slávu svého Pána.

13. Tak daleko jsem totiž šel po mnoho let, jak mnozí na tomto místě mohou dosvědčit, pilně se vyhýbaje všemu zlu a snaže se mít neporušené svědomí²². Využíval jsem čas²³, každou příležitost činit dobře všem²⁴, neustále a pečlivě jsem užíval všechny veřejné a soukromé prostředky milosti, neustále jsem se snažil chovat se vždy a všude opravdově. Bůh, před nímž stojím, je mi svědkem, že jsem tak činil upřímně, že jsem měl skutečný úmysl sloužit Bohu, srdečnou touhu činit ve všem jeho vůli, líbit se tomu, který mě povolal, abych „bojoval dobrý boj víry“ a „dosáhl věčného života“²⁵. Avšak mé vlastní svědomí mi v Duchu svatém dosvědčuje, že jsem po celou tu dobu byl toliko *skoro křesťanem*.

II.

Zeptá-li se kdo: „Co víc pak znamená být *celým křesťanem*?“, odpovídám:

1. Předně mít lásku k Bohu. Neboť takto praví jeho slovo: „Miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly“²⁶. To je taková láska, že naplní celé srdce, zaujme všechny vlastnosti, naplní celou duši a zaměstná všechny schopnosti. Kdo takto miluje Boha, svého Pána, toho duch neustále „jásá v Bohu Spasiteli jeho“²⁷. Jeho potěšení je v *jeho* Pánu, který mu je vším, kterému „za všech okolností děkuje“²⁸. Všechna *jeho* žádost se upíná k Bohu a k připomínání Božího jména. Jeho srdce stále volá: „Koho bych měl na nebesích? A na zemi v nikom kromě tebe nemám zalíbení“²⁹. Vskutku, co by si mohl žádat kromě Boha? Ne svět, nebo co je ze světa, neboť je „ukřižován pro svět a svět pro něho“³⁰. Je ukřižován pro žádosti těla, žádost očí a pýchu života³¹. Ano, je mrtev pro

pýchu všelikého druhu, neboť láska „není domýšlivá“³², ale „kdo zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm“³³ a sám je před Božíma očima méně než nic.

2. To druhé, co charakterizuje „celého křesťana“, je láska k bližnímu. Náš Pán to vyjádřil těmito slovy: „Miluj svého bližního jako sám sebe“³⁴. Ptá-li se někdo „kdo je můj bližní?“³⁵, odpovídáme: „Každý člověk na světě, každé dítě toho, který jest »Otcem duchů«³⁶ všelikého těla.“ A nesmíme přitom vyjímát ani své nepřátele nebo nepřátele Boží a jejich duše. Každý křesťan je miluje jako sebe, ba jako „Kristus miloval nás“³⁷. Kdo by chtěl lépe pochopit, jaká to je láska, ten nechť uváží, jak ji popisuje Pavel. Je „trpělivá, laskavá, nezávidí“, není rychlá k odsuzování, „není domýšlivá“³⁸, ale činí z toho, kdo miluje, nejmenšího služebníka všech. Láska „nejedná nečestně“³⁹, ale „všem se stává vším“⁴⁰. „Nehledá svůj prospěch“, ale dobro druhých, aby byli spase-ní. „Láska se nedá vydráždit.“ Vyhání zlobu, neboť ten, kdo jí podléhá, není dokonalý v lásce. „Nepočítá křivdy. Nemá radost ze špatnosti, ale raduje se z pravdy.“ „Láska vydrží, láska věří, má naději, vytrvá.“⁴¹

3. Ještě jedno je třeba vzít zvláště v úvahu, co patří k *celému křesťanu* a co nelze oddělit od předchozího: totiž základ všeho, víru. Boží slovo o ní říká mnoho vzácného. Milovaný učedník praví, že „každý, kdo věří, je zrozen z Boha“⁴². „Těm pak, kteří ho přijali a věří v jeho jméno, dal moc stát se Božími dětmi.“⁴³ „A to vítězství, které přemohlo svět, je naše víra.“⁴⁴ A náš Pán sám říká: „Kdo věří v Syna, má život věčný“⁴⁵ a „nepodléhá soudu, ale přešel již ze smrti do života“⁴⁶.

4. Ale ať nikdo neklame sám sebe. Je třeba připomenout, že „víra, která nevede k pokání“ a lásce a k všelikému skutku dobrému, „není pravou živou vírou (o které zde je řeč), nýbrž mrtvou a ďábelskou vírou... Neboť i ďáblové věří, že Kristus se narodil z panny, že činil mnoho zázraků, prohlašuje se za pravého Boha, že za nás zemřel bolestivou smrtí, aby nás vysvobodil z věčné smrti, že třetího dne vstal z mrtvých, že vstoupil na nebesa a sedí na pravici Boha Otce a na konci věků přijde soudit živé a mrtvé. Těmto článkům *víry* věří i ďáblové a věří všemu, co stojí psáno ve Starém i v Novém zákoně. A přesto, že tak věří, jsou to jenom ďáblové. Zůstávají ve stavu zatracení a nemají skutečnou křesťanskou víru“ (*Homilie o spáse člověka*).

5. „Pravá a opravdová křesťanská víra znamená (abychom pokračovali slovy své církve) nejen věřit, že Písmo svaté a Články víry mají pravdu, ale také mít pevnou důvěru a přesvědčení, že nás Kristus vysvobodil od věčného zatracení. Je to pevná důvěra a přesvědčení, které člověk má v Boha, že pro Kristovy zásluhy mu *jsou* odpuštěny hříchy a že je smířen s Bohem, což budí v srdci lásku k poslušnému zachováání jeho přikázání.“⁴⁷

6. Kdokoli má tuto víru, která mocí Boha, jenž v něm přebývá, „očisťuje srdce“⁴⁸ od pýchy, zloby, žádosti, od „každé nepravosti“⁴⁹, od „každé poskvrny těla i ducha“⁵⁰, víru, která naplňuje srdce láskou silnější než smrt, a to k Bohu a ke všem lidem, láskou, která koná Boží skutky, která se vydává v službu všem lidem a která s radostí snáší nejen pohanu pro Krista, posmívání, pohrdání a nenávisť všech lidí, ale i vše, co z dopuštění Boží moudrosti lidská nebo ďábelská zloba způsobuje, tedy kdokoli má tuto „víru skrze lásku dělající“⁵¹, je nejen *skoro* křesťanem, nýbrž *skutečným* křesťanem.

7. Kdo však jsou živými svědky této víry? Prosím vás, bratři, abyste se v přítomnosti toho Boha, jemuž „i podsvětí, říše zkázy, je na očích, tím spíše srdce synů lidských“⁵², každý sám zeptal svého srdce: „Patřím k nim? Činím spravedlnost, milosrdenství a pravdu, jak to vyžadují i zásady pohanské počestnosti? Pakli ano, mám i skutečnou *podobu* křesťana? Formu zbožnosti? Chráním se zla? Všeho, co je ve slově Božím zakázané? Činím dobro, které se mi naskytuje? Činím je podle svých sil⁵³? Zachovávám se vši vážností Boží ustanovení při každé příležitosti? A konám to vše s upřímným úmyslem a se žádostí líbiti se ve všem Bohu?“

8. Nepoznali přitom mnozí z vás, že nikdy tak daleko nedospěli? Že nebyli ani *skoro křesťan*? Že nedosáhli ani úrovně pohanské počestnosti, alespoň ne ve formě křesťanské zbožnosti? Tím méně Bůh při vás viděl upřímnost a skutečnou snahu líbit se mu ve všem. Nikdy jste ani neměli v úmyslu zasvětit jeho slávě všechna svá slova a své skutky, své zaměstnání, studie, zábavy. Nikdy jste nepomýšleli nebo nežádali, aby vše, co konáte, bylo konáno „ve jménu Pána Ježíše“⁵⁴ a jako takové bylo „duchovní obětí milou Bohu pro Ježíše Krista“⁵⁵.

9. Předpokládejme, že jste to však chtěli. Činí dobré úmysly a dobré touhy z člověka křesťana? Naprosto ne, leč by byly dovedeny k dob-

rému cíli. Kdosi řekl, že cesta do pekla je vydlážděna dobrými úmysly. Zůstává tedy stále ještě vážná otázka pro všechny: Je Boží láska rozlita v tvém srdci? Můžeš volat: Můj Bůh a mé všechno? Nežádáš si nic kromě něho? Jsi šťasten v Bohu? Je tvou slávou, tvým potěšením, tvou korunou radostí? A je v tvém srdci vepsáno přikázání: „Kdo miluje Boha, ať miluje i svého bratra“⁵⁶? Miluješ proto svého bližního jako sebe sama? Miluješ každého člověka, i svého nepřítele, i nepřítele Božího, jako svou vlastní duši, jako Kristus milovat tebe? Věříš, že Kristus miloval *tebe* a dal sebe samého za tebe? Věříš v jeho krev? Věříš, že Beránek Boží snal *tvé* hříchy⁵⁷ a uvrhl je jako kámen do mořských hlubin? Že smazal dlužní úpis, svědčící proti *tobě*, a zcela jej zrušil tím, že jej přibil na kříž⁵⁸? Máš opravdu vykoupení jeho krví, odpuštění *svých* hříchů⁵⁹? A dosvědčuje jeho Duch *tvému* duchu, že jsi Božím dítětem⁶⁰?

10. Bůh a Otec našeho Pána Ježíše Krista, který nyní je uprostřed nás, ví, že zemře-li kdo bez této víry a bez této lásky, bylo by pro něho lépe, kdyby se byl vůbec nenarodil⁶¹. Probuď se ty, kdo spíš a volej ke svému Bohu, volej v den, kdy může být nalezen. Nepřestaň, dokud nezpůsobí, aby „všechna jeho dobrota přešla před tebou a vyslovil před tebou jméno Hospodin“⁶² – „Hospodin, Hospodin! Bůh plný slitování a milostivý, shovívavý, nejvyšší milosrdný a věrný, který osvědčuje milosrdenství tisícům, který odpouští vinu, přestoupení a hřích“⁶³. Nechtě tě nikdo nepřemlouvá marnými slovy, aby ses vzdal této ceny svého slavného povolání⁶⁴. Ale volej dnem i nocí k němu, který „když jsme ještě byli bezmocní, zemřel za bezbožné“⁶⁵, dokud nepoznáš, v koho jsi uvěřil a nemůžeš říci „můj Pán a můj Bůh“⁶⁶! Snaž se „stále se modlit a neochabovat“⁶⁷, až budeš moci pozvednout svou ruku k nebi a říci tomu, který žije na věčné věky; „Pane, ty víš všechno, ty víš také, že tě mám rád“⁶⁸.

11. Kéž všichni tak okoušíme, co je být nejen skoro křesťanem, nýbrž celým křesťanem, být ospravedlněn darmo milostí jeho, spasením, které je v Kristu Ježíši, vědět, že máme pokoj s Bohem skrze Ježíše Krista, radovat se nadějí, že dosáhneme slávy Boží, a mít Boží lásku ve svém srdci skrze Ducha svatého, který nám byl dán⁶⁹!

Poznámky

- ¹ Celý nadpis zní: *Skoro křesťan. Kázání, proslovené dne 25. července 1741 v kostele St. Mary v Oxfordu před členy univerzity.*
- ² A.C.Outler uvádí v poznámkách k anglickému vydání mnoho dokladů o tom, že rozlišování mezi *skoro křesťanem* a *skutečným křesťanem* bylo ve Wesleyově době běžné.
- ³ Viz *2Tm 3,5*
- ⁴ Viz *Ex 20,7* Kral.
- ⁵ Viz *Ř 12,14*
- ⁶ *Mt 5,34.37*
- ⁷ Viz *Ex 20,10*
- ⁸ *Ef 5,4*
- ⁹ Srv. *Ef 4,29n*
- ¹⁰ *Ef 5,18* Kral.
- ¹¹ Viz *Ř 12,18*
- ¹² Tato formulace Zlatého pravidla se vyskytuje v Talmudu (Sabb. XXXI. 1) a připisuje se Hillelovi.
- ¹³ Srv. *Kaz 9,10*
- ¹⁴ Srv. *Ř 12,11*
- ¹⁵ Srv. *Ga 6,10*
- ¹⁶ *Za 13,1*
- ¹⁷ *L 18,13*
- ¹⁸ „Dobří lidé se chrání hříchu z lásky k ctnosti, zlí lidé se chrání hříchu ze strachu před trestem,“ Horác, Ep.I.XVI.52, citováno zřejmě z paměti (druhý řádek by měl správně znít: *tu nihil admittes te formidine poenae*).
- ¹⁹ „Nepas na kříži havrany,“ Horác, Ep.I.XVI.48.
- ²⁰ Viz *Mt 6,2.5.16*
- ²¹ Viz *2K 11,7*
- ²² Viz *Sk 24,16*
- ²³ Viz *Ko 4,5*
- ²⁴ Viz *Ga 6,10*
- ²⁵ Srv. *1Tm 6,12*
- ²⁶ *Mk 12,30*
- ²⁷ Srv. *L 1,47*
- ²⁸ Srv. *1Te 5,18*
- ²⁹ *Ž 73,25*
- ³⁰ Srv. *Ga 6,14*
- ³¹ Tzn. pro všeliký hřích (*1J 2,16*), neboť Wesley se opíral o Augustina, podle něhož tyto tři neřesti zahrnují všechny hříchy (Enarratio in Psalmum, VIII.13, Migne PL, sv. 36,115).
- ³² *1K 13,4*
- ³³ *1J 4,16*
- ³⁴ *Mt 22,39* a par.
- ³⁵ *L 10,29*
- ³⁶ *Žd 12,9*
- ³⁷ *Ef 5,2*
- ³⁸ *1K 13,4*
- ³⁹ *1K 13,5*
- ⁴⁰ Srv. *1K 9,22*
- ⁴¹ Srv. *1K 13,5–7*
- ⁴² Srv. *1J 5,1*
- ⁴³ *J 1,12*
- ⁴⁴ *1J 5,4*
- ⁴⁵ *J 3,36*
- ⁴⁶ *J 5,24*
- ⁴⁷ Homilie „O spasení člověka“, III. část.
- ⁴⁸ Srv. *Sk 15,9*
- ⁴⁹ *1J 1,9*
- ⁵⁰ *2K 7,1*
- ⁵¹ *Ga 5,6* Kral. Wesleyho oblíbený verš pro nauku o víře a dobrých skutcích, kterým spojuje důraz na spasení pouhou vírou se svatým životem.

⁵² *Srv. Př 15,11*

⁵³ *Viz Kaz 9,10*

⁵⁴ *Ko 3,17*

⁵⁵ *Srv. 1Pt 2,5*

⁵⁶ *1J 4,21*

⁵⁷ *Viz J 1,29*

⁵⁸ *Viz Ko 2,14*

⁵⁹ *Viz Ef 1,7; Ko 1,14*

⁶⁰ *Viz Ř 8,16*

⁶¹ *Viz Mk 14,21*

⁶² *Srv. Ex 33,19*

⁶³ *Ex 34,6n*

⁶⁴ *Viz Fp 3,14*

⁶⁵ *Srv. Ř 5,6*

⁶⁶ *J 20,28*

⁶⁷ *L 18,1*

⁶⁸ *J 21,17*

⁶⁹ *Viz Ř 5,1.2.5*

3. Probud' se, kdo spíš ¹

Probud' se, kdo spíš, vstaň z mrtvých, a zazáří ti Kristus. Ef5,14

Mluvíme-li o těchto slovech, chci s Boží pomocí

- I. popsat spáče, jimž jsou řečena,
- II. zdůraznit napomenutí: „Probud' se, kdo spíš, vstaň z mrtvých“,
- III. vysvětlit zaslíbení, dané těm, kdo se probudí a vstanou: „Zazáří ti Kristus“.

I.

1. Předně k spáčům, o kterých je zde řeč. Spánkem je označen přirozený stav člověka, hluboký spánek duše, do něhož uvrhl Adamův hřích všechny jeho potomky, netečnost, lenost a tupost, lhostejnost ke svému stavu, v němž se každý člověk rodí na svět a v němž pokračuje tak dlouho, dokud ho Boží hlas neprobudí.

2. Nuže, „ti, kdo spí, spí v noci“². Přirozený stav je stavem hluboké temnosti, stavem, kdy „temnota přikrývá zemi, soumrak národy“³. Ubohý neprobuzený hříšník, i když má sebevíce vědomostí o jiných věcech, nezná sebe sama. V tomto ohledu „ještě nepoznal tak, jak je třeba“⁴. Neví, že je padlým duchem, jehož jediným úkolem v tomto světě je povstat ze svého pádu a získat zpět Boží obraz, v nějž byl stvořen. Nevidí *nutnost* toho „jednoho co je třeba“⁵, totiž vnitřní změny, „narození shůry“⁶, obrazně znázorněné křtem, který je počátkem této úplné obnovy, svatosti ducha, duše a těla, „bez níž nikdo nespatri Pána“⁷.

3. Člověk je pln různých chorob a přitom se domnívá, že je dokonale zdravý. Je cele spoután bídou a okovy a přitom se mu zdá, že je šťastný a svobodný. Říká „pokoj, pokoj“⁸, zatímco ďábel jako „muž v plné zbroji“⁹ cele ovládá jeho duši. Spí a hoví si, ač podsvětí je rozrušeno, čeká na něho¹⁰, ač podsvětí, z něhož návratu není“¹¹, otevřelo svůj chřtán, aby ho pohltilo¹². Kolem něho hoří plamen a on to nevnímá, doráží na něho oheň, ale on si to nebere k srdci.

4. Spáčem proto rozumíme (a dej Bůh, abychom tomu všichni rozuměli) hříšníka spokojeného v hříších, zůstávajícího ve stavu pádu, tedy

žijícího a umírajícího bez Božího obrazu, člověka, který neví o své nemoci a o jediném léku, člověka, který nikdy nebyl varován a nikdy nedbal Božího varovného hlasu, aby „utekl před nadcházejícím hněvem“¹³, člověka, který si ještě nikdy neuvědomil, že mu hrozí peklenný oheň a nikdy nevolal z hloubi své duše „co mám dělat, abych byl zachráněn“¹⁴.

5. Jestliže tento spáček není zjevný činitel nepravosti, bývá jeho spánek tím hlubší: ať je laodicejského ražení, „ani studený, ani horký“¹⁵, klidný, rozumný, nevůravý, dobromyslný vyznavač víry otců, nebo horlivý a pravověrný a žil podle „nejpřísnějšího směru našeho náboženství jako farizeus“¹⁶, je to podle Písma člověk, který *ospravedlňuje sám sebe*, který se snaží „uplatnit svou vlastní spravedlnost“¹⁷ jako základ svého přijetí u Boha.

6. Je to člověk, který „maje způsob pobožnosti, moc její zapírá“¹⁸ a snad ji i tupí jako předpojatost a klam, kdekoli na ni narazí. A tento nešťastník, oklamávající sám sebe, děkuje Bohu, že není „jako ostatní lidé, vyděrači, nepoctivci, cizoložníci“¹⁹, ne, nikomu nečiní nic zlého. Postí se „dvakrát za týden“²⁰, užívá všech prostředků milosti, chodí pravidelně do kostela a k večeři Páně, ba dává i „desátky ze všeho, co získá“²¹, koná dobro jak jen může. „Jde-li o spravedlnost podle zákona, je bez úhony“²²: ze zbožnosti mu nechybí nic než moc, z náboženství nic než duch, z křesťanství nic než pravda a život.

7. Nevíte však, že takový křesťan, jakkoli by byl vysoce vážen u lidí, je ohavností před Bohem²³ a dědicem všech „běda“, která Syn Boží v minulosti, přítomnosti a budoucnosti vyslovil a vysloví proti „zákoníkům a farizeům, pokrytcům“²⁴? „Očišťuje číše a talíře zvenčí“²⁵, ale uvnitř je plný nečistoty. Zlá nemoc na něj dolehla, takže „jeho nitro je zdroj zhouby“²⁶. Náš Pán ho výstižně připodobňuje k „zblílenému hrobu“, který „zvenčí vypadá pěkně“, přesto však je „plný lidských kostí a všelijaké nečistoty“²⁷. Kostí ty, pravda, už nejsou suché, pokryly je „šlachy a svaly a navrch se potáhly kůží; avšak duch v nich ještě nebyl“²⁸, nebyl v nich Duch živého Boha. A „kdo nemá Ducha Kristova, ten není jeho“²⁹. „Vy však jste Kristovi“³⁰, „jestliže ve vás Boží Duch přebývá“³¹. Jestliže nepřebývá. Bůh ví, že stále ještě jste ve smrti.

8. To je další charakteristika spáče, o kterém je zde řeč. Přebývá v smrti, ač o tom neví. Je mrtev Bohu, „mrtev pro své viny a hříchy“³², neboť

„dát se vést smýšlením těla znamená smrt“³³. Jak stojí psáno: „Skrze jednoho člověka vešel do světa hřích a skrze hřích smrt; a tak smrt zasáhla všechny“³⁴ – nejen časná, ale i duchovní a věčná smrt. „V den, kdy bys pojedl, propadneš smrti“³⁵, řekl Bůh Adamovi: ne tělesné smrti (ač se potom stal smrtelným), ale duchovní, ztratíš život své duše, zemřeš Bohu, budeš od něho oddělen, od podstaty svého života a štěstí.

9. Tak byla poprvé narušena jednota naší duše s Bohem, takže uprostřed tělesného života jsme duchovně mrtví. A v tomto stavu zůstáváme, dokud nás Druhý Adam duchovně neoživí, dokud nevzkřísí mrtvé, mrtvé ve vinách a hříších, v zábavách, bohatství nebo slávě. Avšak než mrtvá duše může ožít, „uslyší hlas Božího Syna“³⁶: pak si uvědomí svou ztracenost a přijímá pro sebe rozsudek smrti. Poznává, že je „mrtvá, i když žije“³⁷, mrtvá Bohu a pro Boží věc, nemá sílu plnit úkoly živého křesťana, jako mrtvé tělo není s to plnit funkce živého člověka.

10. A je naprosto jasné, že člověk, mrtvý ve hříchu, nemá schopnost rozeznat duchovní „dobré od špatného“³⁸. „Oči má, a nevidí, uši má, a neslyší.“³⁹ Neokouší a nevidí, že „Hospodin je dobrý“⁴⁰. „Boha nikdy neviděl“⁴¹ a „nikdy neslyšel jeho hlas“⁴², ani se jeho ruce „nedotýkaly Slova života“⁴³. Jméno Ježíšovo mu je jako „mast rozlitá“⁴⁴ a jeho „roucho myrhou, aloe, kasíí voní“⁴⁵. Duše spící spánkem smrti nechápe těchto věcí, srdce takového člověka „otupělo“⁴⁶ a nemá pro ně pochopení.

11. A protože přirozený člověk nemá duchovní smysly a možnost duchovního poznání, nepřijímá ani to, co je Duchu svatého, ba je mu to tak vzdálené, že cokoli má být duchovně rozsuzováno, je mu bláznovstvím. Nespokojí se s tím, že vůbec nechápe duchovní věci, ale popírá dokonce jejich existenci. A duchovní vnímání mu je pošetilostí hlupáků⁴⁷. Říká: „Jak mohou tyto věci být?“⁴⁸ Jak může někdo *vědět*, že žije Bohu? Může to vědět stejně jako víš ty, že tvé tělo je teď živé. Víra je životem duše. Máš-li pak tento život v sobě, nepotřebuješ pro sebe žádných důkazů, nýbrž *elenchos pneumatos*⁴⁹, ono božské vědomí, ono „*Boží svědectví*“⁵⁰, které je víc a větší než tisíce lidských svědectví.

12. Jestliže Bůh teď nedosvědčuje tvému duchu, že jsi Božím dítětem

⁵¹, kéž by tě svými projevy a svou mocí usvědčil, ty ubohý, neprobuzený hříšníku, že jsi dítětem ďáblovým! Kéž by se nyní, když mluvím, „ozval hluk, nastalo dunění a kosti se přibližovaly jedna ke druhé“ ⁵². „Přiď, duchu, od čtyř větrů a zaduj na tyto povražděné, ať ožijí!“ ⁵³ A nezatrvejte svá srdce a nevzpírejte se Duchu svatému, který přichází, aby vás „usvědčil z hříchu“ ⁵⁴, protože jste „neuvěřili ve jméno jednorozeného Syna Božího“ ⁵⁵.

II.

1. A proto „probud se, kdo spíš, vstaň z mrtvých“. Bůh tě nyní volá mými ústy a zve tě, abys poznal sám sebe, ty padlý duchu, abys poznal svůj skutečný stav a svůj jediný úkol na zemi. „Co je s tebou, ospalče! Vstaň a volej k svému bohu! Snad si tě tvůj bůh povšimne a nezahyneš.“ ⁵⁶ Mohutná bouře se rozpoutala kolem tebe a ty klesáš do hlubin zkázy, do propasti Božích soudů. Chceš-li jim uniknout, vrhni se do nich. „Kdybys soudil sám sebe, nebyl bys souzen“ ode Pána ⁵⁷.

2. Probud se, probud se! Povstaň v této chvíli, abys nemusel pít „z Hospodinovy ruky pohár jeho rozhořčení“ ⁵⁸. Vzpoch se, aby ses „chytíl Hospodina“ ⁵⁹, „Hospodina – tvé spravedlnosti“ ⁶⁰, který má moc tě spasit. „Setřes prach a povstaň.“ ⁶¹ Nechť tebou alespoň pohne zemětřesení Božích pohrůžek. Probud se a zvolj s chvějícím se žalárníkem: „Co mám dělat, abych byl zachráněn?“ ⁶² A neustaň, dokud neuvěříš v Pána Ježíše vírou, která je jeho darem, působením jeho Duha.

3. Mluvím-li k někomu z vás více než k někomu jinému, pak to je k tobě, který se domníváš, že se tě toto napomenutí netýká. „Mám pro tebe výrok Boží.“ ⁶³ V jeho jménu tě varuji, abys „utekl před nadcházejícím hněvem“ ⁶⁴. Ty hříšná duše, viz svůj obraz na odsouzeném Petrovi, ležícím v temném vězení mezi žoldněři, spoutaném dvěma řetězy, hlídaném stráží před dveřmi vězení.⁶⁵ Noc pokročila, den se přiblížil ⁶⁶, kdy máš být vyveden na popravu. A ty za tak hrůzných okolností tvrdě spíš v ďáblově náruči, na pokraji propasti, v jícnu věčné záhuby ⁶⁷!

4. Kéž by k tobě sestoupil „anděl Páně a v tvém žaláři zazářilo světlo“ ⁶⁸. A kéž bys ucítil úder ruky Všemohoucího, budícího tě slovy: „Rychle! Vstaň! Opásej se a obuj se! Vezmi si plášť a pojď za mnou.“ ⁶⁹.

5. Probud' se, nesmrtelný duchu, ze svého snu o vezdejším štěstí! Což tě Bůh nestvořil pro sebe? Pak nemůžeš odpočinout, dokud nespočineš v něm⁷⁰. Navrať se, poutníku! Vrať se do své archy⁷¹. Toto není tvůj domov. Nechtěj zde stavět stánky. Jsi pouze „hostem a příchozím“⁷² na zemi, stvořením jednoho dne, avšak na cestě do neměnného stavu. Pospěš si! Věčnost je na dosah. Věčnost závisí na tomto okamžiku: věčnost plná štěstí nebo věčnost plná trápení!

6. V jakém stavu je tvá duše? Kdyby ji Bůh požádal od tebe zatímco mluví, jsi připraven na smrt a na soud? Můžeš stanout před ním, jehož „oči jsou čisté, nemohou se dívat na zlo“⁷³? Jsi hoden „účasti na dědictví svatých v světle“⁷⁴? Bojoval jsi „dobrý boj“ a „víru zachoval“⁷⁵? Zajistil sis to „jedno, co je třeba“⁷⁶? Získal jsi znovu obraz Boží „ve spravedlnosti a svatosti pravdy“⁷⁷. Svlékl jsi „se sebe starého člověka a oblékl nového“⁷⁸? „Oblékl jsi Krista“⁷⁹?

7. Máš olej ve své lampě⁸⁰, milost ve svém srdci? Miluješ „Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly“⁸¹? Máš „takové smýšlení, jako v Kristu Ježíši“⁸²? Jsi skutečně křesťanem, to znamená novým stvořením? Pominuly „staré věci“ a je „nové všecko učiněno“⁸³?

8. Jsi „účasten božské přirozenosti“⁸⁴? Víš, že „Kristus je v tobě, leč jsi snad zavržen“⁸⁵? Poznáváš, že Bůh „v tobě zůstává a ty v něm, protože ti dal svého Ducha“⁸⁶? Víš, že „tvé tělo je chrámem Ducha svatého, jež máš od Boha“⁸⁷? Máš „svědectví v sobě“⁸⁸? Máš „závda-vek svého dědictví“⁸⁹? Máš „pečeť zaslíbeného Ducha svatého pro den vykoupení“⁹⁰? „Přijal jsi Ducha svatého“? Či tě tato otázka zarazí, protože jsi neslyšel, že je seslán Duch svatý?⁹¹

9. Jestliže tě to uráží, buď ujistěn, že ani nejsi křesťanem, ani jím nechceš být. Dokonce i tvá „modlitba je počítána za hřích“⁹² a ty sis dnes slavnostně tropil z Boha posměch, když ses modlil „za osvětlení Duchem svatým“⁹³ a nevěřil jsi, že něco takového můžeš dostat.

10. A přece, na základě Božího slova a učení naší církve musím opakovat otázku: „Přijal jsi Ducha svatého?“ Jestliže jsi nepřijal, nejsi ještě křesťanem, neboť křesťan je člověk pomazaný „Duchem svatým a mocí“⁹⁴. Ty ještě nemáš pravou a čistou zbožnost⁹⁵. Víš, co zbožnost je? Je to účast na božské přirozenosti⁹⁶, život Boží v duši člověka: „Kristus zformovaný v srdci“⁹⁷, „Kristus v tobě, ta naděje slávy“⁹⁸, nebeské

štěstí a svatost začínající na zemi, „království Boží v tobě“⁹⁹, ne „jídlo a pití“, nic vnějšího, ale „spravedlnost a pokoj a radost v Duchu svatém“¹⁰⁰, věčné království v tvé duši, „pokoj Boží, převyšující každé pomyšlení“¹⁰¹, „nevýslovná, vznešená radost“¹⁰².

11. Víš, že „v Kristu Ježíši ani obřizka nic neprospívá, ani neobřizka, ale víra skrze lásku dělající“¹⁰³, nové stvoření¹⁰⁴? Vidíš, že potřebuješ vnitřní změnu, duchovní narození, procitnutí ze smrti, svatost? Jsi pevně přesvědčen, že bez toho „nikdo nespatri Pána“¹⁰⁵? Snažíš se toho dosáhnout, „upevňovat své povolání a vyvolení“¹⁰⁶, „s bázni a chvěním uvádět ve skutek své spasení“¹⁰⁷? Snažíš se „vejít úzkými dveřmi“¹⁰⁸? Myslíš to *vážně* se svou duší? Můžeš říci Zpytateli srdcí: Ty, ó Bože, jsi ten, po němž toužím! „Pane, ty víš všecko, ty víš, že tě chci mít rád!“¹⁰⁹

12. Doufáš, že budeš spasen. Ale jaký důvod máš k této své naději? Protože jsi nikomu neučinil nic zlého? Či proto, že jsi vykonal mnoho dobrého? Nebo proto, že nejsi jako ostatní lidé¹¹⁰, ale moudrý či učený, poctivý či mravně bezúhonný, ctěný od lidí a dobré pověsti? To vše tě nikdy nepřivede k Bohu. U Boha to vše je méně než marnost. Poznal jsi „toho, kterého Bůh poslal, Ježíše Krista“¹¹¹? Naučil tě, že „milostí spasení jsme skrze víru, a to ne sami ze sebe, dar jest to Boží, ne ze skutků, aby se někdo nechlubil“¹¹²? Přijal jsi věrné slovo za základ své naděje, že „Kristus Ježíš přišel na svět, aby zachránil hříšníky“¹¹³? Poznal jsi, co znamená „nepřišel jsem pozvat spravedlivé, ale hříšné k pokání“¹¹⁴, že „jsem poslán jen ke ztraceným ovcím“¹¹⁵? Jsi (kdo slyší, nechť rozumí!) ztracený, mrtvý, *již zatračený*? Víš, co zasluhuješ? Cítíš své nedostatky? Jsi „chudý v duchu“¹¹⁶, lkáš k Bohu a nedáš se potěšit? „Šel jsi do sebe“ jako marnotratný syn¹¹⁷, ač jsi dobře věděl, že ho ti, kdo se ještě živí mlátem a které opustil, proto pokládali za pomatence¹¹⁸? Chceš „zbožně žít v Kristu Ježíši“ a zakoušíš proto pronásledování¹¹⁹? Mluví lidé „lživě proti tobě všecko zlé“ kvůli Synu člověka¹²⁰?

13. Kéž bys ve všech těchto otázkách slyšel hlas, budící mrtvé k životu, a cítil kladivo slova „rozrážejícího skály“¹²¹! „Jestliže dnes uslyšíte jeho hlas, nezatvrzujte svá srdce ve vzdoru“¹²². Proto „probud' se, kdo spí“ duchovní smrtí, abys neusnul smrtí věčnou! Pohleď na svou ztracenost a „vstaň z mrtvých“. Opusť své staré druhy ve hříchu a smrti. Následuj Ježíše, a „nech mrtvé ať pochovávají své mrtvé“¹²³. „Zachraň

se z tohoto zvráceného pokolení.“¹²⁴ „Vyjdi z jejich středu a odděl se a ničeho zlého se nedotykej“ a Pán tě přijme¹²⁵. „A zazáří ti Kristus.“¹²⁶

III.

1. Nakonec chci objasnit toto zaslíbení. Jak povzbudivá je myšlenka, že když uposlechněš jeho volání, ať jsi kdekoli, nebudeš hledat jeho tvář nadarmo! Jestliže se nyní „probudíš a vstaneš z mrtvých“, on se zaručil, že ti dá světlo. „Hospodin je dárce milosti a slávy“¹²⁷, dá světlo své milosti zde a světlo své slávy až přijmeš „nevadnoucí vavřín slávy“¹²⁸. „Tehdy vyrazí jak jitřenka tvé světlo“¹²⁹ a tvůj soumrak bude jak poledne¹³⁰. „Bůh, který řekl „ze tmy ať zazáří světlo“, osvítí tvé srdce, aby ti dal poznat světlo své slávy ve tváři Kristově“¹³¹. „Vám, kdo se bojíte Hospodina, vzejde slunce spravedlnosti se zdravím na paprscích.“¹³² A „v onen den bude ti řečeno“¹³³: „Povstaň, rozjasni se, protože ti vzešlo světlo, vzešla nad tvou hlavou Hospodinova sláva.“¹³⁴ Protože Kristus se ti zjeví a on je to „pravé světlo“¹³⁵.

2. Bůh je světlo¹³⁶ a osvítí každého probuzeného hříšníka, který očekává na něho; a ty se pak staneš chrámem Boha živého¹³⁷ a Kristus bude „skrze víru přebývat v tvém srdci“, abys „zakořeněn a zakotven v lásce, mohl spolu se všemi svatými pochopit, co je skutečná šířka a délka, výška i hloubka“ Kristovy lásky, „která přesahuje každé poznání, a dát se prostoupit vší plností Boží“¹³⁸.

3. Vidíte své povolání, bratři. Jsme povoláni, abychom byli „příbytek Boží, v Duchu svatém“¹³⁹ a abychom skrze jeho Ducha, přebývajícího v nás, byli „svatými“¹⁴⁰ zde a „účastníky na dědictví svatých v světle“¹⁴¹. Tak „velká a drahá zaslíbení nám jsou dána“¹⁴², skutečně dána nám, kdo věříme. Neboť vírou „jsme nepřijali ducha světa, ale Ducha, který je z Boha“, souhrn všech zaslíbení, „abychom poznali, co nám Bůh daroval“¹⁴³.

4. Duch Kristův je tím velkým darem, který Bůh v různých dobách a různými způsoby¹⁴⁴ zaslíbil člověku a jež dal v plnosti, když Kristus byl oslaven. Tato zaslíbení, daná předtím otcům, takto naplnil: „Vložím vám do nitra svého ducha; učiním, že se budete řídit mými nařízeními“ (*Ez 36,27*). „Já vyleji vody v místa zprahlá žízní, bystřiny na suchou zemi. Já vyleji svého ducha na tvé potomstvo a své požehnání na ty, kteří z tebe vzejdou“ (*Iz 44,3*).

5. Vy všichni můžete být živými svědky těchto skutečností, odpuštění hříchů a daru Ducha svatého. „Můžeš-li věřit, všechno jest možné věřícímu.“¹⁴⁵ „Kdo z vás se bojí Hospodina“ a přece „chodí v temnotách, kde není žádná záře“¹⁴⁶? Ptám se tě ve jménu Ježíšově, věříš, že „Hospodinova ruka není krátká na spasení“¹⁴⁷? Že je stále ještě „dostatečný k vysvobození“¹⁴⁸? Že je „tentýž včera i dnes i na věky“¹⁴⁹? Že *nyntí* „má moc na zemi odpouštět hřichy“¹⁵⁰? „Buď dobré mysli, synu, odpouštějí se ti hřichy.“¹⁵¹ Bůh ti pro Krista odpustil. Přijmi to „ne jako slovo lidské, ale jako slovo Boží, jímž skutečně jest“¹⁵² a vírou budeš „ospravedlněn zadarmo“¹⁵³. Budeš také posvěcen vírou v Ježíše¹⁵⁴ a zpečetíš pro sebe to¹⁵⁵, že „Bůh nám dal věčný život, a ten život je v jeho Synu“¹⁵⁶.

6. Muži a bratři, chci vám směle říci¹⁵⁷, „přijměte toto slovo napomenutí“¹⁵⁸ od toho, který je nejmenším v církvi. Vaše svědomí vám dosvědčuje v Duchu svatém¹⁵⁹, že tomu tak je, jestliže jste „okusili, že Pán je dobrý“¹⁶⁰. „Život věčný je v tom, když poznají tebe, jediného Boha, a toho, kterého jsi poslal, Ježíše Krista.“¹⁶¹ Toto poznání na základě zkušenosti – a jedině to – je pravým křesťanstvím. Křesťanem je ten, kdo přijal Ducha Kristova. Křesťanem není, kdo ho nepřijal. A není možné ho přijmout a nevědět o tom. „V onen den“ (až přijde, praví náš Pán), „poznáte, že já jsem ve svém Otci, vy ve mně a já ve vás“ (*J 14,20*). To je ten „Duch pravdy, kterého svět nemůže přijmout, poněvadž ho nevidí, ani nezná. Vy jej znáte, neboť s vámi zůstává a ve vás bude“¹⁶².

7. Svět ho nemůže přijmout, úplně zavrhuje Otcovo zaslíbení, odporuje mu a rouhá se mu. Každý duch, který jej nevyznává, není z Boha. „Je to duch antikristův, o němž jste slyšeli, že přijde, a který již nyní je na světě.“¹⁶³ Antikristem je ten, kdo popírá, že Duch svatý může být dán nebo že Duch Boží, přebývající ve věřících, je všeobecnou výsadou všech věřících, požehnáním evangelia, nevýmluvným darem, všeobecným zaslíbením, známkou pravého křesťana.

8. Nic nepomůže, že někteří říkají: „My nepopíráme *pomoc* Božího Ducha, popíráme jenom, že *je dán*, že *Ducha svatého lze přijmout* a že si ho lze *uvědomovat*. Popíráme, že by toto *okoušení* Ducha, toto *vedení* Duchem nebo *naplnění* Duchem mělo své místo ve zdravém náboženství.“ Avšak když to *popíráš*, popíráš celé Písmo, celou pravdu a zaslíbení a svědectví Boží.

9. Naše církve neví nic o tomto ďábelském rozlišování, ale mluví jasně o „okoušení Ducha Kristova“, o „vedení Duchem svatým“, o „povědomí, že není jiného jména než jména Ježíšova, ve kterém nám je dáno spasení“. Učí nás, abychom se modlili za „vnuknutí Ducha svatého“, tak abychom byli „naplněni Duchem svatým“¹⁶⁴. A každý její farář vyznává, že „přijal Ducha svatého při vzkládání rukou“¹⁶⁵. Kdokoli popírá něco z toho, zřiká se ve skutečnosti jak Anglikánské církve, tak i celého křesťanského zjevení.

10. Avšak „moudrost Boží“ byla vždycky „bláznovstvím u lidí“¹⁶⁶. Není tedy divu, že velké tajemství evangelia i nyní je „skryto před moudrými a rozumnými“¹⁶⁷, stejně jako kdysi, že takoví je všeobecně popírají, posmívají se mu a zavrhují je jako šílenství, a že všichni, kdo mají odvahu se k němu hlásit, jsou považováni za blázny a blouznivce.¹⁶⁸ To je „odpadnutí“¹⁶⁹, které mělo přijít, všeobecné odpadnutí nejrůznějších lidí, jež se teď rozšířilo po celé zemi. „Zběhejte ulice jeruzalémské, pohleďte nyní a zvěste, naleznete-li muže“¹⁷⁰, totiž muže, který miluje Pána Boha svého z celého srdce a slouží mu ze vší síly. Jak hyne naše země (nemusíme to dále rozvádět) pod proudy nešlechterných¹⁷¹! Jaké převrácenosti všeho druhu páší den co den často beztrestně ti, kdo hřeší se vztaženou rukou a chlubí se tím, zač by se měli stydět¹⁷²! Kdo spočte všechno nadávání, zatracování, rouhání, klení, lhaní, pomlouvání, klevetění, znesvěcování dne Páně, obžerství, opilství, mstění, smilstvo, cizoložstvo a různou nečistotu, podvody, nespravedlnosti, násilnictví, vyděračství, které zaplavily naši zemi jako potopa?

11. A kolik hněvu a pýchy, lenosti a zahálčivosti, kolik změkčilosti a slabošství, kolik požitkářství a tělesností, kolik chamtivosti a ctižádosti, kolik touhy po slávě, kolik milování světa, kolik strachu z lidí nacházíme mezi těmi, kdo se neposkrvnili těmito hrubými ohavnostmi! A jak málo skutečné zbožnosti! Kde je člověk, který miluje Boha a bližního jak nám to Bůh přikázal? Na jedné straně jsou ti, kdo nemají ani způsob pobožnosti, na druhé ti, kdo mají jen způsob¹⁷³: jedni jsou hrob *otevřený*, druzí hrob *obílený*¹⁷⁴. Kdokoli by se vážně zahleděl na kterékoli veřejné shromáždění (obávám se, že by naše kostely nebyly výjimkou), mohl by opravdu vidět, že jedna část patří k saduceům a druhá k farizeům¹⁷⁵: jedni mají tak malý zájem o náboženství jako by nebylo „ani vzkříšení, ani anděla, ani ducha“¹⁷⁶, druzí

pak z náboženství učinili pouhou formu bez života s nudným koloběhem vnějších úkonů, bez pravé víry a lásky k Bohu, bez radosti v Duchu svatém ¹⁷⁷!

12. Kéž bych z toho mohl vyjmout *nás*. „Bratři, toužím z celého srdce a modlím se k Bohu, abyste došli spásy“ ¹⁷⁸ z tohoto přívalu bezbožnosti a aby se zde složilo její nespoutané vlnobití ¹⁷⁹. Ale je tomu skutečně tak? Bůh ví, a naše svědomí také, že nikoli. Neuchovali jsme se čistými ¹⁸⁰. Jsme zkaženi a ohavní, je málo těch, kdo jsou rozumní, kdo uctívají Boha „v Duchu a v pravdě“ ¹⁸¹. Také my jsme „pokolení nestálého srdce, jehož duch nezůstal věrný Bohu“ ¹⁸². On nás skutečně ustanovil, abychom byli „sůl země; jestliže však sůl pozbude chuti, k ničemu již není, než aby se vyhodila ven a lidé po ní šlapali“ ¹⁸³.

13. A „což je za to nemám ztrestat? je výrok Hospodinův. Což takový pronárod nemá postihnout má pomsta?“ ¹⁸⁴ Nevíme, jak brzy řekne meči: „Projdi skrz zemi tu!“ ¹⁸⁵ Bůh nám dal dlouhou dobu ku pokání. Ponechává nás ještě tento rok, ale varuje nás a budí nás hlasem hromu. On soudí celou zemi ¹⁸⁶ a my máme mnohý důvod očekávat nejtěžší soud, že „přijde na nás brzo a pohne naším svícnem z jeho místa, jestliže se neobrátime“ ¹⁸⁷, nenavrátíme-li se k zásadám reformace, k pravdě a prostotě evangelia. Možná, že se nyní vzpíráme poslednímu usilování Boží milosti, aby nás zachránila. Možná, že jsme již „naplnili míru otců svých“ ¹⁸⁸ tím, že jsme zavrhlí Boží radu o nás a zapudili jeho posly.

14. Bože, „v nepokoji pamatuj na slitování“ ¹⁸⁹! Oslav se v naší obnově, ne v naší záhubě! „Slyšte o metle a kdo ji uložil“ ¹⁹⁰! Nyní, kdy „vykonáváš své soudy na zemi“, nechť „obyvatelé světa se učí spravedlností“ ¹⁹¹!

15. Bratři, je nejvyšší čas probudit se ze spánku, než „troubeno bude troubou velkou“ ¹⁹² a naše vlast se stane polem krve ¹⁹³. Kéž bychom rychle poznali, co vede k pokoji, dříve než to bude skryto našim očím ¹⁹⁴. „Navrať se k nám, Bože, naše spásu, učiň konec svému rozlícení.“ ¹⁹⁵ „Bože, shlédni z nebe, popať, ujmi se té révy“ ¹⁹⁶ a dej, abychom poznali čas navštívení svého ¹⁹⁷. „Bože, naše spásu, pomoz nám pro slávu svého jména, vysvoboď nás, zprošť nás hříchů pro své jméno.“ ¹⁹⁸ „Nikdy se tě nespustíme, zachovej nám život, ať můžeme vzývat tvoje jméno. Hospodine, Bože zástupů, obnov nás, ukaž jasnou tvář a budeme zachráněni.“ ¹⁹⁹

„Tomu pak, který působením své moci mezi námi může učinit nesko-
nale víc, než zač prosíme a co si dovedeme představit, jemu samému
buď sláva v církvi a v Kristu Ježíši po všechna pokolení na věky věků!
Amen.“²⁰⁰

Poznámky

¹ Plný nadpis zní: „Kázání pronesené v neděli dne 4. dubna 1742 členy univer-
zity v Oxfordu od Charlese Wesleyho, M.A., stipendisty Christ Church.“ Je to
jediné kázání od Charlese Wesleyho, Johnova bratra, v celé sbírce.

² *1Te 5,7*

³ *Iz 60,2*

⁴ *1K 8,2*

⁵ *Srv. L 19,42*

⁶ *Srv. J 3,3*

⁷ *Žd 12,14*

⁸ *Jr 6,14; 8,11*

⁹ *L 11,21*

¹⁰ *Viz Iz 14,9*

¹¹ *Srv. Jb 10,21*

¹² *Viz Nu 16,30*

¹³ *Srv. Mt 3,7*

¹⁴ *Sk 16,30*

¹⁵ *Srv. Zj 3,15*

¹⁶ *Sk 26,5*

¹⁷ *Srv. Ř 10,3*

¹⁸ *Srv. 1Tm 3,5 Kral.*

¹⁹ *L 18,11*

²⁰ *L 18,12*

²¹ *Srv. tamtéž*

²² *Srv. Fp 3,6*

²³ *Viz L 16,15*

²⁴ *Srv. Mt 23,13*

²⁵ *Srv. Mt 23,25*

²⁶ *Srv. Ž 5,9*

²⁷ *Srv. Mt 23,27*

²⁸ *Ef 37,8*

²⁹ *Ř 8,9*

³⁰ *1K 3,23*

³¹ *Ř 8,9*

³² *Srv. Ef 2,1*

³³ *Ř 8,6*

³⁴ *Ř 5,12*

³⁵ *Srv. Gn 2,17*

³⁶ *J 5,25*

³⁷ *1Tm 5,6*

³⁸ *Žd 5,14*

³⁹ *Srv. Mk 8,18*

⁴⁰ *Ž 34,8*

⁴¹ *Srv. J 1,18*

⁴² *Srv. J 5,37*

⁴³ *Srv. 1J 1,1*

⁴⁴ *Pís 1,3 Kral.*

⁴⁵ *Ž 45,8*

⁴⁶ *Ef 4,19*

⁴⁷ *Viz Př 14,24*

⁴⁸ *J 3,9 Kral.*

⁴⁹ „Důkaz Ducha“, *srv. Žd 11,1*

⁵⁰ *1J 5,9*

⁵¹ *Viz Ř 8,16*

⁵² *Ez 37,7*

⁵³ *Ez 37,9*

⁵⁴ *Srv. J 8,46*

- 55 Srv. *J 3,18*
- 56 Srv. *Jon 1,6*
- 57 Srv. *1K 11,31*
- 58 *Iz 51,17*
- 59 Srv. *2Pa 7,22*
- 60 Srv. *Jr 23,6*
- 61 *Iz 52,2*
- 62 *Sk 16,30*
- 63 *Sd 3,20*
- 64 Srv. *Mt 3,7*
- 65 Viz *Sk 12,6*
- 66 Viz *Ř 13,12*
- 67 Viz *2Te 1,9*
- 68 Srv. *Sk 12,7*
- 69 *Sk 12,7n*
- 70 Srv. A. Augustinus, *Vyznání I.1*: „Stvořil jsi nás pro sebe a nepokojné jest srdce naše, dokud nespočine v Tobě!“ Přel. M. Levý, Praha 1926, str. 10.
- 71 Srv. *Gn 8,9*
- 72 Srv. *1Pt 2,9,15*
- 73 *Abk 1,13*
- 74 *Ko 1,12*
- 75 *2Tm 4,7*
- 76 Srv. *L 10,42*
- 77 *Ef 4,24*
- 78 Srv. *Ko 3,9n*
- 79 Srv. *Ga 3,27*
- 80 Viz *Mt 25,4*
- 81 *Mk 12,30*
- 82 *Fp 2,5*
- 83 *2K 5,17* Kral.
- 84 Srv. *2Pt 1,4*
- 85 Srv. *2K 13,5* Kral.
- 86 Srv. *1J 4,12n*
- 87 Srv. *1K 6,19*
- 88 *1J 5,19*
- 89 Srv. *Ef 1,14*
- 90 Srv. *Ef 1,13; 4,30*
- 91 Srv. *Sk 19,2*
- 92 *Ž 109,7*
- 93 Wesley zde připomíná zahajovací modlitbu při svaté večeři Páně podle anglikánské liturgie.
- 94 *Sk 10,38*
- 95 Viz *Jk 1,27*
- 96 Viz *2Pt 1,4*
- 97 Srv. *Ga 4,19* Kral.
- 98 Srv. *Ko 1,27* Kral.
- 99 Srv. *L 17,21* Žilka
- 100 *Ř 14,17* Kral.
- 101 *Fp 4,7*
- 102 *1Pt 1,8*
- 103 *Ga 5,6* Kral.
- 104 *Viz Ga 6,15*
- 105 *Žd 12,14*
- 106 *2Pt 1,10*
- 107 Srv. *Fp 2,12*
- 108 Srv. *L 13,24*
- 109 Srv. *J 21,17*
- 110 Viz *L 18,11*
- 111 Srv. *J 17,3*
- 112 Srv. *Ga 2,8n* Kral.
- 113 *1Tm 1,15*
- 114 *Mk 2,17*
- 115 *Mt 15,24*
- 116 *Mt 5,3*
- 117 Srv. *L 15,17*
- 118 Wesley zde užívá slovní hříčku. Mar-notratný syn „šel do sebe“ (angl. *come to himself*), pomatenec z *Mk 3,21*

- byl „mimo sebe“ (ang. *beside himself*).
- ¹¹⁹ *2Tm 3,12*
- ¹²⁰ Srv. *Mt 5,11*
- ¹²¹ Srv. *Jr 23,39*
- ¹²² *Žd 3,8.15*
- ¹²³ *Mt 8,22*
- ¹²⁴ Srv. *Sk 2,40*
- ¹²⁵ Srv. *2K 6,17*
- ¹²⁶ *Ef 5,14*
- ¹²⁷ *Ž 84,11*
- ¹²⁸ *1Pt 5,4*
- ¹²⁹ *Iz 58,8*
- ¹³⁰ Viz *Iz 58,10*
- ¹³¹ Srv. *2K 4,6*
- ¹³² Srv. *Mal 3,20 (4,2)*
- ¹³³ Srv. *Sof 3,16*
- ¹³⁴ *Iz 60,1*
- ¹³⁵ *J 1,9*
- ¹³⁶ Viz *1J 1,5*
- ¹³⁷ Viz *2K 6,16*
- ¹³⁸ Srv. *Ef 3,17–19*
- ¹³⁹ *Ef 2,22* Kral.
- ¹⁴⁰ *Ř 1,7* a j. Kral.
- ¹⁴¹ *Ko 1,12*
- ¹⁴² *2Pt 1,4* Kral.
- ¹⁴³ *1K 2,12*
- ¹⁴⁴ Viz *Žd 1,1* Kral.
- ¹⁴⁵ Srv. *Mk 9,23* Kral.
- ¹⁴⁶ *Iz 50,10*
- ¹⁴⁷ *Iz 59,1*
- ¹⁴⁸ *Iz 63,1* Kral.
- ¹⁴⁹ *Žd 13,8*
- ¹⁵⁰ *Mt 9,6*
- ¹⁵¹ *Mt 9,2*
- ¹⁵² *1Te 2,13*
- ¹⁵³ Srv. *Ř 3,24*
- ¹⁵⁴ Viz *Sk 26,18* Žilka
- ¹⁵⁵ Viz *J 3,33* Kral.
- ¹⁵⁶ *1J 5,11*
- ¹⁵⁷ Viz *Sk 2,29*
- ¹⁵⁸ *Žd 13,22*
- ¹⁵⁹ Viz *Ř 9,1*
- ¹⁶⁰ *1Pt 2,3*
- ¹⁶¹ *J 17,3*
- ¹⁶² *J 14,17*
- ¹⁶³ *1J 4,3*
- ¹⁶⁴ Těchto pár citátů je z různých anglických pramenů: 17. článek víry (O predestinaci a vyvolení), ordinacíní řád (ordinace diaconů), řád pro navštěvování nemocných, modlitba před vysluhováním svaté večeře Páně, konfirmační řád.
- ¹⁶⁵ Ordinační řád
- ¹⁶⁶ Viz *1K 1,21–25*
- ¹⁶⁷ Srv. *Mt 11,25*
- ¹⁶⁸ Název „blouznivec“ (angl. *enthusiast*) se v 18. století používal jako označení pro lidi, kteří zastávali výstřední náboženské názory. Byla to častá nadávka pro první metodisty, kteří svou spiritualitou vybočovali z rámce tradiční církve.
- ¹⁶⁹ *2Te 2,3* Žilka
- ¹⁷⁰ *Jr 5,1* Kral.
- ¹⁷¹ Viz *Ž 18,5* Kral.
- ¹⁷² Viz *Fp 3,19*
- ¹⁷³ Viz *2Tm 3,5*
- ¹⁷⁴ Viz *Mt 23,27*
- ¹⁷⁵ *Sk 23,6*
- ¹⁷⁶ *Sk 23,8* Kral.
- ¹⁷⁷ Viz *Ř 14,17* Kral.

- 178 *Srv. Ř 10,1*
- 179 *Viz Jb 38,11*
- 180 *Viz 1Tm 5,22*
- 181 *Viz J 4,24*
- 182 *Ž 78,8*
- 183 *Srv. Mt 5,13*
- 184 *Jr 5,9,29*
- 185 *Ez 14,17 Kral.*
- 186 *Viz Ž 105,7*
- 187 *Srv. Zj 2,5*
- 188 *Srv. Mt 23,32 Kral.*
- 189 *Abk 3,2*
- 190 *Mi 6,9 Kral.*
- 191 *Iz 26,9*
- 192 *Iz 27,13 Kral.*
- 193 *Viz Mt 27,8. Anglie byla zapletena do války o dědictví rakouské. Země se zmítala ve vnitřní krizi, když Walpole po 21 letech odešel z úřadu ministerského předsedy.*
- 194 *Viz L 19,42*
- 195 *Ž 85,5*
- 196 *Ž 80,15*
- 197 *Viz L 19,44 Kral.*
- 198 *Ž 79,9*
- 199 *Ž 80,19n*
- 200 *Ef 3,20n*

4. Biblické křesťanství¹

A všichni byli naplněni Duchem svatým.

Sk 4,31

1. Stejný výraz najdeme v druhé kapitole, kde čteme: „Když nastal den letnic, byli všichni“ (apoštolé s ženami, matkou Ježíšovou a jeho bratry) „shromážděni na jednom místě. Náhle se strhl hukot z nebe, jako když se žene prudký vítr... A ukázaly se jim jakoby ohnivé jazyky, rozdělily se a na každém z nich spočinul jeden; všichni byli naplněni Duchem svatým“ (*Sk 2,1–4*). Bezprostředním důsledkem toho bylo, že „začali mluvit jinými jazyky“ (*v. 4*), takže „Parthové, Médové, Elamité“ a ostatní cizinci, kteří se sešli, „když se ozval ten zvuk“, „je slyšeli mluvit svou vlastní řečí“ o velikých skutcích Božích (*v. 6*).

2. V této kapitole čteme, že když se apoštolové a bratři pomodlili a chválili Boha, „otřásl se místo, kde byli shromážděni, a všichni byli naplněni Duchem svatým“ (*Sk 4,31*). Nenajdeme zde viditelné úkazy jako v předešlém případě, ani nám není řečeno, že by všem nebo některým z nich byly dány *mimořádné* dary Ducha svatého, jako „dar uzdravování, působení mocných činů, proctví, rozlišování duchů, různé druhy jazyků, výklad jazyků“ (*1K 12,9–12*).

3. Zda tyto dary Ducha svatého byly určeny k tomu, aby byly dány církvi pro všechny věky, a budou-li či nebudou-li obnoveny při blížícím se „napravení všech věcí“², jsou otázky, které není třeba rozhodnout. Je však třeba vědět, že i v počátcích církve je Bůh rozdával jen skromně. Byli tehdy „všichni apoštolové“? Měli „všichni moc činit divy? Měli všichni dar uzdravovat? Měli všichni schopnost mluvit ve vytržení rozličnými jazyky?“ Naprosto ne. Možná, že ani jeden z tisíce. Pravděpodobně nikdo kromě učitelů v církvi a i z nich jen někteří (*1K 12,28–30*). Když „všichni byli naplněni Duchem svatým“, stalo se to pro daleko slavnější účel.

4. Bylo to proto, aby jim (a nikdo nepopře, že to pro křesťany všech věků nebylo důležité) bylo dáno „smýšlení jako v Kristu“³, svaté „ovoce Ducha“⁴, které když někomu chybí, „není jeho“⁵, Kristův, aby byli naplněni „láskou, radostí, pokojem, trpělivostí, laskavostí, dobrotou“, aby byli oděni „věrností, tichostí a sebeovládáním“, tak aby byli schopni „ukřížovat své tělo s jeho vášněmi a sklony“ (*Ga 5,22–24*), náruživostmi a žádostmi, a v důsledku této *vnitřní změny* aby naplnili vše-

likou *vnější* spravedlnost, aby „žili tak, jak žil Kristus“⁶, v „činné víře, usilovné lásce a vytrvalé naději“ (*1Te 1,3*).

5. Aniž bychom se tedy zabývali úzkostlivě přesným zkoumáním těchto *mimořádných* darů Ducha, podívejme se blíže na jeho *řádné* ovoce, o kterém jsme přesvědčeni, že zůstane po všechny věky: na toto velké Boží dílo mezi syny lidskými, které zpravidla vyjadřujeme jedním slovem – „křesťanství“; ne takové, které znamená soubor názorů, systém nauk, ale takové, které se týká lidského života a lidského srdce. Bude užitečné, zkoumat toto křesťanství ze tří různých hledisek:

- I. jak začíná v jednotlivcích,
- II. jak se šíří od jednoho k druhému,
- III. jak pokrývá zemi.

Tyto úvahy pak chci zakončit prostou, praktickou aplikací.

I.

1. Nejprve zkoumejme křesťanství při jeho vzniku, jak začíná v jednotlivcích.

Dejme tomu, že jeden z těch, kdo slyšeli apoštola Petra kázat „pokání a odpuštění hříchů“⁷, byl „zasažen v srdci“⁸, usvědčen ze hřichu, činil pokání a potom uvěřil v Pána Ježíše. Touto „vírou, kteráž jest mocné dílo Boží“⁹, která je „nadějných věcí podstatou a důvodem neviditelných“ (*Žd 11,1*), okamžitě obdržel „Ducha synovství, v němž (nyní) volá: Abba, Otče“ (*Ř 8,15*). Teď mohl prvně nazvat Ježíše Pánem v Duchu svatém (*1K 12,3*), „Boží Duch dosvědčoval jeho duchu, že je Boží dítě“ (*Ř 8,16*). Nyní mohl skutečně říci: „Nežiji už já, ale žije ve mně Kristus. A život, který zde nyní žiji, žiji ve víře v Syna Božího, který si mne zamiloval a vydal sebe samého za mne“ (*Ga 2,20*).

2. To tedy bylo podstatou jeho víry. Boží *elenchos* (důkaz nebo přesvědčení)¹⁰ lásky Boha Otce skrze jeho milovaného Syna k němu, hříšníku, nyní přijatému „v tom Nejmilejším“¹¹. A „když byl ospravedlněn z víry, měl pokoj s Bohem“ (*Ř 5,1*), ano, „v jeho srdci vládl mír Kristův“¹² a pokoj „převyšující každé pomyšlení“ (*panta noun*, všelikou rozumovou představu) „střežil jeho srdce i mysl“¹³ od všeliké pochybnosti a strachu, neboť „věděl, komu uvěřil“¹⁴. Nemusel se proto „bát zlé zprávy“¹⁵, neboť pevně stál v Pánu“¹⁶. Nebál se toho, co by mu

mohli udělat lidé, neboť věděl, že „jsou spočteny všechny vlasy na jeho hlavě“¹⁷. Nebál se mocností temnosti, které Bůh denně „srážel pod jeho nohy“¹⁸. Nejméně ze všeho se bál zemřít, „toužil odejít a být s Kristem“ (*Fp 1,23*), který „svou smrtí zbavil moci toho, kdo smrtí vládne, totiž ďábla, a vysvobodil ty, kdo byli strachem před smrtí drženi po celý život“ až do této doby „v otroctví“ (*Žd 2,14–15*).

3. Proto „duše jeho velebila Pána a jeho duch jásal v Bohu, jeho Spasiteli“¹⁹. Radoval se „nevýslovnou radostí“²⁰ v tom, „který ho smířil s Bohem“, Otcem²¹, „v němž má vykoupení skrze krev jeho, totiž odpuštění hříchů“²². Radoval se, že „Boží Duch dosvědčuje jeho duchu, že je Boží dítě“²³ a ještě více z „naděje, že dosáhne slávy Boží“²⁴, z naděje na slavný obraz Boží, na plné obnovení své duše „ve spravedlnosti a svatosti pravdy“²⁵ a z naděje na „vavřín slávy“²⁶, na „dědictví nehynoucí, neposkvrněné a nevadnoucí“²⁷.

4. „Boží láska“ byla také „vylita do jeho srdce skrze Ducha svatého, který mu byl dán“ (*Ř 5,5*). „Protože byl syn, poslal Bůh do jeho srdce Ducha svého Syna, Ducha volajícího Abba, Otče“ (*Ga 4,6*). A tato synovská láska k Bohu se neustále rozhojňovala „svědectvím“, které měl „v sobě“ (*1J 5,10*), o Boží odpouštějící lásce k němu, hleděním na to, „jak velkou lásku mu Otec daroval: byl nazván dítětem Božím“ (*1J 3,1*). Bůh byl žádostí jeho očí, radostí jeho srdce, jeho podílem v čase a na věčnosti²⁸.

5. Kdo tak *miloval Boha*, nemohl než „milovat i svého bratra“²⁹, a to ne „pouhým slovem, ale opravdovým činem“³⁰. „Jestliže Bůh nás tak miloval“, řekl, „i my se máme navzájem milovat“ (*1J 4,11*), ano, každého člověka, jako „Hospodin se slitovává nade vším, co učinil“ (*Ž 145,9*). V souladu s tím zahrnovala láska tohoto člověka, který miloval Boha, také celé lidstvo. Nevýjímal ty, které nikdy neviděl v těle, ani ty, o nichž nevěděl nic víc, než že jsou „Božími dětmi“³¹, za které Syn Boží zemřel, nevýjímal zlé a nevděčné, nejméně pak své nepřátele, kteří ho „tupili a pronásledovali a lživě mluvili proti němu“³² kvůli Pánu. Ti měli zvláštní místo v jeho srdci a v jeho modlitbách. Miloval je tak „jako Kristus miloval nás“³³.

6. A „láska není domyšlivá“ (*1K 13,4*). Pokořuje do prachu každou duši, v níž přebývá. Byl proto „pokorného srdce“³⁴, malý, nepatrný, bídný sám před sebou. Nehledal ani nepřijímal „lidskou slávu“³⁵, ale jen „slávu od samého Boha“³⁶. Byl tichý a trpělivý, ohleduplný ke všem

a ochotný dát se přesvědčit³⁷. Nikdy se nevzdal věrnosti a pravdy, které byly „přivázány na jeho hrdlo a napsány na tabulce jeho srdce“³⁸. Skrze téhož Ducha byl uschopněn „podrobit se všestranné kázní“³⁹, „odstavenému podobná byla v něm duše jeho“⁴⁰. „Pro něho byl svět ukřižován a on pro svět“⁴¹, povznesen nad to „po čem dychtí člověk a co chtějí jeho oči a na čem si v životě zakládá“⁴². Touto všemocnou láskou byl zachráněn od vášně pýchy, od žádosti a marnosti, od ctižádosti a závisti a od všelikého smýšlení, které není z Krista.

7. Lze si dobře představit, že ten, kdo měl takovou lásku v srdci, „druhému nedělá nic zlého“⁴³. Nedokázal vědomě a úmyslně nikomu ubližovat. Byl dalek toho, aby byl krutý a činil bezpráví, aby byl ne-spravedlivý a nelaskavý. Se stejnou pečlivostí „postavil stráž k svým ústům, přede dveře svých rtů hlídku“⁴⁴, aby nezhřešil jazykem proti spravedlnosti nebo proti milosrdenství či pravdě. „Zanechal lži“⁴⁵, falše a podvodu, „v jeho ústech nebyla nalezena lest“⁴⁶. „Nikoho nepomlouval“⁴⁷ a žádné nelaskavé slovo nevyšlo z jeho úst.

8. A jak si uvědomoval pravdu slova „beze mne nemůžete činit nic“⁴⁸ a v důsledku toho aby ho Hospodin „každou chvíli zavlažoval“⁴⁹, chodil „každého dne“⁵⁰ ve všech Božích ustanoveních, která Bůh dal člověku jako prostředky své milosti: v „učení apoštolů“ či nauce, přijímaje tento pokrm duše s ochotou srdce, v „lámání chleba“, které je „účastí na těle Kristově“⁵¹, a „na modlitbách“ a chválách ve velkém shromáždění. A tak denně „rostl v milosti“⁵², v síle a známosti a lásce Boží.

9. Neuspokojilo ho však, že jenom nečinil nic zlého. Jeho duše žíznila po konání dobra. Řečí jeho srdce bylo neustále: „Můj Otec pracuje bez přestání, proto i já pracuji“⁵³. Můj Pán „chodil, dobře čině“⁵⁴ a nemám i já „jít v jeho slépějích,“⁵⁵? Proto „dokud je čas“⁵⁶ a příležitost a protože nemohl činit dobro vyššího druhu, sytil hladové, odíval nahé, pomáhal sirotkům a cizincům, navštěvoval a podpíral ty, kdo byli nemocni nebo ve vězení⁵⁷. „Rozdal všecko, co měl“⁵⁸, aby nasycil chudé. Radoval se z toho, že pro ně mohl pracovat nebo trpět, a mohl-li tím prospět druhým, že mohl „zapřít sám sebe“⁵⁹. Nic mu nebylo příliš drahé, aby se toho pro ně nevzdal, pamatuje na slova Páně: „Cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili“ (*Mt 25,40*).

10. Takové bylo křesťanství na počátku. Takový byl křesťan dávných dob. Takový byl každý z těch, kteří, když slyšeli hrozby velekněží a starších, „pozdvihli jednomyslně hlas k Bohu⁶⁰... a všichni byli naplněni Duchem svatým. Všichni, kdo uvěřili, byli jedné mysli a jednoho srdce“ (tak je láska toho, v něhož uvěřili, vedla k vzájemné lásce). „A nikdo neříkal o ničem, co měl, že je to jeho vlastní, nýbrž měli všechno společné.“ Tak dokonale byli ukřižováni pro svět a svět pro ně⁶¹. „Vytrvale poslouchali učení apoštolů, byli spolu, lámali chléb a modlili se.“⁶² „A na všech spočívala veliká milost. Nikdo mezi nimi netrpěl nouzi, neboť ti, kteří měli pole nebo domy, prodávali je, a peníze, které utržili, skládali apoštolům k nohám. Z toho se rozdávalo každému, jak potřeboval“ (*Sk 4,31–35*).

II.

1. Za druhé se podívejme na toto křesťanství, jak se šířilo od jednoho k druhému, a tak se postupně dostalo do světa: neboť taková byla vůle našeho Boha, který nerozsvítil lampu, aby ji postavil „pod nádobu, ale na svícen, a svítí všem v domě“. A tento náš Pán řekl svým prvním učedníkům: „Vy jste sůl země“, „světlo světa“ a zároveň jim přikázal: „Tak ať svítí vaše světlo před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky a vzdali slávu vašemu Otci v nebesích“ (*Mt 5,13–16*).

2. A dejme tomu, že by někteří z těch, kteří milují lidstvo, viděli, že „celý svět je pod mocí zlého“⁶³, umíme si představit, že by zůstali neteční při pohledu na bídu těch, za které jejich Pán zemřel? Neslitovali by se nad nimi? A nepohnulo by se jejich srdce nad takovým trápením a nerozplynula se „duše jejich v nebezpečnost“⁶⁴? Mohli by stát celý den nečinně⁶⁵, i kdyby neměli příkaz od toho, jehož milují? Naopak, neusilovali by všemi prostředky, aby některé „vyrvali jako oharek z plamenů ohniště“⁶⁶? Jistě by tak učinili, nešetřili by námahy, aby – pokud mohou – přivedli zpět některé z těch, kteří „bloudili jako ovce“ „k pastýři a biskupu svých duší“ (*1Pt 2,25*).

3. Tak činili křesťané za dávných časů. Snažili se, pokud měli příležitost, „činit dobře všem“ (*Ga 6,10*), varujíce je, aby „utekli před nacházejícím hněvem“⁶⁷, aby nyní „unikli pekelnému trestu“⁶⁸. Zvěstovali: „Bůh prominul lidem dobu, kdy to ještě nemohli pochopit, a nyní zvěstuje všem, ať jsou kdekoliv, aby činili pokání“ (*Sk 17,30*). Volali

nahlas: „Obráťte se a odvráťte ode všech svých nevěrností a vaše nepravost vám nebude k pádu“ (*Ez 18,30*). Hovořili jim „o spravedlnosti a zdrženlivosti“, o ctnostech, jež byly opakem jejich převládajících hříchů, a „o budoucím soudu“ (*Sk 24,25*), o Božím hněvu, který jistě bude vykonán nad činiteli zla v den, kdy Bůh bude soudit svět.

4. Snažili se v tom smyslu mluvit ke každému člověku jednotlivě, jak bylo třeba. K lhostejným, k těm, kteří bezstarostně seděli v temnotách a šeré smrti⁶⁹, volali: „Probud se, kdo spíš, vstaň z mrtvých a zazáří ti Kristus.“⁷⁰ Ale k těm, kteří už byli probuzeni ze spánku a sténali pod vědomím Božího hněvu, pravili: „Máme u Otce přímluvce... on je smírnou obětí za naše hříchy.“⁷¹ Ti, kdo uvěřili, „se povzbuzovali k lásce a k dobrým skutkům“⁷², k „vytrvalosti v dobrém jednání“⁷³ a „aby vždy více prospívali“⁷⁴ v „svatosti, bez níž nikdo nespátří Pána“ (*Žd 12,14*).

5. A jejich práce nebyla marná v Pánu⁷⁵. Jeho „slovo se stále šířilo a bylo oslaveno“⁷⁶. „Rostlo a rozmáhalo se“⁷⁷. Tím však také přibývala protivenství. Celý svět byl naplněn nenávistí, „protože ho usvědčovali z jeho zlých skutků“ (*J 7,7*). Rozkošníci se horšili proto, že tito lidé „se stali obžalobou jejich myšlení“ („honosí se“, řekli, „že došel poznání Boha, a sám sebe nazývá Hospodinovým služebníkem“; „jeho život se nepodobá životu druhých a jeho chování je úplně odlišné; vyhýbá se našim cestám jako nečistým; vychloubá se, že jeho otcem je Bůh“ *Moudr. 2,13–16*).⁷⁸ Ale mnohem více se horšili proto, že mnoho jejich přátel od nich odpadlo a již se „s nimi nevrhají do téhož proudu prostopášnosti“ (*1Pt 4,4*). Lidé dobré pověsti se horšili, protože jak se šířilo evangelium, klesala jejich vážnost u lidí a mnozí jim přestali lichotit⁷⁹ a vzdávat jim poctu, která náleží toliko Bohu. Obchodníci se sešli a řekli: „Mužové, víte, že z této práce máme blahobyť, a vidíte a slyšíte, že tito muži přemluvili a svedli mnoho lidí... Je nebezpečí, že náš obor ztratí vážnost“ (*Sk 19,26–27*). Nade vše pak tzv. lidé náboženství, lidé *vnějšího* náboženství, „svatí tohoto světa“⁸⁰, se urazili a byli hotovi volat při každé příležitosti: „Muži Izraelští, pomozte“ (*Sk 21,28*). „Shledali jsme, že tito lidé jako morová nákaza po celém světě vyvolávají nepokoje“ (*Sk 24,5*). „To jsou ti lidé, kteří všude všechny učí proti vyvolenému lidu, proti Zákonu“ (*Sk 21,28*).

6. Tak se nebesa pokryla mraky a bouře se mocně začala zvedat. Čím více se křesťanství šířilo, tím více škody bylo naděláno podle mínění těch, kdo křesťanství nepřijali. Vzrůstal počet lidí, kteří stále více zu-

řili na muže, „kteří pobouřili celý svět“ (*Sk 17,6*), takže stále více křičeli: „Sprovodte je ze světa! Nesmí zůstat naživu“⁸¹ a opravdu věřili, že „ten, kdo je zabije, bude se domnívat, že tím uctívá Boha“⁸².

7. Mezitím neopomenuli „vymazat jejich jméno jako zlé“ (*L 6,22*), takže „všude byli proti této sektě“ (*Sk 28,22*). Lidé „lživě mluvili proti nim všechno zlé“ jako pronásledovali „proroky, kteří byli před nimi“ (*Mt 5,11n*). A ať kdokoli tvrdil cokoli, ostatní tomu věřili, takže protivenství se množila a bylo jich jako hvězd na nebi. Tak v době předurčené Otcem rostla pronásledování ve všech podobách. Někteří na čas trpěli jen hanbu a pohanu, jiní „byli připraveni o majetek“ (*Žd 10,34*), jiní „zakusili výsměch a bičování“, další „okovy a žalář“ (*Žd 11,36*) a jiní „kladli až do krve odpor“⁸³.

8. Pak se pohnuly brány pekla a království Boží se stále více šířilo. Všude se obraceli hříšníci „od tmy ke světlu, od moci satanovy k Bohu“⁸⁴. On dal svým dětem „ústa i moudrost, kterou nedokázal přemoci ani vyvrátit žádný jejich protivník“⁸⁵. A jejich život byl stejně mocný jako jejich slova. Nade vše pak mluvilo jejich utrpení k celému světu. „Ve všem se prokazují jako Boží služebníci, v souženích, tísní, úzkostech, pod ranami, v žalářích, nepokojích, vyčerpanosti“ (*2K 6,4n*), „v nebezpečí na moři, v nebezpečí v pustinách, v námaze do úpadu, o hladu a žízni, v zimě a bez oděvu“⁸⁶. A když „bojovali dobrý boj víry“⁸⁷ a byli „jako ovce vedeni na porážku“⁸⁸ a „obětováni pro oběť a službu své víře“⁸⁹, krev každého z nich volala a pohané přiznávali: „Ještě mluví, ač zemřeli.“⁹⁰

9. Tak se křesťanství rozšířilo po zemi. Avšak brzy se objevil plevel mezi pšenící⁹¹ a začalo působit *tajemství nepravosti*⁹² stejně jako *tajemství zbožnosti*⁹³. Brzy našel satan místo dokonce v *chrámu Božím*⁹⁴, až „žena uprchla na poušť“⁹⁵ a „vzali za své věrní mezi lidmi“⁹⁶. Zde vstupujeme na vyšlapanou cestu: svědkové, které Bůh vzbudil, obšírně čas od času vylčili rostoucí zkaženost dalších generací, aby ukázali, že Bůh vzdělal svou církev na skále „a brány pekla ji nepřemohou“ (*Mt 16,18*).

III.

1. Avšak neuvídíme větší věci než tyto? Ano, větší než byly od počátku světa? Může satan způsobit, aby Boží pravda selhala, nebo aby Boží

sliby byly neúčinné? Jestliže nikoli, pak přijde doba, kdy křesťanství zvítězí nade vším a zaplní zemi. Zastavme se na chvíli a podívejme se (to třetí, co jsme navrhli) na tento podivný zjev, na *křesťanský svět*. „To hledali a po tom se ptali proroci“, to „ukazuje duch v nich přítomný“ (*1Pt 1,10nn*): „I stane se v posledních dnech, že se hora Hospodinova domu bude tyčit nad vrcholy hor, bude povznesena nad pahorky a budou k ní proudit všechny pronárody... I překují své meče na radlice, svá kopí na vinařské nože. Pronárod nepozdvihne meč proti pronárodu, nebudou se již cvičit v boji“ (*Iz 2,2.4*). „V onen den budou pronárody vyhledávat kořen Jišajův, vztyčený jako korouhev národům, a místo jeho odpočinku bude slavné. V onen den ještě podruhé vztáhne Panovník ruku, aby získal pozůstatek svého lidu... Povznese korouhev k pronárodům a posbírá rozehnané z Izraele a rozptýlené Judejce shromáždí ze čtyř stran země“ (*Iz 11,10–12*). Potom „vlk bude pobývat s beránkem, levhart s kůzlem odpočívát. Tele a lvice a živný dobytek budou spolu a malý hoch je bude vodit... Nikdo už nebude páchat zlo a šířit zkázu (praví Pán) na celé mé svaté hoře, neboť zemi naplní poznání Hospodina, jako vody pokrývají moře“ (*Iz 11,6.9*).

2. Stejný význam mají slova velkého apoštola, která zřejmě ještě nebyla naplněna: „Zavrhl Bůh svůj lid? Naprosto ne!... Ale jejich selhání přineslo pohanům spásu. Jestliže tedy jejich úpadek obohatil pohany, co teprve, až se všichni obrátí? ... Chtěl bych bratří, abyste věděli o tomto tajemství: část Izraele propadla zatvrzení, avšak jen do té doby, pokud nevejde plný počet pohanů. Pak bude spasen všechen Izrael“ (*Ř 11.1n.25n*).

3. Dejme tomu, že by teď nastala plnost času a naplnila by se prorocství. Jaká vyhlídka! Všude by zavládl „pokoj, klid a bezpečí navěky“⁹⁷. Není slyšet hluk zbraní, není zděšení, není „rouch ve krvi zbrocených“⁹⁸. Ničení navždy skončilo: války jsou vyhlazeny ze světa. Není vnitřních neshod, bratr nepovstává proti bratru, žádná země a žádné město nejsou rozděleny proti sobě, rozsápávajíce se navzájem. Občanský nesoulad provždy skončil a nikdo neničí a nepoškozují svého bližního. Není soužení, které „i z moudrého udělá ztrěštěnce“⁹⁹, útlaku, který „drtí tvář utištěných“¹⁰⁰, loupeže nebo bezpráví, násilí nebo nespravedlnosti, neboť všichni „jsou spokojeni s tím, co mají“¹⁰¹. Tak „spravedlnost s pokojem si dají políbení“ (*Ž 85,11*), „zapustily koře-

ny a rozrostly se v zemi“¹⁰², „ze země vyrašší pravda, z nebe bude shlížet spravedlnost“¹⁰³.

4. A se spravedlností se pojí milosrdenství. Země už není „peleší ukrutnosti“¹⁰⁴. Pán zahubil krvežíznivé a zlé, závistivé a pomstychtivé lidi. Kdyby se vyskytla nějaká provokace, není nikoho, kdo by „splácel zlým za zlé“¹⁰⁵, není kdo by činil zlé, není ani jednoho, neboť všichni jsou „bezelstní jako holubice“¹⁰⁶. A jsouce naplnění „pokojem a radostí ve víře“¹⁰⁷ a sjednoceni v jednom těle, jedním Duchem, všichni jsou „plni bratrské lásky“¹⁰⁸, všichni jsou „jednoho srdce a jedné mysli a nikdo neříkal o ničem, že to je jeho vlastní“¹⁰⁹. Nikdo mezi nimi nemá nedostatek, neboť každý miluje svého bližního jako sebe samého. A všichni se řídí jedním pravidlem: „Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jednejte s nimi.“¹¹⁰

5. Z toho plyne, že mezi nimi nepadne žádné nelaskavé slovo, není žádná slovní půtká, žádná hádka, žádné plísňení nebo zlé mluvení, ale ústa všech „promlouvají moudře“, každý „na jazyku mívá vlídné naučení“¹¹¹. Stejně tak nejsou schopni podvodu nebo lsti: jejich „láska je bez přetvářky“¹¹², jejich slova jsou vždy pravým výrazem jejich myšlenek, otevřeným oknem do jejich nitra, takže kdokoli si přeje, může nahlédnout do jejich srdce a vidět, že v něm přebývá jen láska a Bůh.

6. Kde Pán Bůh všemohoucí „se ujal vlády“¹¹³, tam „je mocen všecko si podmanit“¹¹⁴, tam způsobuje, že každé srdce překypuje láskou a naplňuje každá ústa chválou. „Blaze lidu, jemuž se tak daří. Blaze lidu, jehož Bohem je Hospodin“ (*Ž 144, 15*). „Povstaň, rozjasni se“, praví Bůh, „protože ti vzešlo světlo, vzešla nad tebou Hospodinova sláva... Poznáš, že já jsem Hospodin, tvůj spasitel, tvůj vykupitel, Přesilný Jákobův... Za dohlížitele ti dám pokoj a za poháněče spravedlnost. Nikdy už nebude slýcháno o násilí ve tvé zemi, o zhoubě a zkáze na tvém území. Své hradby budeš nazývat »Spása« a své brány »Chvála«... Tvůj lid, všichni budou spravedliví, navěky obdrží do vlastnictví zemi, oni, výhonek z mé sadby, dílo mých rukou k mé oslavě“ (*Iz 60, 1.16–18.21*). „Už nebudeš mít slunce za světlo dne, ani jas měsíce ti nebude svítit. Hospodin ti bude světlem věčným, tvůj Bůh tvou oslavou“ (*Iz 60, 19*).

IV.

Když jsme krátce uvažovali o křesťanství, jak vzniklo, jak pokračovalo a naplnilo zemi, zbývá jen ukončit prostou praktickou aplikací.

1. Předně se zeptám, kde nyní existuje toto křesťanství? Kde, prosím vás, žijí křesťané? Kde je země, jejíž obyvatelé jsou tak „naplnění Duchem svatým“¹¹⁵, že všichni jsou „jedné mysli a jednoho srdce“¹¹⁶, takže nemohou dopustit, aby kdo mezi nimi „trpěl nouzi“, ale vždy „rozdávali každému jak potřeboval“¹¹⁷, kde každý a všichni mají lásku Boží ve svém srdci, která je učí milovat bližního jako sebe, kde se všichni oděli v „milosrdný soucit, skromnost, pokoru a trpělivost“¹¹⁸, kde by nikdo nehřešil ani slovem, ani skutkem proti spravedlnosti, milosrdenství nebo pravdě, ale ve všem činili všem lidem tak, jak by chtěli, aby i oni činili jim¹¹⁹? Jakým právem můžeme některou zemi zvát křesťanskou, když neodpovídá tomuto popisu? A proto vyznejme, že jsme dosud křesťanskou zemi na světě neviděli.

2. Prosím vás, bratří, pro milosrdenství Boží, máte-li *mne* za blázna či člověka nerozumného¹²⁰, *přijměte mne i jako nerozumného*¹²¹. Je skutečně zapotřebí, aby k vám někdo promluvil naprosto otevřeně. Je to tím více zapotřebí v této době, neboť kdo ví, není-li to doba *poslední*? Kdo ví, jak brzy řekne spravedlivý Soudce: Nedám se již prosit za tento lid. „Byť pak Noe, Daniel a Jób uprostřed země byli, oni v spravedlnosti své vysvobodili by sami sebe.“¹²² A kdo bude tak otevřený, když ne já? Proto já, já sám budu mluvit. A já vás zapřísahám skrze živého Boha, abyste nezatvrzovali svá srdce proti požehnání z mých rukou. Neříkejte ve svém srdci: „*Non persuadebis, etiamsi persuaseris*“¹²³, nebo jinými slovy, Pane, neposílej, koho chceš poslat¹²⁴, nech mě raději zahynout ve vlastní krvi, než abych byl spasen tímto člověkem!

3. Bratří, „naději se o vás lepších věcí, ač pak koli tak mluvím“¹²⁵. Chci se vás proto zeptat v upřímné lásce a v duchu pokory: Je toto město *křesťanským* městem? Lze zde nalézt křesťanství, *biblické* křesťanství? Považují nás za společenství lidí tak „naplněných Duchem svatým“¹²⁶, že ve svém srdci okoušíme a na svém životě ukazujeme ryzí ovoce tohoto Ducha? Jsou všichni úředníci, všichni vedoucí a představení kolejí (o obyvatelích města nemluvě) „jednoho srdce a jedné mysli“¹²⁷? Je „Boží láska vylita do našich srdcí“¹²⁸? Je naše mysl táž, jako byla

při Kristu? Odpovídá tomu náš život? Jsme „svatí v celém způsobu života“ jako „je svatý ten, který nás povolal“^{129?}

4. Prosím, abyste si všimli, že tu nejde o nějaké *zvláštní představy*, že otázka se netýká *pochybných názorů* toho nebo onoho druhu, ale nepochybných základních znaků našeho *běžného křesťanství*. Dovolává se vašeho vlastního svědomí řízeného Božím slovem, abyste o tom rozhodli. Koho neodsuzuje jeho vlastní srdce, ten nechť je svoboděn.

5. V bázni a v přítomnosti velkého Boha, před něhož se vy i já budeme muset brzy postavit, prosím vás, kteří máte moc nad námi a před nimiž mám pro vás úřad úctu, abyste uvážili (ne po způsobu těch, kdo se před Bohem přetvařují), zda jste „naplnění Duchem svatým“^{130?} Jste živým obrazem toho, jehož jste ustanoveni reprezentovat mezi lidmi? „Řekl jsem: bohové jste“¹³¹, vy úředníci a představení, vy jste svým úřadem tak blízko Bohu nebeskému! Ve svém rozdílném postavení a zařazení nám máte ukazovat „Panovníka Hospodina“. Jsou všechny myšlenky vašeho srdce, je všechno vaše smýšlení a jsou vaše žádosti ve shodě s vaším vysokým povoláním? Jsou všechna vaše slova jako ta, která vycházejí z úst Božích? Je ve všem vašem jednání důstojnost a láska a velikost, kterou nelze vyjádřit slovy, ale která vyplývá pouze ze srdce naplněného Bohem, a přece je shodná s povahou člověka, který je „jako červ a syn člověka jako hmyz“^{132?}

6. Vy, ctihodní muži, kteří jste obzvláště povoláni, abyste utvářeli mysl mládeže, abyste zaháněli stíny nevědomosti a bludu a vedli mladé, aby byli moudří ke spasení, jste „naplnění Duchem svatým“, veškerým „ovocem Ducha“¹³³, které váš důležitý úřad tak nutně potřebuje? Je vaše srdce upřímné před Bohem, naplněné láskou a horlivostí k budování Božího království na zemi? Připomínáte těm, kteří jsou svěřeni vaší péči, že jediný rozumný cíl všeho studování je znát, milovat a sloužit „jedinému pravému Bohu a tomu, kterého poslal, Ježíši Kristu“^{134?} Vštěpujete jim den co den, že láska „nikdy nezanikne“, kdežto „jazyky – ty ustanou“ a filosofické „poznání – to bude překonáno“¹³⁵ a že bez lásky všechna učenost je jen vznešenou neznalostí, nafoukaným bláznovstvím, trápením ducha? Směřuje všechno, co učíte, k milování Boha a všeho lidstva kvůli němu? Máte tento cíl před očima při všem, co ukládáte vzhledem k druhu, způsobu a rozsahu jejich studia, žádající a usilující o to, aby tito mladí bojovníci Kristovi, ať bude jejich úděl jakýkoli, byli „svíce hořící a zářící“¹³⁶ a „ve všem

dělali čest učení našeho Spasitele“¹³⁷? A dovolte mi, abych se vás otá-
zal, zda vynakládáte všechnu svou sílu na velké dílo, kterého jste se
ujali? Pracujete v něm ze všech sil, uplatňující všechny své schopnosti,
používající každou hřivnu, kterou vám Bůh svěřil, a to vždy a cele?

7. Nikdo ať neříká, že tu mluvím, jako by se všichni pod vaším vede-
ním měli stát kazateli. Nikoli, říkám pouze, že by se měli stát křesťa-
ny. Avšak jaký příklad jim dáváme my, kteří užíváme dobrodiní svých
předků, stipendistů¹³⁸, studenti, vědci, zejména ti, kdo mají nějakou
hodnost nebo úřad? Oplýváte, bratři, ovocem Ducha, pokornou mys-
lí, sebezapíráním a sebekázní, opravdovostí a rozšafností ducha, tr-
pělivostí, pokorou, střízlivostí, zdrženlivostí a neúnavnou snahou či-
nit dobře všem lidem, pomáhat jim ve vezdejších potřebách a vést jejich
duši k opravdové známosti a lásce Boží? Vypadá tak charakter stipen-
distů na kolejích? Bojím se, že nikoli. Nevytýká se nám spíše pýcha
a nadutost ducha, netrpělivost a mrzoutství, nedbalost a lenivost,
obžerství a smyslnost a příslovečná neužitečnost, a to *možná* nejen
se strany našich nepřátel – a ne úplně bezdůvodně? Kéž by Bůh od
nás odňal toto pohanění, aby bylo navždy vymýceno i z paměti!

8. Mnozí z nás jsou zasvěceni Bohu „přisluhovat při oltáři“,¹³⁹. Jsme
ostatním příkladem „v řeči, v chování, v lásce, v Duchu, ve víře, v čis-
totě“ (*1Tm 4,12*)? Máme napsáno na čele a na srdci „svatý Hospodi-
nu“¹⁴⁰? Z jakých pohnutek jsme nastoupili tuto službu? Bylo to vskut-
ku z upřímné snahy „sloužit Bohu v důvěře, že nás Duch svatý vnitř-
ně vedl vzít na sebe tuto službu pro šíření Boží slávy a vzdělání Bo-
žího lidu“¹⁴¹? A „rozhodli jsme se jasně, z Boží milosti, že se cele od-
dáme této službě? Opouštíme a dáváme stranou, pokud je na nás,
všechno světské pečování a snažení? Oddáváme se cele tomu jedinému
a usměřujeme všeliké své pečování a snažení tímto směrem?“ Jsme
„schopni učít“¹⁴² Jsme „vyučeni od Boha“¹⁴³, abychom byli schopni
učit druhé? Známe Boha? Známe Ježíše Krista? Zjevil nám Bůh „svého
Syna“¹⁴⁴? A učinil nás „způsobilými sloužit nové smlouvě“¹⁴⁵? Kde pak
je „pečeť našeho apoštolství“¹⁴⁶? Kdo z těch, kdo byli „mrtvi pro své
viny a hříchy“¹⁴⁷, byli oživeni naším slovem? Máme vřelou touhu za-
chraňovat duše od smrti¹⁴⁸, takže kvůli nim často i svůj chléb jíst za-
pomínáme¹⁴⁹? Mluvíme jasně, „činíme pravdu zjevnou a tak se před
tváří Boží doporučujeme svědomí všech lidí“ (*2K 4,2*)? Jsme mrtvi pro
svět a pro to, co je ze světa, „ukládající si poklady v nebi“¹⁵⁰? „Panu-

jeme nad dědictvím Božím“^{151?} Anebo jsme nejmenšími, totiž „služebníky všech“^{152?} Snášíme-li Kristovo pohanění¹⁵³, je nám to zatěžko nebo se z toho radujeme? Když nás někdo „uhodí do tváře“, horšíme se pro to? Jsme vznětliví při urážkách? Anebo „nastavíme druhou“ tvář a „se zlým nejednáme jako on s námi“¹⁵⁴, ale „přemáháme zlo dobrem“^{155?} Máme takovou horlivost, která „nás vede k ostrému a vášnivému zápasu proti těm“, kdo „chybují a bloudí“^{156?} Anebo je naše horlivost ohněm lásky, řídící všechna naše slova laskavou, pokornou a mírnou moudrostí?

9. A dále: Co máme říci o mládeži tohoto města? Máte vy formu nebo moc křesťanské zbožnosti? Jste pokorní, učenliví, povolní, nebo umínění, svévolní, tvrdohlaví a pyšní? Posloucháte své představené jako své rodiče? Či pohrdáte těmi, jimž dlužíte povinnou úctu? Jste pilní ve své práci a studujete ze všech sil? „Využíváte čas“¹⁵⁷, vykonávající každý den co nejvíce práce? Nejste si spíše vědomi toho, že marníte jeden den za druhým čtením, které nemá vztah ke křesťanství, nebo při hrách či při – nevíte při čem? Jste lepší správci svého štěstí než svého času? Dáváte si zásadně pozor, abyste „nikomu nebyli nic dlužní“¹⁵⁸. Pamatujete „na den odpočinku, že vám má být svatý“¹⁵⁹, abyste jej trávili v bezprostřední službě Bohu? Když jste v jeho domě, uvědomujete si, že Bůh je přítomen? Chováte se tak, jako byste „Neviditelného viděli“^{160?} Umíte „držeti své tělo v posvěcení a ve cti“^{161?} Ne najde se mezi vámi opilství a nečistota? Nejsou mezi vámi ti, jejichž „chlouba je to, zač by se měli stydět“^{162?} Neberou mnozí z vás „Boží jméno nadarmo“¹⁶³, snad ze zvyku, bez výčitek svědomí nebo bez bázně? Nejsou mezi vámi mnozí, kdo křivě přísahají? Obávám se, že jejich počet rychle roste. Nedivte se, bratři. Před Bohem a před tímto shromážděním vyznávám, že jsem byl jedním z nich, slavnostně jsem přísahal, že budu „zachovávat všechny zvyklosti“, o kterých jsem tehdy nic nevěděl, a „nařizení“, která jsem nečetl, tehdy, ani po letech. Co je křivá přísaha jiného, ne-li toto? A je-li tomu tak, jaké břemeno hříchů, ano neobyčejných hříchů, na nás spočívá! A „cožpak to Nejvyšší nepozná“^{164?}

10. Neplyne z toho, že mnozí z vás berou vše na *lebkou váhu*. Boha, bližního a svou duši? Jak málo je mezi vámi těch, kdo týden co týden stráví jedinou hodinu na soukromé modlitbě! Jak málo jich vzpomeneme na Boha jedinou myšlenkou při běžném rozhovoru! Kdo z vás zná

alespoň zčásti působení Božího Ducha, jeho nadpřirozené dílo v duši člověka? Kromě tu a tam v kostele, sнесete mluvení o Duchu svatém? Kdyby někdo začal takový rozhovor, netvrdili byste, že je to buď „pokrytectví“ nebo „bláznovství“? Táhá se vás ve jménu Boha všemohoucího, jakého jste náboženství? Nedovedete a ani nechcete snášet mluvení o křesťanství. Bratři moji, jaké to je křesťanské město! „Hospodine, je čas abys jednal“¹⁶⁵!

11. Vskutku, jaká je pravděpodobnost, jaká je možnost (po lidsku řečeno), aby se křesťanství, biblické křesťanství, stalo opět náboženstvím tohoto místa, aby všechny skupiny mezi námi mluvily a žily jako lidé „naplnění Duchem svatým“? Kdo obnoví toto křesťanství? Vy, představení? Toužíte po tom, aby bylo obnoveno? Neceníte si své jmění, svou svobodu, svůj život více, než abyste byli nástroji k jeho obnově? Dejme tomu, že máte tuto touhu, kdo však má sílu k jejímu uskutečnění? Někteří z vás snad učinili několik chabých pokusů, avšak s jakým výsledkem? Mají tedy křesťanství obnovovat mladí, neznámí, bezvýznamní lidé? Nevím, zda byste to trpěli. Ne zvolal by někdo z vás: „Mladý muži, takovým jednáním nás zahanbuješ“? Nehrozí však, že byste byli podrobeni takové zkoušce, bezbožnost „zachvátila nás hlubokostí vod“¹⁶⁶. Co má Bůh poslat – hlad, mor (posledního Božího posla na hříšnou zem) nebo meč¹⁶⁷, „vojska“ římských „cizinců“¹⁶⁸, aby nás obrátil k naší první lásce? Ne, „nechť padneme do rukou Hospodinu, jen ať nepadneme do rukou lidských“¹⁶⁹.

Pane, zachraň nás, nebo zahyneme¹⁷⁰! Vytrhni nás z bahna, abychom neklesali! Pomož nám proti těmto nepřítelům, neboť marná je pomoc lidská. Tobě je všechno možné¹⁷¹. Podle velikosti své moci zachovej ty, kdo jsou určeni zemřít, a zachovej nás tak, jak uznáš za dobré, ne jak chceme my, ale jak chceš¹⁷²ty!

Poznámky

¹ Celý nadpis zní: *Kázání proslovené v kostele St. Mary v Oxfordu před univerzitou dne 24. srpna 1744.*

² *Sk 3,21* Kral.

³ *Fp 2,5*

⁴ *Ga 5,22*

⁵ *Ř 8,9*

⁶ *Srv. 1J 2,6*

⁷ *L 24,47*

⁸ *Sk 2,37*

⁹ *Ko 2,12* Kral.

¹⁰ *Srv. Žd 11,1* Kral.

¹¹ *Ef 1,16* Kral.

¹² *Srv. Ko 3,15*

- ¹³ Srv. *Fp* 4, 7
¹⁴ Srv. *2Tm* 1, 12
¹⁵ *Ž* 112, 7
¹⁶ Srv. *1Te* 3, 8
¹⁷ Srv. *Mt* 10, 30
¹⁸ Srv. *Ř* 16, 20
¹⁹ Srv. *L* 1, 46n
²⁰ *1Pt* 1, 8
²¹ Srv. *2K* 5, 18
²² Srv. *Ko* 1, 14 Kral.
²³ Srv. *Ř* 8, 16
²⁴ Srv. *Ř* 5, 2
²⁵ Srv. *Ef* 4, 23n
²⁶ *1Pt* 5, 4
²⁷ *1Pt* 1, 4
²⁸ Viz *Ž* 16, 5
²⁹ Srv. *1J* 4, 21
³⁰ *1J* 3, 18
³¹ *Sk* 17, 29
³² Srv. *Mt* 5, 11
³³ *Ef* 5, 2
³⁴ *Mt* 11, 29
³⁵ *J* 12, 43
³⁶ *J* 5, 44
³⁷ Viz *Jk* 3, 17
³⁸ Srv. *Př* 3, 3
³⁹ Srv. *1K* 9, 25
⁴⁰ Srv. *Ž* 131, 2 Kral.
⁴¹ Srv. *Gn* 6, 14
⁴² *1J* 2, 16
⁴³ *Z* 15, 3
⁴⁴ Srv. *Ž* 141, 3
⁴⁵ Srv. *Ef* 4, 25
⁴⁶ *1Pt* 2, 22
⁴⁷ Srv. *Tt* 3, 2
⁴⁸ *J* 15, 5
⁴⁹ Srv. *Iz* 27, 3
⁵⁰ *Sk* 2, 46. 42
⁵¹ *1K* 10, 16
⁵² Srv. *2Pt* 3, 18
⁵³ *J* 5, 17
⁵⁴ *Sk* 10, 38 Kral.
⁵⁵ Srv. *1Pt* 2, 21
⁵⁶ *Gn* 6, 10
⁵⁷ Viz *Mt* 25, 35–39
⁵⁸ Srv. *1K* 13, 3
⁵⁹ Srv. *Mt* 16, 24
⁶⁰ *Sk* 4, 23–24
⁶¹ Viz *Ga* 6, 14
⁶² *Sk* 2, 42
⁶³ *1J* 5, 19
⁶⁴ *Ž* 107, 26 Kral.
⁶⁵ Viz *Mt* 20, 6
⁶⁶ Srv. *Am* 4, 11
⁶⁷ Srv. *Mt* 3, 7
⁶⁸ Srv. *Mt* 23, 33
⁶⁹ Viz *Ž* 107, 10
⁷⁰ *Ef* 5, 14
⁷¹ *1J* 2, 1n
⁷² Srv. *Žd* 10, 24
⁷³ Srv. *Ř* 2, 7
⁷⁴ *1Te* 3, 1
⁷⁵ Srv. *1K* 15, 58
⁷⁶ Srv. *2Te* 3, 1
⁷⁷ *Sk* 19, 20
⁷⁸ Srv. apokryfní Knihu Moudrosti 2, 13–16
⁷⁹ *Jb* 32, 21; angl.: přestali „dávati lichotivé tituly“.
⁸⁰ V dopise otci z 10. 12. 1734 Wesley označuje za autora tohoto pojmenování Juana de Valdése.

- 81 Srv. *Sk 22,22*
- 82 Srv. *J 16,2*
- 83 Srv. *Žd 12,4* Žilka
- 84 *Sk 26,18*
- 85 Srv. *L 21,15*
- 86 Srv. *2K 11,26n*
- 87 Srv. *1Tm 6,12*
- 88 Srv. *Sk 8,32*
- 89 Srv. *Fp 2,17* Kral.
- 90 *Žd 11,4*
- 91 Srv. *Mt 13,24nn*
- 92 *2Te 2,7*
- 93 *1Tm 3,16*
- 94 *2Te 2,4*
- 95 *Zj 12,6*
- 96 Srv. *Ž 12,2*
- 97 Srv. *Iz 32,17*
- 98 Srv. *Iz 9,5* Kral.
- 99 *Kaz 7,7*
- 100 Srv. *Iz 3,15*
- 101 Srv. *Žd 13,5*
- 102 Srv. *Ž 80,10*
- 103 *Ž 85,12*
- 104 *Ž 74,20* Kral.
- 105 *1Te 5,15*
- 106 *Mt 10,16*
- 107 Srv. *Ř 15,13*
- 108 *1Pt 3,8*
- 109 Srv. *Sk 4,32*
- 110 *Mt 7,12*
- 111 *Př 31,26*
- 112 *Ř 12,9*
- 113 *Zj 19,6*
- 114 *Fp 3,21*
- 115 *Sk 2,4*
- 116 *Sk 4,32*
- 117 Srv. *Sk 4,34n*
- 118 *Ko 3,12*
- 119 Viz *Mt 7,12; L 6,31*
- 120 Tak už označovali skupinu metodistů (viz *Fog's Weekly Journal*, 5. 11. 1732) a potom metodisty napořád.
- 121 *2K 11,16*
- 122 Srv. *Ez 14,20* Kral.
- 123 „Nepromluvíš mě, ač jsi mě přemluvil“, citát z Aristofana, *Plutus*, 600.
- 124 Viz *Ex 4,13*
- 125 Srv. *Žd 6,9*
- 126 Srv. *Sk 2,4; 4,31*
- 127 Srv. *Sk 4,32*
- 128 Srv. *Ř 5,5*
- 129 Srv. *1Pt 1,15*
- 130 *Sk 2,4; 4,31*
- 131 *Ž 82,6*
- 132 *Jb 25,6*
- 133 Srv. *Ga 5,22*
- 134 Srv. *J 17,3*
- 135 *1K 13,8*
- 136 *J 5,35*
- 137 Srv. *Tt 2,10*
- 138 Stipendisté (angl. „fellow“) byli zvolení učitelé kolejí s pevným platem. John Wesley sám byl takovým stipendiatem Lincolnské koleje v Oxfordu.
- 139 Srv. *1K 9,13*
- 140 *Ex 28,36*
- 141 Z ordinačního řádu diákonů a farářů anglikánské církve (Book of Common Prayer). Z tohoto řádu jsou i další citáty v odstavci.
- 142 *2Tm 2,24*

- ¹⁴³ J 6,45
¹⁴⁴ Ga 1,16
¹⁴⁵ 2K 3,6
¹⁴⁶ Srv. 1K 9,2
¹⁴⁷ Ef 2,1
¹⁴⁸ Viz Jk 5,20
¹⁴⁹ Viz Ž 102,4
¹⁵⁰ Srv. Mt 6,20
¹⁵¹ Srv. 1Pt 5,3 Kral.
¹⁵² Srv. Mk 9,35
¹⁵³ Viz Žd 11,26
¹⁵⁴ Srv. Mt 5,39
¹⁵⁵ Srv. Ř 12,21
¹⁵⁶ Žd 5,2
¹⁵⁷ Ef 5,16 Žilka
¹⁵⁸ Srv. Ř 13,8
¹⁵⁹ Srv. Ex 20,8
¹⁶⁰ Srv. Žd 11,27
¹⁶¹ 1Te 4,4 Škrabal
¹⁶² Fp 3,19
¹⁶³ Ex 20,7 Kral.
¹⁶⁴ Srv. Ž 73,11
¹⁶⁵ Srv. Ž 119,126
¹⁶⁶ Srv. Ž 69,3 Kral.
¹⁶⁷ Viz Jr 14,12; Ez 6,11
¹⁶⁸ Žd 11,34. „Římští cizinci“ jsou samozřejmě Francouzi. Když se po námořní porážce u Toulonu objevila francouzská flotila u Dungenessu v únoru 1744, vznikl v zemi strach z francouzské invaze. V březnu 1744 byla oficiálně vyhlášena válka.
¹⁶⁹ Srv. 2S 24,14
¹⁷⁰ Viz Mt 8,25
¹⁷¹ Viz Mk 14,36
¹⁷² Viz Mt 26,39

5. Ospravedlnění z víry

Kdo se nevykazuje skutky, ale věří v toho, který dává spravedlnost bezbožnému, tomu se jeho víra počítá za spravedlnost. Ř 4,5

1. Jak může být hříšník ospravedlněn před Bohem, Pánem a Soudcem veškerenstva, je důležitou otázkou pro každého člověka. Tvoří základ veškeré naší naděje, neboť pokud žijeme v nepřátelství s Bohem, nemůžeme mít pravý pokoj, trvalou radost, a to ani v tomto světě, ani na věčnosti. Vždyť jaký pokoj můžeme mít, když nás odsuzuje naše vlastní srdce, a navíc ještě i Bůh, který „je větší než naše srdce a ví všechno“¹? Jaká může být trvalá radost v tomto nebo v budoucím světě, když „hněv Boží na nás zůstává“²?

2. A přece – jak málo rozuměli lidé této důležité otázky! Jak zmatené představy si mnozí o ní učinili! A nejen zmatené, ale často úplně nesprávné, přičítají se pravdě jako světlo tmě, představy naprosto neslučitelné se slovem Božím a s povahou víry.³ Mýlí se při samém základu a nemohli pak na něm stavět, přinejmenším ne „zlato, stříbro a drahé kamení“, které ob stojí i při prubování ohněm, ale jen „trávu a slámu“⁴, což nebylo ani příjemné Bohu, ani užitečné lidem.

3. Abych učinil zadosť velké důležitosti této otázky, pokud je na mně, abych ušetřil ty, kdo hledají pravdu v upřímnosti na rozdíl od „prázdných řečí“⁵ a „slovních potyček“⁶, abych vyjasnil myšlenkový zmatek, do něhož byli mnozí uvrženi a dal jim správnou představu o tomto velkém tajemství zbožnosti⁷, vynasnažím se ukázat

I. co je základem této nauky o ospravedlnění,

II. co je ospravedlnění,

III. kdo jsou ti, kdo jsou ospravedlněni, a

IV. za jakých podmínek byli ospravedlněni.

I.

1. Především chci ukázat, co je základem této nauky o ospravedlnění. Člověk byl stvořen, aby byl Božím obrazem⁸, aby byl svatý jako je svatý ten, který ho stvořil, milosrdný jako je milosrdný Tvůrce všeho, dokonalý jako Otec nebeský je dokonalý⁹. Protože Bůh je láska,

tak člověk, zůstávající v lásce, zůstával v Bohu a Bůh v něm¹⁰. Bůh ho učinil „obrazem vlastní nepomíjivosti“¹¹, neporušitelným obrazem Boha slávy. Člověk byl čistý od každé poskvrny hříchu jako Bůh je čistý. Neznal zlo v žádné formě a podobě, nýbrž byl vnitřně a vnějšně bez hříchu a bez poskvrny. Miloval „Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly“.¹²

2. Tomuto spravedlivému a dokonalému člověku dal Bůh dokonalý Zákon a vyžadoval plnou a dokonalou poslušnost. Žádal úplnou poslušnost ve všem a to neustále, od okamžiku, kdy se člověk stal živým stvořením, až do doby, kdy jeho život skončí. Nedostal povolení k žádnému selhání. Ve skutečnosti ho ani nebylo třeba, neboť člověk byl plně uzpůsoben ke splnění stanoveného úkolu a zcela vybaven ke každému slovu a skutku dobrému.¹³

3. K dokonalému Zákonu lásky, vepsanému v jeho srdce (proti němuž snad ani nemohl hřešit přímo), se svrchované moudrosti Boží zdálo dobré připojit ještě jedno kladné přikázání: Nejez ze stromu, který je uprostřed zahrady¹⁴ a připojit k tomu varování: „V den, kdy bys z něho pojezl, propadneš smrti“¹⁵.

4. Takový byl stav člověka v ráji. Svobodná, nezasloužená Boží láska ho učinila svatým a šťastným¹⁶: znal a miloval Boha, těšil se z něho, což je v podstatě život věčný. Tento život lásky měl žít navěky, pokud by zůstal ve všem poslušný Bohu. Jestliže však v něčem neuposlechně, měl všechno ztratit. „V ten den propadneš smrti“, řekl Bůh.

5. Člověk Boha neuposlechl. „Jedl ze stromu, z něhož Bůh zakázal jíst“¹⁷. V ten den byl spravedlivým Božím soudem odsouzen. Pak se na něm začal naplňovat trest, před nímž byl varován. Neboť v okamžiku, kdy okusil ovoce, zemřel. Jeho duše zemřela, byla odloučena od Boha; duše odloučená od Boha nemá život, jako jej nemá tělo, oddělené od duše. Podobně se jeho tělo stalo porušitelným a smrtelným, takže se ho zmocnila smrt. A protože byl mrtev v duchu, mrtev v Bohu, mrtev ve hříchu, blížil se kvapem k věčné smrti, k zániku těla a duše v ohni neuhasitelném.¹⁸

6. „Skrze jednoho člověka vešel do světa hřích a skrze hřích smrt, a tak smrt zasáhla všechny“ jako by byla obsažena v něm, který byl společným otcem a představitelem nás všech. Tak „proviněním toho jediného“ jsou všichni mrtvi, mrtvi Bohu, mrtvi ve hříchu, přebývají

v porušitelném těle, které se zakrátko rozpadne, a jsou pod rozsudkem věčné smrti. Neboť „jako se neposlušností jednoho člověka všichni stali hříšníky“, tak toto „jediné provinění přineslo odsouzení všem“ (Ř 5,12nn).

7. V tomto stavu jsme se nacházeli my i všechno lidstvo, avšak „Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, abychom nezahynuli, ale měli život věčný“¹⁹. Když se čas naplnil, stal se člověkem, druhou Hlavou všeho lidstva, druhým Praotcem a Zástupcem celého lidského rodu. A jako takový „bolesti naše vlastní nesl“, „Hospodin uvalil na něj nepravosti všech nás“. Byl „raněn pro přestoupení naše, potřín pro nepravosti naše“.²⁰ On „položil duši svou v oběť za hřích“²¹, vylil svou krev za přestupníky. On „hříchy naše na svém těle sám vnesl na dřevo“²², abychom byli uzdraveni jeho ranami. Touto svou obětí jednou obětovanou vykoupil mne a všechno lidstvo a přinesl plnou, dokonalou a dostatečnou oběť a zadostiučinění za hříchy celého světa.²³

8. Vzhledem k tomu, že Syn Boží „zakusil smrt za všechny“²⁴, Bůh nyní „usmířil svět se sebou, nepočítá lidem jejich“ dřívější „provinění“²⁵. „A tak tedy: Jako provinění jediného člověka přineslo odsouzení všem, tak i čin spravedlnosti jediného člověka přinesl všem ospravedlnění a život.“²⁶ Takže pro svého milého Syna, pro jeho zásluhy a utrpení za nás, Bůh nyní ráčí pod touto jednou jedinou podmínkou (kterou nás uschopňuje splnit) odpustit trest za naše hříchy, navrátit nás pod svou milost a obnovit naši mrtvou duši k duchovnímu životu jako závdavku věčného života.

9. To je základem celé nauky o ospravedlnění. Hříchem prvního Adama, který byl nejen otcem, ale také představitelem nás všech, jsme všichni „daleko od Boží slávy“²⁷, stali jsme se „syny hněvu“²⁸, nebo jak praví apoštol, „na všechny lidi přišla vina ku potupení“²⁹. Podobně obětí za hřích, kterou přinesl druhý Adam jako představitel nás všech, Bůh je tak dalece usmířen s celým světem, že mu dal novou smlouvu. Je-li jednou splněna její prostá podmínka, pak už „není žádného odsouzení pro nás“³⁰, ale jsme „ospravedlňováni zadarmo jeho milostí vykoupením v Kristu Ježíši“³¹.

II.

1. Ale co znamená být ospravedlněn? Co je ospravedlnění? To je to druhé, co jsem chtěl objasnit. Z toho, co už jsme poznali, je zřejmé, že to neznámá stát se skutečně spravedlivým. To je *posvěcení*, které je do jisté míry bezprostředním *důsledkem* ospravedlnění, přesto však je jiným Božím darem a naprosto odlišné povahy. To jedno vyjadřuje, co Bůh prostřednictvím svého Syna *činí pro nás*, to druhé, co svým Duchem *působí v nás*. Ač lze najít několik málo příkladů, kdy slova ospravedlněn nebo ospravedlnění jsou užita v tak širokém významu, že zahrnují také posvěcení, přece jsou běžně od sebe odlišena, a to u apoštola Pavla i u ostatních biblických pisatelů.

2. Z žádného jasného slova Písem nelze prokázat za vlasy přitažené tvrzení, že ospravedlnění znamená zproštění od obžaloby, zejména obžaloby satanovy. V celé Bibli, jak bylo naznačeno, se v této souvislosti neobjevuje ani žalobce, ani obžaloba. Nelze samozřejmě popřít, že on je „žalobcem“ lidí³², vysloveně tak nazvaný. Ale nezdá se, že by se velký apoštol o tom kde zmiňoval v tom, co o ospravedlnění napsal, ani Římanům, ani Galatským.

3. Je tedy snazší předpokládat, než dokázat z některého jasného svědectví Písem, že ospravedlnění je zproštěním od obžaloby *Zákona*. Přinejmenším se zdůrazňuje, že složitý způsob mluvy znamená buď více nebo méně než to, že i když my jsme přestoupili Boží Zákon, a tím zasluhujeme pekelné zatracení, Bůh ospravedlněným neukládá trest, který zasluhují.

4. Ospravedlnění pak nejméně ze všeho znamená, že by se Bůh *mýlil* při těch, které ospravedlňuje, že by je pokládal za něco, co ve skutečnosti nejsou. Rozhodně to neznámá, že by nás Bůh posuzoval v rozporu se skutečností, že by nás pokládal za lepší, než skutečně jsme, nebo nás měl za spravedlivé, když jsme nespravedliví. Rozhodně ne. Úsudek vševědoucího Boha vždy odpovídá pravdě. S jeho neomylným věděním se také nesrovnává myšlenka, že jsem proto nevinný, a úsudek, že jsem proto spravedlivý nebo svatý, že někdo jiný je takový. Bůh mě tímto způsobem také nemůže srovnávat s Kristem, jako mě nemůže srovnávat s Davidem či Abrahamem. Nechť každý, komu Bůh dal rozum, o tom uvažuje bez předsudků, a musí dojít k názoru, že taková představa o ospravedlnění není v souladu s rozumem ani s Písmem.

5. Biblická představa o ospravedlnění je milost, odpuštění hříchů. Je to čin Boha Otce, který pro smířčí oběť krve svého Syna „ukazuje svou spravedlnost“ (nebo milosrdenství) „skrze odpuštění předešlých hříchů“³³. Tak o tom prostě a přirozeně píše apoštol Pavel v celém tomto listě. Tak to vysvětluje zejména v této a v následující kapitole. Z dalších veršů textu alespoň jeden: „Blaze těm (praví), jimž jsou odpuštěny nepravosti a jejich hříchy přikryty. Blaze tomu, jemuž Hospodin nepočítá hřích.“³⁴ Tomu, kdo je ospravedlněn, či komu je odpuštěno, Bůh „nepočítá hřích“ k jeho odsouzení. Neodsoudí ho pro něj ani v tomto světě ani v budoucím. Jeho hříchy, všechny minulé hříchy, spáchané myšlením, slovem a skutkem, jsou „přikryty“, smazány, nebudou proti němu připomínány či zmiňovány, jako by jich nebylo. Bůh nevalí na tohoto hříšníka trest, který zasloužil, protože milovaný Syn za něho trpěl. A od té doby jsme přijati skrze jeho Nejmilějšího, „vykoupeni jeho krví“³⁵, on nás miluje, žehná nám a bdí nad námi, jako bychom nikdy nezhřešili.

Na jednom místě se zdá, jako by apoštol užíval tohoto výrazu v daleko širším smyslu, když praví, že „před Bohem nejsou spravedliví ti, kdo zákon slyší, ospravedlnění budou, kdo zákon svými činy plní“³⁶. Zdá se, že zde mluví o našem ospravedlnění ve vztahu ke dni soudu. A tak činí nesporně i náš Pán, když praví: „Podle svých slov budeš ospravedlněn“, dokládaje, „že z každého planého slova, jež lidé promluví, budou skládat účty v den soudu“³⁷. Avšak u apoštola Pavla stěží najdeme podobný příklad, kde by užíval výraz v tomto smyslu. Nečiní tak ve svých spisech a už naprosto ne v textu, který máme před sebou a který nesporně nemluví o těch, kteří už „dokončili svůj běh“³⁸, nýbrž mluví o těch, kteří právě vyražejí, právě začínají „běh jak je jim uložen“³⁹.

III.

1. To je to třetí, o čem jsme chtěli uvažovat, totiž kdo jsou ti, kdo jsou ospravedlnění. Apoštol praví výslovně, že bezbožní: Bůh „spravedlivého činí bezbožníka“⁴⁰, bezbožníka všelikého druhu a stupně a jediné bezbožníka. Jako spravedliví „nepotřebují pokání“⁴¹, tak nepotřebují ani odpuštění. Pouze hříšníci mohou nalézt milost, pouze hřích může být odpuštěn. Odpuštění proto má bezprostřední vztah k hříchu a v tomto ohledu k ničemu jinému. Je to naše *nespravedlnost*, k níž

je odpouštějící Bůh *milosrdný*, je to naše *nepravost*, na kterou „už nevzpomene“⁴².

2. Zdá se, že to neberou v úvahu ti, kdo tak usilovně zastávají názor, že člověk musí být posvěcen, to znamená svatý, než může být ospravedlněn, a zejména ti z nich, kdo tvrdí, že celková svatost nebo poslušnost musí předcházet ospravedlnění. (Leda by měli na mysli ospravedlnění v den poslední, o kterém tu vůbec není řeč.) Tento předpoklad je nejen naprosto nemožný (neboť kde není Boží lásky, tam není svatosti, a není jiné Boží lásky než ve smyslu, že on miluje nás), ale také očividně absurdní, rozporný. Neboť nikoli *svatému*, ale *bříšníkmu* je *odpuštěno*, a to jako hříšníkmu. Bůh *ospravedlňuje* ne zbožného, ale *bezbožného*, nikoli ty, kdo jsou svatí, ale nesvaté. Za jakých podmínek to činí, ukážeme hned, ale ať to je cokoli, nemůže to být svatost. Tvrdit to by znamenalo, že Beránek Boží snímá jen ty hříchy, které už předtím byly sňaty.

3. Hledá a zachraňuje Dobrý pastýř jen ty, kteří už byli nalezeni? Nikoli. Hledá a zachraňuje to, co zahynulo.⁴³ Odpouští těm, kteří potřebují jeho odpouštějící milost. Zachraňuje z viny hříchu (a zároveň z jeho moci) hříšníky všelikého druhu a všelikého stupně, lidi, kteří do té doby byli zcela bezbožní, v nichž nebylo lásky Otcovy, a proto v nich nebylo nic dobrého, nebylo v nich dobré nebo pravé křesťanské ctnosti, ale všechno v nich bylo zlé a ohavné – pýcha, hněv, milování světa, všechno ovoce *tělesného smýšlení*, které je „nepřítelem Božím“⁴⁴.

4. Tito nemocní, jejichž břemeno hříchů je neunesitelné⁴⁵, jsou ti, kdo potřebují lékaře⁴⁶, kdo se provinili, kdo úpí pod Božím hněvem, potřebují odpuštění. Ti, kdo „již jsou odsouzeni“⁴⁷ nejen Bohem, nýbrž také svým vlastním svědomím jako tisícem svědků pro svou všelikou bezbožnost v myšlení, slovu a skutku, hlasitě volají k tomu, který „spravedlivého činí bezbožníka“⁴⁸ „vykopením v Ježíši“⁴⁹, bezbožníka a toho, „kdo se nevykazuje skutky“, kdo před ospravedlněním nečiní nic dobrého, nic skutečně ctného nebo svatého, ale stále jen zlo. Neboť jeho srdce je nutně, bytostně zlé, dokud v něm není vylita Boží láska⁵⁰. A protože strom je porušený, je takové i ovoce, neboť „špatný strom nemůže nést dobré ovoce“⁵¹.

5. Namítne-li někdo: „Člověk mohl před ospravedlněním sytit hladové nebo odívat nahé“⁵², a to jsou dobré skutky“, pak je na to snadná

odpověď: *Může* tak činit i před ospravedlněním a v určitém smyslu to jsou „dobré skutky“, jsou „dobré a lidem prospěšné“⁵³. Z toho však neplyne, že jsou v přísném slova smyslu dobré jako takové nebo dobré před Bohem. Všechny vpravdě *dobré skutky* (abych užil slov naší církve) *následují po ospravedlnění* a jsou proto dobré a „libé Bohu i Kristu“, protože „vyvěrají z pravé a živé víry“⁵⁴. Analogicky lze říci, že *všechny skutky činěné před ospravedlněním* nejsou dobré v křesťanském smyslu, protože *nevěrají z víry v Ježíše Krista* (ač často mohou vyvěrat z určitého druhu víry v Boha), protože nejsou činěny tak, jak Bůh chtěl a přikázal, aby byly činěny; nepochybujeme (jakkoli to někomu může připadat divné), že mají dokonce povahu hříchu.⁵⁵

6. Kdo o tom pochybuje, ten snad dostatečně neuvážil pádný důvod, který zde je uveden, proč žádné skutky před ospravedlněním skutečně a opravdu nemohou být dobré. Důkaz lze podat jednoduše takto:

Žádné skutky nejsou dobré, nejsou-li konány tak, jak Bůh chtěl a přikázal;

avšak žádné skutky před ospravedlněním nejsou konány tak, jak Bůh chtěl a přikázal;

proto žádné skutky před ospravedlněním nejsou dobré.

První tvrzení je průkazné, i druhé – že žádné skutky před ospravedlněním nejsou konány tak, jak Bůh chtěl a přikázal – bude stejně jasné a nepopíratelné, když uvážíme, co Bůh chtěl a přikázal: „Všecky věci naše ať se dějí v lásce“ (*en agapē*)⁵⁶, v lásce k Bohu, která působí lásku ke všem lidem. Avšak žádný skutek nemůžeme konat v této lásce, dokud Otcova láska (Boha jako našeho Otce) není v nás, a tato láska nemůže být v nás, dokud nepřijmeme „Ducha synovství, v němž voláme: Abba, Otče“⁵⁷. Jestliže proto Bůh *nedává spravedlnost bezbožnému* a tomu, kdo (v tomto smyslu) *se nevykazuje skutky*, pak Kristus zemřel nadarmo, pak přesto, že zemřel, nemůže být spasen žádný člověk.

IV.

1. A za jakých podmínek je ospravedlněn ten, kdo je zcela *bezbožný* a do té doby *se nevykazuje skutky*? Za jedné jediné podmínky, kterou je víra, když „věří v toho, který dává spravedlnost bezbožnému“.

A „kdo věří, není souzen“⁵⁸, ale „přešel již ze smrti do života“⁵⁹. „Boží spravedlnost (nebo milosrdenství)“ je totiž „skrze víru v Ježíše Krista pro všechny, kdo věří... jeho ustanovil Bůh, aby svou vlastní krví se stal smírnou obětí pro ty, kdo věří“, „aby bylo zjevné, že je spravedlivý a (v důsledku své spravedlnosti) ospravedlňuje toho, kdo žije z víry v Ježíše... Jsme totiž přesvědčeni, že se člověk stává spravedlivým vírou bez skutků zákona“,⁶⁰ bez předchozí poslušnosti mravního Zákona, který do té doby vskutku nedokázal zachovávat. Že to je mravní Zákon a jedině mravní Zákon, o kterém je zde řeč, vysvítá zřejmě z následujících slov: „To tedy vírou rušíme zákon? Naprosto ne! Naopak, zákon potvrzujeme“⁶¹. Který Zákon potvrzujeme vírou? Ne rituální Zákon, ne ceremoniální Zákon Mojžíšův. Naprosto ne, ale velký neměnný Zákon lásky, svatě lásky k Bohu a k bližnímu.

2. Víra, řečeno všeobecně, je nadpřirozený *elenchos*, důkaz nebo důvod „věcí neviditelných“⁶², nejspolehlivých tělesnými smysly, a to věcí minulých, budoucích nebo duchovních. Ospravedlňující víra obsahuje nejen Boží důkaz nebo důvod, že „v Kristu Bůh usmířil svět se sebou“⁶³, ale pevnou důvěru, že Kristus zemřel za *mé* hříchy, že miloval *mne* a dal sebe samého za *mne*. A kdykoli hříšník takto uvěří, ať v raném dětství nebo v plné síle svých let, či když zestárnul a zešedivěl, Bůh tohoto bezbožníka ospravedlňuje, pro svého Syna přijímá na milost toho a odpouští tomu, v němž do té doby nebylo dobra. Pokání mu Bůh dal předtím, avšak toto pokání nebylo nic více a nic méně než hluboké poznání, že v něm není nic dobrého a že v něm je jen zlo. A všechno dobro, které je při něm, nebo které činí od hodiny, kdy prvně uvěřil v Boha skrze Krista, víra *nenalézá, nýbrž přináší*. Je to ovoce víry. Nejprve strom je dobrý a pak i ovoce je dobré.

3. Nemohu povahu této víry popsat lépe než slovy naší vlastní církve: „Jediným prostředkem spasení“ (jehož jednou součástí je ospravedlnění) „je víra, to je pevná naděje a důvěra, že odpustil a odpouští naše hříchy, že nás opět přijal na milost pro zásluhy Kristovy smrti a jeho utrpení... Avšak zde si musíme dát pozor, abychom za Bohem nepokulhávali následkem nestálé, kolísavé víry. Petr, blížící se ke Kristu po vodě, byl v nebezpečí utonout, protože se mu nedostávalo víry; tak i my, začneme-li kolísat nebo pochybovat, jsme v nebezpečí utonout jako Petr, nikoli však ve vodě, nýbrž v bezedné propasti pekelného ohně.“⁶⁴

„A proto měj jistou a stálou víru, nejen že Kristova smrt přinesla, užitek celému světu, nýbrž že Kristus přinesl plnou a dostatečnou oběť pro *tebe*, dokonale tě očistil od *tvých* hříchů, takže můžeš říci s apoštolem, že miloval *tebe* a dal sebe samého za *tebe*. To znamená si *představit* Krista a *přisvojit* si jeho zásluhy.“⁶⁵

4. Tvrdím-li, že tato víra je *podmínkou ospravedlnění*, míním tím předně, že bez ní není ospravedlnění. „Kdo nevěří, již je odsouzen“⁶⁶, a dokud nevěří, nemůže toto odsouzení být zrušeno, ale „hněv Boží na něm zůstává“⁶⁷. Jako „není pod nebem jiného jména“⁶⁸, kromě jména Ježíš Nazaretský, jiných zásluh, kterými by odsouzený hříšník mohl být vykoupen z viny hříchu, tak není jiné cesty k dosažení podílu na jeho zásluhách, než *skrze víru ve jméno jeho*⁶⁹. Pokud tedy nemáme tuto víru, jsme „bez účasti na smlouvách Božího zaslíbení“, „odloučení od společenství Izraele“ a „bez Boha na světě“⁷⁰. A kdyby člověk měl jakékoli ctnosti (tak zvané) – mluvím o těch, jimž se zvěstuje evangelium, nebo „proč bych měl soudit ty, kdo jsou mimo nás?“⁷¹ – jakékoli dobré skutky (pokládáné za takové), nic mu to neprospívá, zůstává *synem hněvu*⁷², pod kletbou, dokud neuvěří v Ježíše.

5. Víra je proto *nutnou* podmínkou ospravedlnění, *jedinou nutnou* podmínkou. To je to druhé, co musíme pečlivě uvážit, že v okamžiku, kdy Bůh dá víru (neboť „*to je Boží dar*“⁷³) bezbožníku, který „se nevykazuje skutky“, se „jeho víra počítá za spravedlnost“. Nemá spravedlnost, která by ji předcházela, ani zápornou spravedlnost nebo nevinnost. Ale víra „se mu počítá za spravedlnost“ ve chvíli, kdy uvěří. Nikoli (jak už bylo řečeno), že by ho Bůh pokládal za něco, co není. Jako Krista „kvůli nám ztotožnil s hříchem“⁷⁴, to znamená jednal s ním jako s hříšníkem, trestal ho za naše hříchy, tak nás pokládá za spravedlivé od okamžiku, kdy jsme v něho uvěřili, to znamená netrestá nás za naše hříchy, ale zachází s námi, jako bychom byli bez viny a spravedliví.

6. Potíž pro přijetí tohoto tvrzení, že víra je *jedinou podmínkou* ospravedlnění, musí vzniknout z jeho nepochopení. Míjíme tím, že je tím jediným, bez čeho nikdo nebude ospravedlněn, tím jediným co je bezprostředně, nezbytně, absolutně nutné k odpuštění. Kdyby člověk měl vše kromě víry, nemůže být ospravedlněn; na druhé straně pak kdyby mu vše ostatní chybělo, avšak měl by víru, musí být ospravedlněn. Představme si kteréhokoli hříšníka, naprosto bezbožného, zcela

neschopného myslit, mluvit nebo činit dobré a dokonale zralého pro pekelný oheň, představme si, že tento bezmocný a beznadějný hříšník spolehne úplně na Boží milosrdenství v Kristu (což může učinit jedině z Boží milosti); kdo zapochybuje o tom, že mu je v tu chvíli odpuštěno? Kdo by chtěl tvrdit, že je *bezpodmínečně zapotřebí* ještě něčeho jiného, aby tento hříšník mohl být ospravedlněn?

Jestliže se od počátku světa vyskytl jediný takový případ (a nebylo jich a není jich desetitisíce desetitisíců?⁷⁵), pak z toho jasně plyne, že víra je v uvedeném smyslu jedinou podmínkou ospravedlnění.

7. Ubohým provinilým, hříšným červům, kteří jsou odkázáni na každé požehnání, jež požívají (od malé kapky vody, svlažující jazyk⁷⁶, až po nesmírné bohatství věčné slávy) z milosti, z pouhého slitování a ne pro zásluhy, nepřisluší, aby na Bohu žádali důvody pro jeho jednání. Nenáleží nám, abychom kladli otázky tomu, jenž nikomu neskládá účty, abychom se ptali: Proč jsi víru učinil podmínkou, jedinou podmínkou ospravedlnění? Proč jsi nařídil, že „*kdo uvěří*“, a jenom on, „*bude spasen*“?⁷⁷ Na to apoštol Pavel klade tak silný důraz v deváté kapitole tohoto listu, totiž že podmínky odpuštění a přijetí nezávisí na nás, ale „*na tom, kdo povolává*“, že „*Bůh není nespravedlivý*“, určuje-li podmínky nikoli podle naší, ale podle své dobré vůle. On může právem říci „*smiluji se nad kým se smiluji*“, totiž nad tím, kdo uvěří v Ježíše. „*Nezáleží tedy na tom, kdo chce, ani na tom, kdo se namáhá*“ aby si stanovil podmínky, za jakých má být přijat, „*ale na Bohu, který se smilovává*“, který nepřijímá nikoho jinak než na základě své svobodné lásky, nezasloužené milosti. „*Smilovává se tedy, nad kým chce*“, totiž nad těmi, kdo věří v jeho milovaného Syna, „*a koho chce*“, to je ty, kdo nevěří, „*činí zatvrzelými*“, ponechává je tvrdosti jejich srdce.⁷⁸

8. Jeden důvod si dovedeme přece jen v pokoře představit, proč Bůh ustanovil tuto podmínku ospravedlnění, „*věř v Pána Ježíše Krista, a budeš spasen*“⁷⁹, aby totiž „*pýchu od muže vzdálil*“⁸⁰. Pýcha už jednou zkazila anděly Boží a svrhla je, onu „*třetinu hvězd*“⁸¹. Podobně do velké míry v důsledku pýchy Adam ztratil svou neochvějnost a vnesl hřích a smrt na svět, když pokušitel řekl „*budete jako bohové*“⁸². Je proto projevem Boží moudrosti, že pro něho a pro všechno jeho potomstvo určil takovou podmínku smíření, která by je skutečně pokořila, ponížila do prachu. A touto podmínkou je víra. Hodí se

k tomu obzvláště dobře: neboť ten, kdo se touto vírou blíží k Bohu, musí upírat svůj zrak pouze na svou zkaženost, na svou vinu a bezmocnost, aniž by v nejmenším počítal s nějakým pomyslným dobrem v sobě, s nějakou ctností nebo spravedlností. Musí přijít jako *pouhý hříšník*, vnitřně a vnějšně potřený a zatracující sebe, nepřinášející Bohu nic než svou bezbožnost, nemající nic na svou obranu než hřích a bídu. Tak a jedině tak, když jsou „*umlčena jeho ústa*“ a on je „*před Bohem usvědčen z viny*“⁸³, může *pohled upřít na Ježíše*⁸⁴ jako na plnou a jedinou „*smírnou oběť za své hříchy*“⁸⁵. Jedině tak může být „*nalezen v něm*“⁸⁶) a přijmout „Boží spravedlnost skrze víru“⁸⁷.

9. Ty bezbožníku, který slyšíš nebo čteš tato slova, ty bídný, bezmocný, ubohý hříšníku! Vyzývám tě před Bohem, Soudcem všeho, jdi s veškerou svou bezbožností přímo k němu. Dej si pozor, ať nezahubíš svou duši tím, že budeš více nebo méně spoléhat na svou spravedlnost. Jdi jako naprosto bezbožný, provinilý, ztracený, zničený, jako ten, kdo zasluhuje pekelný oheň a řítí se do něj, a najdeš milost před jeho očima a poznáš, že dává spravedlnost bezbožnému. Jako takový, jako ztracený, bezmocný, odsouzený hříšník budeš přiveden ke „*krvi, která nás očišťuje*“⁸⁸. Tak „*upři pohled na Ježíše*“⁸⁹. On je „*Be-ránek Boží, který snímá tvé hříchy*“⁹⁰! Nespoléhej na skutky, na vlastní spravedlnost, na pokoru, zkroušenost, upřímnost. Za žádnou cenu. To by znamenalo zříkat se Pána, který tě vykoupil. Ne, spoléhej jedině na krev smlouvy⁹¹, na mzdu zaplacenou za tvou pyšnou, nepoddajnou, hříšnou duši. Kdo jsi ty, že nyní vidíš a cítíš svou vnitřní a vnější bezbožnost? Ty jsi ten muž⁹²! Chci tě pro svého Pána! Volám *tebe*, aby ses stal dítětem Božím skrze víru! Pán tě potřebuje⁹³. Ty, který cítíš, že jsi zralý pro peklo, jsi právě zralý vejít v jeho slávu, v slávu svobodné milosti toho, který dává spravedlnost bezbožnému a tomu, kdo se nevykazuje skutky. Ó pojď rychle! Věř v Pána Ježíše a také *ty*, právě *ty* budeš smířen s Bohem.

Poznámky

¹ 1J 3,20

² Srv. J 3,36

³ Angl. „analogy of faith“. Wesley zde zřejmě myslí na Ř 12,6, „souhlas s ví-

rou“, kde místo „proportion of faith“ překládá podle řeckého textu „analogy of faith“. V dějinách církve se tento pojem používal pro takový výklad Písma, kdy se temné místo vy-

- kládalo „analogicky“ podle jiných, jasných textů.
- ⁴ Srv. *1K 3,12.13*
- ⁵ Srv. *1Tm 1,6*
- ⁶ Srv. *1Tm 6,4*
- ⁷ Viz *1Tm 3,16*
- ⁸ Viz *Gn 1,27*
- ⁹ Viz *Mt 5,48*
- ¹⁰ Viz *1J 4,16*
- ¹¹ Apokryfní *Kniba Moudrosti 2,23*
- ¹² *Mk 12,30* par.
- ¹³ Viz *2Tm 3,17*
- ¹⁴ Viz *Gn 3,3*
- ¹⁵ *Gn 2,17*
- ¹⁶ Svatost a štěstí bylo v anglikánském bohosloví spojováno. Toto spojení si Wesley oblíbil a často užíval. Chápal svatost jako aktivní lásku k Bohu a k bližnímu a štěstí jako prožívání této lásky.
- ¹⁷ Srv. *Gn 3,17*
- ¹⁸ Viz *Mk 9,43*
- ¹⁹ Srv. *J 3,16*
- ²⁰ *Iz 53,10* Kral.
- ²¹ *Iz 53,4–6* Kral.
- ²² *1Pt 2,24* Kral.
- ²³ Citace z anglikánského katechismu a anglikánské liturgie.
- ²⁴ *Žd 2,9*
- ²⁵ *2K 5,19*
- ²⁶ *Ř 5,18*
- ²⁷ *Ř 3,23*
- ²⁸ *Ef 2 3*
- ²⁹ *Ř 5,18* Kral.
- ³⁰ Srv. *Ř 8,1*
- ³¹ *Ř 3,24*
- ³² *Zj 12,10*
- ³³ Srv. *Ř 3,25* Kral.
- ³⁴ *Ř 4,7*
- ³⁵ *Ef 1,6n*
- ³⁶ *Ř 2,13*
- ³⁷ *Mt 12,37.36*
- ³⁸ Srv. *2Tm 4,7*
- ³⁹ Srv. *Žd 12,1*
- ⁴⁰ *Ř 4,5* Kral.
- ⁴¹ *L 15,7*
- ⁴² Srv. *Žd 8,12*
- ⁴³ Viz *L 19,10*
- ⁴⁴ *Ř 8,7* Žilka
- ⁴⁵ Formulace z vyznání hříchů v liturgii anglikánské církve.
- ⁴⁶ Viz *Mt 9,12*
- ⁴⁷ Srv. *J 3,18*
- ⁴⁸ *Ř 4,5* Kral.
- ⁴⁹ *Ř 3,24*
- ⁵⁰ Viz *Ř 5,5*
- ⁵¹ *Mt 7,18* par.
- ⁵² Viz *Mt 25,37n*
- ⁵³ *Tt 3,8*
- ⁵⁴ 39 anglikánských článků víry, čl. 12 *O dobrých skutcích*, V: *Methodismus v rodině církví*, str. 38–50, přel. V.A.Žák, vyd. ústředí ECM jako rukopis, 1980
- ⁵⁵ 39 anglikánských článků víry, čl. 13 *O skutcích před ospravedlněním*, tamtéž.
- ⁵⁶ Srv. *1K 16,14*
- ⁵⁷ *Ř 8,15*
- ⁵⁸ *J 3,18*
- ⁵⁹ *J 5,24*
- ⁶⁰ *Ř 3,22.25–26.28*
- ⁶¹ *Ř 3,31*
- ⁶² *Žd 11,1* Kral.

- 63 2K 5,19
- 64 Homilie, *Druhé kázání o utrpení Krista*
- 65 Homilie, *Kázání o svátosti*
- 66 *J 3,18*
- 67 *J 3,36*
- 68 *Sk 4,12*
- 69 *Sk 3,16* Kral.
- 70 *Ef2,12*
- 71 *1K5,12*
- 72 Srv. *Ef 2,3* Kral.
- 73 *Ef2,8*
- 74 *2K 5,21*
- 75 Viz *Da 7,10*
- 76 Viz *L 16,24*
- 77 *Mk 16,16*
- 78 *Ř 9,12.14–16.18*
- 79 *Sk 16,31*
- 80 *Jb 33,17* Kral.
- 81 *Zj 12,4*
- 82 *Gn 3,5* Kral.
- 83 Srv. *Ř 3,19*
- 84 Viz *Žd 12,2*
- 85 Srv. *1J 2,2*
- 86 *Fp 3,9*
- 87 *Ř 3,22*
- 88 *Žd 12,24*
- 89 Srv. *Žd 12,2*
- 90 Srv. *J 1,29*
- 91 Viz *Žd 10,29*
- 92 Viz *2S 12,7*
- 93 Viz *Mt 21,3* par.

6. Spravedlnost z víry

Mojžíš píše o spravedlnosti, založené na zákoně: »Člověk, který tak jedná, bude živ.« Avšak spravedlnost založená na víře mluví takto: »Nezabývej se myšlenkou: kdo vystoupí na nebe?« – aby Krista přivedl dolů – »ani neříkej: kdo sestoupí do propasti?« – aby Krista vyvedl z říše mrtvých. Co však praví? »Blízko tebe je slovo, v tvých ústech a ve tvém srdci; je to slovo víry, které zvěstujeme. Ř 10,5–8

1. Apoštol zde nestaví smlouvu danou Mojžíšem proti smlouvě dané Kristem. Jestliže jsme si to kdy mysleli, pak to bylo proto, že jsme si nevšimli, že konec a počátek těchto slov řekl Mojžíš lidu Izraelskému a to o tehdejší smlouvě (*Dt 30,11.12.14*). Zde však apoštol Pavel staví smlouvu *milosti*, kterou Bůh v Kristu dal lidem všech věků (před židovským Zákonem i za něho, stejně jako když se Bůh zjevil v těle), proti smlouvě *skutků* dané Adamovi v ráji, která se často pokládá za jedinou smlouvu, kterou Bůh dal člověku. Hlavně tak činí Židé, o nichž apoštol píše.

2. Právě o nich mluví s takovým zápalem na počátku této kapitoly: „Toužím z celého srdce a modlím se k Bohu, aby Izrael došel spásy. Vždyť jim mohu dosvědčit, že jsou plni horlivosti pro Boha, jenže bez pravého poznání. Nevědí, že spravedlnost je od Boha“ (ospravedlnění, které plyne z pouhé Boží milosti, a jeho milosrdenství, zadarmo odpouštějící naše hříchy pro jeho milého Syna, vykoupením v Kristu Ježíši ¹) „a chtějí uplatnit svou vlastní“ (svou vlastní svatost, předcházející víru v toho, který dává spravedlnost bezbožnému ² jako základ odpuštění a přijetí); „proto se spravedlnosti Boží nepodřídili“ ³ a v důsledku toho ve svém poblouzení jdou vstříc smrti.

3. Nevěděli, že „Kristus je konec zákona, aby spravedlnosti došel každý, kdo věří“ ⁴ – že obětovav sebe jednou, ukončil první Zákon či smlouvu (kterou Bůh ve skutečnosti nedal Mojžíšovi, ale Adamovi ve stavu nevinnosti), jejímž nesmlouvavým důrazem bylo přísné: „Toto udělej a zůstaneš naživu“ ⁵ a zároveň nám získal lepší smlouvu: Věř a zůstaneš naživu, „věř a budeš spasen“ ⁶, spasen nyní od viny a moci hříchu a v důsledku toho od odplaty za hřích.

4. Jak mnozí to i teď nevědí! I z těch, kdo se nazývají Kristovým jménem! Jak mnozí, kdo teď „jsou plni horlivosti pro Boha“, ji mají „bez

pravého poznání“ a stále „chtějí uplatnit svou vlastní spravedlnost“ jako základ odpuštění a přijetí, a proto se ze všech sil brání podřídit se spravedlnosti Boží.⁷ Toužím z celého srdce a modlím se k Bohu, abyste došli spásy⁸. Abych odvalil tento velký kámen úrazu z vaší cesty, chci se pokusit ukázat předně, co je spravedlnost „založená na zákoně“, a co je spravedlnost „založená na víře“, a za druhé bláhové spoléhání na spravedlnost založenou na Zákoně a moudré spoléhání na spravedlnost založenou na víře.

I.

1. Předně spravedlnost založená na Zákoně praví: „Člověk, který tak jedná, bude živ.“ Zachovej všechna přikázání vždy a dokonale a budeš živ navěky. Tento Zákon či tato smlouva (zpravidla zvaná smlouva *skutků*), kterou Bůh dal člověku v ráji, vyžadovala dokonalou poslušnost jako podmínku věčného trvání ve svatosti a štěstí, v nichž byl člověk stvořen.

2. Vyžadovala, aby člověk splnil všechnu spravedlnost, vnitřní i vnější, zápornou i kladnou: aby se nejen zdržel každého prázdného slova a vyhnul se každému zlému skutku, nýbrž aby každou touhu, každé přání, každou myšlenku poslušně podrobil Boží vůli, aby byl neustále svatý, jako Stvořitel je svatý, a to v srdci i ve všem obcování, aby byl čistý v srdci, jako i Bůh je čistý, dokonalý, jako i Otec nebeský je dokonalý⁹, aby miloval Hospodina, svého Boha, z celého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly¹⁰, aby miloval každou duši, kterou Bůh stvořil, jako i Bůh miloval jej: tak aby i touto všeobecnou dobrotou zůstával v Bohu (který je láska) a Bůh v něm¹¹, aby sloužil Hospodinu, svému Bohu, ze vší své síly a ve všem hledal jedině jeho slávu.

3. To vyžadovala spravedlnost, založená na Zákoně, aby ten, kdo tak jedná, byl živ. Vyžadovala však dále, aby tato poslušnost Boha, tato vnitřní i vnější svatost, tento soulad srdce a života s Boží vůlí byly dokonalé co do *stupně*. Nemohla být poskytnuta žádná úleva, žádná výjimka, kdyby nesplnil jeden jediný požadavek, jedinou literku nebo jeden puntík vnějšího nebo vnitřního Zákonu. Splnil-li každé přikázání, vztahující se k vnějším věcem, nestačilo to, jestliže každé přikázání nesplnil ze vší síly a v nejvyšší míře a nejdokonalejším způso-

bem. Požadavek této smlouvy milovat Boha ze vsí síly a schopnosti nebyl splněn, dokud nemiloval Boha cele, ze všech schopností duše.

4. Spravedlnost, založená na Zákoně, požadovala nevyhnutelně ještě jedno, totiž aby tato úplná poslušnost, tato dokonalá svatost srdce a života byla také naprosto nepřerušovaná, aby trvala bez jediné mezery od okamžiku, kdy Bůh stvořil člověka a vdechl v chřípí jeho dech života¹², až do chvíle, kdy skončí dny jeho zkoušek a on bude přijat do života věčného.

5. Spravedlnost, založená na Zákoně, praví: Člověče Boží, stůj pevně v lásce, v obrazu Božím, v němž jsi stvořen. Chceš-li zůstat naživu, zachovávej přikázání, jež jsou nyní vepsána ve tvé srdce. Miluj Pána Boha celým svým srdcem. Miluj každou duši, kterou stvořil, jako sebe samého. Nežádej si nic než Boha. Upři se na Boha každou myšlenkou, každým slovem a skutkem. Neuchyluj se ani jediným hnutím těla nebo duše od Boha, svého cíle a odplaty svrchovaného povolání svého¹³, a nechť celé tvé nitro, každé hnutí a každý projev tvé duše, oslavuje všelikým způsobem a v každé chvíli tvého života jeho svaté jméno¹⁴. „To čiň a budeš živ“¹⁵: tvé světlo pak bude svítit, tvá láska bude plát stále víc, až pak budeš přijat do domu Božího v nebesích, abys kraloval s Bohem na věky věků.

6. „Avšak spravedlnost založená na víře mluví toto: nezabývej se myšlenkou: kdo vstoupí na nebe? – aby Krista přivedl dolů“ (jako by to bylo něco nemožného, co Bůh od tebe požaduje, abys byl přijat). „Ani neříkej: kdo sestoupí do propasti? – aby Krista vyvedl z říše mrtvých“ (jako by mělo být ještě něco vykonáno, abys mohl být přijat). „Co však praví? Blízko tebe je slovo, ve tvých ústech a ve tvém srdci; je to slovo víry, které zvěstujeme“ – nová smlouva, kterou Bůh nyní dal hříšnému člověku v Ježíši Kristu.

7. „Spravedlnost založená na víře“ znamená podmínku ospravedlnění (a v důsledku toho nynější i konečné spasení, setrváme-li v něm až do konce), kterou Bůh dal *padlému člověku* pro zásluhy a prostřednictvím svého jednorozeného Syna. To bylo zčásti zjeveno Adamovi brzy po jeho pádu a to je obsaženo v prvním zaslíbení, které bylo dáno jemu a jeho semeni, o semeni ženy, jež „rozdrtil hadovi hlavu“ (*Gn 3,15*). Trochu jasněji to zjevil anděl Boží z nebe Abrahamovi, když pravil: „Přísáhl jsem při sobě, je výrok Hospodinův“, že

„ve tvém potomstvu dojdou požehnání všechny pronárody země“¹⁶. Ještě jasněji to bylo oznámeno Mojžíšovi, Davidovi a prorokům a skrze ně mnohým Božím lidem v různých pokoleních. Většina lidí to však stále ještě nepochopila a velmi málo lidí tomu porozumělo jasně. „Život i nesmrtelnost“ ještě nebyly vyvedeny „na světlo“ u starých Židů jako nyní nám „skrze evangelium“¹⁷.

8. Tato smlouva pak neříká hříšníkovi: Trvej v bezhříšné poslušnosti a buď živ. Kdyby to bylo podmínkou, neměl by ze všeho, co Kristus pro něho učinil a vytrpěl, větší užitek, než kdyby se od něho žádalo, aby – chce-li být živ – „vystoupil na nebe, aby Krista přivedl dolů“ nebo „sestoupil do propasti“, do neviditelného světa, aby „Krista vyvedl z říše mrtvých“. Tato smlouva nežádá nic nemožného (pro pouhého člověka by jistě bylo nemožné splnit tyto požadavky, nikoli však pro toho, komu pomáhá Duch Boží), protože by jinak byla jenom výsměchem lidské slabosti. Ve skutečnosti, abychom byli přesní, smlouva *milosti* nežádá, abychom vůbec něco *dělali*, co by bylo absolutně a nevyhnutelně nutné k našemu ospravedlnění, žádá jen *víru* v Boha, jenž pro svého Syna a pro jeho smíření „dává spravedlnost bezbožnému, který se nevykazuje skutky“ a „počítá mu víru za spravedlnost“¹⁸. Právě tak Abraham „Hospodinu uvěřil a on mu to připočetl jako spravedlnost“ (*Gn 15,6*). „Znamení obřízky přijal jako pečeť spravedlnosti z víry... Tak se stal otcem všech neobřezaných, kteří věří a jimž je spravedlnost připočtena“ (*Ř 4,11*). „To, že mu to »bylo počítáno«, totiž víra, „nebylo napsáno jen kvůli němu, nýbrž také kvůli nám, jimž má být započteno“, kterým víra bude počtena za spravedlnost, nastoupí na místo dokonalé poslušnosti, abychom byli přijati u Boha, „že věříme v toho, který vzkřísil z mrtvých Ježíše, našeho Pána, jenž byl vydán“ na smrt „pro naše přestoupení a vzkříšen pro naše ospravedlnění“ (*Ř 4,23–25*), pro ujištění těch, kdo věří, o odpuštění hříchů a o budoucím životě.

9. Co pak praví smlouva odpuštění, nezasloužené lásky, slitovného milosrdenství? „Věř v Pána Ježíše Krista a budeš spasen.“¹⁹ V den, kdy uvěříš, jistě budeš živ. Budeš uveden v Boží milost a v jeho radosti je život. Budeš vysvobozen z prokletí a z Božího hněvu. Budeš oživen ze smrti hříchu k životu spravedlnosti. A vytrváš-li do konce ve víře v Ježíše, neokusíš smrti druhé, ale jestliže jsi s Pánem trpěl, budeš s ním žít a kralovat navěky.

10. Nyní pak „blízko tebe je slovo“. Tato podmínka života je prostá, vždy po ruce. Je „v tvých ústech a ve tvém srdci“ skrze působení Ducha svatého. Ve chvíli, kdy „uvěříš ve svém srdci, že ho Bůh vzkřísil z mrtvých“, a „vznáš-li svými ústy Ježíše jako Pána“, jako svatého Pána a svého Boha, „budeš spasen“²⁰ od zahynutí, od viny a trestu za *dřívější* hříchy a budeš mít moc sloužit Bohu v pravé svatosti ve svém *dalším* životě.

11. Jaký pak je rozdíl mezi „spravedlností, založené na zákoně“ a „spravedlností, založené na víře“, mezi první smlouvou neboli smlouvou skutků a druhou smlouvou neboli smlouvou milosti? Podstatný, zásadní rozdíl je v tom: První předpokládá, že ten, komu je dána, už je svatý a šťastný, stvořený, aby byl obrazem Božím, a raduje se z Boží milosti; a určuje pak podmínky, za kterých může trvat v lásce a radosti, v životě a nesmrtelnosti. Druhá předpokládá, že ten, komu je dána, je nyní nesvatý a nešťastný, že ztratil slavný obraz Boží, že Boží hněv na něm zůstává²¹, a pro hřích, kdy jeho duše je mrtvá, rychle spěje vstříc tělesné a věčné smrti. A člověku v tomto stavu určuje podmínku, za které opět může nalézt ztracenou perlu, nabytí Boží milosti a Božího obrazu, znovu získat Boží život ve svém srdci a být obnoven v známosti a lásce Boží, jež je počátkem věčného života.

12. A dále: Smlouva skutků vyžadovala *dokonalou* a neustálou *poslušnost* v každém bodě Božího Zákona, aby člověk *zůstával* v Boží milosti, v jeho známosti a lásce, ve svatosti a štěstí. Naproti tomu smlouva milosti vyžaduje jedině *víru*, živou víru v toho, který skrze Boha ospravedlňuje člověka, jenž *neposlechl*, aby znovu *nabyl* Boží milosti a života z Boha.

13. A dále: Smlouva skutků vyžadovala od Adama a všech jeho dětí, aby *sami zaplatili* cenu, za kterou měli dostat všechna budoucí požehnání Boží. Ale ve smlouvě milosti Bůh vzhledem k tomu, že nemáme čím zaplatit, odpouští nám všem²², ovšem za podmínky, že uvěříme v toho, který *za nás zaplatil*, který dal sebe samého, aby byl „smírnou obětí za naše hříchy, a ne jenom za naše, ale za hříchy celého světa“²³.

14. Tak první smlouva žádala, co teď nikdo ze synů lidských *nemůže splnit*, totiž bezhříšnou poslušnost, která je mimo dosah těch, kdo jsou počati a zrozeni v hříchu²⁴. Druhá smlouva naproti tomu požaduje

to, co je po ruce, jakoby říkala: Ty jsi hříšný, ale Bůh je láska! Ty jsi hříchem ztratil Boží slávu, ale u něho je slitování! Přines proto všechny své hříchy k odpouštějícímu Bohu a rozplynou se jako mrak. Kdybys nebyl bezbožníkem, nemohl by tě Bůh ospravedlnit jako bezbožného. Avšak nyní přístup v plné jistotě víry. On řekne a stane se. Neboj se, toliko věř, neboť spravedlivý Bůh dává spravedlnost všem, kdo věří v Ježíše.²⁵

II.

1. Po těchto úvahách je snadné ukázat, jak bláhové je spoléhat na „spravedlnost, založenou na zákoně“ a jak moudré je podrobit se „spravedlnosti, založené na víře“.

Bláhovost těch, kdo dosud spoléhají na „spravedlnost, založenou na zákoně“, jejíž podmínkou je: to čiň a živ budeš, se sdostatek ukazuje v tom, že špatně začínají. Jejich první krok je základním omylem, neboť dříve než mohou pomýšlet na získání jakéhokoli požehnání na základě této smlouvy, musí předpokládat, že sami jsou ve stavu toho, se kterým byla tato smlouva učiněna. Ale jak marný je tento předpoklad, neboť byla dána Adamovi ve stavu nevinnosti! Jak chatrná proto musí být stavba, postavená na takovém základě! A jak pošetilí jsou ti, kdo tak stavějí na písku²⁶, kteří zřejmě nikdy neuvážili, že smlouva skutků nebyla dána člověku, když byl „mrtvý pro své viny a hříchy“²⁷, nýbrž když byl živ Bohu, když nepoznal hřích, ale byl svatý jako i Bůh je svatý, kteří zapomínají, že tato smlouva nebyla určena k *znovunabytí* Boží milosti a Božího života, jež byly ztraceny, nýbrž jedině k jejich *pokračování* a rozhojnění, až by pak došla naplnění v životě věčném.

2. Ti, kdo takto usilují uplatnit svou „vlastní spravedlnost, založenou na zákoně“, neuvažují, jaký způsob poslušnosti nebo spravedlnosti tento Zákon nevyhnutelně vyžaduje: Musí být dokonalá a úplná v každém ohledu, jinak nevyhovuje požadavkům Zákona. Kdo z vás je však schopen takové poslušnosti a dovede v ní žít? Kdo z vás naplní každou literku a každý tytlík byť jenom vnějších Božích přikázání? Kdo nedělá nic, nic velikého nebo malého, co Bůh zakazuje? Kdo neopomíná činit to, co se Bohu líbí? Kdo nepromluví žádné „plané slovo“²⁸, takže jeho řeč vždy přináší „posluchačům milost“²⁹ a „ať jíte či pijete či cokoli jiného děláte, všechno činíte k slávě Boží“³⁰? A oč

méně jste schopni naplnit všechna vnitřní Boží přikázání, jež vyžadují, aby všechno smýšlení a každé hnutí vaší duše bylo svaté Hospodinu? Jste schopni „milovat Boha z celého svého srdce“³¹, milovat všechny lidi jako svou vlastní duši, „v modlitbách neustávat, za všech okolností děkovat“³², mít Boha stále před sebou a podrobit každou pohnutku, každou žádost a myšlenku v poslušnosti jeho Zákona?

3. Měli byste dále uvážit, že spravedlnost založená na Zákoně vyžaduje nejen poslušnost každého Božího přikázání, záporného a kladného, vnitřního a vnějšího, nýbrž také v dokonalé míře. V každém případě zní hlas Zákona: „Služ Hospodinu, svému Bohu, celým svým srdcem“.³³ Nepřipouští žádnou úlevu, neomlouvá žádné přestoupení, odsuzuje každé provinění proti naprosté poslušnosti a ihned vyhlašuje kletbu proti přestupníku. Vidí jenom neměnná pravidla spravedlnosti a praví: Neznám slitování.

4. Kdo se pak může objevit před takovým soudcem, který bedlivě sleduje vše, co je převrácené? Jak slabí tu jsou ti, kdo chtějí být souzeni před soudnou stolicí, vždyť „nebude před ním nikdo ospravedlněn“³⁴, žádný potomek Adamův! Dejme tomu, že jsme teď zachovávali každé přikázání ze vší své síly, pak jedno jediné přestoupení, kterého jsme se kdy dopustili, zcela zmaří náš nárok na život. Jestliže jsme se kdy dopustili přestupku v jednom jediném bodě, je tato spravedlnost ta tam. Zákon totiž odsuzuje každého, kdo nezůstává v nepřerušené a dokonalé poslušnosti. A tak, v tomto smyslu, zůstává tomu, kdo jakkoli jednou zhřešil, jen „hrozný soud a žár ohně, který stráví Boží odpůrce“³⁵.

5. Není tedy vrcholem bláznovství, hledá-li padlý člověk život v této spravedlnosti? Člověk, který „se zrodil v nepravosti“ a kterého „matka počala v hříchu“³⁶? Člověk, který je od přírody „přízemní, živočišný, ďábelský“³⁷, zcela porušený a ohavný³⁸, v němž „nepřebývá dobro“³⁹, pokud nenalezne milost, který ani sám ze sebe nedokáže myslet jedinou dobrou myšlenku. Je plný hříchu, pouhou snůškou bezbožnosti, dopouští se hříchu každým dechem, jeho skutečných přestupků slovem a skutkem je víc než vlasů na hlavě. Jaká je to tupost a nesmyslnost, sní-li takový nečistý, provinilý, bezmocný červ o tom, že bude přijat pro svou vlastní spravedlnost, že bude živ ze „spravedlnosti, založené na zákoně“!

6. Nuže, úvahy dokazující bláhovost spoléhání na „spravedlnosti, založené na zákoně“ dokazují zároveň moudrost podrobení se „spravedlnosti, založené na víře“. To se dalo snadno ukázat na předchozích úvahách. Nehledě však k tomu, vysvítá moudrost prvního kroku tímto směrem, totiž zřeknutí se vlastní spravedlnosti, jasně z toho, že je to krok v souhlase s pravdou, se skutečným stavem věcí. Co to je totiž jiného než uznat srdcem a ústy pravý stav, v němž se nacházíme, uznat, že si přinášíme na svět porušenou, hříšnou přirozenost, dokonce zkaženější, než si dovedeme představit nebo slovy vyjádřit? Že jsme nakloněni ke všemu zlému a odvráceni od všeho dobrého, plní pýchy, svévole, nezřízených vášní, převrácených žádostí, nízkých a nezřízených sklonů, že máme raději rozkoš než Boha ^{40?} Že náš život není lepší než naše srdce, ale v mnohém ohledu bezbožný a nesvatý, takže našich skutečných hříchů, slovem a skutkem, je jako hvězd na nebi ⁴¹, a že proto jsme odporní tomu, jehož oči jsou čisté, nemohou se dívat na zlo ⁴², a že od něho nezasluhujeme nic jiného než rozhorlení a hněv a trest, spravedlivou mzdu hříchu ^{43?} Že nemůžeme žádnou svou spravedlností (protože vůbec žádnou nemáme), ani svými skutky (protože jsou jako strom, na němž rostou) zmírnit Boží hněv nebo odvrátit trest, který spravedlivě zasluhujeme? A že naopak, jsme-li ponecháni sami sobě, stáváme se stále horšími, stále více upadáme do hříchu, stále více urážíme Boha svými zlými činy a zlým smýšlením své tělesné mysli, dokud nenaplníme míru svých nepravostí a nevedeme na sebe náhlou zhoubu ^{44?} Není to právě stav, v němž se od přirozenosti nacházíme? Uznat to srdcem a ústy, tj. zřící se své vlastní spravedlnosti, „spravedlnosti, založené na zákoně“, znamená jednat v souladu se skutečným stavem věcí, a proto to je projev pravé moudrosti.

7. Moudrost, která znamená podrobit se „spravedlnosti, založené na víře“, vyplývá z úvahy, že to je „spravedlnost Boží“ ⁴⁵. Míním tím, že to je metoda smíření s Bohem, kterou Bůh sám zvolil a ustanovil, nejen proto, že je Bohem moudrosti, nýbrž že je svrchovaným Pánem nebes a země a každého svého stvoření. Protože pak člověk nemůže říci Bohu: Co to děláš? a protože nikdo, kdo zcela neztratil rozum, nebude bojovat se silnějším, než je sám, totiž s Bohem, který nade vším panuje, je skutečnou moudrostí, známkou zdravého rozumu, podřídit se tomu, co on určil, říkat zde jako i při všem: „On je Hospodin. Ať učiní, co je dobré v jeho očích“ ⁴⁶.

8. Dále je třeba uvážit, že to bylo z pouhé milosti, ze svobodné lásky, z nezaslouženého slitování, když Bůh ráčil hříšnému člověku ukázat cestu smíření se sebou, že nás nezavrhla a nevyhladila ze své paměti. Proto ať ve svém velkém milosrdenství, ve své svobodné dobrotě ráčil určit jakoukoli metodu, podle níž jeho nepřátelé, kteří se mu tolik vzpírali a tak dlouho a úporně se proti němu bouřili, mohou přesto nalézt milost v jeho očích, pak je jistě moudré ji přijmout s velkou vděčností.

9. A ještě jednu myšlenku. Je moudré usilovat o nejlepší cíle nejlepšími prostředky. Nejlepším cílem, kterého stvoření může dosáhnout, je štěstí v Bohu. A nejlepším cílem, kterého padlé stvoření může dosáhnout, je znovunabytí Boží přízně a Božího obrazu. Avšak nejlepším, vskutku jediným prostředkem pod nebem, daným člověku, aby opět získal Boží přízeň, která je lepší než život sám, nebo aby získal Boží obraz, který je pravým životem pro duši, je podrobit se „spravedlnosti, založené na víře“, víře v jednorozeného Syna Božího⁴⁷.

III.

1. Ať tedy jsi kdokoli, kdo toužíš po odpuštění a smíření s Bohem, neříkej ve svém srdci: Musím *napřed učinit* toto – *napřed* musím přemoci každý hřích, upustit od každého zlého slova a skutku a činit dobře všem lidem, nebo *napřed* musím jít do kostela, přijmout svatou večeři Páně, poslechnout si více kázání a více se modlit. Běda, bratře, jasně jsi se uchýlil z cesty. Ještě pořád nevíš, že „spravedlnost je od Boha“ a chceš „uplatnit svou vlastní“⁴⁸ jako základ svého smíření. Nevíš, že nemůžeš nic než hřešit, dokud nejsi smířen s Bohem? Proč tedy říkáš: Musím *napřed* učinit to a ono a potom uvěřím? Ne tak, ale *napřed uvěř!* *Uvěř* v Pána Ježíše Krista, smírnou obětí za tvé hříchy⁴⁹. *Napřed* je třeba položit tento dobrý základ, a potom teprve všechno učiníš dobře⁵⁰.

2. A neříkej ve svém srdci: Nemohu ještě být přijat, protože nejsem *dosti dobrý*. Kdo je dosti dobrý, kdo kdy byl, aby si zasloužil přijetí u Boha? Byl některý z potomků Adamových dosti dobrý, nebo bude někdo dosti dobrý až do skonání věků? Pokud jde o tebe, nejsi vůbec dobrý, nepřebývá v tobě dobro⁵¹. A nikdy dobrý nebudeš, dokud neuvěříš v Ježíše. Spíše zjistíš, že to je s tebou stále horší. Avšak

je třeba být horší, abys byl přijat?⁵² Nejsi už *dosti špatný*? Jistě jsi a Bůh to ví. A ty sám to nemůžeš popřít. Proto neodkládej. Vše je již připraveno. „Vstana, obmej hříchy své.“⁵³ Pramen je otevřen. Nyní je čas, abys byl obmyt v krvi Beránkově. Nyní „zbaví tě hříchu yzopem a budeš čistý, umyje tě, budeš bělejší nad sníh“⁵⁴.

3. Neříkej: Nejsem *dosti zkroušený*, nejsem si dosti vědom svých hříchů. Znáš to. Dej Bůh, aby sis je více uvědomil, abys byl tisíckrát zkroušenější než jsi. Nezůstaň však u toho stát. Možná, že to Bůh při tobě způsobí až uvěříš, nikoli předtím. Možná, že nebudeš prolévat mnoho slz, dokud nebudeš milovat mnoho, protože ti bylo mnoho odpuštěno⁵⁵. Zatím upři pohled na Ježíše.⁵⁶ Hle, jak tě miluje!⁵⁷ Co by pro tebe mohl učinit více, než učinil?

Beránku Boží, nad tvé utrpení,
nad tvou lásku větších není.⁵⁸

Hleď stále na něho, dokud on nepopatří na tebe a nezlomí tvé srdce. Potom bude tvá „hlava vodou“ a tvé „oči pramenem slz“⁵⁹.

4. A neříkej: Musím *učinit* něco jiného, než přijdu ke Kristu. Připouštím, že kdyby Pán prodléval přijít, bylo by slušné a správné čekat na jeho příchod tak, že budeš činit to, co on přikázal, pokud to je v tvé moci. Není však nutné klást takovou podmínku. Odkud víš, že chce prodlévat? Možná, že se ukáže jako vycházející slunce⁶⁰ před rozbřeskem dne. Nevymezuj mu čas! Očekávej ho každou hodinu. Nyní je blízko, stojí u dveří!

5. A proč chceš čekat na *více upřímnosti*, dříve než tvé hříchy budou shlazeny? Abys byl více hoden Boží milosti? Běda, ty stále ještě „uplatňuješ svou vlastní spravedlnost“. On se chce slitovat ne proto, že toho jsi hoden, ale že jeho slitování nekončí⁶¹, ne proto, že jsi spravedlivý, ale že Ježíš Kristus zemřel za tvé hříchy. A znovu: Je-li co dobrého na *upřímnosti* – proč ji očekáváš *dříve*, než uvěříš, když víš, že víra sama je jediným zdrojem všeho skutečně dobrého?

Především však: jak dlouho budeš zapomínat, že nic, co činíš nebo co máš předtím, než ti jsou odpuštěny hříchy, ti nezjedná odpuštění u Boha a že to vše musíš odhodit, pošlapat nohama, položit za nic, nebo nenajdeš milost před Bohem? Do té doby se jí totiž nemůžeš dovolávat jako pouhý hříšník, provinilý, ztracený, zavržený, který nemá

nic, co by Bohu nabídl, kromě zásluh jeho milovaného Syna, jenž „si tě zamiloval a vydal sebe samého za *tebe*“⁶².

6. Nakonec pak ať jsi kdokoli, člověče, kdo máš rozsudek smrti v sobě, kdo se cítíš jako odsouzený hříšník, na němž zůstává hněv Boží⁶³, tobě Pán neříká: to čiň, buď dokonale poslušen mých přikázání a budeš živ, ale říká: „věř v Pána Ježíše Krista, a budeš spasen“⁶⁴. „Blízko tebe je slovo víry“, nyní, v této chvíli a ve stavu, v jakém se nacházíš, jako hříšník, takový jaký jsi, věř evangeliu⁶⁵ a „slituji se nad tvými nepravostmi a na tvé hříchy už nevzpomenu“⁶⁶.

Poznámky

¹ Viz Ř 3,24

² Ř 4,5

³ Ř 10,1–3

⁴ Ř 10,4

⁵ Srv. Gn 42,18

⁶ Sk 16,31

⁷ Ř 10,2–3

⁸ Viz Ř 10,1

⁹ Viz Mt 5,48

¹⁰ Mk 12,30 par.

¹¹ Viz 1J 4,16

¹² Viz Gn 2,7

¹³ Viz Fp 3,14

¹⁴ Viz Ž 103,1

¹⁵ L 10,28

¹⁶ Gn 22,16.18

¹⁷ 2Tm 1,10 Kral.

¹⁸ Srv. Ř 4,5

¹⁹ Sk 16,31

²⁰ Ř 10,8n

²¹ Viz J 3,36

²² Viz L 7,42

²³ 1J 2,2

²⁴ Viz Ž 51,7

²⁵ Viz Ř 4,5

²⁶ Viz Mt 7,26n

²⁷ Srv. Ef 2,1

²⁸ Mt 12,36

²⁹ Ef 4,29

³⁰ Srv. 1K 10,31

³¹ Mk 12,30 par.

³² Srv. 1Te 5,18

³³ Srv. Dt 10,12

³⁴ Ř 3,20

³⁵ Srv. Žd 10,26n

³⁶ Ž 51,7

³⁷ Srv. Jk 3,15

³⁸ Viz Ž 53,2 Kral.

³⁹ Ř 7,18

⁴⁰ Viz 2Tm 3,4

⁴¹ Viz Dt 1,10

⁴² Viz Abk 1,13

⁴³ Viz Ř 6,23

⁴⁴ Viz 2Pt 2,1

⁴⁵ Ř 10,3

⁴⁶ 1S 3,18

⁴⁷ Viz J 3,18

⁴⁹ Ř 10,3

⁵⁰ Viz Mk 7,37

⁵¹ Viz Ř 7,18

⁵² Viz Ř 6,1

⁵³ Sk 22,16 Kral.

- ⁵⁴ Srv. *Ž 51,9*
- ⁵⁵ Viz *L 7,47n*
- ⁵⁶ Viz *Žd 12,2*
- ⁵⁷ Viz *J 11,36*
- ⁵⁸ Samuel Wesley st. (1662 – 1735) končí báseň „On the Crucifixion“ (O ukřižování) těmito řádky. Báseň byla v rodině Wesleyů oblíbená, prvně vyšla v John Wesley, *Collection of Psalms and Hymns*, Charleston 1737, a potom byla často přetiskována.
- ⁵⁹ Srv. *Jr 9,1 Kral.*
- ⁶⁰ Viz *L 1,78*
- ⁶¹ Viz *Pís 3,22*
- ⁶² Srv. *Ga 2,20*
- ⁶³ Viz *J 3,36*
- ⁶⁴ *Sk 16,31*
- ⁶⁵ Viz *Mk 1,15*
- ⁶⁶ Srv. *Žd 8,12*

7. Cesta do království

Přiblížilo se království Boží. Čiňte pokání a věřte evangeliu. Mk 1, 15

Tato slova nás zcela přirozeně vedou k přemýšlení za prvé o povaze pravého náboženství, které zde náš Pán nazývá „královstvím Božím“ a které, jak říká, se přiblížilo, a za druhé o cestě do něho, kterou naznačuje slovy „čiňte pokání a věřte evangeliu“.

I.

1. Uvažujme za prvé o povaze pravého náboženství, které zde náš Pán nazývá „královstvím Božím“. Apoštol užívá téhož výrazu v Listu Římanům, kde vysvětluje slova Páně: „Království Boží není pokrm a nápoj, ale spravedlnost a pokoj a radost v Duchu svatém“ (*Ř 14, 17* Kral.).

2. „Království Boží“ nebo pravé náboženství „není pokrm a nápoj“. Je dobře známo, že nejen neobrácení Židé, nýbrž i velký počet těch, kdo přijali víru v Krista, byli „nadšenými zastánci zákona“ (*Sk 21, 20*), dokonce i obřadního Zákona Mojžíšova. A proto cokoli v něm našli napsaného ohledně pokrmu a nápoje nebo rozlišování mezi čistým a nečistým, to nejen sami zachovávali, ale vnucovali to i těm, „kteří se z pohanů obrátili k Bohu“¹. Někteří z nich učili, kamkoli mezi ně přišli, „nepřijmete-li obřizku, jak to předpisuje Mojžíšův zákon“ (celý rituální zákon), „nemůžete být spasení“ (*Sk 15, 1*).

3. Proti nim apoštol prohlašuje zde a na mnohých dalších místech, že pravé náboženství není v *pokrmu a nápoji* či v zachovávaní jiných rituálních předpisů, ani v čemkoli, co je mimo srdce lidské, neboť jeho pravou podstatou je „spravedlnost a pokoj a radost v Duchu svatém“.

4. Není v ničem *vnějším* jako jsou *formy* nebo *obřady*, i kdyby byly sebe výbornější. Dejme tomu, že by byly co nejvíce přijatelné a významné, že by co nejlépe vystihovaly vnitřní obsah, předpokládejme, že by co nejlépe pomáhaly nejen prostým lidem, jejichž myšlení nesa-há o mnoho dál než jejich oko, ale i vzdělaným, kteří mají větší schopnosti. Předpokládejme jako v případě Židů, že jsou dokonce ustanoveny od Boha. I v době, kdy toto ustanovení platí, pravé náboženství zásadně na nich nespočívá. Čím více to pak platí o takových obřadech a formách, které jsou jen lidského původu! Nábožen-

ství Kristovo je nekonečně vyšší a nesmírně hlubší než ty všechny. Jsou dobré na svém místě, pokud skutečně slouží pravému náboženství. A bylo by poblouzněním namítat něco proti nim, pokud slouží jen jako příležitostná pomoc lidské slabosti. Necht' jim však nikdo nepřikládá větší význam. Necht' se nikdo nedomnívá, že mají nějakou vnitřní cenu, nebo že by náboženství bez nich nemohlo existovat. To by z nich udělalo ohavnost před Hospodinem.

5. Podstata náboženství vůbec nezáleží na bohoslužebných formách nebo ritech či obřadech, nezáleží vlastně vůbec na vnějších úkonech, ať jsou jakéhokoli druhu. Pravda, náboženství nemá ten, kdo se dopouští neřestí a nemravností, nebo kdo druhým činí, co nechce, aby oni činili jemu, kdyby byli na jeho místě. A také je pravda, že náboženství nemá ten, kdo „ví, co je činit dobré, a nečiní“². Člověk se může i vyvarovat vnějšího zla a činit dobro, a přece nebude mít žádné náboženství. Dva lidé mohou dokonce navenek dělat totéž, dejme tomu sytit hladové nebo odívat nahé, a přitom jeden z nich bude mít pravé náboženství a druhý nebude mít vůbec žádné náboženství; jeden totiž bude jednat z lásky k Bohu a druhý z touhy po chvále. A ač je zřejmé, že pravé náboženství vede k dobrým slovům a skutkům, přece je jeho pravá podstata hlubší, záleží v tom „co je skryto v srdci“³.

6. Pravím v *srdci*. Nezáleží totiž v *pravověří* či ve *správných názorech*, které sice nejsou něčím vnějším, avšak nejsou v srdci, nýbrž v rozumu. Člověk může být pravověrný v každém ohledu, může nejen mít správné názory, nýbrž je i horlivě hájit proti všem, kdo je popírají; může mít správný názor nejen na vtělení našeho Pána, na požehnanou Trojici a na jakékoli další učení, obsažené v Božím slově. Může souhlasit se všemi třemi vyznáními, s Apoštolským, Nicejským a Athanasiovým, a přece se může stát, že nebude mít žádné náboženství, ne více než žid, muslim nebo pohan. Může být téměř tak pravověrný jako ďábel (ač ne úplně, protože každý člověk se v něčem mýlí, avšak nedovedeme si představit, že by ďábel zastával nějaký mylný názor) a přitom mu bude náboženství srdce cizí, tak jako je cizí ďáblu.

7. Jedině pravé náboženství zasluhuje toto jméno, jedině ono má před Bohem tak velkou cenu. Apoštol je shrnuje do tří bodů: „spravedlnost a pokoj a radost v Duchu svatém“. Předně *spravedlnost*. Nemůžeme být na rozpacích, co se tím míní, když si vzpomeneme na slova našeho Pána, popisujícího jeho dvě větve, na nichž „spočívá celý

Zákon i Proroci“⁴: „Miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly“ (*Mk 12,30*). To je „největší a první přikázání“⁵, první a velká větev křesťanské spravedlnosti. Těš se v Hospodinu Bohu svém, hledej a nalézej všechno štěstí v něm. On bude „tvůj štít, tvá přehojná odměna“⁶ v časnosti i na věčnosti. Všechno tvé nitro nechť volá: „Koho bych měl na nebesích? A na zemi v nikom kromě tebe nemám zalíbení“.⁷ Slys a naplň jeho slovo, když říká: „Můj synu, dej mi své srdce“.⁸ A když mu dáš své srdce, celou svou duši, aby tam kraloval on sám, pak můžeš směle zvolat z plného srdce: „Z vnitřnosti srdce miluji tě, Hospodine, sílo má. Hospodin skála má a hrad můj, i vysvoboditel můj, Bůh silný můj, skála má, v němž naději skládám, štít můj a roh spasení mého, mé útočiště.“⁹

8. Druhé přikázání je podobné. Druhá velká větev křesťanské spravedlnosti je úzce a nedělitelně spojena s první: „Miluj svého bližního jako sám sebe“.¹⁰ „Miluj“ – zahrň ho nejvřelejšími projevy dobré vůle, hlubokou a srdečnou náklonností, žhavou snahou chránit ho před vším zlem a vzdalovat je od něho a zajišťovat mu každé možné dobro. „Svého bližního“ – tj. nejen svého přítele, příbuzného nebo známého, nejen ctnostného, laskavého, toho, kdo miluje tebe, kdo ti prokazuje nebo odpovídá laskavostí, nýbrž každého člověka, každé lidské stvoření, každou duši, kterou Bůh stvořil, nevyjímaje toho, koho jsi nikdy neviděl v těle, koho neznáš ani podle tváře ani podle jména, a nevyjímaje ani toho, koho znáš jako zlého a nevděčného, kdo tě zlomyslně využívá a pronásleduje: toho máš milovat „jako sám sebe“, se stejnou neměnnou touhou po jakémkoli štěstí pro něho, se stejnou neúnavnou péčí chránit ho před vším, co by mohlo uškodit nebo ublížit jeho duši nebo jeho tělu.

9. Není tato láska „naplněním zákona“¹¹, shrnutím veškeré křesťanské spravedlnosti? Veškeré vnitřní spravedlnosti – neboť nutně zahrnuje „milosrdný soucit, pokoru“¹² („láska není domýšlivá“¹³), „dobrotu, skromnost, trpělivost“¹⁴ (láska „nedá se vydráždit, ale věří, má naději, vytrvá“¹⁵), a všeliké vnější spravedlnosti – neboť „láska neudělá bližnímu nic zlého“¹⁶, slovem ani skutkem. Nemůže úmyslně nikomu ublížit. A je horlivá v dobrých skutcích.¹⁷ Každý, kdo miluje lidi, kdykoli jen může, „činí dobře všem“¹⁸ (bez stranění a bez pokrytství, neboť je pln „slitování a dobrého ovoce“¹⁹).

10. Ale pravé náboženství či srdce ve správném vztahu k Bohu a k lidem zahrnuje jak štěstí tak i svatost. Není totiž jenom spravedlnost, ale také „pokoj a radost v Duchu svatém“²⁰. Jaký pokoj? „Pokoj Boží“, který může dát jenom Bůh a který svět nemůže vzít, pokoj, který „převyšuje každé pomýšlení“²¹, všechno jen rozumové chápání, protože je nadpřirozeným projevem. Boží ukázkou „moci budoucího věku“²², kterou přirozený člověk nechápe, jakkoli by byl moudrý ve věcech tohoto světa, ani je ve svém nynějším stavu chápat nemůže, poněvadž „se dají posoudit jen Duchem“²³. Je to pokoj, který zahání všechny pochybnosti, všechnu bolestivou nejistotu, kdy „Boží Duch dosvědčuje duchu“ křesťana, že je „Božím dítětem“²⁴. A zahání strach, všechny strach, který působí muka²⁵: strach před Božím hněvem, strach z pekla, strach z ďábla a především strach ze smrti; kdokoli má Boží pokoj, touží, je-li to Boží vůle, „odejít a být s Kristem“²⁶.

11. S tímto pokojem, kdekoli se rozhostil v duši, přichází také „radost v Duchu svatém“²⁷, radost způsobená v srdci Duchem svatým, navěky požehnaným Božím Duchem. On v nás působí tichou, pokornou radost v Bohu skrze Ježíše Krista, „skrze něhož se nám dostalo smíření“²⁸, *katallagén*, smíření s Bohem. Tak můžeme směle potvrdit pravdivost žalmistových slov: „Blahoslavený“ (či spíše *šťastný*, *ašre ba-iš*) „jest ten, jemuž odpuštěno přestoupení a jehož hřích přikryt jest.“²⁹ Podněcuje duši křesťana k stálé, trvalé radosti, která vzniká ze svědectví Ducha, že je Božím dítětem a která způsobuje, aby „jásal nevýslovnou radostí“³⁰, „nadějí, že dosáhne slávy Boží“³¹, slavného obrazu Božího, který zčásti už je a plně „bude na něm zjeven“³², a nevadnoucího vavřínu slávy, připraveného pro něho v nebesích³³.

12. Svatost a štěstí, spojené v jedno, jsou v Písmu svatém nazvány někdy „královstvím Božím“ (jako v textu), jindy „královstvím nebes“. Nazývá se „královstvím Božím“ proto, že je bezprostředně ovocem Boží vlády v duši. Jakmile on začne působit svou mocí a zbuduje si trůn v našem srdci, je srdce vzápětí naplněno „spravedlností a pokojem a radostí z Ducha svatého“³⁴. A „královstvím nebes“, protože to je (do jisté míry) nebe v duši. Kdokoli je okusil, může vyznat před anděly i před lidmi:

Život věčný je nám dán,
sláva přišla na zem k nám;³⁵

a to ve shodě s Písmem, jež neustále připomíná, že „Bůh nám dal věčný

život a ten život je v jeho Synu. Kdo má Syna“, vládnoucího v srdci, „má život“ (1J 5, 11n). Neboť „život věčný je v tom, když poznají tebe, jediného pravého Boha, a toho, kterého jsi poslal, Ježíše Krista“ (J 17,3). A ti, kterým to je dáno, se mohou s důvěrou obracet k Bohu, i kdyby byli v rozpálené peci³⁶:

Tebe, Pane, velký ve své moci,
tebe, Synu Boží, slavíme;
tys jak člověk přišel zjevit sebe,
tobě halelujah zpíváme.
Kde jsi ty, tam přišlo také nebe,
proto lid tvůj i zde chválí tebe.³⁷

13. A toto „království Boží“ nebo království nebes „se přiblížilo“. Když tato slova byla původně vyslovena, znamenala, že se čas naplnil a Bůh „byl zjeven v těle“³⁸, aby založil své království mezi lidmi a kraloval v srdcích svého lidu. A nenaplnil se čas nyní? Vždyť on praví: „Aj hle, já jsem s vámi“, kteří zvěstujete odpuštění hříchů v mém jménu, „po všechny dny až do skonání tohoto věku“ (Mt 28,20). Proto kdekoli se káže Kristovo evangelium, tam „se přiblížilo království Boží“. Není daleko od nikoho z vás. Můžete do něj vstoupit v tuto hodinu, poslechnete-li jeho hlas: „Čiňte pokání a věřte evangeliu“.

II.

1. To je ta cesta, jděte po ní.³⁹ Předně „čiňte pokání“, to znamená poznejte sami sebe. To je první pokání, před vírou, totiž usvědčení či poznání sebe. Probud' se, kdo spíš.⁴⁰ Poznej, že jsi hříšník a jaký jsi hříšník. Poznej zkaženost své nejnítějnější přirozenosti, pro kterou ses velmi vzdálil od původní spravedlnosti, v níž „tělo žádá“ vždy „proti Duchu“⁴¹ skrze tělesnou mysl, která je „Bohu nepřátelská“ a „nechce se, ani nemůže podřídit Božímu zákonu“⁴². Poznej, že každý projev a každá schopnost tvé duše jsou zkažené, že jsi zcela zkažený až do základů. Oči tvého rozumu jsou zatemněny, takže nemohou rozpoznat Boha nebo Boží věci. Mraky nevědomosti a bludu tě přikrývají a zahalují stínem smrti. Nic neznáš tak, jak bys měl znát, ani Boha ani svět ani sebe samého. Tvá vůle se nekryje s Boží vůlí, ale je naprosto převrácená a pokřivená, v rozporu se vším dobrým, se vším co Bůh oblibuje a nakloněná ke zlému, k všeliké ohavnosti, kterou Bůh nenávidí. Tvé sklony jsou odcizeny Bohu a roztěkané po všem světě.

Všechny tvé vášně, tužby a nelibosti, radosti a bolesti, naděje a obavy jsou převrácené, buď nemírné co do stupně nebo zaměřené nesprávným směrem. V tvé duši není nic zdravého; „od hlavy až k patě“ (abych užil výraz prorokův) je jen „modřina a jizva i čerstvá rána“⁴³.

2. Taková je vrozená porušenost tvého srdce, tvé nejnítějnější bytosti. A jaké výhonky můžeš očekávat, že porostou z tak zlého kořene? Zde pramení nevěra, neustále se vzdalující od živého Boha, říkající: „Kdo je Všemocný, že mu máme sloužit?“⁴⁴ Ty, Bože, o to nestojíš.⁴⁵ Odtud pochází snaha o nezávislost, chtějící být jako Nejvyšší, pýcha ve všech formách, která tě učí říkat „jsem bohat, mám všechno a nic už nepotřebuji“⁴⁶. Z tohoto zlého pramene plynou hořké proudy marnosti, bažení po chvále, ctižádost, lakota, žádost těla, žádost očí a pýcha života. Z něho vzniká hněv, nenávisť, zloba, msta, závist, žárlivost, podezíravost⁴⁷ a všechny pošetilé a škodlivé žádosti, které tě „naplnily bolestmi mnohými“, a jestliže tomu včas nezabráníš, „strhnou tě do zkázy a záhuby“⁴⁸.

3. A jaké ovoce může růst na takových výhoncích? Jen trpké a napořád zlé. Z pýchy vznikají hádky⁴⁹, vychloubání, vyhledávání a přijímání chvály od lidí, což olupuje Boha o slávu, kterou nehodlá dát jinému. Z žádosti těla pochází obžerství a opilství, smyslnost a zhýralost, smilstvo, nečistota; všechno to různým způsobem poskvřňuje tělo, určité aby bylo chrámem Ducha svatého⁵⁰. Z nevěry také pochází každé zlé slovo a zlý skutek. Nestačil by ti čas, kdybys to vše chtěl spočítat, všechna ta marná slova, jimiž jsi urazil Nejvyššího a zarmoutil Svatého Izraelského, všechny ty zlé skutky, které jsi napáchal, zlé jako takové nebo přinejmenším nevykonané k Boží slávě. Tvých skutečných hříchů je víc, než jsi schopen vyjádřit, je jich víc než vlasů na tvé hlavě. Kdo může spočítat písek mořský nebo kapky deště nebo tvé nepravosti?

4. A nevíš, že „mzdou hřichu je smrt“⁵¹, nejen časná, ale věčná smrt? „Duše, která hřeší, ta umře“⁵², tak to řekl Hospodin. Zemře smrtí druhou⁵³. Takový je rozsudek, že bude trpět smrt bez konce, „věčné zahynutí od tváři Páně a od slávy moci jeho“⁵⁴. Nevíš, že každý hříšník *enochos esti té geenné tou pyros*, je nejen v nebezpečí soudu – tento výraz je příliš slabý – ale je „pod odsudkem pekelného ohně“⁵⁵, že je již odsouzen a veden na popravu? Jsi vinen a zaslouhuješ věčnou smrt. Je spravedlivou odměnou za tvou vnitřní a vnější převrácenost. A je

spravedlivé, aby rozsudek byl vykonán nyní. Vidiš to a cítíš to? Jsi přesvědčen, že zasluhuješ Boží hněv a věčné zatracení? Myslíš, že by ti Bůh neukřivdil, kdyby dal rozkaz, aby se země otevřela a pohltila tě, kdybys musel sestoupit do propasti⁵⁶, do ohně neuhasitelného⁵⁷? Jestliže ti Bůh dal pravé pokání, pak v hloubi srdce cítíš, že tomu tak je, a že jen z pouhé milosti nejsi pohlcen, smeten s tváře země.

5. A co chceš učinit, abys spokojil Boží hněv, abys učinil zadost za všechny své hříchy a unikl odsouzení, které si spravedlivě zasloužíš? Běda, nemůžeš učinit nic, nic co by před Bohem mohlo napravit jediný zlý skutek, jediné zlé slovo nebo jedinou zlou myšlenku. Kdybys teď dokázal činit všechno dobře, kdybys od této chvíle až do své smrti dokázal být dokonale, neustále poslušný, ani to by neodčinilo tvou minulost. Nezvěťšování dluhu neznamená jeho smazání. Zůstává stejně velký jako předtím. Ba, přítomná a budoucí poslušnost všech lidí na zemi a všech andělů na nebi nemůže učinit zadost Boží spravedlnosti za jediný hřích. Jak bláhová je proto myšlenka, že bys mohl své vlastní hříchy odčinit něčím, co bys sám vykonal! Vykoupit jednu duši stojí daleko víc, než celé lidstvo může zaplatit. Kdyby proto nebylo jiné pomoci pro provinilého hříšníka, musel by bezpochyby navěky zahynout.

6. Avšak dejme tomu, že by dokonalá budoucí poslušnost mohla odčinit minulé hříchy. Nic by ti to nepomohlo, protože jí nejsi schopen ani v jediném bodě. Začni teď, udělej pokus. Setřes vnější hřích, který se tě tak snadno přichytí⁵⁸. Nedokážeš to. Jak potom chceš změnit svůj život, aby nebyl cele zlý, ale cele dobrý? To opravdu není možné, dokud se napřed nezmění tvé srdce. Dokud strom zůstává špatný, nemůže nést dobré ovoce⁵⁹. Jsi však schopen změnit své vlastní srdce od všeliké hříšnosti k všeliké svatosti, oživit duši, která je mrtvá pro svůj hřích⁶⁰, mrtvá pro Boha a žije pouze pro svět? Nedokážeš to, jako nedokážeš oživit mrtvé tělo a probudit k životu toho, kdo leží v hrobě. Nedokážeš oživit svou duši, jako nedokážeš dát život mrtvému tělu. Nemůžeš učinit nic, jsi naprosto bezmocný. Poznat plnou hloubku toho, jak jsi bezmocný a provinilý a hříšný, to je pokání, jehož „není proč litovat“⁶¹ a které předchází Království Boží.

7. Jestliže se k tomuto živému povědomí tvých vnitřních a vnějších hříchů, tvé viny a bezmoci přidruží ještě přiměřený duševní stav – zármutek srdce, že jsi opovrhoval milostí, výčitky svědomí a zatracování

sebe, které tě umlčuje, stud, nedovolující ti pozvednout oči k nebi⁶², strach z Božího hněvu, spočívajícího na tobě, ze zatracení, visícího nad tebou, a z Božího rozhorlení, hotového pohltit ty, kdo na Boha zapomínají a neposlouchají Pána Ježíše Krista, vážná touha uniknout Božimu soudu, přestat páchat zlo a učit se činit dobro⁶³ – potom ti pravím ve jménu Páně: „Nejsi daleko od Božího království“⁶⁴. Ještě krok a vejdeš do něho. Činíš pokání. Nyní „věř evangeliu“.

8. *Evangelium* (tj. dobrá zvěst, dobrá zpráva pro provinilé, bezmocné hříšníky) znamená v nejširším slova smyslu plné zjevení dané lidem skrze Ježíše Krista, někdy souhrn všeho, co náš Pán činil a trpěl, když přebýval mezi námi. Podstatou všeho je, že „Kristus Ježíš přišel na svět, aby zachránil hříšníky“⁶⁵, neboť „tak Bůh miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby každý, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný“⁶⁶, neboť „on byl proklán pro naši nevěrnost, zmučen pro naši nepravost. Trestání snášel pro náš pokoj, jeho jizvami jsme uzdraveni“⁶⁷.

9. *Věř* tomu a Království Boží je tvé. Věřou dosahuješ zaslíbení. „On promíjí a odpouští všem, kteří skutečně činí pokání a nepokrytě věří v jeho svaté evangelium.“⁶⁸ Jakmile Bůh promluvil k tvému srdci, „bud' dobré myslí, odpouštějí se ti hříchy“⁶⁹, jeho království přichází: máš „spravedlnost, pokoj a radost v Duchu svatém“⁷⁰.

10. Jenom se chraň, abys neklamal svou duši vzhledem k povaze této víry. Není to, jak si mnozí namlouvají, jenom souhlas s biblickými pravdami, s články našeho vyznání nebo se vším, co je obsaženo ve Starém a Novém zákoně. Tomu věří i démoni⁷¹, tak jako ty nebo já, a přece zůstávají demony. Ale je to především pevná důvěra v Boží milosrdenství skrze Ježíše Krista. Je to spoléhání na omilostňujícího Boha. Je to Boží důkaz nebo přesvědčení, že „v Kristu Bůh usmířil svět se sebou, nepočítá lidem jejich provinění“⁷², a obzvláště pak, že Syn Boží si mne zamiloval a vydal sebe samého za mne⁷³ a že já, právě já, jsem pro krev kříže nyní smířen s Bohem.

11. Věříš takto? Pak pokoj Boží je v tvém srdci a starosti a nářek se dají na útěk⁷⁴. Už více nebudeš pochybovat o Boží lásce, bude ti jasná jako polední slunce. Zvoláš: „O Hospodinově milosrdenství chci zpívat věčně, svými ústy v známost uvádět tvou věrnost po všechna pokolení“⁷⁵. Nebudeš se více bát pekla ani smrti ani ďábla, který měl kdysi moc usmrtit, ani se nebudeš lekat Boha samého, budeš jenom

mít upřímnou, synovskou obavu, abys ho neurazil. Věříš tomu? Pak „duše tvá velebí Pána a tvůj duch jásá v Bohu, tvém spasiteli“⁷⁶. Raduješ se, že v něm, v jeho krvi, „máš vykoupení a odpuštění hříchů“⁷⁷. Těšíš se v „Duchu synovství“, který v tvém srdci volá „Abba, Otče“⁷⁸. Raduješ se z „naděje na nesmrtelnost“⁷⁹, z dosažení „nebeské ceny“⁸⁰, z vyhlídky na vše dobré, jež Bůh připravil těm, kdo ho milují⁸¹.

12. Věříš nyní? Pak „Boží láska je vylita do tvého srdce“⁸². Ty miluješ jej, protože on napřed miloval nás.⁸³ A protože miluješ Boha, miluješ také svého bratra.⁸⁴ Máš „lásku, pokoj, radost“ a jsi také naplněn „trpělivostí, laskavostí, dobrotou, věrností, tichostí, sebeovládáním“⁸⁵ a vším ostatním ovocem téhož Ducha, jedním slovem, vším, co je svaté, nebeské či božské. Zatímco „odhalenou“ nezastřenou „tvář“ (když zastření je sejmuto) spatřuješ „slávu Páně“, jeho slavnou lásku a slavný obraz, k němuž jsi byl stvořen, jsi proměňován „k jeho obrazu ve stále větší slávě – to vše mocí Ducha Páně“⁸⁶.

13. Toto pokání, tato víra, pokoj, radost, láska, tato změna ze slávy v slávu pokládá moudrost světa za bláznovství, za blouznění, za čirou pomatenost. Ale ty, člověče Boží, na ně nedej, nedej se jimi zmást. Víš, komu jsi uvěřil.⁸⁷ Hleď, aby tě nikdo nepřipravil o vavřík vítěze.⁸⁸ Drž se pevně a následuj toho, čeho jsi už dosáhl, dokud nedosáhneš všech velkých a vzácných zaslíbení. Ty pak, kdo jsi ho ještě nepoznal, nenechej se svést marnými lidmi, aby ses styděl za evangelium Kristovo. Neboj se těch, kdo mluví zle o věcech, jež neznají. Bůh brzy obrátí tvůj žal v radost. Nebuď malomyslný! Ještě krátký čas a Bůh tě zbaví úzkostí a dá ti pevnou mysl. „Blízko je ten, jenž zjedná spravedlnost“.⁸⁹ „Kdo odsoudí? Vždyť Kristus Ježíš, který zemřel a byl vzkříšen, je na pravici Boží a přimlouvá se za tebe“.⁹⁰ Obráť se k Beránku Božímu se všemi svými hříchy, byť jich bylo sebe více a „tak se ti široce otevře přístup do věčného království našeho Pána a Spasitele Ježíše Krista“⁹¹.

Poznámky

¹ Srv. *Sk 15,19* Kral.

² *Jk 4,17*

³ *1P 3,4*

⁴ *Mt 22,40*

⁵ *Mt 22,38*

⁶ *Gn 15,1*

⁷ *Ž 73,25*

⁸ *Př 23,26*

⁹ *Ž 18,2n* Kral.

¹⁰ *Mt 22,39*

- 11 Ř 13,10
- 12 Srv. *Ko 3,12*
- 13 *1K 13,4*
- 14 Srv. *Ko 3,12*
- 15 Srv. *1K 13,5.7*
- 16 Ř 13,10
- 17 Viz *Tt 2,14*
- 18 Srv. *Ga 6,10*
- 19 *Jk 3,17*
- 20 Ř 14,17 Kral.
- 21 *Fp 4,7*
- 22 Žd 6,5
- 23 *1K 2,14*
- 24 Srv. Ř 8,16
- 25 Viz *1J 4,18*
- 26 *Fp 1,23*
- 27 Ř 14,17 Kral.
- 28 Ř5,11 Žilka
- 29 Ž 32,1 Král.
- 30 *1Pt 1,8*
- 31 Srv. Ř 5,2
- 32 Srv. Ř 8,18
- 33 Viz *1Pt 5,4; 1,4*
- 34 Ř 14,17
- 35 Charles Wesley, *Hymn After the Sacrament* (Píseň po svátosti) v *Hymns and Sacred Poems*, 1739, str. 191.
- 36 Srv. *Da 3,8–30*
- 37 Mark Le Pia (1650–1715), *A Paraphrase on the Song of the Three Children* (Parafráze na Píseň tří mládenců, 1724). John Wesley báseň zařadil do sbírky *A Collection of Moral and Sacred Poems*, II, 101–34.
- 38 *1Tm 3,16*
- 39 Viz *Iz 30,21*
- 40 Viz *Ef 5,14*
- 41 *Ga 5,17* Kral.
- 42 Ř 8,7
- 43 *Iz 1,6*
- 44 *Jb 21,15*
- 45 Viz Ž 10,13
- 46 *Zj 3,17*
- 47 Viz *1Tm 6,4n*
- 48 Srv. *1Tm 6,9*
- 49 Viz *Př 13,10*
- 50 Viz *1K 6,19*
- 51 Ř 6,23
- 52 *Ez 18,20*; srv. 18,4
- 53 Viz *Zj 2,11; 20,6.14; 21,8*
- 54 *2Te 1,9* Kral.
- 55 Wesley zřejmě cituje řecký text zpaměti, který má znít ENOCHOS ESTAI TEN GEENNAN TOU PYROS; mění zde budoucí čas ESTAI na přítomný ESTI.
- 56 Viz *Nu 16,30*
- 57 Viz *Mk 9,43.45*
- 58 Viz Žd 12,1
- 59 Viz *Mt 7,18; L 6,43*
- 60 Viz *Ef 2,1.5*
- 61 *2K 7,10*
- 62 Viz *L 18,13*
- 63 Viz *Iz 1,16n*
- 64 *Mk 12,34*
- 65 *1Tm 1,15*
- 66 *J 3,16*
- 67 *Iz 53,5*
- 68 Z anglikánské liturgie pro ranní modlitby.
- 69 *Mt 9,2*
- 70 Srv. Ř 14,17 Kral.
- 71 Viz *Jk 2,19*
- 72 *2K 5,19*

⁷³ Viz *Ga* 2,20

⁷⁴ Viz *Iz* 35,10

⁷⁵ *Ž* 89,1

⁷⁶ Srv. *L* 1,46n

⁷⁷ Srv. *Ko* 1,14

⁷⁸ Srv. *Ř* 8,15

⁷⁹ Srv. apokryfní *Knihu Moudrosti* 3,4

⁸⁰ Srv. *Fp* 3,14

⁸¹ Viz *1K* 2,9

⁸² Srv. *Ř* 5,5

⁸³ Viz *1J* 4,19

⁸⁴ Viz *1J* 4,21

⁸⁵ Srv. *Ga* 5,22n

⁸⁶ Srv. *2K* 3,18

⁸⁷ Viz *2Tm* 1,12

⁸⁸ Viz *Zj* 3,11

⁸⁹ Srv. *Iz* 50,8

⁹⁰ Viz *Ř* 8,34

⁹¹ Viz *2Pt* 1,11

8. Prvotiny Ducha

A proto již není žádného potupení těm, kteří jsou v Kristu Ježíši, nechodícím podle těla, ale podle Ducha. *Ř 8,1 Kral.*

1. Za ty, kdo jsou „v Kristu Ježíši“, pokládá apoštol Pavel zřejmě ty, kdo v něho skutečně věří, kdo jsou „ospravedlnění z víry a mají pokoj s Bohem skrze našeho Pána Ježíše Krista“¹. Ti, kdo takto věří, už „nechodí podle těla“, nenásledují pohnutky porušené přirozenosti, nýbrž chodí „podle Ducha“: jejich myšlenky, slova a skutky jsou pod vedením požehnaného Ducha Božího.

2. „Proto již není žádného potupení“ těmto lidem. Nejsou potupeni od Boha, neboť on je ospravedlnil „zadarmo jeho milostí vykoupením v Kristu Ježíši“². On jim odpustil všechny jejich nepravosti a smazal všechny jejich hříchy. Nejsou potupeni od vlastního ducha, neboť „nepřijali ducha světa, ale Ducha, který je z Boha, aby poznali, co jim Bůh daroval“ (2K 2,12). Tento Duch „dosvědčuje jejich duchu, že jsou synové Boží“³. A k tomu přistupuje svědectví jejich svědomí, „že v tomto světě žili ve svatosti a ryzosti před Bohem a nespolečali na světskou moudrost“ (2K 1,12).

3. Protože toto slovo Písem bylo často špatně chápáno nebezpečným způsobem, protože mnozí „neučení a neutvrzení lidé“ (*hoi amatheis kai astériktoi*⁴, neučení od Boha a v důsledku toho neupevnění v pravdě, „kteráž je podle pobožnosti“⁵) je „překrucovali k vlastní záhubě“⁶, chci ukázat jak nejlépe dovedu, předně, kdo jsou ti „v Kristu Ježíši“, nechodící „podle těla, ale podle Ducha“, a za druhé, jak pro ně „není žádného potupení“. Zakončím pak několika praktickými závěry.

I.

1. Předně chci ukázat, kdo jsou ti „v Kristu Ježíši“. Nejsou to ti, kdo věří v jeho jméno, kdo jsou „nalezeni v něm nikoli s vlastní spravedlností, ale s tou, která je z víry v Krista“⁷? Ti, kdo jsou „vykoupeni jeho obětí“⁸, jsou správně nazváni, že jsou „v něm“, neboť *oni* „zůstávají v Kristu a on v nich“⁹. Jsou připojeni k Pánu, jsou s ním jeden duch¹⁰. Jsou vstřípeni v něm jako ratolesti v kmenu¹¹. Jsou spojeni jako údivé s hlavou a to způsobem, který nelze vyjádřit slovy a který předtím nedovedli pochopit.

2. Nyní pak, „kdo v něm zůstává, nehřeší“¹², „nechodí podle těla“. Tělem označuje apoštol Pavel zpravidla porušenou přirozenost. V tomto smyslu užívá toto slovo, když píše Galatským „zjeví pak jsou skutkové těla“ (*Ga 5,19 Kral.*), a krátce předtím „Duchem chodte a žádosti těla nevykonáte“ (*v. 16 Kral.*). Aby doložil, že ti, kdo „chodí Duchem“, žádosti těla nevykonají, ihned dodává: „Nebo tělo žádá proti Duchu a Duch proti tělu. Ty pak věci jsou sobě vespolek odporné, tak abyste ne, což byste chtěli, to činili.“ Tak jsou ta slova doslovně přeložena (*bina mé ba an theléte tauta poiéte*), nikoli „takže nemůžete činit to, co byste chtěli“, jakoby tělo přemohlo Ducha – tento překlad nejen nemá nic společného se slovy apoštola, nýbrž činí také jeho celý argument bezcenným, ba přímo tvrdí opak toho, co chce říci.

3. Ti, kdo jsou „v Kristu“, jenž v nich přebývá, „ti své tělo ukřižovali s vášněmi a s žádostmi“¹³. Zdržují se všech skutků tělesných, „cizoložstva a smilstva“, „nečistoty a chlípnosti“, „modloslužby, čarování, nepřátelství, svárů“, „nenávidi, hněvu, dráždění, různic, sekt, závisti, vražd, opilství, hodování“¹⁴, každého úmyslu, slova a skutku, k nimž nabádá porušená přirozenost. Když v sobě pocítí kořen hořkosti¹⁵, přijímají moc s výsosti, aby jej přemáhali, takže se nemůže rozbujet. A proto každé bezpráví, kterého se jim dostane, jim dává novou příležitost k chvále a k volání: „Chvála buď Bohu, který nám dává vítězství skrze našeho Pána Ježíše Krista“.¹⁶

4. A tak nyní chodí „podle Ducha“ ve svém srdci a ve svém životě. On je učí milovat Boha a bližního láskou, která je „pramenem, vyvěrajícím k životu věčnému“¹⁷. On v nich budí svaté touhy, Boží a nebeské smýšlení, až každá myšlenka, jež se zrodí v jejich srdci, je svatá před Bohem.

5. Ty, kdo „chodí podle Ducha“, Bůh také vede k všeliké svatosti v řeči. „Řeč jejich vždycky jest příjemná, ozdobená solí“¹⁸, láskou a bázní Boží. „Z jejich úst nevyjde ani jedno špatné slovo, ale vždy jen dobré, které by budovalo“.¹⁹ V tom se cvičí dnem i nocí, aby činili jen to, co se líbí Bohu, aby ve všem svém vnějším konání následovali toho, který „nám zanechal příklad, abychom šli v jeho šlépějích“²⁰, aby ve styku s bližními chodili v spravedlnosti, milosrdenství a pravdě a aby „cokoli dělají“, ve všech životních situacích „činili k slávě Boží“²¹.

6. Takoví jsou ti, kdo „chodí podle Ducha“. Protože jsou plni víry a Ducha svatého, mají ve svém srdci a ukazují svým životem, všemi

slovy a činy, pravé ovoce Ducha Božího, totiž „lásku, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrotu, věrnost, tichost, sebeovládání“²² a cokoliv je milé a chvályhodné. „Ve všem dělají čest učení našeho Spasitele Boha“²³ a dokazují všemu lidstvu, že jsou skutečně puzeni stejným Duchem, „který Ježíše vzkřísil z mrtvých“²⁴.

II.

1. Za druhé chci ukázat, že „není žádného potupení těm, kteří jsou v Kristu Ježíši“ a tak „nechodí podle těla, ale podle Ducha“.

Předně, pro věřící v Krista, kteří tak chodí, „není žádného potupení“ za jejich minulé hříchy. Bůh je nesoudí za žádný z nich, jako by jich nikdy nebylo, jsou uvrženy jako kámen do mořských hlubin²⁵ a on je už nepřipomíná. Bůh poslal svého Syna, „aby svou vlastní smrtí se stal smírnou obětí pro ty, kdo věří. Tak prokázal, že byl spravedlivý, když již dříve trpělivě promíjel hříchy“²⁶. A proto je neobviňuje z žádných z nich, vyhladil s nimi i jejich připomínku.

2. A není žádného potupení v jejich vlastním nitru, žádný pocit viny či strachu z Božího hněvu. Mají „svědectví v sobě“²⁷, vědí o užítku očisťující krve²⁸. „Nepřijali přece Ducha otroctví, aby opět propadli strachu“, pochybnostem a mučící nejistotě, nýbrž „přijali Ducha synovství“, v němž volají ve svém srdci „Abba, Otče“²⁹. A tak, „když jsou ospravedlněni z víry, mají pokoj s Bohem“³⁰ ve svém srdci, jenž plyne z neustálého vědomí jeho odpouštějícího milosrdenství a „dobrého svědomí“ před Bohem³¹.

3. Řekne-li někdo: „Někdy však i věřící v Krista může ztratit Boží milosrdenství se zřetele, někdy ho může zahalit taková mrákota, že už nevidí toho, který je Neviditelný“³², necítí už v sobě svědectví Ducha, že má podíl na smířící krvi. Pak je ve svém nitru odsouzen a má opět rozsudek smrti v sobě.“ Odpovídám: Je-li tomu tak, nevidí-li Boží milosrdenství, pak není věřící, neboť víra obsahuje světlo, Boží světlo, zářící do duše. Proto když někdo ztratí toto světlo, pak po tu dobu ztrácí svou víru. Není pochyb o tom, že i skutečně věřící v Krista může ztratit světlo víry, a pokud je ztratil, může na čas opět upadnout do stavu potupení. Ale není tomu tak u těch, kdo „jsou v Kristu Ježíši“, kdo nyní věří v jeho jméno. Neboť pokud věří a chodí podle Ducha, ani Bůh, ani jejich vlastní srdce je neodsuzuje.

4. Za druhé nejsou potupeni za žádné přítomné hříchy, za to, že by nyní přestupovali Boží přikázání. Oni je nepřestupují, nechodí „podle těla, ale podle Ducha“. To je stálý důkaz jejich „lásky k Bohu, že zachovávají jeho přikázání“³³, jak dokládá Jan: „Kdo je narozen z Boha, nedopouští se hříchu, protože Boží símě v něm zůstává; ba ani nemůže hřešit, protože se narodil z Boha“³⁴. Nemůže hřešit, pokud toto Boží símě, tato milující, svatá víra, v něm zůstává. Pokud „sám sebe střeží“ v tom, „Zlý se ho ani nedotkne“³⁵. Je zřejmé, že není odsouzen za hříchy, kterých se nedopustil. A proto ti, kdo jsou „Duchem vedeni, nejsou pod zákonem“ (*Ga 5,18 Kral.*), nejsou pod jeho kletbou nebo odsouzením, neboť Zákon neodsuzuje nikoho než ty, kdo jej přestupují. Tak Boží přikázání „nepokradeš“³⁶ neodsuzuje nikoho než ty, kdo kradou. Nebo „pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý“³⁷ odsuzuje jenom ty, kdo jej nesvětí. Avšak proti ovoci Ducha „se zákon neobrací“ (*v. 23*), jak apoštol obšírněji vykládá ve známých slovech Prvního listu Timoteovi: „Víme, že zákon je dobrý, když ho někdo užívá správně a je si vědom“ (když užívá Boží zákon k usvědčení nebo usměrnění, ví a připomíná) *boti dikaiō nomos ou keitai*, „že zákon není určen pro spravedlivého“ (nemá proti němu moc, nemůže ho odsoudit), „nýbrž je pro lidi zlé a neslušné, bezbožné a hříšnické, pro lidi bohaprázdné a světské... podle evangelia slávy požehnaného Boha“ (*1Tm 1,8.9.11*).

5. Za třetí, nejsou potupeni ani pro vnitřní hřích, i když v nich ještě zůstává. Že porušená přirozenost zůstává i u těch, kdo jsou vírou Božími dětmi, že i oni mají v sobě símě pýchy a ješitnosti, hněvu, žádosti a zlých tužeb, ba všelikého hříchu, je příliš jasné, než abychom to popírali, je to věc denní zkušenosti. A proto apoštol Pavel, když mluví k těm, o kterých právě napsal, že jsou „v Kristu Ježíši“ (*1K 1,2*), že je Bůh „povolal do společenství se svým Synem Ježíšem Kristem“ (*1K 1,9*), prohlašuje: „Já jsem k vám, bratří nemohl mluvit jako k těm, kteří mají Ducha, nýbrž jako k těm, kteří myslí po lidsku, jako k nedospělým v Kristu“ (*1K 3,1*). „Nedospělým v Kristu“ – vidíme, že byli „v Kristu“, byli věřícími na nízkém stupni. Jak mnoho hříchů však v nich zůstávalo, onoho tělesného smýšlení, které „se nechce podřídit Božímu zákonu“³⁸.

6. A přece, pro to všechno nejsou potupeni. Ačkoli v sobě pociťují tělesnost a zlou přirozenost, ač si den ze dne více uvědomují, že je-

jich „srdce jest nejlstivější nade všechno a nejpřevrácenější“³⁹, pak pokud se mu nepoddávají, pokud nedávají místo ďáblu, pokud neustále bojují s všelikým hříchem, pýchou, hněvem, žádostí, takže tělo nad nimi nevládne, pokud stále „chodí podle Ducha“, „není žádného potupení těm, kteří jsou v Kristu Ježíši“. Bůh má zalíbení v jejich upřímné, i když nedokonalé poslušnosti a oni mají přístup k Bohu a vědí, že jsou jeho, protože „jim dal svého Ducha“ (1J 3,24).

7. Za čtvrté, ačkoli si jsou ustavičně vědomi toho, že hřích lpí na všem, co dělají, ačkoli vědí, že nesplňují dokonalý Zákon, ani v myšlenkách, ani v slovech nebo skutcích, ačkoli vědí, že nemilují Pána Boha z celého svého srdce i ze vši mysli a duše a moci, ačkoli více méně pociťují svévolnost a pýchu, které se vkrádají do jejich nejlepšího konání, ačkoli ve svém bezprostředním společenství s Bohem, když se nacházejí ve velkém shromáždění nebo vylévají své srdce v skrytu před tím, který vidí všechny myšlenky a pohnutky srdce, jsou neustále zahanbováni svými roztěkanými myšlenkami nebo chladností a otupělostí svých citů, přece není žádného potupení pro tyto lidi, ani od Boha, ani od jejich vlastního srdce. Když uvažují o těchto mnohých nedostacích, uvědomují si tím více, že neustále potřebují krev, která očišťuje⁴⁰ a která za ně volá k Bohu, a že potřebují přímlovce u Otce⁴¹, který „je stále živ a přimlouvá se za ně“⁴². A tak, místo aby je tyto nedostatky odloučily od toho, v něhož uvěřili, vedou je blíže k němu, protože neustále cítí, jak velice ho potřebují. Čím více si pak uvědomují tuto potřebu, tím pociťují upřímnější touhu a tím více usilují o to, aby „žili v Kristu Ježíši, když ho přijali jako Pána“⁴³.

8. Za páté, nejsou potupeni za „hříchy ze slabosti“, jak se jim zpravidla říká. Bylo by snad lépe je nazývat spíše *slabostmi*, aby to nevypadalo, že hřích zmírňujeme nebo omlouváme tím, že jej spojujeme se slabostí. Ale (musíme-li už zůstat u tak dvojznačného a nebezpečného výrazu) pojmem „hříchy ze slabosti“ míním taková nedobrovolná selhání, kdy o něčem tvrdíme, že to je pravda, ač se ve skutečnosti ukáže, že tomu tak není, nebo když svému bližnímu nevědomky nebo neúmyslně ublížíme, ač jsme mu vlastně chtěli pomoci. I když to jsou úchylky od svaté a libé a dokonalé Boží vůle, přece to vlastně nejsou hříchy, ani nezatěžují svědomí těch, kdo jsou „v Kristu Ježíši“. Neodlučují je od Boha a nezatemňují světlo jejich tváře, neboť nenarušují celkový ráz jejich chození ne „podle těla, ale podle Ducha“.

9. A nakonec „není žádného potupení“ za cokoli, co není v jejich silách, ať to je vnitřního nebo vnějšího rázu, a ať to je vykonání nebo nevykonání něčeho. Např. má být vysluhována svatá večeře Páně a ty se jí neúčastníš. Proč ne? Jsi nemocen, proto za to nemůžeš, že se jí neúčastníš, a ze stejného důvodu nejsi odsouzen. Není viny, protože není volby. Neboť „je-li zde tato ochota, pak je dar před Bohem cenný podle toho, co kdo má, ne podle toho, co nemá“⁴⁴.

10. Věřící se mnohdy může *rmoutit*, protože nemůže udělat to, co chtěl vykonat. Když se ve velkém shromáždění nemůže modlit k Bohu, bude volat: „Jako laň dychtí po bystré vodě, tak dychtí duše má po tobě. Bože! Po Bohu žízním, po živém Bohu. Kdy se smím ukázat před Boží tváří?“⁴⁵ Toužebně si bude přát (a vždycky říkat ve svém srdci: „Ne jak já chci, ale jak ty chceš“⁴⁶) „chodívat s mnohými a ubírat se s nimi do domu Božího“⁴⁷. Nemůže-li však jít, necítí odsouzení ani vinu, ani nemá pocit nelibosti, avšak radostně se vzdává těchto přání a říká: „Duše má, posekkej na Boha, neboť ještě vyznávati jej budu, i hojně spasení tváři jeho.“⁴⁸

11. Těžší je určit to, co je zpravidla označováno za „hříchy na základě překvapení“, když někdo, kdo obvykle v trpělivosti vládne svou duší, mluví nebo jedná při náhlém a prudkém pokušení způsobem, který není v souladu s královským zákonem „budeš milovat svého bližního jako sebe samého“⁴⁹. Ani není snadné určit všeobecné pravidlo vzhledem k přestupkům tohoto druhu. Nemůžeme říci, že by lidé všeobecně byli nebo nebyli odsouzeni pro hříchy na základě překvapení, zdá se však, že dopustí-li se věřící nějaké chyby na základě překvapení, je více či méně odsouzen, pokud jeho vůle byla více nebo méně zúčastněna. Úměrně k tomu, jak hříšná žádost nebo slovo či čin jsou více či méně dobrovolné, dovedeme si představit, že Bůh je více nebo méně zarmoucen a že duše má větší nebo menší vinu.

12. Je-li tomu tak, pak mohou existovat některé hříchy na základě překvapení, které vyvolávají velkou vinu a odsouzení. V některých případech je totiž to, že jsme byli překvapeni, důsledkem svévolné a trestuhodné nedbalosti nebo spánku duše, kterému jsme měli zabránit, nebo který jsme měli zaplašit dříve, než pokušení přišlo. Člověk může být předem varován buď Bohem nebo člověkem, že zkoušky a pokušení jsou blízko, a přece si ve svém srdci řekne: „Trochu si pospím, trochu zdřímnu, trochu složím ruce v klín a poležím si“.⁵⁰

Jestliže takový člověk potom padne – i když snad znenadání – v osidlo, jemuž se mohl vyhnout, pak ho neomlouvá, že padl znenadání. Měl to předvídat a vyhnout se nebezpečí. Pád, i když znenadání, je v takovém případě ve skutečnosti svévolným hříchem a jako takový uvádí hříšníka v odsouzení před Bohem i před vlastním svědomím.

13. Na druhé straně mohou existovat náhlé útoky, buď se strany světa nebo boha tohoto světa a často od vlastního zlého srdce, které nemůžeme předvídat a které bychom i těžko předvíдали. A těmito útoky může být přemožen i věřící, který je slabý u víře, takže podlehne hněvu nebo zlému smýšlení o druhém, ač přitom je jeho vůle sotva zúčastněná. V takovém případě by mu žárlivý Bůh nesporně ukázal, že jednal pošetile. Byl by usvědčen, že se uchýlil od dokonalého Zákona, od smýšlení Kristova⁵¹, a v důsledku toho by byl *zarmoucen* Božím zármutkem a *zahanben* před Bohem. Proto však nemusí být odsouzen. Bůh mu nepočítá jeho pošetilost, ale slitovává se nad ním „jako se nad syny slitovává otec“⁵². A jeho srdce ho neodsuzuje, uprostřed tohoto zármutku a zahanbení může říci: „Doufám a jsem beze strachu. Hospodin je má záštita a píseň, stal se mou spásou.“⁵³

III.

1. Zbývá vyvodit z předchozích úvah několik praktických závěrů.

Předně, není-li „žádného potupení těm, kteří jsou v Kristu Ježíši“ a kteří nechodí „podle těla, ale podle Ducha“ za minulý hřích, proč potom „jste tak ustrašení, vy malověrní“⁵⁴? Kdyby tvých hříchů bylo víc než písku⁵⁵, co tobě po tom, jsi-li nyní v Kristu Ježíši? „Kdo vznese žalobu proti vyvoleným Božím? Vždyť Bůh ospravedlňuje! Kdo je odsoudí?“⁵⁶ Všechny hříchy, jichž ses dopustil od své mladosti až do chvíle, kdy jsi byl „vzácným učiněn v tom nejmilejším“⁵⁷, jsou odváty jako plevy⁵⁸, jsou pryč, jsou shlazeny, vymazány, nikdo na ně nevzpomíná. Nyní jsi „narozen z Ducha“⁵⁹. Chceš se znepokojovat a strachovat tím, cos učinil před svým narozením? Pryč s tvými obavami! Nejsi povolán k bázni, nýbrž k „duchu lásky a rozvahy“⁶⁰. Znej své povolání! Raduj se v Bohu Otcí skrze Krista.

2. Chceš snad říci: Ale já jsem znovu zhřešil od chvíle, kdy jsem byl vykoupen jeho krví, „pročež mrzí mne to a želím toho v prachu a popeli“⁶¹. Je v pořádku, že si ošklivíš sám sebe, a je to Bůh, kdo tě k tomu

dovedl. Avšak věříš nyní? Umožnil ti, že můžeš opět říci: „Já vím, že můj vykupitel je živ“⁶² „a život, který zde nyní žiji, žiji ve víře v Syna Božího“⁶³ Pak tato víra ruší všechno, co máš za sebou, a není pro tebe žádného potupení. V kteroukoli hodinu upřímně uvěříš ve jméno Božího Syna, zmizí jako ranní opar všechny tvé hříchy, jež této hodině předcházely. Nyní tedy stůj „v svobodě, kterou Kristus tě osvobodil“⁶⁴. On tě znovu vysvobodil z moci hříchu jakož i z viny a trestu za hřích. „Nedej si na sebe znovu vložit otrocké jho“!⁶⁵ – ani ohavné ďábelské jho hříchu nebo zlých žádostí, zlého smýšlení nebo zlých slov či skutků, nejhoršího poddanství pekla, nebo otrocké jho mučivého strachu, viny a odsuzování sebe.

3. A za druhé: Chodí všichni, „kteří jsou v Kristu Ježíši“, ne „podle těla, ale podle Ducha“? Pak z toho můžeme vyvodit, že kdokoli teď činí hřích, nemá podíl nebo účast na tomto díle. Takového člověka odsuzuje jeho vlastní srdce. Avšak „potupovalo-li by nás srdce naše“⁶⁶, dosvědčuje-li nám naše vlastní svědomí, že jsme vinni, pak Bůh ovšem také; neboť on „je větší než naše srdce a zná všechno“⁶⁷, takže ho nemůžeme oklamat, i když můžeme oklamat sebe. A nemyslí, že můžeš říci: „Byl jsem ospravedlněn, mé hříchy byly odpuštěny.“ Nevím to a nechci se přít, zda byly nebo nebyly odpuštěny. Po takovém časovém odstupu je téměř nemožné zjistit, zda to bylo skutečně Boží dílo, nebo zda jsi jenom klamal sám sebe. Víím však naprosto jistě, že „kdo se dopouští hříchu, je z ďábla“⁶⁸. Proto jsi ze svého otce ďábla. To se nedá popřít, činíš-li skutky tohoto svého otce. Nelichoť si marnými nadějemi! Neříkej své duši „pokoj, pokoj“, neboť žádný pokoj není⁶⁹. Volej nahlas! Volej k Bohu z hlubokosti⁷⁰, aby zaslechl tvůj hlas. Jdi k němu jako předtím, jako zoufalý a ubohý, jako hříšný, bídny, slepý a nahý! A nechť tvá duše neumdlévá, dokud se ti opět nezjeví jeho odpouštějící láska, dokud „tvé odpadlictví nevyběhne“⁷¹ a nenaplní tě opět „vírou skrze lásku dělající“⁷².

4. Za třetí, není žádného potupení těm, kteří „chodí podle Ducha“, pro *vnitřní hřích*, zůstávající do té doby, dokud se mu nevzeprou, ani pro *hřích lpějící* na všem, co činí. Netrap se proto pro bezbožnost, která stále ještě zůstává v tvém srdci⁷³. Nestěžuj si, že ještě nemáš slavný obraz Boží, ani že pýcha, samolibost či nevěra lpí na všech tvých slovech a činech. A neboj se poznat všechno zlo ve svém srdci, po-

znat sebe tak jako Bůh zná tebe⁷⁴. Ano, pros Boha, abys o sobě nemyšlel výš, než je ti určeno⁷⁵. Nechť je tvou stálou modlitbou:

Zjev mi, pokud to srdce unese,
hlubinu vrozeného hříchu,
všechnu mou nevěru odhaluj,
pýchu, jež v srdci mám skrytu.⁷⁶

Když pak Bůh vyslyší tvou modlitbu a odhalí ti tvé srdce, když ti ukáže jasně, jakého jsi ducha, pak hled, aby tvá víra nezhylnula a aby tvůj štít nebyl odňat od tebe. Buď potřen, pokať se v prach. Věz, že nejsi ničím, že jsi méně nežli nic, než nicota⁷⁷. A přece, „ať se tvé srdce nechvěje a neděsí“⁷⁸. Připomínej si: já, i já, „mám u Otce přímiluvce, Ježíše Krista spravedlivého“⁷⁹. „Jak vysoko nad zemí je nebe“, tak jeho láska převyšuje mé hříchy⁸⁰. Proto se Bůh slitovává nad tebou, hříšníku⁸¹, tak hříšným jako jsi ty! Bůh je láska, a Kristus opravdu zemřel. Sám Otec tě miluje! Jsi jeho dítětem. Proto ti neodepře nic, co je dobré⁸². Je dobré, aby bylo potřeno celé tělo hříchu, které je ukřižováno v tobě? Pak ať se tak stane. Máš být očištěn „od každé poskvrny těla i ducha“⁸³. Je dobré, aby v tvém srdci nezůstalo nic než čistá láska toliko k Bohu? Buď dobré myslí. „Miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly“⁸⁴. „Ten, kdo nám dal zaslíbení, je věrný“⁸⁵, on je také splní. Je na tobě, abys trpělivě pokračoval ve skutku víry a v tichém a odevzdaném a přece vážném očekávání, až „horlivost Hospodina zástupů to učiní“⁸⁶.

5. Za čtvrté, jestliže ti, kdo „jsou v Kristu“ a „chodí podle Ducha“, nejsou potupeni pro *hříchy ze slabosti* ani pro *nedobrovolné poklesky*, ani pro cokoli, v čem si nedokážou pomoci, pak se měj na pozoru, ty, který věříš v jeho krev, „aby tě satan neobelstil“⁸⁷. Jsi stále ještě nerozumný a slabý, slepý a nevědoucí, nerozumnější, než se dá pochopit, a zdaleka neznáš tolik, kolik bys měl znát. Avšak nedopusť, aby tvá slabost a bláhovost nebo jejich následky, kterým ještě nedokážeš zabránit, otrásly tvou vírou, tvou dětinnou důvěrou v Boha, nebo narušily tvůj pokoj v Bohu. Pravidlo, které někteří doporučují vzhledem k úmyslným hříchům a které v tomto případě může možná být nebezpečné, je nesporně moudré a správné, je-li uplatňováno pouze na případy slabosti. Klesl jsi, člověče Boží? Pak nezůstávej ležet, ne-trap se a nenaříkej nad svou slabostí, ale pokorně vyznej: „Pane, budu

tak klesat neustále, jestliže mne nebude držet tvá ruka.“ A pak vstaň! Vstaň a chod! Pokračuj v cestě! „Vytrvej v běhu, jak je ti uloženo“⁸⁸.

6. Konečně pak, věřící člověk nemusí být zavržen, i kdyby byl *zaskočen* tím, co jeho duše nenávidí (jestli ovšem není příčinou toho, že byl zaskočen, jeho vlastní lehkomyšlnost a vědomá nedbalost). Jestliže ty, kdo věříš, jsi tak zaskočen nepravostí, pak toho lituj před Bohem, to bude drahocenný balzám. Vylévej před ním své srdce⁸⁹ a ukaž mu svou potíže. Modli se ze všech svých sil k tomu, „který je schopen mít soucit s našimi slabostmi“⁹⁰, aby obnovil, utvrdil a posílil⁹¹ tvou duši a nedopustil, aby znovu klesla. Přesto tě neodsuzuje. Proč by ses bál? Nemusíš mít „strach působící muka“⁹². Miluj toho, jenž miluje tebe, a to stačí: více lásky dává i více síly. A jakmile ho budeš milovat z celého srdce, budeš „dokonalý a neporušený, prost všech nedostatků“⁹³. Očekávej v pokoji hodinu, kdy „sám Bůh pokoje tě cele posvětit a zachová tvého ducha, duši i tělo bez úrazu a poskvrny do příchodu našeho Pána Ježíše Krista“⁹⁴.

Poznámky

¹ Srv. Ř 5,1

² Ř 3,24

³ Srv. Ř 8,16

⁴ 2Pt 3,16

⁵ Tt 1,1

⁶ Srv. 2Pt 3,16

⁷ Srv. Fp 3,9

⁸ Ef 1,7

⁹ Srv. 1J 4,13

¹⁰ Viz 1 K 6,17 Kral.

¹¹ Viz J 15,4-5

¹² Srv. 1J 3,6

¹³ Ga 5,24 Kral.

¹⁴ Ga 5,19-21 Kral.

¹⁵ Viz Žd 12,15 Kral.

¹⁶ 1K 15,57

¹⁷ J 4,14

¹⁸ Srv. Ko 4,6 Kral.

¹⁹ Srv. Ef 4,29

²⁰ Srv. 1Pt 2,21

²¹ Srv. 1K 10,31

²² Ga 5,22n

²³ Tt 2,10

²⁴ Ř 8,11

²⁵ Viz Mi 7,19

²⁶ Ř 3,25

²⁷ 1J 5,10

²⁸ Viz Žd 12,24

²⁹ Ř 8,15

³⁰ Srv. Ř 5,1

³¹ Viz 1Pt 3,21

³² Viz Žd 11,27

³³ Srv. 1J 3,9

³⁴ 1J 3,9

³⁵ 1J 5,18

³⁶ Ex 20,15

- 37 *Ex 20,8*
- 38 Srv. *Ř 8,7*
- 39 Srv. *Jr 17,9* Kral.
- 40 Viz *Žd 12,24*
- 41 Viz *1J 2,1*
- 42 *Žd 7,25*
- 43 Srv. *Ko 2,6*
- 44 *2K 8,12*
- 45 *Ž 42,2n*
- 46 *Mt 26,39*
- 47 Srv. *Ž 42,5* Kral.
- 48 Srv. *Ž 42,6* Kral.
- 49 *Lv 19,18*
- 50 Srv. *Př 6,10; 24,33*
- 51 Viz *Fp 2,5*
- 52 *Ž 103,13*
- 53 *Iz 12,2*
- 54 *Mt 8,26*
- 55 Viz *Ž 139,18*
- 56 *Ř 8,33n*
- 57 Srv. *Ef 1,6* Kral.
- 58 Viz *Oz 13,3*
- 59 *J 3,6,8*
- 60 *2Tm 1,7*
- 61 *Jb 42,6* Kral
- 62 *Jb 19,25*
- 63 *Ga 2,20*
- 64 Srv. *Ga 5,1*
- 65 Srv. tamtéž
- 66 *1J 3,20* Kral.
- 67 Tamtéž
- 68 *1J 3,8*
- 69 Viz *Jr 6,14; 8,11*
- 70 Viz *Ž 130,1* Kral.
- 71 Srv. *Jr 3,22*
- 72 *Ga 5,22* Kral.
- 73 Srv. Lutherův důraz na „simul justus et peccator“ – zároveň spravedlivý a hříšný.
- 74 Viz *1K 13,12*
- 75 Viz *Ř 12,3*
- 76 Z písně Ch. Wesleye „Waiting for Christ the Prophet“ (Čekání na Krista Proroka) z *Hymns and Sacred Poems* (1742), s. 209.
- 77 Viz *Iz 40,17*
- 78 Srv. *J 14,27*
- 79 Srv. *1J 2,1*
- 80 Srv. *Ž 103,11*
- 81 Viz *L 18,13*
- 82 Viz *Mt 7,11*
- 83 *2K 7,1*
- 84 *Mk 12,30; L 10,37*
- 85 *Žd 10,23*
- 86 *Iz 9,7*
- 87 *2K 2,11*
- 88 Srv. *Žd 12,1*
- 89 Viz *Ž 62,9*
- 90 Srv. *Žd 4,15*
- 91 Viz *1Pt 5,10*
- 92 *1J 4,18*
- 93 *Jk 1,4*
- 94 Srv. *1Te 5,23*

9. Duch otroctví a duch synovství

Nepřijali jste přece Ducha otroctví, abyste opět propadli strachu, nýbrž přijali jste Ducha synovství, v němž voláme: Abba, Otče. Ř 8,15

1. Apoštol Pavel zde mluví k těm, kdo jsou skrze víru Božími dětmi¹. Oslovuje ty, kdo se vnořili do jeho Ducha. „Nepřijali jste Ducha otroctví, abyste opět propadli strachu“, ale „protože jste synové, poslal Bůh do našich srdcí Ducha svého Syna“². „Přijali jste Ducha synovství, v němž voláme: Abba, Otče“.

2. Duch otroctví a strachu je zcela odlišný od tohoto milujícího Ducha synovství. Ti, kdo jsou ovládáni toliko otrockým strachem, nemohou být nazváni Božími syny. Někteří z nich mohou být označeni jako Boží služebníci a platí o nich, že „nejsou daleko od Božího království“³.

3. Obávám se však, že většina lidí, kteří si říkají křesťané, nedosáhli ani toho, nýbrž jsou stále ještě daleko a Bůh není ve všech jejich myšlenkách. Je nemnoho těch, kdo milují Boha, o něco více je těch, kdo se ho bojí. Ale většina nemá ani Boží bázeň, ani Boží lásku ve svém srdci.

4. Snad většina z nás, kdo jsme nyní z Boží milosti účastni lepšího Ducha, si vzpomene na dobu, kdy jste byli jako oni, kdy jste byli pod stejným odsouzením. Zpočátku však jste si toho nebyli ani vědomi, ač jste denně tonuli ve svých hříších a vášních, až jste v čas příhodný „přijali Ducha otroctví“ (*přijali*, neboť i to je dar Boží), a potom zmizel strach a Duch lásky naplnil vaše srdce.

5. Člověka, který je na prvním stupni, bez strachu a bez lásky, Písmo nazývá „přirozeným člověkem“⁴, člověka, který má Ducha otroctví a strachu, někdy nazývá člověkem „pod Zákonem“⁵ (ač tento výraz častěji znamená člověka pod židovským řádem nebo člověka, který se domnívá, že je povinen zachovávat všechny obřady a ustanovení židovského Zákona); avšak člověk, který vyměnil Ducha otroctví za Ducha lásky, je správně nazván člověkem „pod milostí“⁶.

Protože je pro nás velmi důležité vědět, jakého Ducha máme, pokusím se ukázat především stav „přirozeného člověka“, potom člověka „pod Zákonem“ a posléze člověka „pod milostí“.

I.

1. Stav *přirozeného člověka* líčí Písmo jako stav spánku. Boží hlas mu praví: „Probud se, kdo spí“⁷. Jeho duše je pohroužena do hlubokého spánku, jeho duchovní smysly nejsou probuzeny, nerozeznávají duchovní dobro a zlo. Jeho vnitřní zrak⁸ je zaslepený a nevidí. Spočívá na něm mrákota a temnota, neboť spí v údolí stínu smrti⁹. Protože nemá, čím by poznával duchovní věci a cesty k jeho duši jsou zavřené, nachází se v hrobě, v pošetilé nevědomosti o tom, co by měl znát. Boží Zákon a jeho pravý vnitřní duchovní význam mu je naprosto cizí. Nemá žádnou představu o evangelijní svatosti, bez níž nikdo nespatří Pána¹⁰, ani o štěstí, jež nalézají jen ti, jejichž „život je skryt spolu s Kristem v Bohu“¹¹.

2. A protože pevně *spí*, je v určitém smyslu i *klidný*. Protože je *slepý*, je si *také jistý*. Říká si: „Mnou nic neotřese“¹². Tma, jež ho ze všech stran obklopuje, ho ukolébává do určitého pokoje, pokud se ten pokoj srovnává se skutky ďáblivými a se světskou, ďábelskou myslí¹³. *Nevidí*, že stojí na pokraji propasti, proto se jí *nebojí*. Nemůže se třást před nebezpečím, které nezná. Nemá dosti poznání, aby se bál. Proč v něm není bázně Boží? Protože Boha vůbec nezná. I když si neříká ve svém srdci „není Boha“¹⁴ a nepopírá, že „sídlí nad obzorem“¹⁵ aniž „se snižuje, aby všechno spatřoval“¹⁶, co se děje na zemi, přece se alespoň uklidňuje v epikurejském smyslu slovy: „Bůh je milostivý“¹⁷. Do této nejasné představy milosti míchá a plete všechnu Boží svatost a hlubokou nenávisť k hříchu, všechnu Boží spravedlnost, moudrost a pravdu. Nemá žádný strach z pomsty, která hrozí těm, kdo nejsou poslušní požehnaného Božího Zákona, protože mu nerozumí. Domnívá se, že hlavní věcí je, aby *žil* tak, aby *navenek* byl bez úhony, a nevidí, že se tato bezúhonnost má vztahovat na všechno smýšlení, na touhy, myšlenky, pohnutky srdce. Anebo si myslí, že tato povinnost už skončila, že Kristus „přišel zrušit Zákon nebo Proroky“¹⁸, aby spasil svůj lid v hříších, nikoli *od* hříchů, aby je přivedl do nebe bez svatosti, ačkoli řekl: „Nepomine jediné písmenko ani jediná čárka ze Zákona, dokud se všechno nestane“¹⁹ a „ne každý, kdo mi říká: »Pane, Pane«, vejde do království nebeského, ale ten, kdo činí vůli mého Otce v nebesích“²⁰.

3. Je bezstarostný, protože neví vůbec nic o sobě. Proto mluví o „po-

stupném pokání v budoucnu“, neví ještě přesně kdy, ale někdy než umře, a má za to, že to je v jeho moci. Co by mu v tom mohlo zabránit, když on chce? Žádný strach, jestliže se pevně rozhodne, pak to také dokáže!

4. Tato neznalost nevyunikne u nikoho tak silně jako právě u těch, kterým se říká *učení lidé*. Jestliže je přirozený člověk jedním z nich, dokáže mluvit zeširoka o svých rozumových schopnostech, o svobodě vůle a o naprosté nutnosti takové svobody, aby člověk mohl být mravní osobností. Vykládá a vyvozuje a dokazuje, že každý člověk může dělat co chce, že může své srdce obrátit ke zlému nebo k dobrému podle vlastního uvážení. Tak bůh tohoto světa dvojím způsobem oslepuje jeho mysl, aby mu za žádnou cenu „nevzešlo světlo evangelia slávy Kristovy“²¹.

5. Z této neznalosti sebe a Boha může někdy vzniknout u přirozeného člověka jakási radost, v níž si blahopřeje ke své moudrosti a dobotě, a často může mít i to, čemu svět říká radost. Může mít různá potěšení v tom, po čem člověk dychtí a co chtějí jeho oči a na čem si v životě zakládá²², zejména má-li velké bohatství, rozhojnil-li své jmění. Pak se „nádherně a vybraně strojí a den co den skvěle hoduje“²³. *A pokud tak činí*, „lidé ho budou chválit“²⁴. Řeknou: To je šťastný člověk. Neboť vrcholem lidského štěstí je oblékat se, chodit na návštěvy, bavit se, jíst a pít a věnovat se hrám²⁵.

6. Nepřekvapí, jestliže někdo, kdo žije v takových poměrech, opojený lichotkami a hříchem, si ve svých snech v bdělém stavu představuje, že žije ve *svobodě*. Jak snadno dokáže přesvědčit sám sebe, že je svoboden od všech *běžných chyb a předsudků* výchovy, že má jasný úsudek a vyhýbá se všem extrémům! Řekne snad: „Jsem prost všeho *blouznění* slabých a omezených povah, prost *pověry*, nemoci bláhovců a zbabělců, vždy spravedlivý a prost *pobožnůstkářství*, které se napořád vyskytuje u lidí, kteří nemyslí svobodně a šlechtně.“ A je až příliš jasné, že vůbec nemá onu „moudrost shůry“²⁶, svatost, náboženství srdce, myšlení Kristovo²⁷.

7. Po celou tu dobu je služebníkem hříchu. Dopouští se hříchů více méně den co den. Avšak neznepokojuje se: není „v područí“, jak někteří praví, necítí žádné odsouzení. Uklidňuje se (i kdyby vyznával, že věří, že křesťanské zjevení je od Boha) slovy: „Člověk je křeh-

ký tvor. Všichni jsme slabí. Každý člověk má své slabiny.“ Možná, že cituje Písmo: „Copak sám Šalomoun nepraví: Spravedlivý sedmkrát za den padne?²⁸ Všichni, kdo se domnívají, že jsou lepší než jejich bližní, jsou jistě pokrytci nebo blouznivci.“ Jestliže ho pak někdy napadne vážná myšlenka, hned ji potlačí slovy: „Proč bych se měl bát, když Bůh je milosrdný a Kristus zemřel za bezbožné²⁹“ A tak zůstává ochotným služebníkem hříchu, je spokojen v otroctví zániku³⁰, vnitř i vně nesvatý a spokojený s tím, že nejen nepřemáhá hřích, ale ani se nesnaží jej přemáhat, zejména hřích, který se ho tak snadno přichytí³¹.

8. Takový je stav každého *přirozeného člověka*, ať to je hrubý, pohoršující přestupník nebo vážený a ctěný hříšník, který má způsob, nikoli však moc pobožnosti³². Avšak jak může být takový člověk „usvědčen z hříchu“³³? Jak může být přiveden k *pokání*, aby byl *pod Zákonem*, aby přijal *Ducha otroctví*? To je otázka, o které budeme přemýšlet dále.

II.

1. Bůh se dotýká srdce toho, kdo spí ve tmě a stínu smrti³⁴, buď nějakým hrozným projevem prozívatelnosti nebo svým slovem, spojeným s mocí Ducha. Takový člověk je strašným způsobem probuzen ze spánku a začíná si uvědomovat své nebezpečí. Možná v jediném okamžiku, možná postupně se mu otevírá vnitřní zrak³⁵, a teprve teď (kdy je závoj částečně odkryt) poznává skutečný stav, v němž se nachází. Do jeho duše proniká hrozná zář, taková, jaká vychází z bezedné propasti, z nejspodnějších hlubin, z ohnivého jezera hořícího sírou³⁶. Teď konečně vidí, že milující, milosrdný Bůh je také „oheň stravující“³⁷, že to je Bůh spravedlivý a hrozný, že odplácí člověku podle jeho činů³⁸, že vchází v soud s bezbožníkem pro každé prázdné slovo a pro myšlení jeho srdce. Vidí teď jasně, že velký a svatý Bůh má oči čisté, které „se nemohou dívat na zlo“³⁹, že trestá každého, kdo povstává proti němu, a odplácí tomu, kdo ho nenávidí⁴⁰. Vidí, jak „je hrozné upadnout do ruky živého Boha“⁴¹.

2. Začíná teď chápat vnitřní, duchovní smysl Božího Zákona. Vidí, že „rozkaz jeho je přeširoký náramně“⁴² a že „nic se neskryje před jeho žárem“⁴³. Je přesvědčen, že jeho každá část se vztahuje nejen na vnější hřích nebo neposlušnost, nýbrž i na to, co se děje ve skrytých hlubi-

nách srdce, kam žádné oko kromě Božího nepronikne. Slyší-li teď „nezabiješ“⁴⁴, Bůh mluví v hromu: „Kdokoliv nenávidí svého bratra, je vrah“⁴⁵, „Kdo svého bratra zatracuje, propadne ohnivému pecku“⁴⁶. Říká-li Zákon: „nesesmílníš“⁴⁷, zní mu v uších Boží hlas: „Každý, kdož pohledí na ženu chtivě, již s ní zcizoložil ve svém srdci“⁴⁸. A tak cítí v každém bodě Boží slovo jako „živé, mocné a ostřejší než jakýkoli dvousečný meč“⁴⁹, „pronikající až na rozhraní duše a ducha, kostí a morku“⁵⁰. A ví to tím spíše, že si sám uvědomuje, jak zanedbal tak slavné spasení⁵¹, že „zneuctil Božího Syna“, který ho vykoupil z jeho hříchů, a „za nic neměl krev smlouvy“⁵², měl ji za obyčejnou a neposvěcující.

3. A když ví, že „nahé a odhalené je všechno před očima toho, jemuž se budeme ze všeho odpovídat“⁵³, vidí, že sám je nahý, zbavený všech fíkových listů, které si nasušil, všech svých ubohých předsudků proti náboženství nebo mravnosti a svých bídných omluv za hřešení proti Bohu. Vidí sebe jako dávné oběti, *tetrachélismenon*, *rozetnuté*⁵⁴ od šíje dolů, takže celé nitro je odkryto. Jeho srdce je obnažené a on vidí, že je plné hříchů, „nejlživější nade všechno a nejprevrácenější“⁵⁵, že je zkaženější a ohavnější než se dá vyjádřit, že v něm nepřebývá dobro⁵⁶, jen nespravedlnost a bezbožnost, že každý jeho záchvěv, každý výtvar jeho mysli i srdce je v každé chvíli jen zlý⁵⁷.

4. A on nejen vidí, nýbrž i cítí v sobě, a to pohnutím duše, které nedokáže popsat, že pro hřichy svého srdce, i když jeho život je bezúhonný (což však není a ani nemůže být, neboť „špatný strom nemůže nést dobré ovoce“⁵⁸), zasluhuje, aby byl uvržen do „ohně neuhasitelného“⁵⁹. Cítí, že „odplata“, spravedlivá odměna „za hřích“ – především za jeho hřích – „jest smrt“⁶⁰, a to ta druhá smrt⁶¹, smrt, která neumírá, záhuba těla a duše v peckle⁶².

5. Zde končí jeho příjemný sen, jeho klamný klid, jeho falešný pokoj, jeho pošetilá jistota. Jeho radost se začíná rozptylovat jako mrak, zábavy, které kdysi miloval, už ho netěší. Ztratily pro něho všechnu pŕvab, oškliví si je a je jimi unaven. Stíny štěstí prchají a mizí v zapomnutí, takže všechno ztrácí a tĕká sem tam, hledá odpočnutí, avšak nenalézá.

6. Když se rozplyne opar tĕch omamných prostředků, cítí úzkost ranĕného ducha. Shledává, že hřích, kterému popustil uzdu (ať to je

pýcha, hněv nebo zlá žádost, svévole, zlomyslnost, závist, msta nebo cokoli jiného), vrhá duši do úplné bídy. Cítí bolest srdce pro pozhánání, která ztratil, a kletbu, která na něho byla uvalena. Dělá si výčitky svědomí, že tak zahubil sám sebe a pohrdl milostí. Poznává strach z živého vědomí Božího hněvu a jeho důsledků, a z odsouzení, které si spravedlivě zasloužil a které mu visí nad hlavou; strach ze smrti, která je pro něho branou do pekla, vstupem do věčné smrti; strach z ďábla, vykonavatele Božího hněvu a spravedlivé Boží pomsty; strach z lidí, kteří – kdyby zabili jeho tělo – by tím uvrhli tělo i duši do pekla; strach, který někdy dosahuje takové síly, že ubohá, hříšná, provinilá duše je polekána vším a ničím, stíny, šelestem odvátného listí⁶³. Někdy to hraničí se šílenstvím, člověk je jako „opilý, ale ne vínem“⁶⁴, jako zbavený smyslů, chápání, všech přirozených schopností. Někdy se dokonce blíží až k hranici zoufalství, takže ten, kdo se třese při zmínce o smrti, je ochoten se každým okamžikem vrhnout do její náruče, zvolit „smrt nad život“⁶⁵. Takový člověk někdy až „řve pro úzkost srdce svého“⁶⁶. Volá: „Mužný duch snáší nemoc, ale ducha ubitého kdo unese?“⁶⁷.

7. Teď doopravdy touží se vysvobodit z hříchu a začíná s ním zápasit. Ačkoli však bojuje ze všech sil, nemůže zvítězit: hřích je mocnější než on. Rád by mu unikl, je však tak pevně uvězněn, že nemůže uniknout. Je rozhodně proti hříchu, hřeší však dál; vidí osidlo a hrozí se ho a přece však do něj padá. Rozum, kterým se chlubil, je mu platný jenom tolik, že zveličuje jeho vinu a stupňuje jeho bídu. Tak vypadá jeho svobodná vůle: je svobodná jenom ke zlému, svobodná pít „nepravost jako vodu“⁶⁸, vzdalovat se stále více od živého Boha a „vysmívat se Duchu milosti“⁶⁹.

8. Čím více zápasí, touží, pracuje, aby byl svoboděn, tím více cítí své řetězy, bolestné řetězy hříchu, kterými ho satan svazuje a lapá „k ničení jeho vůle“⁷⁰. Je jeho služebníkem, a ať ho to trápí sebevíc a ať se vzpírá jak chce, nevitězí. Pro hřích zůstává v otroctví a strachu: zpravidla pro nějaký vnější hřích, k němuž má zvláštní sklon svou přirozeností nebo ze zvyku či pro vnější okolnosti; vždy však i pro nějaký vnitřní hřích, pro zlé smýšlení nebo nesvatý stav mysli. Čím více se tím trápí, tím více hřích vítězí. Žádným úsilím se nemůže zbavit svých okovů. Tak se neustále moří, lituje a hřeší a opět lituje a hřeší, až nakonec si ubohý,

hříšný, bezmocný nešťastník neví rady a jenom vzdychá: „Jak ubohý jsem to člověk! Kdo mě vysvobodí z tohoto těla smrti?“⁷¹

9. Celý tento zápas člověka, který je „pod Zákonem“⁷², který má „Du-cha otroctví a strachu“⁷³, popisuje pěkně apoštol v sedmé kapitole Listu Římanům, když mluví jako probuzený člověk. Říká: „Já jsem kdysi žil bez zákona“ (v. 9). Měl jsem hojnost života, moudrosti, síly a ctnosti, jak jsem se domníval. „Když však přišel zákon, hřích ožil a já jsem zemřel.“ Když přišel Zákon ve svém duchovním smyslu do mého srdce s Boží mocí, můj vrozený hřích byl rozvířen, podrážděn, zapálen, a všechna moje ctnost odumřela. „Tak se ukázalo, že právě přikázání, které mi mělo dát život, přineslo mi smrt. Hřích použil přikázání jako příležitost, aby mne oklamal a tak mě usmrtil“ (v. 10 a 11). Přišel na mě znenadání, zahubil všechnu mou naději a jasně ukázal, že jsem uprostřed života mrtev. „Zákon je tedy sám o sobě svatý a přikázání svaté, spravedlivé a dobré“ (v. 12). Už více neobviňuji přikázání, nýbrž zkaženost svého vlastního srdce. Uznávám, že „zákon je duchovní, já však jsem tělesný, hříchu prodán“ (v. 14): vidím teď duchovní povahu Zákona a své vlastní tělesné, dábelké srdce, „zaprodané hříchu“, zcela zotročené (jako otroci koupení za peníze byli zcela v moci svého pána). „Vždyť nedělám to, co chci, nýbrž to, co nenávidím“ (v. 15). Takové je otroctví, pod kterým úpím, takové je tyranství mého krutého pána. „Chtít dobro, to dokážu, ale vykonat už ne. Vždyť nečiním dobro, které chci, nýbrž zlo, které nechci“ (v. 18 a 19). „Objevují tedy takový zákon“, vnitřní pudící sílu: „Když chci činit dobro, mám v dosahu jen zlo. Ve své nejvnitřnější bytosti s radostí souhlasím se zákonem Božím“ (v. 21 a 22). (V „mé mysli“: tak apoštol vysvětluje svůj výrok v následujících slovech a tak je *ho esó anthrópos*, vnitřní člověk, chápán také u všech řeckých pisatelů.) „Ve svých údech pozorují, že jiný zákon“, jiná pudící síla, „vede boj proti zákonu, kterému se podřizuje má mysl“, vnitřní člověk, „a činí mě zajatcem zákona hříchu“ (v. 23), vlekoucí mě, jako bych byl přivázan ke kolům vozu svého přemožitele, tam, kam má duše nechce. „Jak ubohý jsem to člověk! Kdo mě vysvobodí z tohoto těla smrti?“ (v. 24). Kdo mě vysvobodí z tohoto bezmocného, umírajícího života, z tohoto otroctví hříchu a bídy? Než se tak stane, „tentýž já“ (nebo spíše „tento já“, *autos ego*, tento člověk, kterého nyní líčím), „sloužím svou myslí“, nebo vnitřním člověkem, „zákonu Božímu“: má mysl, mé svědomí je na Boží

straně, „ale svým tělem zákonu hřichu“ (v. 25), jsem unášen silou, jíž se nedokážu vzepřít.

10. Jaký to je živý obraz člověka „pod Zákonem“! Člověka, který cítí břemeno, jehož se nemůže zbavit, který dychtí po svobodě, síle a lásce, avšak je stále v strachu a otroctví! Až pak přijde doba, kdy Bůh na ubožákovo volání „kdo mě vysvobodí“ z tohoto otroctví hřichu, z tohoto těla smrti, odpoví: „Milost Boží, která nám byla dána v Kristu Ježíši“⁷⁴.

III.

1. Potom toto bídné otroctví končí a člověk už není více „pod zákonem, ale pod milostí“⁷⁵. O tomto stavu budeme uvažovat za třetí: o stavu člověka, který našel *milost* v očích Božích, v očích otcových, o člověku, který má *milost* nebo moc Ducha svatého, jenž kraluje v jeho srdci, o člověku, který přijal podle apoštolových slov „Ducha synovství, v němž volá: Abba, Otče!“⁷⁶

2. „Když ve svém soužení úpěl k Hospodinu, vytrhl jej z tísně“⁷⁷. Jeho oči jsou otevřeny úplně jinak než předtím, aby viděly milujícího, milostivého Boha. Když volá „dovol mi spatřit tvou slávu!“⁷⁸, slyší v nitru své duše hlas: „Všechna má dobrota přejde před tebou a vyslovím před tebou jméno Hospodin. Smiluji se však, nad kým se smiluji, a slituji se, nad kým se slituji.“⁷⁹ A netrvá dlouho, a „sstoupí Hospodin v oblaku a zavolá: HOSPODIN.“⁸⁰ Potom člověk spatří, nikoli však očima z masa a krve, „Hospodina, Boha plného slitování a milostivého, shovívavého, nejvyššího milosrdného a věrného, který osvědčuje milosrdenství tisícům pokolení, který odpouští vinu, přestoupení a hřích“⁸¹.

3. Nebeská uzdravující zář teď proniká do jeho duše. Bude „vzhlížet k tomu, kterého probodl“⁸², a „Bůh, který řekl: »ze tmy ať zazáří světlo«, osvětlil jeho srdce“, poznává „světlo slávy Boží ve tváři Kristově“⁸³. Má Boží „důvod neviditelných“ věcí⁸⁴, nepostižitelných smysly, i „hlubiny Boží“⁸⁵, zejména Boží lásky, odpouštějící tomu, kdo uvěří v Ježíše. Přemožena tímto zřením volá celá jeho duše: „Můj Pán a můj Bůh!“⁸⁶. Neboť vidí, že všechny nepravosti byly vloženy na toho, který je „na svém těle vzal na kříž“⁸⁷, vidí Beránka Božího, který snímá jeho hříchy. Jasně teď poznává, že „v Kristu Bůh usmířil svět se se-

bou... toho, který nepoznal hřích, kvůli nám ztotožnil s hříchem, abychom v něm dosáhli Boží spravedlnosti“⁸⁸, a že sám je smířen s Bohem touto krví smlouvy!

4. Zde končí vina a moc hříchu. Nyní může člověk prohlásit: „Jsem ukřižován s Kristem, nežiji už já, ale žije ve mně Kristus. A život, který zde nyní žiji“, v tomto smrtelném těle, „žiji ve víře v Syna Božího, který si mne zamiloval a vydal sebe samého za mne“⁸⁹. Zde končí výčitky a úzkost srdce a muka raněné duše. Bůh „obrátil žal v radost“⁹⁰. On „působí bolest“, nyní však „obváže rány“⁹¹. Zde také končí služba v strachu, neboť „jeho srdce pevně doufá v Hospodina“⁹². Už se nebojí Božího hněvu, neboť ví, že hněv je od něho odvrácen, a nehledí už k Bohu jako k přísnému Soudci, nýbrž jako k milujícímu Otci. Už se nebojí ďábla, neboť ví, že nad ním nemá moc, „kdyby mu nebyla dána shůry“⁹³. Nebojí se pekla, neboť je dědicem nebeského království, a proto se také nebojí smrti, pro kterou byl v minulosti po mnoho let „držen v otroctví“⁹⁴. Spíše ví, že „bude-li stan našeho pozemského života stržen, čeká nás příbytek od Boha, věčný dům v nebesích, který nebyl zbudován rukama. Proto sténá touhou, aby byl oděn příbytkem nebeským“⁹⁵. Vzdechává po odložení tohoto zemského stanu, aby „to, co je smrtelné, bylo pohlceno životem“, neboť ví, že Bůh ho „k tomu připravil a dal mu již Ducha jako závdavek“⁹⁶.

5. A „kde je Duch Páně, tam je svoboda“⁹⁷, svoboda nejen od viny a strachu, nýbrž od hříchu, od nejtěžšího jha, od nejhoršího ze všech otroctví. Jeho práce teď není marná.⁹⁸ Osidlo je protrženo a on unikl.⁹⁹ Teď nejen zápasí, ale přemáhá, nejen bojuje, ale vítězí. „Už neotročí hříchu... Je mrtev hříchu, ale živ Bohu... Hřích neovládá jeho smrtelné tělo“ ani „neposlouchá, čeho se mu zachce. Nepropůjčuje hříchu své tělo za nástroj nepravosti... ale za nástroj spravedlnosti... A tak byl osvobozen od hříchu a stal se služebníkem spravedlnosti“ (Ř 6,6.11–13.18).

6. Tak „má pokoj s Bohem skrze našeho Pána Ježíše Krista“, chlubí se „nadějí, že dosáhne slávy Boží“¹⁰⁰ a má moc nad každým hříchem, nad každou zlou žádostí a zlým smýšlením, slovem a skutkem a je živým svědkem „svobody a slávy dětí Božích“¹⁰¹, které jsou všechny účastny téže „vzácné víry“¹⁰² a jednomyslně vydávají svědectví: „Přijali jsme Ducha synovství, v němž voláme: Abba, Otče.“

7. Tento Duch neustále „v nich působí, že chtějí i činí, co se mu líbí“¹⁰³. On vylévá do jejich srdce lásku k Bohu¹⁰⁴ a lásku ke všem lidem a tím očišťuje jejich srdce od milování světa, žádosti těla, žádosti očí a pýchy života.¹⁰⁵ On osvobozuje od hněvu a pýchy, od všech nezřízených vášní. Proto jsou vysvobozeni od zlých slov a skutků, od všeho nesvatého obcování, nečiní nikomu nic zlého a jsou horliví ve všech dobrých skutcích.¹⁰⁶

8. Shrňme-li: *přirozený* člověk se nebojí Boha a nemiluje Boha, člověk *pod Zákonem* se ho bojí, člověk *pod milostí* ho miluje. Ten první nemá v Božích věcech jasno a chodí v hluboké temnotě, druhý vidí mučivou zář pekelného ohně, třetí pak radostné světlo nebes. Ten, kdo spí spánkem smrti, má nepravý pokoj; kdo se probudil, nemá žádný pokoj; kdo věří, má pravý pokoj – Boží pokoj, který naplňuje a ovládá jeho srdce. Pokřtěný nebo nepokřtěný pohan má zdánlivou svobodu, která je ve skutečnosti prostopášností; žid nebo člověk pod židovským Zákonem je v těžkém, žalostném otroctví; křesťan se těší pravé, slavné svobodě Božích dětí.¹⁰⁷ Neprobuzený syn ďáblův¹⁰⁸ hřeší ochotně, probuzený člověk hřeší s odporem. Boží dítě „nehřeší“, ale „samo sebe střeží a Zlý se ho ani nedotkne“¹⁰⁹. Zkrátka: přirozený člověk nevíteží a nebojuje, člověk pod Zákonem bojuje s hříchem, avšak nemůže zvítězit, člověk pod milostí bojuje a vítězí, ano „slavně vítězí mocí toho, který si ho zamiloval“¹¹⁰.

IV.

1. Z tohoto jasného přehledu o trojím stavu člověka, *přirozeném*, *pod Zákonem* a *pod milostí*¹¹¹, plyne, že nestačí dělit lidi na upřímné a neupřímné. Člověk může být upřímný v každém z těchto stavů, nejen když má „Ducha synovství“, nýbrž i když má „Ducha otroctví, aby propadl strachu“, dokonce i když nemá ani tento strach, ani lásku. Nesporně mohou být upřímní pohané jako i upřímní židé nebo křesťané. Tato okolnost pak naprosto nedokazuje, že by člověk byl přijat u Boha.

„Sami sebe se ptejte“ nejen zda jste upřímní, ale „zda vskutku žijete z víry“¹¹². Ptejte se bedlivě (neboť to je pro vás velice důležité), co ovládá vaši duši. Je to Boží láska? Je to Boží bázeň? Anebo to není ani jedno, ani druhé? Není to spíše milování světa, záliba v zábavách

a v zisku, v pohodlí nebo ve slávě? Jestliže ano, pak nejsi ani tak daleko jako židé. Jsi stále ještě *pohanem*. Máš ve svém srdci nebe? Máš Ducha synovství, volajícího neustále: Abba, Otče? Anebo voláš k Bohu jakoby „z lůna podsvětí“¹¹³, zdrcen žalem a bázní? Anebo ti to všechno je cizí a nedovedeš pochopit, co mám na mysli? Pohane, sejmi masku! Nikdy jsi Krista neoblékl!¹¹⁴ Dívej se nezakrytou tváří! Pohled k nebi a příznej před tím, který je živ od věků na věky, že nemáš podíl ani se syny, ani se služebníky Božími.

Ať jsi kdokoli, činíš hřích nebo nečiníš? Pak-li ano, činíš jej ochotně, nebo s odporem? V každém případě ti Bůh říká, čím jsi: „Kdo se dopouští hříchu, je z ďábla“¹¹⁵. Hřešíš-li ochotně, jsi ďáblovým věrným služebníkem a on ti neopomene dát odměnu za tvou práci. Hřešíš-li s odporem, stále ještě jsi jeho služebníkem. Kéž tě Bůh vysvobodí z jeho ruky!

Bojuješ denně s hříchem a vítězíš nad ním denně stále víc? Pak tě uznávám za Boží dítě. Stůj pevně v slavné svobodě! Bojuješ, ale nevítejší, usiluješ o nadvládu, nemůžeš ji však získat? Pak ještě nevěříš v Krista, vytrvej však a poznáš Pána. Či vůbec nebojuješ, ale vedeš lehký, pohodlný, přizpůsobivý život? Jak se opovažuješ nazývat se Kristovým jménem, abys z něho činil pohoršení mezi pohany? Probuď se, spáči! Volej k Bohu než tě pohltí hluboké vody¹¹⁶.

2. Jeden z důvodů, proč mnozí smýšlejí o sobě výš než by měli smýšlet¹¹⁷ a proč nepoznávají stav, ve kterém jsou, je v tom, že se tyto různé stavy duše často mísí a do jisté míry vyskytují u jedné osoby. Zkušenost ukazuje, že stav pod Zákonem nebo strachem se často mísí se stavem přirozeným, neboť někteří lidé spí pevně v hříchu, někdy však jsou více nebo méně probuzeni. A jako Duch Boží nečeká na zavolání člověka, tak se někdy sám *chce* ozvat. Předěsí pohany, takže alespoň na čas „si uvědomí, že jsou jenom lidé“¹¹⁸. Pocítí břemeno hříchu a vážně si přejí uniknout nadcházejícímu hněvu.¹¹⁹ Avšak ne nadlouho! Jen zřídka nechají proniknout usvědčující šípy hluboko do své duše. Rychle tlumí Boží milost a navracejí se k životu v bahništi.¹²⁰

Podobně se často mísí stav pod milostí¹²¹ nebo stav lásky se stavem pod Zákonem. Někteří, kdo mají ducha otroctví a strachu, zůstávají totiž stále bez naděje. Moudrý a milostivý Bůh to málokdy dopustí,

neboť „pamatuje, že jsme prach“¹²² a nechce, aby zemřelo tělo a duch, které stvořil. Proto, když uzná za dobré, dává světlo těm, kdo jsou ve tmě.¹²³ Způsobuje, aby jeho dobrota je předcházela¹²⁴, a dokazuje, že je Bohem, který vyslýchá modlitbu¹²⁵. A tito lidé vidí zaslíbení, které je ve víře v Krista Ježíše, ač je ještě daleko, a jsou tím povzbuzeni, aby „vytrvali v běhu, jak je jim uloženo“¹²⁶.

3. Jiným důvodem, proč někteří oklamávají sami sebe, je to, že neuvažují, jak daleko člověk může jít a ještě být v přirozeném stavu, v nejlepším případě ve stavu pod Zákonem. Člověk může být soucitný a dobrotivý, přívětivý, zdvořilý, laskavý, přátelský, může být do jisté míry pokorný, trpělivý, zdrženlivý a mít další mravní ctnosti. Může mít velkou touhu zbavit se všech nepravostí a dosáhnout vyšších ctností. Může se vystříhat mnohého zla, možná všeho, co je v rozporu se spravedlností, milosrdenstvím nebo pravdou. Může prokazovat mnohé dobro, sytit hladové, odívat nahé¹²⁷, pomáhat vdovám a sirotkům. Může se účastňovat veřejných bohoslužeb, modlit se v soukromí, číst mnoho zbožných knih, a přece při tom všem může být jenom přirozeným člověkem, který nezná sebe ani Boha, může být bez ducha bázně a ducha lásky, může být člověkem, který nečinil pokání, ani neuvěřil evangeliu.¹²⁸

Avšak dejme tomu, že k tomu všemu přistoupí hluboké povědomí hříchu a velká bázeň před Božím hněvem, usilovná touha odvrhnout všeliký hřích a naplnit všechnu spravedlnost¹²⁹, hojná radost v naději a záblesky lásky, často osvěčující duši. Ani to vše nedokazuje, že člověk je „pod milostí“, že má pravou, živou, křesťanskou víru, dokud Duch synovství nepřebývá v jeho srdci, dokud nemůže neustále volat: „Abba, Otče!“.

4. Proto ty, který jsi nazýván Kristovým jménem, dej pozor, aby ses nemínil s cílem svého svrchovaného povolání¹³⁰. Dej pozor, abys nezůstal v přirozeném stavu s těmi mnohými, kteří jsou považováni za *dobré křesťany*, nebo ve stavu pod Zákonem, v němž jsou lidé vysoce váženi a obyčejně spokojeně žijí a umírají. Nikoli, Bůh pro tebe připravil lepší věci, vytrváš-li, dokud jich nedosáhneš. Nejsi povolán ke strachu a třesení jako ďáblové¹³¹, nýbrž k radosti a lásce jako Boží andělé. „Miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly.“¹³² „Stále se raduj, v modlitbách neustávej, za všech okolností děkuj.“¹³³ Čiň Boží vůli na zemi

jako je činěna v nebi¹³⁴. Zkoumej, „co je vůle Boží, co je dobré, Bohu milé a dokonalé“.¹³⁵ Přinášej sám sebe „jako živou, svatou Bohu milou obětí“.¹³⁶ Drž se toho, „k čemu jsi již dospěl“¹³⁷, „upřen k tomu, co je před tebou“¹³⁸ až „Bůh pokoje... tě posílí ve všem dobrém, v tobě působí to, co se mu líbí, skrze Ježíše Krista. Jemu buď sláva na věky věků! Amen.“¹³⁹

Poznámky

- ¹ Viz *Ga 3,26*
- ² *Ga 4,6*
- ³ Srv. *Mk 12,34*
- ⁴ Srv. *1K 2,14*
- ⁵ *Ř 6,14n*
- ⁶ Tamtéž
- ⁷ *Ef 5,14*
- ⁸ Viz *Ef 1,18*
- ⁹ *Ž23,4 Kral.*
- ¹⁰ Viz *Žd 12,14*
- ¹¹ *Ko 3,3*
- ¹² *Ž 10,6*
- ¹³ Viz *Jk 3,15*
- ¹⁴ *Ž 14,1; 53,1 Kral.*
- ¹⁵ *Iz 40,22*
- ¹⁶ Srv. *Ž 113,6 Kral.*
- ¹⁷ *Ž 116,5*
- ¹⁸ *Mt 5,17*
- ¹⁹ *Mt 5,18*
- ²⁰ *Mt 7,21*
- ²¹ *2K 4,4*
- ²² Viz *1J 2,16*
- ²³ Srv. *L 16,19*
- ²⁴ Srv. *L 6,26*
- ²⁵ Viz *Ex 32,6*
- ²⁶ *Jk 3,17*
- ²⁷ Viz *Fp 2,5*
- ²⁸ Ironická parafráze *Př 24,16*
- ²⁹ Srv. *Ř 5,8*
- ³⁰ Viz *Ř 8,21*
- ³¹ Viz *Žd 12,1*
- ³² Viz *2Tm 3,5 Kral.*
- ³³ Srv. *J 8,46*
- ³⁴ Viz *L 1,79*
- ³⁵ Viz *Ef 1,18*
- ³⁶ Viz *Zj 19,20*
- ³⁷ *Žd 12,29*
- ³⁸ Viz *Př 24,12; Ž 62,12*
- ³⁹ *Abk 1,13*
- ⁴⁰ Viz *Dt 7,10 Kral.*
- ⁴¹ *Žd 10,31*
- ⁴² Srv. *Ž 119,96 Kral.*
- ⁴³ *Ž 19,6*
- ⁴⁴ *Ex 20,13*
- ⁴⁵ *1J 3,15*
- ⁴⁶ *Mt 5,22*
- ⁴⁷ *Ex 20,14*
- ⁴⁸ *Mt 5,28*
- ⁴⁹ *Žd 4,12*
- ⁵⁰ Tamtéž
- ⁵¹ Viz *Žd 2,3*
- ⁵² Srv. *Žd 10,29*
- ⁵³ *Žd 4,13*
- ⁵⁴ Tento řecký výraz není v NZ.
- ⁵⁵ Srv. *Jr 17,9*
- ⁵⁶ Viz *Ř 7,18*

- 57 Viz *Gn 6,5*
- 58 *Mt 7,18*
- 59 *Mk 9,43*
- 60 *Ř 6,23* Kral.
- 61 Viz *Zj 21,8*
- 62 Viz *Mt 10,28*
- 63 Viz *Lv 26,36*
- 64 *Iz 29,9; 51,21*
- 65 *Jb 7,15* Kral.
- 66 *Ž 38,8* Kral.
- 67 *Př 18,14*
- 68 *Jb 15,16* Kral.
- 69 Srv. *Žd 10,29*
- 70 *2Tm 2,26* Kral.
- 71 *Ř 7,24*
- 72 *Ř 6,14n*
- 73 Srv. *Ř 8,15*
- 74 Srv. *1K 1,4*
- 75 *Ř 6,14*
- 76 Srv. *Ř 8,15*
- 77 Srv. *Ž 107,6*
- 78 *Ex 33,18*
- 79 *Ex 33,19*
- 80 Srv. *Ex 34,5* Kral.
- 81 Srv. *Ex 34,6n*
- 82 Srv. *Za 12,10*
- 83 Srv. *2K 4,6*
- 84 Srv. *Žd 11,1* Kral.
- 85 *1K2,10*
- 86 *J 20,28*
- 87 Srv. *1Pt 2,24*
- 88 *2K 5,19.21*
- 89 *Ga 2,20*
- 90 Srv. *Jk 4,9*: „vaše radost se obrátí v žal“
- 91 *Jb 5,18*
- 92 *Ž 112,7*
- 93 Srv. *J 19,11*
- 94 *Žd 2,15*
- 95 Srv. *2K 5,1–2*
- 96 Srv. *2K 5,4–5*
- 97 *2K3,17*
- 98 Viz *1K 15,58*
- 99 Viz *Ž 124,7*
- 100 Srv. *Ř 5,1–2*
- 101 *Ř 8,21*
- 102 *1Pt 1,1*
- 103 Srv. *Fp 2,13*
- 104 Viz *Ř 5,5*
- 105 Viz *1J 2,16* Kral.
- 106 Viz *Tt 2,14*
- 107 Viz *Ř 8,21*
- 108 Viz *Sk 13,10*
- 109 *1J 5,18*
- 110 Srv. *Ř 8,37*
- 111 Angl. doslova „evangelical“
- 112 *2K 13,5*
- 113 *Jon 2,3*
- 114 Viz *Ga 3,27*
- 115 *1J 3,8*
- 116 Viz *Ž 69,15*
- 117 Viz *Ř 12,3*
- 118 Srv. *Ž 9,20*
- 119 Viz *Mt 3,7; Lk 3,7*
- 120 Viz *2Pt 2,22*
- 121 Angl. „evangelical state“
- 122 *Ž 104,14*
- 123 Viz *Lk 1,79*
- 124 Viz *Ex 33,19*
- 125 Viz *Př 15,29*
- 126 Srv. *Žd 12,1*
- 127 Viz *Mt 25,35n*

¹²⁸ Viz *Mk 1,15*

¹²⁹ Viz *Mt 3,15*

¹³⁰ Viz *Fp 3,14* Kral.

¹³¹ Viz *Jk 2,19*

¹³² *Mk 12,30*

¹³³ *Srv. 1Te 5,16–18*

¹³⁴ Viz *Mt 6,10; Lk 11,2*

¹³⁵ *Ř 12,2*

¹³⁶ *Ř 12,1*

¹³⁷ *Srv. Fp 3,16*

¹³⁸ *Srv. Fp 3,13*

¹³⁹ *Žd 13,20n*

10. Svědectví Ducha I.

Boží Duch dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti. Ř 8,16

1. Jak mnoho domýšlivců, kteří nerozumějí tomu, co říkají, ani tomu, co tvrdí, překroutilo toto slovo Písem k velké škodě, ne-li záhubě svých duší! Jak mnoho jich pokládalo hlas svých vlastních dohadů za toto „svědectví Božího Ducha“ a pak si bláhově namlouvali, že jsou Božími dětmi, zatímco dělali činy ďáblovy¹! Jsou to vpravdě a skutečně *blouznivci*, a to v tom nejhorším slova smyslu. Ale jak těžko se dají přesvědčit, zejména jestliže tento duch klamu v nich hluboko zakořenil. Všechny snahy přivést je k poznání sebe sama budou považovat za bojování proti Bohu². A vášnivost a prudkost ducha, kterému říkají „statečné bojování o víru“³, je povznáší tak vysoko nad běžné způsoby přesvědčování, že můžeme říci „u lidí je to nemožné“⁴.

2. Jaký tedy div, jestliže se mnozí rozumní lidé, kteří vidí hrozné následky této iluze a snaží se jí co nejvíce vyhnout, přikloní k jinému extrému? Jestliže nechtějí věřit nikomu, kdo říká, že má toto svědectví, pro něž jiní tak těžce pobloudili? Jestliže jsou ochotni označit za „blouznivce“ všechny, kdo užívají výrazy tak hrozným způsobem zneužité? Jestliže staví v potaz, zda svědectví, o kterém zde je řeč, je výsadou *obyčejných* křesťanů, či spíše – jak se domnívají – jedním z *mi-mořádných* darů, které se vyskytly jen v apoštolském věku?

3. Jsme však nuceni zabíhat do jednoho nebo druhého extrému? Nemůžeme jít střední cestou – zachovávat dostatečný odstup od ducha klamu a blouznění, aniž přitom popřeme dar Boží a vzdáme se velké výsady Božích dětí? Jistě že můžeme. Proto uvažujme v přítomnosti a bázni Boží:

Co je toto „svědectví našeho ducha“, co je „svědectví Božího Ducha“ a jak „dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti“?

Jak je toto společné svědectví Božího Ducha a našeho ducha jasně a spolehlivě rozlišeno od domýšlivosti přirozené mysli a od ďáblova klamu?

I.

1. Uvažujme nejprve o tom, co je „svědectví našeho ducha“. Mohu si jen přát, aby všichni, kdo zahrnují svědectví Božího Ducha do rozu-

mového svědectví našeho vlastního ducha, si všimli, že v tomto textu apoštol naprosto nemluví *jenom* o svědectví našeho ducha, takže může vzniknout otázka, zda *vůbec* o něm mluví, zda nemluví *jenom* o svědectví Božího Ducha. Původní text lze pochopit také tímto způsobem. Apoštol v předchozím verši prohlásil: „Přijali jste Ducha synovství, v němž voláme: Abba, Otče!“⁵⁾ a ihned připojuje „*auto to pneuma*“ (některé rukopisy čtou „*to auto pneuma*“) „*symmartyrei to pneumatí hémon hoti esmen tekna theou*“, což lze přeložit: „Tentýž Duch dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti“ (předložka „*syn*“ jenom naznačuje, že tak svědčí *ve stejnou dobu*, kdy nás uschopňuje volat „Abba, Otče“). O to se však nepř. Vidím, že tolik jiných textů a zkušenost všech skutečných křesťanů dostatečně dokládá, že každý věřící má svědectví Božího Ducha i vlastní svědectví, že je Božím dítětem.

2. Základ našeho vlastního svědectví je v oněch četných textech Písma, které popisují znaky Božích dětí tak jasně, že si je každý může ověřit. Také mnozí starší a novější autoři je sebrali a postavili do nejjasnějšího světla. Jestliže někdo potřebuje další jasno, může je dostat z Božího slova, bude-li o tomto slově rozjímat před Bohem vskrytu a rozmlouvat s těmi, kdo znají Boží cesty. A ovšem i rozumem a chápáním, které Bůh dal a které by náboženství nemělo umlčovat, nýbrž zdokonalovat – podle apoštola: „Bratří, ve svém myšlení nebudte jako děti. Ve zlém buďte jako nemluvňata, ale v myšlení buďte dospělí“ (1K 14,20) – každý člověk může vztáhnout tyto znaky Písem na sebe a poznat, je-li Božím dítětem. Proto za prvé: Ví-li, že „kdo se dají vést Duchem Božím“ k svatému smýšlení a svatým činům, „jsou synové Boží“ (o čemž ho neklamně ujišťuje svaté Písmo⁶⁾); za druhé, ví-li, že já jsem takto „veden Duchem Božím“, pak snadno usoudí: „proto jsem synem Božím.“

3. S tím se shodují všechna jasná prohlášení svatého Jana v jeho prvním listě: „Podle toho víme, že jsme ho poznali, jestliže zachováváme jeho přikázání“ (2,3). „Kdo zachovává jeho slovo, vpravdě v něm láska Boží je dokonalá. Podle toho poznáváme, že v něm jsme“ (v.5) – že jsme Boží děti. „Víte-li, že on je spravedlivý, pochopte, že také každý, kdo činí spravedlnost, je z něho zrozen“ (v.29). „My víme, že jsme přešli ze smrti do života, protože milujeme své bratry“ (3,14). „V tomto poznáme, že jsme z pravdy, a tak před ním upokojíme své

srdce,“ protože totiž „nemilujeme“ jedni druhé „pouhým slovem, ale opravdovým činem“ (v.18n). „Že zůstáváme v něm..., poznáváme podle toho, že nám dal svého (milujícího) Ducha“ (4,13). A „že v nás zůstává, poznáváme podle toho, že nám dal svého Ducha“ (3,24).

4. Je velmi pravděpodobné, že od počátku světa až podnes nebylo Božích dětí, které by pokročily v Boží milosti a v známosti našeho Pána Ježíše Krista dále než apoštol Jan v době, kdy napsal tato slova, a „otcové v Kristu“⁷, jimž je psal. Přesto je zřejmé – a všichni tito sloupcové v Božím chrámě⁸ naprosto neopovrhovali těmito znaky – že jsou Božími dětmi a že je vztahovali pro upevnění své víry na vlastní duši. To však není nic jiného než rozumový důkaz, „svědectví našeho ducha“, našeho rozumu nebo chápání. Všechno to směřuje k jednomu: ti, kdo mají tyto znaky, jsou Božími dětmi, my máme tyto znaky, proto jsme Božími dětmi.

5. Jak se to však projevuje, že máme tyto znaky? To je otázka, která je ještě otevřená. Jak se to projevuje, že milujeme Boha a svého bližního a že zachováváme Boží přikázání? Všimněte si, že otázka zní, jak se to jeví *nám*, nikoli *druhým*. Chci se otázat toho, kdo se tak ptá: Jak se ti jeví to, že jsi živ a že se cítíš dobře a že necítíš žádnou bolest? Neuvědomuješ si to bezprostředně? Stejným procesem uvědomění poznáš, zda tvá duše je živá v Bohu, zda jsi spasen od bolesti pyšného hněvu a máš klid tichého a pokojného ducha⁹. Stejným způsobem poznáš, zda miluješ Boha, zda se raduješ v něm a máš v něm zalíbení. Tímto způsobem jsi také přímo ujišťován, zda miluješ svého bližního jako sebe¹⁰, zda jsi nakloněn všem lidem¹¹ a naplněn dobrotivostí a trpělivostí. A vzhledem k vnějšímu znaku Božích dětí, kterým je (podle svatého Jana) zachovávání Božích přikázání, nesporně víš ve svém nitru, zda to z Boží milosti platí o tobě. Tvé svědomí ti říká den ze dne, zda vyslovuješ Boží jméno jenom s vážností a zbožně, s úctou a Boží bázní, zda světíš den odpočinku¹², zda ctíš svého otce a svou matku¹³, zda jednáš s druhými tak, jak bys chtěl, aby oni jednali s tebou¹⁴, zda držíš své tělo ve svaté kázni a počestnosti¹⁵ a zda jsi při jídle a pití střídmy a činíš vše k Boží slávě¹⁶.

6. Toto je tedy „svědectví našeho vlastního ducha“, svědectví našeho svědomí, které nám Bůh dal, abychom byli svatí v srdci a svatí ve svém obcování. Je to povědomí toho, že jsme prostřednictvím Ducha synovství přijali smýšlení, o němž mluví Boží slovo a které náleží jeho

dětem: srdce milující Boha a všechny lidi, visící v dětinné důvěře na Bohu Otci, nežádající si nic než jeho, vkládající všechnu svou starost na něj¹⁷, zahrnující každého člověka opravdovou niternou náklonností, která je hotova položit svůj život za bratra, jako Kristus položil svůj život za nás¹⁸. Je to vědomí, že jsme Božím Duchem vnitřně přizpůsobeni obrazu jeho Syna a že chodíme před ním v spravedlnosti, milosti a pravdě, činíce to, co se mu líbí¹⁹.

7. Jaké však je svědectví Božího Ducha, které je k němu přidané a s ním spojené? Jak „dovědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti“? Je těžké najít v lidské mluvě slova, která by vyjádřila „hlubiny Boží“²⁰. Neexistují slova, která by přiměřeně vyjádřila, co Boží děti zakoušejí. Někdo snad řekne (aby ty, kteří jsou vyučeni od Boha, opravil, aby zmírnil nebo zesílil výraz): svědectví Ducha je vnitřní zkušeností duše, kterou Duch Boží přímo „dovědčuje mému duchu, že jsem Božím dítětem“, že Ježíš Kristus „si mne zamiloval a vydal sebe samého za mne“²¹ a že všechny mé hříchy jsou smazány²² a já, právě já, jsem smířen s Bohem²³.

8. Že toto „svědectví Božího Ducha“ musí nezbytně předcházet „svědectví našeho vlastního ducha“, vyplyne z této prosté úvahy: Musíme být svatí v srdci a svatí v životě, než si toho můžeme být vědomi, než můžeme mít „svědectví svého vlastního ducha“, že jsme vnitřně a vnějšně svatí. Musíme však napřed milovat Boha, než vůbec můžeme být svatí, to je kořen veškeré svatosti. Avšak nemůžeme milovat Boha dříve, než víme, že on miluje nás. „My milujeme Boha, protože Bůh napřed miloval nás.“²⁴ A nemůžeme znát jeho odpouštějící lásku k nám, dokud o ní jeho Duch nesvědčí našemu duchu. Protože tedy toto „svědectví jeho Ducha“ musí předcházet Boží lásku a všelikou svatost, musí v důsledku toho předcházet naše vnitřní povědomí o tom neboli „svědectví našeho ducha“.

9. Teprve potom – když Boží Duch dovědčuje našemu duchu, že Bůh „si zamiloval tebe a poslal svého Syna jako oběť smíření za tvé hříchy“²⁵, že Syn Boží „tě miluje a svou krví tě zprostil hříchů“²⁶ – „my milujeme Boha, protože Bůh napřed miloval nás“ a kvůli němu „milujeme i svého bratra“²⁷. Toho si musíme být vědomi. Víme, „co nám Bůh daroval.“²⁸ Víme, že milujeme Boha a zachováváme jeho přikázání a „víme, že jsme z Boha“²⁹. To je svědectví našeho ducha, které

je spojeno se svědectvím Božího Ducha, „že jsme Boží děti,“ pokud setrváváme v Boží lásce a zachováváme jeho přikázání.

10. Nechtěl bych však, aby to, co bylo řečeno, bylo chápáno tak, jako bych vylučoval působení Božího Ducha ze „svědectví našeho ducha“. Naprosto ne. On to je, kdo nejen působí v nás všechno, co je dobré, nýbrž také osvěcuje své vlastní dílo a jasně ukazuje, co vykonal. O tom mluví apoštol Pavel jako o smyslu našeho přijetí Ducha, „abychom poznali, co nám Bůh daroval“³⁰: aby posílil svědectví našeho svědomí, týkající se naší „svatosti a ryzosti před Bohem“³¹ a aby nám dal rozpoznat v plnějším a jasnějším světle, že teď činíme to, co se mu líbí.

11. Ptá-li se stále ještě někdo: „Jak Boží Duch »dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti«, aby byla vyloučena jakákoli pochybnost a dosvědčena skutečnost našeho synovství?“ vyplývá odpověď jasně z toho, co už bylo řečeno. Předně vzhledem ke svědectví našeho ducha: Duše si uvědomí stejně dobře a jasně, že miluje Boha, má v něm zalíbení a raduje se v něm, jako když miluje cokoli na zemi a má v tom zalíbení. A nemůže mít větší pochybnosti o tom, zda miluje, má zalíbení a raduje se nebo nikoli, než zda existuje nebo ne. Uvažujeme-li správně, pak

ten, kdo nyní miluje Boha a má v něm zalíbení a raduje se v něm pokornou radostí, svatým zalíbením a poslušnou láskou, je Božím dítětem;

já tak miluji Boha, mám v něm zalíbení a raduji se v něm;

proto jsem Božím dítětem.

Nemůže tedy křesťan v žádném případě pochybovat o tom, že je Božím dítětem. O prvním tvrzení má takovou jistotu, jakou má o tom, že Písmo je od Boha. A o tom, že miluje Boha, má vnitřní důkaz, který je sám o sobě průkazný. Tak je „svědectví našeho ducha“ s nejnitternějším přesvědčením zjeveno našemu srdci způsobem, který nade všechnu pochybnost dosvědčuje skutečnost našeho synovství.

12. *Způsob*, jak se Boží svědectví zjevuje v srdci, se nepokusím vysvětlovat. „Nad mé chápání jsou tyto divy, jsou nedostupné, nestačím na to.“³² „Vítr vane, jeho zvuk slyším, ale nevím, odkud přichází a kam směřuje.“³³ Nikdo neví, co je v člověku, jedině duch člověka, který je

v něm; tak i *způsob* Božích věcí nikdo nezná, jedině Duch Boží³⁴. Ale skutečnost známe: totiž že Duch Boží dává věřícímu takové svědectví o jeho přijetí, že dokud trvá v jeho duši, nemůže člověk o něm pochybovat, jako nemůže pochybovat o tom, že slunce svítí, pokud stojí v plné záři jeho paprsků.

II.

1. Jako další je třeba uvážit, jak lze toto společné svědectví Božího Ducha a našeho ducha jasně a spolehlivě rozlišit od opovážlivosti přirozené mysli a od ďáblova klamu. Pro všechny, kdo touží po Božím spasení, je důležité, aby této otázce věnovali velkou pozornost, nechtějí-li klamat svou vlastní duši. Omyl v této věci mívá zpravidla osudné následky, tím spíše, že ten, kdo se mylí, sotva objeví svůj omyl dříve než je příliš pozdě na nápravu.

2. Předně: Jak se má toto svědectví odlišit od opovážlivosti přirozené mysli? Je jisté, že ten, kdo nikdy nebyl usvědčen z hříchu, je vždy hotov si lichotit a myslet si o sobě více, zejména v duchovních věcech, než by měl³⁵. Není proto nic divného, když někdo, kdo je ve své tělesné mysli namyšlený a uslyší o této výsadě opravdových křesťanů, mezi které se nesporně počítá, se také začne domnívat, že i on má tuto výsadu. Takových případů je teď ve světě mnoho a bylo jich mnoho v každé době. Jak tedy má být odlišeno skutečné svědectví Ducha našemu duchu od této opovážlivosti vedoucí do zahynutí?

3. Odpovídám: Písmo svaté oplývá znaky, jimiž lze odlišit jedno od druhého. Popisuje nejprostším způsobem okolnosti, které předcházejí, které provázejí a které následují opravdové, skutečné svědectví Ducha Božího duchu věřícího. Kdokoli je pečlivě zváží a pozorně sleduje, nebude vydávat tmu za světlo³⁶. Uvidí velký rozdíl mezi skutečným a předstíraným svědectvím Ducha, takže nebude v nebezpečí, nebude ani mít možnost, aby zaměnil jedno s druhým.

4. Kdo marně spoléhá na tento Boží dar, může proto poznat, pakli si to skutečně přeje, že až dosud podléhal „moci klamu“ a „uvěřil lži“³⁷. Neboť Písmo stanoví jasná, zřejmá znamení, která předcházejí, provázejí a následují tento dar, takže trochu uvažování by ho mimo jakoukoli pochybnost přesvědčilo, že se tyto znaky nikdy neobjevily v jeho duši. Například: Písmo popisuje pokání nebo usvědčení z hříchu tak,

že vždy přichází dříve než svědectví o odpuštění. „Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské“ (*Mt 3,2*). „Čiňte pokání a věřte evangeliu“ (*Mk 1,15*). „Čiňte pokání a každý z vás ať přijme křest na odpuštění svých hříchů“ (*Sk 2,38*). „Proto čiňte pokání a obraťte se, aby byly smazány vaše hříchy“ (*Sk 3,19*). Ve shodě s tím naše církev také vždy staví pokání před odpuštění nebo svědectví o odpuštění. „On omilostňuje všechny a odpouští všem, kdo činí skutečné pokání a upřímně věří jeho svatému evangeliu.“ „Všemohoucí Bůh... zaslíbil odpuštění hříchů všem, kdo se v upřímném pokání a s pravou vírou obrací k němu.“³⁸ Avšak falešně věřícímu je toto pokání cizí: Nikdy nepoznal „srdce zkroušené a zdeptané“³⁹, „vzpomínka na jeho hříchy“ ho nikdy „nermoutila“, ani mu „jejich břímě nebylo přetěžké“⁴⁰. Když říkal tato slova, nikdy nemyslel to, co říká, jenom se Bohu poklonil navenek. A kdyby to bylo jenom proto, že se mu nedostávalo tohoto předchozího Božího působení, má ještě mnoho dalších důvodů věřit, že se chytil jen pouhého stínu a nikdy nepoznal skutečnou výsadu Božích dětí.

5. Sále: Písmo popisuje narození z Boha, které musí předcházet svědectví, že jsme jeho děti, jako velkou a mohutnou změnu „od tmy k světlu“, i „od moci satanovy k Bohu“⁴¹, jako přechod „ze smrti do života“⁴², vzkříšení z mrtvých. Tak píše apoštol Efezským: „I vás obživil mrtvé ve vinách a hříších“ (*2,1 Kral.*). A dále: „Také i nás, když jsme mrtví byli v hříších, obživil spolu s Kristem a spolu s ním vzkřísil, i posadil na nebesích v Kristu Ježíši“ (*v.5–6 Kral.*). Co však ví ten, o kom teď mluvíme, o takové změně? Naprosto nic. To je řeč, které nerozumí. Řekne vám, že vždycky byl křesťanem. Neví, že by kdy byl potřeboval takovou změnu. Zamyslí-li se však, může už z toho poznat, že se nenarodil z Ducha⁴³, že Boha nikdy neznal, že omylem pokládal hlas přirozenosti za hlas Boží.

6. Nehledě k tomu, co v minulosti okusil nebo neokusil, můžeme i přítomnými znaky snadno rozpoznat Boží dítě od domýšlivce, který klame sám sebe. Písmo popisuje radost v Pánu, která provází svědectví Božího Ducha, jako pokornou radost, která pokojuje v prach, která vede hříšníka, aby volal: Jsem hříšný! Co jsem já nebo dům otce mého? Teď jsem tě spatřil vlastním okem a lituji všeho v prachu a popelu!⁴⁴ A kde je pokora, tam je laskavost, trpělivost, tichost, shovívavost⁴⁵. Tam je mírný, povolný duch, jemnost a povolnost duše, jež nelze slovy

vyjádřit. Vyskytuje se však toto ovoce u *domnělého* svědectví Ducha domýšlivého člověka? Právě naopak. Čím více spoléhá na Boží přízeň, tím více má navrch, tím více se sám povyšuje, tím pyšnější a domýšlivější je všechno jeho chování. Čím jasnější svědectví se domnívá mít, tím je pánovitější vůči všem kolem, tím je méně schopný přimnout výtku, tím je netrpělivější, když mu někdo odporuje. Místo aby byl pokornější, mírnější a učenlivější, spíše „rychlý k naslouchání, ale pomalý k mluvení“⁴⁶, je pomalejší k slyšení a rychlejší k mluvení, méně ochotný učit se od jiného, prudší a vášnivější ve své povaze a britčí ve svém obcování. Někdy se dokonce ukáže taková prudkost v jeho chování, jako by chtěl vzít celou záležitost z Boží ruky a sám „strávit odpůrce“⁴⁷.

7. Ještě jednou: Písmo praví, že „v tom je láska k Bohu“, její bezpečné znamení, „že zachováváme jeho přikázání“ (1J 5,3). A sám náš Pán praví: „Kdo přijal má přikázání a zachovává je, ten mě miluje“ (J 14,21). Láska se raduje, může-li být poslušná, může-li činit ve všem to, co je příjemné milovanému. Opravdový milovník Boha spěchá Boží vůli činit na zemi, tak jako je plněna na nebi⁴⁸. Avšak je charakter domýšlivce, který předstírá, že má lásku k Bohu takový? Nikoli, jeho láska mu dovoluje, aby byl neposlušný, aby přestupoval, nezachovával Boží přikázání. Možná, že když se bál Božího hněvu, snažil se konat jeho vůli. Avšak nyní, když se pokládá za člověka „ne pod zákonem“⁴⁹, domnívá se, že už není povinen jej zachovávat. Je proto méně horlivý v dobrých skutcích⁵⁰, méně pečlivý při zdržování se od zlého, méně bdí nad svým srdcem, méně střeží svůj jazyk. Je méně opravdový při sebezapírání a každodenním nesení svého kříže⁵¹. Jedním slovem: celý způsob jeho života se změnil od doby, kdy se začal domnívat, že žije ve svobodě. Už se „necvičí ve zbožnosti“⁵² tím, že by „nevedl svůj boj proti lidským nepřátelům, ale proti mocnostem, silám“⁵³, neučí se „snášet všechno zlé“⁵⁴, „snažit se vejít úzkými dveřmi“⁵⁵. Ne, nalezl snazší cestu do nebe, širokou s hladkým povrchem, plnou květů, na které může říci své duši: „Klidně si žij, jez, pij, buď veselý mysl.“⁵⁶ Z toho plyne nepopíratelně, že nemá pravé svědectví svého vlastního ducha. Nemůže si být vědom znaků, které nemá, pokory, tichosti a poslušnosti, a Duch Boha pravdy nemůže svědčit lživě nebo vydávat mu svědectví, že je Božím dítětem, když je očividně synem ďábla⁵⁷.

8. Poznej sám sebe ty, kdo klameš sebe! Ty, kdo se spoléháš na to,

že jsi Božím dítětem, ty, kdo říkáš, že máš svědectví sám v sobě, a proto odporuješ všem svým nepřátelům. Jsi zvážen na vahách a shledán lehký⁵⁸. I na váze svatyně⁵⁹. Slovo Hospodinovo zkusilo tvou duši a zjistilo, že jsi stříbrem odvrženým⁶⁰. Nejsi pokorný srdcem, proto jsi dodnes nepřijal Ducha Ježíšova. Nejsi dobrotivý a mírný, proto tvá radost za nic nestojí, není to radost v Pánu⁶¹. Nezachovááš jeho příkázání, proto ho nemiluješ, nejsi účastníkem Ducha svatého⁶². V důsledku toho je jisté a zřejmé, jak jen to Boží slovo dokáže vyjádřit, že Duch jeho nedosvědčuje tvému duchu, že jsi Boží dítě. Volej k němu, aby ti s očí spadly šupiny⁶³, aby ses poznal tak, jako Bůh zná tebe⁶⁴, abys sám v sobě mohl přijmout rozsudek smrti, dokud neuslyšíš hlas, který křísí mrtvé: „Buď dobré mysli, odpouštějí se ti hříchy. Tvá víra tě zachránila.“⁶⁵

9. „Ale jak může někdo, kdo má skutečné svědectví v sobě, rozlišit toto svědectví od zdánlivého svědectví?“ Jak, ptám se, rozeznáte den od noci? Jak rozeznáte světlo od tmy, svit hvězdy nebo blikání svíčky od světla poledního slunce? Není tu přirozený, zřejmý, podstatný rozdíl mezi jedním a druhým? A nepozorujete okamžitě a přímo tento rozdíl za předpokladu, že vaše smysly správně fungují? Stejně tak je přirozený a podstatný rozdíl mezi duchovním světlem a duchovní tmou, mezi světlem, kterým svítí Slunce spravedlnosti⁶⁶ do našich srdcí, a blikajícím světlem, které vzniká z „jisker, které jste sami zanítili“⁶⁷. A tento rozdíl také okamžitě a přímo poznáme, jsou-li naše duchovní smysly správně vnímavé.

10. Žádat podrobnější a filosofičtější popis způsobu, jak je lze rozeznat, žádat další měřítka nebo vnitřní znaky, jimiž bychom poznali Boží hlas, je požadavek, který nikdo nemůže splnit, ani ten, kdo má hlubokou známost Boha. Dejme tomu, že když Pavel odpovídal před Agrippou⁶⁸, byl by moudrý Říman řekl: „Ty mluvíš o tom, že jsi slyšel hlas Božího Syna. Odkud víš, že to byl jeho hlas? Podle kterého měřítka, podle kterého vnitřního znamení víš, že to byl Boží hlas? Vysvětli mi způsob, jak jej lze rozeznat od lidského nebo andělského hlasu.“ Dovedete si představit, že by se byl apoštol i jen pokusil vyhovět tak pošestilé žádosti? A přece není pochyb o tom, že v okamžiku, kdy uslyšel hlas, věděl, že to je hlas Boží. Ale jak to věděl – kdo to dokáže vysvětlit? Zřejmě ani člověk, ani anděl.

11 Abychom se dostali ještě blíže: dejme tomu, že by Bůh teď pro-

mluvil k některé duši: „Odpouštějí se ti hříchy.“⁶⁹ Pak také musí chtít, aby tato duše rozpoznala jeho hlas, jinak by mluvil naprázdno. A On je schopen to způsobit, neboť když chce, pak to také učiní. A On způsobí, aby tato duše byla ujistěna, že ten hlas je hlasem Božím. Přesto však ten, kdo má toto svědectví, nedokáže to vysvětlit tomu, kdo je nemá, a ani se nečeká, že by to dokázal. Kdyby byl nějaký přirozený prostředek, jak dokázat, nebo nějaká přirozená metoda, jak vysvětlit Boží věci nezkušeným lidem, pak by přirozený člověk mohl rozpoznat a znát věci Ducha Božího. To však je v rozporu s apoštolovým slovem: „Nemůže je chápat, protože se dají posoudit jen Duchem,“⁷⁰ tedy duchovními smysly, které přirozený člověk nemá.

12. „Jak však mohu vědět, že mé duchovní smysly jsou v pořádku?“ Tato otázka je také mimořádně důležitá, neboť udělá-li člověk chybu zde, pak může pokračovat v neustálém bludu a sebeklamou. „A jak mohu být ujistěn, že to není můj případ a že se nemýlím ohledně hlasu Ducha?“ Právě svědectvím tvého vlastního ducha, skrze „dobré svědomí u Boha“⁷¹. Po ovoci, které působil ve vašem duchu, poznáte svědectví Ducha Božího. Podle toho poznáte, že se nemýlíte, že neklamete svou vlastní duši. Bezprostředním ovocem Ducha, vládnoucího v srdci, je „lásky, radost, pokoj“⁷², „milosrdný soucit, dobrota, skromnost, pokora, trpělivost“⁷³. A vnějším ovocem je činit dobře všechněm, nečinit nikomu nic zlého a chodit ve světle – tedy horlivá, neustálá poslušnost všech Božích přikázání.

13. Podle toho ovoce rozpoznáš tento Boží hlas od každého klamu ďábla. Pyšný duch se nemůže pokořit před Bohem. On nemůže a nechce obměkčit své srdce a způsobit, aby se vážně roztoužilo po Bohu a potom bilo bratrskou láskou. Není to nepřítel Boží a lidský, kdo tě uschopňuje milovat tvého bližního nebo obléci pokoru, dobrotu, trpělivost, střídmost a plnou Boží zbroj⁷⁴. Ďábel není v sobě rozdvojen⁷⁵ a neničí hřích, své vlastní dílo. Pouze Boží Syn přichází, aby „zmařil činy ďáblův“⁷⁶. A proto tak jistě, jako že svatost je od Boha a hřích je dílem ďáblůvým, tak jistě je i svědectví, které máš v sobě, ne ze satana, nýbrž z Boha.

14. A potom můžeš říci: „Bohu budiž vzdán díky za jeho nevystižitelný dar!“⁷⁷ Díky Bohu, který mi dává vědět, „komu jsem uvěřil“⁷⁸, a „poslal do mého srdce Ducha svého Syna, volajícího Abba, Otče“⁷⁹. On nyní „dosvědčuje mému duchu, že jsem Božím dítětem“. A hled, aby

ho chválila nejen tvá ústa, ale celý tvůj život. On tě zapečetil pro sebe, oslavuj ho proto svým tělem a duchem, které mu náleží⁸⁰. Máš-li tuto naději, „usiluj být čistý, tak jako on je čistý“⁸¹. Vidíš-li, „jak velikou lásku ti Otec daroval: byl jsi nazván dítětem Božím“⁸², „očisti se od každé poskvrny těla i ducha a přiveď k cíli své posvěcení v bázni Boží“⁸³. A všechny tvé myšlenky, tvá slova a tvé skutky nechť jsou duchovní obětí, svatou, Bohu milou pro Ježíše Krista⁸⁴!

Poznámky

1 Viz <i>1J 3,8</i>	28 <i>1K 2,13</i>
2 Viz <i>Sk 5,39</i>	29 <i>1J 5,19</i>
3 Srv. <i>Jd 3 Kral.</i>	30 <i>1K 2,13</i>
4 <i>Mk 10,27</i>	31 <i>2K 1,12</i>
5 <i>Ř 8,15</i>	32 <i>Ž 139,6</i>
6 <i>Ř 8,14</i>	33 Srv. <i>J 3,8</i>
7 Srv. <i>1J 2,13n</i>	34 Viz <i>1K 2,11 Kral.</i>
8 Viz <i>Zj 3,12</i>	35 Viz <i>Ř 12,3</i>
9 Viz <i>1Pt 3,4</i>	36 Viz <i>Iz 5,20</i>
10 Viz <i>Mt 19,19 par.</i>	37 <i>2Te 2,11</i>
11 Viz <i>Ř 12,10 Kral.</i>	38 Anglikánská <i>Book of Common Prayer</i> , Ranní modlitba (absoluce) a Večeře Páně (absoluce).
12 Viz <i>Ex 20,8</i>	39 Srv. <i>Ž 51,19</i>
13 Viz <i>Ex 20,12</i>	40 Anglikánská <i>Book of Common Prayer</i> , Večeře Páně (vyznání).
14 Viz <i>Mt 7,12; L 6,31</i>	41 <i>Sk 26,18</i>
15 Viz <i>1Te 4,4 Petrů</i>	42 <i>J 5,24; 1J 3,14</i>
16 Viz <i>1K 10,31</i>	43 Viz <i>J 3,6.8</i>
17 Viz <i>1Pt 5,7</i>	44 Viz <i>Jb 42, 5.6</i>
18 Viz <i>1J 3,16</i>	45 Viz <i>Ga 5,22</i>
19 Viz <i>1J 3,22</i>	46 <i>Jk 1,19</i>
20 <i>1K 2,10</i>	47 Srv. <i>Žd 10,27 Petrů</i>
21 <i>Ga 2,20</i>	48 Viz <i>Mt 6,10; L 11,2</i>
22 Viz <i>Sk 3,19</i>	49 <i>Ř 6,14n</i>
23 Viz <i>2K 5,20</i>	50 Viz <i>Ti 2,14</i>
24 <i>1J 4,19</i>	51 Viz <i>L 9,23</i>
25 Srv. <i>1J 4,10</i>	
26 Srv. <i>Zj 1,5</i>	
27 Srv. <i>1J 4,19.21</i>	

- ⁵² Srv. *1Tm 4,7*
- ⁵³ Srv. *Ef 6,12*
- ⁵⁴ Srv. *2Tm 2,3*
- ⁵⁵ Srv. *L 13,24*
- ⁵⁶ *L 12,19*
- ⁵⁷ Viz *Sk 13,10*
- ⁵⁸ Viz *Da 5,27*
- ⁵⁹ Běžný dobový obrat označující vážnou úvahu o problému ve světle Písma svatého a v přítomnosti Boží.
- ⁶⁰ Viz *Jr 6,30*
- ⁶¹ Viz *Fm 20*
- ⁶² Viz *Žd 6,4*
- ⁶³ Viz *Sk 9,18*
- ⁶⁴ Viz *1K 13,12*
- ⁶⁵ *Mt 9,2.22*
- ⁶⁶ Viz *Mal 3,20 (=4,2)*
- ⁶⁷ Srv. *Iz 50,11*
- ⁶⁸ Viz *Sk 26*
- ⁶⁹ *Mt 9,2 aj.*
- ⁷⁰ *1K 2,14*
- ⁷¹Srv. *1Pt 3,21 Kral.*
- ⁷² *Ga 5,22*
- ⁷³ *Ko 3,12*
- ⁷⁴ Viz *Ef 6,11.13*
- ⁷⁵ Viz *Mt 12,26*
- ⁷⁶ *1J 3,8*
- ⁷⁷ *2K 9,15*
- ⁷⁸ *2Tm 1,12*
- ⁷⁹ Srv. *Ga 4,6*
- ⁸⁰ Viz *1K 6,20*
- ⁸¹ Srv. *1J 3,3*
- ⁸² Srv. *1J 3,1*
- ⁸³ Srv. *2K 7,1*
- ⁸⁴ Viz *Ř 12,1; 1Pt 2,5*

11. Svědectví ducha II.

Boží Duch dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti. Ř 8,16

I.

1. Kdo věří, že Bible je Boží slovo, nemůže pochybovat o *důležitosti* této pravdy. Je v Bibli zjevena ne jednou, ne nejasně, ne mimochodem, ale často a výslovně, slavnostně a cílevědomě. Popisuje jednu ze zvláštních výsad Božích dětí.

2. Je proto důležité vyložit a obhájit tuto pravdu, neboť na obou stranách, napravo i nalevo, hrozí nebezpečí. Popřeme-li ji, hrozí nebezpečí, že se naše víra zvrhne na pouhou formalitu, že budeme mít „způsob pobožnosti“, ale její moc budeme pomíjet, ne-li „zapírat“¹. Jestliže ji připustíme, aniž bychom věděli, co připouštíme, jsme v nebezpečí propadnout výstřednímu blouznivství. Proto je nutné chránit ty, kdo se bojí Boha, před oběma nebezpečími biblickým a rozumným výkladem a potvrzením této závažné pravdy.

3. Může se to zdát o to potřebnější, protože o tomto tématu bylo napsáno tak málo – nepočítáme-li několik zavádějících pojednání, která je zatemňují. Bylo to nejspíše způsobeno, alespoň do velké míry, nepromyšlenými, nebiblickými, nerozumnými výklady jiných, kteří „nehápu ani svá vlastní slova ani podstatu toho, o čem s takovou jistotou mluví“².

4. Je především úkolem takzvaných metodistů, aby jasně pochopili, vysvětlili a hájili tuto nauku, protože to je důležitá část svědectví, které jim Bůh svěřil, aby je zvěštovali všem lidem. Tato velká pravda evangelia, která po mnoho let byla ztracena a zapomenuta, byla na základě zvláštního požehnání, jež jim bylo dáno, při zkoumání Písma znovu objevena a potvrzena zkušeností.

II.

1. Co však je „svědectví Ducha“? Řecké slovo MARTYRIA může být přeloženo buď (tak na mnohých místech) jako „svědectví“ nebo jednoznačněji „písemné svědectví“. Tak je použito v našem překladu „To je to svědectví“ (souhrn všeho, co Bůh dosvědčuje ve všech vdech-

nutých Písmech), že „Bůh nám dal věčný život, a ten život je v jeho Synu“ (1J 5, 11). Svědectví, o kterém teď uvažujeme, dává Boží Duch našemu duchu a s naším duchem, On je svědčící osobou. On nám dosvědčuje, „že jsme Boží děti“. Bezprostředním důsledkem tohoto svědectví je „ovoce Ducha“, totiž „lásky, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota“³⁾. Bez nich toto svědectví nemůže trvat. Je nevyhnutelně zrušeno nejen tím, že se dopouštíme zjevného hříchu nebo že vědomě opomineme nějakou povinnost, ale i tím, že povolujeme vnitřnímu hříchu – jedním slovem tím, co zarmocuje Ducha svatého.

2. Před mnohými lety jsem poznal: „Je těžké najít v lidské řeči slova, která by vyjádřila hlubokosti božské. Skutečně není slov, která by přiměřeně vyjadřovala, co Boží děti zakoušejí. Někdo snad řekne (aby ty, kteří jsou vyučeni od Boha, opravil, aby zmírnil nebo zesílil výraz): Svědectví Ducha chápu jako vnitřní zkušenost duše, kterou Duch Boží přímo svědčí mému duchu, že jsem Božím dítětem, že Ježíš Kristus si mne zamiloval a vydal sebe samého za mne⁴⁾ a že všechny mé hříchy jsou smazány a já, právě já, jsem smířen s Bohem.“⁵⁾

3. Po dvacetiletém dalším přemýšlení nevidím důvod, proč bych cokoli z toho vzal zpět. Ani si nemyslím, že by se některé z těchto výrazů měly změnit, aby byly srozumitelnější. Mohu pouze dodat, že jestliže některé z Božích dětí objeví jiné výrazy, které jsou jasnější a lépe odpovídají Božímu slovu, rád tyto odložím.

4. Chtěl bych však připomenout, že si nemyslím, že Duch Boží to dosvědčuje nějakým vnějším hlasem, ani ne vždy vnitřním hlasem, ač tak někdy může činit. Ani se nedomnívám, že vždy přibližuje v srdci jeden nebo více textů Písma (ač i to je možné). Ale bezprostředním působením a mohutným, i když nevysvětlitelným konáním se tak dotýká duše, že se bouřlivý vítr a vzedmuté vlny uklidní a nastane vzácné utišení. Srdce jakoby spočinulo v Ježíšově náruči a hříšník naprosto jasně ví, že Bůh je smířen, že „jsou odpuštěny nepravosti a hříchy přikryty“⁶⁾.

5. V čem se názory rozcházejí? Že existuje svědectví Ducha? Že Duch dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti? To nikdo nemůže popřít, nechce-li odporovat Písmu a vinit Boha pravdy ze lži. Že existuje svědectví Ducha, to uznávají všechny strany.

6. Ani není sporu o tom, že existuje *nepřímé* svědectví, že jsme Boží

děti. To je téměř, i když ne úplně totožné se svědectvím „dobrého svědomí u Boha“⁷. Je to výsledek poznání nebo uvažování o tom, co okoušíme v duši. Přesně řečeno je to závěr zčásti na základě Božího slova, zčásti na základě vlastní zkušenosti. Slovo Boží říká, že každý, kdo má ovoce Ducha, je Božím dítětem. Zkušenost nebo vnitřní vědomí mi říká, že mám ovoce Ducha. A z toho logicky usuzuji: proto jsem Boží dítě. Také to se všeobecně připouští a není to předmětem sporu.

7. Netvrdíme ani, že může existovat skutečné svědectví Ducha bez ovoce Ducha. Tvrdíme naopak, že ovoce Ducha plyne z tohoto svědectví. Ne vždy ve stejné míře, když toto svědectví je dáno prvně, tím méně později. Radost ani pokoj nejsou vždy stejně silné, ani láska. Ani svědectví samo není vždy stejně silné a jasné.

8. Otázka, o kterou se jedná, je, zda vůbec existuje *přímé* svědectví Ducha, zda existuje ještě jiné svědectví Ducha než to, které plyne z vědomí o ovoci Ducha.

III.

1. Věřím, že existuje, protože to je prostý a přirozený význam slova, že „Boží Duch dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti“. Je zřejmé, že tady je zmínka o dvou svědcích, kteří společně dosvědčují totéž – Boží Duch a náš duch. Zesnulý londýnský biskup vyslovil v kázání na tento text údiv nad tím, že o tom někdo může pochybovat, když to jasně plyne ze slov samých. Biskup říká, že „svědectví našeho ducha“ je totožné s „vědomím naší vlastní upřímnosti“⁸, nebo abychom totéž řekli trochu jasněji, s vědomím ovoce Ducha. Když si náš duch ve vědomí tohoto ovoce – lásky, radosti, pokoje, trpělivosti, laskavosti, dobroty – pak z toho snadno vyvodí, že jsme Boží děti.

2. Pravda, vážený biskup se pak domnívá, že druhým svědectvím je „vědomí našich dobrých skutků“. Tvrdí, že to je „svědectví Božího Ducha“. Ale to je obsaženo ve svědectví našeho ducha a odpovídá to také samotnému smyslu tohoto slova. Apoštol praví: „Toto je naše chloubka: Naše svědomí nám dosvědčuje, že jsme v tomto světě žili ve svatosti a ryzosti před Bohem,“⁹ kde se ryzost jasně vztahuje na naše slova a činy přinejmenším stejně jako na vnitřní smýšlení. Není to tedy jiné svědectví, ale stejné jaké zmínil předtím, vědomí našich

dobrých skutků je jenom součástí vědomí naší ryzosti. Jestliže tedy text mluví o dvou svědectvích, pak jedním z nich není povědomí dobrých skutků ani povědomí naší upřímnosti, neboť to vše je jasně obsaženo ve „svědectví našeho ducha“.

3. Co tedy je tím druhým svědectvím? Jestliže text sám není dostatečně jasný, pochopíme to snadno z bezprostředně předcházejícího verše: „Nepřijali jste přece Ducha otroctví, nýbrž přijali jste Ducha synovství, v němž voláme: Abba, Otče!“¹⁰ A pak následuje: „Tak Boží Duch dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti.“

4. To je dále vysvětleno paralelním textem: „Protože jste synové, poslal Bůh do našich srdcí Ducha svého Syna, Ducha volajícího Abba, Otče“ (*Ga 4,6*). Není to *bezprostřední* a *přímé*, a ne výsledek úvahy nebo argumentace? Nevolá tento Duch „Abba, Otče“ v našich srdcích v okamžiku, kdy je dán – před jakoukoli úvahou o naší upřímnosti, před jakýmkoli uvažováním? A není to jasný, přirozený smysl slov, která se dotknou každého, jakmile je uslyšíš? Všechny tyto texty popisují ve svém naprosto jasném významu přímé svědectví Ducha.

5. Že „svědectví Božího Ducha“ musí logicky předcházet „svědectví našeho ducha“, vyplývá z této prosté úvahy: Musíme být ve svém srdci a životě svatí, než si toho můžeme být vědomi. Ale než můžeme být svatí, musíme milovat Boha, to je kořen veškeré svatosti. Avšak nemůžeme milovat Boha, dokud nevíme, že On miluje nás: „My milujeme Boha, protože Bůh napřed miloval nás.“¹¹ A nemůžeme znát jeho lásku k nám, dokud ji Duch nedosvědčuje našemu duchu. Do té doby tomu nemůžeme věřit, nemůžeme říci: „Život, který zde nyní žiji, žiji ve víře v Syna Božího, který si mne zamiloval a vydal sebe samého za mne.“¹²

Potom, teprve potom chápeme
svůj nárok na krev jeho oběti
a voláme v nevýslovné radosti:
Ty jsi můj Pán, můj Bůh.¹³

Protože tedy svědectví jeho Ducha musí předcházet lásce k Bohu a všeliké svatosti, musí v důsledku toho předcházet také povědomí tohoto svědectví při nás.

6. Zde je na místě potvrdit tuto biblickou pravdu jako zkušenost Božích dětí – zkušenost ne dvou nebo tří, ne několika, ale velkého množ-

ství, které nelze vyčíslit. Byla potvrzena v tomto a v každém věku „oblakem“ živých a umírajících „svědků“¹⁴. Je potvrzena vaší a mou zkušeností. Duch sám dosvědčoval mému duchu, že jsem Boží dítě, dal mi jistotu, že tomu tak skutečně je, a já jsem ihned volal „Abba, Otče!“ A činil jsem tak (stejně jako i vy), než jsem uvažoval o nějakém ovoci Ducha nebo si byl nějakého vědom. Z toho přijatého svědectví plynula láska, radost, pokoj a všechno ovoce Ducha. Napřed jsem slyšel:

Hříchy tvé jsou odpuštěny!
Přijatý jsi na milost!
Slyšel jsem – a světlo nebes
zazářilo v srdci mém.¹⁵

7. To však dokazuje nejen zkušenost Božích dětí – tisíce jich to může prohlásit, že nevěděli o Boží milosti, dokud jim to jeho Duch přímo nedosvědčil. Dosvědčují to všichni ti, kdo jsou přesvědčeni o hříchu, kdo cítí, že hněv Boží na nich zůstává¹⁶. Nemohou se spokojit ničím menším než přímým svědectvím jeho Ducha, že „se slituje nad jejich nepravostmi a na jejich hříchy už nevzpomene“¹⁷. Řekni některému z nich: „Poznáš, že jsi Boží dítě, když budeš uvažovat o tom, co při tobě způsobil: poznáš to na své lásce, radosti a pokoji.“ Ihned ti odpoví: „Na tom všem poznávám, že jsem dítětem ďábla. Nemám více lásky k Bohu než má ďábel, má tělesná mysl je nepřítelkyně Boží¹⁸. Nemám radost z Ducha svatého.¹⁹ Má duše je smutná až k smrti.²⁰ Nemám pokoj, mé srdce je vzedmuté moře. Jsem plný bouře a nepokoje.“ Jak lze tyto lidi potěšit jinak než Božím svědectvím (ne že jsou dobří, upřímní nebo že se v srdci a v životě drží Písma), že Bůh „dává spravedlnost bezbožnému“²¹, který až do chvíle, kdy je ospravedlněn, je napořád bezbožný, bez pravé svatosti? „Kdo se nevykazuje skutky“²², kdo nečiní nic skutečně dobrého, než pozná, že je přijatý „ne pro spravedlivé skutky, které konal“²³, nýbrž pro pouhou Boží milost? Toliko a jedině pro to, co Boží Syn pro něho učinil a vytrpěl? A může to být jinak, když „člověk se stává spravedlivým vírou bez skutků zákona“²⁴? Je-li tomu tak, jak si může uvědomovat před svým ospravedlněním vnitřní nebo vnější dobrotu? Není to spíše tak, že „nemá čím splatit dluh“²⁵, že si je vědom toho, že „v nás nepřebývá dobro“²⁶, ani vnitřní ani vnější dobro, a že právě to je podstatně a naprosto nutné, než můžeme být „ospravedlnění zadarmo jeho milostí vykou-

pením v Kristu Ježíši“²⁷? Od Kristova příchodu na svět nikdo nebyl a nemůže být ospravedlněn, dokud nedospěje k tomuto bodu:

Vzdávám se všeho, Pane, jsem zavržen,
tys však zemřel za mne!²⁸

8. Proto každý, kdo popírá existenci takového svědectví, ve skutečnosti popírá ospravedlnění z víry. Z toho plyne, že je nikdy nezakusil, nikdy nebyl ospravedlněn, nebo že zapomněl (jak říká apoštol Petr) *tou katharismou tón palai (autou) hamartión*, že „byl očištěn od svých starých hříchů“²⁹, zkušenost, kterou učinil, způsob, kterým Bůh pracoval v jeho duši, když jeho minulé hříchy byly smazány.

9. A dokonce i zkušenost dětí světa potvrzuje zkušenost Božích dětí. Mnozí z nich se chtějí líbit Bohu, mnozí z nich se velice snaží, aby se mu líbili. Ale nepokládají to za největší nesmysl, když někdo říká, že *ví*, že mu byly odpuštěny hříchy? Kdo z *nich* něco takového tvrdí? A přece mnozí z nich si jsou vědomi své upřímnosti. Mnozí nesporně mají do jisté míry svědectví svého vlastního ducha, povědomí vlastní poctivosti. Ale to jim nedá povědomí toho, že jim bylo odpuštěno, povědomí, že jsou Boží děti. Naopak, čím jsou upřímnější, tím jsou většinou zpravidla neklidnější, protože to nevědí. To ukazuje, že to nelze vědět v uspokojivé míře pouhým svědectvím vlastního ducha, aniž by nám Bůh přímo dosvědčoval, že jsme jeho děti.

IV.

Proti tomu bylo vzneseno mnoho námitek; chci zmínit alespoň hlavní z nich.

1. Předně se namítá: „Zkušenost nestačí, aby dokázala nauku, která není založena na Písmu.“ To je jistě pravda a je to důležitá pravda. Nedotýká se však této otázky, neboť bylo doloženo, že tato nauka vychází z Písma. Proto je naprosto v pořádku, když ji zkušenost potvrzuje.

2. „Ale blázni, francouzští proroci³⁰ a různí blouznivci si namlouvali, že okoušejí toto svědectví.“ To je pravda a asi nemálo jich je okoušelo, i když ne nadlouho. Ale i kdyby tomu tak nebylo, nedokazuje to, že by je jiní neokoušeli. Když si blázen *namlouvá*, že je králem, pak to nedokazuje, že neexistují *skuteční* králové.

„Ale mnozí, kteří se silně zasazovali o tuto nauku, velice očernili Bible.“ To je možné, ale nebyl to nutný důsledek. Zastávají ji tisíce lidí, kteří si Bible nadevše váží. „Ano, ale mnozí tím osudně oklamali sebe a povznesli se nad každé přesvědčování.“ A přece tím biblická nauka není horší, když ji lidé zneužívají ke své vlastní škodě.

3. „Ale já tvrdím jako nespornou pravdu, že ovoce Ducha je svědectvím Ducha.“ Není nesporná: tisíce lidí o tom pochybuje, přímo ji popírá. Ale pomiňme to. „Je-li toto svědectví dostatečné, není třeba dalšího. Je dostatečné až na tyto pravdy: 1) Když ovoce Ducha *úplně chybí*.“ A to je případ, kdy přímé svědectví je dáno prvně. „2) Když si je *neuvědomujeme*. Kdo to v tomto případě tvrdí, ten tvrdí, že můžeme mít milost u Boha a nevědět o tom.“ Ano, nevíme-li to právě v tomto okamžiku jinak než skrze svědectví, které je za tím účelem dáno. A to je náš názor: Přímé svědectví může zářit jasně, i když nepřímé je zastíněno mraky.

4. Za druhé se namítá: „Účelem svědectví, o které se vede spor, je dokázat, že naše vyznání je pravé. Ale to nedokazuje.“ Odpovídám: Dokázat to není jeho účelem. Předchází všechno naše vyznávání kromě toho, že jsme ztracenými, zničenými, provinilými, bezmocnými hříšníky. Má ujistit ty, jimž je dáno, že jsou Božími dětmi, že „jsou ospravedlnováni zadarmo jeho milostí vykoupením v Kristu Ježíši“³¹. A to neznamena, že jejich dřívější myšlenky, slova a skutky odpovídají pravidlu Písem. Znamená to přesně opak, totiž že jsou naprostými hříšníky, že jsou hříšní v srdci a v životě. Kdyby tomu bylo jinak, pak by Bůh „ospravedlňoval zbožné“ a jejich skutky by se jim „počítaly za spravedlnost“³². Obávám se, že u kořene všech těchto námitek stojí domněnka, že jsme ospravedlněni skutky. Neboť kdo ze srdce věří, že Bůh *připočítává*³³ všem, kdo jsou ospravedlněni, „spravedlnost bez skutků zákona“³⁴, nebude mít potíže s důrazem, že svědectví Božího Ducha předchází jeho ovoce.

5. Za třetí se namítá: „Jeden evangelista praví: »Váš Otec z nebe dá Ducha svatého těm, kdo ho prosí.«“³⁵ Jiný evangelista zde mluví o »dobrých darech.«³⁶ To dostatečně dokazuje, že se svědectví Ducha projevuje tím, že dává dobré dary.“ Ne, zde vůbec není řeč o „dosvědčování“, ani v jednom, ani v druhém textu. Proto to nechám tak, pokud tato argumentace není zdůvodněna lépe.

6. Za čtvrté se namítá: „Písmo praví: »Strom se pozná po ovoci,«“³⁷ »všec-

ko zkoumejte,“³⁸ »zkoumejte duchy,“³⁹ »sami sebe zkoumejte.“⁴⁰ Správně, proto nechť každý, kdo věří, že „má svědectví v sobě“⁴¹, *zkoumá*, je-li z Boha. Následuje-li ovoce, je z Boha, jinak ne. Zajisté, „strom se pozná po ovoci“. Tím *dokazujeme*, že je z Boha. „Ale slovo Boží nikde nezmiňuje přímé svědectví.“ Ne jako samostatné svědectví, ale jako *společné svědectví*, dosvědčující *s naším duchem*⁴², že jsme Boží děti. A kdo může dokázat, že to není právě *tak* míněno v tomto textu Písma: „Sami sebe zkušujte, jste-li u víře; sami sebe ohledujte. Čili sami sebe neznáte, že Ježíš Kristus jest v vás?“⁴³ Z toho naprosto nevysvítá, zda to věděli *přímým* nebo *nepřímým* svědectvím. Jak lze dokázat, že to nevěděli především vnitřním povědomím a potom láskou, radostí a pokojem?

7. „Ale svědectví vycházející z vnitřní a vnější změny se v Bibli neustále připomíná.“ Ano, a my se na ně neustále odvoláváme, abychom potvrdili svědectví Ducha. „Ale všechny znaky, které jsi uvedl *ty*, abys odlišil působení Božího Ducha od sebeklamu, se vztahuje na změnu v nás a na nás.“ To také je nesporně pravda.

8. Za páté se namítá, že „přímé svědectví Ducha nás nechrání před největším klamem. Lze důvěřovat svědku, na jehož svědectví se nelze spolehnout a který se musí utíkat k něčemu jinému, aby dokázal své tvrzení?“ Odpovídám: Abychom byli jisti před klamem, Bůh nám dává dva svědky, že jsme jeho děti. A oni svědčí společně. Proto „co Bůh spojil, člověk nerozlučuje!“⁴⁴ A pokud jsou spolu, nemůžeme být oklamáni, na jejich svědectví se lze spolehnout. Dá se jim věřit v nejvyšší míře a pro svá tvrzení nepotřebují nic jiného.

„Ale přímé svědectví jenom tvrdí, nic nedokazuje.“ Dva svědkové potvrzují každou výpověď.⁴⁵ Když „Duch dosvědčuje našemu duchu“, jak to Bůh učinil, pak to plně dokazuje, že jsme Boží děti.

9. Za šesté se namítá: „Připouštíš, že nastalá změna je dostatečným svědectvím, kromě v případech těžkých zkoušek, jako je zkouška našeho Spasitele na kříži. Ale nikdo z nás nemůže být zkoušen tímto způsobem.“ Ty nebo já nebo kterékoli Boží dítě může být zkoušeno takovým způsobem, že bude nemožné zachovat si dětskou důvěru v Boha bez přímého svědectví jeho Ducha.

10. A nakonec se namítá: „Největšími zastánci toho jsou někteří z nejpyšnějších lidí, kteří nemají lásku.“ Možná, že někteří z *nejohnivějších* zastánců jsou pyšní a bez lásky. Ale mnozí z *nejpřesvědčenějších* za-

stánců jsou vysloveně tiší a pokorného srdce ⁴⁶ a v každém ohledu praví následovníci Beránka, svého Pána ⁴⁷.

To jsou nejpádňější námitky, jaké jsem slyšel a soudím, že obsahují podstatu věci. Kdokoli tyto námitky a odpovědi v klidu a nestranně zváží, ten snadno zjistí, že neruší a neoslabují průkaznost velké pravdy, že Duch Boží *přímo* a *nepřímo* dosvědčuje, že jsme Boží děti.

V.

1. Souhrnně lze říci: Svědectví Ducha je vnitřním působením na duši věřících, přičemž Boží Duch přímo dosvědčuje jejich duchu, že jsou Boží děti. Sporné není, zda existuje svědectví Ducha, ale zda existuje *přímé svědectví*, jiné než to, které vzniká z vědomí ovoce Ducha. Věříme, že ano, protože je to prostý, přirozený význam textu, doložený předcházejícími slovy a paralelními místy v Listu Galatským. Je totiž přirozené, že svědectví musí předcházet ovoci, které z něj plyne. A tento prostý význam Božího slova potvrzuje zkušenost nespočetných Božích dětí, ano i zkušenost všech, kdo jsou usvědčeni z hříchu, kdo nemohou mít pokoj, dokud nedostanou přímé svědectví, i zkušenost dětí světa, které nemají toto svědectví samy v sobě a shodně prohlašují, že nikdo nemůže vědět, že mu jsou hříchy odpuštěny.

2. Namítá se, že zkušenost nemůže dokázat nauku, která není podložena Písmem, že si různí pomatenci a blouznivci takové svědectví namlouvali, že cílem tohoto svědectví je dokázat pravost našeho vyznání a že tento cíl nesplňuje. Písmo praví: „Strom se pozná po ovoci.“ ⁴⁸ „Sami sebe se ptejte... sami sebe zkoumejte.“ ⁴⁹ Přímé svědectví není nikde v Bibli zmíněno, nechrání nás před největším klamem. A konečně: Změna, která v nás nastala, je dostatečným svědectvím, kromě zkoušek, které vytrpěl sám Kristus. Odpovídáme: 1) Zkušenost je dostatečná k *potvrzení* nauky založené na Písmu. 2) Ačkoli si mnozí namlouvají, že mají zkušenost, kterou nemají, nevyvrací to skutečnou zkušenost. 3) Cílem tohoto svědectví je ujistit nás, že jsme Božími dětmi, a tento cíl splňuje. 4) Pravé svědectví Ducha se pozná podle ovoce – lásky, pokoje, radosti – ne tak, že je ovoce předchází, ale že po něm následuje. 5) Nedá se dokázat, že text: „Sami sebe neznáte, že Ježíš Kristus je v vás?“ ⁵⁰ se nevztahuje na přímé a nepřímé svědectví. 6) To, že Boží Duch „dosvědčuje našemu duchu“, nás chrání před

jakýmkoli klamem. A konečně, všichni jsme vystaveni pokušením, na která svědectví našeho ducha nestačí, v nichž jenom přímé svědectví Božího Ducha nás může ujistit, že jsme Božími dětmi.

3. Z toho všeho lze vyvodit dva závěry. Předně: Nikdo ať se nedomnívá, že se může spolehnout na domnělé svědectví Ducha, které nepřináší ovoce. Jestliže skutečně Boží Duch dosvědčuje, že jsme Boží děti, pak bezprostředním důsledkem bude ovoce Ducha, totiž „láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, tichost, sebeovládání“⁵¹. A i když toto ovoce může být v dobách silného pokušení na čas zastaveno, takže je pokoušený nevnímá, když „satan ho tříbí jako pšenici“⁵², přece jeho podstatná část trvá i pod nejhustším mrahem. Pravda, radost z Ducha svatého⁵³ může být v hodině zkoušky odňata. Ano, duše může být „smutná až k smrti“⁵⁴, pokud trvá „hodina a moc temnosti“⁵⁵. Ale i to je zpravidla obnoveno v rostoucí míře a člověk jásá „nevýslovnou a slavnou radostí“⁵⁶.

4. Druhý závěr zní: Nikdo nechť se neuklidňuje zdánlivým ovocem Ducha bez svědectví. Můžeme mít náznaky radosti, pokoje, lásky – a to neklamně, skutečně od Boha – dlouho předtím, než máme svědectví sami v sobě, než Boží Duch dosvědčuje našemu duchu, že „máme vykoupení skrze krev Ježíšovu, totiž odpuštění hříchů“⁵⁷. Ano, do jisté míry se mohou vyskytnout trpělivost, laskavost, věrnost, tichost, sebeovládání (nejen náznakem, ale díky Boží předběžné milosti skutečně), než jsme „vzácní učiněni v tom Nejmilejším“⁵⁸ a než v důsledku toho máme svědectví, že jsme přijati. V žádném případě však není radno spokojit se s tím, jinak to je k záhubě naší duše. Jsme-li moudří, budeme neustále volat k Bohu, až jeho Duch bude volat v našem srdci „Abba, Otče!“⁵⁹. To je výsada všech Božích dětí a bez toho nikdy nemůžeme být ujištěni o tom, že jsme jeho děti. Bez toho si nemůžeme zachovat neustálý pokoj, ani se vyvarovat matoucích pochybností a strachů. Když jsme však jednou přijali „Ducha synovství“⁶⁰, „pokoj Boží, převyšující každé pomýšlení“ a vyhánějící každou mučivou pochybnost astrach, „bude střežit naše srdce i mysl v Kristu Ježíši“⁶¹. A když to pak přinese pravé ovoce, vnitřní a vnější svatost, je jistě vůlí toho, který nás povolal, aby nám vždy dal to, co už nám jednou dal. Proto není třeba, abychom postrádali svědectví Božího Ducha, ani svědectví svého vlastního ducha, povědomí toho, že chodíme ve všelike spravedlnosti a svatosti pravdy.⁶²

Poznámky

- ¹ Srv. *2Tm 3,5* Kral.
- ² *1Tm 1,7*
- ³ *Ga 5,22*
- ⁴ *Ga 2,20*
- ⁵ Kázání *Svědectví Duchu I.*, 1.část, 7. odstavec.
- ⁶ Srv. *Ř 4,7*
- ⁷ *1Pt 3,21* Kral.
- ⁸ Thomas Sherlock, londýnský biskup 1748–61. Wesley se dovolává jeho kázání na *Ř 8,16* v *Several Discourses Preached at the Temple Church*, 1754.
- ⁹ *2K 1,12*
- ¹⁰ *Ř 8,15*
- ¹¹ *1J 4,19*
- ¹² *Ga 2,20*
- ¹³ Charles Wesley, *Spirit of Faith, Come Down*, v *Hymns of Petition and Thanksgiving for the Promise of the Father* (1746), č.27.
- ¹⁴ *Žd 12,1*
- ¹⁵ Charles Wesley, *Ye Neighbours and Friends of Jesus Draw Near*, v *Hymns and Sacred Poems* (1749), č.196.
- ¹⁶ Viz *J 3,36*
- ¹⁷ Srv. *Žd 8,12*
- ¹⁸ Viz *Ř 8,7* Kral.
- ¹⁹ Viz *Ř 14,17*
- ²⁰ Viz *Mt 26,38*
- ²¹ *Ř 4,5*
- ²² Tamtéž
- ²³ Srv. *Tt 3,5*
- ²⁴ *Ř 3,28*
- ²⁵ Srv. *L 7,42*
- ²⁶ Srv. *Ř 7,18*
- ²⁷ Srv. *Ř 3,24*
- ²⁸ Charles Wesley, *Jesus, the Sinner's Friend*, v *Hymns and Sacred Poems* (1739). Tuto píseň Wesley cituje několikrát v kázáních, dopisech a v *Deníku*.
- ²⁹ *2Pt 1,9*
- ³⁰ Protestantští uprchlíci z Francie, kteří po zrušení Nantského ediktu hledali útočiště před pronásledováním v Anglii a zčásti propadli blouznilství.
- ³¹ *Ř 3,24*
- ³² Srv. *Ř 4,5* Kral.
- ³³ Angl. *impute*. Puritáni zdůrazňují toto přičtení Kristovy spravedlnosti jako základ našeho ospravedlnění.
- ³⁴ *Ř 4,6*
- ³⁵ *L 11,13*
- ³⁶ *Mt 7,11*
- ³⁷ *Mt 12,33*
- ³⁸ *1Te 5,21*
- ³⁹ *1J 4,1*
- ⁴⁰ *2K 13,5*
- ⁴¹ *1J 5,10*
- ⁴² Angl. text překládá řecké *symmartyrei* v *Ř 8,16* doslova jako „dosvědčuje s naším duchem“.
- ⁴³ *2K 13,5* Kral.
- ⁴⁴ *Mt 19,6* a par.
- ⁴⁵ Viz *Mt 18,16*
- ⁴⁶ Viz *Mt 11,29*
- ⁴⁷ Charles Wesley, *Happy the Saints of Former Days*, v *Hymns on the Lord's Supper* (1745).
- ⁴⁸ *Mt 12,33*
- ⁴⁹ *2K 13,5*

⁵⁰ Tamtéž Kral.

⁵¹ *Ga 5,22n*

⁵² Srv. *L 22,31*

⁵³ Viz *Ř 14,17*

⁵⁴ *Mt 26,38*

⁵⁵ *L 22,53* Kral.

⁵⁶ *1Pt 1,8* Žilka

⁵⁷ Srv. *Ef 1,7* Kral.; *Ko 1,14*

⁵⁸ Srv. *Ef 1,6* Kral.

⁵⁹ *Ga 4,6*

⁶⁰ *Ř 8,15*

⁶¹ *Fp 4,7*

⁶² Viz *Ef 4,24*

12. Svědectví našeho ducha

Toto je naše chloubka (anglicky: radost): Naše svědomí nám dosvědčuje, že jsme v tomto světě a zvláště vůči vám žili ve svatosti a ryzosti před Bohem a nespolehali na světskou moudrost, nýbrž na milost Boží.

2K 1, 12

1. Tak mluví každý, kdo skutečně věří v Krista, pokud zůstává ve víře a v lásce. Náš Pán praví: „Kdo mě následuje, nebude chodit ve tmě,“¹ a pokud má toto světlo, raduje se v něm². „Jak přijal Krista Ježíše Pána, tak v něm chodí“³ a pokud v něm chodí, ozývá se v jeho duši den po dni apoštoloovo povzbuzení: „Radujte se v Pánu vždycky, znovu říkám, radujte se.“⁴

2. Ale abychom nestavěli svůj dům na písku (aby až spadne příval a větry budou vát a přivenou se vody a oboří se na něj, nespadl a nebyl pád jeho veliký⁵), chci v tomto výkladu ukázat, jaký je ráz a základ křesťanské radosti. Všeobecně víme, že to je šťastný pokoj, tichá spokojenost ducha, jež vzniká z takového svědectví svědomí, jak je zde apoštol popisuje. Abychom tomu lépe porozuměli, bude však potřeba zvážit všechna jeho slova a tak bude snadno zřejmé, co rozumíme pod pojmem „svědomí“ a co pod pojmem „svědectví svědomí“ a jak jen ten se raduje neustále, kdo má toto svědectví.

3. Za prvé: Co si máme představit pod pojmem „svědomí“? Jaký je smysl tohoto slova, které je v ústech všech? Člověk si dovede představit, že je nesmírně těžké najít tento smysl, když uvážíme, kolik objemných svazků bylo v různých dobách napsáno o tomto pojmu a jak byly všechny poklady dávné a nynější učenosti prozkoumávány, aby se našlo vysvětlení. A přece se zdá, že všechno pracné zkoumání nevnese mnoho světla do této otázky. Nezamotali spíše mnozí z těchto autorů celou věc a „zatemnilí úradek neuváženými slovy“⁶, zamotávajíce to, co je samo o sobě jasné a snadné k pochopení? Vždyť stačí jenom dát stranou těžko srozumitelná slova a každý člověk upřímného srdce rychle pochopí, oč jde.

4. Bůh nás stvořil jako myslící bytosti, schopné vnímat přítomnost a uvažovat o minulosti nebo se na ni dívat zpětně. Máme zejména schopnost vnímat, co se děje v našem vlastním srdci a životě, vědět, co cítíme nebo co děláme, a to buď když se tak děje, nebo když se

tak dále. To máme na mysli, když řekneme, že člověk je bytost s „vědomím“. Má „svědomí“ neboli vnitřní povědomí věcí přítomných a minulých, které se týkají jeho, jeho smýšlení a vnějšího chování. Avšak to, čemu běžně říkáme „svědomí“, znamená více. Není to jen znalost našeho přítomného života nebo vzpomínka na minulý život. Vzpomínat na minulé nebo přítomné věci, vydávat o nich svědectví je jen jedním, a to nejmenším posláním svědomí. Jeho hlavním úkolem je omlouvat nebo obviňovat, schvalovat nebo zamítat, osvobozovat nebo odsuzovat.

5. Někteří pozdější autoři tomu dali nový název: mravní smysl. Bude však třeba dát přednost starému slovu před novým už proto, že je běžnější a známější a že mu proto lidé snáze porozumějí. Křesťané by mu pak měli dát přednost i z jiného důvodu, totiž proto, že je biblické, že to je slovo, které Boží moudrost ráčila používat v kanonických Písmech.

A podle významu, ve kterém se tu běžně užívá, zejména v listech apoštola Pavla, můžeme svědomí chápat jako schopnost nebo sílu, kterou Bůh vložil do každé duše přicházející na svět, aby ve vlastním srdci nebo životě, v citech, myšlenkách, slovech a skutcích dokázala rozeznat, co je dobré či zlé.

6. Co však je *měřítkem*, podle kterého lidé mohou posuzovat dobro nebo zlo, kterým se jejich svědomí má řídit? Měřítkem pohanů je, jak apoštol učí na jiném místě, „zákon napsaný na srdcích jejich“⁷. Praví, že „jsou sami sobě zákonem, i když“ vnější „zákon nemají. Tím ukazují, že to, co“ vnější „zákon požaduje, mají napsáno ve svém srdci“, a to prstem Božím, „jak to dosvědčuje jejich svědomí,“ zda žijí podle toho pravidla či nikoli: „jejich myšlenky je jednou obviňují, jednou hájí,“ osvobozují, obhajují, *é kai apologoumenón (Ř 2, 14n)*. Avšak křesťanovým měřítkem dobra a zla je slovo Boží, Písma Starého a Nového zákona, vše, co proroci a „lidé poslaní od Boha“ zdávna napsali, když „z popudu Ducha svatého mluvili“⁸, „veškeré Písmo“, které „pochází z Božího Ducha a je dobré k učení“ nebo vyučování celé Boží vůle, „k usvědčování“ toho, co jí odporuje, „k nápravě“ bludů a „k výchově (nebo nácviku) ve spravedlnosti“ (*2Tm 3, 16*).

To je „svící nohám“ křesťana a „světlem všem stezkám jeho“⁹. To jediné dostává křesťan jako měřítko toho, co je dobré a co zlé. Nepo-

važuje za dobré nic než to, co se tu ukládá buď přímo nebo jako jasný důsledek, nepovažuje za zlé nic než to, co tu je zakázáno buď výslovně nebo jako nepopiratelný závěr. Cokoli Písmo ani nezakazuje, ani neukládá přímo nebo jako jasný důsledek, o tom křesťan věří, že to je lhostejné, že to samo o sobě není ani dobré ani zlé. To je celým a jediným měřítkem, kterým se jeho svědomí ve všem řídí.

7. A jestliže se tím skutečně řídí, pak má „dobré svědomí u Boha“¹⁰. „Dobré svědomí“ je to, co apoštol jinde nazývá „neporušené svědomí“¹¹. Co jednou vyjadřuje slovy: „Až do dneška žiju se zcela dobrým svědomím před Bohem“ (*Sk 23, 1*), to jindy opisuje slovy „já se snažím zachovat neporušené svědomí před Bohem i lidmi“ (*Sk 24, 16*). K tomu je pak nutně zapotřebí především správně pochopit Boží slovo, jeho „svatou, dobrou a dokonalou vůli“¹² vůči nám, jak v něm je zjevena. Je totiž nemožné, abychom žili podle daného měřítka, nevíme-li, co znamená. Za druhé je zapotřebí (jak málokteří toho dosáhli) skutečného poznání nás samých, poznání vlastního srdce a života, vnitřních pohnutek a vnějších projevů. Nepoznáme-li je, nemůžeme je měřit svým měřítkem. Za třetí je zapotřebí souladu srdce a života, našich pohnutek a našeho chování, našich myšlenek, slov a činů s tímto měřítkem, s psaným Božím slovem. Bez toho to může být jenom zlé svědomí, budeme-li vůbec jaké mít. Za čtvrté je zapotřebí vnitřního uvědomění této shody s naším měřítkem a toto bytostné uvědomování, toto vnitřní vědomí, které se stalo zvykem, je vlastně „dobrým svědomím“ nebo slovy apoštola Pavla „neporušeným svědomím před Bohem i lidmi“.

8. Kdo však chce mít svědomí bez úrazu, ten musí klást správný základ. Ten ať si vzpomene, že „nikdo nemůže položit jiný základ než ten, který už je položen, a to je Ježíš Kristus“¹³. A ať také pamatuje na to, že na něm nikdo nestaví jinak než živou vírou, že nikdo není účastníkem Kristovým, dokud nemůže vyznat: „Život, který zde nyní žiji, žiji ve víře v Syna Božího,“ v toho, jenž je nyní *zjeven* v mém srdci, „který si mne zamiloval a vydal sebe samého za mne“¹⁴. Jenom víra je tímto důkazem, tímto přesvědčením, důvodem věcí neviditelných, která otvírá oči našeho chápání, takže do nich proudí Boží světlo a my vidíme „divy ze Zákona Božího“¹⁵, jeho vznešenost a ryzost, výšku a hloubku a délku a šířku¹⁶ i každého přikázání, které v něm je obsaženo. Vírou spatřujeme „známost slávy Boží v tváři Ježíše Krista“¹⁷,

vidíme jako v zrcadle všechno, co je v nás, i nejniternější pohnutky duše. A jenom tak může být „vylita do našich srdcí“ požehnaná Boží láska¹⁸, která nás uschopňuje, abychom tak milovali jeden druhého, jako Kristus miloval nás. Tak je naplněno slavné zaslíbení v celém Božím Izraeli: „Dám své zákony do jejich mysli a napíšu jim je na srdce“ (Žd 8, 10), a tak způsobuje v duších plný soulad se svatým a dokonalým Zákonem a „uvádí do poddanství každou mysl, aby byla poslušna Krista“¹⁹.

A jako špatný strom nemůže nést dobré ovoce, tak dobrý strom nemůže nést špatné ovoce²⁰. A proto jak je srdce věřícího v souladu s měřítkem Božích přikázání, tak bude i jeho život ve stejném souladu. Když si to člověk uvědomí, může vzdát slávu Bohu a říci s apoštolem: „Toto je naše chloubka (angl. radost): Naše svědomí nám dosvědčuje, že jsme v tomto světě a zvláště vůči vám žili ve svatosti a ryzosti před Bohem a nespolehali na světskou moudrost, nýbrž na milost Boží.“

9. „Žili jsme.“ Apoštol to v originále vyjadřuje jedním slovem „*anestrafémen*“. Význam tohoto slova je velice široký. Zahrnuje celé naše chování, každou vnitřní i vnější okolnost, ať se vztahuje k naší duši nebo k našemu tělu. Zahrnuje každou pohnutku našeho srdce, našeho jazyka, našich rukou a údů těla. Vztahuje se na všechny naše skutky i slova, na uplatňování všech našich sil a schopností, na způsob používání každé hřivny, kterou jsme dostali, a to vzhledem k Bohu i k člověku.

10. „Žili jsme v tomto světě,“ tedy ve světě bezbožníků. Nejen mezi Božími dětmi (kterých je poměrně málo), nýbrž mezi dětmi ďáblůvými²¹, mezi těmi, kteří „ve zlém leží“, *en tó poneró*, „pod mocí Zlého“²². Jaký to je svět! Jak důkladně je proniknut duchem, kterého neustále vdechuje! Jako je náš Bůh dobrý a činí dobro, tak bůh tohoto světa a všechny jeho děti jsou zlé a činí zlo všem Božím dětem (pokud to On dopustí). Jako jejich otec číhá, tak i ony neustále číhají nebo „obcházejí a hledají, koho by pohltily“²³. Užívají lsti nebo moci, skrytých nástrah nebo zjevného násilí, aby zahubily ty, kdo nejsou ze světa. Neustále bojují starými nebo novými zbraněmi proti našim duším a všemožnými úskoky usilují strhnout je zpět do ďáblůvých nástrah²⁴, na širokou cestu, která vede do záhuby²⁵.

11. „Žili jsme“ v takovém světě „v svatosti a ryzosti před Bohem“. Předně v svatosti²⁶. Tu doporučuje náš Pán pod pojmem „čisté oko“. „Světlem těla,“ praví, „je oko. Je-li tvé oko čisté, celé tvé tělo bude mít světlo.“²⁷ Smyslem toho je: Čím je oko pro tělo, tím je úmysl pro všechna slova a skutky. Jestliže proto oko tvé duše bude čisté, pak všechny tvé skutky a všechno tvé obcování „bude mít světlo“, nebeské světlo, světlo lásky a pokoje a radosti v Duchu svatém²⁸.

Čisté srdce budeme mít tenkrát, když oko naší mysli bude upřeno jenom na Boha, když ve všem budeme směřovat jenom k Bohu jako Bohu, své síle, svému štěstí, své neskonale velké odměně²⁹, svému všemu, v časnosti i na věčnosti. To je čistota, když celou naší duší proniká stálý zřetel, upřímný úmysl šířit jeho slávu, činit jeho požehnanou vůli a podrobovat se jí, když naplňuje naše srdce a je stálým pramenem všech našich myšlenek, žádostí a úmyslů.

12. Za druhé: „Žili jsme ve světě v ryzosti před Bohem.“ Rozdíl mezi čistotou a ryzostí se zdá být v podstatě tento: čistota má vztah k úmyslu, ryzost se vztahuje k jeho provedení. A tato ryzost se netýká jen našich slov, nýbrž našeho celého obcování, jak už bylo řečeno. Zde se toto slovo nemá chápat v zúženém smyslu, v jakém ho někdy užívá sám Pavel o pravdomluvnosti nebo vystříhání se podvodu, lsti a přetvářky, nýbrž v daleko širším smyslu jako skutečné dosahování cíle, k němuž v čistotě směřujeme. Na tomto místě znamená, že všechno, co činíme a mluvíme, činíme k slávě Boží³⁰, že všechna naše slova k tomu nejen směřují, nýbrž skutečně i vedou, že všechny naše činy plynou do klidného proudu, neustále sloužícího tomuto velkému cíli. A že v celém svém životě směřujeme přímo k Bohu, a to neustále, že neustále chodíme po cestě svatosti, po stezkách spravedlnosti, milosrdenství a pravdy.

13. Tuto ryzost nazývá apoštol „ryzostí před Bohem“, *eilikrineia theou*, abychom si ji nepletli nebo ji nezaměňovali s ryzostí pohanů (neboť i mezi nimi se vyskytovala určitá ryzost, které si nemálo vážili). Chtěl také naznačit její cíl a smysl jako u každé křesťanské ctnosti, neboť co důsledně nesměruje k Bohu, to klesá mezi „ubohé mocnosti“ světa³¹. Když ji nazývá „ryzostí před Bohem“, ukazuje také k jejímu Původci, „Otcí světel,“ od něhož je „každý dobrý dar a každé dokonalé obdarování“³², jak to plyne ještě jasněji ze slov, že „nespoléhali na světskou moudrost, nýbrž na milost Boží“³³.

14. „Nespoléhali na světskou moudrost,“ jakoby řekl: „Nemůžeme obcovat ve světě na základě přirozené síly rozumu nebo vědomostí či moudrostí získaných přirozeným způsobem. Nemůžeme dosáhnout této čistoty nebo praktikovat tuto ryzost silou bystrého rozumu, dobré přirozenosti nebo dobrého vychování. Převyšuje totiž všechnu naši přirozenou odvahu a odhodlanost, jakož i všechno naše filosofické poznání. Síla zvyku nás k ní nedokáže vychovat, ani nás k ní nepřivedou nejlepší pravidla výchovy. Ani já, Pavel, jsem jí nikdy nedosáhl i přes všechny své přednosti, pokud jsem »byl v těle«³⁴, v přirozeném stavu, a pokud jsem usiloval o ni jenom »tělesnou«, přirozenou »moudrostí«.“

A přece, jestli jí vůbec někdo mohl dosáhnout touto moudrostí, pak to byl Pavel. Stěží si totiž dokážeme představit někoho, kdo by měl větší přirozené dary a lepší výchovu než on. Kromě těchto přirozených schopností, které pravděpodobně nebyly menší než schopnosti kohokoli v tehdejší světě, měl všechny výhody vzdělanosti, když studoval na škole v Tarsu, potom v „Gamalielově škole“³⁵, jenž pro své znalosti a bezúhonnost byl nejvýznamnějším mužem, jaký tehdy v celém židovstvu žil. A Pavel měl také všechny výhody náboženské výchovy, jsa farizeem, synem farizea, vychovaný v nejpřísnější sektě nebo nejpřísnějším směru odlišujícím se od všech ostatních mimořádnou důsledností. A v tom „vynikal nad mnoho vrstevníků a nadmíru horlil“³⁶ v tom, o čem se domníval, že se to líbí Bohu; „jde-li o spravedlnost podle zákona, byl bez úhony“³⁷. A přece tím vším nemohl dosáhnout čistoty a ryzosti před Bohem. Byla to marná snaha. Když si to v celé hloubce uvědomil, byl nakonec nucen zvolat: „Cokoliv mi bylo ziskem, to jsem pro Krista odepsal jako ztrátu. A vůbec všechno pokládám za ztrátu, neboť to, že jsem poznal Ježíše, svého Pána, je mi nade všechno“ (*Fp 3, 7n*).

15. Jediným způsobem, jak toho mohl dosáhnout, byla výborná známost Ježíše Krista, našeho Pána, nebo „milost Boží“ – což je výraz přibližně stejného významu. „Milostí Boží“ se někdy rozumí darovaná láska, nezasloužená milost, kterou já hříšník jsem pro Kristovy zásluhy nyní smířen s Bohem. Na tomto místě to však spíše znamená Boží moc Ducha svatého, který „v nás působí, že chceme i činíme, co se mu líbí“³⁸. Jakmile Boží milost jako odpouštějící láska je zjevena v naší duši, uhostí se v ní Boží milost v tomto smyslu, moc jeho Ducha. A nyní

můžeme v Bohu vykonat to, co pro člověka je nemožné. Teď můžeme své obcování napravit. Můžeme dělat všechno ve světle a v moci této lásky, v Kristu, který nám dává sílu³⁹. „Naše svědomí nám dosvědčuje,“ což bychom nikdy nedosáhli tělesnou moudrostí, „že jsme v tomto světě žili ve svatosti a ryzosti.“

16. To je vlastně základ křesťanovy radosti. Proto teď můžeme snadno pochopit, jak ten, kdo má toto svědectví, „stále se raduje“⁴⁰. „Duše má velebí Pána,“ řekne, „a můj duch jása v Bohu, mém spasiteli.“⁴¹ Veselím se v něm, jenž ze své ničím nepodmíněné lásky, ze svého svobodného milosrdenství mě povolal k spáse, v níž teď díky jeho moci stojím. Raduji se, protože jeho Duch dosvědčuje mému duchu⁴², že jsem vykoupen krví Beránkovou⁴³ a že u víře v něho jsem „údem Kristovým, Božím dítětem a dědicem nebeského Království“⁴⁴. Raduji se, protože poznání Boží lásky ke mně mě vedlo v témž Duchu, abych miloval jej a kvůli němu každého člověka, každou duši, kterou stvořil. Raduji se, že mi dává okoušet v mém nitru „smýšlení jako v Kristu Ježíši“⁴⁵: ryzost a čisté oko při každé pohnutce mého srdce, sílu vždy upírat milující oko mé duše k němu, „který si mne zamiloval a vydal sebe samého za mne“⁴⁶, mít za svůj cíl jenom jeho, jeho svatou vůli ve všem, co myslím, mluvím nebo činím, čistotu, jež si neřádá nic než Boha, jež „ukřižovala své tělo se svými vášněmi a žádostmi“⁴⁷, péči „o svrchní věci, ne o zemské“⁴⁸, o svatost a obnovení Božího obrazu, o obnovení duše podle jeho podobenství, o Boží upřímnost, řídící všechna má slova a všechny mé skutky tak, aby vše bylo k jeho slávě. Také z toho se raduji a chci se radovat, že mé svědomí mi v Duchu svatém vydává svědectví světle, kterým je Duch neustále naplňuje, že „chodím tak, jakž hodné jest na to povolání, kterým povolán jsem“⁴⁹, že se „chráním zlého v každé podobě“⁵⁰ a „před hříchem utíkám jako před hadem“⁵¹, že jakmile mám příležitost, činím všelikým možným způsobem dobře všem lidem, že následuji svého Pána na všech svých cestách a činím to, co je příjemné před jeho obličejem. Raduji se, protože vidím a cítím prostřednictvím Ducha svatého, že všechny mé skutky jsou konány v něm, ano že to je on, kdo všechny mé skutky koná ve mně. Raduji se, když vidím v Božím světle, které září do mého srdce, že mám sílu chodit po jeho cestách a že se z jeho milosti od nich neuchyluji ani napravo ani nalevo.

17. Takový je základ a taková je povaha této radosti, kterou se do-

spělý křesťan neustále raduje. A z toho všeho můžeme snadno usoudit předně, že to není *přirozená* radost. Nevzniká z nějaké přirozené příčiny, ani z nějakého náhlého pohnutí. Taková pohnutka může vést pouze k pomíjivé radosti, kdežto křesťan se „stále raduje“⁵². Opravdová radost nemůže mít původ v tělesném zdraví nebo poklidu, v tělesné síle a kondici, neboť je stejně silná v nemoci a bolesti, ba možná daleko silnější než předtím. Mnozí křesťané nikdy neokusili radost, která by se dala srovnat s radostí, jež potom naplnila jejich duši, když tělo bylo téměř vysíleno bolestí nebo stráveno mukami nemocí. Nejméně ze všeho lze tuto radost připsat vnější prosperitě, lidské přízni nebo hojnosti světských statků. Neboť hlavně tehdy, když víra byla zkoušena jakoby ohněm, různými vnějšími ranami, radovaly se Boží děti ve svém Pánu; „ač ho neviděly, milují ho nevýslovnou radostí“⁵³. A jistě se nikdy lidé tak neradovali jako ti, kdo byli „jako smetí tohoto světa, povrhel u všech“⁵⁴, kdo chodili sem a tam, majíce nedostatky ve všem, kdo byli o hladu, v zimě, nahotě, kdo nejen „zakusili výsměch a bičování“, ale i „okovy a žalár“⁵⁵, kdo „nepřikládají svému životu žádnou jinou cenu, než aby dokončili svůj běh s radostí“⁵⁶.

18. Z předcházejících úvah můžeme za druhé usuzovat, že křesťanova radost nevzniká ze *slepého svědomí*, z neschopnosti rozlišovat dobro od zla. Tato radost mu dokonce byla úplně cizí, dokud nebyl otevřen jeho vnitřní zrak⁵⁷. Nepoznal ji, dokud neměl duchovní smysly vypěstované rozlišovat duchovní dobré od špatného⁵⁸. Nyní oko jeho duše není zastřené. Nikdy předtím neměl tak ostrý zrak. Má takovou vnímavost pro nejmenší maličkosti, že to přirozeného člověka naplňuje údivem. Jako je prach viditelný teprve v záři slunce, tak pro toho, kdo kráčí v světle, je každý prach hříchu viditelný ve svitu nestvořeného slunce. Člověk už nezavírá oči svého svědomí, spánek ho opustil. Jeho duše neustále bdí, nepospává a neskládá ruce nečinně v klín⁵⁹. Stále vyhlíží jako strážný na věži a naslouchá, co jí její Pán chce říci. A vždy se veselí z toho, že vidí Neviditelného⁶⁰.

19. Radost křesťana nevzniká za třetí z *tuposti nebo netečnosti svědomí*. Určitá radost může zajisté vzniknout takovým způsobem u těch, jejichž „scestná mysl se ocitla ve tmě“⁶¹, jejichž srdce je tupé, necitlivé, nechápavé, a proto bez duchovního porozumění. Poněvadž mají necitlivé srdce, mohou se radovat i z hříchů a možná tomu dokonce říkají „svoboda“. Ve skutečnosti to však je pouhé opojení duše, osudná

ztrnulost ducha, hloupá necitelnost zatvrzelého svědomí. Naproti tomu je křesťan velice citlivý, jak předtím nikdy nebyl. Nikdy neměl tak citlivé svědomí jako od chvíle, kdy Boží láska ovládla jeho srdce. A to také je jeho sláva a radost, že Bůh vyslyšel jeho denní modlitbu:

Kéž by má duše unikla
před každým zlem
tak rychle, jak se zornice
zavře před ostrým paprskem!⁶²

20. Jsme u konce. Křesťanská radost je radostí v poslušnosti, radostí v milování Boha a zachovávání jeho přikázání. A přece ne tak, jako-by jejich zachováváním měl člověk splnit podmínky *smlouvy skutků*, jako bychom svými skutky nebo svou spravedlností mohli *dosáhnout* odpuštění a přijetí u Boha. Ne! Už nám bylo odpuštěno a už jsme byli přijati z Boží milosti v Kristu Ježíši. Ne jako bychom si svou poslušností měli *zajistit* život, život ze smrti hříchu. I ten už z Boží milosti máme. On nás „obživil mrtvé ve vinách a hříších“⁶³ a nyní jsme „živi Bohu v Kristu Ježíši, Pánu našem“⁶⁴. Radujme se však, že chodíme podle *smlouvy milosti*, v svaté lásce a šťastné poslušnosti. Radujme se z poznání, že jsme „ospravedlnováni zadarmo jeho milostí“⁶⁵ a nepřijali jsme „milost Boží naprázdno“⁶⁶. Bůh nás smířil z vlastní vůle (ne pro naše chtění nebo usilování, ale pro krev Beránkovu) se sebou a my běžíme v síle, kterou nám dal, po cestě jeho přikázání⁶⁷. On nás „opásal statečností k boji“⁶⁸ a my s radostí „bojujeme dobrý boj víry“⁶⁹. Radujme se v něm, jenž u víře žije v našem srdci, abychom „dosáhli věčného života“⁷⁰. To je naše radost, že jako „Otec pracuje bez přestání“⁷¹, tak i my (ne svou vlastní silou nebo moudrostí, nýbrž v moci jeho Ducha, který nám byl dán zdarma v Kristu Ježíši) jsme konali skutky Boží⁷². Kéž by v nás působil vždycky to, co se mu líbí⁷³. Jemu buď sláva na věky věků!⁷⁴

Poznámky

¹ J 8,12

² Viz J 5,35

³ Srv. Ko 2,6 Kral.

⁴ Fp 4,4

⁵ Viz Mt 7,26n

⁶ Srv. Jb 38,2

⁷ Srv. Ř 2,15 Kral.

⁸ 2Pt 1,21

⁹ Srv. Ž 119,105 Kral.

¹⁰ 1Pt 3,21 Kral.

¹¹ Sk 24,16

¹² Srv. Ř 12,1n Kral.

- 13 *1K 3,11*
- 14 *Ga 2,20*
- 15 Srv. *Ž 119, 18*
- 16 Viz *Ef 3,18*
- 17 *2K 4,6* Kral.
- 18 *Ř 5,5*
- 19 Srv. *2K 10,5*
- 20 Viz *Mt 7,18; L 6,43*
- 21 Viz *1J 3,10*
- 22 *1J 5,19*
- 23 Srv. *1Pt 5,8*
- 24 Viz *1Tm 3, 7; 2Tm 2,26*
- 25 Viz *Mt 7,13*
- 26 Erasmuský text, který tvoří podklad i Kralického překladu, zde čte *en haplotēti*, „v sprostnosti“. Wesley těžko mohl vědět, že lepší rukopisy čtou *en bagiotēti*, „v svatosti“; tomuto čtení se dnes dává přednost.
- 27 *Mt 6,22; L 11,34*
- 28 Viz *Ř 14,17*
- 29 Viz *Gn 15,1*
- 30 Viz *1K 10,31*
- 31 Srv. *Ga 4,9*
- 32 *Jk 1,17*
- 33 *2K 1,12*
- 34 *Ř 7,5* atd. Kral.
- 35 *Sk 22,3*
- 36 Srv. *Ga 1,14*
- 37 *Fp 3,6*
- 38 Srv. *Fp 2,13*
- 39 Viz *Fp 4,13*
- 40 *1Te 5,16*
- 41 *L 1,46n*
- 42 Viz *Ř 8,16*
- 43 Viz *Zj 7,14; 12,11*
- 44 Srv. *1K 6,15; Ř 8,16; Jk 2,5*
- 45 *Fp 2,5*
- 46 *Ga 2,20*
- 47 *Ga 5,24* Kral.
- 48 *Ko 3,2* Kral.
- 49 Srv. *Ef 4,1* Kral.
- 50 Srv. *1Te 5,22*
- 51 Srv. apokryfní knihu *Sírachovec 21,2*
- 52 *2K 6,10; 1Te 5,16*
- 53 Srv. *1Pt 1,8*
- 54 *1K 4,13* Kral.
- 55 *Žd 11,36*
- 56 Srv. *Sk 20,24*
- 57 Viz *Ef 1,18*
- 58 Viz *Žd 5,14*
- 59 Viz *Př 6,10; 24,33*
- 60 Viz *Žd 11,27*
- 61 *Ř 1,21*
- 62 Píseň *Watch in All Things* v *Hymns and Sacred Poems* (1742).
- 63 *Ef 2,1* Kral.
- 64 *Ř 6,11*
- 65 *Ř 3,24*
- 66 *2K 6,1*
- 67 Viz *Ž 119,32*
- 68 *Ž 18,40*
- 69 Srv. *1Tm 6,12*
- 70 Tamtéž
- 71 *J 5,17*
- 72 Viz *J 6,28*
- 73 Viz *Žd 13,21*
- 74 Viz *1Pt 4,11*

13. O hříchu ve věřících

Kdo je v Kristu, je nové stvoření.

2K 5,17

I.

1. Co je potom hřích v tom, kdo je v Kristu? *Zůstává* hřích v tom, kdo „věří v něho“¹? Je nějaký hřích v těch, kdo jsou „narozeni z Boha“², nebo jsou od hříchu úplně osvobozeni? Nechtě si nikdo nemyslí, že tato otázka vyplývá z pouhé zvědavosti, nebo že je bezvýznamná, ať dopadne odpověď tak nebo onak. Jde o otázku mimořádného dosahu pro každého vážného křesťana, jejíž odpověď úzce souvisí s jeho přítomným a věčným štěstím.

2. Není mi známo, zda tato otázka byla předmětem sporu v rané církvi. Nebyl důvod k rozepřím, protože všichni křesťané byli zajedno. A pokud jsem mohl zjistit, všichni prvotní křesťané, pokud nám zanechali písemné záznamy, jednohlasně prohlašují, že i věřící v Krista, dokud nejsou „silní v Pánu a v jeho všemohoucnosti“, musí vést „zápas proti krvi a tělu“, jakož i proti „knížatstvům a mocnostem“³.

2. A v tom naše církve⁴ (jako ve většině případů) přesně přebírá názory rané církve, když vyznává (v Devátém článku víry): „Prvotní hřích... spočívá v porušení přirozenosti každého člověka... Tím člověk je svou vlastní přirozeností nakloněn ke zlému, takže tělo žádá proti Duchu... A tato zvrácenost přirozenosti zůstává i v těch, kteří jsou znovuzrozeni, takže žádost těla, nazývaná řecky *fronéma sarkos*..., se nepodrobuje zákonu Božímu. A ačkoli není odsouzení pro ty, kteří věří..., přece žádost má sama v sobě povahu hříchu.“⁵

3. Totéž dosvědčují všechny ostatní církve, nejen církve řecká a římská, ale každá reformační církev v Evropě bez rozdílu denominace. Zdá se, že některé jdou příliš daleko, když zdůrazňují, že zkaženost srdce u věřícího je tak velká, že věřící nad ní má sotva vládu a je jí podroben. Tím smazávají rozdíl mezi věřícím a nevěřícím.

4. Mnozí, kteří to myslí dobře, zejména ti, kdo jsou pod vedením hraběte Zinzendorfa, se chtějí vyhnout tomuto extrému a dostávají se do opačného, když tvrdí: „Všichni skutečně věřící jsou nejen spaseni od *nadvlády* hříchu, ale i od *existence* vnitřního a vnějšího hříchu, takže

v nich už více *nepřebývá*.“ Asi před dvaceti lety mnozí naši krajané od nich převzali tento názor, že ti, kdo věří v Krista, *už nemají* zkaženou přirozenost.

6. Je pravda, že když Němci⁶ v tomto bodě byli dotazováni, brzy připustili (alespoň mnozí z nich), že hřích *zůstává v těle*, nikoli však *v srdci* věřícího. A po čase, když se ukázala nesmyslnost tohoto tvrzení, se ho vzdali úplně; připustili, že hřích *zůstává*, že však *nevládne* v tom, kdo se narodil z Boha.

7. Avšak Angličané⁷, kteří je od nich převzali (někteří přímo, jiní z druhé ruky), se nedali tak snadno pohnout, aby se této zamilované myšlenky vzdali. I když většina z nich byla usvědčena, že tento názor je naprosto neudržitelný, nedali se někteří pohnout k tomu, aby se jej vzdali, a drží se jej podnes.

II.

1. Kvůli těm, kdo se skutečně bojí Boha a touží znát „pravdu, která je v Ježíši“⁸, nebude na škodu, když klidně a objektivně zvážíme tento bod. Budu přitom používat pojmy „znovuzrozený“, „ospravedlněný“ nabo „věřící“ bez rozlišování, i když nemají přesně shodný význam – první se týká vnitřní, *skutečné* změny, druhý relativní změny a třetí prostředku, který působí jedno i druhé. Nakonec však směřují k témuž, neboť kdokoli „věří“, je „ospravedlněn“ a „narozen z Boha“.

2. „Hříchem“ zde rozumím vnitřní hřích⁹: každou hříšnou pohnutku, vášně nebo afekt jako je pýcha, svévole, milování světa jakýmkoli způsobem a v jakékoli míře, dále chtivost, hněv, hrubost, prostě všechno, co je v rozporu s myslí Kristovou.

3. Otázka se netýká *vnějšího hříchu*, zda se Boží dítě *dopouští* tohoto *hříchu* nebo *nedopouští*. V tom jsme všichni zajedno a se vší vážností zdůrazňujeme: „Kdo se dopouští hříchu, je z ďábla“¹⁰. A „kdo je narozen z Boha, nedopouští se hříchu“¹¹. Nezkoumáme teď, zda vnitřní hřích navždy *zůstává* v Božích dětech, zda hřích je neustále v duši, *pokud* duše *zůstává* v těle. Nezkoumáme také, zda ospravedlněný člověk může *znovu upadnout* do vnitřního nebo vnějšího hříchu. Zajímá nás prostě toto: Je ospravedlněný nebo znovuzrozený člověk osvobozen od *každého hříchu*, jakmile je ospravedlněn? Není potom v jeho srdci už žádný hřích? Nikdy, leč by vypadl z milosti?

4. Tvrdíme, že stav ospravedlněného člověka je nevýslovně vznešený a nádherný. Je zrozen „ne z krve, ani ze žádosti těla, ani ze žádosti muže, nýbrž z Boha“¹². Je dítětem Božím, údem Kristovým, dědicem Království nebeského. „Pokoj Boží, převyšující každé pomýšlení, střeží jeho srdce i mysl v Kristu Ježíši.“¹³ Jeho „tělo je chrámem Ducha svatého“¹⁴ a „příbytek Boží v Duchu“¹⁵. Je nové „stvoření v Kristu Ježíši“¹⁶, je *obmyt*, je *posvěcen*. Jeho „srdce je očištěno vírou“¹⁷, unikl „zhoubě, do níž svět žene jeho zvrácená touha“¹⁸. „Boží láska je vyлита do jeho srdce skrze Ducha svatého, který mu byl dán.“¹⁹ A pokud „žije v lásce“²⁰ (což může vždy), uctívá Boha „v Duchu a v pravdě“²¹. „Zachovává Boží přikázání a činí, co se Bohu líbí.“²² Tak se „snaží zachovat neporušené svědomí před Bohem i lidmi“²³. A má moc nad vnějším a vnitřním hříchem, a to od okamžiku, kdy byl ospravedlněn.

III.

1. „Ale není potom vysvobozen z moci hříchu²⁴, takže v jeho srdci už není žádný hřích?“ To nemohu tvrdit. Nemohu tomu věřit, protože apoštol Pavel říká opak. Mluví k věřícím a popisuje všeobecně stav věřících, když říká: „Tělo žádá proti Duchu a Duch proti tělu. Ty pak věci jsou sobě vespolek odporné“ (*Ga 5,17 Kral.*). Jasněji to nelze říci. Apoštol zde výslovně ujišťuje, že „tělo“, zlá přirozenost, stojí i u věřících proti „Duchu“, že i u znovuzrozených jsou dva principy, které stojí proti sobě.

2. Dále: Když píše věřícím v Korintu, „posvěceným v Kristu Ježíši“ (*1K 1,2*), říká: „Já jsem k vám, bratří, nemohl mluvit jako k těm, kteří mají Ducha, nýbrž jako k tělesným, jako k nedospělým v Kristu... dosud patříte světu. Odkud je mezi vámi závist a svár, ne-li z toho, že patříte světu?“ (*1K 3,1.3*) Apoštol zde mluví k lidem, kteří jsou nesporně věřící, které označuje za „bratry v Kristu“ a kteří jsou do jisté míry stále ještě *tělesní*. Potvrzuje, že mezi nimi je „závist“ (zlá pohnutka), která mezi nimi působí svár, a přece ani v nejmenším nenaznačuje, že by ztratili svou víru. Ne, říká výslovně, neztratili, jinak by nebyli „nedospělí v Kristu“. A – což je ze všeho nejpozoruhodnější – mluví o „tělesných“ a „nedospělých v Kristu“ jako o tomtéž. Ukazuje tím jasně, že každý věřící je (do jisté míry) „tělesný“, pokud je toliko „nedospělý v Kristu“.

3. Tento důležitý důraz, že ve věřících jsou dva protichůdné principy – přirozenost a milost, tělo a Duch – se táhne všemi listy apoštola Pavla, ano celým Písmem svatým. Téměř všechny příkazy a všechna povzbuzení v nich jsou založeny na tomto předpokladu. Ukazují špatné pohnutky nebo praktiky u těch, které inspirovaní pisatelé přesto uznávají za věřící. Neustále je povzbuzují, aby proti nim bojovali mocí víry, která je v nich, a přemáhali je.

4. A kdo může pochybovat o tom, že anděl Efezské církve měl víru, když mu náš Pán řekl: „Vím o tvých skutcích, o tvém úsilí i tvé vytrvalosti... Máš vytrvalost a trpěl jsi pro mé jméno, a nepodlehls únavě.“ Ale nebyl snad v jeho srdci žádný hřích? Jistě byl, jinak by byl Kristus nedodal: „Ale to mám proti tobě, že už nemáš takovou lásku jako na počátku“ (Zj 2,2–4). To byl skutečný hřích, který Bůh viděl v jeho srdci a pro který ho napomíná, aby *činil pokání*. A přece nemáme právo tvrdit, že v té době neměl víru.

5. Také anděl církve v Pergamu je napomenut, aby „činil pokání“, což předpokládá hřích, i když náš Pán říká výslovně: „Nezapřel jsi víru ve mne“ (v. 13 a 16). A andělu Sardské církve říká: „Posilni to, co ještě zůstává a je už na vymření“ (3,2). Dobro, které zůstalo, bylo „už na vymření“, nebylo však skutečně mrtvé. Tak v něm ještě byla jiskra víry a on dostává příkaz „zachovat“ ji (v.3).

6. A dále: Když apoštol napomíná věřící: „Očistme se od každé poskvrny těla i ducha“ (2K 7,1), jasně učí, že tito věřící dosud od ní nebyli očištěni. Odpovíte možná: „Kdo se chrání zlého v každé podobě²⁵, ten se *ipso facto* očišťuje od každé nečistoty.“ Naprosto ne. Například: Někdo mi bude spílat, ucítím hněv, což je „nečistota ducha“. Přesto neřeknu ani slovo. Zde se „chráním zlého v každé podobě“, avšak to mne neočistí od nečistoty ducha, jak ke svému zármutku zjišťuji.

7. Jako toto stanovisko, že „není hříchu ve věřícím, tělesná mysl, sklon k odpadnutí“, je v rozporu s Božím slovem, tak je také v rozporu se *zkušeností* jeho dětí. Neustále pociťují, že jejich srdce je náchylné k odpadnutí, pociťují přirozený sklon ke zlému, náchylnost odejít od Boha a přiklonit se k světským věcem. Denně si uvědomují hřích, který zůstává v jejich srdci, pýchu, svévoli, nevěru a hřích, který lpí na všem, co mluví a činí, i na nejlepších skutcích a největších úkonech. Současně však „vědí, že jsou z Boha“²⁶, ani na okamžik o tom nepochy-

bují. Cítí, že „Bůh dosvědčuje jejich duchu, že jsou Boží děti“²⁷. Radují se v Bohu „skrže našeho Pána Ježíše Krista, který nás s ním smířil“²⁸. Tak jsou ujišťováni o tom, že hřích je v nich a že i „Kristus je v nich, ta naděje slávy“²⁹.

8. „Ale může Kristus přebývat v srdci, kde je hřích?“ Jistě může, jinak by nikdo nemohl být spasen od hříchu. Lékař je tam, kde je nemoc.

On v nás koná dílo své,
dokud hřích nevyvrhne.³⁰

Kristus skutečně nemůže *panovat* tam, kde *panuje* hřích, ani nechce *přebývat* tam, kde *dáváme místo* jakémukoli hříchu. Ale *přebývá* v srdci každého věřícího, který bojuje proti každému hříchu, i když ještě „neprošel očišťováním ve svatyni“³¹.

9. Bylo již řečeno, že opačné učení, že „není hříchu ve věřících“, je v Kristově církvi naprosto *nové*, že po sedmnáct století o něm nikdo neslyšel, až je objevil hrabě Zinzendorf. Nevzpomínám si, že bych byl našel nejmenší náznak u starých nebo nových autorů, leda snad ve spisech divokých, chvástavých antinomistů³². Ti toto učení potvrzují a popírají zároveň, když uznávají, že je hřích „v jejich těle“, ačkoli není žádný hřích „v jejich srdci“. Ale každé *nové* učení musí být *nesprávné*, když staré náboženství je jediné *správné*. Žádná nauka nemůže být *správná*, není-li shodná s tou, která „byla od počátku“³³.

10. Ještě jeden argument proti této nové, nebiblické nauce lze odvodit z jejích hrozných následků. Někdo řekne: „Dnes jsem pocítil hněv.“ Musím mu odpovédět: „Pak nemáš víru“? Jiný řekne: „Vím, že co mi radíte, je dobré, ale moje vůle se tomu vzpírá.“ Musím mu říci: „Pak jsi nevěřící, jsi pod Božím hněvem a zatracením“? Jaký bude přirozený důsledek? Uvěří-li tomu, co mu řeknu, bude jeho duše nejen zarmoucená a raněná, ale možná úplně potřená. Potom totiž, když odhodí „smělou doufanlivost, která velkou má odplatu“³⁴, a když odhodí svůj štít, jak „uhasí všechny ohnivé střely toho Zlého“³⁵? Jak přemůže svět³⁶? Jak má vědět, že „vítězství, které přemohlo svět, je naše víra“³⁷? Stojí odzbrojený uprostřed svých nepřátel, vystaven všem jejich útokům. Jaký div, bude-li zcela přemožen, bude-li zajat, upadne-li z jednoho hříchu do druhého a nikdy už neužije dobro? Nemohu tedy zanic přijmout toto tvrzení, že „není hříchu ve věřících od okamžiku, kdy byl ospravedlněn“. Za prvé protože to je v rozporu s celým

důrazem Písma, za druhé protože to je v rozporu se zkušeností Božích dětí, za třetí protože to je úplně nové učení a až do včerejška nikdo na světě o něm neslyšel, a konečně protože to je spojeno s osudnými následky. Nejen že zarmucuje ty, které Bůh nezarmoutil, ale strhuje možná i do věčného zahynutí.

IV.

1. Poslyšme však nestranně hlavní argumenty těch, kdo se snaží toto tvrzení podepřít. Předně se snaží dokázat z Písma, že není hříchu ve věřících. Argumentují takto: „Písmo praví, že každý věřící je »narozen z Boha«³⁸, je »čistý«³⁹, je »posvěcený«⁴⁰, je »čistého srdce«⁴¹, má nové srdce, je chrámem Ducha svatého⁴². A jako »co se narodilo z těla, je tělo«, je veskrze zlé, tak »co se narodilo z Ducha, je duch«⁴³, je veskrze dobré. A dále: Člověk nemůže být čistý, posvěcený, svatý, a zároveň být nečistý, neposvěcený, nesvatý. Nemůže být čistý a nečistý nebo mít nové a staré srdce. Stejně tak nemůže být jeho duše nesvatá, je-li chrámem Ducha svatého.“

2. Předložil jsem tuto námitku s co největším důrazem, aby byla vidět v celé své síle. Zkoumejme ji nyní část po části. Za prvé: „Co se narodilo z Ducha«, je veskrze dobré.“ Přijímám text, ne však výklad. Text totiž neříká nic víc, než že každý člověk, který se „narodil z Ducha“, je *duchovním člověkem*. Prostě je. Avšak může jím být, a přece nebyť *cele* duchovním. Křesťané v *Korintě* byli *duchovními* lidmi, jinak by vůbec nebyli křesťany. A přece nebyli *cele* duchovní, byli stále ještě (zčásti) *tělesní*. „Ale pozbyli milosti.“⁴⁴ Apoštol Pavel říká: „Ne, i tehdy byli nemluvnaty v Kristu⁴⁵.“ Za druhé: „Člověk však nemůže být čistý, posvěcený, svatý, a zároveň být nečistý, neposvěcený, nesvatý.“ Skutečně může. Korintští byli. „Jste obmyti,“ říká apoštol, „jste posvěceni,“ očištění od smilstva, modlářství, opilství a každého vnějšího hříchu (1K 6,9–11). Zároveň však byli v jiném slova smyslu *neposvěcení*, nebyli *obmyti*, nebyli vnitřně *očištěni* od závisti, zlého myšlení, od stranickosti. „Jistě však neměli zároveň nové a staré srdce.“ Je jisté, že měli, neboť v téže době jejich srdce byla *skutečně*, avšak ne *cele* obnovena. Jejich tělesná mysl byla přibita na kříž, nebyla však *cele* potřena. „Mohli však být *nesvatí*, když byli chrámem Ducha svatého (1K 6,19)?“ Ano, je jisté, že byli „chrámem Ducha svatého“. A stejně tak je jisté, že do jisté míry byli *tělesní*, tj. *nesvatí*.

2. „Existuje však v Písmu ještě další místo, které tuto otázku řeší: »Kdo je (věřícím) v Kristu, je nové stvoření. Co je staré, pominulo, hle, všechno je nové (2K 5, 17).« Člověk nemůže přece být zároveň *novým stvořením* a *starým stvořením*.« Ano, může, může být *zčásti obnoven*, což byl případ Korintských. Nesporně byli „obnoveni duchem myslí své“⁴⁶, jinak by nebyli „nemluvnaty v Kristu“⁴⁷. A přece neměli celé smýšlení jako v Kristu Ježíši⁴⁸, protože jeden druhému *záviděli*. „Ale je řečeno výslovně, že »co je staré, pominulo, hle, všechno je nové.« Nesmíme však vykládat slova apoštola tak, jako že si protiřečí. Chceme-li, aby si neprotiřečila pak je prostý význam slov tento: Jeho *starý úsudek* (ohledně ospravedlnění, svatosti, štěstí a Božích věcí všeobecně) „pominul“, tak pominuly *staré žádosti, úmysly, pocity, vášně* a *způsob života*. To vše nesporně „je nové“, oproti dřívějšímu značně změněné. A přece, ač to je *nové*, není to *zcela* nové. Ke svému zármutku a ke své hanbě cítí, že v něm ještě zůstávají zbytky „starého člověka“⁴⁹, příliš patrné stopy dřívějších vášní a pocitů, zákon v jeho údech, který často vede *boj* proti zákonu, kterému se podřizuje mysl⁵⁰, ač nad ním nemůže zvítězit, pokud je „pohotový k modlitbám“⁵¹.

3. Tento argument: „je-li čistý, je čistý“, „je-li svatý, je svatý“ (snadno lze shromáždit dvacet dalších výrazů stejného druhu), není ve skutečnosti nic jiného než hrou se slovíčky. Je to chybná argumentace od *zvláštního* k *obecnému*, vyvozování obecného závěru z jednotlivostí. Celá věta by podle toho zněla: „Je-li kdo *vůbec* svatý, pak je svatý *cele*.“ To z toho neplyne. Každé nemluvně v Kristu je svaté, a přece neúplně. Je spaseno od hříchu, a přece ne cele: hřích *zůstává*, i když *nepanuje*. Myslíte-li, že *nezůstává* (alespoň u *nemluvnat*, u *mláďenců* a *otců* to je jiné⁵²), pak jste neuvážili vysokost a hlubokost a dlouhost a širokost Božího zákona (totiž zákona lásky, jak jej apoštol Pavel popsal v *1K 13*), že každá ANOMIA, každá neshoda nebo každá odchylka od tohoto zákona „je hříchem“⁵³. Není v srdci nebo životě věřícího žádný rozpor s tímto zákonem? Jak tomu je u dospělého křesťana, to je jiná otázka. Jak cizí musí být lidská povaha tomu, kdo se může domnívat, že tomu tak je u každého nemluvněte v Kristu!

4. „Ale věřící »chodí v Duchu« (*Ř 8, 1 Kral.*) a Duch Boží v nich *přebývá*. Jsou tedy osvobozeni od viny, moci, nebo *jedním slovem* od existence hříchu.“

Tyto pojmy se tu spojují, jako by se kryly. Nejsou však totožné. *Vina*

je jedno, *moc* je druhé a *existence* další. Připouštíme, že věřící jsou osvobozeni od *viny* a *moci* hříchu, popíráme však, že by byli osvobozeni od *existence* hříchu. Ani to nevyplývá z těchto textů. Může se stát, že člověk má Ducha Božího *přebývajícím* v něm a „chodí podle Ducha“⁵⁴, ač dosud cítí, že „tělo žádá proti Duchu“⁵⁵.

„5. Ale církev je tělo Kristovo (*Ko 1,24*). To znamená, že jeho údy jsou očištěny od veškeré nečistoty, jinak by to znamenalo, že Kristus a Belial jsou spolčení.“

Ne, z tvrzení, že „ti, kdo tvoří mystické tělo Kristovo, stále ještě cítí, že tělo žádá proti Duchu“, neplyne, že Kristus je jakkoli spojen s ďáblem nebo s hříchem, k jejichž odmítnutí a porážení lidi zmocňuje.

6. „Nepřistoupili však křesťané k nebeskému Jeruzalému, kam nic neposkvrněného nevstoupí“⁵⁶? Ano, „a k nesčíslnému zástupu andělů“, „k duchům spravedlivých dokonalých“ (*Žd 12, 22n Kral.*).

Země a nebesa se shodují,
všichni jsou jednou velkou rodinou.⁵⁷

Jsou svatí a *neposkvrnění*, pokud „chodí podle Ducha“⁵⁸, i když si jsou vědomi toho, že v nich je jiný princip, který tvoří „naprostý protiklad“⁵⁹.

7. „Ale křesťané jsou »s Bohem smířeni«⁶⁰. Tomu by tak nebylo, kdyby zůstalo něco z »tělesného smýšlení«⁶¹. To je totiž »Bohu nepřátelské«. Nemůže proto dojít ke smíření, leč by toto smýšlení bylo úplně potřeeno.“

Jsme smířeni s Bohem „skrze krev kříže jeho“⁶². A v témž okamžiku je nám podmaněna *fronéma sarkos*⁶³, porušenost přirozenosti, která je „nepřítelem Božím“⁶⁴. Tělo „nad námi už nepanuje“⁶⁵, ale ještě *existuje* a je svou podstatou nepřátelské Bohu, žádá proti jeho Duchu.

8. „Ale »ti, kteří náležejí Kristu, ukřižovali své tělo s jeho vášněmi a sklony« (*Ga 5,24*).“ Učinili tak, ale dosud v nich zůstává a často usiluje uniknout od kříže. „Ale oni »svlékli se sebe starého člověka i s jeho skutky« (*Ko 3,9*).“ To ano, a ve shora uvedeném smyslu „co je staré, pomínulo, hle, všecko je nové“⁶⁶. Lze citovat snad sto textů se stejným významem. Všechny dávají stejnou odpověď. „Ale řekněme to jedním slovem: »Kristus sám se za církev obětoval... aby byla svatá a bez

poskvrny» (Ef 5,25.27).“ A taková bude na konci, ale od počátku až do dnešního dne taková nebyla.

9. „Nechť však mluví zkušenost: Všichni, kdo jsou ospravedlněni, přijali zároveň absolutní svobodu od každého hříchu.“ O tom pochybuji. Pakli ano, mají ji i potom? Jinak se tím nic nezíská. „Pakli ne, je to jejich vina.“ To je třeba dokázat.

10. „Avšak – podle povahy věcí – může člověk mít v sobě pýchu a nebýt pyšný? Hněv, a přesto se nehněvat?“

Člověk může mít v sobě *pýchu*, může v *některých oblastech* o sobě smýšlet výš než by měl (a tak v tomto ohledu být *pyšný*), a přece nebýt pyšným člověkem *celkově*. Může v sobě mít *hněv* a dokonce silný sklon k prudkému hněvu, aniž by se mu *poddával*. „Ale může být hněv a pýcha v srdci, kde je *jedině* tichost a pokora?“ Ne, avšak v srdci, ve kterém je *mnoho* pokory a tichosti, může být *trochu* pýchy a hněvu.

„Nemá cenu říkat, že tu tyto sklony *jsou*, ale že *nepanují*, neboť hřích nemůže v žádné formě *existovat* tam, kde *nepanuje*, vždyť podstatnými znaky hříchu je *vina a moc*. Kde je jedno, tam musí být i druhé.“

To je opravdu divné! „Hřích nemůže v žádné formě či žádném stupni *existovat* tam, kde *nepanuje*“? To je naprosto v rozporu s jakoukoli zkušeností, s celým Písmem, se zdravým rozumem. Hněv jako odpověď na urážku je hřichem. Je to *anomia*, protiklad k zákonu lásky. Byl ve mně tisíckrát. A přece nepanoval a *nepanuje*. „*Vina a moc* jsou podstatnými znaky hříchu, kde je jedno, tam musí být i druhé.“ Ne, když se v daném případě ani na okamžik nepoddám hněvu, který pociťuji, není to *žádná vina*, ani odsouzení od Boha. A v tomto případě nemá *žádnou moc*: ačkoli „žádá proti Duchu“⁶⁷, nemůže získat nadvládu. Proto zde, jako v desetitisících jiných případů, je hřích bez *viny* a bez *moci*.

11. „Avšak domněnka, že hřích zůstává ve věřícím, může jenom nahánět hrůzu a odstrašovat. Znamená to vést spor s mocí, která ovládá naši sílu, chce si podmanit naše srdce a vede v něm boj proti Spasiteli.“ Nikoli. Domněnka, že hřích je v nás, neznamená, že ovládá naši sílu, stejně jako ukřižovaný nemá moc nad těmi, kdo ho křižují. Podobně z toho neplyne, že hřích „si podmaňuje naše srdce“. Podmanitel je svržen s trůnu. On ještě *zůstává* tam, kde kdysi kraloval, ale

zůstává *v řetězech*. V jistém smyslu „dále vede boj“, ale je stále slabší a slabší, zatímco věřící nabývá nové síly a vítězí.

12. „Ještě nejsem spokojen. Kdo má v sobě hřích, je otrokem hříchu. Ty proto předpokládáš, že je ospravedlněn člověk, který ještě je otrokem hříchu. Připustíš-li, že člověk je ospravedlněn, i když má v sobě pýchu, hněv nebo nedostatek víry, když dokonce tvrdíš, že se nacházejí (alespoň po určitý čas) ve všech, kdo jsou ospravedlněni, jaký pak div, že je tolik pyšných, zlostných nevěřících křesťanů?“

Nedomnívám se, že kdo je ospravedlněn, je otrokem hříchu. Tvrdím však, že hřích zůstává (alespoň po určitý čas) ve všech, kdo jsou ospravedlněni.

„Zůstává-li však hřích ve věřícím, je hříšníkem, např. zůstává-li pýcha, je pyšný, zůstává-li svévole, je svévolný, zůstává-li nedostatek víry, je nevěřící, tedy vůbec ne věřící. Jak se potom liší od nevěřících, od neznovuzrozených lidí?“

To je hra se slovíčky. Neznamená nic jiného, než „je-li v něm hřích, pýcha, svévole, pak tu je hřích, pýcha, svévole“. A to nikdo nemůže popřít. V *tomto smyslu* je pyšný nebo svévolný. Ale není pyšný nebo svévolný ve stejném smyslu jako nevěřící, tzn. jako když je *ovládán* pýchou nebo svévolí. V tom se liší od neznovuzrozených lidí. Ti jsou *poslušni hříchu*, on není. V obou je tělo. Oni „chodí podle těla“, on však „chodí podle Ducha“.

„Jak však může být *nevěra* ve *věřícím*?“ To slovo má dva významy. Znamená buď *žádnou víru* nebo *malou víru*, buď *nepřítomnost* víry nebo *slabou* víru. Věřící nemá nevěru v prvním smyslu, v druhém smyslu se vyskytuje u všech nemluvnat. Jejich víra je zpravidla smíšená s pochybnostmi nebo strachem, tj. s nevěrou (v druhém smyslu). „Proč jste tak ustrašení, vy malověrní?“ říká náš Pán⁶⁸. A „ty malověrný, proč jsi pochyboval?“⁶⁹. Zde byla nevěra ve věřících: malověrnost a mnoho nevěry.

13. „Ale tato nauka, že hřích zůstává ve věřícím a že se člověk může radovat z Boží přízně, i když v srdci má hřích, rozhodně směřuje k tomu, že povzbuzuje lidi, aby hřešili.“ Pochopíš-li správně předpoklad, nedojdeš k takovému závěru. Člověk může být v Boží přízni, ač *cítí*, že je hříšný, nikoli však, když se hříchu *poddává*. *Mít hřích* neznamená pozbytí Boží milost, *poddávat se hříchu* však ano. I když tělo

v tobě „žádá proti Duchu“⁷⁰, můžeš přesto být Božím dítětem. Avšak „chodíš-li podle těla“⁷¹, jsi dítětem ďáblovým. Toto učení nás nena-
bádá k tomu, abychom byli *poslušni* hříchu, ale abychom se mu vši
mocí *vzepřeli*.

V.

1. Shrňme: V každém člověku, i když byl ospravedlněn, jsou dva pro-
tichůdné principy, přirozenost a milost, které apoštol Pavel nazývá
„tělo“ a „duch“. Proto i když nemluvnátka v Kristu jsou *posvěcena*, je
to jenom zčásti. V určitém ohledu, podle míry své víry, jsou duchov-
ní, v jiném ohledu však jsou tělesná. Věřící jsou proto neustále po-
vzbuzováni, aby se měli na pozoru vůči tělu a také vůči světu a ďáblu.
A s tím se shoduje stálá zkušenost Božích dětí. Zatímco cítí toto svě-
dectví v sobě, cítí, že vůle není zcela podrobena Bohu. Vědí, že jsou
v Něm, a přece shledávají, že srdce je nakloněno Ho opustit, že mají
sklon ke zlému v mnohých situacích a nechuť k tomu, co je dobré.
Opačné učení je naprosto *nové*, v Kristově církvi o něm nebylo sle-
chu od doby Kristova příchodu až po dobu hraběte Zinzendorfa. A má
osudné následky. Zbavuje nás jakéhokoli bdění nad naší zlou přiro-
zeností, nad Delílou, o které nám bylo řečeno, že odešla, ač nám stá-
le ještě leží na prsou.⁷² Odnímá štít slabých u víře, bere jim jejich víru
a zanechává je napospas všem útokům světa, těla a ďábla.

2. Držme se proto zdravého učení „jednou provždy odevzdaného sva-
tým“⁷³, které jako psané slovo dávali dál následným generacím, že ač
jsme obnoveni, obmyti, očištěni, posvěceni v okamžiku, kdy jsme
v Krista uvěřili, přece tím ještě nejsme úplně obnoveni, obmyti, očiš-
těni. Tělo, zlá přirozenost dosud zůstává (ač podrobená) a bojuje proti
Duchu. Tím více se snažme s veškerou horlivostí „bojovat dobrý boj
víry“⁷⁴. Tím více „bděme a modleme se“⁷⁵ proti nepříteli uvnitř. Tím
pečlivěji „oblecme plnou zbroj“, protože nevedeme boj jenom „proti
krvi a tělu“, ale proti „mocnostem, silám a nadzemským duchům zla“,
abychom se „mohli v den zlý postavit na odpor, všechno překonat
a obstát“⁷⁶.

Poznámky

- ¹ Srv. *J 9,36* Kral.
² *1J 3,9*; 4,7 aj.
³ *Ef 6,10.12* Škrabal
⁴ Wesley zde myslí Anglikánskou církev, jejíž byl ordinovaným duchovním.
⁵ Wesley tento anglikánský článek víry pro metodistické Články víry velice zkrátil. Článek, zařazený jako sedmý, zde končí slovy *je nakloněn ke zlému*. Viz V.A.Žák, *Články víry*, v *Methodismus v rodině církvi*, Praha 1980 rozmn.
⁶ Tzn. Ochránovští.
⁷ Někteří kazatelé (George Bell, John Dixon, Joseph Calvert, Benjamin Briggs aj.) způsobili svými antinomistickými kázáními na jaře 1763 mnoho neklidu v londýnských společenstvích.
⁸ *Ef 4,21*
⁹ Wesleyovo pojetí „vnitřního hříchu“ (inward sin) odpovídá tomu, co jinde nazývá „nedobrovolný hřích“ (involuntary sin).
¹⁰ *1J 3,8*
¹¹ *1J 3,9*
¹² *J 1,13* Petřů
¹³ Srv. *Fp 4,7*
¹⁴ *1K 6,19*
¹⁵ *Ef 2,22* Kral.
¹⁶ Srv. *Ef 2,10* Kral.
¹⁷ Srv. *Sk 15,9*
¹⁸ *2Pt 1,4*
¹⁹ Srv. *Ř 5,5*
²⁰ Srv. *Ef 5,2*
²¹ *J 4,23*
²² Srv. *1J 3,22*
²³ Srv. *Sk 24,16*
²⁴ *Ř 6,7*. Anglický text zde má: *vysvobozen od každého hříchu*.
²⁵ Srv. *1Te 5,22*
²⁶ Srv. *1J 5,19*
²⁷ Srv. *Ř 8,16*
²⁸ *Ř 5,11*
²⁹ Srv. *Ko 1,27* Kral.
³⁰ Charles Wesley, *Hymn for Whitsunday*, v *Hymns and Sacred Poems* (1739).
³¹ Srv. *2Pa 30,19*
³² Viz pozn. ⁷
³³ Srv. *1J 1,1*
³⁴ Srv. *Žd 10,35* Kral.
³⁵ Srv. *Ef 6,16*
³⁶ Viz *J 16,33*
³⁷ *1J 5,4*
³⁸ *1J 3,9*; 4,7
³⁹ *J 15,3* a j.
⁴⁰ *Ř 15,16* a j.
⁴¹ *Mt 5,8*
⁴² *1K 6,19*
⁴³ *J 3,6*
⁴⁴ Srv. *Ga 5,4*
⁴⁵ Srv. *1K 3,1* Žilka
⁴⁶ Srv. *Ef 4,23* Kral.
⁴⁷ Srv. *1K 3,1* Žilka
⁴⁸ Viz *Fp 2,5*
⁴⁹ *Ko 3,9*
⁵⁰ Viz *Ř 7,23*
⁵¹ *1Pt 4,7*
⁵² Viz *1J 2,13*

- ⁵³ *1J 3,4*
- ⁵⁴ *Srv. Ř 8,1 Kral.*
- ⁵⁵ *Ga 5,17 Kral.*
- ⁵⁶ *Viz Zj 21,27*
- ⁵⁷ Charles Wesley, *The Communion of Saints*, v *Hymns and Sacred Poems* (1746).
- ⁵⁸ *Ř 8,1 Kral.*
- ⁵⁹ *Ga 5,17*
- ⁶⁰ *Ř 5,10; 2K 5,20*
- ⁶¹ *Ř 8,7 Žilka*
- ⁶² *Ko 1,20 Kral.*
- ⁶³ *Ř 8,7*
- ⁶⁴ *Jk 4,4*
- ⁶⁵ *Srv. Ř 6,14*
- ⁶⁶ *2K 5,17*
- ⁶⁷ *Ga 5,17 Kral.*
- ⁶⁸ *Mt 8,26*
- ⁶⁹ *Mt 14,31*
- ⁷⁰ *Ga 5,17 Kral.*
- ⁷¹ *Srv. Ř 8,4 Kral.*
- ⁷² *Sd 16*
- ⁷³ *Srv. Jd 3*
- ⁷⁴ *Srv. 1Tm 6,12*
- ⁷⁵ *Srv. Mt 26,41; Mk 13,33*
- ⁷⁶ *Srv. Ef 6,11–13*

14. Pokání věřících

Čiňte pokání a věřte evangeliu.

Mk 1, 15

1. Všeobecně se má za to, že pokání a víra jsou jenom branou náboženství, že jsou zapotřebí jenom na začátku naší cesty, když vstupujeme na cestu do Království. Může se zdát, že to velký apoštol potvrzuje, když povzbuzuje židovské křesťany, aby „směřovali k dokonalosti“ a učí je, aby „nezůstávali u počátečního učení o Kristu, nevraceli se k základním článkům o pokání z mrtvých skutků, o víře v Boha“¹. To musí přinejmenším znamenat, že mají opustit, co na počátku zaujalo všechno jejich myšlení, a „běžet k cíli, aby získali nebeskou cenu, jíž je Boží povolání v Kristu Ježíši“².

2. A je jistě pravda, že existuje pokání a víra, kterých je obzvláště třeba na začátku: pokání, které znamená přesvědčení o naší naprosté hříšnosti, vině a bezmocnosti a které předchází našemu přijetí do Božího království, jež podle slov našeho Pána je „mezi námi“³, a víra, kterou toto Království, totiž „spravedlnost, pokoj a radost z Ducha svatého“⁴ přijímáme.

3. Přes to všechno také existuje pokání a víra (v jiném slova smyslu, ne ve stejném, a přece ne v úplně odlišném), které potřebujeme, když jsme „uvěřili evangeliu“⁵, ano, také na každém následujícím stupni svého křesťanského života, jinak nemůžeme „vytrvat v běhu, jak je nám uloženo“⁶. Toto pokání a tato víra jsou stejně tak zapotřebí, abychom setrvali a rostli v milosti, jako předtím bylo třeba víry a pokání, když jsme do Božího království vstoupili.

Ale v jakém smyslu máme činit pokání a věřit, když jsme ospravedlněni? To je důležitá otázka a zasluhuje, abychom se jí věnovali s veškerou pozorností.

I.

Za prvé, v jakém smyslu máme činit pokání?

1. Pokání zpravidla znamená vnitřní změnu, změnu smýšlení od hříchu k svatosti. Teď však o něm budeme mluvit v úplně jiném smyslu: jako o určitém druhu sebepoznání – poznání sebe jako hříšníka, jako provinilého, bezmocného hříšníka, i když víme, že jsme Boží děti.

2. Když si to prvně uvědomíme, když prvně objevíme spasení v Ježíšově krvi, když Boží láska je prvně vylita do našich srdcí⁷ a v něm zřízeno Boží království, pak je nasnadě předpokládat, že už nejsme hříšníky, že všechny naše hříchy jsou nejen přikryty⁸, ale vyhlazeny.

Když pak v srdci nepociťujeme žádné zlo, snadno si namlouváme, že už tam žádné není. Někteří, kteří to myslí dobře, to tak chápali nejen na počátku, ale i později. Přesvědčovali sebe, že když byli ospravedlněni, byli také posvěceni. Ano, udělali z toho všeobecné pravidlo navzdory Písmu, rozumu a zkušenosti. Pevně věří a se vši vážností tvrdí, že všechen hřích byl vyhlazen, když byli ospravedlněni, a že v srdci věřícího už není hřích, že od tohoto okamžiku je čistý. I když rádi uznáme, že „každý, kdo věří, je zrozen z Boha“⁹ a „kdo je narozen z Boha, nedopouští se hříchu“¹⁰, přece nemůžeme připustit, že už by jej v sobě *nepociťoval: nevládne, ale zůstává*. Toto vědomí hříchu, který *zůstává* v našem srdci, tvoří velkou větev pokání, o které chceme mluvit.

3. Většinou netrvá dlouho, kdy ten, kdo si myslí, že všechen hřích zmizel, pozná, že v jeho srdci ještě je *pýcha*¹¹. Pozná, že v mnohém ohledu o sobě smýšlel výše, než sluší¹² a že si přivlastňoval pochvalu za něco, co dostal, a chlubil se tím, jako by to nebylo darované. Přitom ví, že je v Boží přízni. Nechce a nemá „odhazovat svou důvěru“¹³. „Boží Duch dosvědčuje jeho duchu, že je Božím dítětem.“¹⁴

4. Netrvá dlouho a pocítí *svévůli* v srdci, ba vůli, která se přičí Boží vůli. Pokud člověk má rozum, musí nutně svou vůli mít. To je důležitá část lidské přirozenosti, přirozenosti každého inteligentního tvora. Sám náš požehnaný Pán měl vůli jako člověk, jinak by nebyl člověkem. Ale jeho lidská vůle byla bezpodmínečně podřízena vůli jeho Otce. V každé době a při každé příležitosti, dokonce i v největším utrpení mohl říci: „Ne jak já chci, ale jak ty chceš.“¹⁵ Tak tomu však není vždycky, ani u člověka skutečně věřícího v Krista. Často zjistí, že se jeho vůle více či méně vzpírá Boží vůli. Chce něco, protože se to líbí jeho přirozenosti, a přitom se to nelíbí Bohu. A odmítá něco, protože to je pro přirozenost bolestné, a přitom to je Boží vůle. Vskutku – zůstane-li u víře – bojuje proti tomu ze všech sil. Ale to znamená, že tato svévole skutečně existuje a že si toho je vědom.

5. Svévole stejně jako pýcha je duchem modlářství, a obojí je v při-

mém rozporu s Boží láskou. Totéž můžeme pozorovat vzhledem k *milování světa*. I to pocítuji ti, kdo jsou skutečně věřící, každý je cítí více nebo méně, dříve nebo později, v jednom nebo druhém ohledu. Je pravda, že když člověk přejde ze smrti do života, nepřeje si nic jiného než Boha. Může opravdu říci: „Před sebou máš všechny moje tužby“¹⁶ a „duše touží po tvém jménu“¹⁷. „Koho bych měl na nebesích? A na zemi v nikom kromě tebe nemám zalíbení.“¹⁸ Ale tak tomu není vždycky. Za nějakou dobu pocítí znovu (i když možná jenom na pár okamžiků) „žádost těla a žádost očí a pýchu života“¹⁹. Jestliže neustále nebdí a nemodlí se, ožije *žádost* a udeří na něho tvrdě, aby padl²⁰, takže v něm nezůstane síly. Pocítí útoky *nezřízených sklonů*, silný sklon milovat „stvoření více nežli Stvořitele“²¹ – ať se jedná o dítě, rodiče, manžela nebo manželku či „přítele, který by milý byl jako duše tvá“²². Tisícerym způsobem pocítí touhu po pozemských věcech nebo radovánkách. A úměrně k tomu zapomíná na Boha, nehledá v něm štěstí a v důsledku toho má „raději rozkoš než Boha“²³.

6. Jestliže si v každém okamžiku nedá pozor, pocítí opět „žádost očí“, žádost po ukojení své obrazotvornosti něčím velkolepým, krásným nebo neobvyklým. Kolika způsoby doráží tato žádost na duši. Možná malichernostmi jako je oblékání nebo bydlení – věcmi, které nikdy nemohou utišit hlad nesmrtelného ducha. Jak je přirozené, i když jsme „zakusili moc budoucího věku“²⁴, znovu upadnout do této bláhové, nízké žádosti po věcech, které hynou! Jak těžké bývá i pro ty, kdo vědí, komu uvěřili²⁵, zvítězit jen nad jediným druhem žádosti očí, totiž nad zvědavostí, stále si ji podmaňovat a nežádat si něčeho jenom proto, že to je nové.

7. Jak je i pro Boží děti těžké zcela přemoci „pýchu života“. Jan tímto slovem zřejmě asi označuje to, co svět nazývá „smyslem pro čest“. Není to nic jiného než žádost a zalíbení v „slávě od lidí“²⁶ – touha po chvále a (což s tím vždy souvisí) *strach z pobany*. Tomu blízký je *falešný stud*, když se stydíme tam, kde bychom měli slavit. Ten je zřídka oddělen od „strachu před lidmi“²⁷, který klade duši tisíceré léčky. Kde i mezi silnými u víře je člověk, který v sobě neobjevuje určitý stupeň všech těchto zlých rysů? Takže i oni jsou zčásti „ukřížováni pro svět“²⁸, neboť v jejich srdci zůstává zlý kořen.

8. A nenacházíme i jiné rysy, které jsou v rozporu s láskou k bližnímu a stejně tak i s láskou k Bohu? Láska k bližnímu „neobmýšlí zlého“²⁹.

Jak tomu je s námi? Nezjišťujeme *žárliivost*, zlá domněnka³⁰, bezdůvodné nebo nepřiměřené podezřívání? Kdo je čistý v tomto ohledu, ať první hodí kamenem na svého bližního³¹. Kdo nepocituje nikdy jiné duševní rozpoložení nebo vnitřní pohnutky, o nichž ví, že jsou v rozporu s bratrskou láskou? Jestliže tu není zlomyslnost, nenávisť nebo hořkost, chybí také i jakákoli stopa závisti? Zejména vůči těm, kdo se těší z nějakého (skutečného nebo domnělého) dobra, po kterém sami toužíme a kterého nemůžeme dosáhnout? Necítíme nikdy ani trochu *zlosti*, když nám bylo ublíženo nebo když jsme byli potupeni? Zejména od těch, které jsme měli obzvláště rádi a kterým jsme se nejvíce snažili pomoci a vyhovět? Nebudí v nás nespravedlnost nebo nevděčnost někdy touhu po *odplatě*, touhu splatit zlo zlem, místo abychom „přemáhali zlo dobrem“³²? I to ukazuje, kolik toho v našem srdci stále ještě je v rozporu s láskou k bližnímu.

9. Chamtivost jakéhokoli druhu a stupně je v rozporu s touto láskou stejně jako s láskou k Bohu. Ať to je *filargyria*, „láska k penězům“, která je příliš často „kořenem všeho zla“³³, nebo *pleonexia*³⁴, doslova žádost *mít víc* nebo rozmnožovat majetek. A jak málo i skutečných Božích dětí je úplně oproštěno od obojího! Velký muž Martin Luther říkával, že nikdy nepocítil chamtivost, nejen po svém obrácení, ale od samého narození. Je-li to pravda, nerozpakoval bych se tvrdit, že byl jediným člověkem narozeným z ženy (kromě toho, jenž byl Bohem i člověkem), který ji neměl a narodil se bez ní. Věřím, že se nikdy nenarodil člověk z Boha a potom žil delší dobu, aniž by mnohokrát tuto žádost nepocítil, zejména v druhém smyslu. Můžeme proto říci jako nepochybnou pravdu, že *chamtivost* spolu s pýchou, svévolí a *zlostí zůstává* v srdci i těch, kdo jsou ospravedlněni.

10. To je zkušenost, která přiměla mnoho vážných lidí, aby vztáhli poslední část 7. kapitoly listu Římanům ne na ty, kdo jsou „pod zákonem“ – kdo jsou usvědčeni z hříchu, což apoštol bezpochyby mínil – ale na ty, kdo jsou „pod milostí“³⁵, kdo „jsou ospravedlněni zadarmo jeho milostí vykoupením v Kristu Ježíši“³⁶. A je naprosto jisté, že v tom mají pravdu; i u těch, kdo jsou ospravedlněni, *zůstává* ještě „smýšlení“, které je do jisté míry „tělesné“ (tak říká apoštol i věřícím v Korintě „ještě tělesní jste“³⁷, srdce „ustrnulé na odvrácení“³⁸, které by „odpadlo od Boha“³⁹, se sklonem k pýše, svévoli, hněvu, pomstychtivosti, milování světa, ba všeho zlého: kořen hořkosti⁴⁰, který ihned vypučí,

jakmile mu na chvíli povolíme. Ano, je tu taková propast zkaženosti, kterou bez jasného světla od Boha si ani nedokážeme představit. A poznání všeho toho hříchu, který *zůstává* v srdci, patří k pokání těch, kdo jsou ospravedlněni.

11. Měli bychom také poznat, že jako hřích *zůstává* v našem srdci, tak také *lpí* na našich slovech a činech. Je třeba se obávat, že mnoho našich slov je více než protkáno hříchem, že jsou napořád hříšná. Takové je nesporně všechno *nelaskavé povídání*, které neplyne z bratrské lásky a není v souladu se zlatým pravidlem „jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jedněte s nimi“⁴¹. Sem patří všechno pomlouvání, klevetění, mluvení za zády, hanění, tzn. připomínání chyb nepřítomných osob – nikdo by přece nechtěl, aby druzí připomínali jeho chyby, když není přítomen. Jak málo je těch, i mezi věřícími, kdo se tím neprovinili, kdo stále zachovávají dobré staré pravidlo „o mrtvých a nepřítomných jenom dobré“. A dejme tomu, že je zachovávají, zdržují se také *neužitečného povídání*? To všechno nesporně je hříšné a „zarmucuje svatého Ducha Božího“⁴². A „z každého planého slova, jež lidé promluví, budou skládat účty v den soudu“⁴³.

12. Předpokládejme však, že ustavičně „bdí a modlí se“ a tak „neupadají do pokušení“⁴⁴, že neustále staví stráž ke svým ústům a přede dveře svých rtů hlídku⁴⁵, předpokládejme, že se v tom cvičí a že *každé* jejich slovo „je vždy laskavé a okořeněné solí“⁴⁶ a „posluchačům přináší milost“⁴⁷; nesklouzávají denně do neužitečného hovoru, přes všechnu svou opatrnost? A i když se snaží mluvit o Bohu, jsou jejich slova ryzí, prostá nesvatých příměšků? Neobjeví nic zlého na svém *záměru*? Mluví jenom proto, aby se líbili Bohu, a ne také sobě? Nebo začnou-li s upřímným okem, pokračují „s pohledem upřeným na Ježíše“⁴⁸ a mluví s ním po celou dobu, kdy mluví se svým bližním? Když kárají hřích, nepociťují vnitřní hněv nebo nelaskavost k hříšníku? Když poučují nevědomé, necítí pýchu a sebepovyšování? Potěšují-li sklíčivé nebo povzbuzují-li se navzájem k lásce a dobrým skutkům⁴⁹, nepociťují sebechválu „teď jsi to řekl dobře“? Nebo domyšlivost, přání, aby ostatní smýšleli stejně a vážili si jich proto? V některých nebo ve všech těchto případech *lpí* hřích na nejlepším rozhovoru i věřících! Poznat to je další stránkou pokání těch, kdo jsou ospravedlněni.

13. A je-li jejich svědomí celé probuzené, kolik hříchů objeví také na *svých skutcích*? Nejsou mnohé takové, že by je svět sice neodsoudil,

přesto však je nelze schvalovat ani omlouvat, posuzujeme-li je Božím slovem? Nejsou si sami vědomi toho, že mnoho jejich činů není „k slávě Boží“⁵⁰? Mnoho, při kterých se o to ani nesnaží, které nejsou konány s pohledem upřeným na Boha? A u těch, které jsou tak konány, není mnoho takových, kdy oko není cele upřeno na Boha? Kdy konají svou vlastní vůli přinejmenším ve stejné míře jako jeho vůli a kdy se chtějí líbit sobě stejně, ne-li více, než Bohu? A zatímco se snaží činit dobře svému bližnímu, nemají zlé pocity? Proto jejich takzvané dobré skutky jsou daleky toho, aby takovými byly, neboť jsou poskvrněné směsicí zla! Takové jsou jejich skutky *milosrdenství*. A nejsou takové i jejich skutky *zbožnosti*? Když naslouchají slovu, které má moc zachránit jejich duši, nenacházejí v něm neustále myšlenky zneklidňující, že toto slovo je spíše k jejich odsouzení než k záchraně? Není tomu často tak, i když se snaží modlit se k Bohu soukromě nebo veřejně, dokonce i když se účastní bohoslužeb? A když jsou u stolu Páně, jaké myšlenky jim přicházejí? Netoulá se jejich srdce někdy až na konci světa, není někdy naplněno představami, že se musí obávat, aby jejich oběť nebyla Hospodinu ohavností⁵¹? Nestydí se více za své nejsvatější povinnosti, než se dříve styděli za své nejhorší hříchy?

14. A dále: Kolika *hříchů z opomenutí* se dopustili? Známe slovo apoštola: „Kdo ví, co je činit dobré, a nečiní, má hřích.“⁵² Ale nevědí o tisících případů, kdy mohli činit dobré nepřítelům, cizincům, svým bratrům, a to buď tělesně nebo duchovně, a nečinili? Kolika opomenutími se provinili při svých povinnostech vůči Bohu? Kolik příležitostí k účasti na stole Páně, slyšení jeho slova, k veřejné nebo soukromé modlitbě zanedbali? Proto i tak svatý muž, jakým byl arcibiskup Ussher, měl po své horlivé práci pro Boha všechn důvod zvolat na smrtelném loži: „Pane, odpusť mi mé hříchy z opomenutí.“⁵³

15. Nenajdou v sobě vedle těchto vnějších opomenutí bezpočet vnitřních nedostatků? Nedostatků různého druhu: chybí jim láska, bázeň, důvěra v Boha, které by měli mít. Nemají lásku, kterou jsou povinni vůči bližním, ani lásku, kterou dluží svým bratrům, každému Božímu dítěti, ať je vzdálené nebo s ním mají bezprostřední spojení. Nemají svaté smýšlení v té míře, jak by měli mít. Mají nedostatky ve všem. V tomto hlubokém přesvědčení mohou zvolat s de Rentym: „Jsem půdou zarostlou trnín“⁵⁴, nebo s Jobem: „Jsem tak bezvýznamný“, „lituji všeho v prachu a popelu“⁵⁵.

16. Vědomí jejich *viny* je další stránkou pokání Božích dětí. To však je třeba chápat opatrně a ve zvláštním smyslu. Je jisté, že „není žádného odsouzení pro ty, kteří jsou v Kristu Ježíši“, kteří v něho věří a v síle této víry „se neřídí vůlí těla, ale vůlí Ducha“⁵⁶. A přece nyní nesnesou *přísnou spravedlnost* Boží, jako v době kdy uvěřili. Ta prohlašuje, že jsou z uvedených důvodů *hodni smrti*. A plně by je odsoudila, kdyby nebylo smírčí krve. Proto jsou hluboce přesvědčeni, že i teď ještě *zasluhují* odsouzení, ač je od nich odvrácené. Ale jsou zde extrémny na jedné i druhé straně a málokdo se jim vyhne. Většina lidí se přiklání k tomu nebo onomu, když si buď myslí, že jsou odsouzeni, ač nejsou, nebo že si *zaslouží*, aby byli zproštěni žaloby. Pravda je uprostřed. Přesně řečeno si *zaslouží* jedině pekelný trest. Nepřijde však na ně to, co zasluhují, protože mají „u Otce přímiluvce“⁵⁷. Jeho život a smrt přímiluva se stále staví mezi ně a odsouzení.

17. Přesvědčení o jejich *naprosté bezmocnosti* je dalším rysem jejich pokání. Tím míním dvojí: Předně, že stejně jako před ospravedlněním teď nejsou schopni *sami od sebe* myslet jedinou dobrou myšlenku, vyslovit jediné dobré slovo nebo učinit jediný dobrý skutek, že nemají žádný vlastní druh nebo stupeň síly, žádnou moc činit dobře nebo se vzepřít zlému, žádnou schopnost přemáhat svět, ďábla nebo vlastní zlou přirozenost, či jim odolávat. Oni zajisté „mohou všechno“⁵⁸, ale ne *z vlastní síly*. Mají moc přemáhat všechny tyto nepřátele, neboť „hřích nad nimi už nebude panovat“⁵⁹. Ale není tomu tak na základě jejich přirozenosti, je to *pouhý* „dar Boží milosti“⁶⁰. A není dán jednou provždy, jako by měli zásobu na mnoho let, nýbrž od okamžiku k okamžiku.

18. Touto bezmocností míním za druhé naprostou neschopnost osvobodit se od této viny nebo zaslouženého odsouzení, kterého si stále ještě jsme vědomi, a neschopnost odstranit z přijaté milosti (ne přirozenou silou) pýchu, svévoli, milování světa, hněv a sklon utíkat *před Bohem*, o nichž ze zkušenosti víme, že zůstávají v srdci i těch, kdo jsou znovuzrozeni, nebo zlo, které přes všechny naše snahy *tkví* na všech našich slovech a činech. Přidej k tomu naprostou neschopnost úplně zamezit *nelaskavé a neužitečné povídání*. Přidej neschopnost vyvarovat se *bříchů z opomenutí* nebo odstranit bezpočetné *nedostatky*, kterých jsme si vědomi, zejména nedostatek lásky a správného postoje k Bohu a k člověku.

19. Jestliže to někomu ještě nestačí, jestliže si myslí, že kdo je ospravedlněn, je schopen odstranit tyto hříchy ze svého srdce a života, ten nechť učiní pokus. Ať zkusí, zda z milosti, kterou už přijal, dokáže vypudit pýchu, svévoli nebo vrozený hřích. Ať zkusí očistit svá slova a skutky od všech druhů zla, zabránit všemu nelaskavému a neužitečnému povídání a všem hříchům z opomenutí a ať dokáže napravit nesčíslné chyby, které stále ještě při sobě objeví. Nechť se nedá odradit jedním nebo dvěma pokusy, ale opakuje pokus znovu a znovu. A čím dále se bude snažit, tím hlouběji bude přesvědčen o své naprosté bezmocnosti v každém ohledu.

20. To je tak jasná pravda, že všechny rozptýlené děti Boží⁶¹, i když se v jiných bodech liší, se vcelku shodují v tom, že ač „mocí Ducha usmrcujeme hříšné činy“⁶², odoláváme a vzpíráme se vnějšímu a vnitřnímu hříchu, ač *oslabujeme* své nepřátele den ze dne, přece je nemůžeme *vybnat*. Veškerou milostí, která je dána při ospravedlnění, je nemůžeme vyhladit. I když bdíme a hodně se modlíme, nemůžeme očistit své srdce a své ruce cele. Naprosto jistě nemůžeme, dokud se našemu Pánu nezalíbí říci podruhé „buď čist“⁶³. Pak teprve jsme „očištěni od svého malomocenství“⁶⁴. Pak teprve je zničen zlý kořen, tělesná mysl, a vrozený hřích už není. Není-li však této druhé změny, není-li okamžitého vysvobození po ospravedlnění, není-li nic než postupné působení Boží (že postupné působení existuje, to nikdo nepopírá), pak se musíme spokojit s tím, pokud tomu tak je, že až do smrti budeme plni hříchu. A je-li tomu tak, musíme zůstat *vinnými* až do smrti, neustále *zasluhující* odsouzení. Je totiž nemožné, aby z nás bylo sňato zaviněné nebo zasloužené odsouzení, pokud hřích zůstává v našem srdci a lpí na všech slovech a činech. Podle přísné spravedlnosti se naše vina neustále zvyšuje vším, co myslíme, mluvíme a činíme.

II.

1. V tomto smyslu máme *činit pokání* po ospravedlnění. A dokud je nebudeme činit, nemůžeme se dostat dál. Naše nemoc totiž nemůže být léčena, dokud si ji neuvědomíme. Když jsme pak takto činili pokání, jsme voláni, abychom „věřili evangeliu“.

2. I toto slovo je třeba chápat ve zvláštním smyslu, jiném než když jsme uvěřili a byli ospravedlněni. Věřte „dobrému poselství“ spásy⁶⁵,

kterou Bůh připravil všem lidem. Věřte, že ten, který je „odlesk Boží slávy a výraz Boží podstaty“⁶⁶, „přináší dokonalé spasení těm, kdo skrze něho přistupují k Bohu“⁶⁷. On je mocen vysvobodit vás ze všeho hříchu, který ještě zůstává ve vašem srdci. On je mocen vysvobodit vás ze všeho hříchu, který lpí na všech vašich slovech a činech. On je mocen vysvobodit vás z hříchů opomenutí a odstranit všechny vaše nedostatky. Pravda, „u lidí to je nemožné, ale u Boha je možné všechno“⁶⁸. Co může být příliš těžké pro toho, kterému je „dána veškerá moc na nebi i na zemi“⁶⁹? Ale že to může učinit, není dostatečným základem pro naši víru, že to *chce učinit*, že tak chce prokázat svou moc, leč by nám to zaslíbil. A to se stalo: opět a opět to zaslíbil těmi nejdůraznějšími slovy. Dal nám „vzácná a převeliká zaslíbení“⁷⁰ ve Starém a Novém zákoně. Tak čteme v Zákoně, nejstarší části Božího zjevení: „Hospodin, tvůj Bůh, obřeže tvé srdce i srdce tvého potomstva a budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a budeš živ“ (*Dt 30,6*). A v Žalmech: „On vykoupí Izraele ze všech jeho nepravostí“⁷¹. A v Prorocích: „Pokropím vás čistou vodou a budete očištěni; očistím vás ode všech vašich nečistot a ode všech vašich hnusných model... Vložím vám do nitra svého ducha... budete zachovávat moje řády a jednat podle nich... Zachráním vás ze všech vašich nečistot“ (*Ez 36,25.27.29*). Podobně v Novém zákoně: „Pochválen buď Hospodin, Bůh Izraele, protože navštívil a vykoupil svůj lid a vyzdvihl nám roh spásy... A rozpomenul se na přísahu, kterou učinil našemu otci Abrahamovi, že nám dá, abychom vysvobození z rukou nepřátel a prosti strachu jej zbožně a spravedlivě ctili po všechny dny svého života“ (*L 1,68–69.72–75*).

3. Máš proto dobrý důvod věřit, že Bůh nejen má moc, ale že je *ochoten* to učinit – „očistit tě od každé poskvrny těla i ducha“⁷², „zachránit tě ze všech tvých nečistot“⁷³. To je to, po čem teď toužíš, to je víra, kterou nyní obzvláště potřebuješ, totiž že velký lékař, který mě miluje, je ochoten „mě očistit“⁷⁴. Je ochoten to učinit zítra nebo dnes? Ať odpoví sám: „Uslyšíte-li dnes jeho hlas, nezatvrzujte svá srdce“⁷⁵. Odložíš-li to na zítra, pak „zatvrzuješ své srdce“, zdráháš se „slyšet jeho hlas“. Věř, že tě chce spasit *dnes*. On je hotov spasit tě *teď*. „Nyní je čas příhodný“⁷⁶. On teď praví: „Chci, buď čist“⁷⁷. Toliko věř a ihned zjistíš: „Všechno je možné tomu, kdo věří.“⁷⁸

4. Pokračuj ve víře v toho, „který si tě zamiloval a vydal sebe samého

za tebe“⁷⁹, který „na svém těle vzal všechny tvé hříchy na kříž“⁸⁰ a vysvobodil tě svou vylitou krví od každého odsouzení. Tak zůstaneme ve stavu ospravedlnění. A jdeme-li „z víry k víře“⁸¹, jsme-li u víře očištění od vnitřního hříchu, zachráněni ze všech našich nečistot⁸², jsme také zachráněni od každé *vin*, *od odsouzeníhodnosti*, kterou jsme pociťovali předtím. Tak můžeme říci nejen:

V každou chvíli, Pane,
potřebuji zásluhu tvé smrti,

ale také v plné jistotě víry:

V každém okamžiku, Pane,
mám zásluhu tvé smrti.⁸³

Touto vírou v jeho život, smrt a přímlovu za nás, obnovovanou od okamžiku k okamžiku, jsme naprosto čisti a není již žádného odsouzení pro nás, ale ani žádné odsouzeníhodnosti jako dříve, neboť Pán očišťuje naše srdce a náš život.

5. Stejnou vírou cítíme Kristovu moc spočívající na nás⁸⁴ v každém okamžiku a jediné tak jsme tím, čím jsme, jsme uschopněni pokračovat v duchovním životě. Bez ní bychom přes všechnu svou nynější svatost byli v příštím okamžiku ďáblové. Pokud zachováváme víru v něho, „čerpáme vodu z pramenů spásy“⁸⁵. Opíráme se o toho, kterého milujeme, Krista v nás, tu naději slávy⁸⁶, který skrze víru přebývá v našich srdcích⁸⁷, který se na pravici Boží přimlouvá za nás⁸⁸, a od něho přijímáme pomoc myslet a mluvit a dělat, co je příjemné před Hospodinem⁸⁹. On „vede věřící ve všem jejich konání a podpírá je svou neustálou pomocí“, takže všechny jejich úmysly, slova a činy jsou „počaty, pokračují a končí v něm“⁹⁰. On „očišťuje myšlenky jejich srdce působením svého Ducha svatého, aby ho dokonale milovali a důstojně oslavovali jeho svaté jméno“⁹¹.

6. Tak se u Božích dětí pokání a víra doplňují. Při pokání si uvědomujeme hřích, který zůstává v našem srdci a lpí na našich slovech a činech. Vírou přijímáme Boží moc v Kristu, která naše srdce a ruce očišťuje. Při pokání poznáváme, že zasluhujeme odsouzení pro své postoje, svá slova a své činy. Vírou přijímáme, že náš Přímlovce u Otce⁹² se nás neustále zastává a neustále od nás odvrací odsouzení a trest. Při pokání si jsme stále vědomi toho, že si sami pomoci nemůžeme. Vírou přijímáme nejen milosrdenství, ale „milost, *kdykoliv* potřebuje-

me pomoci“⁹³. Pokání se vzdává jakékoli možnosti jiné pomoci. Víra přijímá všechnu pomoc, kterou potřebujeme od toho, který má veškerou moc na nebi i na zemi⁹⁴. Pokání praví: „Bez něho nemohu učinit nic,“ víra praví: „Všecko mohu v Kristu, který mi dává sílu“⁹⁵. Skrze něho mohu nejen přemáhat, nýbrž i vypuzovat všechny nepřátele duše. Skrze něho mohu „milovat Hospodina, Boha svého, z celé své síly“⁹⁶, ba chodit v svatosti a v spravedlnosti před obličejem jeho po všechny dny svého života⁹⁷.

III.

1. Z toho, co bylo řečeno, můžeme snadno poznat škodlivost názoru, že jsme při ospravedlnění *cele* posvěceni, že naše srdce jsou očištěna od veškerého hříchu. Je to pravda, že jsme očištěni (jak už bylo řečeno) od nadvlády vnějšího hříchu a že ve stejném okamžiku je moc vnitřního hříchu tak zlomena, že mu nemusíme podléhat. Není však pravda, že vnitřní hřích je úplně potřen, že kořeny pýchy, svévole, zlosti, milování světa jsou ze srdce vymýceny, nebo že tělesná mysl a sklon srdce k odpadnutí jsou úplně vyhlazeny. Opačný názor není, jak se někteří domnívají, nevinným, neškodným omylem. Ne, napáčí nesmírnou škodu, zatarasuje cestu k dalším změnám. Je totiž zřejmé, že „lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní“⁹⁸. Jestliže si tedy myslíme, že jsme úplně zdraví, pak není místa pro další uzdravení. Za tohoto předpokladu je nesmyslné očekávat další vysvobození od hříchu, ať už pozvolně nebo okamžitě.

2. Na druhé straně ukazuje hluboké povědomí toho, že ještě nejsme zdraví, že naše srdce není ještě *cele* očištěno, že v nás ještě je tělesná mysl, která je svou povahou „Bohu nepřátelská“⁹⁹, že v našem srdci zůstává mnohý hřích, sice oslabený, ale ne vyhlazený, a že další změna je naprosto nutná. Připouštíme, že v okamžiku ospravedlnění jsme „znovuzrozeni“¹⁰⁰. Ve stejném okamžiku okoušíme vnitřní přechod „ze tmy do podivuhodného světla“¹⁰¹, od obrazu zvířete a ďábla v obraz Boží, od zemského, smyslného, ďábelského smýšlení ke smýšlení jako v Kristu Ježíši¹⁰². Ale jsme už *zcela* změněni? Jsme *úplně* proměněni v obraz toho, který nás stvořil? Zdaleka ne: *hluboko* v nás ještě zůstává hřích a toto povědomí nás nutí volat o úplné vysvobození k tomu, který je mocen vysvobodit¹⁰³. Proto ti věřící, kteří nejsou přesvědčeni o hluboké zkaženosti svého srdce nebo o tom jsou přesvědčeni jen

povrchně nebo teoreticky, mají malý zájem o *úplné posvěcení*. Mohou zastávat názor, že něco takového existuje buď při smrti nebo nějakou dobu (sami nevědí kdy) před smrtí. Nejsou tím nijak znepokojeni a neprojevují nějaký velký hlad nebo velkou žízeň po něm. Ani nemohou, dokud lépe nepoznají sami sebe, dokud nebudou činit pokání, jak bylo už uvedeno, dokud Bůh neodhalí tvář vrozeného netvora a neukáže jim pravý stav duše. Teprve potom, když pocítí tíhu, začnou vzdychat po vysvobození. Teprve potom, ne dříve, začnou volat v agonii duše:

Přetni jho vrozeného hříchu
a zcela mého ducha vysvobod!
Neustanu, dokud nejsem v nitru očištěn,
dokud nejsem cele v tobě ponořen.¹⁰⁴

3. Za druhé z toho můžeme poznat, že hluboké povědomí našeho *chybování* poté, co jsme byli přijati (které lze v jistém smyslu nazvat *vinou*), je nutné, abychom poznávali pravou cenu smírcí krve, abychom pochopili, že ji potřebujeme po ospravedlnění stejně jako před ním. Bez tohoto poznání se nám krev smlouvy¹⁰⁵ stane *něčím obyčejným*, něčím, co teď moc nepotřebujeme, když naše minulé hříchy byly smazány. Je-li však naše srdce a náš život nečistý, pak v každém okamžiku hromadíme vinu, která nás tak v každém okamžiku vystavuje odsouzení, nemůžeme-li vyznat:

On věčně žije nad námi
a vždy se za nás přimlouvá.
Jeho láska smiřuje
a jeho drahá krev nás přikrývá.¹⁰⁶

Toto pokání a s tím spojená víra jsou vyjádřeny v mocných slovech:

Hřeším každým dechem,
nečiním tvou vůli, neplním tvůj zákon
na zemi tak jako andělé na nebesích.
A přece pramen mi je otevřen,
omývá mé nohy, srdce, ruce,
až pak v lásce dokonalý jsem.¹⁰⁷

4. Za třetí můžeme pozorovat, že hluboké povědomí naší naprosté *bezmocnosti* – naprosté neschopnosti zachovat něco, co jsme přijali, a vymanit se ze světa nepravosti¹⁰⁸, který přetrvává v srdci a v životě – nás učí postavit svůj život ve víře skutečně na Krista nejen jako

našeho kněze, ale i jako krále. Tím jsme vedeni, abychom „ho vyvyšovali“, abychom „vzdali čest jeho milosti“, abychom „ho učinili Kristem a Spasitelem“ a vskutku „mu vstavili korunu na hlavu“. Tato vzácná slova, i když často citovaná¹⁰⁹, mají malý nebo nemají žádný význam. Naplní se však hlubokým smyslem, když vyjdeme ze sebe, abychom byli pohlceni v něm, když padneme v prach, aby on byl všecko ve všem.¹¹⁰ Když pak všemocná milost zničí „všecko, co se v pýše pozvedá“ proti němu, pak každá pohnutka a myšlenka, každé slovo a každý čin jsou „vedeny do poddanství Krista“¹¹¹.

Londonderry, 24. dubna 1767

Poznámky

¹ Srv. *Žd 6,1*

² Srv. *Fp 3,14*

³ Srv. *L 17,21*

⁴ *Ř 14,17*

⁵ Srv. *Mk 1,15*

⁶ Srv. *Žd 12,1*

⁷ Viz *Ř 5,5*

⁸ Viz *Ř 4,7*

⁹ *1J 5,1*

¹⁰ *1J 3,9*

¹¹ Wesley pokládá podobně jako Augustin za základní hřích pýchu. Srv. apokryfní knihu *Sirachovec 10,14*: „Počátek hřicha jest pýcha“ (Kral.).

¹² Viz *Ř 12,3*

¹³ Srv. *Žd 10,35* Žilka

¹⁴ Srv. *Ř 8,16*

¹⁵ *Mt 26,39*

¹⁶ *Ž 38,10*

¹⁷ *Iz 26,8*

¹⁸ *Ž 73,25*

¹⁹ *1J 2,16* Kral.

²⁰ Viz *Ž 118,13*

²¹ Srv. *Ř 1,25*

²² *Dt 13,6* Kral.

²³ *2Tm 3,4*

²⁴ *Žd 6,5*

²⁵ Viz *2Tm 1,12*

²⁶ Srv. *J 5,41.44*

²⁷ Srv. *Př 29,25*

²⁸ Srv. *Ga 6,14*

²⁹ *1K 13,5* Kral.

³⁰ *1Tm 6,4* Kral.

³¹ Viz *J 8,7*

³² Srv. *Ř 12,21*

³³ *1Tm 6,10*

³⁴ Hrabivost, *Ko 3,5*

³⁵ *Ř 6,14n*

³⁶ *Ř 3,24*

³⁷ *1K 3,3* Kral.

³⁸ Srv. *Oz 11,7* Kral.

³⁹ Srv. *Žd 3,12*

⁴⁰ Viz *Žd 12,15* Kral.

⁴¹ *Mt 7,12; L 6,31*

⁴² Srv. *Ef 4,30*

⁴³ *Mt 12,36*

⁴⁴ Srv. *Mt 26,41; Mk 14,38*

⁴⁵ Viz *Ž 141,3*

- 46 Srv. *Ko* 4,6
- 47 Srv. *Ef* 4,29
- 48 *Žd* 12,22
- 49 *Žd* 10,24
- 50 *1K* 10,31 a j.
- 51 *Viz Př* 15,8
- 52 *Jk* 4,17
- 53 Richard Parr, *The Life of James Ussher, Late Lord Archbishop of Armagh*, 1686, s. 77.
- 54 Jean Baptiste de Saint Jure, *The Holy Life of Monsr. de Renty, A Late Nobleman of France, and Sometimes Councillor to King Lewis the 13th*, angl. 1658, s. 274.
- 55 *Jb* 40,4; 42,6
- 56 Srv. *Ř* 8,1
- 57 *1J* 2,1
- 58 *Fp* 4,13
- 59 Srv. *Ř* 6,14
- 60 Srv. *Ř* 6,23
- 61 *Viz J* 11,52
- 62 *Ř* 8,13
- 63 Ch.Wesley, *Hymns and Sacred Poems*, 1749, II. 164.
- 64 Srv. *Mt* 8,3
- 65 Srv. *Iz* 52,7
- 66 *Žd* 1,3
- 67 *Žd* 7,25
- 68 *Mt* 19,26
- 69 *Mt* 28,18
- 70 *2Pt* 1,4
- 71 *Ž* 130,8
- 72 Srv. *2K* 7,1
- 73 Srv. *Ez* 36,29
- 74 *Mt* 8,2 a j.
- 75 *Ž* 95,7n
- 76 *2K* 6,2
- 77 *Mt* 8,3 a j.
- 78 *Mk* 9,23
- 79 Srv. *Ga* 2,20
- 80 Srv. *1Pt* 2,24
- 81 *Ř* 1,17 Žilka
- 82 *Viz Ez* 36,29
- 83 *Píseň na Iz* 32,2 *And a Man shall be as an Hiding Place*, v *Hymns and Sacred Poems*, 1742, s. 146.
- 84 *Viz 2K* 12,9
- 85 Srv. *Iz* 12,3
- 86 *Viz Ko* 1,27 Kral.
- 87 *Viz Ef* 3,17
- 88 *Viz Ř* 8,34
- 89 *Viz Ž* 19,14 Kral.
- 90 *Book of Common Prayer*, liturgie ke svaté večeři Páně.
- 91 Tamtéž
- 92 *Viz 1J* 2,1
- 93 *Žd* 4,16 Petru
- 94 *Viz Mt* 28,18
- 95 *Fp* 4,13
- 96 Srv. *Mk* 12,30; *L* 10,27
- 97 *Viz L* 1,75
- 98 *L* 5,31
- 99 Srv. *Ř* 8,7
- 100 Srv. *J* 3,3.7
- 101 *1Pt* 2,9
- 102 *Viz Fp* 2,5
- 103 *Viz Iz* 63,1
- 104 *Come unto me*, píseň na *Mt* 11,28 v *Hymns and Sacred Poems*, 1742, s. 91.
- 105 *Viz Ex* 24,8; *Žd* 10,29
- 106 *Píseň Arise my Soul, Arise*, v *Hymns and Sacred Poems*, 1742, s. 264.

¹⁰⁷Píseň *A Thanksgiving*, v *Hymns and Sacred Poems*, 1742, s. 171

¹¹⁰Viz *1K 15,28*

¹¹¹Srv. *2K 10,5*

¹⁰⁸Viz *Jk 3,6* Kral.

¹⁰⁹Citace pravděpodobně z antinomistických autorů.

15. Velký soud

Všichni staneme před soudnou stolicí Boží.

Ř 14,10

1. Jak mnoho okolností se shluklo, aby podtrhlo vážnost tohoto shromáždění! ¹ Předně velký sběh lidí každého věku, pohlaví a postavení; shromáždili se nejen z okolí, ale z různých končin: *zločinci*, kteří budou za chvíli předvedeni a nemají šanci na únik; *úředníci*, kteří jsou připraveni na svých místech, aby se ujali svých funkcí; *představitelé* našeho milostivého panovníka, kterého si vysoce vážíme a ctíme. K vážnosti tohoto shromáždění nemálo přispívá také *důvod jeho svolání*: vyslechnout a rozhodnout případy různého druhu, z nichž některé jsou mimořádně důležité, neboť na nich závisí život nebo smrt – smrt, která odkrývá tvář věčnosti. Naši předkové ve své moudrosti jistě chtěli zvýšit vážnost těchto soudů, a to nejen u prostých lidí, když stanovili řadu jednotlivostí. Tyto jednotlivosti mohou prostřednictvím oka a ucha učinit hluboký dojem na srdce. Díváme-li se na ně v tomto světle, pak trubky, hole a roucha už nejsou bezvýznamné malichernosti, ale slouží svým způsobem nejvyšším cílům společnosti.

2. Avšak jakkoli je tato chvíle vznešená, čeká nás ještě daleko vznešenější. Zakrátko „všichni staneme před soudnou stolicí Kristovou. Jako že jsem živ, praví Hospodin, skloní se přede mnou každé koleno a každý jazyk vyzná, že jsem Bůh“. A v ten den „každý z nás sám za sebe vydá počet Bohu“ ².

3. Kdyby si to všichni lidé uvědomili, jak účinně by to podepřelo zájmy společnosti! Jaký účinnější motiv pro opravdové mravní chování si lze představit? Pro neustálé usilování o ryzí ctnost, pro chození v spravedlnosti, milosrdenství a pravdě? Co by mohlo posilnit naše ruce ve všem, co je dobré, a zdržovat nás od zlého, tak jako silné přesvědčení o tom, že „soudce stojí přede dveřmi“ ³ a my zakrátko *budeme stát* před ním?

Nebude proto na škodu, když toto shromáždění zváží

- I. hlavní okolnosti, které budou předcházet, než staneme před soudnou stolicí Kristovou,
- II. samotný soud a
- III. několik okolností, které budou následovat.

I.

1. Uvažujme za prvé o hlavních okolnostech, které budou předcházet, než staneme před soudnou stolicí Kristovou.

Bůh učiní „znamení dole na zemi“ (*Sk 2,19*), zejména „povstane, aby nahnal zemi strach“⁴. „Země se rozvrávorá, bude jak opilec, bude se zmítat jako budka.“⁵ Budou velká zemětřesení KATA TOPOUS, nejen někde, ale „v mnohých krajinách“ (*L 21,11*) – nejen v jedné nebo v některých, ale ve všech částech obydljeného světa – „hrozná zemětřesení, jaká nebyla, co je člověk na zemi“⁶. Při jednom z nich „všechny ostrovy zmizí, po horách nezůstane stopy“ (*Zj 16,20*). V tu dobu pocítí všechny vody na zeměkouli tlak těch otřesů: „Zvuk vydá moře a vlnobití“ (*L 21,25 Kral.*) tak mohutné, jako dosud nikdy od doby, kdy „všechny prameny obrovské propastné tůně se otevřely“⁷, aby zničily zemi, která byla „z vody a na vodě upevněna“⁸. Vzduch bude plný bouří, „ohně a sloupů dýmu“ (*Jl 3,3*), od pólu k pólu budou burácet hromy a zářit desetitisíce blesků. Ale otřes se neomezí jenom na vzduch: „mocnosti nebeské se zachvějí. Budou znamení na slunci, měsíci a hvězdách“ (*L 21,26.25*) – na stálicích i na oběžnicích. „Slunce se zastře tmou a měsíc krví, dříve než přijde den Hospodinův, veliký a hrozný“ (*Jl 3,4*). „Hvězdy ztratí svou zář“ (*Jl 4,15*) a budou „padat z nebe“⁹, vyhozeny ze své dráhy. Pak zazní křik všech nebeských zástupů, po kterém se ozve „hlas archanděla“ oznamující příchod Syna Božího i člověka a „zvuk Boží polnice“ (*1Te 4,16*), která vyburcuje všechny, „kteří spí v prachu země“¹⁰. Potom se otevřou hroby a těla zesnulých budou vzkříšena.¹¹ „Moře vydá své mrtvé“ (*Zj 20,13*) a každý vstane ve *vlastním těle* – vlastním co do podstaty, i když změněném co do vlastností, jak si to teď ani nedovedeme představit. Neboť „pomíjitelné tělo obleče nepomíjitelnost a smrtelné nesmrtelnost“ (*1K 15,53*). Ano, „smrt a její říše“, neviditelný svět, „vydají své mrtvé“ (*Zj 20,13*), takže všichni, kteří žili a zemřeli od doby, kdy Bůh stvořil člověka, budou vzkříšeni neporušitelní a nesmrtelní.

2. V tu dobu Syn člověka „vyšle své anděly“ na celou zem „a ti shromáždí jeho vyvolené od čtyř úhlů světa, od jedněch konců nebe ke druhým“ (*Mt 24,31*). A Pán sám „přijde na oblacích nebeských¹² v slávě své i Otcově¹³ s desetitisíci svých svatých¹⁴ a nesčítaným zástupem andělů¹⁵“ a „posadí se na trůnu své slávy; a budou před něho shro-

mážděny všechny národy. I oddělí jedny od druhých..., ovce“ (ty dobré) „postaví po pravici a kozly“ (ty zlé) „po levici“ (Mt 25,31–33). O tomto velkém shromáždění mluví milovaný učedník takto: „Viděl jsem mrtvé“ (všechny, kteří zesnuli), „mocné i prosté, jak stojí před trůnem, a byly otevřeny knihy“ (obrazný výraz vzatý zřejmě podle postupu mezi lidmi). „A mrtví byli souzeni podle svých činů zapsaných v těch knihách“ (Zj 20,12).

II.

To jsou hlavní okolnosti, které podle Božího slova budou předcházet všeobecný soud. Za druhé budeme uvažovat o soudu samém, pokud se Bohu zalíbilo nám to zjevit.

1. Osoba, skrze kterou bude „Bůh soudit svět“¹⁶, je jeho jednorozený Syn, „jehož původ je odpradávná“¹⁷, „Bůh, který je nade všemi, pochválený na věky“¹⁸. Jemu, který je „odlesk Boží slávy a výraz Boží podstaty“ (Žd 1,3), Otec „dal moc konat soud, poněvadž je Syn člověka“ (J 5,27), neboť ač „způsobem bytí byl roven Bohu, přece na své rovnosti nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí“ (Fp 2,6–7). Ano, „v podobě člověka se ponížil, v poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrt na kříži. Proto ho Bůh vyvýšil nade vše“¹⁹, a to v jeho lidské přirozenosti, a „určil ho“²⁰ jako člověka, aby soudil lidi, „živé i mrtvé“²¹, ty, kteří budou při jeho příchodu naživu, i ty, kteří „se odebrali ke svým otcům“²².

2. Čas, který prorok nazývá „den velký a hrozný“²³, se v Písmu obvykle jmenuje „den Hospodinův“²⁴. Doba od stvoření člověka na zemi až do konce věků je *den synů lidských*. Doba, ve které nyní žijeme, je *naš den*. Až skončí, nastane den Páně. Kdo však může říci, jak dlouho potrvá? „Jeden den je u Pána jako tisíc let a tisíc let jako jeden den“ (2Pt 3,8). Z tohoto slova někteří staří otcové vyvozovali, že to, co se obvykle nazývá „den soudu“²⁵, skutečně potrvá tisíc let. Zdá se, že nejsou daleko od pravdy, možná ji ani cele nevystihli. Uvážíme-li totiž počet osob, které mají být souzeny, a počet skutků, které je třeba vyšetřit, pak se nezdá, že tisíc let postačí na toto jednání. Protáhne se možná na několik tisíc let. Ale i to Bůh zjeví časem svým.

3. Ohledně místa, kde lidstvo bude souzeno, nemáme v Písmu žádnou zprávu. Jeden vynikající spisovatel²⁶, a nejen on, mnozí zastávají

stejný názor, má za to, že to bude na zemi, kde byly činěny skutky, podle kterých budou souzeni, a že Bůh pošle anděly své moci,

aby urovnali a rozšířili nekonečný prostor
a připravili místo pro lidské pokolení.²⁷

Možná však, že slovu našeho Pána o jeho „příchodu na oblacích nebeských“²⁸ lépe odpovídá, když budeme předpokládat, že se tak stane nad zemí, ne-li „v dvojnásobné planetární vzdálenosti“²⁹. Tento dohad zřejmě podtrhuje to, co Pavel píše Tesalonickým: „Ti, kdo zemřeli v Kristu, vstanou nejdříve; potom my živí, kteří se toho dočkáme, budeme spolu s nimi uchváćeni v oblacích vzhůru vstříc Pánu“ (1Te 4,16–17). Je proto pravděpodobné, že „velký bělostný trůn“³⁰ bude vyvýšen vysoko nad zemí.

4. Osoby, které mají být souzeny – kdo je sečte, je jich více než kapka deště nebo písku mořského. Viděl jsem, říká Jan, „tak veliký zástup, že by ho nikdo nedokázal sečíst... oblečení v bílé roucho, palmové ratolesti v rukou“³¹. Jak ohromný musí být zástup ze všech národů, pokolení, kmenů a jazyků³². Všech těch, kteří vzešli z beder Adamových od počátku světa až do konce času! Připustíme-li všeobecně přijímaný názor, který není nijak absurdní, že na zemi žije ne méně než 400 tisíc milionů lidí – mužů, žen a dětí – jaký zástup musí tvořit všechny generace, které po sedm tisíc let po sobě následovaly!

Svět velkého Xerxa ve zbraních, hrdé voje od Cannae...

Ti všichni jsou zde a všichni jsou zde ztraceni:

jich počet vzrůstá a marně je počítáš,

jsou ztraceni jak kapka ve vzedmutém moři.³³

Každý muž, každá žena a každé dítě, kteří kdy dýchali životadárný vzduch, pak uslyší hlas Syna Božího, oživnou a postaví se před ním. To se zdá být přirozený význam výrazu „mrtví, mocní i prostí“³⁴: všichni jako takoví, všichni bez výjimky, každého věku, pohlaví nebo postavení, všichni, kteří kdy žili a zemřeli anebo prošli změnou rovnající se smrti. Dlouho před tímto dnem zmizí přelud lidské velikosti a klesne vniveč. Už ve chvíli smrti pomine. Kdo je bohatý nebo velký v hrobě?

5. A tam „každý sám za sebe vydá počet“³⁵, úplný a poctivý počet ze všeho, co kdy činil, dokud byl v těle, dobrého nebo zlého. Jaká scéna se pak otevře před očima andělů a lidí, když ne bájný Rhadamanthys, ale všemocný Bůh, který zná všechny věci na nebi a na zemi,

Castigatque, auditque dolos, subigitque fateri
Quae quis apud superos, furto laetatus inani,
Distulit in seram commissa piacula mortem.³⁶

Nejen skutky každého člověka budou odhaleny, nýbrž i slova, neboť „z každého planého slova, jež lidé promluví, budou skládat účty v den soudu“. Takže „podle svých slov“ (a činů) „budeš ospravedlněn a podle svých slov odsouzen“ (*Mt 12,36–37*). Nepřivede potom Bůh na světlo také každou okolnost, která provázela slova a skutky, a i když nezměnila jejich povahu, přece umenšila nebo zvýšila jejich dobro či zlo? Jak snadné to je tomu, který „sleduje mou stezku i místo, kde ležím, všechny moje cesty jsou mu známy“³⁷. Víme, že „žádná tma pro něho není temná, noc jako den svítí“³⁸.

6. On nevynese „na světlo“ jen „to, co je skryto ve tmě“³⁹, ale „touhy i myšlenky srdce“⁴⁰. On zpytuje „nitro i srdce“⁴¹ a „rozumí našemu myšlení“⁴². „Nahé a odhalené je všechno před očima toho, jemuž se budeme ze všeho odpovídat.“⁴³ „I podsvětí, říše zkázy, je na očích Hospodinu“ odkryté, „tím spíše srdce synů lidských.“⁴⁴

7. V ten den budou odhaleny všechny skryté pohnutky: všechny žádosti, vášně, náklonnosti, hnutí mysli a jejich různá propojení, nálad a sklony, které vytvářejí celý složitý charakter každého jednotlivce. Tak vyjde jasně a neomylně najevo, kdo byl spravedlivý a kdo nespravedlivý a do jaké míry každý skutek nebo osoba či charakter byly dobré nebo zlé.

8. „Tehdy řekne král těm po pravici: »Pojďte, požehnaní mého Otce. Neboť jsem hladověl, a dali jste mi jíst, žíznil jsem, a dali jste mi pít, byl jsem na cestách, a ujali jste se mne, byl jsem nahý, a oblékli jste mě.«“⁴⁵ Stejně tak bude vyjmenováno před lidmi a anděly všechno dobro, které na zemi vykonali: cokoli činili „v slovu neb v skutku ve jménu“ anebo pro „Pána Ježíše“⁴⁶. Všechny jejich dobré skutky, úmysly, myšlenky, všechny jejich svaté náklonnosti budou také zmíněny. A pak se ukáže, že ač je lidé neznali nebo zapomněli, Bůh je „zaznamenal do“ své „knihy“⁴⁷. Všechno jejich utrpení pro jméno Ježíšovo a pro svědectví dobrého svědomí odhalí spravedlivý soudce⁴⁸ k jejich *chvále* a jejich *cti* před svatými a anděly a k rozmnožení „přenesmírné váhy věčné slávy“⁴⁹.

9. Ale budou v ten den také připomenuty jejich zlé činy – vždyť když

vezmeme život jako takový, „není na zemi člověka spravedlivého, aby konal dobro a nehřešil“⁵⁰ – a oznámeny ve velkém shromáždění? Mnozí mají za to, že nikoli, a ptají se: „Neznamenalo by to, že jejich utrpení ještě není skončeno, i když život je u konce? Nemuseli by nadále snášet zármutek, hanbu a pohanu?“ A ptají se dále: „Jak se to srovnává s Božím slovem řečeným skrze proroka: »Kdyby se svévolník odvrátil ode všech svých hříchů, jichž se dopouštěl, a dbal by na všechna má nařízení a jednal podle práva a spravedlnosti, ... žádná jeho nevěrnost, jíž se dopustil, mu nebude připomínána« (Ez 18,21–22)?“ Jak se to shoduje se zaslíbením, které Bůh dal všem, kteří přijmou smlouvu evangelia: „Odpustím jim jejich nepravost a jejich hřích už nebudu připomínat“ (Jr 31,34)? Nebo jak to vyjadřuje apoštol: „Slituji se nad jejich nepravostmi a na jejich hříchy už nevzpomenu“ (Žd 8,12)?

10. Dalo by se namítnout: K plnému odhalení Boží slávy a k jasnému a dokonalému zjevení jeho moudrosti, spravedlnosti, moci a milosrdenství těm, kdo mají dojít spasení⁵¹, je zřejmě a absolutně třeba, aby vyšly najevo všechny okolnosti jejich života spolu se všemi sklony, žádostmi, myšlenkami a záměry srdce⁵². Jak jinak by se ukázalo, z jaké propasti hříchu a bídy je Boží milost vysvobodila? Kdyby celý život všech lidí nebyl zjevně odhalen, nebylo by úžasné předivo Boží prozřetelnosti viditelné, ani bychom v tisícířích případech nemohli „ospravedlnit Boží cesty k člověku“⁵³. Slova našeho Pána se musí naplnit cele a beze zbytku: „Není nic zahaleného, co nebude jednou odhaleno, a nic skrytého, co nebude poznáno“ (Mt 10,26). Kdyby tomu tak nebylo, zdály by se mnohé Boží cesty pod sluncem beze smyslu. A teprve tehdy, až Bůh vynese na světlo to, co je skryto ve tmě⁵⁴, ať jde o jednání kohokoliv, ukáže se, jak všechny jeho cesty byly moudré a dobré, že viděl „skrze temné mrákoty“⁵⁵ a „všechno působí rozhodnutím své vůle“⁵⁶, že nic nebylo ponecháno náhodě nebo lidskému rozmaru, ale že Bůh všechno řídil „pevně a jemně“ a všechno spojil v jeden řetěz spravedlnosti, milosrdenství a pravdy.

11. Když bude odhalena Boží dokonalost, budou se spravedliví radovat radostí nevýslovnou, naprosto nepocítí zármutek nebo zahánění pro minulé přestoupení, která budou zahnána jako mračno⁵⁷ a obmyta krví Beránkovou⁵⁸. Budou mít dosti na tom, že „žádná jejich nevěrnost, jíž se dopustili, jim nebude připomínána“⁵⁹ v jejich nejspěchu, že na jejich „nepravosti a jejich hříchy už nevzpomene“⁶⁰,

aby je odsoudil. To je prostý význam zaslíbení a všechny Boží děti to ke své věčné útěše poznají jako pravdu.

12. Po soudu nad spravedlivými se král obrátí k těm na levici a ti také budou souzeni, každý „podle skutků jeho“⁶¹. V úvahu budou vzaty nejen jejich zjevné skutky, nýbrž i všechna špatná slova, která kdy vyslovili, všechny zlé žádosti, pohnutky, nálady, které mají nebo měly místo v jejich duši, a všechny zlé myšlenky a úmysly, které chovali v srdci. Pak zazní pro ty na pravici osvobozující výrok a těm na levici hrozné odsouzení – obojí bude pevné a nepohnutelné jako Boží trůn.

III.

1. Za třetí budeme uvažovat o několika událostech, které budou následovat po všeobecném soudu. To první bude vykonání rozsudku nad zlými a dobrými. „I odejdou tito do věčného trestu, ale spravedliví do věčného života“⁶². Všimněte si, že v prvním i v druhém případě je použito stejné slovo: Z toho plyne, že buď odsouzení potrvá navždy, nebo že odměna také bude mít svůj konec. Ne, nebude, leč by také Bůh byl konečný a jeho milosrdenství a pravda by selhaly. „Tehdy spravedliví zazáří jako slunce v království svého Otce“⁶³ a „z potoka svých rozkoší Bůh jim napít dává“⁶⁴. Tu pak jakýkoli jazyk je nedostačující, lidský jazyk zde selhává. Jedině ten, kdo byl přenesen až do třetího nebe⁶⁵, může mít správnou představu. Ale ani ten nedovede vyjádřit, co viděl – tyto věci „není člověku dovoleno vyslovit“⁶⁶.

Mezitím „svévolníci se navrátí do podsvětí“, i „všechny pronárody, jež na Boha zapomněly“⁶⁷. „Jejich trestem bude věčná záhuba daleko od Pána a slávy jeho moci.“⁶⁸ Budou „hozeni do ohnivého jezera hořícího sírou“⁶⁹, původně „připraveného ďáblu a jeho andělům“⁷⁰, kde se budou „bolestí hryzat do rtů“⁷¹. Budou „zlořečit Bohu s tváří pozvednutou vzhůru“⁷². Pekelní psi – pýcha, zloba, pomsta, hněv, hrůza, zoufalství – je budou neustále sžírat. Tam „dnem ani nocí nedojdou pokoje a jejich muka neuhasnou na věky věků“⁷³. Neboť „červ jejich neumírá a oheň nehasne“⁷⁴.

2. Pak nebesa zmizí „jako když se svine svitek“⁷⁵ a „s rachotem zaniknou“⁷⁶. „A viděl jsem veliký bělostný trůn a toho, kdo na něm seděl; před jeho pohledem zmizela země i nebe a už pro ně nebylo místa“ (Zj 20, 11). O způsobu, jak se to stane, říká apoštol Petr: V den Páně

„se nebesa roztaví v ohni a živly se rozpustí žárem“ (2Pt 3,12). Celé to krásné předivo bude zničeno zuřivým živlem, spojení všech částek zpřetrháno a jeden atom oddělen od druhého. „Země pak i ty věci, kteréž jsou na ní, vypáleny budou“ (2Pt 3,10 Kral.). Ohromná díla přírody, „horstva věčná“⁷⁷, hory, které odolávaly bouřím času a stály nepohnutě tisíce let, zřítí se do ohnivé propasti. Tím méně odolají umělecká díla, i ta nejtrvanlivější, a vrcholné výtvořiny lidské pilnosti – klenby, sloupy, vítězné oblouky, hrady, pyramidy – a neobstojí před ohnivým ničitelem. Všechno zahyne, zanikne, zmizí jako sen při procitnutí.

3. Někteří velcí a dobří muži si představují, že k zničení věcí je zapotřebí stejné všemohoucnosti jako ke stvoření a že žádná částička, žádný atom ve vesmíru nebude úplně vyhlazen. Předpokládají spíše, že ten ohromný žár nakonec přemění všechno ve sklovinu, jako menší oheň všechno proměňuje v popel. V den, který Bůh stanovil, projde Země, ne-li i hmotné nebe, touto proměnou, po které oheň na ně už nebude mít žádný vliv. Mají za to, že to je naznačeno v Janově Zjevení slovy: „Před trůnem bylo moře jiskřící jako křišťál“ (4,6). Nemůžeme to teď ani potvrdit ani popřít, potom to budeme vědět.

4. Budou-li se posměvači, ti malicherní filosofové ptát: „Jak se to může stát? Odkud se vezme tolik ohně, který by zničil nebesa a celou zeměkouli?“⁷⁸, chtěli bychom jim připomenout, že tato potíž není zvláštností křesťanského systému. Stejný názor sdílejí pohané, kteří *nej*sou úzkoprší, téměř po celém světě. Jeden z oslavovaných „volnomyšlenkářů“ mluví ve smyslu obecného názoru:

Esse quoque in fatis reminiscitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaue regia coeli
Ardeat, et mundi moles operosa laboret⁷⁹.

Za druhé lze snadno odpovédět i při malé a povrchní znalosti přírodních věd, že pro den Páně jsou připraveny a uschovány dostatečné zásobárny ohně. Jak rychle může na jeho příkaz přiletět kometa z nejbližší části vesmíru! A kdyby při návratu od Slunce, tisíckrát žhavějšího než rozpálená dělová koule, narazila do Země, kdo by nevěděl, jaké by to mělo následky? Ale aniž bychom se vznášeli do vesmírných dálek, nemohl by blesk, který osvěcuje svět⁸⁰, na příkaz Pána přírody také způsobit zánik a zhoubu? Anebo – abychom neopustili zeměkouli – kdo ví, jak ohromné zásoby tekutého ohně jsou

obsaženy v útrokách Země? Etna, Hekla, Vesuv a mnoho dalších sopek chrlí plameny a žhavou lávu – co jsou jiného než důkazy a otvory těchto ohnivých pecí? Je mnoho dalších důkazů, že Bůh má možnost splnit své slovo. Kdybychom pozorovali jen povrch Země a věci, které nás obklopují, zjistili bychom (jak dokazují tisíce pokusů mimo jakoukoli pochybnost), že my sami, naše celé tělo a všechno kolem nás je plné ohně. Není snadné učinit tento éterický oheň viditelným pro pouhé oko a dosáhnout u těchto látek stejného výsledku, jaký působí kuchyňský oheň? Co jiného je zapotřebí, než aby Bůh popustil ten skrytý řetěz, kterým je nezkrotný živel nyní spoután a v klidu v každé hmotné částice? A jak snadno by rozmetal vesmírný rámec na kusy a obrátil všechno v trosky!

5. Ještě jedna okolnost, která bude následovat po soudu, zasluhuje naši vážnou pozornost. Apoštol říká: „Podle jeho slibu čekáme nové nebe a novou zemi, ve kterých přebývá spravedlnost“ (2Pt 3,13). U proroka Izajáše je zaslíbení: „Hle, já stvořím nová nebesa a novou zemi. Věci minulé nebudou připomínány“ (65,17), tak velká bude sláva poslední. To spatřil Jan v Božím vidění. Říká: „A viděl jsem nové nebe a novou zemi, neboť první nebe a první země pominuly“ (Zj 21,1). A dodává: „A slyšel jsem veliký hlas od“ třetího „trůnu: Hle, příbytek Boží uprostřed lidí, Bůh bude přebývat mezi nimi a oni budou jeho lid; on sám, jejich Bůh, bude s nimi“ (v.3). Pak budou všichni šťastni: „Bůh setře jim každou slzu s očí. A smrti již nebude, ani žalu ani nářku ani bolesti už nebude“ (v.4). „A nebude tam nic prokletého, budou hledět na jeho tvář“ (22,3.4), budou mu velice blízko, a proto mu budou velice podobní. To je nejsilnější výraz v Písmu, který vyjadřuje nejdokonalejší štěstí. „A na čele ponosou jeho jméno.“⁸¹ Budou zjevně označeni za Boží vlastnictví a jeho slavná přirozenost se na nich bude skvíti. „Noci tam již nebude a nebudou potřebovat světlo lampy ani světlo slunce, neboť Pán Bůh bude jejich světlem a budou s ním kralovat na věky věků.“⁸²

IV.

Zbývá ještě předcházející úvahy aplikovat na všechny, kdo zde jsou před Bohem shromážděni. Nevede nás k tomu přímo tato slavnostní příležitost, která nám svou podstatou připomíná den, kdy „soudit bude svět spravedlivě“⁸³? Tím, že nám připomíná tuto daleko hroznější do-

bu, poskytuje nám mnohá poučení. Budiž mi dovoleno zmínit některá z nich. Kéž by nám je Bůh vepsal do srdce!

1. Za prvé: „jak krásné jsou nohy“⁸⁴ těch, které milostivá Boží prozřetelnost posílá, aby konali spravedlnost na zemi, aby chránili oběti bezpráví a trestali pachatele zla! Nejsou to „Boží služebníci k našemu dobru“⁸⁵, opory veřejného pokoje, ochránci nevinnosti a ctnosti, záruky všech našich časných požehnání? A nepředstavuje každý z nich nejen pozemského panovníka, nýbrž soudce země⁸⁶, toho, který „na boku má napsáno jméno: Král králů a Pán pánů“⁸⁷? Kéž by všichni tito synové „pravice Nejvyššího“⁸⁸ byli svatí jako on je svatý⁸⁹, moudří podle „moudrosti, která sídlí u jeho trůnu“⁹⁰, podobni tomu, který je věčnou moudrostí Otce! Kéž by jednali bez přijímání osob jako jedná on, a „odplatili každému podle jeho jednání“⁹¹, kéž by byli jako on neoblomně a neúprosně spravedliví, a přece plní soucitu a slitování⁹²! Mají být hrozbou pro ty, kdo činí zlo, a „nenosit meč nadarmo“⁹³. Tak budou zákony naší země plně uplatňovány a dostane se jim přiměřené vážnosti a trůn našeho krále „bude upevněn spravedlností“⁹⁴.

2. Vy vpravdě ctihodní pánové, které Bůh i král ustanovili, abyste konali spravedlnost na nižším stupni, neměli bychom vás přirovnat ke služebným duchům, kteří budou provázet Soudce, až přijde na oblacích? Kéž jako oni hoříte láskou k Bohu a k člověku! Kéž milujete spravedlnost a nenávidíte nepravost⁹⁵! Kéž všichni sloužíte, každý na svém místě – tuto poctu vám Bůh také udělil – těm, kdo mají dojít spasení⁹⁶, a ke slávě svého velkého Panovníka! Kéž budujete pokoj a jste ku požehnání a ozdobě své vlasti jako ochránci země a strážní andělé všech, kdo žijí kolem vás!

3. Vaším úkolem je vykonávat, co vám ukládá ten, před nímž stojíte. Jak dalece usilujete být podobni těm, kteří stojí před tváří Syna člověka, „kdo jsou v jeho službách a plní jeho vůli“⁹⁷, „plní, co řekne“⁹⁸? Nezavazuje *vás* to, abyste byli stejně neúplatní jako *oni*, abyste se osvědčili jako Boží služebníci, abyste zachovávali právo a milovali milosrdenství⁹⁹, abyste ve všem jednali s lidmi, jak byste chtěli, aby oni jednali s vámi¹⁰⁰? Pak vám ten velký Soudce, před jehož tváří stále stojíte, také řekne: „Správně, služebníku dobrý a věrný, vejdi a raduj se u svého pána.“¹⁰¹

4. Dovolte mi dodat několik slov všem, kteří dnes jsou shromážděni před Pánem. Neměli byste mít neustále na zřeteli, že jednou nastane

daleko hroznější den? Toto už je velké shromáždění. Ale co to je ve srovnání s tím, které pak uží každé oko – s všeobecným shromážděním všech lidí, kteří kdy žili na zemi! Dnes bude stát několik lidí před soudnou stolicí, aby přijali trest za to, čím se provinili. Jsou nyní ve vězení, možná v okovech, až do okamžiku, kdy budou předvedeni, vyslechnuti a souzeni. Ale my všichni, já, který mluvím, a vy, kteří slyšíte, „staneme před soudnou stolicí Boží“¹⁰². Teď jsme drženi na této zemi, která není naším domovem, ve vězení těla a krve, mnozí z nás možná v řetězech mrákoty¹⁰³ do chvíle, kdy budeme předvoláni. Zde je člověk vyšetřován pro jednu nebo dvě věci, kterých se dopustil. Tam vydáme počet ze všech svých skutků, od kolébky až po hrob, ze všech svých slov, žádostí a pocitů, myšlenek a tužeb srdce¹⁰⁴, z toho, jak jsme použili své různé dary duševní, tělesné či hmotné, když Bůh řekne: „Slož úcty ze svého správcovství, protože dále nemůžeš být správcem“¹⁰⁵. Na tomto soudu je možné, že někteří, kdo se provinili, budou osvobozeni pro nedostatek důkazů. Na onom soudu však nebudou chybět důkazy. Všichni lidé, se kterými jsi vedl nejtajnější rozhovory, kteří znali všechny tvé úmysly a skutky, tam budou stát proti tobě. Také všichni duchové temnosti, kteří tě ponoukali ke zlému a pomáhali ti je činit. Stejně tak všichni andělé Boží – ty „oči Hospodinovy, prohledávající celou zemi“¹⁰⁶ – kteří bděli nad tvou duší a vedli tě k dobrému, pokud jsi se vést dal. I tvé vlastní svědomí, tisíc svědků v jednom, které už nelze potlačit nebo utlumit a které bude nuceno uznat a mluvit holou pravdu o všech tvých myšlenkách, slovech a činech. Není svědomí jako tisíc svědků? Bůh však je jako tisíc svědomí! Kdo obstojí před tváří „velkého Boha a našeho Spasitele Ježíše Krista“¹⁰⁷!

Hleďte, On přichází! Z mračen si činí vůz. Vznáší se na perutích větru! Sžírající oheň jde před ním a za ním ohnivý plamen! Hle, sedí na trůnu, zahalen světlem jako pláštěm, oděn velebnou důstojností!¹⁰⁸ Jeho oči jako plamen ohně, jeho hlas jako hukot příboje!¹⁰⁹

5. Jak chceš uniknout? Chceš volat na hory, aby na tebe padly, a na skály, aby tě přikryly?¹¹⁰ Hory, skály, země, nebesa se dávají na útěk! Můžeš zabránit rozsudku? Čím? Veškerým majetkem svého domu¹¹¹, tisíci zlatáky a stříbrňáky? Slepý blázne! Z života matky jsi vyšel nahý a nahý půjdeš na věčnost¹¹². Slyš, co praví Pán, ten Soudce: „Pojďte, požehnaní mého Otce, ujměte se království, které je vám připraveno od založení Jak radostná zvěst! Jak se liší od hlasu, který zní prostora-

mi nebes: „Jděte ode mne, prokletí, do věčného ohně, připraveného ďáblu a jeho andělům!“¹¹⁴ Kdo může zabránit nebo zadržet vykonání jednoho nebo druhého rozsudku? Marná snaha! Hle, „peklo zespod zbouřilo se“¹¹⁵, aby přijalo ty, kteří jsou zralí k záhubě. „Brány, zvedněte svá nadpraží,“¹¹⁶ ať mohou vejít dědicové slávy!

„Jak svatě a zbožně (tedy) musím žít?“¹¹⁷ Víme, že už nebude trvat dlouho, kdy Pán sestoupí a zazní „hlas archanděla a zvuk polnice“¹¹⁸, kdy se každý z nás ukáže před ním a „složí účty ze svého správcovství“¹¹⁹. „Proto, milovaní, očekáváte-li takové věci,“¹²⁰ protože víte, že přijde a neopozdí se¹²¹, „snažte se, abyste bez poskvrny a bez úhony před ním nalezeni byli v pokoji.“¹²² Proč byste nebyli? Proč by někdo z vás měl být při jeho příchodu nalezen na levici? On „si nepřejí, aby někdo zahynul, ale chce, aby všichni dospěli k *pokáním*“¹²³ a pokáním k víře v obětovaného Pána, vírou k nepředstírané lásce, k plnému Božímu obrazu, obnovenému srdci, působícímu svatost ve všem obcování. Můžete o tom pochybovat, když si vzpomenete, že soudce všech¹²⁴ je zároveň „Spasitel všech lidí“¹²⁵? Což vás nedobyl svou vlastní krví¹²⁶, abyste „nezahynuli, ale měli život věčný“¹²⁷? Spolehni spíše na jeho milosrdenství než na jeho spravedlnost, na jeho lásku než na hřímání jeho moci¹²⁸! On „není od nikoho z nás daleko“¹²⁹ a přišel ne „aby svět soudil, ale aby skrze něj byl svět spasen“¹³⁰. On je uprostřed nás. Hříšníku, neklepe teď, právě v tuto chvíli, na dveře tvého srdce¹³¹? Kdybys poznal alespoň „*v tento den*“, co vede k tvému pokoji¹³²! Kéž by ses nyní vydal v pokorné víře a v svaté, činné a trpělivé lásce tomu, který „vydal sebe samého za tebe“¹³³! Pak se budeš radovat velkou radostí *v jeho den*, až přijde na oblacích nebeských¹³⁴.

Poznámky

¹ Toto kázání bylo prosloveno při soudu, který se konal dne 10. 3. 1758 v kostele sv. Pavla v Bedfordu, správním sídle stejnojmenného hrabství, které leží 80 km severně od Londýna.

² Ř 14, 10–12

³ Jk 5, 9

⁴ Iz 2, 19

⁵ Iz 24, 20

⁶ Srv. Zj 16, 18

⁷ Gn 7, 11

⁸ 2Pt 3, 5 Kral.

⁹ Mt 24, 29

¹⁰ Da 12, 2

¹¹ Viz Mt 27, 52n; Ez 37, 12n

¹² Srv. Mt 24, 30

¹³ L 9, 26

¹⁴ Jd 14

- 15 *Žd 12,22*
- 16 *Ř 3,6*; srv. *1K 6,2*
- 17 *Mi 5,2*
- 18 Srv. *Ř 8,5*
- 19 *Fp 2,8–9*
- 20 *Sk 17,31*
- 21 *1Pt 4,5*
- 22 Srv. *Sd 2,10*
- 23 *Jl 2,31*
- 24 *Jl 1,15* a j.
- 25 *Mt 10,15* a j.
- 26 Srv. A.Bengel, *Gnomon, Zj 20*, par. 3–11.
- 27 Young, *Last Day*, II.19–20, viz Wesley, *Collection of Moral and Sacred Poems*, 1744.
- 28 Srv. *Mt 24,30*; *Mk 13,26*
- 29 Young, op.cit.II,274
- 30 *Zj 20,11*
- 31 *Zj 7,9*
- 32 Viz tamtéž
- 33 Young, op.cit. II,189.194–196
- 34 Srv. *Zj 20,12*
- 35 *Ř 14,12*
- 36 (Krétský tu Rhadamanthys je vládařem nanejvyšším přísným,) kárá, když vytáčky slyší, a viníka donutí vyznat všecko, co na světě spáchal – ten marnou se lstivostí těšil, odložil pokání své až k pozdní hodině smrti. (Vergilius, *Aeneis*, VI.567–69, přel. Otmar Vaňorný, Praha 1970.)
- 37 Srv. *Ž 139,3*
- 38 Srv. *Ž 139,12*
- 39 *1K 4,5*
- 40 *Žd 4,12*
- 41 Srv. *Zj 2,23*
- 42 Srv. *Ž 139,2* Kral.
- 43 *Žd 4,13*
- 44 *Př 15,11*
- 45 *Mt 25,34–36*
- 46 *Ko 3,17* Kral.
- 47 Srv. *Iz 30,8*
- 48 Viz *2Tm 4,8*
- 49 Srv. *2K 4,17*
- 50 *Kaz 7,20*
- 51 Viz *Žd 1,14*
- 52 Viz *Žd 4,12*
- 53 Milton, *Ztracený ráj*, I.26
- 54 Viz *1K 4,5*
- 55 Viz *Jb 22,13*
- 56 *Ef 1,11*
- 57 Viz *Iz 44,22*
- 58 Viz *Zj 12,11*
- 59 Srv. *Ez 18,22*
- 60 Srv. *Žd 8,12*; *10,17*
- 61 *Mt 16,27* Kral.
- 62 *Mt 25,46* Žilka
- 63 *Mt 13,43*
- 64 Srv. *Ž 36,9*
- 65 Viz *2K 12,2*
- 66 *2K 12,4*
- 67 Srv. *Ž 9,18*
- 68 *2Te 1,9*
- 69 *Zj 19,20*
- 70 *Mt 25,41*
- 71 Srv. *Zj 16,11*
- 72 *Iz 8,21*
- 73 Srv. *Zj 14,11*
- 74 *Mk 9,44*
- 75 *Zj 6,14*
- 76 *2Pt 3,10*

- 77 Srv. *Gn 49,26*
- 78 Ve Wesleyově době byl oheň jako živel předmětem různých teorií, viz např. William Jones, *An Essay on the First Principles of Natural Philosophy*, 1762.
- 79 Vzpomněl, že v osudech stojí, jak jednou nadejde doba, ve které moře i země i nebesa, požářem vzňatá, vzplanou a všechno, co na světě žije, že ohrozí zkáza. (Ovidius, *Metamorfózy*, I.256–58, přel. Ivan Bureš.)
- 80 Narážka na *Ž 97,4*
- 81 *Zj 22,4*
- 82 *Zj 22,5*
- 83 Srv. *Ž 9,9*
- 84 *Iz 52,7* Kral.
- 85 Srv. *Ř 13,4*
- 86 Viz *Ž 94,2*
- 87 *Zj 19,16*
- 88 *Ž 77,11*
- 89 Viz *1Pt 1,15n*
- 90 Srv. apokryfní knihu *Moudrosti 9,4*
- 91 *Mt 16,27*; srv. *Př 24,12*
- 92 Viz *Jk 5,11*
- 93 Srv. *Ř 13,4*
- 94 *Př 25,5*
- 95 Viz *Žd 1,9*
- 96 Viz *Žd 1,14*
- 97 Srv. *Ž 103,21*
- 98 Srv. *Ž 103,20*
- 99 Viz *Mi 6,8*
- 100 Viz *L 6,31*; *Mt 7,12*
- 101 *Mt 25,21.23*
- 102 *Ř 14,10*
- 103 Viz *2Pt 2,4* Kral.
- 104 Viz *Žd 4,12*
- 105 *L 16,2*
- 106 *Za 4,10*
- 107 *Tt 2,13*
- 108 Viz *Ž 104,1–3*
- 109 Viz *Zj 1,14–15*
- 110 Viz *Zj 6,16*
- 111 Viz *Př 6,31*
- 112 Viz *Jb 1,21*
- 113 *Mt 25,34*
- 114 *Mt 25,41*
- 115 *Iz 14,9* Kral.
- 116 *Ž 24,7.9*
- 117 *2Pt 3,11*
- 118 *1Te 4,16*
- 119 *L 16,2*
- 120 *2Pt 3,14*
- 121 Viz *Žd 10,37*
- 122 *2Pt 3,14* Kral.
- 123 *2Pt 3,9*
- 124 Viz *Žd 12,23*
- 125 *1Tm 4,10*
- 126 Viz *Sk 20,28* Kral.
- 127 Srv. *J 3,16*
- 128 Viz *Jb 26,14* Kral.
- 129 *Sk 17,27*
- 130 *J 3,17*
- 131 Viz *Zj 3,20*
- 132 *L 19,42*
- 133 Srv. *Ga 2,20*
- 134 Viz *Mt 24,30* a j.

16. Prostředky milosti

Odchýlili jste se od mých nařízení a nedbali jste na ně.

Mal3,7

I.

1. Existují ještě nějaká další „nařízení“, když evangelium zjevilo nepomíjející život¹? Jsou v křesťanství nějaké „prostředky“, které Bůh ustanovil, aby zprostředkovaly jeho milost? Tato otázka by se byla v apoštolské církvi nikdy nevyskytla, leč by ji byl položil někdo, kdo se netajil tím, že je pohan. Celé křesťanstvo bylo zajedno v tom, že Kristus ustanovil určité vnější prostředky, kterými přináší svou milost do lidské duše. Prostě je užívali, a tím tuto otázku postavili mimo jakoukoli diskusi. Pokud totiž „všichni, kteří uvěřili, byli pospolu a měli všechno společné“ (*Sk 2,44*), potud také „vytrvale poslouchali učení apoštolů, byli spolu, lámali chléb a modlili se“ (*v.42*).

2. Avšak během času, když „vychladla láska mnohých“², začali někteří zaměňovat *prostředky* za *cíl* a spatřovali náboženství spíše ve vykonávání těchto vnějších skutků než v srdci obnoveném podle Božího obrazu. Zapomněli, že „cílem“ každého přikázání je „láska z čistého srdce“ s „upřímnou vírou“³: milování Hospodina Boha celým srdcem a bližního jako sebe samého⁴ a očištění od pýchy, zlosti a zlé žádosti „skrze víru, kteráž jest mocné dílo Boží“⁵. Jiní si, jak se zdá, mysleli, že ač náboženství netkví zásadně v těchto vnějších prostředcích, přece v nich je něco, v čem Bůh má zalíbení, něco, co tyto lidi činí příjemnými v jeho očích, i když důsledně nezachovávají důležitější věci Zákona, právo, milosrdenství a Boží lásku⁶.

3. Při těch, kteří těchto prostředků takto zneužívali, je zřejmé, že je nedovedly tam, kam je dovést měly. To, co jim mělo posloužit k životu, bylo spíše příčinou jejich pádu. Místo aby v nich přijali požehnaní, přivodili na svou hlavu jenom prokletí. Místo aby byli srdcem a životem blíže nebi, stali se syny dvakrát horšího pekla⁷. Jiní viděli jasně, že tyto prostředky nepřinesly Boží milost dětem ďáblovým, a začali z toho vyvozovat všeobecný závěr – že to tedy nejsou prostředky, které by přinášely Boží milost.

4. A přece byl počet těch, kdo *zneužívali* Boží ustanovení, daleko větší než počet těch, kdo jimi *opovrhovali*. Znovu však povstali muži, kteří

byli nejen moudří (někdy navíc i značně učení), ale zároveň se projevovali i jako muži lásky, kteří znali ze zkušenosti pravé vnitřní náboženství. Někteří z nich byli svíce hořící a zářící⁸, známé osobnosti ve své generaci a lidé s velkou zásluhou o Kristovu církev, neboť se postavili v trhlině⁹ proti přívalu bezbožnosti.

Snad tito svatí a ctihodní muži nechtěli zpočátku ukázat nic jiného, než že vnější náboženství nemá žádnou cenu bez náboženství srdce, že „Bůh je Duch a ti, kdo ho uctívají, mají tak činit v Duchu a v pravdě“¹⁰, že tedy vnější bohoslužba bez srdce oddaného Bohu je marností, že vnější Boží ustanovení přinášejí velký užitek jen tehdy, když podporují vnitřní svatost. Nepodporují-li ji, jsou neužitečná a k ničemu, jsou lehčí než marnost¹¹. Jsou-li používána – jak se běžně děje – aby pravou zbožnost *nabrazovala*, pak jsou přímo ohavností před Hospodinem¹².

5. Není divu, že někteří z těchto mužů, pevně přesvědčení o hrozném zneuctění Božích ustanovení, které se rozšířilo po celé církvi a skoro vypudilo pravé náboženství ze světa, ve své horlivosti pro Boží slávu a vysvobození duší z tohoto osudného bludu mluvili tak, jako by vnější náboženství *nebylo vůbec ničím*, jako by nemělo *žádné místo* v Kristově zvěsti. Vůbec neudivuje, jestliže se vždy nevyjadřovali s patřičnou opatrností, takže neuvážliví posluchači si mohli myslit, že odsuzují všechny vnější prostředky jako naprosto neužitečné a jakoby je Bůh neustanovil za řádné prostředky své milosti pro člověka.

Není vyloučeno, že někteří z těchto svatých mužů nakonec sami propadli tomuto názoru, zejména ti, kdo ne z vlastní vůle, nýbrž Boží prozřetelností byli odříznuti od těchto ustanovení snad tím, že putovali sem tam a neměli pevné bydliště, nebo přebývali v jeskyních a roklínách¹³. Ti okoušeli Boží milost v sobě, ač byli zbaveni všech vnějších prostředků, a mohli z toho usuzovat, že stejná milost bude dána také těm, kdo se jich cílevědomě vzdalují.

Zkušenost ukazuje, jak snadno se tento názor šíří a proniká do mysli lidí, zejména těch, kdo se úplně probudili ze spánku smrti¹⁴ a začínají pociťovat své hříchy jako těžké břemeno, které je tíží¹⁵. Zpravidla jsou velice netrpěliví ve své současné situaci, snaží se z ní za každou cenu vybřednout a jsou hotovi chytit se každé novoty, každé nové možnosti úlevy nebo štěstí. Zkusili pravděpodobně většinu vnějších prostředků, a nenašli v nich žádnou úlevu. Možná, že jim spíše při-

nesly více výčitek, strachu, trápení a odsouzení. Proto se dají snadno přemluvit, že je pro ně lepší, když se všech těchto prostředků vzdají. Jsou už unaveni marnou námahou (jak se jim zdá), lopocením pro nic za nic¹⁶, a proto rádi odvrhnou to, v čem jejich duše nemá zálibení. Vzdají se bolestivého usilování a klesnou do netečné nečinnosti.

II.

1. V dalším se chci podrobně zabývat otázkou, existují-li nějaké prostředky milosti.

Výrazem „prostředky milosti“ rozumím vnější znamení, slova nebo úkony, které Bůh ustanovil a určil, aby byly *řádnými* komunikačními kanály, jimiž by lidem udílel předběžnou, ospravedlňující nebo posvěcující milost.

Užívám tento výraz „prostředky milosti“, protože neznám výraz lepší a protože se v křesťanské církvi všeobecně užíval po staletí – zejména v naší církvi¹⁷, která nám ukládá, abychom Boha velebili za „prostředky milosti a naději slávy“¹⁸, a která nás učí, že svátost je „vnějším znamením vnitřní *milosti* a *prostředkem*, kterým ji přijímáme“¹⁹.

Hlavními prostředky jsou modlitba, a to soukromá nebo ve velkém shromáždění, zkoumání Písem (což znamená čtení, slyšení nebo meditování) a přijímání večeře Páně, tedy chleba a vína na jeho památku. Věříme, že je Bůh ustanovil jako řádná potrubí, kterými člověku udílí svou milost.

2. Připouštíme však, že plná hodnota těchto prostředků záleží na tom, zda skutečně slouží cílům víry. Proto všechny tyto prostředky jsou méně nežli nic, než nicota²⁰, neslouží-li tomuto cíli. Nepřispívají-li skutečně ke známosti a milování Boha, nejsou přijatelné v jeho očích. Jsou spíše ohavností před ním²¹, zápachem v jeho chřípí. Není ochoten je snášet. Jsou-li navíc používány jako jakási náhražka náboženství, kterému měly sloužit, je těžké najít slova pro hrozné bláznovství a převrácenost, které obracejí Boží zbraně proti Bohu samému a vyhánějí křesťanství ze srdce týmiž prostředky, které byly ustanoveny k tomu, aby je do něj vnašely.

3. Stejně tak připouštíme, že všechny vnější prostředky, jsou-li odděleny od Ducha Božího, nemohou být vůbec užitečné, nemohou ni-

kdy vést k známosti nebo milování Boha. Nesporně Bůh sám nám poskytuje pomoc zde na zemi. Jedině on svou všemohoucností v nás činí to, co se mu líbí²². A všechny vnější věci, pokud on nepůsobí v nich a skrze ně, jsou bezmocné a ubohé živly²³. Kdo by si proto myslel, že v některém prostředku je vnitřní *síla*, hrozně se mylí. Nezná Písmo ani moc Boží²⁴. Víme, že v slovech, která jsou řečena při modlitbě, v liteře čteného nebo zvuku slyšeného Písma nebo v chlebě a víně při večeři Páně není žádná vnitřní síla, ale že jedině Bůh je Dárcem každého dobrého daru²⁵ a Původcem veškeré milosti, že všechna moc, která prostřednictvím kteréhokoli z těchto prostředků přichází, všechno požehnání pro naši duši je od něho. Víme také, že je mocen dát tutéž milost, i kdyby nebylo žádných prostředků na světě. V tom smyslu můžeme říci, že vzhledem k Bohu neexistují žádné takové prostředky, protože on může učinit všechno, co se mu zlíbí²⁶, prostřednictvím kteréhokoli z nich stejně tak jako i bez nich.

4. Dále připouštíme, že použití všech prostředků nikdy neučiní zadost ani za jediný hřích, že hříšník může být smířen s Bohem jedině Kristovou krví²⁷, protože není jiné smírné oběti za naše hříchy²⁸, není jiného pramene pro očistění hříchu a nečistoty. Každý, kdo věří v Krista, je hluboce přesvědčen, že není jiných *záslub* než v Kristu, že není *záslub* v žádném z vlastních skutků, ani v modlitbě, ani ve zkoumání Písem, ani ve slyšení Božího slova nebo v přijímání chleba a vína. Nemyslí-li tedy ti, kdo použili formulace „Kristus je jediným prostředkem milosti“²⁹, více než to, že on je *jedinou záslužnou příčinou* milosti, pak to nemůže popřít nikdo, kdo zná Boží milost.

5. A ještě něco: Připouštíme smutnou pravdu, že velká většina těch, kdo si říkají křesťané, podnes zneužívá prostředků milosti k záhubě své duše. To platí jistě o všech, kdo se spokojují s formou zbožnosti bez její moci³⁰. Takoví se buď samolibě domnívají, že už jsou křesťany, protože dělají to a ono (ač Krista ve svém srdci nikdy nepoznali a Boží láska do něho nikdy nebyla vylita³¹), nebo předpokládají, že jimi jsou jen proto, že tyto prostředky používají. Mylně sní o tom (ač si toho jsou sotva vědomi), že v těchto prostředcích je nějaká *moc*, prostřednictvím které se dříve či později (nevědí kdy) jistě stanou svatými, anebo že v používání těchto prostředků je nějaká *zásluha*, která jistě pohne Boha, aby jim daroval svatost nebo je přijal i bez ní.

6. Tak málo rozumějí velkému základu celé křesťanské stavby „milos-

tí jste spaseni“³², spaseni od svých hříchů, od jejich viny a moci, obnovení k milosti a Božímu obrazu, ne pro nějaké své skutky nebo zásluhy, nýbrž pro darovanou *milost*, pro pouhé Boží slitování, pro zásluhy jeho milovaného Syna! Nejste spaseni nějakou mocí, moudrostí nebo silou, které by byly ve vás nebo v jiném stvoření, nýbrž pouhou milostí nebo mocí Ducha svatého³³, který působí všechno ve všech³⁴.

7. Hlavní otázka však zůstává: Víím, že toto spasení je Božím darem a dílem, avšak jak je mohu získat? To řekne ten, kdo je přesvědčen, že je nemá. Řeknete-li: „Věř, a budeš spasen,“³⁵ odpoví: „Dobře, ale jak mám věřit?“ Odpoví: „Očekávej na Boha.“ „Dobře, ale jak mám očekávat? V prostředcích milosti nebo bez nich? Mám očekávat Boží milost, která přináší spasení³⁶, tak, že budu užívat tyto prostředky, nebo že je odložím?“

8. Ani si nelze představit, že by Boží slovo nedalo žádnou směrnicí v tak důležité otázce, nebo že by Boží Syn, který pro nás a pro naše spasení přišel z nebe, nás nechal na pochybách v otázce, která tak úzce souvisí s naším spasením.

A on nás také nenechal na pochybách. Ukázal nám cestu, kterou se máme ubírat. Potřebujeme se jenom dotázat Božího slova, zkoumat, co tam stojí psáno, a budeme-li se prostě držet jeho rad, nemůžeme zůstat bezradní.

III.

1. Podle Písma svatého mají všichni, kdo touží po Boží milosti, očekávat tuto milost v prostředcích, které Bůh ustanovil: mají tyto prostředky používat, ne je opomíjet.

Za prvé: Všichni, kdo touží po Boží milosti, mají ji očekávat na *modlitbě*. To je výslovný příkaz našeho Pána. Když v Kázání na hoře obšírně vysvětlil, v čem spočívá pravé náboženství, a když popsal jeho hlavní části, dodává: „Proste, a bude vám dáno; hledejte, a naleznete; tlučte, a bude vám otevřeno. Neboť každý, kdo prosí, dostává, a kdo hledá, nalézá, a kdo tluče, tomu bude otevřeno“ (*Mt 7, 7–8*). Zde jsme jasně nabádáni prosit, což je *prostředek*, abychom přijali, hledat, abychom našli Boží milost, tu drahocennou perlu, a tlouci, pokračovat v prošení a hledání, chceme-li vejít do jeho Království.

2. Aby nebylo pochyb, zdůraznil náš Pán tento bod ještě přesněji. Obrací se k srdci každého člověka: „Což by někdo z vás dal svému synu kámen, když ho prosí o chléb? Nebo by mu dal hada, když ho poprosí o rybu? Jestliže tedy vy, ač jste zlí, umíte svým dětem dávat dobré dary, čím spíše váš Otec v nebesích“ – Otec andělů a lidí, Otec duchů všelikého těla – „dá dobré těm, kdo ho prosí!“ (v.9–11). Nebo jak to říká při jiné příležitosti, když shrnuje všechno dobré v jedno, „čím spíše váš Otec z nebe dá Ducha svatého těm, kdo ho prosí!“ (*L 11, 13*). Měli bychom si zde obzvláště všimnout, že lidé, kteří jsou vybízeni prosit, ještě Ducha svatého nepřijali. Přesto jim náš Pán prikazuje, aby použili tento prostředek, a zaslubuje, že bude účinný; že budou-li prosit, přijmou Ducha svatého od toho, jehož milosrdenství je nade vším, co koná.

3. Naprostá nutnost tohoto prostředku, chceme-li přijmout nějaký dar od Boha, vyplývá dále z pozoruhodného oddílu, který bezprostředně předchází citovaná slova: „Řekl jim,“ těm, které právě učil modlit se: „Někdo z vás bude mít přítele, půjde k němu o půlnoci a řekne mu: »Příteli, půjč mi tři chleby.«... On mu zevnitř odpoví: »Neobtěžuj mne!... Nebudu přece vstávat, abych ti to dal.« Pravím vám, i když nevstane a nevyhoví mu, ač je jeho přítel, vstane pro jeho neodbytnost a dá mu vše, co potřebuje. A tak vám pravím: Proste, a bude vám dáno“ (*L 11, 5.7–9*). Jak mohl náš Pán jasněji říci, že tímto prostředkem, neodbytným žádáním, můžeme od Boha přijmout, co bychom jinak nedostali?

4. „Vypravoval jim podobenství, aby ukázal, jak je třeba stále se modlit a neochabovat,“ dokud tímto prostředkem nedostanou od Boha, zač ho prosili. „V jednom městě byl soudce, který se Boha nebál a z lidí si nic nedělal. V tom městě byla i vdova, která k němu ustavičně chodila a žádala: »Zastaň se mne proti mému odpůrci.« Ale on se k tomu dlouho neměl. Potom si však řekl: »I když se Boha nebojím a z lidí si nic nedělám, dopomohu jí k právu, poněvadž mi nedává pokoj!“ (*L 18, 1–5*). Pán sám pak ukázal aplikaci: „Všimněte si, co praví ten nespravedlivý soudce!“ Protože ona stále žádá, protože je neodbytná, dopomohu jí k právu. „Což teprve Bůh! Nejedná on právo svým vyvoleným, kteří k němu dnem i nocí volají? Ujišťuji vás, že se jich brzo zastane,“³⁷ budou-li se „modlit a neochabovat“³⁸.

5. Stejně jasný a výslovný pokyn, abychom očekávali Boží požehnání

na soukromé modlitbě, spolu se zaslíbením, že tímto prostředkem dostaneme, zač bychom prosili, nám dal ve známých slovech: „Vejdí do svého pokojíku, zavři za sebou dveře a modli se k svému Otci, který zůstává skryt; a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí“ (*Mt 6,6*).

6. Může-li být nějaký pokyn jasnější, pak snad jenom ten, který nám Bůh dal prostřednictvím apoštola o všeliké modlitbě, veřejné a soukromé, a o požehnání, které s tím je spojeno: „Má-li kdo z vás nedostatek moudrosti, ať prosí Boha, který dává všem bez výhrad“ (žádají-li, jinak „nic nemáte, protože neprosíte“, *Jk 4,2*) „a bez výčitek, a bude mu dána“ (*Jk 1,5*).

Namítne-li kdo: „To však není pokyn pro nevěřící, kteří neznají Boží milost, neboť apoštol dodává »necht' však prosí s důvěrou«, u víře, jinak »ať si nemyslí, že od Pána něco dostane“³⁹“, odpovídám, že význam slova „víra“ na tomto místě určuje apoštol sám, jakoby chtěl této námitce předejít, bezprostředně následujícími slovy: „Necht' prosí s důvěrou a nic nepochybuje“, *méden diakrinomenos, nepochybuje*, že Bůh jeho modlitbu slyší a splní žádost jeho srdce.

Je hrubým, rouhavým nesmyslem předpokládat na tomto místě „víru“ v plném křesťanském smyslu; to by totiž předpokládalo, že Duch svatý povede člověka, který ví, že tuto víru (nazvanou zde „moudrostí“) nemá, aby ji žádal od Boha se zaslíbením, že „jemu bude dána“⁴⁰, a pak hned připojuje, že mu nebude dána, nebude-li ji mít dříve, než o ni bude žádat! Kdo přijme takovou představu? Proto musíme z tohoto slova Písem a i z výše uvedeného slova usuzovat, že všichni, kdo si žádají Boží milost, ji musí očekávat na modlitbě.

7. Za druhé: Všichni, kdo si žádají Boží milost, musí ji očekávat při zkoumání Písem.

Pokyn našeho Pána vzhledem k používání tohoto prostředku je stejně jasný. „Ptejte se na písma,“ řekl nevěřícím Židům, „tať svědectví vydávají o mně“ (*J 5,39 Kral.*). Vybízel je ke zkoumání Písem, aby mohli *v něho uvěřit*.

Námítka, že to není příkaz, nýbrž pouze zjištění, že „zkoumali Písma“, je naprosto falešná. Necht' nám řeknou ti, kdo to tvrdí, jak může být rozkaz vyjádřen jasněji než slovy *ereunate tas grafas*. Je to stejně kategorické jako imperativ vyjádřený mnohými slovy.⁴¹

A jaké požehnání od Boha provází používání tohoto prostředku, vyplývá z toho, co je řečeno o Berojenských, kteří slyšeli Pavla a „každý den zkoumali v Písmu, zdali je to tak. A tak mnozí z nich uvěřili“ – našli Boží milost, a to způsobem, jak Bůh stanovil (*Sk 17, 11–12*).

Je pravděpodobné, že u některých, kdo „přijali evangelium s velikou dychtivostí“⁴², přišla „víra ze slyšení“⁴³, jak říká tentýž apoštol, a byla jen potvrzena *čtením* Písma. Připomněli jsme však už dříve, že pod základním pojmem zkoumání Písem se rozumí slyšení, čtení a meditování.

8. Že to je prostředek, kterým Bůh nejen dává, nýbrž také potvrzuje a rozmnožuje pravou moudrost, se dozvídáme ze slov apoštola Pavla Timoteovi: „Od dětství znáš svatá Písma, která ti mohou dát moudrost ke spasení, a to vírou v Krista Ježíše“ (*2Tm 3, 15*). Táž pravda (totiž že to je ten velký prostředek, který Bůh ustanovil, aby jím člověku dával svou mnohou milost) je vyjádřena zcela zřetelně ve slovech, která bezprostředně následují: „Veškeré Písmo pochází z Božího Ducha“ (veškeré Písmo je proto neomylně pravdivé) „a je dobré k učení, k usvědčování, k nápravě, k výchově ve spravedlnosti, aby Boží člověk byl náležitě připraven ke každému dobrému činu“ (*2Tm 3, 16–17*).

9. Je třeba si všimnout, že to je řečeno především a přímo o Písmu, které Timoteus „znal od dětství“, což muselo být Písmo Starého zákona, neboť Nový zákon ještě nebyl napsán. Jak byl Pavel dalek toho (ač nebyl „v ničem pozadu za těmi veleapoštoly“⁴⁴, a proto se domnívám, že za žádným člověkem na světě), aby zlehčoval Starý zákon! Slyšte to vy, kteří kladete tak malou váhu na polovinu Božího slova, abyste se jednou „nezděsili a nezhynuli“⁴⁵! A to právě na tu polovinu, o níž Duch svatý výslovně praví, že to je „dobrý“ prostředek, který Bůh ustanovil „k učení, k usvědčování, k nápravě, k výchově ve spravedlnosti,“ k tomu, „aby Boží člověk byl náležitě připraven ke každému dobrému činu.“

10. A není to užitečné jenom pro Boží lid, pro ty, kdo už chodí ve světle jeho tváře⁴⁶, nýbrž také pro ty, kdo ještě jsou v temnotách a hledají toho, kterého neznají. Tak praví Petr: „Máme přepevnou řeč pro rockou“⁴⁷, doslova „máme prorocké slovo pevné“, *kai echomen bebaioteron ton profētikon logon*, upevněné tím, že jsme „očití svědkové jeho velebnosti“ a že jsme „slyšeli hlas, který vyšel z nebe“⁴⁸, „či-

níte dobře, že se ho držíte;“ (totiž prorockého slova, jak nazývá Písmo svaté) „je jako svíce, svítící v temném místě, dokud se nerozbřeskne den a jitřenka vám nevzejde v srdci“ (2Pt 1,19). Nechť tedy všichni, kdo si přejí, aby se tento den rozbřeskl v jejich srdci, jej očekávají tak, že budou „zkoumat Písma“.

11. Za třetí: Všichni, kdo touží po větší Boží milosti, mají ji očekávat při slavení večeře Páně, neboť i to je příkaz, který on dal: „Pán Ježíš v tu noc, kdy byl zrazen, vzal chléb, vzdal díky, lámal jej a řekl: »Toto jest mé tělo (tj. svaté znamení mého těla), které se za vás vydává; to čiňte na mou památku.« Stejně vzal po večeři i kalich a řekl: »Tento kalich je nová smlouva, zpečetěná mou krví (svatým znamením smlouvy); to čiňte na mou památku.« Kdykoli tedy jíte tento chléb a pijete tento kalich, zvěstujete smrt Páně, dokud on nepřijde“ (1K 11,23–26). Těmito viditelnými znameními to veřejně prohlašujete před Bohem, anděly a lidmi, vyhlašujete posvátnou památku jeho smrti, dokud nepřijde na nebeských oblacích.

Avšak napřed „nechť každý sám sebe zkoumá“, zda chápe povahu a význam tohoto svatého ustanovení a zda si skutečně přeje být připodobněn k smrti Kristově. A pak bez pochybování „nechť tento chléb jí a z tohoto kalicha pije“ (v.28).

Zde apoštol doslova opakuje nařízení, které dal náš Pán: „jez, pij“ (*estbietó, pinetó*, obojí v rozkazovacím způsobu). Tato slova neznamenaají jen dovolení, nýbrž jasný, výslovný rozkaz všem těm, kdo buď už jsou naplněni pokojem a štěstím u víře, nebo vpravdě mohou říci: „Vzpomínka na ně (na naše přestoupení) nás rmoutí, jejich břemeno je neunesitelné.“⁴⁹

12. A že to je také řádně ustanovený prostředek pro přijetí Boží milosti, vyplývá z apoštolových slov z předcházející kapitoly: „Není kalich požehnání, za nějž děkujeme, účastí na krvi Kristově? A není chléb, který lámeme, účastí na těle Kristově?“ (1K 10,16). Není jedení tohoto chleba a pití z tohoto kalicha vnějším, viditelným prostředkem, kterým Bůh dává do naší duše všechnu duchovní milost, spravedlnost a pokoj a radost z Ducha svatého⁵⁰, které byly získány lámaným tělem Kristovým a pro nás vylitou krví Kristovou? Nechť tedy všichni, kdo skutečně touží po Boží milosti, jedí tento chléb a pijí z tohoto kalicha.

IV.

1. Avšak třebaže Bůh jasně ukázal cestu, na které chce, abychom ho hledali, mnozí lidé, moudří sami u sebe, proti ní vznesli mnoho námitek. Bude třeba některé z nich zmínit. Ne že by byly tak závažné, ale protože byly tak často vzneseny zejména v posledních letech, aby odvrátily chromé z cesty⁵¹, aby znepokojovaly a podvracely ty, kteří běželi dobře, dokud se satan neobjevil jako anděl světla⁵².

První a hlavní z nich je tato: „Nemůžete používat tyto prostředky (jak je nazýváte), aniž byste v nich skládali *důvěru*.“ Prosím vás, kde to je psáno? Čekám, že mi ukážete jasné slovo Písma pro své tvrzení, jinak je nepřijímám, neboť jsem přesvědčen, že byste pak byli moudřejší než Bůh.

Kdyby to bylo skutečně tak, jak tvrdíte, pak to Kristus jistě musel vědět. A kdyby to byl věděl, byl by nás jistě varoval. Byl by to dávno zjevil. Protože to neudělal, protože v celém zjevení Ježíše Krista o tom není ani náznaku, jsem si jist, že vaše tvrzení je falešné, jako si jsem jist, že toto zjevení je od Boha.

„Zanechte jich však na čas a poznáte, zda jste v nich skládali naději či nikoli.“ Mám tedy být neposlušný Boha, abych zjistil, zda mu poslušně důvěřuji? Hájíte tuto radu? Opravdu učíte „čiňme zlo, aby přišlo dobro“? Třeste se před Božím soudem proti takovým učitelům! „Ty čeká spravedlivé odsouzení.“⁵³

„Jestliže jste znepokojeni, když je vynecháte, pak je jasné, že jste v nich skládali naději.“ Naprosto ne. Jestliže jsem znepokojen, když jsem byl úmyslně neposlušný Boha, pak je jasné, že jeho Duch se mnou stále ještě zápasí, nejsem-li však znepokojen při úmyslném hříchu, je jasné, že mne vydal na pospas mé zvrácené mysli⁵⁴.

Co však míníte slovy „*důvěřovat* jim“? Hledat v nich Boží požehnání? Věřit, že budu-li takto čekat, obdržím, co bych jinak neobdržel? To činím. A to chci s Boží pomocí činit až do konce svého života. Z Boží milosti jim *tak* chci důvěřovat až do dne své smrti, tzn. chci věřit, že Bůh věrně splní, co slíbil. A protože slíbil, že mi požehná tímto způsobem, *důvěřuji*, že se stane podle jeho slova.

2. Za druhé se namítá, že „to je usilování o spásu ze skutků“. Znáte význam slov, která říkáte? Co znamená „hledat spásu ze skutků“? V Pav-

lových spisech to znamená usilovat o spásu zachováváním obřadních předpisů Mojžíšova zákona, nebo očekávat spásu na základě vlastních skutků, na základě zásluh naší vlastní spravedlnosti. Jak to však souvisí s mým očekáváním na Boha, jak on přikázal, a očekáváním, že se zde se mnou setká, protože to zaslíbil?

Očekávám, že své slovo splní, že se se mnou setká a že mi tímto způsobem požehná. Ne pro nějaké skutky, které bych já činil, ani pro zásluhy mé spravedlnosti, nýbrž pouze pro zásluhy a utrpení a lásku jeho Syna, v němž má zalíbení.

3. Za třetí se namítá s důrazem, že „Kristus je jediným prostředkem milosti“. Odpovídám, že to je hra se slovíčky. Vysvětlí tento pojem a námitka padne. Řekneme-li „modlitba je prostředkem milosti“, pak tím rozumíme potrubí, kterým Boží milost k nám přichází. Řeknete-li „Kristus je prostředek milosti“, rozumíte tím jedinou cestu a jediného dárce milosti, neboť „nikdo nepřichází k Otcí než skrze něho“⁵⁵. A kdo to popírá? To se však vůbec netýká podstaty otázky.

4. „Avšak nepřikazuje nám Písmo,“ namítá se za čtvrté, „abychom spasení očekávali? Nepraví David: »Jen v Bohu se ztiší duše má, od něho vzejde mi spása“⁵⁶? A neučí nás Izajáš totéž: »Hospodine, na tebe očekáváme«⁵⁷?“ To vše nelze popřít. Jelikož to je dar Boží, máme spasení nesporně *očekávat* od něho. Ale jak máme čekat? Jestliže Bůh sám určil cestu, můžeme snad najít lepší způsob, jak očekávat? Že sám určil tuto cestu, to už bylo obšírně ukázáno. A také jaká to je cesta. Prorokova slova, která uvádíte, to jen potvrzují. Celá věta totiž zní takto: „Na cestě soudů tvých,“ nebo také ustanovení tvých, „Hospodine, očekáváme na tě“ (*Iz 26,8 Kral.*). A David očekával stejným způsobem, jak potvrzují jeho vlastní slova: „Očekávám na spasení tvé, Hospodine, a přikázání tvá vykonávám.“⁵⁸ „Vyuč mne, Hospodine, cestě ustanovení svých, kteréž bych ostříhal do konce.“⁵⁹

5. Někteří řeknou: „Ano, ale Bůh ustanovil ještě jinou cestu: »Stůjte a vizte spasení Hospodinovo«⁶⁰.“

Zkoumejte Písmo, na které se odvoláváte. První text zní v souvislosti takto: „Když se farao přiblížil, Izraelci se rozhlédli. Tu se polekali. Osopili se na Mojžíše: »Což nebylo v Egyptě dost hrobů, že jsi nás odvedl, abychom zemřeli na poušti?« Mojžíš řekl lidu: »Nebojte se! Vydržte a uvidíte, jak vás dnes Hospodin zachrání (stůjte a vizte spa-

sení Hospodinovo, Kral.).« Hospodin řekl Mojžíšovi: »Pobídni Izraelce, ať táhnou dál. Ty pak pozdvihni svou hůl, vztáhni ruku nad moře a rozpoltíš je, a tak Izraelci půjdou prostředkem moře po suchu“ (*Ex 14, 10nn*). Jejich zastavení, aby viděli spasení Boží, spočívalo v tom, že ze všech sil „táhli dál“.

Druhý oddíl, v němž se tento výraz vyskytuje, zní takto: „Tu přišli a oznámili Jóšafatovi: »Vytáhlo proti tobě veliké množství z krajín za mořem.« Jóšafat se dotázal s bázní Hospodina. Vyhlásil také po celém Judsku púst. Judejci se shromáždili, aby hledali pomoc od Hospodina. Jóšafat stanul ve shromáždění Judejců v Hospodinově domě. Tu sestoupil duch Hospodinův na Jachzíela a ten pravil: »Nebojte se a neděste se tohoto velikého množství. Zítra proti nim sestupte. Vy přitom bojovat nemusíte. Postavte se, stůjte a uvidíte, jak vás Hospodin zachrání.« Za časného rána vytáhli. V ten čas, kdy se dali do jásotu a chval, vyslal Hospodin zálohy proti Amónovcům a Moábcům i proti hoře Seíru a pomohli jedni druhým do zkázy“ (*2Pa 20,2nn*). Takové bylo spasení, které viděli synové judští. Avšak jak to všechno dokazuje, že nemusíme očekávat Boží milost způsobem, který on ustanovil?

6. Zmíním se ještě o jedné námitce, která sem vlastně nepatří. Nemožu ji však úplně pominout, protože se často zdůrazňuje. „Neříká apoštol Pavel: »Jestliže zemřeli jste s Kristem, proč těmi ceremoniemi dáte se obtěžovati?« (*Ko 2,20 Kral.*). Proto křesťan, který zemřel s Kristem, nemusí už tyto ceremonie zachovávat.“

Vy tedy pravíte: „Jsem-li křesťanem, nepodléhám ustanovením Kristovým!“ Na první pohled musíte poznat, že je to nesmysl a že ustanovení, o kterých tu je řeč, nemohou být ustanovení Kristova! Musí to být židovská ustanovení, kterým křesťan už nadále není podřízen. To také vyplývá ze slov, která bezprostředně následují: „Neber do rukou, nejez, nedotýkej se“⁶¹⁾ – všechno se jasně vztahuje na stará ustanovení židovského zákona.

Tak je tato námitka nejslabší ze všech. A všem navzdory platí velká pravda a není otřesena: že všichni, kdo si žádají Boží milost, musí ji očekávat v těch prostředcích, které on ustanovil.

V.

1. Připustíme-li, že všichni, kdo touží po Boží milosti, ji mají očekávat v těchto prostředcích, které on ustanovil, pak se ještě lze zeptat, jak se tyto prostředky mají používat co do *pořadí* a *způsobu*.

Musíme vidět, že existuje určité pořadí, ve kterém se Bohu zalíbilo použít tyto prostředky, aby přivedl hříšníka ke spáse. Tupý, nerozumný ubožák se ubírá svou cestou, nemyslí na Boha, když se ho Bůh znenadání dotkne snad burcujícím kázáním nebo rozhovorem, snad nějakou hroznou událostí, nebo možná přímým zásahem svého usvědčujícího Ducha bez jakýchkoli vnějších prostředků. Když pak hříšník zatouží utéci před nadcházejícím hněvem⁶², jde tam, kde by mohl *slyšet*, co má dělat. Najde-li kazatele, který mu promluví do srdce, je překvapen a začne zkoumat Písma⁶³, zda tomu tak skutečně je. Čím více *slyší* a *čte*, tím více je přesvědčen a tím více o tom *rozjímá* ve dne v noci⁶⁴. Možná, že najde nějakou jinou knihu, která vysvětluje a zdůrazňuje to, co slyšel a četl v Písmu. A tím vším šíp obvinění proniká hlouběji do jeho srdce. Začne *mluvit* o Božích věcech, které ovládají jeho myšlení, a začne mluvit s Bohem, *modlit* se k němu, ač pro strach a pro hanbu neví, co má říci. Ale ať umí nebo neumí mluvit, musí se modlit, i kdyby to bylo jen „nevslovitelné lkání“⁶⁵. A protože má pochybnosti, zda ten „Vznešený a Vyvýšený, jehož přebývání je věčné“⁶⁶, pohledí na takového hříšníka, jakým je on, chce se modlit s těmi, kdo Boha znají, s věrnými „ve velikém shromáždění“⁶⁷. Zde však uvidí, že jdou ke stolu Páně. Uvažuje: Kristus řekl „To činite!“⁶⁸. Proč já tak nečiním? Jsem příliš velký hříšník. Nejsem k tomu způsobilý. Nejsem toho hoden. Nějakou dobu zápasí s těmito pochybnostmi a nakonec je překoná. A tak pokračuje na Boží cestě při slyšení, čtení, uvažování, na modlitbách a účasti na večeři Páně, až Bůh promluví k jeho srdci způsobem, jakým sám chce: „Tvá víra tě zachránila, jdi v pokoji.“⁶⁹

2. Sledujeme-li tento Boží řád, můžeme se poučit, který prostředek máme kterému člověku doporučit. Jestliže některý prostředek má oslovit tupého, lhostejného hříšníka, pak to je nejspíš *slyšení* nebo *rozmluva*. Proto mu doporučíme tyto prostředky, pokud vůbec přemýšlí o spasení. Člověku, který začíná pociťovat tíhu svých hříchů, doporučíme nejen slyšení Božího slova, nýbrž také jeho *četbu* a možná i jiné

vážné knihy jako prostředek k hlubšímu poznání. Neměli byste mu také doporučit, aby *přemýšlel* o tom, co čte, tak aby se mu to vrylo v srdce? A aby o tom *mluvil* a nestyděl se, zejména mezi těmi, kdo jdou stejnou cestou? Když na něho dolehnou trápení a těžkosti, neměli byste ho vážně povzbudit, aby vyléval před Hospodinem svou duši⁷⁰, aby „se stále modlil a neochaboval“⁷¹? A když cítí neúčinnost svých modliteb, neměli byste spolupracovat s Bohem a připomenout takovému člověku, aby šel „do Hospodinova domu“⁷² a modlil se se všemi, kteří se Boha bojí? Bude-li tak činit, vzpomene si brzy na *slovo* svého *umírajícího* Pána, na jasné vybídnutí, že to je čas, kdy máme podpořit vanutí požehnaného Ducha. A tak ho můžeme vést krok za krokem všemi prostředky, které Bůh ustanovil. Ne podle vlastní vůle, ale jak nás Boží prozřetelnost a Boží Duch vede a otvírá cestu.

3. Jako však v Písmu svatém nenajdeme žádný příkaz, abychom zachovávali určité pořadí, tak se také Duch Boží nedrží žádného neměnného pořadí. Ale prostředky, ke kterým různí lidé jsou vedeni a v nichž nalézají Boží požehnání, se různí, mění a kombinují tisícerým způsobem. Naše moudrost spočívá v tom, že sleduje Boží prozřetelnost a Božího Ducha, aby byla vedena (především vzhledem k prostředkům, v nichž hledáme Boží milost) jednak jeho vnější prozřetelností, abychom jednou použili ten prostředek, podruhé jiný, jednak vlastní zkušeností, kterou Boží svobodný Duch nejvíce působí v našem srdci. Jinak je bezpečným a všeobecným pravidlem pro všechny, kteří lkají po Božím spasení: kdykoli se naskytne příležitost, užívej všechny prostředky, které Bůh ustanovil. Neboť kdo ví, ve kterém se Bůh chce s tebou setkat svou milostí, která přináší spásu⁷³.

4. Vzhledem ke *způsobu* jejich použití – na kterém opravdu cele závisí, zda vůbec přinesou nějakou milost tomu, kdo je užívá – musíme za prvé pamatovat na to, že Bůh je nad všemi prostředky. Dej si proto pozor, abys Všemohoucího neomezoval. Činí, cokoli a kdykoli se mu líbí. Může udělit svou milost stejně tak prostřednictvím prostředků, které ustanovil, jako i bez kteréhokoli z nich. Možná, že to i chce. „Kdo poznal mysl Páně a kdo se stal jeho rádcem?“⁷⁴ Proto vyhlížež každý okamžik, že přijde! Ať to je v hodinu, kdy se podílíš na jeho ustanoveních, ať to je před ní nebo po ní nebo když se jich nemůžeš účastnit. On je vždycky hotov, vždycky mocen, vždycky ochoten spasit. „On je Hospodin. Ať učiní, co je dobré v jeho očích.“⁷⁵

Za druhé: *Než* použiješ nějaký prostředek, pak si vážně uvědom, že v něm samém není žádná *moc*. Sám o sobě je ubohou, mrtvou, prázdnou věcí, oddělen od Boha je jako suchý list, stín. Také v tom není žádná *zásluha*, užíváš-li jej. Není to nic, co by se samo o sobě líbilo Bohu, nic, co by si získalo jeho milost, není v něm ani kapka vody k svlažení mých rtů⁷⁶. Ale protože to Bůh přikazuje, proto to činím, protože mě vede, abych čekal tímto způsobem, proto zde čekám na jeho svobodnou milost, od něho je mé spasení⁷⁷.

Ulož to ve svém srdci, že „*opus operatum*“⁷⁸, pouhý úkon, nic neprospívá, že spasitelná moc není v ničem než v Božím Duchu, že *zásluha* není v ničem než v Kristově krvi, a že proto i to, co Bůh ustanovuje, nezprostředkuje žádnou milost, nebudeš-li spoléhat jedině na něho. Naopak: kdo skutečně spoléhá na něho, nemůže se minout s Boží milostí, i kdyby byl odříznut od každého vnějšího prostředku, kdyby byl uzavřen v samém středu Země.

Za třetí: Při používání prostředků hledej jedině Boha. V každé vnější věci a skrze ni vyhlížej jedině *moc* Božího Ducha a *zásluby* jeho Syna. Hleď, abys neuvízl v konání samém. Pakli uvízneš, je to ztracená ná-maha. Nic menšího než Bůh nemůže uspokojit tvou duši. Proto ho hledej ve všem, skrze všechno a nade vším.⁷⁹

Pamatuj také, abys užíval *všechny* prostředky jako ustanovené ne pro ně samé, nýbrž proto, aby obnovily tvou duši v spravedlnosti a pravé svatosti⁸⁰. Jestliže skutečně k tomu vedou, je dobře, pakli však nevedou, jsou smetím a k ničemu.

A konečně: Když jsi některý z těch prostředků použil, dej pozor, abys nebyl domýšlivý, aby sis neblahopřál, že jsi udělal něco velikého! To by znamenalo zvrátit všechno v jed. Řekni si: „Kdyby Bůh nebyl přítomen, co by to prospělo? Nepřidával jsem jenom hřích k hříchu? Jak dlouho? Pane, zachraň mě, nebo zahynu!“⁸¹ Nepřičítej mi tento hřích!⁸²“ Byl-li Bůh přítomen, proudila-li jeho láska do tvého srdce, pak zapomeň na to vnější. Vidíš, chápeš, cítíš, že Bůh je všechno ve všem⁸³. Pokoř se! Padni před ním. Vzdej mu všechnu chválu. Nechť „se všechno děje k oslavě Boží skrze Ježíše Krista“⁸⁴. Nechť každá kost v tobě řekne⁸⁵: „O Hospodinově milosrdenství chci zpívat věčně, svými ústy v známost uvádět tvou věrnost po všechna pokolení.“⁸⁶

Poznámky

- ¹ Viz *2Tm 1,10*
- ² *Mt 24,12*
- ³ *1Tm 1,5*
- ⁴ Viz *Mt 22,37,39* a j.
- ⁵ *Ko 2,12* Kral.
- ⁶ Viz *Mt 23,23*
- ⁷ Viz *Mt 23,15*
- ⁸ Viz *J 5,35*
- ⁹ Viz *Ez 22,30*
- ¹⁰ *J 4,24*
- ¹¹ Viz *Ž 62,9* Kral.
- ¹² Viz *Dt 7,25* a j.
- ¹³ Viz *Žd 11,38*
- ¹⁴ Viz *Ž 13,4*
- ¹⁵ Viz *Ž 38,5*
- ¹⁶ Viz *Abk 2,13*
- ¹⁷ Wesley mluví o Anglikánské církvi.
- ¹⁸ *Book of Common Prayer*, Všeobecné díkyvzdání.
- ¹⁹ *Book of Common Prayer*, Katechismus.
- ²⁰ Viz *Iz 40,17*
- ²¹ Viz *Iz 1,13*
- ²² Viz *1J 3,22*
- ²³ Viz *Ga 4,9*
- ²⁴ Viz *Mt 22,29*
- ²⁵ Viz *Jk 1,17*
- ²⁶ Viz *Kaz 8,3*
- ²⁷ Viz *Ř 5,10*
- ²⁸ Viz *1J 2,2; 4,10*
- ²⁹ V *Deníku* píše J.Wesley dne 25. 4. 1740, že Molther prohlašoval, že „neexistuje něco jako prostředek milosti kromě Krista“.
- ³⁰ Viz *2Tm 3,5* Kral.
- ³¹ Viz *Ř 5,5*
- ³² *Ef 2,5*
- ³³ Viz *Ř 15,13*
- ³⁴ Viz *1K 12,6*
- ³⁵ *Sk 16,31*
- ³⁶ Viz *Tt 2,11*
- ³⁷ *L 18,7–8*
- ³⁸ *L 18,1*
- ³⁹ *Jk 1,6–7*
- ⁴⁰ *Jk 1,5*
- ⁴¹ 2. os. množ. čísla oznam. způsobu má v řečtině stejný tvar jako způsob rozkazovací. Je proto věcí výkladu, přeložíme-li *ereunate* jako rozkaz nebo jako oznámení. Zde Wesley sleduje tendenci raných církevních otců (např. Ireneae, Tertulliana, Origena a latinské Vulgaty).
- ⁴² *Sk 17,11*
- ⁴³ *Ř 10,17* Kral.
- ⁴⁴ *2K 11,5*
- ⁴⁵ Srv. *Sk 13,41*
- ⁴⁶ Viz *Ž 89,16*
- ⁴⁷ *2Pt 1,19* Kral.
- ⁴⁸ *2Pt 1,16.18*
- ⁴⁹ *Book of Common Prayer*, Večeře Páně, všeobecné vyznání hříchů.
- ⁵⁰ Viz *Ř 14,17*
- ⁵¹ Viz *Žd 12,13*
- ⁵² Viz *2K 11,14*
- ⁵³ *Ř 3,8*
- ⁵⁴ Viz *Ř 1,28*
- ⁵⁵ Srv. *J 14,6*
- ⁵⁶ *Ž 62,2*
- ⁵⁷ *Iz 33,2* Kral.
- ⁵⁸ *Ž 119,166* Kral.

- ⁵⁹ Ž 119,33 Kral.
- ⁶⁰ Ex 14,13 Kral.; 2Pa 20,17
- ⁶¹ Ko 2,21
- ⁶² Viz Mt 3,7; L 3,7
- ⁶³ J 5,39
- ⁶⁴ Viz Joz 1,8
- ⁶⁵ Srv. Ř 8,26
- ⁶⁶ Iz 57,15
- ⁶⁷ Ž 22,26 a j.
- ⁶⁸ 1K 11,24
- ⁶⁹ L 7,50
- ⁷⁰ Viz 1S 1,15
- ⁷¹ Srv. L 18,1
- ⁷² Ž 121,1 a j.
- ⁷³ Viz Tt 2,11
- ⁷⁴ Ř 11,34
- ⁷⁵ 1S 3,18
- ⁷⁶ Viz L 16,24
- ⁷⁷ Viz Ž 62,2 Kral.
- ⁷⁸ Proti nauce římskokatolické církve, jak byla vyjádřena na Tridentuském koncilu (zasedání dne 3. 3. 1547): „Řekne-li někdo, že milost není prostředkována samotným vysluhováním (ex opere operato) svátostí Nového zákona, ale že k dosažení milosti stačí pouhá víra v Boží zaslíbení, ten budiž proklet (anathema sit).“
- ⁷⁹ Viz Ef 4,6
- ⁸⁰ Viz Ef 4,24
- ⁸¹ Viz Mt 8,25
- ⁸² Viz Sk 7,60
- ⁸³ Viz 1K 15,28
- ⁸⁴ 1Pt 4,11
- ⁸⁵ Viz Ž 35,10
- ⁸⁶ Ž 89,2

17. Obřízka srdce ¹

Obřízka srdce je působena Duchem, nikoli literou.

Ř 2,29

1. Jeden vynikající muž poznamenal: „Ten, kdo dnes káže základní křesťanské povinnosti, je v nebezpečí, že většina jeho posluchačů ho bude považovat za hlasatele nového učení².“ Ačkoli většina lidí stále ještě vyznává křesťanství, *žije* ve skutečnosti tak *daleko* od jeho podstaty, že jakmile někdo poukáže na rozdíl mezi Kristovým Duchem a duchem tohoto světa, volají: „To, co nám vykládáš, zní velice podivně. Chceme se dozvědět, co to je“³ – ač jim pouze „káže o Ježíšovi a o zmrtvýchvstání“⁴ s nutným důsledkem, totiž: jestliže Kristus vstal z mrtvých, pak musíme zemřít světu a cele žít Bohu.

2. To je ovšem tvrdá řeč pro „přirozeného člověka“, který žije pro svět a je mrtvý před Bohem. Je tvrdá i pro člověka, který nebude snadno ochoten ji přijmout jako Boží pravdu, leda by ta pravda byla při výkladu tak zeslabena, že ztratí smysl i význam. Takový člověk „nepřijímá“ slova „Božího Ducha“ v jejich jasném a zřejmém významu, „jsou mu bláznovstvím a nemůže je“ vskutku „chápat, protože se dají posoudit jen Duchem“⁵. Jsou pochopitelná jenom duchovními smysly, které v něm ještě nebyly probuzeny, a proto člověk bez nich musí zamítnout Boží „moudrost“ a „Boží moc“⁶ jako prázdnou smyšlenku.

3. Že „obřízka srdce je působena Duchem, nikoli literou“, že rozlišovacím znakem pravého následovníka Kristova, přijatelného pro Boha, není vnější obřízka a ani jakákoli jiná vnější forma, nýbrž správný stav duše – taková mysl a takový duch, které jsou obnoveny podle obrazu toho, kdo je stvořil –, to je jedna z důležitých pravd, kterou lze „posoudit jen Duchem“. Apoštol to naznačuje v dalších slovech: „Ten dojde chvály ne od lidí, nýbrž od Boha“⁷. Jako by řekl: „Ty, kdo tak následuješ svého velkého Mistra, neočekávej, že svět a lidé, kteří ho následují, řeknou: »Správně, služebníku dobrý a věrný!«⁸ Věz, že »obřízka srdce«, pečeť tvého povolání, je bláznovstvím u světa⁹. Spokoj se tím, že budeš čekat na pochvalu až do dne, kdy Pán přijde. V ten den budeš mít »chválu od Boha«¹⁰ ve velkém shromáždění lidí a andělů.“

Chci především zkoumat, v čem spočívá tato obřízka srdce, a potom zmínit několik myšlenek, které z toho vyplývají.

I.

1. V čem spočívá tato obřízka srdce, která zasluhuje chválu? Můžeme všeobecně říci, že to je takový stav duše¹¹, který Písmo svaté nazývá „svatostí“ a který přímo znamená očistění od hříchu, „od každé poskvrny těla i ducha“¹², a v důsledku toho i přiodění těmi ctnostmi, které jsou v Kristu Ježíši, tj. obnovení „duchovním smýšlením“¹³, abychom byli „dokonalí, jako je dokonalý náš nebeský Otec“¹⁴.

2. Přesněji řečeno: Obřízka srdce znamená pokoru, víru, naději a lásku¹⁵. Pokora, správný úsudek o nás samých, očistí naši mysl od velké domyšlivosti, že bychom byli dokonalí, od nesprávného názoru, že máme potřebné schopnosti a vědomosti, které však jsou ve skutečnosti jen ovocem porušené přirozenosti. Toto vědomí úplně vyloučí marnou myšlenku „jsem bohat, mám všechno a nic už nepotřebuji“ a usvědčuje nás, že jsme od přirozenosti „ubozí, bědní a nuzní, slepí a nazí“¹⁶. Usvědčuje nás, že i v tom nejlepším jsme samý hřích a samá marnost, že zmatek a nevědomost a blud vládou v naší mysli, že nerozumné, zemské, smyslné, ďábelské vášně mají nadvládu nad naší vůlí. Krátce: že v naší duši ani částka není zdravá, že všechny základy naší přirozenosti jsou v nepořádku.

3. Zároveň jsme usvědčováni, že si sami nedokážeme pomoci, že bez Božího Ducha nedokážeme nic jiného než přidávat hřích k hříchu, že pouze Bůh svou mocí „v nás působí“, takže „chceme i činíme“¹⁷ to, co je opravdu dobré. Nedokážeme bez nadpřirozené pomoci jeho Ducha ani myslit dobrou myšlenku, jako nedokážeme stvořit sami sebe nebo obnovit svou duši v spravedlnosti a pravé svatosti.

4. Nesporným důsledkem toho, že máme tento správný názor na hříšnost a bezmocnost své přirozenosti, je opovrhování „chválou od lidí“¹⁸, která se obvykle ozve pro nějakou naši domnělou výtečnost. Kdo zná sám sebe, ten ani netouží po chvále, o které ví, že si ji nezaslouží, a ani si na ní nezakládá. Proto mu „pramálo záleží na tom, soudí-li ho lidský soud“¹⁹. Když srovná, co svět řekl v jeho prospěch nebo proti němu, s tím, co sám cítí, má všechen důvod si myslet, že svět a bůh tohoto světa je „lhářem od počátku“²⁰. Tak je tomu i s tím, kdo není ze světa. Přál by si, kdyby to odpovídalo Boží vůli, aby ho považovali za člověka, který chce být věrným správcem svěřenství svého Pána²¹, aby tak mohl být užitečnějším pro své spoluslužebníky.

Ale i když si přeje jejich uznání jenom z tohoto důvodu, nespolehá na ně. Bůh si vždy najde vhodný nástroj, aby prosadil, co chce. Vždyť může i z tohoto kamení vzbudit služebníky²², kteří budou činit, co se mu líbí.

5. Taková je pokora myslí, jakou se u Krista naučili ti, kdo následují jeho příkladu a chodí v jeho šlépějích. A toto vědomí vlastní nemoci, ve kterém jsou stále více očišťováni od jedné její části, totiž od pýchy a marnosti, je vede k tomu, že s ochotnou myslí přijímají to druhé, co „obřízka srdce“ znamená – totiž víru, která jediná je může uzdravit, protože je jediným lékem pod nebem na vyléčení jejich nemoci.

6. Víra je nejlepším vůdcem slepých, nejspolehlivějším světlem pro ty, kdo jsou v tmách, nejdokonalejším vychovatelem nevzdělaných²³. Ale musí to být taková víra, která má „od Boha sílu bořit hradby“²⁴ – převrátit všechny předsudky zvrhlého rozumu, všechna falešná maxima, jež lidé ctí, všechny zlé zvyky a obyčeje, všechnu „moudrost tohoto věku“, která je „bláznovstvím před Bohem“²⁵, která „boží rozumování a každou stavbu, která se zdvihá proti poznání Boha“ a „jímá každou mysl, aby poslouchala Krista“²⁶

7. „Všechno je možné tomu, kdo“ takto „věří“²⁷. „Oči mysli jeho“ jsou „osvícené“ a on *vidí*, jaké je jeho povolání²⁸, totiž „svým tělem a svým duchem, jež obojí náleží Bohu, oslavovat Boha“, který vykoupením i stvořením zaplatil tak vysoké výkupné²⁹. Cítí, jak „nesmírně veliký ve své moci“³⁰ je ten, který jako vzkřísil Krista z mrtvých, je také mocen oživit nás, „mrtvé pro své hříchy“³¹, „Duchem, který v nás přebývá“³². „To vítězství, které přemáhá svět, je naše víra“³³, víra, která není jen pevným souhlasem se vším, co Bůh zjevil v Písmu – a zejména s takovými důležitými pravdami, jako že „Kristus přišel na svět, aby zachránil hříšníky“³⁴, že „na svém těle vzal naše hříchy na kříž“³⁵, že „je smírnou obětí za naše hříchy, a nejenom za naše, ale za hříchy celého světa“³⁶ – nýbrž i zjevením Krista v našem srdci, Božím důkazem nebo přesvědčením o jeho lásce, svobodné a nezasloužené lásce ke mně hříšnému, je to důvěra v jeho odpouštějící milost, kterou v nás působí Duch svatý, důvěra, kterou je opravdově věřící člověk uschopněn vydávat svědectví „vím, že můj Vykupitel je živ“³⁷, že *já* mám „u Otce přímluvce“ a že „Ježíš Kristus spravedlivý“ je *mým* Pánem a „smírnou obětí za *moje* hříchy“³⁸. Vím, že on „miloval *mne* a sám

sebe dal za *mne*³⁹. On *mne*, právě *mne*, smířil s Bohem⁴⁰ a *já* mám „vykoupení skrze krev jeho, totiž odpuštění hříchů“⁴¹.

8. Taková víra nemůže než ukazovat na moc toho, kdo ji dal, když vysvobozuje Boží děti ze jha hříchu a „očistí jejich svědomí od mrtvých skutků“⁴², takže, když je posiluje, už nejsou nadále nuceni poslouchat „hřích v jeho žádostech“⁴³. Místo aby „propůjčovali hříchu své tělo za nástroj nepravosti“, nyní „propůjčují sami sebe Bohu jako ti, kteří byli vyvedeni ze smrti do života“⁴⁴.

9. Ti, kdo se takto vírou „narodili z Boha“⁴⁵, mají také „mocné povzbuzení v naději“⁴⁶. To další, co „obřízka srdce“ znamená, je svědectví jejich ducha spolu s Duchem Božím, který osvědčuje v jejich srdci, že jsou Božími dětmi⁴⁷. Je to vskutku týž Duch, který v nich působí jasné a smělé doufání, že jejich srdce je upřímné vůči Bohu, a dává jim dobré ujištění, že teď skrze jeho milost konají to, co je příjemné v jeho očích, že jsou na cestě k životu a že z Boží milosti na ní setrvávají až do konce. On jim dává živou naději, že z Boží ruky dostanou všechno dobré, radostnou vyhlídku na „vavříň slávy“, který pro ně je připraven v nebi⁴⁸. Tato kotva bezpečně drží křesťana uprostřed rozbouraného světa a chrání ho, aby nenarazil na některou z osudných skal – na domýšlivost nebo zoufalství. Neztrácí odvahu, když nechápe přísnost svého Pána, ani „nepohrdá bohatstvím jeho dobroty“⁴⁹. Nebojí se, že těžkosti uloženého mu běhu⁵⁰ budou větší než síla k jejich překonání, ani se nedomnívá, že budou tak malé, aby ustoupily dříve než vynaloží všechnu svou sílu. Zkušenosti, které už získal v křesťanském boji, ho naučily, že jeho „práce není marná v Pánu“⁵¹, jestliže „všechno, co má vykonat, koná podle svých sil“⁵². Nedovolí mu marně spoléhat na to, že by mohl jinak získat nějakou výhodu, že by mohl prokázat nějakou ctnost a dosáhnout nějakou chválu „mdlým srdcem a rukama ochablýma strachem“⁵³. To platí o všech, kdo nejdou stejným směrem jako velký apoštol pohanů, který říká: „Já běžím ne jako bez cíle; bojuji ne tak, jako bych dával rány do prázdna. Ranami nutím své tělo ke kázni, abych snad, když kážu jiným, sám neselhal.“⁵⁴

10. Podobnou kázeň si má osvojit každý řádný Kristův voják, aby „snášel všechno zlé“⁵⁵. Takto utvrzen a posílen bude schopen nejen se zříkat „skutků tmy“⁵⁶, nýbrž také každé žádosti a každého sklonu, které se neshodují s Božím zákonem. Vždyť apoštol Jan praví, že „každý,

kdo má tuto naději v něho, usiluje být čistý, tak jako on je čistý“⁵⁷. Takový člověk se snaží den co den, z Boží milosti v Kristu a pro krev smlouvy, aby vyčistil nejtajnější kouty své duše od žádostí, které ho dříve ovládaly a poskvřňovaly, od nečistoty, závisti, zlomyslnosti a zlosti, od všech vášní, které vyvěrají z jeho tělesné porušenosti nebo jí hoví. Neboť ví, že ten, jehož „tělo je chrámem Božím“⁵⁸, by do něj neměl vpouštět nic obecného nebo nečistého, a že domu, v němž Duch svatosti ráčí přebývat, přísluší svatost⁵⁹.

11. A přece každému, kdo k hluboké pokoře a pevné víře připojil živou naději a tím do značné míry očistil své srdce od vrozené nečistoty, chybí ještě jedno. Chceš-li být dokonalý, připoj k tomu všemu lásku. Teprve pak budeš mít „obřízku srdce“. Láska je „naplněním zákona“⁶⁰, „koniec přikázání“⁶¹. O lásce se praví mnoho výtečného: je to jádro, duch, život všech ctností. Je to nejen největší a první přikázání⁶², ale jsou to všechna přikázání v jednom. Kterékoli věci jsou spravedlivé, kterékoli čisté, kterékoli milé nebo čestné, jestli která ctnost a jestli která chvála⁶³, všechno to je shrnuto v jediném slově – láska. V ní je dokonalost a sláva a štěstí. Královský zákon na nebi a na zemi zní: „Miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly.“⁶⁴

12. Tato láska nám nezakazuje milovat cokoli vedle Boha. Zahrnuje také „milovat svého bratra“⁶⁵. Ani nám nezakazuje (jak se někteří mylně domnívají) mít zálibu v čemkoli kromě Boha. Tato domněnka by znamenala, že Pramen svatosti je původcem hříchu, protože On přece nerozlučně spojil naše potěšení s bytostmi, které jsou nutné k udržení života, jež nám dal. Proto tato domněnka nemůže být smyslem jeho přikázání. Jeho pravý smysl nám náš požehnaný Pán a jeho apoštolé pověděli mnohokrát a naprosto jasně, abychom nebyli na pochybách. Všichni svědčí jedněmi ústy, že pravý význam prohlášení jako „Hospodin je náš Bůh, Hospodin je jediný“⁶⁶, „nebudeš mít jiného boha mimo mne“⁶⁷, „miluj Hospodina, Boha svého, z celé své síly“⁶⁸, „k němu se přimknete“⁶⁹, „duše touží po jeho jménu“⁷⁰ není jiný, než že jedině dokonalé dobro bude vaším jediným a posledním cílem. To jedno jedině budete žádat jako takové – blaho toho, který je všechno ve všem. Jedině štěstí budete předkládat své duši, totiž spojení s tím, který ji stvořil, „společenství s Otcem a Synem“⁷¹, spojení s Pánem v jednom Duchu⁷². Jediný cíl budete sledovat až do konce časů: ra-

dovat se z Boha v časnosti a na věčnosti. Vše ostatní si žádejte jenom pokud k tomu směřuje. Milujte stvoření, vede-li ke Stvořiteli. Ale při každém kroku, který podniknete, necht' je před vámi ten slavný cíl, který máte na očích. Necht' každý pocit a každá myšlenka, každé slovo a každý čin mu jsou podřízeny. Cokoli si žádáte nebo čehokoli se bojíte, cokoli hledáte nebo čemukoli se vyhýbáte, cokoli myslíte, říkáte nebo děláte, necht' je v souladu s vaším štěstím v Bohu, jenž je jediným Cílem a Zdrojem vašeho bytí.

12. Nemějte jiný cíl, vyšší cíl než Boha. Náš Pán praví: „Jen jednoho je třeba“⁷³. Bude-li tvé oko upřeno na toto jedno jediné, „celé tvé tělo bude mít světlo“⁷⁴. A apoštol Pavel: „O jedno mi jde: Spěchám k cíli, k ceně, jež záleží v Božím povolání shůry v Kristu Ježíši.“⁷⁵ A Jakub: „Umyjte si ruce, hříšníci, a očistěte svá srdce, lidé dvojí tváře.“⁷⁶ A Jan: „Nemilujte svět ani to, co je ve světě. Neboť všechno, co je ve světě, po čem dychtí člověk a co chtějí jeho oči a na čem si v životě zakládá, není z Otce, ale ze světa.“⁷⁷ Hledat štěstí v tom, co hoví žádosti těla příjemným působením na vnější smysly, na žádost očí a představitivost, nebo co přitahuje svou novotou, velikostí či krásou, co hoví pýše života pompou, nádherou nebo jejich obvyklými důsledky, tj. pochvalou a obdivem – to „není z Otce“. Je to poznávací znak těch, kdo nechtějí, aby On nad nimi panoval.

II.

1. Prozkoumal jsem podrobně, co je „obřízka srdce“, která dojde chvály u Boha. Teď chci zmínit několik myšlenek, které z toho vyplývají, aby každý člověk mohl sám posoudit, zda je ze světa nebo z Boha.

Z toho, co bylo řečeno, je za prvé jasné, že nikdo nemá nárok na Boží chválu, dokud jeho srdce není obřezáno pokorou, dokud není maličký a nízký a odporný ve vlastních očích, dokud není hluboce přesvědčen o vrozené „zkaženosti své přirozenosti, pro kterou se daleko vzdálil od původní spravedlnosti“⁷⁸, že má sklon ke zlému, že je odvrácen od všeho dobra, zkažený a ohavný, že má tělesnou mysl, která je „Bohu nepřátelská, neboť se nechce ani nemůže podřídit Božímu zákonu“⁷⁹, dokud nepozná v hloubi duše, že bez Božího Ducha spočívajícího na něm nemůže myslit, žádat, mluvit nebo činit nic dobrého nebo to, co se Bohu líbí⁸⁰.

Opakuji, nikdo nemá nárok na Boží chválu, dokud nepozná, že Boha

potřebuje, dokud nehledá „slávu od samého Boha“⁸¹, dokud nepřestane vyhlížet a hledat to, co je od lidí, leč by to směřovalo k této slávě.

2. Jiná pravda, která plyne z toho, co bylo řečeno, zní: Nikdo neobdrží slávu od Boha, leč by jeho srdce bylo obřezáno „vírou v působnost Boha“⁸², leč by odmítal dát se vést svými smysly, zálibami nebo vášněmi nebo oním slepým vůdcem slepých⁸³, tak vyzdvihovaným u světa, totiž přirozeným rozumem. Obdrží ji jen když žije a „chodí skrze víru“⁸⁴, když řídí každý krok tak, „jako by Neviditelného viděl“⁸⁵, když „nehledí k viditelnému, nýbrž k neviditelnému, viditelné je dočasné, neviditelné však věčné“⁸⁶ a když usměřňuje všechny své touhy, úmysly a myšlenky, činy a řeči jako člověk, který pronikl do nitra nebeské svatyně⁸⁷, kde Kristus sedí na pravici Boží⁸⁸.

3. Bylo by žádoucí, aby s touto vírou byli lépe obeznámeni ti, kdo tráví mnoho času a sil kladením jiného základu, kdo budují náboženství na „věčné *způsoblosti* věcí“, na „vrozené *hodnotě* ctnosti“ a *krásky* konání, které z ní vyplývá, na *příčinách* dobra a zla, jak tomu říkají, a na *vztazích* mezi bytostmi⁸⁹. Takové znaky základů křesťanství mohou s Písmem být v souladu nebo nebýt v souladu. Jestliže jsou v souladu, proč potom jsou upřímní lidé mateni a mnohomluvně odváděni od těžších věcí zákona, přičemž se jim nejsnazší pravdy zatemňují? Jestliže takové znaky nejsou v souladu, pak je namíste uvažovat, kdo je původcem nové nauky. Je to snad „anděl z nebe“, který „přišel hlásat jiné evangelium“⁹⁰ než evangelium Ježíše Krista? Jestliže to je anděl, pak Bůh sám, ne my, vyslovil svůj rozsudek: „Budiž proklet!“⁹¹

4. Naše evangelium nezná jiný základ dobrých skutků než víru. Nezná jiný základ víry než Krista. A říká nám jasně, že nejsme jeho učedníky, pokud popíráme, že On je Původcem, nebo že jeho Duch je Inspirátorem a Dokonavatelem naší víry a našich skutků. „Kdo nemá Ducha Kristova, ten není jeho.“⁹² Jenom on může obživit ty, kdo jsou mrtvi před Bohem, může jim vdechnout křesťanský život a tak je předcházet, doprovázet i následovat svou milostí, aby jejich tužby dovedl k dobrému cíli. „Ti, kdo se dají vést Duchem Božím, jsou synové Boží.“⁹³ To je Boží krátké a jasné shrnutí pravého náboženství a pravé ctnosti a „nikdo nemůže položit jiný základ“⁹⁴.

5. Za třetí můžeme odvodit z toho, co bylo řečeno, že nikdo není skutečně „veden Duchem“, dokud tento Duch nedosvědčuje „jeho duchu, že je Božím dítětem“⁹⁵, dokud nevidí před sebou odplatu a korunu

a neraduje se v „naději, že dosáhne slávy Boží“⁹⁶. Velice se mýlili ti, kdo učili, že nemáme mít na zřeteli své štěstí, sloužíme-li Bohu. Naopak. Bůh nás často a výslovně napomíná, abychom „upírali svou mysl k budoucí odplatě“⁹⁷, abychom srovnávali námahu s „radostí, která se nám nabízí“⁹⁸, toto „lehké soužení“ s „vahou věčné slávy“⁹⁹. Ano, byli jsme „bez účasti na smlouvách Božího zaslíbení“ a „bez Boha na světě“¹⁰⁰ až do chvíle, kdy Bůh „ze svého velikého milosrdenství nám dal nově se narodit k živé naději“ „dědictví nehynoucího, neposkvřeného a nevadnoucího“¹⁰¹.

6. Je-li tomu tak, pak je nejvyšší čas, aby tito lidé naložili se svou duší upřímně, neboť nemůže najít radostnou jistotu sama v sobě tak, že splní podmínky smlouvy a dosáhne zaslíbení, a proto má námitky proti smlouvě samé a rouhá se jejím podmínkám, nařiká, že jsou příliš přísné a že je nikdo nesplnil a nesplní. Co to je jiného než vyčítání Bohu, že je krutým Pánem, který od svých služebníků žádá více, než na kolik jim dává schopnosti? Posmívá se snad bezmocnému dílu svých rukou tím, že je poutá k nemožnostem, že jim nařizuje přemáhat tam, kde jejich síla ani jeho milost nestačí?

7. Tito rouhači by skoro přesvědčili ty, kdo upadají do druhého extrému a doufají, že splní Boží příkazy bez jakékoli námahy a připadají si jakoby bez viny. Je marná naděje, že by potomek Adamův mohl očekávat, že někdy uvidí Kristovo království a Boha bez usilování, bez *zápasu* „vejít úzkými dveřmi“¹⁰², že by člověk „zrozený v nepravosti a v hříchu počatý“¹⁰³, jehož „vnitřnosti“ jsou „plné nešlechtnosti“¹⁰⁴, vůbec mohl počítat s tím, že bude očištěn „tak jako jeho Pán je čistý“¹⁰⁵, dokud „nepůjde v jeho šlépějích“¹⁰⁶ a „nenese každého dne svůj kříž“¹⁰⁷, dokud neutne „svou pravou ruku“ a nevyloupne „své pravé oko“ a neodvrhne od sebe¹⁰⁸, je nemožné, aby vůbec mohl snít o odhození svých starých názorů, vášní, nálad, o „posvěcení svého ducha, duše i těla“¹⁰⁹ bez neustálého a trvalého sebezapírání ve všem!

8. Co jiného můžeme odvodit z citovaných slov apoštola Pavla, který žil „v nemocech, v pohanění, v nedostacích, v protivenstvích, v úzkostech“ pro Krista, byl plný »znamení, divů a mocných činů«, byl »přenesen do třetího nebe« – a přece poznal“ (jak jeden pisatel¹¹⁰ později zdůraznil), že by „všechna jeho ctnost byla nejistá a jeho spása v nebezpečí bez neustálého sebezapírání! »Já tedy běžím«, říká, »ne jako bez cíle, bojuji ne tak, jako bych dával rány do prázdna.« Tím

nás učí, že ten, kdo takto neběží, kdo denně sám sebe nezapírá, běží nejspíše a bojuje bezúčelně stejně jako člověk, který »dává rány do prázdná«.

9. Marně mluví o „bojování boje víry“¹¹¹ a marnou nadějí na dosažení koruny neporušitelné (jak nakonec můžeme vyvodit z předcházejících úvah) má ten, jehož srdce není obřezáno láskou. Láska, která přetíná žádost těla, žádost oka i pýchu života¹¹² tím, že zapojuje celého člověka – tělo, duši i ducha – do horlivého vyhledávání tohoto jediného cíle, je u Božího dítěte tak podstatná, že „bez ní je každý živý člověk pokládán před Bohem za mrtvého“¹¹³. „Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, ale lásku bych neměl, jsem jenom dunící kov a zvučící zvon. Kdybych měl dar proroctví, rozuměl všem tajemstvím a obsáhl všecko poznání, ano kdybych měl tak velikou víru, že bych hory přenášel, ale lásku bych neměl, nic nejsem. A kdybych rozdal všecko, co mám, ano kdybych vydal sám sebe k upálení, ale lásku bych neměl, nic mi to neprospěje.“¹¹⁴

10. Zde je shrnutí dokonalého zákona. To je pravá „obřízka srdce“. Nechť se duch vrátí k Bohu, který jej dal, se všemi svými náklonnostmi. „Do místa, do něhož tekou řeky“¹¹⁵, tam ať se také vrací! Bůh od nás nežadá jinou oběť než živou oběť srdce, které vyvolil. Nechť je neustále obětováno Bohu skrze Krista v plamenech svaté lásky. A nedopusťme, aby se s ním o ně dělilo nějaké stvoření, neboť on je Bohem žárlivým¹¹⁶. Svůj trůn nebude dělit s nikým, chce vládnout bez soupeře. Nepřipusťme žádné úmysly, žádné touhy než ty, jejichž posledním cílem je On. To je cesta, po níž kdysi kráčely Boží děti, ti, kteří ač zemřeli, ještě k nám mluví¹¹⁷: „Nechtějte žít pro nic jiného, než abyste chválili jeho jméno! Nechť všechny vaše myšlenky, vaše slova a činy jej oslavují. Nechte své srdce spočinout v něm a na jiných věcech pouze potud, pokud jsou v něm a od něho.“ „Nechť je vaše duše cele naplněna láskou k němu tak, že byste nemilovali nic leč kvůli němu.“ „Mějte čistý úmysl srdce a stálý zřetel na jeho slávu ve všem svém konání.“ „Upřete oko na slavnou naději svého povolání a nechť jí slouží všechny věci světa.“¹¹⁸ Tehdy, a jedině tehdy v nás je „takové smýšlení jako v Kristu Ježíši“¹¹⁹, když každou pohnutkou svého srdce, každým slovem svého jazyka, každým činem svých rukou „konáme všechno jenom ve vztahu k němu a v podřízování jeho vůli“, když nemyslíme, nemluvíme a nejednáme, abychom plnili „vůli

svou, ale vůli toho, který nás poslal“¹²⁰⁾, když „ať jíme či pijeme či cokoli jiného děláme, všechno činíme k slávě Boží“¹²¹⁾.

Poznámky

¹ Podtitul: „Kázání, proslovené před univerzitou v kostele St.Mary v Oxfordě dne 1. ledna 1733.“

² Sk 17,19. Tím „vynikajícím mužem“ je pravděpodobně William Law, jehož kniha *Serious Call* byla v Oxfordu známá.

³ Sk 17,20

⁴ Sk 17,18

⁵ 1K 2,14

⁶ 1K 1,24

⁷ Ř 2,29

⁸ Mt 25,23

⁹ Srv. 1K 1,20n

¹⁰ 1K 4,5

¹¹ Angl. „*habitual disposition of soul*“.

¹² 2K 7,1

¹³ Ef 4,23

¹⁴ Srv. Mt 5,48

¹⁵ Viz 1K 13,13

¹⁶ Srv. Zj 3,17

¹⁷ Srv. Fp 2,13

¹⁸ Srv. J 5,41 Kral.

¹⁹ Srv. 1K 4,3

²⁰ Srv. J 8,44

²¹ Viz L 12,42

²² Viz Mt 3,9

²³ Viz Ř 2,19n

²⁴ Srv. 2K 10,4

²⁵ 1K 3,19

²⁶ Srv. 2K 10,5 Škrabal

²⁷ Mk 9,23

²⁸ Ef 1,18 Kral.

²⁹ Srv. 1K 6,20

³⁰ Ef 1,19

³¹ Ef 2,1.5

³² Ř 8,11

³³ 1J 5,4

³⁴ 1Tm 1,15

³⁵ 1Pt 2,24

³⁶ 1J 2,2

³⁷ Jb 19,25

³⁸ 1J 2,1n

³⁹ Srv. Ef 5,2

⁴⁰ Srv. Ř 5,10

⁴¹ Ef 1,7; Ko 1,14

⁴² Srv. Žd 9,14

⁴³ Srv. Ř 6,12 Kral.

⁴⁴ Srv. Ř 6,13

⁴⁵ Srv. J 3,3nn

⁴⁶ Srv. Žd 6,18

⁴⁷ Viz Ř 8,16

⁴⁸ Viz 1Pt 5,4; 1,4

⁴⁹ Srv. Ř 2,4

⁵⁰ Viz Žd 12,1

⁵¹ 1K 15,58

⁵² Srv. Kaz 9,10

⁵³ Apokryfní kniha *Sírachovec* 2,12

⁵⁴ 1K 9,26n

⁵⁵ 2Tm 2,3

⁵⁶ Srv. Ř 13,12

⁵⁷ 1J 3,3

⁵⁸ Srv. 1K 6,19

- 59 Viz *Ž 93,5*
- 60 *Ř 13,10*
- 61 *1Tm 1,5* Kral.
- 62 Viz *Mt 22,38*
- 63 Viz *Fp 4,8* Kral.
- 64 *Mk 12,30*
- 65 Srv. *1J 4,21*
- 66 *Dt 6,4*
- 67 *Ex 20,3*
- 68 *Mk 12,30* a j.
- 69 *Dt 13,5*
- 70 Srv. *Iz 26,8*
- 71 *1J 1,3*
- 72 Viz *1K 6,17*
- 73 *L 10,42*
- 74 *Mt 6,22*
- 75 *Fp 3,13n* Žilka
- 76 *Jk 4,8*
- 77 *1J 2,15n*
- 78 Anglikánské *Články víry*, článek 9.
- 79 *Ř 8,7*
- 80 Viz *Žd 13,21*
- 81 *J 5,44*
- 82 *Ko 2,12* Žilka
- 83 Viz *Mt 15,14* Kral.
- 84 Srv. *2K 5,7* Kral.
- 85 *Žd 11,27*
- 86 Srv. *2K 4,18*
- 87 Viz *Žd 6,19*
- 88 *Ko 3,1*
- 89 Samuel Clarke (1675–1729), přírodovědec a teolog, *Discourse Concerning the Unchangeable Obligations of Natural Religion*, s. 46nn.
- 90 *Ga 1,8*
- 91 Tamtéž
- 92 *Ř 8,9*
- 93 *Ř 8,14*
- 94 *1K 3,11*
- 95 Srv. *Ř 8,16*
- 96 Srv. *Ř 5,2*
- 97 Srv. *Žd 11,26*
- 98 Srv. *Žd 12,2*
- 99 *2K 4,17*
- 100 *Ef 2,12*
- 101 Srv. *1Pt 1,3n*
- 102 *L 13,24*
- 103 Srv. *Ž 51,7*
- 104 *Ž 5,10* Kral.
- 105 Srv. *1J 3,3*
- 106 Srv. *1Pt 2,21*
- 107 Srv. *L 9,23*
- 108 Srv. *Mt 5,29n*
- 109 Srv. *1Te 5,23*
- 110 William Law (1686–1761), *Christian Perfection*, sv.3, str.117.
- 111 Srv. *1Tm 6,12*
- 112 Viz *1J 2,16* Kral.
- 113 *Book of Common Prayer*, Collects.
- 114 *1K 13,1–3*
- 115 *Kaz 1,7* Kral.
- 116 *Ex 20,5* a j.
- 117 Viz *Žd 11,4*. K oblíbeným autorům Johna Wesleye patřili: Klemens Alexandrijský, Chrysostomos, Makarios, Taylor, John Smith, Cudworth, Herbert Scougal, A.H.Francke, Boehm, Castaniza, František Saleský, De Renty, Tomáš Kempenský a další. Z těchto autorů často cituje.
- 118 Citáty ze starších textů.
- 119 *Fp 2,5*
- 120 Srv. *J 5,30; 6,38*
- 121 Srv. *1K 10,31*

18. Znaky nového rodu

Tak je to s každým, kdo se narodil z Ducha.

J 3,8

1. Jaký je ten, kdo se „narodil z Ducha“, tzn. „znovuzrodil“, „narodil z Boha“? Co je míněno „znovuzrozením“, „narozením z Boha“ nebo „narozením z Ducha“? ¹ Co znamená být „synem“ nebo „dítětem Božím“ nebo mít „Ducha synovství“ ²? Víme, že tyto výsady jsou z Boží svobodné milosti zpravidla spojeny se křtem (což náš Pán v jednom z předcházejících veršů nazývá „narozením z vody a z Ducha“). Chtěli bychom však vědět, jaká to je výsada, co je „nový rod“.

2. Možná, že není třeba podat definici, protože Písmo samo žádnou nedává. Protože se však tato otázka hluboce dotýká každého člověka, protože „nenarodil-li se kdo znovu“ z Ducha, „nemůže spatřit království Boží“ ³, chci vysvětlit tyto znaky nejprostším způsobem tak, jak je nacházím v Písmu.

I.

1. Prvním znakem (a základem všech ostatních) je víra. Tak praví apoštol Pavel: „Všichni jste skrze víru syny Božími v Kristu Ježíši“ (*Ga 3, 26*). A apoštol Jan: „Těm, kteří ho přijali a věří v jeho jméno, dal moc (*exusiai*, právo nebo výsadu, jak bychom měli lépe přeložit) stát se Božími dětmi. Ti se nenarodili“, když uvěřili, „z krve ani z vůle těla“, tedy přirozeným způsobem, „ani z vůle muže“ jako děti, adoptované lidmi, v nichž tím žádná vnitřní změna nenastane, ale „z Boha“ (*J 1, 12n*). A opět v jeho obecné epištole: „Každý, kdo věří, že Ježíš je Kristus, je zrozen z Boha“ (*1J 5, 1*).

2. Ale není to jen teoretická nebo spekulativní víra, o níž zde apoštol mluví. Není to pouhý souhlas s vyznáním „Ježíš je Kristus“, ani souhlas s články v našem vyznání nebo se Starým a Novým zákonem. Není to souhlas s některými nebo se všemi články víry. Tvrdit to by znamenalo (kdo to kdy slyšel?), že i démoni jsou narozeni z Boha, neboť i oni mají takovou víru ⁴. Třesouce se věří, že Ježíš je Kristus, a že všeliké Písmo, vdechnuté od Boha, je pravdivé, jako je pravdivý Bůh ⁵. Není to jen „souhlas s Boží pravdou na základě Božího svědectví“ nebo „průkaznosti divů“ ⁶. Vždyť i oni slyšeli slovo z jeho úst a poznali, že je svědek věrný a pravý. Nemohli než přijmout jeho svědectví o něm

samém a o Otci, který ho poslal. Stejně tak viděli mocné skutky, které činil, a proto věří, že „vyšel od Boha“⁷. Přestože takto věří, Bůh je „drží ve věčných poutech v temnotě pro velký den soudu“⁸.

3. To vše totiž není nic jiného než mrtvá víra. Pravá, živá křesťanská víra je nejen souhlasem, aktem rozumu, nýbrž postojem, který Bůh způsobil v srdci, a každý, kdo má tuto víru, je znovuzrozen. Je to „pevné spolehnutí a důvěra v Boha, že pro Kristovy zásluhy jsou mu odpuštěny hříchy a on je smířen s Bohem“⁹. To znamená, že se člověk napřed *zřekne sebe*, aby byl „nalezen v Kristu“¹⁰, aby byl přijat skrze něho, a úplně zavrhne všechno „doufání v těle“¹¹, protože poznává, že nemá „čím splatit dluh“¹². Nemá už důvěru ve vlastní skutky nebo ve vlastní spravedlnost jakéhokoli druhu. Přejde k Bohu jako ztracený, bídný, potřený, sebe odsuzující, zničený, bezmocný hříšník, jako člověk, jehož „ústa“ jsou zcela „umlčena“ a on je „před Bohem usvědčen z viny“¹³. Takové povědomí hříchu (obyčejně nazývané zoufalstvím od těch, kdo mluví zle o věcech, jimž nerozumějí) spolu s jasným přesvědčením, jež nedokážou vyjádřit žádná slova, že naše spása přichází jedině od Krista, a upřímná touha po tomto spasení musí předcházet živou víru, spolehnutí na toho, který svou smrtí za nás zaplatil výkupné a životem za nás naplnil zákon. Tato víra, kterou jsme narozeni z Boha, „není jen věřením všem článkům našeho vyznání, nýbrž také upřímnou důvěrou v Boží milosrdenství skrze našeho Pána Ježíše Krista“¹⁴.

4. Bezprostředním a stálým ovocem této víry, kterou jsme narozeni z Boha, ovocem, které nelze žádným způsobem od ní ani na okamžik oddělit, je moc nad hříchem – moc nad vnějším hříchem všeho druhu, nad každým zlým slovem a činem, neboť Kristova krev „očistí svědomí od mrtvých skutků“¹⁵. A je to i moc nad vnitřním hříchem, neboť tato krev očisťuje srdce i od každé nesvaté žádosti a touhy. Toto ovoce popsal apoštol Pavel zevrubně v 6. kapitole listu Římanům: „Hříchu jsme zemřeli“ vírou, praví, „jak bychom v něm mohli dále žít?“¹⁶ „Starý člověk v nás byl spolu s Kristem ukřižován, aby tělo ovládané hříchem bylo zbaveno moci a my už hříchu neotročili.“¹⁷ „Tak i vy počítejte s tím, že jste mrtvi hříchu, ale živi Bohu v Kristu Ježíši. Nechť tedy hřích neovládá vaše smrtelné tělo... ale jako ti, kteří byli vyvedeni ze smrti do života, propůjčujte sami sebe a své tělo Bohu... Hřích nad vámi už nebude panovat... Díky Bohu za to, že jste sice byli slu-

žebníky hříchu, ale... byli jste osvobozeni“ – to znamená, Bohu díky, že ač jste v minulosti byli služebníky hříchu, nyní „jste byli osvobozeni od hříchu a stali jste se služebníky spravedlnosti“¹⁸.

5. Tutéž neocenitelnou výsadu Božích synů stejně mocně potvrzuje apoštol Jan, zejména vzhledem k moci nad vnějším hříchem. Když zvolal v úžasu nad hlubokou Boží dobrotivostí: „Hledte, jak velikou lásku nám Otec daroval: byli jsme nazváni dětmi Božími. Milovaní, nyní jsme děti Boží; a ještě nevyšlo najevo, co budeme! Víme však, až se zjeví, že mu budeme podobni, protože ho spatříme takového, jaký jest“, hned dodává: „Kdo je narozen z Boha, nedopouští se hříchu, protože Boží símě v něm zůstává; ba ani nemůže hřešit, protože se narodil z Boha“ (1J 3, 1–2.9). Někdo namítne: „Ano, kdo je narozen z Boha, nedopouští se hříchu *ze zvyku*.“ *Ze zvyku?* Kdes to vzal? Já to tu nečtu. V této knize nic takového nestojí. Bůh prostě říká „nedopouští se hříchu“. A ty dodáváš „ze zvyku“! Kdo jsi ty, že *opravuješ* řeč Boží a přidáváš k slovům této knihy¹⁹? Stěz se, prosím tě, aby ti Bůh nepřidal „ran popsanych v této knize“²⁰, zejména když by tvé přidané poznámky překroutily text, takže se touto *methodeia planés*, tímto umělým způsobem klamání, úplně ztratí vzácné zaslíbení. Vždyť touto *kybeia anthrópon*²¹, tímto podváděním a obelháváním lidí ztrácí Boží slovo svou účinnost. Dej si pozor, kdo takto odnímáš ze slov této knihy, abys nevyprázdnil celý jejich význam a celého jejich ducha a neponechal jen to, co by se skutečně mohlo nazvat mrtvým dopisem, aby pak také Bůh neodňal tvůj podíl z Knihy života²².

6. Nechme apoštola, aby vyložil svá vlastní slova celým důrazem svého poselství. V 5. verši této kapitoly řekl: „Víte, že Syn Boží se zjevil, aby hříchy sňal, a v něm žádný hřích není.“ Jaký z toho vyvozuje závěr? „Kdo v něm zůstává, nehřeší; kdo hřeší, ten ho neviděl ani nepoznal.“ Pro zdůraznění této důležité nauky připojuje velmi důležitou výstrahu: „Dítky, ať vás nikdo neklame,“ neboť mnozí se o to budou snažit, budou vás přemlouvat, že můžete být nespravedliví, že můžete hřešit, a přece zůstat Božími dětmi. „Spravedlivý je ten, kdo činí spravedlnost – tak jako on je spravedlivý. Kdo však se dopouští hříchu, je z ďábla, protože ďábel od počátku hřeší.“ Pak následuje: „Kdo je narozen z Boha, nedopouští se hříchu, protože Boží símě v něm zůstává, ba ani nemůže hřešit, protože se narodil z Boha. Podle toho lze rozeznat děti Boží a děti ďablový“ (1J 3, 5–10). Tímto prostým zna-

kem (hřešením nebo nehřešením) se od sebe liší. Stejný význam mají slova v 5. kapitole: „Víme, že nikdo, kdo se narodil z Boha, nehřeší, ale kdo se narodil z Boha, sám sebe střeží a Zlý se ho ani nedotkne“ (v.18).

7. Jiným ovocem této živé víry je pokoj. Neboť „když jsme ospravedlněni z víry“, když všechny naše hříchy jsou smazány, „máme pokoj s Bohem skrze našeho Pána Ježíše Krista“ (Ř 5,1). To náš Pán v noci před svou smrtí slavnostně odkázal svým následovníkům: „Pokoj vám zanechávám,“ (vám, kdo „věříte v Boha“ a věříte „i ve mne“²³,) „svůj pokoj vám dávám; ne jako dává svět, já vám dávám. Ať se vaše srdce nechvěje a neděsí“ (J 14,27). A opět: „To jsem vám pověděl, abyste našli ve mně pokoj“ (J 16,33). To je ten „pokoj Boží, převyšující každé pomýšlení“²⁴, klid duše, který člověk přirozený v srdci nemá a nedovede pochopit²⁵ a který ani duchovní člověk nedovede vystihnout. Je to pokoj, který všechny mocnosti země a pekla nemohou vzít. Vlny a bouře na něj dorážejí, ale nemohou jím otřást, neboť je založen na skále²⁶. Střeží srdce a mysl²⁷ Božích dětí ve všech dobách a na všech místech. V klidu nebo v soužení, v nemoci nebo ve zdraví, v hojnosti nebo v nedostatku jsou šťastni v Bohu. V každé situaci se naučili být spokojeni²⁸, ano děkovat Bohu skrze Ježíše Krista, přičemž jsou ujištěni, že ať se stane cokoli, je to to nejlepší, protože taková je jeho vůle s nimi, takže za všech okolností života jejich „srdce pevně doufá v Hospodina“²⁹.

II.

1. Druhým biblickým znakem těch, kdo jsou narozeni z Boha, je naděje. Apoštol Petr mluví k Božím dětem „v rozptýlení“³⁰ a praví: „Veleben buď Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, neboť nám ze svého velikého milosrdenství dal nově se narodit k živé naději“ (1Pt 1,3). *Elpida zósan, živá* nebo *žijící* naděje, říká apoštol, protože také existuje *mrtvá* naděje, jako je i mrtvá víra. To je naděje, která není od Boha, nýbrž od nepřítele Božího a lidského – jak ukazuje její ovoce. Je ovocem pýchy a matkou každého zlého slova a zlého skutku. Naproti tomu každý člověk, který má živou naději v Bohu, je svatý „jako je svatý ten, který ho povolal“³¹. Každý člověk, který může vpravdě říci svým bratřím v Kristu „milovaní, nyní jsme děti Boží... protože ho spatříme takového, jaký jest“, „posvěcuje se tak jako on je svatý“³².

2. Tato naděje (nazývaná v listu Židům „*pléroforia pistos*“ (10,22), a jinde „*pléroforia elpidos*“ (6,11), „plná jistota víry“ a „plná jistota naděje“, nejlepší výrazy, které náš jazyk dokáže použít, ač jsou o mnoho slabší než v originále), jak říká Písmo, zahrnuje jednak svědectví našeho vlastního ducha nebo svědomí, že žijeme v „bezúhonnosti a ryzosti“³³, jednak svědectví Božího Ducha (a to především), který „dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti. A jsme-li děti, tedy i dědicové – dědicové Boží, spoludědicové Kristovi“³⁴.

3. Sledujme dobře, co nás zde Bůh sám učí, když zmiňuje tuto slavnou výsadu svých dětí. Kdo to tu svědčí? Nejen náš duch, nýbrž jiný, totiž Duch Boží. On „dosvědčuje našemu duchu“. Co dosvědčuje? „Že jsme Boží děti. A jsme-li děti, tedy i dědicové – dědicové Boží, spoludědicové Kristovi, trpíme-li spolu s ním,“ zapřeme-li sebe, neseme-li každého dne svůj kříž³⁵, snášíme-li ochotně protivenství nebo pohanu pro něho, „budeme spolu s ním účastni slávy“³⁶. A v kom Duch Boží takto svědčí? Ve všech, kdo jsou Božími dětmi. Tímto argumentem dokládá apoštol v předcházejících verších, že to jsou tito: „Ti, kdo se dají vést Duchem Božím, jsou synové Boží. Nepřijali jste přece Ducha otroctví, abyste opět propadli strachu, nýbrž přijali jste Ducha synovství, v němž voláme: Abba, Otče! Tak Boží Duch dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti“ (Ř 8,14–16).

4. Změna ve v. 15 je pozoruhodná: „Přijali jste Ducha synovství, v němž voláme: Abba, Otče!“ Vy, kteří jste synové Boží, jste na základě svého synovství přijali stejného Ducha synovství, v němž *my* voláme Abba, Otče! *My*, apoštolé, proroci, učitelé (neboť tak lze toto slovo jistě ne nesprávně chápat), *my*, skrze něž jste uvěřili, „služebníci Kristovi a správci Božích tajemství“³⁷. Jako *my* i *vy* máme jednoho Pána, tak máme také jednu naději³⁸. *My* i *vy* jsme zpečetěni jedním „zaslíbeným Duchem“, závdavkem *vašeho* a *našeho* dědictví³⁹. Tentýž Duch dosvědčuje vašemu a našemu duchu, „že jsme Boží děti“.

5. Tak se naplnilo Písmo: „Blahoslavení lkající, nebo oni potěšeni budou.“⁴⁰ Je snadné si představit, že i když zármutek může předcházet toto svědectví Božího Ducha našemu duchu (a skutečně do jisté míry *musí*, když se třese strachem a vědomím, že na nás spočívá Boží hněv), přece jakmile člověk má toto svědectví, jeho „zármutek se promění v radost“⁴¹. Ať byla jeho bolest předtím jakákoli, jakmile ta hodina přijde, „nevpomene už na soužení pro radost“⁴², protože

se z Boha narodil. Možná, že mnozí z vás teď mají zármutek, protože jste „odloučeni od společenství Izraele“, protože jste si vědomi, že nemáte tohoto Ducha, že jste „bez naděje a bez Boha na světě“⁴³. Ale když přijde Utěšitel, potom „vaše srdce se zaraduje“, ano, „vaše radost bude plná“ a „vaši radost vám nikdo nevezme“ (*J 16,22*). Potom řeknete: Radujeme se v Bohu skrze Pána našeho Ježíše Krista, „který nás s ním smířil“ (*Ř 5,11*), „skrze něho jsme získali přístup k této milosti“, k stavu milosti, přízně nebo smíření s Bohem. „V ní stojíme a chlubíme se nadějí, že dosáhneme slávy Boží.“⁴⁴ Apoštol Petr říká: Vás, kterým „Bůh ze svého velkého milosrdenství dal vzkříšením Ježíše Krista nově se narodit k živé naději“, „Boží moc střeží ke spasení. Z toho se radujete, i když snad máte ještě nakrátko projít zármutkem rozmanitých zkoušek, aby se pravost vaší víry prokázala k vaší chvále, slávě a cti v den, kdy se zjeví Ježíš Kristus. Ač ho nyní nevidíte, jásáte nevýslovnou, vznešenou radostí“ (*1Pt 1,3.5–8*). Skutečně nevýslovná! Lidský jazyk není schopen popsat tuto radost v Duchu svatém. Je to ta „skrytá mana“, kterou „nezná nikdo než ten, kdo ji dostává“⁴⁵. Avšak víme, že nejde jen o nějaké drobečky, nýbrž o hojnost i v hlubokém soužení. „Zdali malá jsou potěšování Boha silného“⁴⁶ pro jeho děti, když všechna zemská útěcha selže? Nikoli. Když se rozhojní utrpení, rozhojní se i potěšení jeho Ducha tím více, takže se Boží synové mohou „vysmát zhoubě“⁴⁷, nedostatku, bolesti, peklu a hrobu. Znají toho, který má „klíče od smrti i pekla“⁴⁸ a brzy je „uvrhne do propasti“⁴⁹, a již nyní slyší mohutný hlas z nebe, který praví: „Hle, příbytek Boží uprostřed lidí, Bůh bude přebývat mezi nimi a oni budou jeho lid; on sám, jejich Bůh, bude s nimi, a setře jim každou slzu s očí. A smrti již nebude, ani žalu ani nářku ani bolesti už nebude – neboť co bylo, pomínulo“ (*Zj 21,3–4*).

III.

1. Třetí biblický znak těch, kdo jsou narozeni z Boha, a to znak největší, je láska. „Boží láska je vylita do našich srdcí skrze Ducha svatého, který nám byl dán“ (*Ř 5,5*). „Protože jste synové, poslal Bůh do našich srdcí Ducha svého Syna, Ducha volajícího Abba, Otče“ (*Ga 4,6*). V tomto Duchu hledí neustále na Boha jako na svého smířeného a milujícího Otce a volají k němu o každodenní chléb, o vše potřebné pro duši a pro tělo. Ustavičně vylévají před ním svá srdce, neboť vědí, „že

nás slyší, kdykoliv o něco žádáme“ (1J 5,15). Jejich rozkoš je v něm. On je radostí jejich srdce, jejich „štit“ a „přehojná odměna“⁵⁰. Jejich duše touží po něm, činit jeho vůli je jejich „pokrm a nápoj“⁵¹ a jejich „duše se sytí nejučtější stravou, rty plesají, ústa zpívají chválu“ (Ž 63,6).

2. V tomto smyslu také „každý, kdo má rád toho, kdo zplodil, má rád i toho, kdo je jím zplozen“ (1J 5,1). Jeho duch jásá v Bohu, jeho Spasiteli⁵². Upřímně miluje Pána Ježíše Krista. Tak se „oddává Pánu“, aby s ním byl „jeden duch“⁵³. Jeho duše na něm visí a zvolila si ho za nejpřezřadostivějšího, za „významnějšího nad tisíce jiných“⁵⁴. Ví a cítí, co to znamená „můj milý je můj a já jsem jeho“ (Pís 2,16). „Ty nejkrásnější ze synů lidských, z tvých rtů se line milost, proto ti Bůh navěky žehná!“ (Ž 45,3).

3. Nezbytným ovocem této Boží lásky je láska k našemu bližnímu, ke každému člověku, kterého Bůh stvořil, nepřátele nevyjímaje a nevyjímaje ani ty, kdo nás „proklínají a nenávidí“⁵⁵. Je to láska, kterou milujeme každého člověka *jako sebe samého*, jako milujeme svou duši. Náš Pán to vyjádřil ještě důrazněji, když nás učil „navzájem se milovat jako on miloval nás“⁵⁶. Podobně zní přikázání vepsané do srdce všech, kdo milují Boha: „Abyste se milovali navzájem, jako jsem já miloval vás“⁵⁷. „Podle toho jsme poznali, co je láska, že on za nás položil život. A tak i my,“ dodává apoštol správně, „jsme povinni položit život za bratry“ (1J 3,16). Jsme-li ochotni to činit, pak skutečně milujeme své bratry. Potom „víme, že jsme přešli ze smrti do života, protože“ tak „milujeme své bratry“ (1J 3,14). „Že zůstáváme v něm a on v nás,“ že jsme narozeni z Boha, „poznáváme podle toho, že nám dal svého Ducha“ (1J 4,13). „Neboť láska je z Boha, a každý, kdo“ tak „miluje, z Boha se narodil a Boha zná“ (1J 4,7).

4. Někdo se možná zeptá: „Neříká však apoštol: »V tom je láska k Bohu, že zachováváme jeho přikázání« (1J 5,3)?“ Ano, to je také láska k bližnímu ve stejném smyslu, jako to je láska k Bohu. Ale co z toho chceš vyvodit? Že zachovávání vnějších přikázání je vše, co je zahrnuto v milování Boha z celého srdce, z celé duše, celou silou a v milování bližního jako sebe samého⁵⁸? Že láska k Bohu není postojem duše, nýbrž jen *vnější službou*? A že láska k bližnímu není stavem srdce, nýbrž jenom sledem *vnějších skutků*? Podávat tak divoký výklad apoštolových slov znamená je vyvracet. Jasný, nesporný význam textu spočívá v tom, že znakem nebo důkazem Boží lásky, našeho zacho-

vávání velkého přikázání, je, že budeme zachovávat všechna ostatní jeho přikázání. Skutečná láska, je-li jednou vylita v našem srdci, nás totiž povede k tomuto konání. Proto kdokoli miluje Boha z celého srdce, nemůže než mu sloužit ze své síly.

5. Druhým ovocem Boží lásky (pokud je od ní vůbec lze odlišit) je naprostá poslušnost toho, koho milujeme, a ztotožnění s jeho vůlí, poslušnost všech Božích přikázání, vnitřních a vnějších, poslušnost srdce a života ve smýšlení a v celém způsobu života⁵⁹. A to, co v tom je zřejmě nejjasněji obsaženo, je být „horlivý v dobrých skutcích“⁶⁰, hlad a žízeň po konání dobra všelikým způsobem všem lidem, touha s radostí „vynaložit všechno a být vydán“⁶¹ za každého člověka, a přitom nehledat odplatu v tomto světě, nýbrž jedině při vzkříšení spravedlivých⁶².

IV.

1. Předložil jsem jasně ty znaky nového rodu, které jsem našel v Písmu. Tak Bůh sám odpovídá na závažnou otázku, co znamená narodit se z Boha. Na tuto otázku odpovídá Boží slovo, že znovuzrozen je každý, „kdo se narodil z Ducha“⁶³. To podle úsudku Božího Ducha znamená být synem nebo dítětem Božím: tak věřit v Boha skrze Krista, že se člověk „nedopouští hříchu“⁶⁴ a vždy a všude okouší „pokoj Boží, převyšující každé pomýšlení“⁶⁵. Znamená to mít takovou *naději* v Bohu skrze jeho milovaného Syna, že člověk nemá jen „svědectví dobrého svědomí“⁶⁶, nýbrž také svědectví Božího Ducha, který „dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti“⁶⁷, odkud pak pramení stálá radost v tom, „který nás s ním smířil“⁶⁸. Znamená to tak *milovat* Boha, který miloval vás, jako jste nemilovali žádné stvoření; tak, že jste puzeni milovat všechny lidi jako sebe sama láskou, která nejen vždy plane ve vašem srdci, nýbrž vyzařuje do všech vašich činů a vašich vztahů a činí z vašeho celého života jedinou „práci lásky“⁶⁹, neustálou poslušnost příkazů „budte milosrdní, jako je milosrdný váš Otec“⁷⁰, „svatí buďte, neboť já jsem svatý“⁷¹, „budte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec“⁷².

2. Kdo pak jste vy, kdo jste *takto* narozeni z Boha? Vy jste „poznali, co vám Bůh daroval“⁷³. Dobře víte, že jste Boží děti a „před ním upokojíte své srdce“⁷⁴. A každý z vás, kdo sledoval tato slova, může po-

znávat a vědět vpravdě, zda v tuto hodinu (odpověz Bohu a ne člověku!) je nebo není Boží dítě. Otázka nezná, čím jsi byl učiněn při křtu (nevytáčeš se!), nýbrž čím jsi nyní. Je Duch synovství nyní v tvém srdci? Nechť to je slovo k tvému srdci. Neptám se, zda jsi *byl* narozen z vody a z Ducha⁷⁵, ale ptám se: jsi *nyní* chrámem Ducha svatého, který v tobě přebývá⁷⁶? Dejme tomu, že jsi byl obřezán „obřízkou Kristovou“ (jak apoštol Pavel nazývá křest⁷⁷). Ale spočívá Duch Kristův a Duch slávy na tobě *nyní*? Jinak „je to, jako kdybys nebyl obřezán“⁷⁸.

3. Neříkej tedy ve svém srdci: „Byl jsem *kdysi* pokřtěn, proto jsem *teď* Božím dítětem.“ Toto tvrzení před Bohem neobstojí. Kolik je pokřtěných žráčů a opilců, lhářů a křivopřísežníků, posměvačů a pomlouváčů, smilníků, zlodějů a vyděračů! Myslíš si, že teď jsou Božími dětmi? Ať jsi kdokoli, hodí-li se na tebe jedno jediné z těchto označení, pak o tobě platí, že „tvůj otec je ďábel a ty chceš dělat, co on žádá“⁷⁹. Ve jménu toho, kterého znovu takto křížujete s jeho slovy, která řekl vašim obřezaným předchůdcům, vám pravím: „Hadi, plemeno zmijí, jak uniknete pekelnému trestu?“⁸⁰

4. Jak jinak, než že se znovuzrodíte⁸¹! Potom jste mrtvi pro své viny a hříchy⁸². Říkat proto, že nemůžete být znovuzrozeni, že znovuzrození je pouze ve křtu, znamená odsoudit vás všechny pod prokletí, odevzdat vás peklu bez pomoci a bez naděje. A někteří se budou domnívat, že to je spravedlivé a správné. Ve své horlivosti pro Pána zástupů snad řeknou: „Ano, vyhubte ty amálecké hříšníky⁸³! Zničte ty Gibeónany úplně!“⁸⁴ Nic jiného si nezasluhují!“ Nezasluhují. Ani já, ani ty nic jiného nezasluhujeme. Mou a tvou odplatou stejně jako jejich je peklo. A je to pouhá milost, svobodná, nezasloužená milost, že *my* už teď nejsme v neuhasitelném ohni⁸⁵. Řekneš možná: „Vždyť jsme obmyti,“ byli jsme znovuzrozeni „z vody a z Ducha“. To *byli* i oni! A vůbec to nebrání tomu, abyste *teď* nebyli jako oni. Nebo nevíte, že „co lidé cení vysoko, je před Bohem ohavnost“⁸⁶? Předstupte, vy „svatí tohoto světa“⁸⁷, vy, kdo jste u lidí vážení, a uvidíme, kdo první hodí kamenem po těchto bídných, nehodných šlapat zem, po těchto nevěstkách, cizoložnicích a vrazích. Dříve se však naučte, co znamenají slova: „Kdokoliv nenávidí svého bratra, je vrah“ (1J 3, 15). „Každý, kdo hledí na ženu chtivě, již s ní zcizoložil ve svém srdci“ (Mt 5, 28). „Proradná stvoření! Což nevíte, že přátelství se světem je nepřítelství s Bohem?“ (Jk 4, 4).

5. „Amen, amen, pravím tobě,“ i ty „se musíš narodit znovu“. „Nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit království Boží“ (J 3,3). Nespoléhejte se na nalomenou třtinovou hůl⁸⁸, že jste *byli* znovuzrozeni ve křtu. Kdo popírá, že jste se tehdy stali „Božími dětmi a dědici nebeského království“⁸⁹? Přesto teď jste dětmi ďáblůvými. Proto se musíte znovuzrodit. A nedovolte satanu, aby do vašeho srdce vložil rozumování o slovu, když věc je jasná. Slyšeli jste, jaké jsou znaky Božích dětí. Všichni, kdo je nevykazujete na své duši, ať jste pokřtěni nebo nepokřtěni, je musíte přijmout, jinak navěky zahynete. A jestli jste byli pokřtěni, je vaší jedinou nadějí, že ti, kdo se křtem stali Božími dětmi a nyní jsou dětmi ďábla, mohou opět přijmout „moc státi se Božími dětmi“⁹⁰, mohou znovu získat, co ztratili, i „Ducha synovství, v němž voláme: Abba, Otče“⁹¹.

Amen, Pane Ježíši! Nechť každý, kdo se chystá opět hledat tvou tvář, přijme znovu Ducha synovství a volá Abba, Otče! Dej mu nyní opět moc, aby věřil ve tvé jméno a stal se Božím dítětem, aby věděl a poznal, že má „vykoupení skrze krev jeho, totiž odpuštění hříchů“⁹² a „nedopouští se hříchu, protože se narodil z Boha“⁹³. Nechť je nyní „znovu zplozen v naději živou“⁹⁴, aby „se očišťoval, jakož i on čistý jest“⁹⁵. A protože „je synem“⁹⁶, nechť Duch lásky a slávy spočine na něm a očistí ho od „každé poskvrny těla i ducha“ a naučí ho dokonalému „posvěcení v bázni Boží“⁹⁷.

Poznámky

¹ J 3,3.6; 1,13

² Ř 8,14–16

³ J 3,3

⁴ Viz Jk 2,19

⁵ Viz 2Tm 3,16

⁶ Tomáš Akvinský, *Summa Theologiae*, II. 2, Q. 1

⁷ J 16,30

⁸ Jd 6

⁹ Homilie, *O spasení*, III.

¹⁰ Srv. Fp 3,9

¹¹ Fp 3,3 Kral.

¹² L 7,42

¹³ Ř 3,19

¹⁴ Homilie, *O spasení*, I.

¹⁵ Žd 9,14

¹⁶ Ř 6,2

¹⁷ Ř 6,6

¹⁸ Ř 6,11–14.17–18

¹⁹ Viz Zj 22,18

²⁰ Tamtéž

²¹ Ef 4,14 lidská faleš

²² Viz Zj 22,19

²³ J 14,1

²⁴ Fp 4,7

²⁵ Viz 1K 2,9

²⁶ Viz Mt 7,25; L 6,48

- 27 Viz *Fp* 4,7
- 28 Viz *Fp* 4,11
- 29 *Ž* 112,7
- 30 *1Pt* 1,1
- 31 *Srv.* *1Pt* 1,15
- 32 *1J* 3,2–3
- 33 *2K* 1,12
- 34 *Ř* 8,16*n*
- 35 Viz *L* 9,23
- 36 *Ř* 8,17
- 37 *1K* 4,1
- 38 Viz *Ef* 4,4*n*
- 39 Viz *Ef* 1,13*n*
- 40 *Mt* 5,4 *Kral.*
- 41 *J* 16,20
- 42 *J* 16,21
- 43 *Ef* 2,12
- 44 *Ř* 5,2
- 45 *Zj* 2,17
- 46 *Jb* 15,11 *Kral.*
- 47 *Srv.* *Jb* 5,22
- 48 *Zj* 1,18
- 49 *Srv.* *Zj* 20,3
- 50 *Gn* 15,1
- 51 *Srv.* *J* 4,34
- 52 Viz. *L* 1,47
- 53 *Srv.* *1K* 6,17
- 54 *Pís* 5,10
- 55 *Srv.* *Mt* 5,44
- 56 *Srv.* *J* 13,34
- 57 *J* 15,12
- 58 Viz *L* 10,27
- 59 Viz *1Pt* 1,15
- 60 *Tt* 2,14
- 61 *Srv.* *2K* 12,15
- 62 Viz *L* 14,14
- 63 *J* 3,8
- 64 *1J* 3,9
- 65 *Fp* 4,7
- 66 *Srv.* *2K* 1,12; *1Pt* 3,21
- 67 *Ř* 8,16
- 68 *Ř* 5,11
- 69 *1Te* 1,3 *Kral.*
- 70 *L* 6,36
- 71 *1Pt* 1,16; *srv.* *Lv* 11,44*n*
- 72 *Mt* 5,48
- 73 *Srv.* *1K* 2,13
- 74 *1J* 3,19
- 75 Viz *J* 3,5
- 76 Viz *1K* 6,19
- 77 *Srv.* *Ko* 2,11
- 78 *Ř* 2,25
- 79 *Srv.* *J* 8,44
- 80 *Mt* 23,33
- 81 Viz *J* 3,3
- 82 Viz *Ef* 2,1
- 83 Viz *1S* 15,18
- 84 Viz *2S* 21,1–9
- 85 Viz *Mt* 3,12
- 86 *L* 16,15
- 87 De Valdés, *Křesťanství podle Písem*, II. 5
- 88 Viz *Iz* 36,6
- 89 Homilie, *O spáse*, I. 2
- 90 *J* 1,12
- 91 *Ř* 8,15
- 92 *Ko* 1,14 *Kral.*
- 93 *Srv.* *1J* 3,9
- 94 *Srv.* *1Pt* 1,3 *Kral.*
- 95 *Srv.* *1J* 3,3 *Kral.*
- 96 *Srv.* *Ga* 4,6
- 97 *2K* 7,1

19. Velká výsada těch, kdo jsou narozeni z Boha

Kdo je narozen z Boha, nedopouští se hříchu.

1J 3,9

1. Často se tvrdilo, že narození z Boha je totožné s ospravedlněním, že nový rod a ospravedlnění jsou jen různé výrazy, označující totéž, protože – na jedné straně – kdo je ospravedlněn, je také narozen z Boha a – na straně druhé – kdo je narozen z Boha, je také ospravedlněn. Oba tyto dary dostal každý věřící ve stejném okamžiku. V jednom okamžiku jsou jeho hříchy smazány a on je narozen z Boha.

2. Připustíme-li, že ospravedlnění a znovuzrození jsou časově neoddělitelné, přece je snadno lze rozlišit, protože nejsou totožné, nýbrž mají rozdílnou povahu. Ospravedlnění znamená toliko relativní změnu, nový rod však skutečnou změnu. Bůh činí něco *pro nás*, když nás ospravedlňuje a když nás znovuzrozuje, koná své dílo *v nás*. Ospravedlnění mění náš vnější vztah k Bohu, takže se z nepřátel stáváme dětmi, znovuzrozením se mění naše nejhlubší nitro, takže se z hříšníků stáváme svatými. Ospravedlnění nás navrácí do Boží přízně, znovuzrození nás obnovuje v Boží obraz. Jedno odnímá vinu, druhé odnímá moc hříchu. Ač tedy jsou časově spojeny, přece mají naprosto rozdílnou povahu.

3. Nerozlišování těchto skutečností, nerozlišování velkého rozdílu, který je mezi ospravedlněním a znovuzrozením, způsobilo značný myšlenkový zmatek u mnohých, kdo o tomto tématu psali, zejména když se pokoušeli vysvětlit tuto velkou výsadu Božích dětí a ukázat, že „kdo je narozen z Boha, nedopouští se hříchu“.

4. Abychom to jasně pochopili, bude třeba uvažovat předně o tom, jaký je správný význam výrazu „kdo je narozen z Boha“, a za druhé zkoumat, v jakém smyslu se „nedopouští hříchu“.

I.

1. Za prvé budeme uvažovat o správném významu slova „kdo je narozen z Boha“. Ze všech míst Písma svatého, kde se vyskytuje výraz „narození z Boha“, je zřejmé, že znamená nejen křest nebo vnější změnu, nýbrž velkou vnitřní změnu, jež nastala v duši působením

Ducha svatého, změnu v celém způsobu naší existence. Od okamžiku, kdy jsme narozeni z Boha, žijeme totiž úplně jiným způsobem než předtím. Jsme jakoby v jiném světě.

2. Základ a smysl výrazu lze snadno pochopit. Když prožijeme tuto velkou změnu, můžeme s velkou určitostí říci, že jsme znovuzrozeni, protože je velká podoba mezi okolnostmi přirozeného a duchovního narození. Okolnosti přirozeného narození nám pomohou pochopit duchovní narození.

3. Dítě, které se ještě nenarodilo, se udržuje naživu vzduchem jako všechno živé, avšak *nevnímá* jej. Nevnímá vůbec nic, leda snad slabě a nedokonale. *Slyší málo*, slyší-li vůbec, čidla sluchu jsou ještě zavřená. *Nevidí* nic, oči jsou zavřené a dítě je obklopeno hlubokou tmou. Když se blíží čas jeho narození, objeví se snad slabé počátky života a následkem toho nějaké pohyby, kterými se odlišuje od neživé hmoty. Smysly však jako brány vnímání jsou ještě uzavřené. Proto má dítě sotva jaký styk s viditelným světem. Chybějí mu znalosti, pojem nebo představa o tom, co se v něm odehrává.

4. Příčina, proč ten, kdo se ještě nenarodil, nevnímá viditelný svět, není v tom, že by byl daleko vzdálen (vždyť je velmi blízko, svět ho ze všech stran obklopuje). Příčina je zčásti v tom, že jeho smysly ještě nejsou probuzené, aby mohl mít styk s hmotným světem. Zčásti pak je v tom, že mezi dítětem a světem je dosud silná opona, přes kterou dítě nemůže nic rozpoznat.

5. Jakmile se však dítě narodí na svět, žije úplně jinak. *Vnímá* vzduch, který je obklopuje a který k němu proudí ze všech stran, a dítě jej vdechuje a vydechuje, aby udrželo plamen života. Tím se neustále rozmnožují jeho síly, pohyby a vnímání. Všechny tělesné smysly se probouzejí a posilují vhodným způsobem.

Teď má dítě oči otevřené, takže vidí světlo, které se tiše do nich vlévá, objevuje nejen sebe, nýbrž i nekonečnou rozmanitost věcí, jež předtím vůbec neznalo. Jeho uši jsou otevřené a do nich doléhají zvuky v nesmírné různosti. Každý smysl je zaměstnán předměty, které vnímá, a těmito branami, jimiž dětské nitro má spojení s viditelným světem, nabyvá stále více znalostí z okolí o všem, co je pod sluncem.

6. Tak je tomu i u toho, kdo se narodil z Boha. Než došlo k této velké změně, trvá sice v tom, v němž „žijeme, pohybujeme se, jsme“¹,

Boha však *nevnímá, necítí*, nemá vnitřní povědomí o jeho přítomnosti. Neuvědomuje si Boží dchnutí života, bez něhož ani chvilku nemůžeme existovat. Nevnímá nic z Božích věcí, takže sotva mají vliv na jeho duši, Bůh ho ustavičně volá shůry, avšak člověk neslyší. Jeho uši jsou zavřené, takže neslyší „zaklínače zkušeného v zaklínání“². Nevidí to, co je Duchu Božího, vnitřní zrak je zastřený³, hluboká temnota zakrývá jeho duši a obklopuje ho ze všech stran. Je pravda, že může mít slabé záblesky života, skromné známky duchovního pohnutí. Protože však nemá duchovní smysly, aby rozpoznal duchovní skutečnosti, „nemůže přijmout věci Božího Duchu, nemůže je chápat, protože se dají posoudit jen Duchem“⁴.

7. Má sotva ponětí o neviditelném světě, protože s ním není ve styku. Ne že by byl od něj daleko, vždyť je uprostřed něj, je jím ze všech stran obklopen. „Onen svět“, jak mu zpravidla říkáme, není od žádného z nás daleko, je nad námi a pod námi a na všech stranách⁵. Jen tělesný člověk jej nevnímá. Jednak proto, že nemá duchovní smysly, kterými jediné může rozsuzovat věci Boží, jednak proto, že má tak silnou clonu před očima, že přes ni nemůže prohlédnout.

8. Je-li však člověk narozen z Boha, změní se celý způsob jeho existence. Jeho celá duše teď vnímá Boha a on může říci z vlastní zkušenosti: „Víš o mně, ať sedím nebo vstanu,“ cítím tě na všech svých cestách⁶. „Sevřel jsi mě zezadu i zředu, svou dlaň jsi položil na mě“⁷. Duch nebo dchnutí Boží je bezprostředně vdechnuto do nově narozené duše, a dchnutí, které přichází od Boha, vrací se zase k Bohu: je neustále přijímáno vírou a vrací se neustále zpět láskou, chválou a děkováním. Láska, chvála a modlitba jsou dýcháním každé duše, která se skutečně narodila z Boha. A tímto novým způsobem duchovního dýchání se duchovní život nejen udržuje, nýbrž den ze dne rozmnožuje spolu s duchovní silou a pohybem i vnímáním. Všechny smysly duše jsou probuzeny a „vypěstovány tak, že rozeznají dobré od špatného“⁸.

9. „Osvícený vnitřní zrak“⁹ teď je otevřený a člověk vidí „Neviditelného“¹⁰. Vidí, „jak nesmírně veliký je ve své moci“¹¹ a lásce k těm, kdo věří. Vidí, že Bůh je milosrdný k němu, hříšníku, že je s ním smířen skrze svého Syna. Vidí jasně slitovnou Boží lásku a všechna jeho „vzácná a převeliká zaslíbení“¹². „Bůh, který řekl – ze tmy ať zazáří světlo, osvítil“ a osvěcuje „naše srdce, aby nám dal poznat světlo své slávy

ve tváři Kristově“¹³. Všechna temnota nyní pominula, a on zůstává v světle Boží tváře.

10. Jeho uši teď jsou otevřené a Boží hlas ho už nevolá nadarmo. Člověk slyší a je poslušen nebeského volání, „zná Pastýřův hlas“¹⁴. Všechny jeho duchovní smysly jsou probuzené a on má jasné spojení s neviditelným světem. A tak stále více poznává to, co mu předtím „ani na mysl nepřišlo“¹⁵. Nyní ví, jaký je Boží pokoj, jaká je radost v Duchu svatém, jaká je láska Boží, vylitá do srdcí¹⁶ těch, kdo v něho věří skrze Ježíše Krista. Když je odstraněna clona, která předtím zakrývala světlo a hlas, známost a lásku Boží, pak ten, kdo je zrozen z Ducha, „zůstává v lásce“, „v Bohu zůstává a Bůh v něm“¹⁷.

II.

1. Uvažovali jsme o významu pojmu „kdo je narozen z Boha“ a teď je třeba zjistit, v jakém smyslu se takový člověk „nedopouští hříchu“.

Kdo se narodil z Boha, jak to bylo popsáno, kdo od Boha neustále přijímá dech života do své duše, milostivý vliv jeho Ducha, a neustále jej vydechuje, kdo tak věří a miluje, kdo vírou spatřuje Boží působení na svého ducha a jakousi duchovní reakcí vrací milost, kterou dostal, v neutuchající lásce a chvále a modlitbě, ten nejen „se nedopouští hříchu“, pokud sám sebe střeží¹⁸, ale pokud toto „Boží símě v něm zůstává, nemůže hřešit, protože se narodil z Boha“¹⁹.

2. Hříchem zde rozumím vnější hřích podle prostého, běžného výkladu slova, tedy skutečné, dobrovolné „přestoupení zákona“²⁰, zjeveného, psaného zákona Božího, kteréhokoli Božího přikázání, uznávaného jako přikázání v době, kdy k přestupku došlo. A „kdo je narozen z Boha“, zůstává-li ve víře a v lásce a v duchu modlitby a děkování, se nejen nedopouští, ale nemůže dopouštět hříchu. Pokud věří v Boha skrze Krista, miluje ho a vylévá své srdce před ním, nemůže dobrovolně přestoupit žádné Boží přikázání ani slovem ani konáním toho, o čem ví, že to Bůh zakázal. Pokud „Boží símě v něm zůstává“²¹, tato milující, modlící se, vděčná víra, nutí ho zdržet se všeho, o čem ví, že to je ohavností před Bohem.

3. Zde se však hned objeví potíže, která se mnohým jeví jako nepřekonatelná a která je přiměla, aby popírali jasné apoštoloovo ujištění a vzdali se výsady Božích dětí.

Je zřejmé, že ti, kterým nemůžeme upřít, že jsou skutečně narozeni z Boha (Duch Boží nám ve svém slově o nich toto jednoznačné svědectví dal), nejen mohli hřešit, nýbrž i zhřešili, a to hrubým, vnějším hříchem. Přestoupili jasné, známé Boží zákony, mluvili nebo činili to, o čem věděli, že to Bůh zakázal.

4. Tak se David nesporně narodil z Boha, vždyt' byl pomazán za krále nad Izraelem. Věděl, v koho uvěřil²², posílen vírou vzdal čest Bohu²³. „Hospodin je můj pastýř,“ řekl, „nebudu mít nedostatek. Dopřává mi odpočívát na travnatých nivách, vodí mě na klidná místa u vod. I když půjdu roklí šeré smrti, nebudu se bát ničeho zlého, vždyt' se mnou jsi ty“ (*Ž 23,1.2.4*). Byl naplněn láskou, která ho často vedla ke zvolání: „Miluji tě vroucně, Hospodine, moje sílo. Hospodine, skalní štíte můj, má pevná tvrzi, rohu spásy, nedobytný hrade“ (*Ž 18,2n*). Byl mužem modlitby, vyléval svou duši před Bohem za všech okolností života a překypoval chvalami a děkováním: „Dobrořečiti budu Hospodinu v každém čase“ (*Ž 34,2*). „Ty jsi můj Bůh, tobě vzdávám chválu, vyvyšuji tě, můj Bože“ (*Ž 118,28*). A přece takové Boží dítě mohlo zhřešit, a to hroznými hříchy cizoložství a vraždy.

5. I později, když byl dán Duch svatý v hojné míře, když „život na světlo vyvedl, i nesmrtelnost skrze evangelium“²⁴, nechybějí smutné příklady, napsané jistě pro naše napomenutí²⁵. Tak ten, kterého (pravděpodobně proto, že prodal všechno, co měl a přinesl výtěžek na podporu svých chudých bratří) „apoštolové nazvali Barnabáš“, tj. „Syn útěchy“ (*Sk 4,36*), a který byl tak poctěn v Antiochii, že ze všech učedníků byl vybrán se Saulem, aby odnesl sbírku bratřím v Judstvu (*Sk 11,29n*), tento Barnabáš, jenž byl při návratu z Judstva zvláštním vedením Ducha svatého slavnostně oddělen od ostatních proroků a učitelů „k dílu, k němuž je Bůh povolal“ (*13,1n*), aby provázal velkého apoštola k pohanům a byl spolupracovníkem na všech místech – ten byl později tak ostrý ve své neshodě s apoštolem Pavlem (který „nepokládal za správné vzít Jana s sebou“ na druhou návštěvu bratří, protože „je opustil v Pamfylii a v práci s nimi nepokračoval“), že i on odešel z práce a vzal Jana a „plavil se na Kyr“ (*15,38n*). Opustil toho, se kterým ho Duch svatý tak zvláštním způsobem spojil.

6. Ještě překvapivější příklad než tyto dva uvádí apoštol Pavel v listě Galatským. „Když Petr,“ ten starý, horlivý, první z apoštolů, jeden ze tří, které Pán nejvíce vyznamenával, „přišel do Antiochie, postavil jsem

se otevřeně proti němu, protože byl zřejmě v nepravu. Nejprve jídal totiž společně s pohany²⁶ – obrácenými na křesťanskou víru – jak ho Bůh výslovně poučil, aby si o „žádném člověku nemyslel, že styk s ním poskvřňuje nebo znečišťuje“ (*Sk 10,28*). „Když však přišli někteří lidé z okolí Jakubova, začal couvat a oddělovat se, protože se bál zastánců obřízky. A spolu s ním se takto pokrytecky chovali i ostatní Židé, takže jejich pokrytectvím se dal strhnout i Barnabáš. Když jsem však viděl, že nejdu přímo za pravdou evangelia, řekl jsem Petrovi přede všemi: »Jestliže ty, který jsi Žid, nedodržuješ mezi námi židovský zákon,« neohlížíš-li se na ceremoniální zákon Mojžíšův, »jak to, že nutíš pohany, aby ho dodržovali?«“ (*Ga 2,12–14*). Zde také jeden z těch, kdo nesporně je narozen z Boha, činí jasný, nepopíratelný hřích. Jak se to dá srovnat s ujištěním apoštola Jana, vezmeme-li je ve zřejmém, doslovném významu, že „kdo je narozen z Boha, nedopouští se hříchu“?

7. Odpovídám: Pokud ten, kdo „je narozen z Boha, sám sebe střeží“ (což z Boží milosti dokáže), „Zlý se ho ani nedotkne“. Pokud sám sebe nestřeží, pokud nezůstane ve víře, hřeší jako každý jiný člověk.

Je proto snadné pochopit, jak kterékoli z Božích dětí může opustit svou neochvějnost, a velká Boží pravda, kterou apoštol zvěstuje, přesto zůstane neochvějná a pevná. Nestřežil sám sebe tou milostí, která byla pro něho dostačující²⁷. Upadal krok za krokem, napřed do negativního vnitřního hříchu, nerozněcoval „v sobě dar Boží, který je mu dán“²⁸, nebyl „bedlivý k modlitbám“²⁹, „neběžel k cíli, aby získal nebeskou cenu“³⁰. Potom klesal do skutečného vnitřního hříchu, nakláněl se srdcem k bezbožnosti a popouštěl uzdu zlé žádosti či zlým sklonům. Poté ztratil víru, pohled k odpouštějícímu Bohu, a nakonec Boží lásku. A když už byl slabý a jako každý jiný člověk, stal se schopným spáchat i zjevný hřích.

8. Vysvětleme si to na příkladu. David se narodil z Boha a viděl Boha vírou. Miloval Boha upřímně. Mohl vpravdě říci: „Koho bych měl na nebesích? A na zemi v nikom kromě tebe,“ v žádném člověku nebo věci, „nemám zalíbení.“³¹ A přece zůstala v jeho srdci porušenost jeho přirozenosti, která je semenem všeho zlého.

„Procházel se po střeše královského domu“ (*2S 11,2*), pravděpodobně chválil Boha, kterého z duše miloval, když se podíval dolů a spat-

řil Bat-šebu. Pocítil pokušení, myšlenku, která mířila ke zlému. Duch Boží ho z toho usvědčoval. Bezpochyby slyšel a poznával varovný hlas. Povolil však myšlence a pokušení nad ním začalo získávat vrch. Tím byl jeho duch poskvrněn. Ještě viděl Boha, ale již méně jasně než dříve. Ještě Boha miloval, ale ne stejnou měrou, ne stejnou silou a stejným zápallem. Bůh ho opět pokáral, ač jeho Duch byl zarmoucen, a jeho hlas stále slaběji šeptal: „Hřích ve dveřích leží.“³² „Obrať se ke mně a dojdeš spásy.“³³ David nechtěl slyšet. Podíval se znovu, ne však na Boha, nýbrž na zakázaný cíl, až přirozenost převážila a zažehla v jeho srdci žádost.

Okolo jeho mysli se zavřelo a Bůh mu zmizel ze zorného pole. Víra, nadpřirozené spojení s Bohem, a láska k Bohu ustaly a David se pak vrhl jako kuň do bitvy³⁴ a vědomě spáchal zjevný hřích.

9. Zde vidíte jasně postup od milosti k hříchu, a to krok za krokem. 1) Boží símě milující, vítězí víry zůstává v tom, kdo je narozen z Boha. On „sám sebe střeží a nedopouští se hříchu“. 2) Nastane pokušení, buď ze strany světa, těla nebo ďábla, to je jedno. 3) Duch svatý varuje, že hřích je blízko, a nabádá, aby člověk bděl na modlitbě. 4) On však do jisté míry povolí pokušení, které se mu začíná líbit. 5) Duch svatý je zarmoucen, víra člověka oslabena a jeho láska k Bohu stydne. 6) Duch svatý obviňuje ostřeji a praví: „To je ta cesta, jdi po ní.“³⁵ 7) On se odvrátí od zarmocujícího Božího hlasu a naslouchá líbivému hlasu pokušitele. 8) Zlá žádost počne a rozmáhá se v jeho duši, až víra a láska vymizí. 9) Potom je schopen zjevného hříchu, když moc Páně od něho odstoupila.

10. Objasněme si to na jiném příkladu. Apoštol Petr byl plný Ducha svatého a snažil se zachovat neporušené svědomí před Bohem i lidmi³⁶. Chodil v bezúhonnosti a ryzosti před Bohem³⁷, než „přišli někteří lidé z okolí Jakubova“, jídal společně s pohany³⁸. Věděl, že co Bůh očistil, nebylo poskvrněné nebo nečisté.

Ale „když přišli“, pokušení povstalo v jeho srdci, „bál se zastánců obřízky“³⁹ (židovských konvertitů, kteří horlili pro obřízku a ostatní obřady Mojžíšova zákona) a pokládal přízeň a chválu těchto lidí za víc než chválu od Boha.

Duch svatý ho varoval, že hřích je blízko. Přesto se mu Petr do jisté míry poddal, totiž hříšné bázni z lidí, a jeho víra a láska úměrně slábly.

Bůh ho opět pokáral za to, že dal místo ďáblu. On však nechtěl slyšet hlas svého Pastýře, ale poddal se otrockému strachu a tím opustil Ducha ⁴⁰.

Bůh potom odstoupil, víra a láska uhasly a Petr se dopustil zjevného hříchu: nešel „rovně“, „odděloval se“ od svých křesťanských bratří a svým špatným příkladem, ne-li také radou „nutil pohany, aby dodržovali židovský zákon“ ⁴¹, aby se podřizovali zase „otrockému jhu“, z něhož je „Kristus osvobodil“ ⁴².

Jistě je pravda, že ten, kdo je narozen z Boha, sám sebe střeží a nehřeší, nemůže hřešit. A přece, když sám sebe nestřeží, může spáchat jakýkoli hřích s chtivostí.

III.

1. Z těchto úvah se můžeme za prvé naučit jasně a jednoznačně odpovídat na otázku, která často mátlá mnohé, kteří jsou upřímného srdce: Předchází hřích ztrátu víry, nebo po ní následuje? Zhřeší Boží dítě napřed a tak ztratí víru, anebo napřed ztratí víru a potom hřeší?

Odpovídám: Některý hřích, přinejmenším hřích z opomenutí, tedy vnitřní hřích, musí nutně předcházet ztrátu víry. Ztráta víry pak vždy předchází zjevný hřích.

Čím více věřící zkoumá srdce, tím více bude přesvědčen, že „víra, která se uplatňuje láskou“ ⁴³, vylučuje vnitřní a zjevný hřích z duše, která je „bedlivá k modlitbám“ ⁴⁴. Přesto i pak jsme vystaveni pokušení, zejména hříchu, který se nás snadno přichytí ⁴⁵. Je-li milující oko duše stále upřeno k Bohu, pokušení brzy zmizí. Pakli není, jsme *exelkomenoi* (jak říká apoštol Jakub), „sváděni“ pryč od Boha „svou vlastní žádostivostí“ a *deleaxomenoi*, „vábeni“ přítomnou nebo slíbenou rozkoší ⁴⁶. Potom tato „žádostivost počne“ v nás, „porodí hřích“ ⁴⁷ a když tímto vnitřním hříchem zničí naši víru, uvrhne nás střemhlav do osidla ďáblůva, takže se dopustíme jakéhokoli zjevného hříchu.

2. Z toho, co bylo řečeno, se můžeme za druhé naučit, co znamená Boží život v duši věřícího, v čem spočívá a co bezprostředně a nutně zahrnuje. Zahrnuje stálou přítomnost Božího Ducha svatého, kdy duše vydechuje to, co napřed přijala od Boha, stálou Boží akci v duši a reakci duše vůči Bohu, ustavičnou přítomnost milujícího, omilostňujícího

ho Boha, zjeveného srdci a poznávaného vírou, a ustavičné vrácení lásky, chval a modliteb, obětování všech myšlenek našeho srdce, všech slov našich úst a všech skutků našich rukou, celého těla, duše a ducha v svatou, Bohu milou oběť⁴⁸ v Kristu Ježíši.

3. A potom můžeme za třetí vyvodit naprostou nutnost této reakce duše (ať to nazýváme jakkoli), aby v ní Boží život mohl pokračovat. Je jasné, že Bůh nepůsobí na duši, dokud duše nereaguje na Boha. On nás předchází požehnáním své dobrotivosti. On dříve miluje nás a zjevuje se nám. Když jsme ještě vzdáleni, zve nás k sobě a osvěcuje naše srdce. Jestliže potom nemilujeme toho, který napřed miloval nás⁴⁹, jestliže nechceme naslouchat jeho hlasu, jestliže odvracíme od něho své oko a nechceme jít ke světlu, které nám dává, jeho Duch přestane o nás usilovat. Postupně se odvrátí a nechá nás v temnotách našeho srdce. Nebude dále vdechovat do naší duše, pokud naše duše nebude vydechovat k němu, dokud se naše láska a modlitba a děkování nevrátí k němu jako oběť, v níž má zalíbení.

Nakonec se učme následovat velkého apoštola: „Nepovyšuj se, ale boj se!“⁵⁰ Bojme se hříchu více než smrti nebo pekla, mějme žárlivou (ne však bolestivou) bázeň, abychom nespolehali na své lstivé srdce. „Kdo si myslí, že stojí, ať si dá pozor, aby nepadl.“⁵¹ I ten, kdo nyní pevně stojí v Boží milosti, ve víře, která „přemohla svět“⁵², může upadnout do vnitřního hříchu a tak „ztroskotat ve víře“⁵³. A jak snadno potom nad ním získá nadvládu vnější hřích! Proto, člověče Boží, bdi neustále, abys slyšel Boží hlas! Bdi, aby ses mohl modlit bez přestání⁵⁴, všelikého času a na všelikém místě a vylévat své srdce před ním. Tak budeš vždy věřit a vždy milovat a nebudeš nikdy hřešit.

Poznámky

¹ Sk 17,28

² Ž 58,6

³ Viz Ef 1,18

⁴ 1K 2,14

⁵ Viz Sk 17,23–28

⁶ Ž 139,2n

⁷ Ž 139,5

⁸ Žd 5,14

⁹ Ef 1,18

¹⁰ Žd 11,27

¹¹ Ef 1,19

¹² 2Pt 1,4

¹³ 2K 4,6

¹⁴ Srv. J 10,4

¹⁵ 1K 2,9

¹⁶ Viz Ř 5,5

¹⁷ 1J 4,16

¹⁸ Viz 1J 5,18 pozn.

- 19 *1J 3,9*
20 *1J 3,4*
21 *1J 3,9*
22 Viz *2Tm 1,12*
23 Viz *Ř 4,20*
24 *2Tm 1,10* Kral.
25 Viz *1K 10,11*
26 *Ga 2,11n*
27 Viz *2K 12,9*
28 Srv. *2Tm 1,6* Kral.
29 *1Pt 4,8* Kral.
30 Srv. *Fp 3,14*
31 *Ž 73,25*
32 *Gn 4,7* Kral.
33 Srv. *Iz 45,22*
34 Viz *Jr 8,6*
35 Srv. *Iz 30,21*
36 Viz *Sk 24,16* – o ap. Pavlovi
37 Viz *2K 1,12*
38 *Ga 2,12*
39 Tamtéž
40 Viz *1Te 5,19*
41 *Ga 2,12.14*
42 *Ga 5,1* Kral.
43 *Ga 5,6*
44 *1Pt 4,8* Kral.
45 Viz *Žd 12,1*
46 *Jk 1,14*
47 *Jk 1,15*
48 Viz *Ř 12,1*
49 Viz *1J 4,19*
50 *Ř 11,20*
51 *1K 10,12*
52 *1J 5,4*
53 *1Tm 1,19*
54 Viz *1Te 5,17* Kral.

20. Hospodin – naše spravedlnost

Nazvou ho tímto jménem: Hospodin – naše spravedlnost. Jr 23,6

1. Jak hrozné a jak nesčetné jsou spory, které vznikly o otázky víry! Nejen mezi dětmi tohoto světa, mezi těmi, kteří nevědí, co je pravé náboženství, ale i mezi dětmi Božími, kteří poznali „Království Boží, které je mezi námi“¹, kteří okusili „spravedlnost, pokoj a radost z Ducha svatého“². Jak mnozí z nich obrátili své zbraně jeden proti druhému, místo aby se spojili proti společnému nepříteli, a tak nejen nemařili svůj drahocenný čas, ale neranili ducha jeden druhému, neoslabovali se navzájem a nekazili velké dílo společného Mistra! Jak mnoho slabých tím bylo zraněno! Jak mnoho „chromých klopýtlo na cestě“³! Jak mnoho hříšníků bylo utvrzeno ve své nevážnosti ke všemu náboženství a ve svém pohrdání těmi, kdo je vyznávají! A jak mnoho „svatých v této zemi“⁴ bylo donuceno „plakat vskrytu“⁵!

2. Co by každý, kdo má rád Boha a bližního, neučinil, co by nesnesl, aby se uzdravil z tohoto bolestivého zla, aby ukončil svár Božích dětí, aby obnovil nebo zachoval pokoj mezi nimi? Co by pokládal za příliš cenné, aby se toho vzdal, kromě dobrého svědomí, aby tak mohl podepřít tento vzácný cíl? Dejme tomu, že nedosáhneme toho, aby byla učiněna „přítřz válek až do končin země“⁶, dejme tomu, že nemůžeme smířit všechny Boží děti navzájem, avšak necht' každý dělá, co je v jeho silách, necht' přispěje byt' jen dvěma šarty⁷. Šťastní jsou ti, kdo mohou v jakékoli míře šířit „pokoj a dobrou vůli mezi lidmi“⁸, zejména mezi dobrými lidmi, mezi těmi, kdo stojí pod korouhví „Vládců pokoje“⁹, a proto usilují, pokud na nich záleží, „žít se všemi v pokoji“¹⁰.

3. Byl by to značný krok k tomu slavnému cíli, kdybychom mohli přimět dobré lidi, aby rozuměli jeden druhému. Mnoho hádek povstává čistě z nedorozumění. Často žádná ze zápolících stran nechápe, co ten druhý míní. Z toho plyne, že jeden ostře napadá druhého, ač mezi nimi není ve skutečnosti žádný rozdíl. A přece často není snadné přesvědčit je o tom, zejména když se do toho vloží vášně. Pak to je spojeno s největšími potížemi. Není to však nemožné, obzvláště když se o to snažíme, když nestavíme na důvěře v sebe, ale cele závisíme na tom, u něhož je možné všechno¹¹. Jak snadno může rozptýlit mrak,

osvítit jejich srdce a oba uschopnit, aby rozuměli jeden druhému a pravdě, „která je v Ježíši“^{12!}

4. Jedna pozoruhodná stránka této věci je obsažena ve slovech, která byla citována: „A nazvou ho tímto jménem: Hospodin – naše spravedlnost.“ To je pravda, která sahá hluboko do základů křesťanství a do jisté míry drží jeho rámec pohromadě. Jistě se o ní dá říci to, co Luther řekl o pravdě, která s ní je úzce spjata: je to *articulus stantis vel cadentis ecclesiae*¹³ – křesťanská církev s ní stojí nebo padá. Je to skutečný sloup a základ víry, z níž jedině plyne spasení – *katolické* neboli všeobecné víry, kterou mají všechny Boží děti a o které platí, že „nebude-li (ji) každý cele a neporušeně zachovávat, bez pochyby na věky zahyne“¹⁴.

5. Nemělo by se proto rozumně očekávat, že všichni, kdo vyznávají jméno Páně¹⁵, by v tomto bodě měli být zajedno, i když se jinak liší? Ale jak jsme od toho vzdáleni! Existuje sotva co, v čem by spolu byli tak málo zajedno, v čem by ti, kdo vyznávají, že následují Krista, se zdáli být tak velice odlišní. Říkám „zdáli se být“, protože jsem plně přesvědčen, že mnozí z nich se jenom zdánlivě odlišují. Nesouhlas se spíše týká slov než přesvědčení. A ve slovech je skutečně velký rozdíl, nejen mezi protestanty a římskými katolíky, ale i mezi protestantem a protestantem, ano i mezi těmi, kdo věří v ospravedlnění z víry, kdo v tom i v každé další základní nauce evangelia jsou zajedno.

6. Spočívá-li však rozdíl spíše v *názoru* než ve skutečné *zkušenosti*, spíše ve *vyjadřování* než v *názoru*, jak je potom možné, že i Boží děti se o tento bod tak silně přou navzájem? Lze jmenovat několik důvodů: ten hlavní je, že nechápou jeden druhého a že příliš lpí na svých *názorech* a na zvláštním způsobu *vyjadřování*.

Abychom to alespoň zčásti odstranili, abychom pochopili jeden druhého v tomto ohledu, chci s Boží pomocí ukázat

I. co je spravedlnost Kristova, II. kdy a v jakém smyslu nám je přičtena¹⁶ a ukončím pak krátkou a prostou aplikací.

I.

Spravedlnost Kristova je dvojitá, a to božská a lidská.

1. Božská spravedlnost patří k jeho božské přirozenosti, on je *bo ón*,

„kterýž jest nade všechny Bůh požehnaný na věky“¹⁷, svrchovaný, věčný, „rovný Otci podle božství, avšak poddán Otci podle lidství“¹⁸. To je jeho věčná, podstatná, neproměnná svatost, jeho nekonečná spravedlnost, milost a pravda, ve všem je „on a Otec jedno“¹⁹.

Nedomnívám se však, že by se Kristova božská spravedlnost týkala bezprostředně této otázky. Myslím, že málo lidí, pokud vůbec někdo, tvrdí, že by nám byla *připočtena tato* spravedlnost. Kdokoli drží nauku o přičtení, ten ji vztahuje především, ne-li výhradně, na jeho lidskou spravedlnost.

2. Kristova *lidská spravedlnost* mu náleží podle jeho lidské přirozenosti, neboť on je „prostředník mezi Bohem a lidmi, člověk Kristus Ježíš“²⁰. Tato spravedlnost je buď *vnitřní* nebo *vnější*. Jeho vnitřní spravedlností je obraz Boží²¹, vtisknutý na každou mohutnost a moc jeho duše. Je to otisk jeho božské spravedlnosti, pokud může být dána lidskému duchu. Je to obraz božské čistoty, božské spravedlnosti, milosti a pravdy. Ten zahrnuje lásku, úctu, poddanost Otci, pokoru, tichost, laskavost, lásku k ztraceným a všechny svaté a nebeské rysy. A to všechno v nejvyšší míře, bez jakékoli chybičky nebo přimíšeniny nesvatosti.

3. Jeho *vnější spravedlnost* spočívala v nejmenší míře v tom, že nečinil žádnou nepravost, že nepoznal žádný zjevný hřích jakéhokoli druhu, „v jeho ústech nebyla nalezena lest“²², že nikdy neřekl špatné slovo a neučinil špatný skutek. Potud to je jen *negativní* spravedlnost. Ale i tu kromě něho nikdo nikdy nevykonal a nikdy nemohla náležet nikomu, kdo je narozen z ženy. Jeho vnější spravedlnost však byla také *pozitivní*. „Dobře všecko učinil.“²³ Každým slovem, které řekl, každým skutkem svých rukou „činil vůli toho, který ho poslal“²⁴. V celém životě činil Boží vůli na zemi jako ji činí andělé na nebi. Všecko, co činil a mluvil, bylo přesně to, co v každé situaci bylo správné. Celá jeho poslušnost a každá její část byly dokonalé. „Naplnil všechnu spravedlnost.“²⁵

4. Ale jeho poslušnost zahrnovala více než to. Zahrnovala nejen činění, ale i snášení: snášení celé Boží vůle od okamžiku, kdy přišel na svět, až do chvíle, kdy „na svém těle vzal naše hříchy na kříž“²⁶, až dokončil spásu „a nakloniv hlavu skonal“²⁷. To se nazývá *pasivní* spravedlností Kristovou, ta druhá je *aktivní* spravedlnost. Ale protože

aktivní a pasivní spravedlnost Kristova ve skutečnosti nikdy nebyly od sebe odděleny, nemusíme je ani my oddělovat, když o nich mluvíme a uvažujeme. A vzhledem k oběma v jejich spojení je Ježíš nazýván „Hospodin – naše spravedlnost“²⁸.

II.

Ale kdy kdo z nás může vpravdě říci „Hospodin – naše spravedlnost“? Jinými slovy, kdy nám je Kristova spravedlnost *přičtena* a v jakém smyslu je přičtena?

1. Rozhlédni se po celém světě a uvidíš, že všichni lidé jsou buď věřící nebo nevěřící. To první tedy, co rozumní lidé připustí, je toto: Spravedlnost Kristova je přičtena všem věřícím, není přičtena nevěřícím.

Kdy však je přičtena? Když uvěří. V té chvíli je Kristova spravedlnost jejich. Je přičtena každému věřícímu, jakmile uvěří: víra a Kristova spravedlnost jsou neoddělitelné. Věří-li člověk podle Písem, věří ve spravedlnost Kristovu. Neexistuje práva, to znamená ospravedlňující víra, která nemá za svůj základ spravedlnost Kristovu.

2. Jistě, všichni věřící se nemusí vyjadřovat stejně, nemusí užívat stejné pojmy. Ani se neočekává, že by tak činili, nemůžeme to od nich ani dobře chtít. Tisíc okolností může způsobit, že se od sebe budou lišit ve způsobu vyjadřování. Ale rozdílné vyjadřování nutně neznamená rozdíl ve smýšlení. Různí lidé mohou používat různé výrazy, a přece mít na mysli totéž. Nic není přirozenější, i když tomu často nevěnujeme dostatečně pozornost. Dokonce i pro stejné lidi není snadné používat stejné výrazy, když mluví o stejné věci se značným časovým odstupem, i když se jejich pojetí nezměnilo. Jak potom můžeme přísně žádat od druhých, aby užívali přesně stejné výrazy jako my?

3. Můžeme jít ještě o krok dál. Lidé se mohou lišit svými názory i způsobem vyjadřování, a přesto být účastníky téže vzácné víry. Je možné, že nebudou mít *jasnou představu* toho požehnání, které požívají. Jejich *myšlení* nemusí být *jasné*, a přece jejich zkušenost může být tak ryzí jako naše. Je velký rozdíl mezi přirozenými schopnostmi lidí, zejména jejich chápáním. A tento rozdíl se nesmírně zvětšuje výchovou. To samo o sobě může způsobit nedohledné rozdíly v jejich názorech. A proč by tomu zde mělo být jinak než v jiných případech?

Jejich názory a jejich vyjadřování mohou být zmatené a nepřesné, avšak jejich srdce může lnout k Bohu skrze jeho milovaného Syna a vpravdě mít podíl na jeho spravedlnosti.

4. Prokazujeme tedy shovívavost vůči druhým, kterou bychom si žádali pro sebe, kdybychom byli na jejich místě. Kdo neví (abychom se ještě jednou dotkli tohoto bodu) o úžasném vlivu výchovy? A může někdo, kdo to ví, očekávat dejme tomu od člena římské církve, aby v tomto bodě myslil nebo mluvil jasně? A přece, kdybychom byli slyšeli umírajícího Bellarina, když byl dotázán „na koho ze svatých se obrátíš?“²⁹, jak odpověděl: *Fidere meritis Christi tutissimum* – nejbezpečnější je důvěřovat v zásluhy Kristovy³⁰, tvrdili bychom, že nemá podíl na jeho spravedlnosti, i když má chybné názory?

5. Ale v jakém smyslu je tato spravedlnost přičtena věřícím? V tomto: Všem věřícím bylo odpuštěno a oni byli přijati, ne pro něco, co je v nich, co bylo v nich nebo co snad kdy mohou učinit, ale cele a jedině pro to, co učinil Kristus a co pro ně vytrpěl. Říkám znovu, ne pro něco, co je v nich nebo co udělali oni, ne pro jejich spravedlnost nebo skutky. „On nás zachránil ne pro spravedlivé skutky, které my jsme konali, nýbrž ze svého slitování.“³¹ „Milostí jste spaseni skrze víru. Spasení není z vašich skutků, takže se nikdo nemůže chlubit,“³² ale cele a jedině pro to, co Kristus za nás vykonal a vytrpěl. Jsme „ospravedňováni zadarmo jeho milostí, vykoupením v Kristu Ježíši“³³. To není pouze prostředek, jak *dosáhnout* Boží milost, ale také jak v ní pokračovat. Tak přicházíme k Bohu poprvé a stejně tak k němu přicházíme kdykoliv poté. Chodíme stejnou „cestou novou a živou“³⁴, až se náš duch navrátí k Bohu.

6. To je učení, které jsem stále vyznával a učil po téměř 28 let. Oznámil jsem je celému světu v roce 1738 a od té doby desetkrát nebo dvanáctkrát těmito a mnohými jinými slovy ve stejném smyslu. Vybral jsem je z Homilií naší církve:

„Při našem ospravedlnění musí být nutně spojeno toto: Na Boží straně velké milosrdenství a milost, na Kristově straně zadostiučinění Boží spravedlnosti a na naší straně víra v Kristovy zásluhy. Boží milost tak nevylučuje Boží spravedlnost při našem ospravedlnění, jenom vylučuje spravedlnost člověka jako *zásluhu* našeho ospravedlnění.“³⁵

„Že jsme ospravedlněni pouhou vírou, je řečeno proto, aby našim

skutkům byla jasně vzata jakákoli záslužnost a aby *zásluby* našeho ospravedlnění byly přičteny jedině Kristu. Naše ospravedlnění je dáno zadarmo z pouhé Boží milosti. Protože celý svět nebyl schopen cokoliv dát jako naše výkupné, zalíbilo se Bohu připravit nám bez jakýchkoli našich zásluh Kristovo tělo a Kristovu krev, kterými bylo zapláceno naše výkupné a jeho spravedlnosti učiněno zadost. Kristus je proto nyní spravedlností pro všechny, kteří v něho skutečně věří.“³⁶

7. Písň, uveřejněné asi rok nebo dva roky poté a od té doby pak několikrát (jasně svědectví, že mám stále stejný názor), hovoří v naprosto stejném smyslu. Citovat všechna místa týkající se tohoto bodu by znamenalo přepsat velkou část svazků. Vezměme jednu píseň za všechny. Byla přetištěna před sedmi, pěti, dvěma lety a před několika měsíci:

Kristova krev a spravednost
je svatební můj šat a skvost,
jímž pro nebe se přistrojím
a před Bohem ctně obstojím.³⁷

8. Celá píseň vyjadřuje od počátku až do konce stejné přesvědčení. V kázání o ospravedlnění, které jsem zveřejnil před devatenácti a potom před sedmi nebo osmi lety, vyjadřuji totéž těmito slovy:

„Vzhledem k tomu, že Syn Boží »zakusil smrt za všechny«³⁸, Bůh nyní »usmířil svět se sebou, nepočítá lidem jejich« dřívější »provinění«³⁹. Takže pro svého milého Syna, pro jeho zásluby a utrpení za nás Bůh nyní ráčí pod touto jedinou podmínkou (kterou nás uschopňuje splnit) odpustit trest za naše hříchy, navrátit nás ve svou milost a obnovit naši mrtvou duši k duchovnímu životu jako závdavek věčného života.“⁴⁰

9. To je obšírněji a podrobněji vyjádřeno v *Pojednání o ospravedlnění*, které jsem uveřejnil před rokem:

„Jestliže vztáhnete výraz o »připočtení Kristovy spravedlnosti« na udělení Kristovy spravedlnosti, která zahrnuje jeho pasivní a aktivní poslušnost a přináší výsady, požehnání a dobrodiní, pak lze o věřícím prohlásit, že *je ospravedlněn připočtenou spravedlností Kristovou*. To znamená, že Bůh ospravedlňuje věřícího pro Kristovu spravedlnost a ne pro jeho vlastní spravedlnost.“ Jak praví Calvin: „Kristus nám svou poslušností zjednal a zasloužil milost a přízeň u Boha Otce.“ A dále:

„Kristus nám svou poslušností zjednal nebo koupil spravedlnost.“⁴¹ A ještě: „Všechny takové výrazy jako tyto – že jsme ospravedlněni milostí Boží, že Kristus je naše spravedlnost, že nám Kristus získal spravedlnost svou smrtí a svým vykopením – vypovídají totéž“⁴²: že totiž aktivní a pasivní spravedlnost Kristova je příčinou našeho ospravedlnění a že pro nás u Boha dosáhl toho, že když uvěříme, budeme od něho prohlášeni za spravedlivé.⁴³

10. Někteří možná namítnou: „Vy však tvrdíte, že nám víra je »početna za spravedlnost«⁴⁴.“ Apoštol Pavel to zdůrazňuje znovu a znovu, proto to tvrdím také. Každému, kdo věří, je víra přičtena za spravedlnost, totiž víra ve spravedlnost Kristovu. Ale to je přesně to, co tvrdím. Tímto výrazem nemíním nic víc a nic méně, než že jsme ospravedlněni z víry a ne ze skutků zákona⁴⁵ či že každému věřícímu je odpuštěno a že je přijat pouze pro to, co Kristus vykonal a vytrpěl.

11. „Není však věřící ozdoben nebo přioděn spravedlností Kristovou?“ Jistě je. Proto jsou uvedena slova řečí každého věřícího:

Kristova krev a spravedlnost
je svatební můj šat a skvost.

To znamená, že pro jeho aktivní a pasivní spravedlnost mi je odpuštěno a já jsem přijat u Boha.

„Ale nemusíme svléknout poskvrněný šat⁴⁶ své vlastní spravedlnosti, než můžeme obléknout neposkvrněnou spravedlnost Kristovu?“ Zřejmě musíme, řečeno jednoduše, musíme „činit pokání“, než můžeme „věřit evangeliu“⁴⁷. Musíme být osvobozeni od závislosti na sobě, než můžeme skutečně být závislí na Kristu. Musíme odhodit všechno spoléhání na vlastní spravedlnost, jinak nemůžeme spoléhat na jeho. Dokud nejsme osvobozeni od spoléhání na to, co sami konáme, nemůžeme celé důvěřovat v to, co on vykonal a vytrpěl. Napřed sami přijímáme „rozsudek smrti“⁴⁸, potom důvěřujeme tomu, který žil a zemřel za nás.

12. „Ano, věříš však ve *vnitřní* spravedlnost⁴⁹?“ Ano, na místě, kam patří, ne jako *základ* našeho přijetí u Boha, ale jako jeho *ovoce*, ne místo *přičtené* spravedlnosti, ale jako její *důsledek*. To znamená: já věřím, že Bůh *vstěpuje* spravedlnost každému, komu ji *přičetl*. Věřím, že Ježíš Kristus „se nám stal od Boha posvěcením“⁵⁰ stejně tak, jako se stal spravedlností, nebo že Bůh posvěcuje stejně tak, jako ospra-

vedlňuje všechny, kdo v něho věří. Komu je Kristova spravedlnost vštípena, ten je také Duchem Kristovým učiněn spravedlivým, je obnoven v Boží obraz, stvořený „podle vzoru Božího v spravedlnosti a svatosti pravdy“⁵¹.

13. „Ale nekladeš víru na místo Krista nebo jeho spravedlnosti?“ Na-prosto ne. Dávám bedlivý pozor, abych dal vše na náležité místo. Spravedlnost Kristova je celý a úplný *základ* veškeré naděje. Vírou nás Duch svatý uschopňuje, abychom stavěli na tomto základě. Bůh dává tuto víru. V tom okamžiku jsme přijati u Boha, nikoli však pro tuto víru, nýbrž pro to, co Kristus pro nás vykonal a vytrpěl. Vidíte, že všechno má své místo a jedno neodporuje druhému: věříme, milujeme, usilujeme žít bezúhonně podle všech Hospodinových příkazů⁵². Avšak:

Pokud jsme v těle
na tomto světě,
nedoufáme v sebe
a utíkáme se v Kristovu spravedlnost.
Jen v jeho kříži
základ svůj máme,
přijímáme milost
a věčnou spásu v jeho jménu.⁵³

14. Proto nepopírám Kristovu spravedlnost, stejně jako nepopírám Kristovo božství. Pokud mi někdo vytýká, že popírám jedno, mohl by plným právem tvrdit, že popírám i druhé. Stejně tak nepopírám *příčtenou spravedlnost*, to je další nepěkné a nespravedlivé obvinění. Vždy jsem tvrdil a stále tvrdím, že Kristova spravedlnost je přiřčena každému věřícímu. Ale kdo to popírá? Všichni *nevěřící*, pokřtění i nepokřtění, všichni, kdo tvrdí, že evangelium slávy Kristovy⁵⁴ je *chytře* vymyšlená bajka, všichni sociniáni a ariáni⁵⁵, všichni, kdo popírají svrchované božství Pána, který je vykoupil. Popírají jeho božskou spravedlnost tím, že ho pokládají za pouhé stvoření. A popírají, že by jeho lidská spravedlnost byla přiřčena komukoliv, protože věří, že každý je přijat *pro svou vlastní spravedlnost*.

15. Lidskou spravedlnost Kristovu, alespoň její přiřčení jako jedinou příčinu ospravedlnění hříšníka před Bohem, rovněž popírají členové římské církve, všichni, kdo jsou věrni zásadám této církve. Jsou však mezi nimi jistě mnozí, jejichž zkušenost přesahuje tyto zásady. Ačkoli

se vůbec nedovedou vyjádřit správně, cítí to, co nedokážou vyjádřit. Ačkoli jejich představy o této velké pravdě jsou nezralé jako jejich vyjadřování, přece „srdcem věří“, spočívají cele na Kristu k přítomnému a věčnému „spasení“⁵⁶.

16. K těm, kteří Kristovu spravedlnost popírají, můžeme přiřadit ty z reformovaných církví, kterým se říká *mystikové*. Jeden z předních v tomto století (alespoň v Anglii) byl W.Law. Je známo, že radikálně a horlivě popíral přičtení Kristovy spravedlnosti, stejně jako Robert Barclay, který neváhal prohlásit: „Přičtená spravedlnost je přičtený nesmysl!“⁵⁷ Tzv. kvékři zastávají stejný názor. Dokonce i většina těch, kdo se pokládají za členy anglikánské církve, buď naprosto neznají tuto zvěst a nevědí nic o *přičtené spravedlnosti*, nebo ji popírají spolu ospravedlněním z víry jako škodlivou pro dobré skutky. K nim pak můžeme přičíst značný počet lidí, kterým se obecně říká anabaptisté, spolu s tisíci presbyteriánů a kongregacionalistů, kteří byli právě nedávno osvíceni spisy dr.Taylora⁵⁸. Nejsem však povolán, abych vynášel soudy, ty přenechám Stvořiteli. Avšak troufne si někdo tvrdit, že všichni mystikové (jako např. W.Law), všichni kvékři, všichni presbyteriáni nebo kongregacionalisté a všichni anglikáni, kteří nemají jasno ve svých názorech nebo výrazech, nemají žádnou křesťanskou zkušenost? Že se proto nacházejí ve stavu odsouzení, „bez naděje a bez Boha na světě“⁵⁹? Jakkoli jejich myšlenky mohou být zmatené, jakkoli nevhodné jejich vyjadřování, nejsou mezi nimi mnozí, jejichž srdce je upřímné před Bohem a kteří skutečně znají „Hospodina – naši spravedlnost“?

17. Ale – Bohu buď dík! – my nejsme mezi těmi, kdo mají tak potměšilé pojmy a výrazy. Nepopíráme také *pojmem a věc* samu, ale nechceme je vnucovat jiným. Nechtě používají tyto nebo jiné výrazy, které pokládají za bibličtější, jen když jejich *srdce* stojí na tom, co Kristus vykonal a vytrpěl, aby nám vydobyl odpuštění, milost a slávu. Nedokážu to vyjádřit lépe než slovy J. Herveye, která jsou hodna, aby byla napsána zlatým písmem: „Nejde nám o *určitý soubor výrazů*. Jen když se lidé pokaň jako kající hříšníci u nohou Kristových a když se jako horliví učedníci spolehnou na jeho zásluhy, pak jsou jistě na cestě k blahoslavené nesmrtelnosti.“⁶⁰

18. Je třeba a je možné říci více? Zůstaňme u tohoto vyjádření a všechny spory o tom nebo jiném „výrazu“ budou vymýceny od kořene. Drž-

me se toho: „Všichni, kdo se pokoří jako kající hříšníci u Kristových nohou a jako oddaní učedníci důvěřují v jeho zásluhy, se nacházejí na cestě k požehnané nesmrtelnosti.“ Kde je místo pro hádky? Kdo to popírá? Nesejdeme se všichni na tomto základě? O co se budeme ještě přít? Mírumilovný muž zde navrhuje všem svářícím se stranám pojmy, které sjednocují. Nepotřebujeme lepší. Přijímáme tyto pojmy. Podepisujeme je srdcem i rukou. Označte toho, kdo to odmítne! Je nepřitelem pokoje a kormoutí Izrael⁶¹, je rušitelem Boží církve.

49. My se však bojíme toho, aby někdo nepoužíval výraz „spravedlnost Kristova“ nebo „spravedlnost Kristova mně připočtená“ jako pláštík pro svou nespravedlnost. Poznali jsme, že se tak dalo tisíckrát. Někdo byl např. pokárán pro opilství. Řekl: „Neosobuji si žádnou *vlastní* spravedlnost, *mojí spravedlností* je Kristus.“ Jinému je řečeno, že „lupiči, nespravedliví nebudou mít účast v Božím království“⁶². On s naprostou jistotou odpoví: „Já sám jsem nespravedlivý, ale mám bezúhonnou spravedlnost v Kristu.“ A tak, ač někdo je na hony vzdálen od konání a myšlení jako křesťan, ač nemá smýšlení jako v Kristu Ježíši⁶³ a nechodí jako on chodil, obrací se proti každému usvědčování tím, co nazývá „spravedlností Ježíše Krista“⁶⁴.

20. Protože jsme viděli tolik politováníhodných příkladů tohoto druhu, stali jsme se zdrženlivými při používání těchto výrazů. Nemohu než vyzvat vás všechny, kteří je běžně používáte, ve jménu Boha, našeho Spasitele, kterému patříte a kterému sloužíte⁶⁵, abyste chránili všechny, kdo vás slyší, před tímto hrozným zneužíváním. Varujte je (možná, že dají na *váš* hlas) před dalším „žitím v hříchu, aby se rozhojnila milost“⁶⁶. Varujte je, aby nečinili Krista „služebníkem hříchu“⁶⁷. Varujte je před vyprazdňováním slavného výroku Božího, že „bez svatosti nikdo nespátří Pána“⁶⁸, když budou setrvávat v marné představě, jako by byli *svatí v Kristu*. Varujte je, že zůstanou-li nespravedliví, spravedlnost Kristova jim neprospěje. Volejte nahlas (není k tomu dosti důvodů?), že spravedlnost Kristova nám je přičtena proto, aby „spravedlnost požadovaná zákonem byla naplněna v nás“⁶⁹ a že máme žít „rozumně, spravedlivě a zbožně v tomto věku“⁷⁰.

Zbývá už jen přidat krátkou a jasnou aplikaci. Předně bych se chtěl obrátit na vás, kdo ostře napadáte tyto výrazy a jste hotoví odsoudit jako antinomiány všechny, kdo je užívají. Není to napínání luku na opačnou stranu? Proč byste měli zatracovat všechny, kdo nemluví

přesně tak jako vy? Proč se máte vadit s *nimi* proto, že užívají výrazy, jaké se jim líbí, anebo oni s *vámi*, protože si osobujete stejnou svobodu? Pokud se s vámi vadí z tohoto důvodu, pak nenapodobujte slepou horlivost, kterou sami odsuzujete. Dovolte *jim* alespoň tu svobodu, kterou by oni měli povolit *vám*. A proč byste se zlobili kvůli nějakému *výrazu*? „Ale bylo to zneužití.“ A který výraz nebyl zneužit? Zneužití lze odstranit a použití zůstane. Především však zachovejte důležitý smysl, který v tom výrazu je obsažen. Každé požehnání, ze kterého se těším, vše, čeho se v čase a na věčnosti naději, je dáno cele pouze pro to, co Kristus za mne vykonal a vytrpěl.

Za druhé bych chtěl připojit pár slov vám, kdo máte rádi tyto výrazy. Dovolte mi otázku: Neponechávám dost? Co rozumný člověk může žádat více? Ponechávám celý *význam* toho, oč se přete: že máme všechna požehnání „díky spravedlnosti našeho Boha a Spasitele“⁷¹. Ponechávám na *vás*, abyste používali výraz jaký chcete, byť by to bylo tisíckrát. Jen jej chraňte před hrozným zneužitím, což vám leží na srdci stejně jako i mně. Já sám často používám diskutovaný pojem „příčetná spravedlnost“ a často vkládám tato a podobná slova do úst celého shromáždění. Dovolte mi v tom právo na vlastní úsudek. Dovolte mi, abych jej užíval tak často, jak pokládám za dobré. A nezlobte se na mne, když nepokládám za přiměřené používat každé dvě minuty jiný výraz. Vy můžete, pokud chcete, ale neodsuzujte mne, protože tak nečiním. Neoznačujte mě proto za papežence nebo za „nepřítele Kristovy spravedlnosti“. Mějte *se mnou* trpělivost, jako já ji mám s *vámi*, jinak jak „naplníme zákon Kristův“⁷²? Netvařte se se svými tragickými výkřiky, jako bych „převracel zásady křesťanství“. Kdokoli tak činí, činí mi křivdu. Pán nechť mu to nepokládá za hřích⁷³. Kladu a po mnoho let jsem kladl stejný základ jako vy. A skutečně „nikdo nemůže položit jiný základ než ten, který už je položen, a to je Ježíš Kristus“⁷⁴. Jako vy stavím na něm vnitřní a vnější svatost, a to vírou. Nepřipouštějte proto žádnou nechuť nebo nelaskavost, žádnou podezíravost nebo chladnost ve svém srdci. Je-li jaký *rozdíl názorů*, kde je vaše víra, jestliže nemůžeme *myslet a nechat myslet*? Co vám brání, abyste stejně ochotně odpustili *mně*, jako já odpouštím *vám*? Oč více, když jde jenom o *rozdíl ve výraze*! Dokonce ani to ne, celý spor je o to, zda určitý způsob vyjadřování má být používán *více nebo méně často*! Pokud z toho učiníme jablko sváru, pak skutečně musíme vyhledá-

vat spory! Nenecháme kvůli takovým malichernostem, jako jsou tyto, našim společným nepřátelům prostor k znevažování⁷⁵! Raději konečně utněme příčinu, na kterou čekají! Spojme konečně (ó, proč se tak nestalo už dříve?) svá srdce a své ruce ve službě našemu velkému Mistru. Protože máme „jednoho Pána, jednu víru, jednu naději svého povolání“⁷⁶, posilujme všichni ruce jedni druhým v Bohu a prohlašujme jedněmi ústy v jednotě srdce všem lidem „Hospodin – naše spravedlnost“.

Poznámky

¹ Srv. *L 17,21*

² *Ř 14,17*

³ Srv. *Žd 12,13* pozn.

⁴ Srv. *Ž 16,3*

⁵ *Jr 13,17*

⁶ *Ž 46,10*

⁷ Viz *Mk 12,42* Kral.

⁸ Srv. *L 2,14* Kral.

⁹ *Iz 9,6*

¹⁰ Srv. *Ř 12,18*

¹¹ Viz *Mt 19,26* a j.

¹² *Ef 4,21*

¹³ Nauka, kterou stojí nebo padá církev. O tomto výroku se praví, že jej Luther vyslovil o spravedlnosti z víry.

¹⁴ Athanasiánské vyznání víry, viz J.L.Hromádka, *Křesťanství v myšlení a životě*, Praha 1931, str.144.

¹⁵ Viz *2Tm 2,19*

¹⁶ Angl. „*to impute*“. Wesley užívá tento výraz i tam, kde anglický překlad *King James Version* má „*to count*“, připočíst.

¹⁷ *Ř 9,5* Kral.

¹⁸ Srv. Athanasiánské vyznání

¹⁹ Srv. *J 10,30* Kral.

²⁰ *1Tm 2,5*

²¹ Viz *Gn 1,27*; *2K 4,4*

²² *1Pt 2,22*

²³ *Mk 7,37*

²⁴ Srv. *J 4,34*; *6,38*

²⁵ *Mt 3,15* pozn.

²⁶ *1Pt 2,24*

²⁷ *J 19,30*

²⁸ Na rozdíl od luteránů a kalvinistů, kteří zdůrazňovali Ježíšovu „pasivní spravedlnost“ jako jediný základ spásy, anglikáni spojovali „pasivní a aktivní spravedlnost“.

²⁹ *Jb 5,1*

³⁰ Tato slova se připisují jako poslední slova kardinálu, který zemřel roku 1621, avšak žádný z jeho životopisců je neuvádí.

³¹ *Tt 3,5*

³² *Ef 2,8n*

³³ *Ř 3,24*

³⁴ *Žd 10,20*

³⁵ Anglikánská homilie *O spasení všech lidí*, část I.

³⁶ Tamtéž I.7

³⁷ Zinzendorfovu píseň přeložil J.Wesley do angličtiny a vydal v *Hymns and Sacred Poems*, 1740. (Český překlad je od J.Stránského.)

- ³⁸ *Žd 2,9*
- ³⁹ *2K 5,19*
- ⁴⁰ 5. standardní kázání *Ospravedlnění z víry*, část I.
- ⁴¹ J. Calvin, *Instituce* II.XVII.3, III.–XIV.17
- ⁴² Calvinův komentář ke *Ga 3,6*
- ⁴³ *Treatise of Justification*. Text je zkráceným zněním slov Johna Goodwina, *Imputatio fidei* (1642).
- ⁴⁴ *Ř 4,22*
- ⁴⁵ Viz *Ga 2,16*
- ⁴⁶ Viz *Iz 64,5*
- ⁴⁷ Srv. *Mk 1,15*
- ⁴⁸ *2K 1,9*
- ⁴⁹ Angl. „*inherent*“.
- ⁵⁰ Srv. *1K 1,30*
- ⁵¹ *Ef 4,24* Žilka
- ⁵² Viz *L 1,6*
- ⁵³ Charles Wesley, *Hymns for Christian Friends*, č. 14, v *Hymns and Sacred Poems*, 1749.
- ⁵⁴ Viz *2K 4,4*
- ⁵⁵ Stoupenci Lelia (1526–1567) a Fausta Socinia (1539–1604), kteří zavrhli klasické trojiční učení a nahradili je unitářskou christologií.
- ⁵⁶ Srv. *Ř 10,10*
- ⁵⁷ Robert Barclay, *Apology*, ve *Works* (1718).
- ⁵⁸ Dr. Taylor z Norwichu, vůdčí postava nonkonformistů v 18. století, který zdůrazňoval unitářství.
- ⁵⁹ *Ef 2,12*
- ⁶⁰ James Hervey, *Theron and Aspasio*, dial. II (4. vyd. 1761).
- ⁶¹ Viz *1Pa 2,7* Kral.
- ⁶² *1K 6,9n*
- ⁶³ Viz *Fp 2,5*
- ⁶⁴ *2Pt 1,1*
- ⁶⁵ Viz *Sk 27,23*
- ⁶⁶ Srv. *Ř 6,1*
- ⁶⁷ *Ga 2,17*
- ⁶⁸ Srv. *Žd 12,14*
- ⁶⁹ *Ř 8,4*
- ⁷⁰ *Tt 2,12*
- ⁷¹ *2Pt 1,1*
- ⁷² Srv. *Ga 6,2*
- ⁷³ Viz *Sk 7,60* Kral.
- ⁷⁴ *1K 3,11*
- ⁷⁵ Viz *2S 12,14*
- ⁷⁶ Srv. *Ef 4,4n*

21. Kázání našeho Pána na hoře

Výklad první

Když spatřil zástupy, vystoupil na horu; a když se posadily přistoupili k němu učedníci. Tu otevřel ústa a učil je:

Blaze chudým v duchu,

neboť jejich jest království nebeské.

Blaze těm, kdo pláčou,

neboť oni budou potěšeni.

Mt 5, 1–4

1. Náš Pán „chodil po celé Galileji“ (Mt 4,23) od doby, kdy „Jan je uvězněn“ (v. 12); nejen „učil v jejich synagogách, kázal evangelium království Božího“, ale také „uzdravoval každou nemoc a každou chorobu v lidu“. ¹ Přirozeným důsledkem toho bylo, že „velké zástupy z Galileje, Desítměstí, z Jeruzaléma, Judska i ze Zajordání ho následovaly“ (v. 25). „Když spatřil zástupy“, které žádná synagoga nemohla pojmout, i kdyby tu nějaká byla nablízku, „vystoupil na horu“, kde bylo dosti místa pro všechny, kteří „chodili k němu odevšad“. ² „A když se posadil“ po židovském způsobu, „přistoupili k němu jeho učedníci. Tu otevřel ústa“ (tento výraz naznačuje počátek slavné řeči) „a učil je“.

2. Všimněme si, kdo to zde mluví, abychom si dali pozor, jak slyšíme. ³ Je to Pán nebe i země, Stvořitel všeho, který má právo volně naložit s veškerým svým stvořením, Pán náš, Vládce, jehož království trvá od věčnosti a který vládne vším, velký Zákonodárce, který může prosadit všechny své zákony, „může spasit i zahubit“, ⁴ ba potrestat věčnou záhubou daleko od své tváře a slávy své moci. ⁵ Je to věčná moudrost Otcova, který ví, že jsme jen stvoření ⁶ a rozumí našemu nejvlastnějšímu složení, který ví, jak si stojíme vůči Bohu, vůči sobě, vůči ostatnímu stvoření, které Bůh učinil, a v důsledku toho pak přizpůsobil každý svůj zákon na všechny okolnosti, do nichž nás postavil. Je to On, kdo „je ke všem dobrotivý, nade vším, co učinil, se slitovává“, ⁷ Bůh lásky, – který se vzdal nebeské slávy, přišel od Otce, aby lidem zvěstoval jeho vůli, a potom se zase navrátil k Otci –, který byl poslán od Boha, aby „otevřel oči slepých“ ⁸ a dal světlo „těm, kdo jsou ve tmě“. ⁹ Je to ten velký prorok Páně, o němž Bůh dávno prohlásil: „Kdo by má slova, která on bude mluvit mým jménem, nepo-

slouchal, toho já sám budu volat k odpovědnosti“ (*Dt 18,19*), nebo jak praví apoštol: „A každý, kdo toho proroka neuposlechne bude vyhlazen z mého lidu“ (*Sk 3,23*).

3. A čemu to učí? Syn Boží, který přišel z nebe, je zde a ukazuje nám cestu k nebi, k místu, které pro nás připravil,¹⁰ i slávu, kterou měl dříve, než byl svět.¹¹ Učí nás znát pravou cestu k věčnému životu, cestu vedoucí do království, jedinou pravou cestu – neboť není žádné jiné kromě ní: všechny ostatní vedou do zahynutí. Podle povahy toho, kdo mluví, jsme pevně přesvědčeni, že zvěstoval plnou a dokonalou vůli Boží.¹² Nepřidal ani puntík navíc – nic, co by byl nepřijal od Otce, ani nic neubral – neostýchal se zvěstovat celou Boží vůli,¹³ tím méně vyslovil něco špatného, co by bylo v rozporu s vůlí Toho, který ho poslal.¹⁴ Všechna jeho slova jsou v každém ohledu pravdivá a správná a přetrvávají navěky.

Snadno poznáme, že když vysvětluje a stvrzuje tato věrná a pravdivá slova, vyvrací přitom nejen omyly zákoníků a farizeů, jež byly falešným komentářem tehdejších židovských učitelů, kteří převraceli slovo Boží, ale opravuje všechny praktické omyly, jež jsou neslučitelné se spasením a mohly by se někdy v křesťanské církvi ozvat; všechny komentáře, kterými by (takzvaní) křesťanští učitelé kterékoli doby nebo kteréhokoli národa mohli převracet slovo Boží a učit neobezřetné duše, takže by si přivolávali smrt poblouděním svého života.¹⁵

4. Proto si také všimněme, koho tu vlastně učí. Nejen apoštol: kdyby učil jenom je, nemusel „vystoupit na horu“. Pokojík v Matoušově domě nebo v domě kteréhokoli z jeho učedníků by byl pojal všech dvanáct. Ani se nezdá, že učedníků, „kteří přistoupili k němu“, bylo jenom dvanáct. *Hoi mathetai autou*, bez jakéhokoli důrazu na toto slovo, se může vztahovat na všechny, kdo toužili „učit se od něho“.¹⁶ Ale aby nebylo naprosto žádné pochybnosti, aby bylo úplně jasné, že tam, kde je řečeno „otevřel ústa a učil je“, slovo *je* zahrnuje celý zástup těch, kdo s ním šli na horu, musíme si povšimnout závěrečného verše sedmé kapitoly: „Když Ježíš dokončil tato slova, zástupy, *hoi ochloi*, žasly nad jeho učením, neboť je (zástupy) učil jako ten, kdo má moc, a ne jako zákoníci.“¹⁷

A nebyly to pouze tyto zástupy, které s ním byly na hoře a kterým zvěstoval cestu ke spáse,¹⁸ ale byli to všichni lidé, celé lidské pokole-

ní, děti i nenarozené – všechny generace, které ještě přijdou až do skonání světa a uslyší slova tohoto života.

5. To všechno lidé připustí vzhledem k některým částem následujícího výkladu. Nikdo např. nepopře, že to, co je řečeno o „chudobě v duchu“, se nevztahuje na celé lidstvo. Mnozí se však domnívali, že jiné části se týkaly jen apoštolů nebo prvních křesťanů nebo Kristových kazatelů a že nikdy nebyly určeny všem lidem, takže se jich vlastně netýkají.

Neměli bychom se však právem tázat, kdo jim řekl, že některé části tohoto výkladu se týkají pouze apoštolů nebo křesťanů apoštolského věku či Kristových kazatelů? Pouhé tvrzení ještě není dostatečným důkazem k podepření tak důležitého bodu. Učil nás snad náš Pán, že se některé části jeho kázání netýkají všeho lidstva? Bezpochyby by nám to byl pověděl, kdyby tomu tak bylo, nebyl by opomenul tak důležitou informaci. Řekl to však? Kde? V kázání samém? Ne, zde o tom není nejmenší zmínky. Řekl to jinde? V některém jiném kázání? Nenajdeme jedinou zmínku, že by to kdy byl řekl zástupům či učedníkům. Zanechal snad některý z apoštolů nebo jiných inspirovaných autorů takovou instrukci ve svých záznamech? Naprosto ne. V celém Božím slově nenajdeme žádné takové tvrzení. Kdo tedy jsou ti, kteří jsou o tolik moudřejší než sám Bůh? Moudřejší nad to, co je psáno?¹⁹

6. Namítnou možná, že sama logika věci vyžaduje takové omezení. Jestliže tomu tak je, pak to musí být jeden ze dvou důvodů: Buď by kázání bez takového omezení nedávalo smysl, nebo by bylo v rozporu s jinými místy v Písmu. Tomu tak však není. Prozkoumáme-li jednotlivá místa, ukáže se jasně, že vůbec není absurdní vztahovat vše, co náš Pán pravil, na všechny lidi. A není to v rozporu s ničím, co řekl, ani s žádným místem Písma. Ukáže se dokonce, že buď se všechny části tohoto kázání vztahují na všechny lidi, anebo se na ně nevztahuje vůbec žádná část, neboť všechny jsou propojeny, jsou spojeny jako kameny v klenbě, ze které nemůžeme vyjmout ani jeden jediný, nemá-li se zřítit celá stavba.

7. A konečně můžeme sledovat, jak náš Pán zde učí. Jako vždy, zejména pak zde mluví tak, že „nikdo nikdy takto nemluvil“.²⁰ Ne jako svatí lidé kdysi, ač mluvili „z popudu Ducha svatého“.²¹ Ne jako Petr nebo Jakub, Jan či Pavel. Ti jistě byli rozumní stavitelé v jeho církvi.²³

Avšak co do stupně nebeské moudrosti není sluha nad svého Pána.²³ Nikdy a v žádném případě. Nezdá se, že by Pán měl kdy v úmyslu předložit najednou – v jinou dobu nebo na jiném místě – celý nárys svého náboženství, dát nám ucelený přehled křesťanství, popsat dopodrobna povahu té svatosti, bez níž nikdo nespatří Pána.²⁴ Jednotlivé části popsal při tisícířech různých příležitostech. Avšak úmyslně nepodal jinde celkový přehled, jenom zde. V celé Bibli nemáme nic podobného, leda bychom z Písma vyjmuli krátký náčrt svatosti, který Bůh podává v oněch deseti slovech nebo příkázáních, daných Mojžíšovi na hoře Sinaj. Ale i zde je velký rozdíl mezi oběma. „Ano, ona sláva vůbec nebyla slávou ve srovnání s touto slávou vše přesahující“ (2K 3, 10).

8. Nadevše pak s jakou úžasnou láskou zde Boží Syn zjevuje Otcovu vůli lidem! Nevede nás znovu k „hořícímu ohni, temnotě, mráкотě, bouři“.²⁵ Nemluví, jako když „na nebi zaburácel, Nejvyšší vydal svůj hlas, krupobití a hořící uhlí“.²⁶ Oslovuje nás nyní svým tichým, jemným hlasem.²⁷ „Blahoslavení (nebo šťastní) chudí v duchu.“ Šťastní jsou plačící, tiší, ti, kdo hladovějí a žízňají po spravedlnosti, milosrdní, ti, kdo mají čisté srdce: šťastní u cíle i na cestě, šťastní v tomto životě i v životě věčném – jako by řekl: Kdo chce žít a chtěl by vidět dobré dny? Hle, já vám ukážu, po čem vaše duše touží, vizte cestu, kterou jste tak dlouho marně hledali! Cestu utěšenou, cestu tichosti, radostného pokoje,²⁸ cestu k nebi dole a k nebi nahoře.

9. A s jakou autoritou učí! Právem mohou říci „ne jako zákoníci“.²⁹ Všimněte si způsobu (který nelze popsat slovy), tvářnosti, s jakou mluví! Ne jako Mojžíš, Boží služebník, ne jako Abraham, Boží přítel, ne jako některý z proroků nebo jako kdokoli ze synů lidských. Je to víc než lidské, víc, než co odpovídá kterémukoli stvoření. Mluví zde Stvořitel veškerenstva – Bůh, Bůh se zjevuje! Ano, *bo ón*, Bytost nad každou bytostí, Jahve, Ten, který jest, Svrchovaný, Bůh, který je nade všemi, pochválený navěky.³⁰

10. Tato Boží řeč, přednesená nejznamenitější metodou, kdy každá následná část osvětluje předcházející, se zpravidla – a to ne nesprávně – dělí na tři hlavní části: první je v páté kapitole, druhá v šesté a třetí v sedmé. V první je předložen souhrn pravého náboženství v osmi částech, vysvětlených a zajištěných v následujících oddílech páté kapitoly proti falešným výkladům lidí. V druhé jsou pravidla pro správ-

ný úmysl, který máme mít při všem svém jednání, oproštěný od světských žádostí nebo úzkostného pečování o životní potřeby. V třetí jsou varování před hlavními překážkami náboženství, zakončená aplikací.

I.

1. Náš Pán předně předkládá souhrn pravého náboženství v osmi bodech, které v další části páté kapitoly vysvětluje a zajišťuje proti falešným výkladům lidí.

Někteří se domnívali, že v nich chtěl podtrhnout různé stupně křesťanovy cesty, kroky, které křesťan postupně činí na cestě do zaslíbené země. Jiní měli za to, že všechny zde uvedené části se týkají každého křesťana v každé době. Proč bychom neměli připustit jedno i druhé? Jaká je mezi oběma výklady nesrovnalost? Jistě můžeme jak „chudobu v duchu“, tak každý zde zmíněný znak v každé době najít ve větší či menší míře u každého opravdového křesťana. A stejně tak platí, že opravdové křesťanství vždy začíná u chudoby v duchu a pokračuje v pořadí, jaké je zde uvedeno, až by „Boží člověk byl dokonalý“.³¹ Začněme u nejnižšího z těchto Božích darů, avšak tak, že se jej nevzdáme, až nás Bůh zavolá, abychom šli dopředu: ³² „k čemuž jsme již dospěli, toho se držme“, ³³ „úsilně chvátejme“ ³⁴ k tomu, co je před námi, k nejvyššímu Božímu požehnání v Kristu Ježíši.

2. Základem všeho je „chudoba v duchu“. Proto náš Pán začíná zde: „Blaze chudým v duchu, neboť jejich je království nebeské.“

Ne neprávem lze předpokládat, že když náš Pán pohleděl na ty, kdo byli kolem něho, a viděl, že tu nebylo mnoho bohatých, ale že tu byli spíše chudí tohoto světa, využil příležitosti, aby přešel od časných věcí k věcem duchovním. „Blahoslavení“, praví (nebo *šťastní* – tak by se totiž toto slovo mělo chápat v tomto a v následujících verších), „chudí v duchu“. Neříká, ti kdo jsou chudí co do vnějších statků (možná, že někteří z nich mají tak daleko ke štěstí jako monarcha, který sedí na trůnu), ale „chudí v duchu“, ti, jejichž srdce je bez ohledu na vnější okolnosti ve stavu, jenž je prvním krokem k opravdovému štěstí v tomto světě i ve světě budoucím.

3. Někteří se domnívali, že slovo „chudí v duchu“ zde označuje ty, kdo milují chudobu, kdo jsou oproštěni od chamtivosti; milování peněz, kdo se bohatství spíše obávají, než by po něm toužili. Snad je

k tomuto úsudku přivedlo to, že své myšlení plně soustředili na tento výraz, nebo že vzali v úvahu závažné poznání apoštola Pavla, že „kořenem všeho toho zla je láska k penězům“.³⁵ A proto se mnozí zcela zbavili nejen bohatství, nýbrž světských statků vůbec. Z toho důvodu zřejmě vznikly sliby dobrovolné chudoby v římské církvi: lidé předpokládali, že tak vysoký stupeň této základní milosti musí být velkým krokem do nebeského království.

Zřejmě však nepostřehli, že výrok apoštola Pavla je třeba chápat s určitou zdrženlivostí, jinak není pravdivý. Láska k penězům totiž není „kořenem“ – jediným kořenem – „všeho zlého“. Existuje tisíc jiných kořenů zla, jak nás denně poučuje smutná zkušenost. Apoštol Pavel může mít na mysli jenom to, že to je kořen mnohého zla, víc možná než kterákoli jiná neřest. Za druhé tento smysl výrazu „chudí v duchu“ naprosto neodpovídá záměru našeho Pána, který chce položit všeobecný základ, na němž by stála celá stavba křesťanství, záměr, kterému by naprosto neodpovídalo vystoupení proti jedné jediné neřesti: i kdybychom předpokládali, že i to má na mysli, nemůže to být vše. Za třetí nelze předpokládat, že to vůbec má na mysli, leč bychom ho obvinili z očividné mnohomluvnosti: pokud „chudoba v duchu“ je toliko osvobozením od chamtivosti, milování peněz nebo bažení po bohatství, pak by se kryla s tím, co zmiňuje později, bylo by to pouze součástí „čistoty srdce“.³⁶

4. Kdo tedy jsou „chudí v duchu“? Jsou to pokorní, kteří znají sebe, kteří jsou usvědčeni z hříchu, jimž Bůh dal ono první pokání, předcházející víru v Krista.

Takový člověk už nemůže říci „jsem bohat, mám všechno a nic už nepotřebuji“, protože ví, že je „ubohý, bědný a nuzný, slepý a nahý“.³⁷ Je přesvědčen, že je skutečně duchovně chudý, že v něm není žádné duchovní dobro. „Ve mně nepřebývá dobro“,³⁸ praví, ale to, co je zlé a ohavné. Hluboce si je vědom odporného malomocenství hříchu, které si přinesl z lůna své matky a které pokrývá celou jeho duši a maří každou její sílu a schopnost. Stále více vidí zlé sklony, které vyrůstají ze zlého kořene: pýchu a nadutost ducha, neustálý sklon smýšlet o sobě výš, než se sluší,³⁹ marnivost, touhu po vážnosti nebo cti, která pochází od lidí, nenávisť nebo závist, žárlivost nebo pomstu, zlobu, zlomyslnost nebo hořkost, zakořeněné nepřátelství proti Bohu a proti člověku,⁴⁰ „které se projevuje v deseti tisících podobách, lás-

ku ke světu, svévoli, nerozumné a škodlivé tužby,⁴¹ které jsou v hloubi jeho duše. Je si vědom toho, jak hluboce se provinil jazykem, ne-li bezbožnými, neskromnými, nepravdivými nebo nelaskavými slovy, tedy řečí, která „nebuduje“, která nedává „posluchačům milost“,⁴³ a proto je podle Božího úsudku zkažená a zarmucuje Ducha svatého. Má teď neustále na očích své zlé skutky; kdyby je měl vyjmenovat, bylo by jich „tolik, že je vypovědět nelze“.⁴³ Právě tak by mohl chtít sečíst „mořský písek a krůpěje deště a dny věčnosti“.⁴⁴

5. Má teď také před očima svou vinu: zná trest, jaký si zasloužil, i kdyby to bylo jenom pro jeho „soustředění na sebe“,⁴⁵ pro celkovou zkaženost jeho bytosti; čím více pak pro všechny zlé žádosti a myšlenky, pro všechna hříšná slova a hříšné skutky! Ani na okamžik nepochybuje o tom, že nejmenší z nich zasluhuje pekelné zatracení, „kde červ jejich neumírá a oheň nehasne“.⁴⁶ Nadevše pak na něm těžce spočívá vina, že „neuvěřil ve jméno jednorozeného Syna Božího“.⁴⁷ Říká: „Jak bych mohl uniknout, pohrdnu-li tak slavným spasením!“⁴⁸ „Kdo nevěří, již je odsouzen“ a „hněv Boží na něm zůstává“.⁴⁹

6. Zač však získá člověk svůj život zpět?⁵⁰ Život, který propadl spravedlivé pomstě Boží? „Jak předstoupí před Hospodina?“⁵¹ Jak mu zaplatí, co mu dluží? Kdyby od této chvíle zachovával nejdokonalejší poslušnost vůči každému Božímu přikázání, nesmazal by tím ani jediný hřích, ani jediný čin minulé neposlušnosti: vždyť Bohu dluží veškerou službu, kterou je schopen vykonávat od tohoto okamžiku až na věčnost; kdyby i to mohl splatit, nikterak tím nemůže změnit to, co učinil předtím. Vidí proto, že je naprosto bezmocný, že neodčiní minulé hříchy, že Bohu nemůže dát žádnou náhradu, zaplatit výkupné za vlastní duši.

Ale i kdyby mu Bůh odpustil vše v minulosti pod podmínkou, že už nikdy nebude hřešit, že v budoucnu bude cele a nepřetržitě poslouchat všechna jeho přikázání: pak dobře ví, že by mu to nebylo nic platné, protože to je podmínka, kterou nikdy nemůže splnit. Ví a cítí, že není schopen uposlechnout ani vnější Boží přikázání, vidí, že je nemůže naplnit, protože jeho srdce setrvává v přirozené hříšnosti a porušenosti – jako špatný strom nemůže dávat dobré ovoce.⁵² Není schopen očistit hříšné srdce: u lidí to je nemožné.⁵³ Takže ani neví, jak by měl začít chodit po cestě Božích přikázání.⁵⁴ Neví, jak má na tuto cestu vykročit. Je obklopen hříchem a zármutkem a strachem,

nenachází žádné východisko a může pouze volat: „Pane, zachraň mě, nebo zahynu!“⁵⁰

7. „Chudoba v duchu“, tedy znamená první krok při běhu, jak nám je uloženo,⁵⁶ je prostě povědomím našich vnitřních a vnějších hříchů a naší viny a bezmocnosti. Někteří tomu nadneseně říkali „ctnost pokory“⁵⁷ a učí nás, abychom byli hrdí na to, že víme, že zasluhujeme zatracení. Ale výrok našeho Pána je úplně jiného druhu; nesděluje posluchači nic jiného než myšlenku naprostého nedostatku, holého hřichu, bezmocné viny a bídy.

8. Tam, kde se velký apoštol snaží přivést hříšníky k Bohu, mluví stejným způsobem. Říká: „Boží hněv se zjevuje z nebe proti každé bezbožnosti a nepravosti lidí“ (*Ř 1, 18*) – obvinění, které pak hned obrátí na pohanský svět, a tím dokazuje, že všichni jsou pod Božím hněvem. Dále ukazuje, že Židé nejsou o nic lepší, a jsou proto pod stejným odsouzením. A to vše ne proto, aby dosáhli „vznešené ctnosti pokory“, ale „aby byla umlčena každá ústa a aby celý svět byl před Bohem usvědčen z viny“.⁵⁸

Dále pak ukazuje, že se nejen provinili, nýbrž že byli i bezmocní. To je jasný smysl všech těch výrazů: „Ze skutků zákona, nebude před ním nikdo ospravedlněn“; ⁵⁹ „nyní však je zjevena Boží spravedlnost bez zákona, Boží spravedlnost skrze víru v Ježíše Krista“; ⁶⁰ „jsme přesvědčeni, že se člověk stává spravedlivým vírou bez skutků zákona“ ⁶¹ – výrazy směřující k jednomu bodu, aby totiž „pýchu od muže vzdálily“, ⁶² aby ho pokořily do prachu, aniž by ho učily hledět na jeho pokoru jako na ctnost, aby ho naplnily hlubokým přesvědčením o jeho naprosté hříšnosti, vině a bezmocnosti, které vrhají hříšníka zbaveného všeho, ztraceného a zničeného, na silného Spomocníka, „Ježíše Krista spravedlivého“.⁶³

9. Zde si nelze nevšimnout, že křesťanství začíná právě tam, kde pohanská mravnost končí: u „chudoby v duchu“, „usvědčení z hřichu“, ⁶⁴ u nedostatku „vlastní spravedlnosti“.⁶⁵ Hned první bod v náboženství Ježíše Krista jde za veškeré pohanské náboženství. To bylo vždy skryto před moudrými tohoto světa,⁶⁶ takže celý jazyk Římanů se všemi vylepšeními Augustova věku nemá ani výraz pro pokoru (slovo *humility*, které jsme si v angličtině vypůjčili z latiny, zde má – jak známo – úplně jiný význam); takové slovo nebylo ani ve výrazově bohaté řečtině, až je pak vytvořil velký apoštol.⁶⁷

10. Kéž bychom cítili, co oni nebyli schopni vyjádřit! Hříšníku, probud se! Poznej sebe! Poznej a uvědom si, že ses „zrodil v nepravosti, a v hříchu tě počala matka“ tvá⁶⁸ a ty sám jsi kupil hřích na hřích od doby, kdy jsi dokázal rozlišovat dobro od zla. Pokoř se pod mocnou ruku Boží⁶⁹ jako ten, kdo je vinen smrtí věčnou, a odvrhni, zřekni se, zavrhni jakoukoli představu, že bys kdy byl schopen pomoci si sám! Budiž veškerou tvou nadějí, že budeš obmyt krví a obnoven všemocným Duchem toho, který „na svém těle vzal naše hříchy“ na kříž“.⁷⁰ Pak budeš svědčit: „Blaze chudým v duchu, neboť jejich je království nebeské.“

11. To je to království nebeské nebo Boží, které je „v nás“,⁷¹ totiž „spravedlnost, pokoj a radost v Duchu svatém“.⁷² A co jiného je spravedlnost než Boží život v duši, smýšlení jako v Kristu Ježíši,⁷³ obraz Boží vrytý v srdci, obnoveném nyní podle podoby toho, který je stvořil? Co jiného než Boží láska, protože on napřed miloval nás,⁷⁴ a láska ke všem lidem kvůli němu?

A co jiného je tento Boží pokoj než klid duše, sladké spočinutí v Ježíšově krvi, které neponechává žádnou pochybnost, že nás přijal? To vyhání všelikou bázeň, kromě milující synovské bázně nezarmoutit našeho Otce, který je v nebesích.

Toto vnitřní království zahrnuje také „radost v Duchu svatém“ který v našem srdci zpečetuje „vykoupení v Kristu Ježíši“, Kristovu spravedlnost, přičtenou nám „skrze odpuštění předešlých hříchů“,⁷⁵ který nám nyní dává „závdavek našeho dědictví“,⁷⁶ té koruny, kterou nám dá v onen den Pán, ten spravedlivý Soudce.⁷⁷ Lze je právem nazvat „královstvím nebes“, protože nebe již je otevřené v duši, v níž již vytryskly prameny rozkoší,⁷⁸ které tekou po pravici Boží na věčnost.

12. „Jejich je království nebeské.“ Ať jsi kdokoli, komu Bůh dal být „chudým v duchu“ a kdo jsi poznal, že jsi ztracený, máš na to právo pro milostivé zaslíbení toho, který nikdy neklame.⁷⁹ Je pro tebe koupeno krví Beránkovou. Je velmi blízko: jsi na pokraji nebe. Ještě krok a vstoupíš do království spravedlnosti, pokoje a radosti. Jsi napořád hříšný? „Hle, beránek Boží, který snímá hříchy světa.“⁸⁰ Jsi nesvatý? Viz „přímluvce u Otce, Ježíše Krista spravedlivého“.⁸¹ Nejsi schopen učinit zadost za nejmenší ze svých hříchů? „On je smírnou obětí za“ všechny tvé „hříchy“.⁸² Věř v Pána Ježíše Krista, a všechny tvé hříchy

jsou shlazeny. Jsi zcela nečistý na duši a na těle? Zde je „pramen k obmytí hříchu a nečistoty“.⁸³ „Vstaň... abys byl obmyt ze svých hříchů“:⁸⁴ nepochybuj už v nevěře o tomto slibu. Vzdej Bohu chválu. Uvěř! Zvolej z hloubi svého srdce:

Ano, cele se Ti oddávám,
hledím na prolitou krev,
sebe a svůj hřích ti vydávám,
Pane můj a Smírce.⁸⁵

13. Potom se od něho naučíš být „pokorného srdce“.⁸⁶ To je ta pravá křesťanská pokora, která plyne z povědomí, že nás Bůh miluje a smířil skrze Krista Ježíše.⁸⁷ „Chudoba v duchu“ v tomto smyslu začíná tam, kde končí vědomí viny a vědomí Božího hněvu. Je neustálým povědomím toho, že jsme na něm cele závislí při každé dobré myšlence, slovu nebo skutku, že jsme naprosto neschopni konat dobro, leč nás „každou chvíli zavlažuje“,⁸⁸ a má odpor k chvále lidí u vědomí, že všechna chvála patří toliko Bohu. S tím je spojen milující ostych, hluboké pokoření před Bohem i za hříchy, o nichž víme, že nám je odpustil, a za hřích, který dosud zůstává v našem srdci, i když víme, že nám není přičten k našemu odsouzení. Přesto však se den ze dne prohlubuje poznání vrozeného hříchu. Čím více porosteme v milosti, tím více uvidíme zoufalou převrácenost svého srdce. Čím více se budeme rozmáhat v známosti a lásce Boží skrze našeho Pána Ježíše Krista (těm, kteří neznají Boží moc k spasení, se to může jevit jako velké tajemství), tím více odhalíme své odcizení od Boha, nepřátelství, které je v naší tělesné mysli a potřebu úplného obnovení v spravedlnosti i opravdové svatosti.⁸⁹

II.

1. Ten, kdo nyní začíná poznávat vnitřní království nebeské, nemá však o něm skoro žádnou představu. „V dobách pohody řekl: »Mnou nikdy nic neotřese. Hospodine, svou přízní jsi mocnou učinil mou horu.«⁹⁰ Hřích je tak sražen pod jeho nohy,⁹¹ že ani nemůže věřit, že by v něm ještě zůstával. Dokonce i pokušení je umlčeno a už se neozývá, nemůže se přiblížit, ale stojí opodál. Je nesen vysoko ve vozích radosti a lásky, „vznáší se jak orel“.⁹² Náš Pán však dobře věděl, že tento stav vítězství většinou netrvá dlouho. Proto hned dodává: „Blaze těm, kdo pláčou, neboť oni budou potěšeni.“

2. Nesmíme si myslet, že toto zaslíbení platí těm, kdo pláčou kvůli něčemu světskému, kdo mají zármutek a tíseň jenom kvůli určité světské těžkosti nebo kvůli nějaké újmě, jako je např. ztráta dobré pověsti nebo přátel či majetku. Stejně tak málo platí těm, kdo se trápí pro strach z nějakého časného zla, kdo chřadnou pro starosti či pro žádost po pozemských věcech, pro kterou „zemdlívá srdce“.⁹³ Nemysleme si, že „od Pána něco dostanou“:⁹⁴ vždyť On nenaplnuje všechny jejich myšlenky. Proto „pomíjejí jako stín, nadarmo kvalitují“.⁹⁵ Pán jim praví: „Má ruka vám způsobí, že ulehnete v trápení.“⁹⁶

3. Plačící, o kterých zde mluví náš Pán, jsou ti, kdo pláčou z úplně jiného důvodu: pláčou po Bohu, po tom, v němž se radovali „nevýslovnou radostí“,⁹⁷ když jim dal zakusit dobré, omilostňující „slovo a moc budoucího věku“.⁹⁸ Nyní však „skrývá tvář a propadají děsu“,⁹⁹ nemohou ho vidět přes tmavý mrak. Vidí pokušení a hřích – o nichž se domnívali, že vymizely, aby se už nevrátily – jak opět povstávají se vši silou proti nim a ze všech stran je drží v šachu. Není na tom nic divného, jestliže jejich duše je v úzkosti,¹⁰⁰ jestliže se jich zmocňují zmatek a tíseň. A jejich velký nepřítel neopomene využít příležitosti a zeptat se: „Kde je tvůj Bůh?“¹⁰¹ Kde je blaženost, o které mluvíš? Počátek království nebeského? Zdali Bůh řekl: „Tvé hříchy jsou ti odpuštěny?“¹⁰² Jistě to Bůh neřekl. Byl to jenom sen, iluze, výplod tvých vlastních představ. Jestliže tvé hříchy jsou odpuštěny, proč potom jsi takový? Může omilostněný hříšník být tak nesvatý?“ A když pak, místo aby hned volali k Bohu, diskutují s tím, který je moudřejší než oni, dostanou se skutečně do těžkostí, do zármutku srdce, do nevýslovného trápení. A i když Bůh opět ozáří duši a odejme všechny pochybnosti o své minulé milosti, pak stále ještě ten, kdo je „slabší ve víře“,¹⁰³ může být pokoušen a kormoucen při pohledu do budoucnosti, zejména když ožije vnitřní hřích a uvrhne ho do žalu, takže mu hrozí pád. Potom nechť opět zvolá:

Mám hřích, že bojím se, když upředu
tu poslední svou nit, pak zhynu na břehu!...¹⁰⁴

abych snad neztroskotal ve víře¹⁰⁵ a moje konce nebyly horší než začátky¹⁰⁶

Až poslední ráz vydechnu
a neproměněn v peklo jdu.¹⁰⁷

4. Jisté je, že toto soužení se „v tu chvíli nikdy nezdá příjemné, nýbrž krušné, později však přináší ovoce pokoje a spravedlnosti těm, kdo jím prošli“. ¹⁰⁸ Proto „blaze těm, kdo“ takto „pláčou“, budou-li „očekávat na Hospodina“ ¹⁰⁹ a nedají-li se odchytil od cesty ¹¹⁰ nepříjemnými těšiteli ¹¹¹ ze světa, budou-li s rozhodností odmítat všechny útechy hříchu, bláznovství a marnosti, všechny marné rozkoše a zábavy světa, všechny radovánky, které se „použitím ničí“ ¹¹² a které slouží pouze k tomu, aby ochromily a otupily duši tak, aby už nevnímala sebe ani Boha. Požehnaní jsou ti, kdo „poznávají Hospodina“ ¹¹³ a napořád odmítají všeliká jiná potěšení. Oni budou potěšeni utěšováním jeho Ducha, novým projevem jeho lásky: svědectvím, že byli přijati v Nejmilejším, ¹¹⁴ a toto svědectví už od nich nebude odňato. Tato „plná jistota víry“ ¹¹⁵ pohltí všechnu pochybnost a trýznivou bázeň. Bůh jim nyní dává pevnou naději trvalé podstaty a „věčné potěšení ze své milosti“. ¹¹⁶ Aniž bychom diskutovali o tom, zda je možné, aby „odpadli“ ¹¹⁷ ti, „kdo byli už jednou osvíceni a kdo se stali účastníky Ducha svatého“, ¹¹⁸ stačí jim říci, pro moc, která nyní na nich spočívá: „Kdo nás odloučí od lásky Kristovy? Jsem si jist, že ani smrt ani život, ani přítomnost ani budoucnost, ani výšiny ani hlubiny, ani co jiného nedokáže nás odloučit od lásky Boží, která je v Kristu Ježíši, našem Pánu!“ (Ř 8,35.38–39).

5. Tento celý proces truchlení po vzdáleném Bohu a nabytí radosti z jeho blízkosti se zdá být nastíněn v tom, co náš Pán řekl svým apoštolům v noci před ukřižováním: „Dohadujete se mezi sebou o tom, že jsem řekl: Zanedlouho mě nespátříte a zanedlouho mě opět uzříte? Amen, amen, pravím vám, vy budete plakat a naříkat“, totiž až mě neuvídíte, „ale svět se bude radovat“, bude nad vámi triumfovat, jako by vaše naděje teď skončila. „Budete se rmoutit“ pro pochybnosti, strach, pokušení, nesmírnou touhu, „ale váš zármutek se promění v radost“ při návratu toho, kterého vaše duše miluje. „Žena, když rodí, má zármutek, neboť přišla její hodina; ale když porodí dítě, nevzpomíná už na soužení pro radost, že na svět přišel člověk. I vy máte nyní zármutek“, rmoutíte se a nedáte se potěšit. „Uvidím vás však opět a vaše srdce se zaraduje“ tichou vnitřní radostí, „a vaši radost vám nikdo nevezme“ (J 16,19–22).

6. Ale ač tento pláč skončil, ustoupil svaté radosti při příchodu Utěšitele, je tu jiný pláč, požehnaný pláč, který zůstává Božím dětem. I pak

ještě pláčí pro hříchy a neštěstí lidí: „pláčí s plačícími“.¹¹⁹ Pláčí pro ty, kdo nepláčou sami nad sebou, pro ty, kdo hřeší proti vlastní duši. Pláčí pro slabost a nevěrnost těch, kdo do jisté míry jsou spaseni od svých hříchů. „Kdo je slab, aby oni nebyli slábí? Propadá někdo pokušení, aby oni se tím netrápili?“¹²⁰ Pláčí pro potupu, která se neustále činí Králi nebes a země. Neustále si to s hrůzou uvědomují, což dodává jejich duchu hlubokou vážnost, která roste od chvíle, kdy oči jejich poznání byly otevřeny¹²¹ a oni neustále vidí ohromné moře věčnosti bez dna a bez břehů, které už pohltilo milióny lidí a chystá se pohltnout další. Vidí zde dům Boha věčného na nebesích, tam peklo a zkázu nepřikryté,¹²² a proto cítí důležitost každého okamžiku, který se na chvíli objeví a pak navždy zmizí.

7. Avšak všechna tato Boží moudrost je bláznovstvím u světa.¹²³ „Pláč“ a „chudoba v duchu“ jsou pro ně hloupostí a pošetilostí. Je dobré, je-li jejich úsudek tak příznivý, a oni je neoznačují za pouhou ubrečenost a melancholii či přímo za pomatenost a šílenství. Nebylo by vůbec divu, kdyby tak usuzovali ti, kdo Boha neznají. Dejme tomu, že dva lidé půjdou spolu, jeden z nich se náhle zastaví a s očividným náznakem strachu a překvapení zvolá: „Nad jakou propastí to stojíme! Hleď, jsme v nebezpečí, že se rozsekáme na kusy! Ještě krok, a zřítíme se do hluboké propasti. Zastav! Za nic na světě nepůjdu dál.“ Když pak druhý člověk, který si připadá přinejmenším stejně bystrý, hledí dopředu a nic z toho nevidí – co si o svém druhu pomyslí jiného, než „že se pomátl“,¹²⁴ že to v hlavě nemá v pořádku, že mnoho náboženství (není-li vinen mnohým věděním) ho zajisté „připravilo o rozum“?¹²⁵

8. Nechtě se však Boží děti, „truchlící na Sijónu“,¹²⁶ nedají ničím z toho zviklat. Vy, jejichž oči jsou osvíceny, nedejte se zneklidňovat těmi, kdo ještě chodí v temnostech. Neputujte žitím jako přelud:¹²⁷ Bůh a věčnost existují. Nebe i peklo jsou před vámi skutečně otevřené, a vy stojíte na pokraji velké propasti. Pohltila už více národů a pokolení a lidí a jazyků¹²⁸ než lze slovy vyjádřit, a stále zeje, aby pohltila lehkomyšlné, ubohé lidi, ať ji vidí, anebo nevidí. Volejte nahlas! Nešetřete nikoho! Pozvedněte svůj hlas k tomu, který vládne časem a věčností, volejte za sebe i za své bratry, abyste byli nalezeni hodni ujit zkáze, která přijde jako ničivá bouře.¹²⁹ Abyste byli bezpečně přeneseni přes všechno vlnobití a všechny bouře do nebes, jak jste si přá-

li.¹³⁰ Plačte nad sebou, dokud on vám nesetře každou slzu z očí.¹³¹) A i potom plačte nad bídou, která přijde na svět, dokud Pán neučiní konec bídě a hříchu, nesetře slzy ze všech tváří a „zemi naplní poznání Hospodina, jako vody pokrývají moře“.¹³²

Poznámky

- ¹ *Mt 4,23*
² *Mk 1,45*
³ *Viz L 8,18*
⁴ *Jk 4,12*
⁵ *Srv. 2Te 1,9*
⁶ *Ž 103,14*
⁷ *Ž 145,9*
⁸ *Viz J 10,21; srv. 11,37*
⁹ *L 1,79*
¹⁰ *Viz J 14,2,3*
¹¹ *Viz J 17,5*
¹² *Viz Ř 12,2*
¹³ *Viz Sk 20,27*
¹⁴ *Viz J 4,34; 6,38.40*
¹⁵ *Viz apokryfní Knihu moudrosti 1,12.*
¹⁶ *Srv. Mt 11,29*
¹⁷ *Mt 7,28n*
¹⁸ *Viz Sk 16,17*
¹⁹ *Viz 1K 4,6*
²⁰ *J 7,46*
²¹ *2P 1,21*
²² *Viz 1K 3,10*
²³ *Viz J 15,20*
²⁴ *Viz Žd 12,14*
²⁵ *srv. Žd 12,18*
²⁶ *Ž 18,14*
²⁷ *Viz 1Kr 19,12*
²⁸ *Viz Př 3,17*
²⁹ *Mt 7,29; Mk 1,22*
³⁰ *Viz Ř 9,5*
³¹ *Srv. 2Tm 3,17 Kral.*
³² *Viz L 14,10*
³³ *Fp 3,16*
³⁴ *Srv. Fp 3,14 Kral.*
³⁵ *1Tm 6,10*
³⁶ *Srv. Mt 5,8*
³⁷ *Zj 3,17*
³⁸ *Ř 7,18*
³⁹ *Viz Ř 12,3 Kral.*
⁴⁰ *Viz Ř 8,7*
⁴¹ *Viz 1Tm 6,9*
⁴² *Ef 4,29*
⁴³ *Ž 40,6*
⁴⁴ *Apokryfní kniha Sírachovec 1,2.*
⁴⁵ *Ř 8,7*
⁴⁶ *Mk 9,44.46*
⁴⁷ *J 3,18*
⁴⁸ *Srv. Žd 2,3*
⁴⁹ *J 3,18.36*
⁵⁰ *Viz Mt 16,26*
⁵¹ *Srv. Mi 6,6*
⁵² *viz Mt 7,18; L 6,43*
⁵³ *Viz Mt 19,26*
⁵⁴ *Viz Ž 119,35*
⁵⁵ *Srv. Mt 8,25*
⁵⁵ *Viz Žd 12,1*
⁵⁷ *Výraz použil téměř náhodně William Law v Christian Perfection a před ním John Selden v Table Talk.*
⁵⁸ *Ř 3,19*

- 59 Ř 3,20
- 60 Ř 3,21n
- 61 Ř 3,28
- 62 Jb 33,17 Kral.
- 63 1J 2,1
- 64 Srv. J 8,46
- 65 Srv. Fp 3,9
- 66 Viz Mt 11,25
- 67 V klasické latině se pohybuje význam slova *humilitas* od nízkosti (výšky, rodu, stavu) až po slabost, nepatrnost.
- 68 Ž 51,7
- 69 Srv. 1Pt 5,6
- 70 1Pt 2,24
- 71 L 17,21. J.Wesley překládá řecké *entos* (uvnitř) jako „within“, „ve“. V *Poznámkách k Novému zákonu* píše: „Království Boží je ve vás, mezi vámi – Nedívej se do vzdálených dob nebo na odlehlá místa. Je nyní uprostřed vás, přišlo, je přítomno, v duši každého skutečně věřícího; je to duchovní království, vnitřní princip. Kdekoli existuje, tam existuje v srdci.“
- 72 Ř 14,17
- 73 Viz Fp 2,5
- 74 Viz 1J 4,19
- 75 Ř 3,24n. Zde Wesley užívá pojem „imputované Kristovy spravedlnosti“, darované omilostněnému hříšníkovi při ospravedlnění. Později, při sporu s kalvinisty, tento pojem odmítne jako „dvojnásobný, nebiblický... snadno špatně vyložitelný.“
- 76 Ef 1,14
- 77 Viz 2Tm 4,8
- 78 Viz Ž 36,9
- 79 Viz Tt 1,2 Kral.
- 80 J 1,29
- 81 1J 2,1
- 82 1J 2,2
- 83 Za 13,1
- 84 Sk 22,16
- 85 Z písně *Waiting for Christ the Prophet* (druhé písně s tímto názvem) ze sbírky *Hymns and Sacred Poems* (1742).
- 86 Srv. Mt 11,29
- 87 Viz 2K 5,18
- 88 Viz 27,3
- 89 Viz Ef 4,24
- 90 Ž 30,7n
- 91 Viz Ř 16,20
- 92 Iz 40,31
- 93 Př 13,12
- 94 Jk 1,7
- 95 Srv. Ž 39,7 Kral.
- 96 Iz 50,11
- 97 1Pt 1,8
- 98 Žd 6,5
- 99 Ž 104,29
- 100 Viz Ž 43,5
- 101 Ž 42,11
- 102 Viz L 5,20
- 103 Ř 14,1
- 104 John Donne, *A Hymn to God the Father*. J.Wesley zmiňuje toto dvojverší v *Deníku* dne 24. 1. 1738.
- 105 Viz 1Tm 1,19
- 106 Viz L 11,26
- 107 Z písně „Groaning for Redemption“, ze sbírky *Hymns and Sacred Poems* (1742).
- 108 Žd 12,11

¹⁰⁹ *Ž 27,14* Kral.
¹¹⁰ Viz *Jb 31,7*
¹¹¹ Viz *Jb 16,2*
¹¹² *Ko 2,22*
¹¹³ *Oz 6,3*
¹¹⁴ Viz *Ef 1,6*
¹¹⁵ *Žd 10,22*
¹¹⁶ *2Te 2,16*
¹¹⁷ *Žd 6,6*
¹¹⁸ *Žd 6,4*
¹¹⁹ *Ř 12,15*
¹²⁰ Viz *2K 11,29*

¹²¹ Viz *Ef 1,18*
¹²² Viz *Jb 26,6*
¹²³ Viz *1K 2,14*
¹²⁴ Viz *Mk 3,21*
¹²⁵ *Sk 26,24*
¹²⁶ *Iz 61,3*
¹²⁷ Viz *Ž 39,7*
¹²⁸ Viz *Zj 14,6*
¹²⁹ Viz *Př 1,27*
¹³⁰ Viz *Ž 107,30*
¹³¹ Viz *Zj 7,17; 21,4*
¹³² *Iz 11,9*

i

22. Kázání našeho Pána na hoře

Výklad druhý

Blaze tichým, neboť oni dostanou zemi za dědictví.

Blaze těm, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni.

Blaze milosrdným, neboť oni dojdou milosrdenství.

Mt 5,5–7

I.

1. Když „zima pominula“, když „nadešel čas prozpěvování, hlas hrdličky je slyšet v naší zemi“,¹ když ten, kdo potěšuje plačící, se navrátil, „aby byl s nimi na věky“,² když v jasu jeho přítomnosti se rozplynou mraky, temné mraky pochybování a nejistoty, přejdou bouře strachu, vlny zármutku se utiší a duch opět „jásá v Bohu, jejich Spasiteli“,³ pak se toto slovo slavně naplnilo, potom ti, kdo byli potěšeni, mohou vydávat svědectví: „Blaze tichým (nebo: šťastni jsou tiší), neboť oni dostanou zemi za dědictví.“

2. Avšak kdo jsou tiší? Ne ti, kdo se nad ničím netrápí, protože nic neznají, kdo nejsou znepokojeni zlem, protože nerozpoznají zlo od dobra. Ne ti, kdo jsou chráněni před ranami života tupou netečností, kdo díky své přirozenosti nebo své vycvičenosti jsou jako kus dřeva či kámen a nic jimi nepohne, protože nic necítí. Zhrublí filozofové jsou v tomto ohledu naprosto neteční. Netečnost má k tichosti stejně daleko jako k lidskosti. Člověk pak těžko pochopí, jak některý křesťan z ryzejších věků, zejména některý z církevních otců, si je může splést a zaměnit jeden z nejhroších omylů pohanství za odnož pravého křesťanství.⁴

3. Křesťanská tichost také neznamená, že člověk je bez horlivosti pro Boha, a rovněž neznamená neznalost nebo netečnost. Tichost se vyhýbá jakémukoli extrému v nadsazování i v podceňování. Neničí, ale vyrovnává vlastnosti, o nichž Bůh nad přírodou nikdy neprohlásil, že by je milost vykořeňovala, ale podřídí je náležitému řádu a zachová je v něm.⁵ Milost vyrovnává mysl správným způsobem. Drží rovnováhu mezi hněvem a smutkem a strachem, zachovává střední cestu za všech životních okolností a nekloní se ani napravo, ani nalevo.

4. Zdá se tedy, že se tichost vlastně týká nás samých. Může se však vztahovat k Bohu nebo k bližnímu. Když se tato pravá vyrovnanost života vztahuje k Bohu, říká se jí zpravidla odevzdanost – tiché podrobení všemu, co s námi Bůh zamýšlí, i když se to snad nelíbí naší přirozenosti, a neustálé vyznávání: „On je Hospodin. Ať učiní, co je dobré v jeho očích.“⁶ Uvažujeme-li o tichosti spíše vzhledem k nám samým, nazýváme ji trpělivostí nebo spokojeností. Když ji obrátíme k jiným lidem, pak to je vlídnost vůči dobrým a laskavost vůči zlým.

5. Ti, kdo jsou skutečně tiší, dovedou jasně rozeznat zlo a dokáží je také snést. Jsou *vnímaví* pro vše toho druhu, přesto však je tichost drží na uzdě. Jsou mimořádně „horliví pro Hospodina zástupů“,⁷ jejich horlivost však vždy řídí znalost a při každé myšlence a při každém slovu a skutku ji usměrňuje láska k bližnímu stejně jako láska k Bohu. Nechtějí udusit žádné zanícení, které Bůh vštípil do jejich povahy, aby je přivedl k moudrým cílům. Oni však stojí nade všemi vášněmi, všechny si je podmanili a uplatňují je jen k uskutečňování těchto cílů. I ty prudší a méně líbivé vášně lze uplatnit při uskutečňování nejněžnějších cílů. Dokonce i nenávisť, hněv a strach, jsou-li uplatněny proti hříchu a usměrněny vírou a láskou, jsou jako zdi a hradby pro duši, takže ten zlý se nemůže přiblížit, aby škodil.

6. Je zřejmé, že tento božský povahový rys v nás má nejen zůstat, ale má se v nás den ze dne rozmáhat. Příležitosti k jeho uplatnění a tím k rozmnožování nebudou nikdy chybět, pokud žijeme na zemi. „Potřebujeme vytrvalost, abychom splnili“ a strpěli „Boží vůli a dosáhli toho, co bylo zaslíbeno“.⁸ Potřebujeme odevzdanost, abychom za všech okolností mohli říci „ne jak já chci, ale jak ty chceš“.⁹ A potřebujeme „být laskaví ke všem“,¹⁰ obzvláště k zlým a nevděčným, jinak budeme přemoženi zlem, místo abychom přemáhali zlo dobrem.¹¹

7. Tichost však nekrotí jen vnější činy, jak kdysi učili zákoníci a farizeové a jak špatní učitelé, kteří nejsou vyučeni od Boha, neopomenou zdůrazňovat v každém věku. Náš Pán nás před povrchním chápáním varuje a ukazuje nám pravou šíři tichosti těmito slovy: „Slyšeli jste, že bylo řečeno otcům: »Nezabiješ! Kdo by zabil, bude vydán soudu.« Já však vám pravím, že již ten, kdo se hněvá na svého bratra bez příčiny, bude vydán soudu; kdo snižuje svého bratra, bude vydán radě; a kdo svého bratra zatracuje, propadne ohnivému peklu“ (*Mt 5,21–22*).

8. Náš Pán zde řadí pod záhlaví vraždy i hněv, který nesahá dále než k srdci, který se neprojeví vnější nelaskavostí, ba dokonce ani prudkým slovem.

„Kdo se hněvá na svého bratra“ – na kohokoli, neboť všichni jsme bratři; kdokoli pocituje jakoukoli nelaskavost ve svém srdci, cokoli, co je v rozporu s láskou; kdokoli se hněvá „bez příčiny“ – bez dostatečné příčiny, nebo více, než tato příčina vyžaduje – „bude vydán soudu“. *Enochos estai, bude* v tom okamžiku *dán napospas* spravedlivému Božímu soudu.

Avšak je snad někdo nakloněn dát přednost čtení podle rukopisů, které vynechávají slovo *eiké*, „bez příčiny“? ¹² Není zcela nadbytečné? Jestliže totiž je hněv na člověka duševním rozpoložením, které je v rozporu s láskou, jaký by pak pro něj mohl být důvod, dostatečný důvod, aby jej ospravedlnil v očích Božích?

Připouštím hněv na hřích. V tomto smyslu se můžeme „hněvat“, a přece „nehřešíme“. ¹³ V tomto smyslu se vypráví o našem Pánu, že se jednou hněval: „Tu se po nich rozhlédl s hněvem, zarmoucen tvrdostí jejich srdce.“ ¹⁴ Byl zarmoucen hříšníky a hněval se na hřích. To je nepochybně správné před Bohem.

9. „Kdo snižuje svého bratra.“ ¹⁵ Kdokoli dá místo hněvu, takže by vyslovil nějaké pohrdavé slovo. Komentátoři si všimli, že *racha* je syrské slovo, které zpravidla označuje to, co je *prázdné, marné, bláznivé*, takže to je neškodný výraz, který lze použít proti někomu, koho máme v nelibosti. ¹⁶ A přece, kdokoli jej použije, jak nás Pán ujišťuje, „bude vydán radě“. Bude postižen těžším odsouzením od Soudce vsí země.

„A kdo svého bratra zatracuje“, ¹⁷ kdokoli tak dá místo ďáblu a dá se strhnout k hanění, k záměrně urážlivé a potupné řeči, „propadne ohnivému pecku“ – bude v tom okamžiku podléhat nejtěžšímu odsouzení. Měli bychom si všimnout, že náš Pán to vše popisuje jako vydání hrdelnímu trestu: první je zardoušení, zpravidla uvalené na ty, kdo byli odsouzeni jedním z nižších soudů; druhé je kamenování, uvalené často na ty, kdo byli odsouzeni veleradou v Jeruzalémě; třetí je upálení zaživa, uvalené jenom na nejtěžší provinilce, v „Údolí syna Hinómová“, *gé bennón*, odkud je zřejmě vzato slovo, které překládáme jako „*hell*“, ¹⁸ peklo.

10. A protože si lidé obyčejně představují, že Bůh omluví jejich nedostatek při plnění některých povinností pro přesné dodržování jiných povinností, náš Pán hned rozptyluje tuto marnou, leč běžnou představu. Ukazuje, že pro kteréhokoli hříšníka je nemožné, aby *smlouval* s Bohem, který nepřijme jednu povinnost namísto druhé, ani nepřijme částečnou poslušnost za celou. Varuje nás, že plnění povinnosti vůči Bohu nás nezabaví povinnosti vůči bližnímu, že skutky zbožnosti, jak se jim říká, nás naprosto nemohou učinit přijatelnými u Boha, když nám chybí láska, avšak právě nedostatek lásky činí ze všech těchto skutků ohavnost před Hospodinem.

„Přinášíš-li tedy svůj dar na oltář a tam se rozpomeneš, že tvůj bratr má něco proti tobě“ – vzhledem k tvému nelaskavému chování vůči němu, protožeš ho nazval „rácha“ nebo „bláznem“ – nemysli si, že tvůj dar odčiní tvůj hněv, nebo že jej Bůh přijme, je-li tvé svědomí zatíženo vinou hříchu, z něhož jsi nečinil pokání. „Nech svůj dar před oltářem a jdi se nejprve smířit se svým bratrem“ (učiň alespoň vše, co můžeš učinit, abys byl smířen), „potom teprve přijď a přines svůj dar“ (Mt 5,23–24).

11. A neodkládej, co se tak úzce dotýká tvé duše. „Dohodni se se svým protivníkem včas“ – nyní, hned na místě – „dokud jsi s ním na cestě“ – pokud možno dokud ti nezmizí z dohledu – „aby tě neodevzdal soudci“ – aby nežaloval u Boha, Soudce všech lidí – „a soudce žalářníkovi“ – satanovi, vykonavateli Božího hněvu – „a byl bys uvržen do vězení“¹⁹ – do pekla připraveného k velkému dni soudu.²⁰ „Amen, pravím ti, že odtud nevyjdeš, dokud nezaplatíš do posledního haléře.“²¹ Je však nemožné, abys to kdy učinil, protože nemáš, čím bys zaplatil.²² Budeš-li jednou v tomto vězení, dým tvého mučení „neuhasne na věky věků“.²³

12. Mezitím tiší „dostanou zemi za dědictví“. Taková je bláhovost světské moudrosti! Moudří tohoto světa je opět a opět varovali, že nebudou-li oplácet takové zacházení, budou-li pokorně trpět zneužívání, nebude pro ně životní prostor na zemi; že nikdy nebudou schopni si opatřit základní životní potřeby, ani zachovat to, co mají; že nemohou očekávat pokoj, klidný život, potěšení z čehokoli. To je naprostá pravda – za předpokladu, že není Boha na světě, nebo že – dejme tomu – se Bůh o lidi nezajímá. Ale „když Bůh povstal k soudu pro záchranu všech pokorných v zemi“,²⁴ směje se vši této pohanské

moudrosti a nezkrotnost člověka „je mu k chvále“.²⁰ Snaží se zejména, aby jim opatřil všechno, co potřebují k životu a ke zbožnosti.²⁶ Zajišťuje jim zásoby, které učinil, vzdor násilí, podvodům či lidské zlomyslnosti. A tím, co zajišťuje, je „štědře opatřuje vším, co potřebují“.²⁷ Je to pro ně sladké, ať toho je málo nebo mnoho. Jako „v trpělivosti vládnou dušemi svými“,²⁸ tak skutečně vládnou vším, co jim Bůh dal. Jsou vždy spokojeni, vždy se těší z toho, co mají. Spokojí se tím, protože se tím spokojí Bůh; takže zatímco jejich srdce, jejich touha, jejich radost je v nebesích, dá se o nich skutečně říci, že „dostanou zemi za dědictví“.

13. Zdá se, že tato slova mají ještě další význam, že totiž budou mít znamenitější podíl v „nové zemi, v níž přebývá spravedlnost“,²⁹ v dědictví, které obšírně popsal (a podrobnosti si připomeneme později) Jan ve dvacáté kapitole Zjevení. „Tu jsem viděl, jak s nebe sestupuje anděl... Zmocnil se draka, toho dávného hada... na tisíc let jej spoutal... Spatřil jsem také ty, kdo byli státi pro svědectví Ježíšovo a pro slovo Boží, protože nepoklekli před dravou šelmou ani jejím obrazem a nepřijali její znamení na čelo ani na ruku. Nyní povstali k životu a ujali se vlády s Kristem na tisíc let. – Ostatní mrtví však nepovstanou k životu, dokud se těch tisíc let nedovrší. – To je první vzkříšení. Blahoslavený a svatý, kdo má podíl na prvním vzkříšení! Nad těmi druhá smrt nemá moci, nýbrž Bůh a Kristus je učiní svými kněžími a budou s ním kralovat po tisíc let.“³⁰

II.

1. Náš Pán se až dosud zabýval odstraňováním překážek pravého náboženství, jako je pýcha, první velká překážka všeho náboženství, kterou odjímá „chudoba v duchu“; lehkovážnost a bezmyšlenkovitost, které zabraňují, aby jakékoli náboženství zapustilo kořeny v duši; dokud je neodstraní svatý pláč; dále pak hněv, netrpělivost, nespokojenost, které léčí křesťanská tichost. A když tyto překážky jsou odstraněny – tyto zlé nemoci duše, které v ní neustále budí falešné touhy a naplňují ji chorobnými choutkami, vrátí se přirozená chuť shůry narozeného ducha, začne lačnět a žíznit po spravedlnosti. Proto „blaze těm, kdo hladovějí a žízňají po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni“.

2. Spravedlnost (jak už jsme zjistili) je Boží obraz, smýšlení, jaké bylo

v Kristu Ježíši.³¹ Je to všechno svaté a nebeské smýšlení v jednom, které vyvěrá a vrcholí v lásce k Bohu jako našemu Otci a Spasiteli a v lásce ke všem lidem kvůli němu.

3. „Blaze těm, kdo hladovějí a žízní“ po ní. Abychom plně rozuměli těmto pojmům, měli bychom si uvědomit, za prvé, že hlad a žízeň jsou nejsilnější ze všech tělesných žádostí. Podobně je hlad v duši, žízeň po Božím obraze nejsilnější ze všech našich žádostí, když se jednou v duši probudí. Pohltí všechny ostatní v jedné velké touze po obnově podle podoby toho, který nás stvořil. Za druhé bychom si měli všimnout, že od chvíle, kdy začneme hladovět a žíznit, hlad a žízeň neustávají, ale jsou stále silnější a naléhavější, dokud se buď nenajíme a nenapijeme, nebo nezemřeme. A stejně tak od chvíle, kdy začneme hladovět a žíznit po celém smýšlení, jaké bylo v Kristu,³² tyto duchovní žádosti nepřestávají, ale volají se stále větší naléhavostí po pokrmu. A ani snad nemohou přestat, dokud nejsou uspokojeny, pokud tu vůbec nějaký duchovní život je. Za třetí můžeme sledovat, že hlad a žízeň neuspokojí nic než jídlo a pití. Kdybyste dali hladověmu celý svět, všechna prvotřídní roucha, všechnu nádheru a bohatství světa, tisíce ve zlatě a ve stříbře, kdybyste mu prokazovali sebevětší počty, nebude si toho všimát; nic z toho pro něho v té chvíli nemá cenu. Řekl by: „To není to, co potřebuji; dej mi jíst, nebo zemřu.“³³ Stejně tak tomu je s duší, která skutečně hladoví a žízní po spravedlnosti. Nenajde potěšení v ničem jiném než v tom jediném: nedá se uspokojit ničím jiným. Cokoli jí nabídnete kromě toho, má malou cenu; ať je to bohatství, čest či rozkoš, stále bude říkat: „To není to, co potřebuji. Dej mi lásku, nebo zemřu!“

4. A takovou duši, která žízní po Bohu, po živém Bohu, nelze upokojit tím, co svět pokládá za náboženství, ani tím, co pokládá za štěstí. Náboženství světa zahrnuje trojí: za prvé nečinit nic zlého, zdržovat se vnějšího hříchu – alespoň takového, který působí pohoršení, jako je lupičství, krádež, klení, opilství; za druhé činit dobro – pomáhat chudým, být dobročinný, jak se tomu říká; za třetí užívat prostředky milosti – přinejmenším chodit do kostela a k večeři Páně. U koho se tyto tři znaky najdou, toho svět nazývá náboženským člověkem. Ale upokojí to toho, kdo hladoví po Bohu? Naprosto ne. To není pokrm pro jeho duši. Žádá si vznešenější náboženství, náboženství vyššího a hlubšího druhu, než je toto. Nemůže se už sytit těmito ubohými,

povrchními, formálními věcmi, jako se nemůže „naplnit břicho větrem od východu“. ³⁴ Jistě se pečlivě chrání zlého v každé podobě. ³⁵ Je horlivý v dobrých skutcích. ³⁶ Dodržuje všechna Boží přikázání. ³⁷ Ale to všechno není to, po čem touží. To je jenom vnější stránka náboženství, po kterém nenasytně lační. Známost Boha v Kristu Ježíši, život, který je „skryt spolu s Kristem v Bohu“, ³⁸ být „oddaný Pánu“ v jednom duchu, ³⁹ mít společenství „s Otcem a jeho Synem“, ⁴⁰ chodit „v světle, jako on je v světle“, ⁴¹ být „čistý, tak jako on je čistý“ ⁴² – to je náboženství, spravedlnost, po které žízni. Nemůže ustát, dokud tak nespočine v Bohu. ⁴³

5. „Blaze těm, kdo“ tak „hladovějí a žízni po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni.“ Budou nasyceni tím, po čem touží, spravedlností a pravou svatostí. ⁴⁴ Bůh je nasytí požehnáním své dobroty, blažeností svých vyvolených. On je nasytí nebeským chlebem, manou své lásky. Dá jim pít ze svých rozkoší jako z potoka, ⁴⁵ z něhož kdo by se napil, nebude žíznit navěky ⁴⁶ – jedinež po stále větším množství vody života. ⁴⁷ Tato žízeň bude trvat navěky.

Bolestivou žízeň, žádost pošetilou přemůžeš svou blízkostí, avšak nasycená duše stále volá po věčnosti plné lásky. ⁴⁸

6. Ať jsi tedy kdokoli, komu Bůh dal „hladovět a žíznit po spravedlnosti“, volej k němu, abys nikdy neztratil tento nevýslovný dar, aby tato božská chuť nikdy nepřestala. Když ti lidé budou domlouvát a chtít, abys mlčel, nedej na ně, ano, volej tím více: „Ježíši, Mistře, smiluj se nad námi!“ ⁴⁹ Nedopusť, abych žil jinak než svatě, jako ty jsi svatý!“ Neutrácej „peníze za chléb“, ani „svůj výdělek za to, co nenasytí“. ⁵⁰ Můžeš doufat, že vykopáš štěstí ze země? Že je najdeš ve věcech tohoto světa? Pošlapej nohama všechny jeho rozkoše, odvrhni jeho pocty, pokládej jeho bohatství za ztrátu – ano, všechno, co je pod sluncem – „pro vyvýšenost známosti Krista Ježíše“, ⁵¹ pro úplné obnovení své duše v obraz Boží, ve který byla původně stvořena. Stěž se zahánět tento požehnaný hlad a tuto žízeň tím, co svět nazývá náboženstvím – náboženstvím formálním, vnějšího projevu, které zanechává srdce plné tělesnosti a smyslnosti. Nechť tě neuspokojí nic jiného než moc pobožnosti, než náboženství, které je Duch a život, zůstávání v Bohu a Boha v tobě, ⁵² přebývání ve věčnosti, ⁵³ vstup prostřednictvím nové smlouvy, která očišťuje, ⁵⁴ „až do vnitřku za oponu“ ⁵⁵ a uvedení „na nebeský trůn v Kristu Ježíši.“ ⁵⁶

III.

1. A čím více budou naplněni životem z Boha, tím více se budou zajímat o ty, kdo jsou bez Krista na světě,⁵⁷ mrtvi pro své viny a hříchy.⁵⁸ Tato starost o druhé neztratí svou odplatu. „Blaze milosrdným, neboť oni dojdou milosrdenství.“

Slovo, které tu náš Pán použil, označuje ty, kdo mají soucitné, starostlivé srdce, kdo jsou daleci pohrdání a rmoutí se nad těmi, kteří po Bohu nelační. Tato významná vlastnost bratrské lásky tu (běžným obrazem) zastupuje celou lásku, takže „milosrdní“ v plném smyslu slova jsou ti, kdo „milují bližního jako sami sebe“.⁵⁹

2. Protože tato láska je tak nesmírně důležitá – bez ní „kdybychom mluvili jazyky lidskými i andělskými, kdybychom měli dar prorocství, rozuměli všem tajemstvím a obsáhli všechno poznání, kdybychom měli tak velkou víru, že bychom hory přenášeli, kdybychom rozdali všechno, co máme, ano, kdybychom vydali sami sebe k upálení, nic nám to neprospěje“⁶⁰ – dala nám Boží moudrost prostřednictvím apoštola Pavla její plný a podrobný popis. Budeme-li o něm uvažovat, poznáme jasně, kdo jsou „milosrdní, kteří dojdou milosrdenství“.

3. Láska⁶¹ k bližnímu, kterou Kristus nás miloval, je „trpělivá“⁶² vůči všem lidem. Snáší všechnu mdlobu, nevědomost, všechny přehmaty, slabosti, všechnu umíněnost a malověrnost Božích dítek, všechnu zlobu a bezbožnost lidí ve světě. A snáší to nejen chvílku, krátkou dobu, ale až do konce: dává jíst svému nepříteli, když hladoví, dává mu pít, když žízní, a tak ustavičně sype „žhavé uhlí“ lásky „na jeho hlavu“.⁶³

A na každém kroku k tomuto kýženému cíli, k „přemáhání zla dobrem“,⁶⁴ je „laskavá“ (*chrēsteuetai*, slovo, které se nesehná překládá) – je *jemná, mírná, vlídná*. Je na hony vzdálena od mrzoutství, od jakékoli hrubosti nebo hořkosti a naplňuje trpělivého člověka nejpřívětivější laskavostí a nejvřelejší náklonností.

5. Proto láska „nezávidí“. Nemůže závidět, je v přímém protikladu k tomuto zhoubnému smýšlení. Není možné, aby ten, kdo má tak citlivý vztah ke všem, kdo skutečně přeje každé duši, kterou Bůh stvořil, všechno časné a duchovní požehnání, všechno dobro v tomto a v budoucím světě, byl mrzutý, když každému člověku prokazuje všeliké dobro. Jestliže on sám dostal tento dobrý dar, nermoutit se, ale

raduje, že i jiný má podíl na společném dobru. Jestliže však jej nedostal, blahořečí Bohu, že alespoň jeho bratr jej dostal, a tak je šťastnější než on sám. A čím je jeho láska větší, tím více se raduje z pozhánání všech lidí, tím více se vzdaluje od jakéhokoli stupně a druhu závisti vůči komukoli.

6. Láska *ou perperueuai*, ne „nevychloubá se“, což by se krylo s dalšími slovy, ale spíše (a to je příležitější význam) *není ukvapená* nebo *rychlá* při úsudku. Nechce nikoho rychle soudit. Nevynáší tvrdý soud při povrchním nebo zběžném pohledu na věc. Napřed zváží všechny důkazy, zejména ty, které svědčí pro obviněného. Kdo má svého bližního skutečně rád, ten není jako většina lidí, kteří v nejlepším případě „vidí něco, předpokládají mnoho a tak dospívají k závěru“. ⁶⁵ Postupuje obezřetně a s rozhledem, dává pozor na každý krok a kloní se k pravidlu onoho starověkého pohana (ó, kde jsou moderní křesťané!): „Jsem tak dalek toho, abych lehkomyšlně věřil tomu, co řekne jeden člověk proti druhému, že také hned nevěřím tomu, co řekne člověk sám proti sobě. Vždy mu poskytuji možnost, aby se poopravil a aby měl čas na rozmyšlenou.“ ⁶⁶

7. Dále láska „není domýšlivá“. Nesnáší, aby kdo smýšlel „výš, než je komu určeno“, ale aby „smýšlel střízlivě“. ⁶⁷ Ano, pokořuje duši do prachu. Potírá všechnu domýšlivost vedoucí k pýše, a působí, abychom se radovali, že jsme jako nic, že jsme malí a nicotní, poslední ze všech, služebníci všech. ⁶⁸ Ti, kdo se „milují navzájem bratrskou láskou“, nemohou než „v úctě dávat přednost jeden druhému“. ⁶⁹ Ti, kdo „mají stejnou lásku, jsou jedné duše“, nemohou než „v pokoře pokládat jeden druhého za přednějšího než sebe“. ⁷⁰

8. „Láska nejedná nečestně.“ Není hrubá nebo útočná proti komukoli. „Dává každému, co je povinna: komu bázeň, tomu bázeň, komu čest, tomu čest“, ⁷¹ laskavost, zdvořilost, lidskost celému světu, má „ke všem lidem úctu“ ⁷² v jejich rozličných stupních. Jistý spisovatel definuje dobré vychování, jeho nejvyšší stupeň – zdvořilost, takto: „Je to neustálá snaha vyhovět, která se projevuje ve všem chování“. ⁷³ Je-li tomu tak, pak nikdo není tak dobře vychován jako křesťan, který miluje všechny lidi, neboť nemůže než se snažit „všem vyjít vstříc“, ⁷⁴ „aby to bylo k dobru společného růstu“. ⁷⁵ A tuto touhu nelze skrýt, ukáže se nutně při každém jeho styku s lidmi. Neboť jeho láska „je bez přetvářky“, ⁷⁶ projeví se ve všech jeho skutcích a slovech. Ano, bude ho

nutit, aby bez jakéhokoli úskoku „všem se stal vším, aby získal aspoň některé“.77

9. A tím, že se stane všem vším, láska „nehledá svůj prospěch“. Ten, kdo má rád lidi a snaží se líbit všem lidem, nehledí na vlastní časný prospěch. Netouží po stříbře, zlatu nebo oděvu druhých, nežádá si nic než spasení jejich duše. Ano, v jistém smyslu se o něm dá říci, že *nemyslí sám na sebe*,⁷⁸ že nehledá ani časné, ani duchovní výhody. Zatímco se neustále snaží zachránit jejich duši od smrti, jako by zapomínal na sebe. Nemyslí na sebe, pokud ho tato horlivost pro Boží slávu spaluje. Někdy se dokonce téměř zdá, že se pro přemíru lásky vzdává sám sebe, své duše a svého těla, a volá s Mojžíšem: „Ach, tento lid se dopustil velikého hříchu... Můžeš jim ten hřích ještě odpustit? Ne-li, vymaž mě ze své knihy, kterou píšeš!“ (*Ex 32,31–32*). Nebo s apoštolem Pavlem: „Přál bych si sám být proklet a odloučen od Krista Ježíše za své bratry, za lid, z něhož pocházím“ (*Ř 9,3*).

10. Není divu, že taková láska „nedá se vydráždit“, *ou paraxynetai*.⁷⁹ Pavlova slova jsou absolutní: láska se nedá vydráždit k nelaskavosti vůči komukoli. Příležitost se k tomu vždy naskytne, vnější podněty různého druhu. Ale láska se nedá vyprovokovat. Vítězí nade vším. V každém pokušení hledí na Ježíše a v jeho lásce je vítězem.

Není vyloučeno, že naši překladatelé doplnili slovo „snadno“, aby *omluwili* apoštola, který – jak se domnívali – by jinak zdánlivě sám neměl lásku, kterou tak nádherně popisuje. Zdá se, že tak usoudili ze slova ve Skutcích apoštolských, které je také přeloženo nepřesně. Když se Pavel a Barnabáš nedohodli ohledně Jana, čteme v překladu: „I vznikl mezi nimi tuhý odpor, takže se rozešli různou“ (*Sk 15,39* Kral.). Tato slova přirozeně způsobují, že čtenář předpokládá tuhý odpor na obou stranách, že apoštol Pavel – který ve sporném bodě měl jistě pravdu (bylo naprosto nesprávné, aby Jana vzali opět s sebou, když je předtím opustil) – byl stejně vydrážděn jako Barnabáš, který podal důkaz svého hněvu, když opustil dílo, ke kterému ho Duch svatý povolal.⁸⁰ Avšak v originálu nic takového není, tam se vůbec neříká, že apoštol Pavel byl vydrážděn. Tam prostě stojí *kai egento paroxysmos*, „vznikla z toho neshoda, výbuch“ hněvu; v důsledku toho Barnabáš opustil Pavla, vzal Jana a šel svou cestou. „Pavel si“ potom „vybral za spolupracovníka Silase, a když ho ‚bratři poručili milosti

Páně“ (což není řečeno o Barnabášovi), „procházel Sýrií a Kilikií“, jak měl v úmyslu, „a všude posiloval církev“.⁸¹ Ale vraťme se.

11. Láska zabrání tisíci vydrážděním, k nimž by jinak došlo, protože „neobmýšlí zlého“. Milosrdný člověk se skutečně nevyhne tomu, že ví o mnohých zlých věcech, nemůže je nevidět na vlastní oči a neslyšet na vlastní uši. Vždyť láska ho nezbaví očí, takže nemůže nevidět, že se něco takového děje. Stejně ho nezbaví smyslů, neodejme mu rozum, takže nemůže nevědět, že jsou zlé. Například: Vidí-li, že někdo bije svého bližního, nebo slyší-li, že se rouhá Bohu, nemůže pochybovat o tom, co bylo učiněno nebo řečeno, ani o tom, že to bylo zlé. A přece *ou logizetai to kakon*. Slovo *logizetai* (obmýšlí) se nevztahuje na náš zrak nebo sluch nebo na *bezděčné* a nedobrovolné chápání, ale k *vědomému* uvažování způsobem, jak nemáme – totiž *vidět* zlo tam, kde není, *rozumovat* o věcech, které nevidíme, *domnívat* se něco, co jsme ani neviděli ani neslyšeli. To je to, co opravdovou lásku ničí. Láska vytrhuje kořen a láme větve *představ* o všem, co neznáme. Vyhání všelikou žárlivost, všechny zlé domněnky, všechnu ochotu věřit zlému. Je přímá, otevřená, nepodezřívavá, a jak zlo nevyzdvihuje, tak se ho také nebojí.

12. „Nemá radost ze špatnosti“, i když je častá právě mezi těmi, kdo nosí Kristovo jméno, kdo se nerozpakují radovat se, když nepřítel upadne do neštěstí, omylu nebo hříchu. Jak těžko se tomu vyhnou ti, kdo horlivě zastávají některou stranu! Jak je pro ně těžké, aby se neradovali z chyby, kterou objeví u těch, kdo jsou na protichůdné straně! Ze skutečné nebo domnělé skvrny na jejich zásadách nebo praxi! Který horlivý zastávce čehokoli je od toho osvobozen? Ano, kdo je tak tichý, aby toho byl úplně oprostěn? Kdo se neraduje, že jeho protivník udělá špatný krok, o kterém se domnívá, že prospěje vlastní věci? Jedině člověk plný lásky. Jenom on bude plakat nad hříchem nebo pošetilostí svého nepřitele, nerad o tom bude slyšet a nebude to opakovat, ale spíše bude chtít, aby to navždy upadlo v zapomnění.

13. Ale „vždycky se raduje z pravdy“, kdekoli ji nalezne, z „pravdy, která je podle pobožnosti“,⁸² která nese pravé ovoce, svatost srdce a svatost života. Raduje se, když zjistí, že i ti, kdo s ním nesouhlasí v názorech nebo v některých způsobech, přesto milují Boha a jsou v jiných ohledech bezúhonní. Je rád, že o nich slyší dobré a že o nich

může říkat to, co je v souladu s pravdou a spravedlností. Vskutku, dobro jako takové je jeho slávou a radostí, kdekoli je rozséváno mezi lidmi. Jako občan tohoto světa⁸³ si nárokuje podíl na štěstí všech jeho obyvatel. Protože je člověkem, není lhostejný k blahu kteréhokoli jiného člověka, ale raduje se ze všeho, co přináší slávu Bohu a působí pokoj a dobrou vůli mezi lidmi.⁸⁴

14. Tato láska „všechno přikryje“ (tak by se nesporně mělo překládat *panta stegei*; jinak by to bylo totožné s *panta hypomonei*, „vytrvá“,⁸⁵) protože milosrdný člověk „nemá radost ze špatnosti“, ani ji úmyslně nezmiňuje. Cokoli zlého vidí, slyší nebo poznává, o tom pomlčí do té míry, aby sám „neměl spoluvinu na cizím hříchu“.⁸⁶ Ať je kdekoli nebo s kýmkoli a vidí cokoli, s čím nesouhlasí, nezmíní se o tom nikomu kromě toho, koho se to týká, aby tak snad získal svého bratra. Je dalek toho, aby chyby a poklesky druhých učinil předmětem svého hovoru, takže nikdy nemluví o nepřítomných, leč by o nich mohl mluvit v dobrém. Donášeč, klevetník, udavač, pomluvač je mu totožný s vrahem. Vraždí-li pověst svého bližního, je to, jako by mu podřezával krk. Stejně tak když „střílí ohnivé šípy a smrtící střely a řekne: „Já jsem jen žertoval“,“⁸⁷ je to, jako by zapaloval jeho dům.

Dělá jen jedinou výjimku. Někdy je přesvědčen, že to je pro Boží slávu nebo (což je stejné) pro dobro bližního, že by se zlo nemělo přikrývat. V tomto případě je pro dobro nevinného nucen označit viníka. Ale i v tomto případě: 1. nepromluví, dokud ho nedonutí láska, čistá láska; 2. neučiní to z nějakého zmateného úmyslu, že dělá dobro nebo šíří Boží slávu, ale z jasného pohledu k přesnému cíli, ke zcela určitému dobru, které sleduje; 3. i potom ještě nepromluví, dokud není plně přesvědčen, že tento prostředek je nutný pro dosažení cíle – že tento cíl nelze dosáhnout jinak, alespoň ne tak účinně; 4. učiní to pak s velkou bolestí a zdrženlivostí a použije to jako poslední a nejradiálnější lék, jako zoufalý prostředek v zoufalém případě, jako jakýsi jed, který se nemá používat jinak než jako protijed; a proto 5. používá tento prostředek co nejméně. A učiní tak s bázní a s chvěním, aby nepřestoupil zákon lásky tím, že by řekl příliš mnoho, víc než kdyby nepromluvil vůbec.

15. Láska „všemu věří“. Je vždy ochotna myslet to nejlepší, všechno vykládat v nejlepším smyslu. Je vždy ochotna věřit všemu, co je ku prospěchu druhého. Dá se snadno přesvědčit (a vážně si to žádá)

o nevinosti či bezúhonnosti kohokoli nebo alespoň o upřímnosti jeho pokání, pokud sešel s cesty. Ráda omlouvá chyby, co nejméně odsuzuje provinilce a je shovívavá k lidské slabosti, pokud to lze bez zrazování Boží pravdy.

16. A nemůže-li už věřit, „všeho se naděje“. Bylo o někom řečeno něco zlého? Láska se naděje, že to není pravda, že se nikdy nestalo to, co se tvrdí. Je jisté, že ano? – „Snad se to nestalo za takových okolností, jak se říká; takže, připustíme-li fakta, je naděje, že to nebylo tak zlé, jak se tvrdí.“ Byl ten čin očividně, nepopíratelně zlý? Láska se naděje, že úmysl nebyl zlý. Je jasné, že i záměr byl zlý? – „Přece nevytryskl ze zatvrzelého srdce, ale z návalu vášně nebo náhlého pokušení, které zahnilo člověka za jeho možnosti.“ A i když už není pochyb a všechny skutky, záměry a smýšlení jsou zlé, pak se láska stále ještě naděje, že Bůh pozvedne své rámě a vybojuje vítězství a že bude „v nebi větší radost nad jedním hříšníkem, který činí pokání, než nad devadesáti devíti spravedlivými, kteří pokání nepotřebují“.⁸⁸

17. A konečně, láska „všecko vydrží“.⁸⁹ To dokresluje povahu toho, kdo je vskutku milosrdný. Nevydrží jen něco nebo mnoho, ne co nejvíce, ale absolutně *všecko*. Cokoli způsobí lidská nespravedlnost, zlomyslnost, krutost, to dokáže strpět. Nic neoznačuje za nesnesitelné, o ničem neříká, že to nelze vydržet. Může nejen všechno činit, ale snáší všechno v Kristu, který mu dává sílu.⁹⁰ A vše, co snáší, neničí jeho lásku, ani ji v nejmenším nenarušuje. Je odolná proti všemu. Je to plamen, který hoří i uprostřed velké hlubiny. „Lásku neuhasí ani velké vody a řeky ji nezaplaví“.⁹¹ Vítězí nade vším. „Nikdy nezanikne“, ani v časnosti ani na věčnosti.

V poslušnosti k nebeskému rozhodnutí
známost přestane a proctví se skončí.
Avšak láska přetrvá a bude vládnout,
nеспoutaná časem, nevydaná zániku,
navždy bude slavit šťastné vítězství
a šířit dobro, mít slávu nekonečnou.⁹²

Tak „milosrdní dojdou milosrdenství“ nejen tím, že jim Bůh požehná na všech jejich cestách, ale že jim nyní tisícířím způsobem oplatí také „přenesmírnou váhu věčné slávy“⁹³ v „království, které je připraveno od založení světa“⁹⁴ pro ně.

18. Na kratičkou chvíli možná řekneš: „Běda mi, musím dlít jako host

v Mešek, pobývat při stanech Kédarcù!“⁹⁵ Můžeš vylévat svou duši a kormoutit se pro ztrátu pravé, ryzí lásky na zemi: je skutečně ztracená! Můžeš zajisté říci (ne však v dávném smyslu): „Hle, jak se tito *křesťané* milují!“⁹⁶ V křesťanských královstvích rve jeden druhému vnitřnosti, ničí jeden druhého ohněm a mečem! Křesťanská vojska se posílají navzájem po tisících, po desetitisících do pekla! Křesťanské národy jsou rozpáleny vnitřními nepokoji, strana stojí proti straně, frakce proti frakci! V křesťanských městech je klam a podvod, útlak a křivda, ba lupičství a vraždy, nevycházej do jejich ulic! Křesťanské rodiny jsou rozvráceny závistí, žárlivostí, zlostí, domácími sváry – kterých není počtu ani konce! A co nejhoršího, co je nejvíce k pláči, jsou křesťanské církve! Církve („neoznamujte to v Gatu“,⁹⁷ ale jak to můžeme skrýt před Židy, Turky či pohany?), které nesou jméno Kristovo, jméno „Vládce pokoje“,⁹⁸ neustále bojují jedna proti druhé! Obracejí hříšníky tak, že je zaživa upalují, „zpité krví svatých“!⁹⁹ Náleží tato „sláva“ jenom „Babylónu velikému, Matce všeho smilstva a všech ohavností na zemi“?¹⁰⁰ Nikoli, i (takzvané) reformované církve se naučily kráčet v jeho šlépějích. Protestantské církve také umějí pronásledovat, když mají moc v rukou, a to až do krve. A jak také jedna druhou proklínají, jedna druhou zatracují do nejhlubšího pekla! Jaký hněv, jaká svárliivost, jaká zlomyslnost, jaká hořkost je všude mezi nimi! I když v podstatných věcech souhlasí a v názorech nebo ve věcech případných se liší. Kdo „usiluje“ *jedině* „o to, co slouží pokoji a společnému růstu“?¹⁰¹ Ó Bože, jak dlouho ještě? Což tvé zaslíbení neplatí? Neboj se, malé stáde.¹⁰² Proti naději věř v naději.¹⁰³ Vašemu Otci se zalíbilo¹⁰⁴ obnovit tvářnost země.¹⁰⁵ Všechno zajisté jednou skončí a obyvatelé světa se budou učit spravedlnosti.¹⁰⁶ „Pronárod nepozdvihne meč proti pronárodu, nebudou se již cvičit v boji“.¹⁰⁷ „Hora Hospodinova domu se bude tyčit nad vrcholky hor“¹⁰⁸ a všechna království světa se stanou královstvími našeho Boha.¹⁰⁹ „Nikdo už“ potom „nebude páchat zlo a šířit zkázu na celé jeho svaté hoře“,¹¹⁰ ale „své hradby budou nazývat »Spása« a své brány »Chvála“¹¹¹. Všichni budou bez vady a bez poskvrny,¹¹² budou se milovat navzájem, jako i Kristus miloval nás.¹¹³ Buď částí prvotin, pokud ještě nenastala žeň. Miluj svého bližního jako sebe samého.¹¹⁴ Hospodin Bůh naplňuj tvé srdce takovou láskou ke každému člověku, abys byl hotov položit za něho život! Nechť tvá duše neustále oplývá láskou, pohlcující každou

nelaskavost a nesvatou pohnutku, až do chvíle, kdy tě zavolá do království lásky, abys s ním kraloval navěky!

Poznámky

- ¹ *Pfís 2, 11–12* (prořezávání = prozpěvování, Kral.)
- ² Srv. *J 14, 16*
- ³ Srv. *L 1, 47*
- ⁴ *apatheia*, netečnost, byla hlavní ctností stoiků a představovala ideální stav osvobození od žádosti (*pathēia*) nebo kteréhokoli jiného znepekujícího citu.
- ⁵ Známá tomistická zásada, že milost neruší přirozenost, ale dokonává ji (*gratia non tollit naturam sed perficit*).
- ⁶ *1 Sm 3, 18*. Odevzdanost byla oblíbeným tématem mystiků. Srv. např. William Law, *Serious Call*: „Odevzdanost do Boží vůle znamená radostné schválení a přijetí všeho, co přichází od Boha“ (*Works IV*, 242).
- ⁷ Srv. *2Kr 19, 31; Iz 9, 7; 37, 32*
- ⁸ Srv. *Žd 10, 36*
- ⁹ *Mt 26, 39*
- ¹⁰ Srv. *2Tm 2, 24*
- ¹¹ Viz *Ř 12, 21*
- ¹² *eiké* se vyskytuje v mnohých dobrých rukopisech od 5. století. Bengel ve svém *Gnomon* a jiní je vynechávali jako pozdější dodatek, podobně i Wesley ve svých *Notes*. Moderní kritické texty a překlady toto slovo také vynechávají. Ekumenický překlad je má pod čarou, zde jsme je vložili do textu proto, že je uvádí Wesley.
- ¹³ Srv. *Ef 4, 26*
- ¹⁴ *Mk 3, 5*
- ¹⁵ „Kdo by pak řekl bratru svému: Rácha“ (Kral.)
- ¹⁶ *racha* nebo *raka* je ovšem více než to. Je to nejspíše nadávka, odvozená pravděpodobně od hebrejského výrazu, vyskytujícího se častěji v talmudu, s významem pošetilec, blázen.
- ¹⁷ „Kdo by řekl: Blázne“ (Kral.)
- ¹⁸ Viz *Joz 15, 8*. Wesleyova řečtina zde nevychází ani ze Septuaginty, ani z Nového zákona; zřejmě si sám přeložil hebrejský výraz. – Anglické „bell“ je „peklo“.
- ¹⁹ *Mt 5, 25*
- ²⁰ Viz *Ju 6*
- ²¹ *Mt 5, 26*
- ²² Viz *L 7, 42*
- ²³ Srv. *Zj 14, 11*
- ²⁴ *Ž 76, 10*
- ²⁵ Srv. *Ž 76, 11*
- ²⁶ Viz *2Pt 1, 3*
- ²⁷ Srv. *1Tm 6, 17*
- ²⁸ Srv. *Lk 21, 19* (Kral.)
- ²⁹ Srv. *2Pt 3, 13*
- ³⁰ *Zj 20, 1–2. 4–6*
- ³¹ Viz *Fp 2, 5*
- ³² Viz *Fp 2, 5*
- ³³ Viz *Gn 25, 29–34*
- ³⁴ *Jb 15, 2*
- ³⁵ Viz *1Te 5, 22*
- ³⁶ Viz *Tt 2, 14*
- ³⁷ Viz *L 18, 21*
- ³⁸ *Ko 3, 3*

- ³⁹ Srv. *1K 6,17*
- ⁴⁰ *1J 1,3*
- ⁴¹ *1J 1,7*
- ⁴² *1J 3,3*
- ⁴³ Zmínka výroku Aurelia Augustina, který měl Wesley ve velké oblibě: „Nepokojné jest naše srdce, dokud nespočine v Tobě!“ (*Vyznání I, 1*, překl. M. Levý).
- ⁴⁴ Viz *Ef 4,24*
- ⁴⁵ Viz *Ž 36,8*
- ⁴⁶ Viz *J 4,14*
- ⁴⁷ Viz *Zj 21,6; 22,1.17*
- ⁴⁸ Charles Wesley, *Pleading the Promise of Sanctification*, sl. 22. Prvně publikováno jako dodatek ke kázání *Christian Perfection* (1741), potom vytištěno v *Hymns and Sacred Poems* (1742).
- ⁴⁹ *L 17,13*
- ⁵⁰ Srv. *Iz 55,2*
- ⁵¹ *Fp 3,8* Kral.
- ⁵² Viz *1J 4,13*
- ⁵³ Viz *Iz 57,15*
- ⁵⁴ Viz *Žd 12,24*
- ⁵⁵ *Žd 6,19* Kral.
- ⁵⁶ *Ef 2,6*
- ⁵⁷ Viz *Ef 2,12*
- ⁵⁸ *Ef 2,1*
- ⁵⁹ Srv. *Mt 19,19* aj.
- ⁶⁰ Srv. *1K 13,1–3*
- ⁶¹ Wesley zde píše doslova: „*Charity, or love* (jak by bylo žádoucí, aby se na pořad překládalo, protože to je daleko jasnější a méně dvojznačné slovo)...“
- ⁶² *1K 13,4*. V dalších odstavcích vykládá jednotlivé pojmy z *1K 13,4–7*.
- ⁶³ *Ř 12,20*
- ⁶⁴ Srv. *Ř 12,21*
- ⁶⁵ Wesley našel tento aforismus v eseji od Henry Groveho (1648–1738) v listě *The Spectator* z roku 1714, kde je připsán Johnu Lockeovi.
- ⁶⁶ V 10. výkladu kázání na hoře Wesley jmenuje Senecu jako autora mírně se lišícího znění této citace.
- ⁶⁷ Srv. *Ř 12,3*
- ⁶⁸ Viz *Mk 9,35*
- ⁶⁹ Srv. *Ř 12,10*
- ⁷⁰ Srv. *Fp 2,2–3*
- ⁷¹ Srv. *Ř 13,7* Kral.
- ⁷² Srv. *1Pt 2,17*
- ⁷³ Volný citát pravděpodobně z Addisona; ve 100. kázání *Líbíti se všem lidem* Wesley uvádí podobný citát jako citát „Mr. Addisona“.
- ⁷⁴ *1K 10,33*
- ⁷⁵ *Ř 15,2*
- ⁷⁶ *Ř 12,9*
- ⁷⁷ Srv. *1K 9,22*
- ⁷⁸ *1K 10,24*
- ⁷⁹ „Všimněme si, že slovo »snadno«, kupodivu přidané v překladu, není v originálu.“ Tato věta, kterou jsme v textu vynechali, se vztahuje k anglickému překladu.
- ⁸⁰ Viz *Sk 13,2*
- ⁸¹ *Sk 15,40–41*
- ⁸² *Tt 1,1* Kral.
- ⁸³ Srv. Francis Bacon, *Goodness and Goodness of Nature*, č. 13 v *Essays*: „Je-li člověk laskavý a zdvořilý k cizincům, pak to ukazuje, že je občanem světa.“
- ⁸⁴ Viz *L 2,14*

- ⁸⁵ *stegein* znamená: 1. krýti ve smyslu: přikrýt mlčením, zamlčeti; 2. vydržeti, snášeti (viz J.B.Souček, *Řecko-český slovník k NZ*, Praha 1961).
- ⁸⁶ *1Tm 5,22*
- ⁸⁷ *Př 26,18–19*
- ⁸⁸ *L 15,7*
- ⁸⁹ Překlad P.Škrabal
- ⁹⁰ Viz *Fp 4,13*
- ⁹¹ *Pís 8,7*
- ⁹² Matthew Prior, *Charity*.
- ⁹³ *2K 4,17*
- ⁹⁴ Srv. *Mt 25,34*
- ⁹⁵ *Ž 120,5*
- ⁹⁶ „Starodávny smysl se zde vztahuje na Tertullianova slova v *Apologii*, kap. 39, par. 7.
- ⁹⁷ *2Sm 1,20*
- ⁹⁸ *Iz 9,5*
- ⁹⁹ Srv. *Zj 17,6*
- ¹⁰⁰ Srv. *Zj 17,5*
- ¹⁰¹ Srv. *Ř 14,19*
- ¹⁰² Viz *L 12,32*
- ¹⁰³ Viz *Ř 4,18*
- ¹⁰⁴ Viz *L 12,32*
- ¹⁰⁵ Viz *Ž 104,30*
- ¹⁰⁶ Viz *Iz 26,9*
- ¹⁰⁷ *Iz 2,4*
- ¹⁰⁸ *Iz 2,2*
- ¹⁰⁹ Viz *Zj 11,15*
- ¹¹⁰ Srv. *Iz 11,9*
- ¹¹¹ Srv. *Iz 60,18*
- ¹¹² Viz *1Pt 1,19*
- ¹¹³ Viz *J 15,12*
- ¹¹⁴ Viz *Lv 19,18; Mt 19,19 aj.*

23. Kázání našeho Pána na hoře

Výklad třetí

*Blaze těm, kdo mají čisté srdce,
neboť oni uzří Boha.*

*Blaze těm, kdo působí pokoj,
neboť oni budou nazváni syny Božími.*

*Blaze těm, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost,
neboť jejich je království nebeské.*

Blaze vám, když vás budou tupit a pronásledovat a lživě mluvit proti vám všechno zlé kvůli mně. Radujte se a jásejte, protože máte božnou odměnu v nebesích; stejně tak pronásledovali i proroky, kteří byli před vámi.

Mt 5,8–12

I.

1. Jak krásné věci jsou řečeny o lásce k bližnímu! Je „naplněním zákona“,¹ „konec přikázání“. ² Bez ní vše, co máme, vše, co děláme, vše, co trpíme, nemá před obličejem Božím žádnou cenu. Tato láska k bližnímu však musí prýštit z Boží lásky, jinak za nic nestojí. Musíme tedy pečlivě zkoumat, na jakém základu naše láska k bližnímu stojí: zda je skutečně postavena na Boží lásce, zda „my milujeme“ jej, „protože Bůh napřed miloval nás“,³ zda máme „čisté srdce“. To je totiž základ, který se nikdy nepohne: „Blaze těm, kdo mají čisté srdce, neboť oni uzří Boha.“

2. „Čisté srdce“ mají ti, jejichž srdce očistil Bůh, „tak jako on je čistý“,⁴ kdo jsou vírou v Ježíšovu krev očištěni od každé nečisté pohnutky, kdo očištěni „od každé poskvrny těla i ducha“ přivodí „k cíli své posvěcení v „milující „bázní boží“.⁵ Mocí jeho milosti jsou očištěni od pýchy hlubokou chudobou v duchu; tichostí a mírností od hněvu, od každé nelaskavé nebo prudké vášně; od každé žádosti – kromě žádosti líbiti se Bohu a těšit se v něm, znát ho a milovat ho stále více – jsou očištěni hladem a žízní po spravedlnosti, které ovládají jejich celou duši: takže nyní milují Hospodina, Boha svého, z celého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly.⁶

3. Ale jak málo brali tuto „čistotu srdce“ v potaz falešní učitelé všech

věků! Učili lidi, aby se zdržovali jenom takových vnějších nečistot, které Bůh výslovně zakázal. Nedotkli se však srdce a tím vlastně ve skutečnosti podporovali vnitřní zkaženost.

Pozoruhodný příklad toho nám předložil náš Pán v těchto slovech: „Slyšeli jste, že bylo řečeno: Nezcizoložíš“ (v. 27). A vysvětluje to tak, že slepí vůdci slepých⁷ trvali jenom na tom, aby se člověk zdržel vnějšího skutku. „Já však vám pravím, že každý, kdo hledí na ženu chtivě, již s ní zcizoložil ve svém srdci“ (v. 28). Bůh požaduje pravdu u vnitřnostech.⁸ On zkoumá srdce a ledví.⁹ A „kdybys se snad upnul srdcem k ničemnosti, byl by tě Panovník nevyslyšel“.¹⁰

4. A Bůh nepřipouští žádnou výmluvu, aby si člověk podržel cokoli, co je příležitostí k nečistotě. Proto „jestliže tě svádí tvé pravé oko, vyrví je a odhoď pryč, neboť je pro tebe lépe, aby zahynul jeden z tvých údů, než aby celé tvé tělo bylo uvrženo do pekla“ (v. 29). Jestliže někdo, kdo ti je tak drahý jako tvé pravé oko, je příčinou toho, že se prohřešuješ proti Bohu, je prostředkem k tomu, že v tvé duši rozněcuje nesvaté žádosti, pak neotálej – rychle se od něho odtrhni. „A jestliže tě svádí tvá pravá ruka, utni ji a odhoď pryč, neboť je pro tebe lépe, aby zahynul jeden z tvých údů, než aby se celé tvé tělo dostalo do pekla“ (v. 30); jestliže někdo, kdo se ti zdá tak důležitý jako tvá pravá ruka, je příčinou hříchu, nečisté žádosti, i kdyby se to nikdy nedotklo tvého srdce, nikdy se to neprojeví slovem nebo skutkem, přinut se k úplnému a konečnému rozchodu: utni ho naráz, odevzdej ho Bohu. Jakákoli ztráta rozkoše, majetku nebo přátel je lepší než ztráta duše.

Před takovým absolutním a konečným rozhodnutím je vhodné učinit dva kroky. Za prvé zkoumej, zda nečistého ducha nelze vyhnat postem a modlitbou¹¹ a tím, že se pečlivě vyvaruješ každého skutku a slova a pohledu, které jsi poznal jako příčinu zla. Za druhé, jestliže nezákáš svobodu tímto způsobem, požádej o radu toho, kdo bdí nad tvou duší,¹² anebo alespoň někoho, kdo má zkušenost na Božích cestách, ohledně doby a způsobu tohoto oddělení. Ale nechoď o radu k tělu a krvi,¹³ abys nebyl „vydán do moci klamu, abys uvěřil lži“.¹⁴

5. Ani manželství, jakkoli je svaté a počestné, nemá být zámkou k tomu, abychom povolovali svým žádostem. „Také bylo řečeno: »Kdo propustí svou manželku, ať jí dá rozlukový lístek.«“ A potom bylo

všechno v pořádku, i když neuvedl žádný důvod, leč snad to, že ji nechce, nebo že má jinou raději. „Já však vám pravím, že každý, kdo propouští svou manželku, mimo případ smilstva“ (to je cizoložství, slovo PORNEIA označuje necudnost všeobecně buď ve stavu manželském, nebo svobodném), „uvádí ji do cizoložství“, provdává-li se znovu; „a kdo by se s propuštěnou oženil, cizoloží“ (v. 31–32).

V těchto slovech se jasně zakazuje mnohoženství; náš Pán výslovně prohlašuje, že každá žena, která má muže naživu a znovu se provdá, cizoloží. Obdobně je pro každého muže cizoložstvím oženit se znovu, pokud jeho žena je naživu. Dokonce i když jsou rozvedeni – leč by rozvod byl z důvodu cizoložstva. Jedině v tom případě nezakazuje se znovu oženit nebo vdát.

6. Taková je čistota srdce, jakou Bůh vyžaduje a jakou působí při těch, kdo věří v jeho milovaného Syna. A „blaze těm, kdo mají“ takto „čisté srdce, neboť oni uvidí Boha“. On se „chce dát poznat jim“ nejen jako se dává poznat světu,¹⁵ ale jako se ne vždy dává poznat svým dětem. Požehná jim jasnými projevy svého Ducha, úzkým „společenstvím s Otcem a s jeho Synem“.¹⁶ Způsobí, aby je jeho přítomnost vždy předcházela a vzešel nad nimi jas jeho tváře.¹⁷ V srdci se neustále modlí: „Dovol mi spatřit tvou slávu!“¹⁸ a On naplňuje jejich žádost. Vidí ho nyní ve víře (opona těla se stává jakoby průhlednou) i v těch nejnepatrnějších projevech, ve všem, co je obklopuje, ve všem, co Bůh stvořil a učinil. Vidí ho nahoře na výsostech a v hlubinách dole, vidí, že naplňuje všechno.¹⁹

Ti, kdo mají čisté srdce, vidí Boha ve všem. Vidí ho na obloze nebeské, v měsíci plujícím v jasu,²⁰ v slunci, když jako rek vesele běží k cíli.²¹ Vidí ho, jak „z mračen si vůz činí a vznáší se na perutích větru“.²² Vidí ho, jak „připravuje zemi deště“²³ a „žehná tomu, co z ní raší“,²⁴ „dává růst travě pro dobytek i rostlinám, aby je pěstoval člověk“.²⁵ Vidí Stvořitele veškerenstva, jak moudře všemu vládne a „nese všechno svým mocným slovem“.²⁶ „Hospodine, Pane náš, jak vznešené je tvoje jméno po vší zemi!“²⁷

7. Ti, kdo mají čisté srdce, vidí Boha ve všech projevech jeho prozřetelnosti ve vztahu k sobě samým, ke své duši a k tělu. Vidí jeho ruku vždy nad sebou ke svému dobru; On jim dává vše v plné míře a váze, spočítal všechny vlasy na jejich hlavě,²⁸ ze všech stran ohra-

zuje je a všechno, co mají,²⁹ a řídí všechny okolnosti jejich života podle své hluboké moudrosti a milosti.

8. Avšak ještě výraznějším způsobem vidí Boha v jeho ustanoveních. Ať se objeví ve velkém shromáždění, aby „přiznali Hospodinu slávu jeho jména a v nádheře svatyně se klaněli Hospodinu“,³⁰ anebo ať „vejdou do svého pokojíku“ a tam vylévají srdce před „Otcem, který zůstává skryt“,³¹ ať zpytují Boží slovo, anebo slyší Kristovy posly hlásat radostnou zvěst spasení, či ať jedí tento chléb a pijí z tohoto kalicha a zvěstují „smrt Páně, dokud on nepřijde“³² s oblaky nebeskými. Ve všech těchto způsobech, které On ustanovil, nalézají k němu tak blízký přístup, že to ani nelze vyjádřit. Vidí ho jakoby tváří v tvář a mluví s ním, „jako když někdo mluví se svým přítelem“³⁴ – je to vhodná příprava pro ony vrchní přílbytky, kde ho „spatří takového, jaký jest“.³⁵

9. Ale jak dalecí toho, aby užřeli Boha, jsou ti, kdo „slyšeli, že bylo řečeno otcům: Nebudeš přísahat křivě, ale splníš Hospodinu přísahy své“ (v. 33), a vykládají je tak: Nebudeš přísahat křivě, když přísaháš při Hospodinu; „Hospodinu splníš tyto přísahy své“ – ale na ty další přísahy on nebere zřetel.

Tak učili farizeové. Nejen dovolovali přísahy všeho druhu v běžném životě, ale pokládali i křivou přísahu za maličkost, pokud nebyla učiněna přímo v Božím jménu.

Náš Pán zde však zakazuje všechnu běžnou přísahu včetně falešné přísahy a ukazuje ohyzdnost obojího vážným napomenutím, že každé stvoření patří Bohu a On je všude přítomný, ve všem a nade vším.

„Já však vám pravím, abyste nepřisahali vůbec; ani při nebi, protože nebe je trůn Boží“ (v. 34) – a proto je to totéž jako přísahat při tom, který trůní nad obzorem země³⁰ – „ani při zemi, protože země je podnož jeho nohou“ a On je přítomný na zemi stejně jako na nebi; „ani při Jeruzalému, protože je to město velikého krále“ (v. 35) a „Bůh v jeho palácích proslul“.³⁷ „Ani při své hlavě nepřisahahej, protože nemůže způsobit, aby ti jediný vlas zbělel nebo zčernal“ (v. 36), protože i to je jasné, že nenáleží tobě, ale Bohu, který jedinec spravuje všechno v nebi a na zemi. „Vaše slovo“ – vaše řeč a vzájemné rozhovory – „buď »ano, ano – ne, ne«“ – pouhé vážné přitakání nebo popření –

neboť „co je nad to, je ze zlého“ (v. 37) – *ek tou ponérou estin* (je toho zlého, pochází od ďábla a je známkou jeho dítek).

10. Že náš Pán zde nezakazuje „přisahu s rozvahou a v pravdě“,³⁸ když nás o to požádá úřední osoba, vyplývá z následujícího: 1. Z té části jeho řeči, kde káral zneužívání, tj. křivou přísahu a běžnou přísahu; přísaha před úřední osobou je zcela mimo potaz. 2. Ze slov, kterými vše uzavírá: „vaše slovo“ nebo řeč „buď »ano, ano – ne, ne«“. 3. Z jeho vlastního příkladu, neboť on sám odpověděl pod přísahou, když ho o to úřední osoba požádala. Když „velekněz mu řekl: Zapřísahám tě při Bohu živém, abys nám řekl, jsi-li Mesiáš, Syn Boží“, Ježíš ihned odpověděl kladně: „Ty sám jsi to řekl“ (totiž pravdu). „Ale (nebo spíše *nadto*)³⁹ pravím vám, od nynějška uzříte Syna člověka sedět po pravici Všemohoucího a přicházet s oblaky nebeskými“ (*Mt 26,63–64*). 4. Z příkladu Boha Otce, který, když „chtěl účastníkům zaslíbení přesvědčivě prokázat nezměnitelnost svého rozhodnutí, potvrdil své zaslíbení ještě přísahou“ (*Žd 6,17*). 5. Z příkladu apoštola Pavla, o kterém se domníváme, „že měl Ducha Božího“⁴⁰ a dobře rozuměl záměrům svého Mistra. „Bůh je mi svědkem“, říká Římanům, „jak na vás bez ustání pamatuji při všech svých modlitbách“ (*Ř 1,9*), Korintánům: „dovolávám se za svědka samého Boha při své duši, že jen z ohledu na vás jsem dosud nepřišel do Korintu“ (*2K 1,23*) a Filipským: „Bůh je mi svědkem, jak po vás všech vroucně toužím v Kristu Ježíši“ (*Fp 1,8*). (Z toho nesporně plyne, že jestliže apoštol znal význam slov svého Pána, pak nezakazují přísahu při vážných příležitostech i mezi nimi navzájem – tím méně pak před úřední osobou!) A nakonec z tvrzení velkého apoštola o slavnostní přísaze všeobecně (což by nemohl prohlásit bez výčitek, kdyby ji byl Pán zakázal úplně): „Lidé přísahají při někom větším“ (při větším, než jsou sami) „a přísaha je zárukou, kterou končí každý spor“ (*Žd 6,16*).

11. Ale velké poučení, které tu náš požehnaný Pán udílí a které ilustruje tímto příkladem, je to, že Bůh je ve všem a že máme vidět Stvořitele ve světle všeho stvoření, že nic nemáme používat a na nic se nemáme dívat odděleně od Boha, což by vskutku bylo praktickou nevěrou; dívejme se však s pravým povznesením myslí na nebe a na zemi a na vše, co na ní jest, jako že to Bůh udržuje svou rukou, svou přítomností vše zachovává při životě, celé stvoření proniká a uvádí do pohybu a je v pravém slova smyslu duší vesmíru.

II.

1. Náš Pán se dosud víceméně zabýval tím, že předkládal náboženství srdce. Ukázal, jací křesťané mají být. Teď chce ukázat, co mají dělat: jak se vnitřní svatost projeví ve vnějším jednání. „Blaze těm“, říká, „kdo působí pokoj, neboť oni budou nazváni syny Božími.“

2. Ti, „kdo působí pokoj“ – slovo zní v originále *hoi eirénopoiói*. Je všeobecně známo, že *eiréné* v Písmu zahrnuje všechny druhy dobra – každé požehnání, které se týká duše nebo těla, časnosti nebo věčnosti. Když apoštol Pavel v titulcích svých epištol přeje Římanům nebo Korintánům „milost a pokoj“, je to, jako by řekl: Radujte se ze všech požehnání, duchovních a časných, ze všech dobrých věcí, které „připravil Bůh těm, kdo ho milují“, ⁴¹ protože to je ovoce svobodné, nezasloužené Boží lásky a milosti.

3. Odtud snadno pochopíme, v jak širokém smyslu máme chápat slovo o „působení pokoje“. V doslovném významu označuje lidi, milující Boha a člověka, kteří si oškliví a zavrhnou všechny spory a hádky, všechny neshody a sváry, a proto se ze všech sil snaží zabránit tomu, aby tento pekelný oheň byl zažehnut, nebo, byl-li zažehnut, aby nevzplanul, nebo, vzplanul-li, aby se nešířil dál. Snaží se utišovat bouřlivost lidí, uklidňovat jejich divoké vášně, mírnit svářící se strany a – je-li to možné – smířit je. Používají každý možný způsob a všechny své síly, všechny schopnosti, které jim Bůh dal, aby zachovávali pokoj tam, kde pokoj je, a nastolili jej tam, kde není. Je pro ně radostí, když mohou podpírat, posilovat, rozmnožovat vzájemnou dobrou vůli mezi lidmi, zejména mezi Božími dětmi, i když se liší v méně důležitých bodech; neboť jako všichni mají „jednoho Pána, jednu víru“, jako „byli povoláni k jedné naději“, tak mají „dělat čest svým životem tomu povolání, kterého se jim dostalo“: „vždy skromní, tiší, a trpělivě snášejte se navzájem v lásce a usilovně hleďte zachovat jednotu Ducha, spojení svazkem pokoje“. ⁴²

4. V plném slova smyslu však je člověk „působící pokoj“ ten, kdo „činí dobře všem“, ⁴³ jakmile k tomu má příležitost, člověk, který je plný lásky k Bohu a ke všem lidem a který její projevy nemůže omezit na vlastní rodinu, přátele, známé, stoupence nebo na ty, kdo sdílejí jeho názory, ani na ty, kdo dosáhli stejně vzácné víry; ⁴⁴ překračuje všechny tyto úzkoprsé hranice, aby mohl prokazovat dobro každému člo-

věku, aby mohl tím nebo oním způsobem prokazovat lásku bližním a cizím, přátelům i nepřátelům. Prokazuje jim dobro, jakmile se mu naskytne možnost, tj. při každé příležitosti; k tomu účelu „využívá čas“,⁴⁰ „dokud je čas“,⁴⁶ každou hodinu, neztrácí ani chvilku, ve které by mohl prospět druhému. Neprokazuje dobro jedním jediným způsobem, ale dobro vůbec: každým možným způsobem. A uplatňuje přitom všechny své hřivny, všechny síly a schopnosti těla a duše, všechnen svůj majetek, zájem i pověst, a žádá si jenom, aby Pán, až přijde, mu řekl: „Správně, služebníku dobrý a věrný!“⁴⁷

5. Až do krajnosti prokazuje dobro všem lidem i po tělesné stránce. S radostí „láme chléb hladovému“⁴⁸ a „nahého přikrývá rouchem“.⁴⁹ Je někdo cizí? On ho přijme a pomůže mu tím, co potřebuje. Je někdo nemocný nebo ve vězení? On je navštíví a pomůže jim v tom, co nejvíce potřebují. A to všechno dělá ne jako lidem, ale s pohledem na toho, který řekl: „Cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili“.⁵⁰

6. Ještě více se raduje, může-li prokázat dobro duši některého člověka! Tato možnost zajisté náleží Bohu. Jedině on mění srdce, bez něho každá jiná změna je lehčí než vánek.⁵¹ Avšak ten, který působí všeko ve všech,⁵² chce člověku pomáhat především prostřednictvím člověka, chce sdělovat svou moc, své požehnání a svou lásku prostřednictvím jednoho člověka druhému člověku. Proto, ač je jisté, že „uprostřed země koná spásné činy“,⁵³ přece proto nikdo nemusí stát na jeho vinici nečinně. Ten, kdo působí pokoj, nemůže být nečinný, neustále na ní pracuje a jako nástroj v Boží ruce připravuje půdu pro svého Mistra, nebo rozsévá setbu království, či zavlažuje to, co už bylo zaseto, kdyby snad Bůh chtěl dát vzrůst.⁵⁴ Podle míry přijaté milosti používá všechnu svou píli k tomu, aby napomínal zjevného hříšníka tak, aby opět napravil toho, kdo se stěmhlav řítí na širokou cestu, vedoucí do záhuby,⁵⁵ nebo aby dal světlo „těm, kdo jsou ve tmě“⁵⁶ a na cestě k zahynutí, „protože odmítají poznání“,⁵⁷ nebo aby „pomáhal slabým“,⁵⁸ posiloval „zemdlené ruce i klesající kolena“,⁵⁹ nebo aby přivedl zpět a uzdravoval to, „co je chromé“, aby docela nezchromlo.⁶⁰ A neméně horlivě utvrzuje ty, kdo se již chystají vejít úzkými dveřmi,⁶¹ posilňuje ty, kdo stojí, aby „vytrvali v běhu, jak je jim uloženo“,⁶² aby „vzdělávali na té nejsvětější víře své“⁶³ ty, kdo vědí, komu uvěřili,⁶⁴ povzbuzuje je, aby rozněcovali Boží dar, kterého se jim dostalo,⁶⁵

aby denně „rostli v milosti“⁶⁶ a „tak se jim široce otevřel přístup do věčného království našeho Pána a Spasitele Ježíše Krista“.⁶⁷

7. Blaze těm, kdo tak jsou neustále pilní v díle víry a lásky, „neboť oni budou nazváni“ – to je *budou* (běžný hebraismus) – „syny Božími“. Bůh jim bude nadále dávat Ducha synovství,⁶⁸ ano, bude jej vlévat ve větší hojnosti do jejich srdce. Požehná jim všelikým požehnáním svých dětí. Uzná je za své děti před anděli a před lidmi, a když budou „děti, tedy i dědicové – dědicové Boží, spoludědicové Kristovi“.⁶⁹

III.

1. Někdo by si mohl myslet, že ten, kdo byl popsán jako člověk plný ryzí pokory, nelíčeně opravdový, milý a jemný, prostý sobeckých úmyslů, oddaný Bohu a milující lidi, bude miláčkem lidí. Ale náš Pán zná lidskou povahu lépe. Proto uzavírá popis Božího člověka tím, že mu ukazuje, co ho ve světě čeká. „Blaze těm“, říká, „kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jejich je království nebeské“.

2. Abychom tomu dobře rozuměli, zeptejme se nejprve, kdo jsou ti pronásledováni. Zjistíme to snadno u apoštola Pavla: „Jako tenkrát ten, který se narodil pouze z těla, pronásledoval toho, který se narodil z moci Ducha, tak je tomu i nyní“ (*Ga 4,29*). „A všichni“, praví apoštol, „kdo chtějí zbožně žít v Kristu Ježíši, zakusí pronásledování“ (*2Tm 3,12*). Totéž nás učí Jan: „Nedivte se, bratří, když vás svět nenávidí. My víme, že jsme přešli ze smrti do života, protože milujeme své bratry“ (*1J 3,13–14*). Jako by chtěl říci, že bratři, křesťané, nemohou být milováni, jedině od těch, kteří přešli ze smrti do života. A nejmórněji to řekl náš Pán: „Nenávidí-li vás svět, vězte, že mě nenáviděl dříve než vás. Kdybyste náleželi světu, svět by miloval to, co je jeho. Protože však nejste ze světa... proto vás svět nenávidí. Vzpomeňte si na slovo, které jsem vám řekl: Sluha není nad svého pána. Jestliže pronásledovali mne, i vás budou pronásledovat“ (*J 15,18–20*).

Ze všech těchto biblických slov je patrné, kdo jsou ti, kdo jsou pronásledováni, totiž spravedliví: ten, „který se narodil z moci Ducha“,⁷⁰ „všichni, kdo chtějí zbožně žít v Kristu Ježíši“,⁷¹ ti, kdo „přešli ze smrti do života“,⁷² ti, kdo „nenáležejí světu“,⁷³ všichni, kdo jsou tichého a pokorného srdce, kdo pláčou po Bohu, kdo hladovějí po tom, aby

mu byli podobni, všichni, kdo milují Boha a svého bližního, a proto, kdykoli mají příležitost, činí dobře všem lidem.⁷⁴

3. Kdybychom za druhé pátrali po tom, proč jsou pronásledováni, bude odpověď stejně jasná a zřejmá. Je to „pro spravedlnost“, protože jsou spravedliví, protože se „narodili z moci Ducha“,⁷⁵ protože „chtějí zbožně žít v Kristu Ježíši“,⁷⁶ protože „nejsou ze světa“.⁷⁷ Ať kdokoli říká cokoli, toto je pravý důvod; ať mají více nebo méně slabostí, kdyby to nebylo z tohoto důvodu, svět by je trpěl, miloval by to, co je jeho. Jsou pronásledováni, protože jsou *chudí v duchu*⁷⁸: svět praví „chudí na duchu, primitivní, zbabělí, k ničemu se nehodí, nejsou schopni žít na světě“; protože *pláčou*: „jsou to tupá, hloupá, trudnomyslná stvoření, kazící náladu těm, kdo je vidí. Jsou to misomusové, zkazí každou nevinnou zábavu a ubíjejí společnost, kamkoli přijdou“; protože jsou *tiší*: „nevýrazní, pasivní blázni, hodící se jenom k tomu, aby se po nich šlapalo“; protože *bladovějí a žízní po spravedlnosti*: „hrstka horkokrevných blouznivců, kteří horlí pro něco a nevědí pro co, nespokojeni s rozumným náboženstvím, blázní po vytržení a vnitřních prožitcích“; protože jsou *milosrdní*, milují všechny, i zlé a nevděčné: „podporují prostopášnost, ba svádějí lidi k neplechám, lidi, kteří si teprve musí najít vlastní cestu k náboženství, jsou velmi volní ve svých zásadách“; protože *mají čisté srdce*: „nelaskavá stvoření, zatracující celý svět kromě těch, kdo jsou jako oni ničemní rouhači, kteří Boha činí lhářem, když tvrdí, že nemají žádný hřích!“ A konečně protože *působí pokoj*, proto, že se chopí všech příležitostí, aby prokazovali dobro všem lidem. To je hlavní příčina, proč byli pronásledováni v každém věku až do času napravení všech věcí.⁷⁹

„Kdyby si nechali své náboženství pro sebe, dalo by se to snést. Ale šíření jejich bludů, infikování mnohých dalších lidí, to nelze vystát. Pášou tolik zla na světě, že se to už nedá déle trpět. Pravda, tito lidé dělají některé věci dobře, pomáhají například chudým. Ale i to dělají jenom proto, aby získali další na svou stranu, a tak ve skutečnosti tím pašou více zla.“ Tak zajisté myslí a mluví lidé ve světě. A čím více se rozmáhá Boží království, čím více činitelé pokoje šíří pokoru, tichost a všechny ostatní Boží ctnosti, tím více zlomyslnosti se hromadí na jejich účtu. A v důsledku toho pak, čím více se lidé proti nim rozhorlují, tím více je pronásledují.

4. Zkoumejme za třetí, kdo jsou ti, kdo je pronásledují. Apoštol Pavel

odpovídá „ten, který se narodil z těla“, každý, kdo se nenarodil „z Ducha“⁸⁰ a ani se narodit nechce, všichni, kdo se ani nesnaží „zbožně žít v Kristu Ježíši“,⁸¹ kdo nepřešli „ze smrti do života“ a v důsledku toho ani nemohou „milovat své bratry“,⁸² svět, tj. podle slov našeho Spasitele ti, kdo „neznají toho, který mě poslal“,⁸³ neznají milujícího, odpouštějícího Boha podle učení jeho vlastního Ducha.

Důvod je jasný. Duch, který je ve světě, je přímým opakem Ducha Božího. Proto musí být, že ti, kdo jsou ze světa, budou proti těm, kdo jsou z Boha. Existuje přímý protiklad mezi nimi ve všech názorech, žádostech, úmyslech a ve smýšlení. A proto „levhart s kůzlem“ nemohou spolu „odpočívat“ v pokoji.⁸⁴ Pyšný, protože je pyšný, nemůže jinak než pronásledovat pokorného, lehkomyšlný a povrchní ty, kdo pláčou, a tak dále, rozdílnost životního zaměření (když nic jiného) je stálým důvodem nepřátelství. Proto (byť i jenom z toho důvodu) služebníci ďáblu pronásledovali Boží dítky.

5. Kdybychom pak měli za čtvrté zkoumat, jakým způsobem je budou pronásledovat, dalo by se všeobecně říci, že takovým způsobem a v takové míře, jak moudrý Zachovatel všeho pokládá za nejúčelnější pro svou slávu, za nejprospěšnější pro růst svých dítek v milosti a pro šíření svého království. Na světě není jiného projevu Boží vlády nad světem, který bychom obdivovali více. Jeho ucho nikdy není hluché k hrozbám pronásledovatele nebo k volání pronásledovaných. Jeho oko je vždy otevřené a jeho ruka vztažená, aby řídil i tu nejnepatrnější okolnost. Kdy má spustit bouře, jak vysoko se má vzedmout, jakým směrem se má ubírat, kdy a jak má skončit – to vše je vymezeno jeho neomylnou moudrostí. Pronásledovatelé jsou pouze jeho mečem, nástrojem, který užívá jak se mu zlíbí a který je uvržen do ohně, jakmile je dosaženo milostivého cíle jeho prozřetelnosti.

V některých vzácných dobách, když křesťanství bylo prvně vštípeno a zakořeňovalo na zemi, stejně jako když čisté Kristovo učení začalo být nově vštěpováno v našem národě, připustil Bůh, aby se bouře zvedla vysoko a jeho děti se musely bránit až do krve. Byl k tomu zvláštní důvod, proč to trpěl, pokud jde o apoštoly – aby jejich svědectví bylo dokonalé. Z analů církve se dovídáme jiný, naprosto odlišný důvod, proč trpěl těžká pronásledování, která se zvedla v druhém a třetím století: proto, že tajemství nepravosti⁸⁵ působilo tak sil-

ně, pro nesmírnou zkaženost, která v církvi převládala; Bůh ji trestal a zároveň těmito těžkými, ale nutnými navštíveními léčil.

Totéž bychom mohli pozorovat při pohledu na velké pronásledování v naší vlastní zemi.⁸⁶ Bůh byl k našemu národu velice milostivý, dal nám různá požehnání. Daroval nám mír za hranicemi i doma a krále moudrého a dobrého nad jeho léta.⁸⁷ A nade vše způsobil, že nad námi vzešlo čisté světlo Jeho evangelia a zářilo nám. Ale jakou nalezl odezvu? „Čekal spravedlnost, a hle, jen úpění!“⁸⁸ Úpění útisku a křivdy, ctižádosti a nespravedlnosti, zlomyslnosti a podvodu a lakomství. Úpění těch, kdo tehdy umírali v plamenech, proniklo k uchu Hospodina zástupů.⁸⁹ Tehdy Bůh povstal, aby se ujal své pře proti těm, kdo svou nepravostí potlačovali pravdu.⁹⁰ Dal je do rukou jejich pronásledovatelů, soudem spojeným s milostí, trápením, kterým trestal, a přece také lékem, kterým uzdravoval bolestivé odvrácení jeho lidu.

6. Stává se však zřídka, že Bůh dopustí, aby se bouře zvedla tak vysoko, jako je mučení, smrt nebo věznění. Spíše své děti povolává, aby snášely lehčí způsoby pronásledování; trpívají často odcizením příbuzných, ztrátou přátel, kteří byli jako duše jejich.⁹¹ Přesvědčují se o pravdě slova svého Pána (které se týká *skutečnosti*, nikoli *záměru* jeho příchodu): „Myslíte, že jsem přišel dát zemi pokoj? Ne, pravím vám, ale rozdělení!“ (L 12,51) Potom následuje ztráta živnosti nebo zaměstnání a v důsledku toho prostředků k životu. Ale všechny tyto okolnosti jsou podřízeny moudrému Božímu řízení. On dopouští na každého to, co je pro něho nejprospěšnější.

7. Pronásledování, které postihuje *všechny* Boží děti, popisuje náš Pán následujícími slovy: „Blaze vám, když vás budou tupit a pronásledovat (pronásledovat tupením) a lživě mluvit proti vám všechno zlé kvůli mně.“ To je neklamným znamením našeho ucednictví, jednou z pečetí našeho povolání. Je to úděl všech Božích dětí; jestliže nás nepotká, nejsme vlastními, ale nevlastními syny. Jediná cesta do království vede přes „zlou pověst“ stejně jako „dobrou pověst“.⁹² Ti tiší, vážní, pokorní, horliví, kteří milují Boha a člověka, mají dobrou pověst mezi svými braty, ale zlou pověst u světa, který je pokládá za „smetí a porhnel u všech“⁹³ a tak také s nimi zachází.

8. Někteří se skutečně domnívali, že pohoršení kříže přestane dříve, než vejde plný počet pohanů,⁹⁴ že Bůh způsobil to, aby si křesťanů vážili a aby je milovali, a to i ti, kdo jsou ještě ve hříchu. Zajisté, ně-

kdy zastaví pohrdání a zlobu lidí. „Vede ku pokoji s člověkem i jeho nepřátele“⁹⁵ na čas a nakloňuje mu i největšího protivníka. Pomine-li však tento výjimečný případ, není tím ještě odstraněno „pohoršení, jímž je kříž“⁹⁶. Člověk i potom může říci: „Kdybych se stále ještě chtěl líbit lidem, nebyl bych služebníkem Kristovým“.⁹⁷ Ať se proto nikdo neutěšuje líbivou myšlenkou (líbivou zajisté pro tělo a krev), že „zlí lidé jenom *předstírají*, že nenávidí ty a opovrhují těmi, kdo jsou dobří, ve skutečnosti je však ve svém srdci milují a obdivují“. Ne, snad je někdy využijí, ale jenom k vlastnímu prospěchu. Projeví jim svou důvěru, protože vědí, že se liší od ostatních lidí. Přesto je však nemají rádi, pokud Duch Boží na nich působí. Slova našeho Spasitele jsou jasná: „Kdybyste náleželi světu, svět by miloval to, co je jeho. Protože však nejste ze světa, proto vás svět nenávidí.“⁹⁸ Ano, (dáme-li stranou výjimky, které způsobuje Boží předběžná milost nebo zvláštní prozřetelnost) nenávidí je tak hluboce a opravdově, jako vždycky nenáviděl jejich Mistra.

9. Zbývá jenom se zeptat, „jak se mají Boží děti zachovat vzhledem k pronásledování“? Předně je nemají vědomě nebo úmyslně vyhledávat. To je proti příkladu a proti radě našeho Pána a všech jeho apoštolů, kteří nás učí, abychom je nejen nevyhledávali, ale pokud jen můžeme, se ho vyvarovali, aniž bychom zapřeli své svědomí, aniž bychom se vzdali kterékoli části té spravedlnosti, které si vážíme více než života samého. Náš Pán praví přímo: „Když vás budou pronásledovat v jednom městě, prchněte do jiného“⁹⁹ – což je, když to lze udělat, vskutku nejlepší způsob, jak pronásledování zabránit.

10. Nemyslete si však, že se ho můžete vždy vyvarovat tímto nebo jiným způsobem. Kdyby se tato mylná představa někdy vkrádala do vašeho srdce, zažehňte ji tímto vážným napomenutím: „Vzpomeňte si na slovo, které jsem vám řekl: Sluha není nad svého pána. Jestliže pronásledovali mne, i vás budou pronásledovat.“¹⁰⁰ „Budte obezřetní jako hadi a bezelstní jako holubice.“¹⁰¹ Ale uchrání vás to od pronásledování? Ne, leč byste byli moudřejší než váš Mistr nebo nevinnější než Beránek Boží.

A nesnažte se mu za každou cenu vyhnout nebo uniknout, neboť jestliže to uděláte, nejste jeho. Jestliže se vyhnete pronásledování, vyhnete se také požehnání, požehnání těch, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost. Nejste-li pronásledováni pro spravedlnost, nemůžete

vejít do království nebeského. „Jestliže s ním vytrváme, budeme s ním i vládnout. Zapřeme-li ho, i on nás zapře.“¹⁰²

11. Ne, raději se „radujte a jásejte“, když vás lidé pronásledují kvůli němu, když vás pronásledují tupením a tím, že „lživě mluví proti vám všechno zlé“ (to neopomenou připojit ke každému druhu pronásledování; musí vás očernit, aby omluvili sebe): „stejně pronásledovali i proroky, kteří byli před vámi“, ty, kteří byli svatí v srdci a v životě, a všechny spravedlivé, kteří žili od počátku světa. Radujte se, protože „máte hojnou odměnu v nebesích“, odměnu koupenou za krev smlouvy a darovanou zadarmo, úměrně k vašemu utrpení a k vaší svatosti srdce a života. „Radujte se a jásejte“, věduce, že „toto krátké a lehké soužení působí přenesmírnou váhu věčné slávy“.¹⁰³

12. Nechť žádné pronásledování vás neodvrátí od cesty pokory a tichosti, lásky a dobrotivosti. „Slyšeli jste, že bylo řečeno: Oko za oko a zub za zub“ (v. 38nn). A vaši ubozí učitelé vám proto dovolili mstít se, oplácet zlé zlým. „Já však vám pravím, abyste se zlým nejednali jako on s vámi“ – ne tak, že byste zlé vraceli. „Ale“ (raději to prostě dělejte tak) „kdo tě uhodí do pravé tváře, nastav mu i druhou; a tomu, kdo by se s tebou chtěl soudit o košili, nech i svůj plášť. Kdo tě donutí k službě na jednu míli, jdi s ním dvě.“¹⁰⁴

Tak nepřemožitelná nechť je tvá tichost. A tvá láska nechť se jí vyrovná. „Kdo tě prosí, tomu dej, a kdo si chce od tebe vypůjčit, od toho se neodvracej.“¹⁰⁵ Jen nedávej, co patří jinému, co není tvé. Proto 1) dbej, abys nikomu nebyl nic dlužen.¹⁰⁶ Neboť co dlužíš, to nepatří tobě, ale jinému. 2) Starej se o členy své rodiny.¹⁰⁷ To Bůh od tebe žádá také, a co je zapotřebí pro jejich podporu v životě a zbožnosti, to ti také nepatří. Potom 3) dej nebo půjč všechno, co zbude ze dne na den nebo z jednoho roku do druhého: protože nemůžeš dát nebo půjčit všem, pamatuj předně na ty, kdo patří do rodiny víry.¹⁰⁸

13. Tichost a lásku, kterou máme pociťovat vůči těm, kdo nás pronásledují pro spravedlnost, laskavost, jakou jim máme projevovat, popisuje náš požehnaný Pán v následujících verších. Nechť jsou vyryty do našeho srdce!

„Slyšeli jste, že bylo řečeno: „Milovati budeš bližního svého a nenávidět nepřítele svého“ (v. 43nn). (Bůh ve skutečnosti řekl pouze první část, „budeš milovat svého bližního“,¹⁰⁹ děti ďáblovy¹¹⁰ přidaly další,

„a nenávidět nepřítele svého.“) „Já však pravím: 1) „Milujte své nepřátele.“ Hleďte mít dobrou vůli vůči těm, kdo jsou proti vám rozezleni, kdo vám přejí všechno zlé. 2) „Žehnejte těm, kdo vás proklínají.“ Jsou tu ti, jejichž zloba se projevuje hořkými slovy? Kteří vás neustále proklínají a tupí, když jste přítomni, a „mluví proti vám všechno zlé“,¹¹¹ když jste přítomni nejste? Tím spíše jim žehnejte. Při rozhovoru s nimi zachovávejte mírnost a laskavost. Napomínejte je tím, že jim dáte lepší příklad, že jim ukážete, jak mají mluvit. A když o nich mluvíte, říkejte pokud možno jenom dobré, aniž byste tak porušili pravidlo pravdy a spravedlnosti. 3) „Dobře čiňte těm, kdo vás nenávidí.“ Nechtě vaše skutky ukazují, že jste stejně opravdoví v lásce jako oni v nenávisti. Odplácejte zlo dobrem. „Nedejte se přemoci zlem, ale přemáhejte zlo dobrem.“¹¹² 4) Nemůžete-li učinit nic, alespoň se „modlete za ty, kdo vás hanobí a pronásledují“. Tuto možnost vám nikdo nemůže vzít, ani vám v tom nemůže zabránit jejich zloba nebo násilí. Vylévejte své srdce před Bohem nejen za ty, kdo tak jednali kdysi, nyní však činí pokání. To by bylo málo. „Jestliže sedmkrát za den k tobě přijde bratr tvůj s prosbou: »Je mi to líto« – to znamená, když po tolika poklescích ti dá záruku, abys věřil, že se úplně změnil –: pak „mu odpusť“ (*L 17, 3–4*), důvěřuj mu, pojmi ho do svého srdce, jako by se nikdy proti tobě neprovinil. Modli se však a zápas s Bohem také o ty, kteří pokání nečiní, kteří tě utiskují a pronásledují. Odpusť jim „ne sedmkrát, ale až sedmdesátkrát sedmkrát“ (*Mt 18,22*). Ať pokání činí nebo nečiní, i když se od něho stále více vzdalují, ukaž jim příklad laskavosti: „abyste byli syny“, abyste prokázali, že jste pravé děti „nebeského Otce“, který ukazuje svou dobrotu tím, že dává taková požehnání, což připouštějí i ti nejzarytější nepřátelé, když „dává svému slunci svítit na zlé i dobré a déšť posílá na spravedlivé i nespravedlivé“. „Budete-li milovat ty, kdo milují vás, jaká vás čeká odměna? Což i celníci nečiní totéž?“ (*Mt 5,46*) – tedy ti, kdo nepředstírají, že mají náboženství a o nichž sami říkáte, že jsou bez Boha na světě. „A jestliže zdravíte“, prokazujete laskavost slovem nebo skutkem, „své bratry“, přátele nebo příbuzné, „co činíte zvláštního“? Co činíte víc než ti, kdo nemají vůbec žádné náboženství? „Což i celníci nečiní totéž?“ (*v. 47*). Následujte lepší příklad než oni. Prokazujte trpělivost, snášenlivost, laskavost, dobrotu všeho druhu všem, i těm nejkrutějším pronásledovatelům. „Buďte“, křesťané, „dokonalí“ (co do způsobu, i když ne co do stupně), „jako je dokonalý váš nebeský Otec“ (*v. 48*).

IV.

Pohledte na křesťanství v jeho původní formě, jak je předložil jeho velký Tvůrce. Takové je pravé náboženství Ježíše Krista. Takové je předkládá tomu, jehož oči jsou otevřené. Vizte obraz Boha, pokud ho člověk vůbec může vypočítat. Obraz nakreslený vlastní Boží rukou! „Vy, kteří mnou pohrdáte, otevřte oči, zděste se a dejte se na útěk!“¹¹³ Nebo spíše podívejte se a oslavujte! Raději zvolte: „Je to víra v Ježíše Krista? Víra, proti které jsem bojoval? Nechci už bojovat proti Bohu. Co mám dělat, Pane?“¹¹⁴ Jaká krása je v tomto celku! Jaká souměrnost! Jaké přesné proporce v každé části! Jak žádoucí je štěstí zde popisované! Jak úctyhodná, jak nádherná je svatost! Toto je duch náboženství, jeho jádro. To vpravdě jsou základy křesťanství. Kéž bychom nebyli jenom jeho posluchači!¹¹⁵ Jako muž, „který v zrcadle pozoruje svůj vzhled; podívá se na sebe, odejde a hned zapomene, jak vypadá.“¹¹⁶ Ne, zahleďme se „do dokonalého zákona svobody“ a vytrvejme.¹¹⁷ Neustávejme, dokud každá jeho částka není vepsána do našeho srdce. Bděme a modleme se a věřme a milujme a běžme, abychom získali cenu,¹¹⁸ dokud se každá jeho částka neodrazí v naší duši, vyrytá zde prstem Božím, dokud nebudeme svatí, „jako je svatý ten, který nás povolal“,¹¹⁹ „dokonalí, jako je dokonalý náš nebeský Otec“!¹²⁰

Poznámky

¹ Ř 13,10

² 1Tm 1,5 Kral.

³ 1J 4,19

⁴ 1J 3,3

⁵ 2K 7,1

⁶ Viz Mk 12,30; L 10,27

⁷ Viz Mt 15,14

⁸ Viz Ž 51,8 Kral.

⁹ Viz Ž 7,10; Jr 11,20

¹⁰ Srv. Ž 66,18

¹¹ Viz Mt 17,21; Mk 9,29

¹² Wesley zde zřejmě předpokládá, že každý křesťan má mít svého duchovního rádce.

¹³ Viz Ga 1,16

¹⁴ Srv. 2Te 2,11

¹⁵ Srv. J 14,22

¹⁶ Srv. 1J 1,3

¹⁷ Viz Ž 4,7

¹⁸ Ex 33,18

¹⁹ Viz Ef 1,23

²⁰ Viz Jb 31,26

²¹ Viz Ž 19,5

²² Srv. Ž 104,3

²³ Ž 147,8

²⁴ Srv. Ž 65,11

²⁵ Srv. Ž 104,14

- 26 *Žd 1,3*
- 27 *Ž 8,2,10*
- 28 Viz *Mt 10,30*
- 29 Viz *Jb 1,10*
- 30 Srv. *Ž 96,8,9*
- 31 Srv. *Mt 6,6*
- 32 *1K 11,26*
- 33 Srv. *Mt 26,64; Mk 14,62*
- 34 *Ex 33,11*
- 35 Srv. *1J 3,2*
- 36 Viz *Iz 40,22*
- 37 *Ž 48,4*
- 38 Srv. *Články víry anglikánské církve*, č. XXXIX „O křesťanově přísaze“. Wesley tento článek převzal beze změn do svého pozdějšího zkráceného znění *Článků víry*.
- 39 Srv. kralické „ale však“ *Mt 26,64*
- 40 Srv. *1K 7,40*
- 41 *1K 2,9*
- 42 Srv. *Ef 4,1–5*. Předchozí citáty jsou z Blacknall, *Discourse XII, Works I*, 105–14, a Hammond, *Practical Catechism*, str. 101–3.
- 43 Srv. *Ga 6,10*
- 44 Viz *2Pt 1,1*
- 45 Srv. *Ko 4,5*
- 46 *Ga 6,10*
- 47 *Mt 25,23*
- 48 Srv. *Iz 58,7*
- 49 *Ez 18,7,16*
- 50 *Mt 25,40*
- 51 Viz *Ž 62,10*
- 52 Viz *1K 12,6*
- 53 *Ž 74,12*
- 54 Viz *1K 3,6–7*
- 55 Viz *Mt 7,13*
- 56 *L 1,79*
- 57 Srv. *Oz 4,6*
- 58 Srv. *Sk 20,35*; viz také *1Te 5,14*
- 59 *Žd 12,12*
- 60 Viz *Žd 12,13*
- 61 Viz *L 13,24*
- 62 Srv. *Žd 12,1*
- 63 Srv. *Jd 20* Kral.
- 64 Viz *2Tm 1,12*
- 65 Viz *2Tm 1,6*
- 66 Srv. *2Pt 3,18*
- 67 Srv. *2Pt 1,11*
- 68 Viz *Ř 8,15*
- 69 *Ř 8,17*
- 70 *Ga 4,29*
- 71 *2Tm 3,12*
- 72 *1J 3,14*
- 73 Srv. *J 15,19*
- 74 Viz *Ga 6,10*
- 75 Srv. *Ga 4,29*
- 76 *2Tm 3,12*
- 77 Srv. *J 15,19*
- 78 Srv. *Mt 5,3*
- 79 Viz *Sk 3,21*. Zdá se, že Wesley v tomto odstavci uvádí námitky, vyslovované proti metodistům v počátcích tohoto hnutí.
- 80 Srv. *Ga 4,29*
- 81 *2Tm 3,12*
- 82 Srv. *1J 3,14*
- 83 *J 15,21*
- 84 *Iz 11,6*
- 85 Viz *2Te 2,7*
- 86 Každý Angličan Wesleyovy doby zde poznal narážku na dobu „Krvavé Marie“ Tudorovny (1553–58), také díky

- Knize mučedníků* Johna Foxe (první anglické vyd. 1563).
- ⁸⁷ Eduard VI. (1547–53), který nastoupil po svém otci Jindřichu VIII. když mu bylo deset let. Eduard podporoval protestantskou reformaci. Po jeho brzké smrti a v důsledku protireformačních opatření královny Marie byla reformace ohrožena, nakonec se však s oběťmi prosadila.
- ⁸⁸ *Iz 5,7*
- ⁸⁹ Viz *Jk 5,4*
- ⁹⁰ Viz *Ř 1,18*
- ⁹¹ Viz *Dt 13,6* Kral.
- ⁹² Srv. *2K 6,8*
- ⁹³ *1K 4,13* Kral.
- ⁹⁴ Viz *Ř 11,25*
- ⁹⁵ Srv. *Př 16,7*
- ⁹⁶ *Ga 5,11*
- ⁹⁷ *Ga 1,10*
- ⁹⁸ *J 15,19*
- ⁹⁹ *Mt 10,23*
- ¹⁰⁰ *J 15,20*
- ¹⁰¹ *Mt 10,16*
- ¹⁰² *2Tm 2,12*
- ¹⁰³ *2K 4,17*
- ¹⁰⁴ *Mt 5,39–41*
- ¹⁰⁵ *Mt 5,42*
- ¹⁰⁶ Viz *Ř 13,8*
- ¹⁰⁷ Viz *1Tm 5,8*
- ¹⁰⁸ Viz *Ga 6,10*
- ¹⁰⁹ *Lv 19,18*
- ¹¹⁰ Viz *1J 3,10*
- ¹¹¹ Srv. *Mt 5,11*
- ¹¹² Srv. *Ř 12,21*
- ¹¹³ *Sk 13,41*
- ¹¹⁴ Sestaveno z citátů podle *Sk 22,4; 5,39; 23,9; 22,10*
- ¹¹⁵ Viz *Jk 1,22*
- ¹¹⁶ *Jk 1,23–24*
- ¹¹⁷ *Jk 1,25*
- ¹¹⁸ Viz *1K 9,24*
- ¹¹⁹ Srv. *1Pt 1,15*
- ¹²⁰ Srv. *Mt 5,48*. V tomto odstavci Wesley používá výraz „náboženství“ v kladném smyslu oproti výkladu druhému, odst. II, kde je tohoto slova použito vysloveně v záporném smyslu.

24. Kázání našeho Pána na hoře

Výklad čtvrtý

Vy jste sůl země; jestliže však sůl pozbude chuti, čím bude osolena? K ničemu již není, než aby se vyhodila ven a lidé po ní šlapali.

Vy jste světlo světa. Nemůže zůstat skryto město ležící na hoře. A když rozsvítí lampu, nestaví ji pod nádobu, ale na svícen; a svítí všem v domě. Tak ať svítí vaše světlo před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky a vzdali slávu vašemu Otci v nebesích.

Mt 5, 13–16

1. Krása svatosti, onoho vnitřního člověka obnovujícího se podle obrazu Božího,¹ nemůže ujít žádnému oku, které Bůh otevřel, žádnému osvětlenému chápání. Ozdoba tichého, pokorného, milujícího ducha jistě vzbudí souhlas těch, kdo jsou schopni v kterékoli míře rozeznat duchovní dobro a zlo. Od chvíle, kdy lidé začnou procítat z temnoty, obestírající vrtkavý, bezmyšlenkovitý svět, nemohou nevidět, jak je žádoucí být proměňován v podobu toho, který nás stvořil. Toto vnitřní náboženství má Boží podobu do sebe vtisknutou tak viditelně, že duše, která zapochybuje o jeho původu, musí být cele pohřížena v těle a krvi. Můžeme říci v přeneseném smyslu stejně jako o Božím Synu, že to je „odlesk Boží slávy a výraz Boží podstaty“: *ap- augasma tēs doxēs autou*, „záření“ jeho věčné „slávy“, a přece tak tlumené a zmírněné, že dokonce i lidé v něm mohou vidět Boha a zůstat naživu; *charaktér tēs hypostaseós autou*, „charakteristika, otisk, živý dojem jeho osobnosti“, který je pramenem krásy a lásky, původní zdroj veškeré vznešenosti a dokonalosti.²

2. Jestliže náboženství neznamena nic jiného než toto, nelze o něm mít žádnou pochybnost – neměly by být námitky proti tomu, aby je lidé hledali celým srdcem. Ale proč, říkají lidé, mu dáváte jiný obsah? Proč je zatěžujete *činěním* a *utrpením*? To tlumí zápal duše a zase ji vrhá na zem. Nestačí „držet se lásky“,³ vznášet se na perutích lásky? Nestačí modlit se k Bohu, který je Duch,⁴ duchem naší mysli, aniž bychom se zatěžovali vnějškovostmi, nebo o nich vůbec přemýšleli? Není lepší, když celé naše myšlení je naplněno vznešeným a nebeským rozjímáním? A místo abychom se zabývali vnějškovostmi, setkávat se s Bohem ve svém srdci?

3. Mnoho vynikajících mužů tak mluvilo, radilo nám, abychom „upustili od vnějších skutků“, úplně se stáhli ze světa, nechali tělo za sebou, odvrátili se od všech vnímatelných jevů – abychom se vůbec nezabývali vnějším náboženstvím, ale *konali všechny ctnosti vůlí*, což prý je znamenitější cesta, dokonalejší pro duši a příjemnější Bohu.⁵

4. Nebylo třeba, aby kdo musel říci našemu Pánu o tomto mistrovském kusu moudrosti zdola, o tomto nejjasnějším ze všech záměrů, kterými kdy satan převracel přímé cesty Páně! A jaké nástroje žel nacházel v každé době a používal ve svých službách, aby nasměroval nesmírnou mašinerii pekla proti některým z nejdůležitějších Božích pravd – lidí, kteří „by svedli i vyvolené, kdyby to bylo možné“,⁶ muže víry a lásky. Na čas oklamali a odvedli ne právě zanedbatelný počet těch, kdo v každém věku upadli do pozlaceného osidla a sotva vyvázli s kůží kolem zubů.⁷

5. Ale nedostávalo se snad našemu Pánu něčeho? Neochránil nás dostatečně proti této příjemné iluzi? Nevyzbrojil nás zde zbraněmi důkazů proti satanu převlečenému za „anděla světla“?⁸ Ano, zajisté. Zastává zde jasně a s důrazem činné, trpělivé náboženství, které právě popsal. Co může být výmluvnější a jasnější než slova, která vzápětí připojuje k tomu, co řekl o činění a snášení utrpení? „Vy jste sůl země; jestliže však sůl pozbude chuti, čím bude osolena? K ničemu již není, než aby se vyhodila ven a lidé po ní šlapali. Vy jste světlo světa. Nemůže zůstat skryto město ležící na hoře. A když rozsvítí lampu, nestaví ji pod nádobu, ale na svícen; a svítí všem v domě. Tak ať svítí vaše světlo před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky a vzdali slávu vašemu Otci v nebesích.“

Abych toto důležité slovo cele vyložil, budu se snažit ukázat – za prvé – že křesťanství je svou podstatou sociálním náboženstvím, a že přeměnit je na náboženství samotářské, znamená je zničit. Za druhé, že není možné skrývat toto náboženství, což je také zcela proti záměru jeho Původce. A za třetí odpovím na několik námitek a uzavřu vše praktickou aplikací.

I.

1. Nejprve chci ukázat, že křesťanství je svou podstatou sociálním náboženstvím a že přeměnit je na náboženství samotářské, opravdu znamená je zničit.

Křesťanstvím rozumím takový způsob uctívání Boha, který Kristus zjevil člověku. Když říkám, že je to svou podstatou sociální náboženství, pak tím nemyslím pouze to, že nemůže správně existovat, ale že vůbec nemůže existovat bez společenství, bez soužití a bez styku s druhými lidmi. Když to budu dokládat, omezím se na úvahy, které vyplynou z oddílu, který je před námi.

Naprosto nechceme odsuzovat příležitostnou samotu nebo odchod ze společnosti do ústraní. To je nejen přípustné, ale účelné, ba dokonce nutné, jak ukazuje denní zkušenost každého, kdo už je, nebo touží být opravdovým křesťanem. Je sotva možné, abychom strávili celý den v neustálém styku s lidmi, aniž bychom utrpěli na své duši a do jisté míry zarmucovali svatého Ducha Božího. Potřebujeme se denně stáhnout do ústraní, abychom měli užší společenství s naším Otcem, který zůstává skryt.⁹ Zkušený člověk opravdu nemůže odsuzovat i delší setrvání v náboženském ústraní, pokud tím nezanedbáváme vezdejší povinnosti, do nichž nás Boží prozřetelnost postavila.

2. Toto ústraní však nesmí pohltit všechny náš čas; to by pravému náboženství neprospělo, ale zničilo by je. Že totiž náboženství, které náš Pán popsal předcházejícími slovy, nemůže existovat bez společenství, bez setkávání a bez soužití s jinými lidmi, je patrné z toho, že některé z jeho nejdůležitějších složek by neměly opodstatnění, kdybychom neměli styk se světem.

3. Není například nic, co by pro křesťanství bylo důležitější než tichost. Obsahuje odevzdanost Bohu nebo trpělivost při bolesti a nemoci a může se projevit na poušti, v poustevníkově cele, v naprosté samotě: protože však také obsahuje (a neméně nutně prokazuje) vlídnost, mírnost a trpělivost, nemůže nakonec existovat – nemá místa pod nebem – bez setkávání s jinými lidmi. Takže pokoušet se udělat z ní samotářskou ctnost, znamená vyhladit ji z povrchu zemského.

4. Jinou nezbytnou složkou pravého křesťanství je působení pokoje nebo činění dobra. Není pádnějšího důvodu pro to, že je stejně důležité jako kterákoli jiná složka náboženství Ježíše Krista (a proto by bylo zbytečné uvádět nějakou jinou), než že je uvedeno zde, v původním náčrtu základů pravého náboženství. Škrtnout je rovná se proto stejně troufalé urážce našeho velkého Mistra jako škrtnout milosrdenství, čistotu srdce nebo kteroukoli jinou složku jeho učení. Škrtají je však očividně všichni ti, kdo nás volají na poušť, kdo doporučují úplnou

samotu dětem, mládencům nebo otcům v Kristu.¹⁰ Nebo snad chce někdo tvrdit, že samotářský křesťan (takzvaný, neboť to je skoro protimluv) může být milosrdný – to znamená, že se chopí každé příležitosti, aby činil dobře všem lidem? Co může být jasnější, než že tak základní složka náboženství Ježíše Krista prostě nemůže existovat bez společenství, bez soužití a styku s jinými lidmi?

5. Není však prospěšné (mohl by se někdo přirozeně zeptat) stýkat se jenom s dobrými lidmi? Jenom s těmi, o nichž víme, že jsou tiší a milosrdní, že mají svaté srdce a žijí svatý život? Není prospěšné zdržovat se jakéhokoli styku nebo obecenství s lidmi opačného charakteru? S lidmi, kteří neposlouchají evangelium našeho Pána Ježíše Krista a snad mu ani nevěří? Zdá se, že rada apoštola Pavla křesťanům v Korintu to podtrhuje: „Napsal jsem vám v listě, abyste neměli nic společného se smilníky“ (*1K 5,9*). Jistě není radno spolčovat se s nimi nebo s kterýmikoli činiteli nepravosti, mít s nimi důvěrné přátelství. Začít s nimi důvěrný styk nebo v něm pokračovat není pro křesťana vhodné. Musí ho to nutně vystavovat mnohým nebezpečím a osidlům a přitom nemá reálnou naději, že by se z nich vymanil.

Avšak apoštol nám nezakazuje stýkat se s lidmi, kteří Boha neznají. Protože jinak, říká, „byste museli ze světa utéci“,¹¹ což jim nikdy nemohl radit. Ale, dodává, „s tím, kdo si sice říká bratr“, kdo vyznává, že je křesťan, „ale přitom je smilník nebo lakomec nebo modlář nebo utrhač nebo opilec nebo lupič“, o tom jsem vám psal; „abyste se nestýkali“ s nimi; „s takovými ani nejezte“ (*v. 11*). To musí nutně znamenat, že s ním přerušíme všechny důvěrné styky. „Ale nejednejte s ním“, říká apoštol jinde, „jako s nepřitelem, nýbrž varujte ho jako bratra“ (*2Te 3,15*); ukazuje prostě, že i v takovém případě se nemáme vzdát jakéhokoli obecenství s ním. Není tu tedy žádný příkaz, abychom se cele oddělili ani od nevěřících lidí. Tato slova nám ukazují pravý opak.

6. Tím více to zdůrazňují slova našeho Pána, který je dalek toho, aby nás vedl k přerušení všech styků se světem, protože bez nich – podle jeho popisu křesťanství – vůbec nemůžeme být křesťany. Dalo by se snadno ukázat, že určitý styk i s nevěřícími a nesvatými lidmi je naprosto nutný, abychom mohli plně uplatnit všechno, co popsal jako cestu království; že tento styk je bezpodmínečně nutný k plnému projevu chudoby v duchu, tichosti a každého dalšího rysu pravého ná-

boženství Ježíše Krista. Je nutný například pro tichost, která místo aby žádala „oko za oko a zub za zub“, neodporuje zlému a nabádá nás, abychom, když nás někdo „uhodí do pravé tváře, nastavili i druhou“,¹² pro milosrdenství, když „milujeme své nepřátele, žehnáme těm, kdo nás proklínají, dobře činíme těm, kdo nás nenávidí, a modlíme se za ty, kdo nás pronásledují“;¹³ a pro lásku a všechny svaté ctnosti, které uplatňujeme, když jsme pronásledováni pro spravedlnost.¹⁴ Je jasné, že to všechno bychom nemohli dělat, kdybychom se neselektovali s nikým jiným než s pravými křesťany.

7. Vskutku, kdybychom se měli cele oddělit od hříšníků, jak bychom pak odpovídali tomu popisu, který náš Pán předkládá těmito slovy: „Vy“ (křesťané, kteří jste pokorní, opravdoví a tiší, kteří hladovíte po spravedlnosti, milujete Boha a člověka, činíte dobře všem, a proto snášíte zlo), „jste sůl země“. Patří k vaší přirozenosti, abyste ochucovali své okolí. Patří k přirozenosti Boží chuti, která je ve vás, abyste ji přenášeli na vše, čeho se dotknete, abyste ji šířili na všechny strany, na všechny, mezi kterými se pohybuje. To je hlavní důvod, proč vás Boží prozřetelnost postavila po bok jiných lidí, aby ta milost, kterou jste přijali od Boha, přes vás přecházela na druhé, aby každá svatá ctnost, každé vaše slovo a každý váš skutek je ovlivňovaly. Tak bude do jisté míry učiněna přítrž zkaženosti ve světě a alespoň malá část bude zachráněna před všeobecnou nákazou a postavena svatá a čistá před Bohem.

8. Abychom usilovněji ochucovali vše, co můžeme, všelikou svatou a nebeskou ctností, ukazuje nyní náš Pán zoufalý stav těch, kdo nesdělují náboženství, jež přijali a které prostě nemohou nesdělovat, pokud zůstává v jejich srdci. „Jestliže však sůl pozbude chuti, čím bude osolena? K ničemu již není, než aby se vyhodila ven a lidé po ní šlapali.“ Jestliže vy, kdo jste byli svatí a smýšleli nebesky a v důsledku toho jste horlivě konali dobré skutky, už nemáte slasť v sobě, a proto už neochucujete ostatní; jestliže jste zpovrchněli, znetečněli, zmrtněli, přestali dbát o svou duši a stali se neužitečnými pro duši druhých, „čím“ budete „osoleni“? Jak vás lze napravit? Jaká je pomoc? Jaká naděje? Může sůl bez chuti znovu nabýt chuti? Ne, „k ničemu není, než aby se vyhodila ven“ jako bláto na ulici, „a lidé po ní šlapali“, aby byla zahrnuta věčným opovržením. Kdybyste byli nikdy nepoznali Pána, byla by naděje – kdybyste nikdy nebyli „nalezeni v něm“.¹⁵ Ale co teď můžete říci k jeho slavnému prohlášení: „Každou mou ratolest,

kteřá nenese ovoce, (Otec) odřezává.“ „Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese hojně ovoce.“ „Kdo nezůstane ve mně“ nebo nenese ovoce, „bude vyvržen ven jako ratolest a uschne; pak ji seberou“, ne aby ji znovu zasadili, ale „hodili do ohně“ (J 15,2. 5–6).

9. Vůči těm, kdo nikdy neokusili dobrého slova,¹⁶ je Bůh opravdu plný soucitu a slitování.¹⁷ Ale spravedlnost uplatňuje vůči těm, kdo okusili, že Pán je milostivý a potom se „odvrátili od svatého přikázání, které jim bylo svěřeno“.¹⁸ „Kdo byli už jednou osvíceni“, v jejichž srdci se Bůh zaskvěl, aby je osvětil známostí Boží slávy v tváři Ježíše Krista, kdo „okusili nebeského daru“ spásy v jeho krvi, odpuštění hříchů, „kdo se stali účastníky Ducha svatého“ – pokory, tichosti a lásky k Bohu a člověku, kterou v jejich srdce vylil Duch svatý, jenž jim byl dán – „a pak odpadli“, *kai parapesonatas* (zde není žádná domněnka, ale přímé oznámení skutečnosti), „ti se již nemohou obnovit k pokání, protože znovu křižují Božího Syna a uvádějí ho v posměch“ (Žd 6,4*mn*).

Aby však nikdo toto hrozné slovo nechápal mylně, mělo by se pečlivě zvážít 1) kdo jsou ti, o nichž se zde mluví. Jsou to ti a jenom ti, kdo „byli už jednou“ tak „osvíceni“; jenom ti, kdo „okusili nebeského daru, kdo se“ tak „stali účastníky Ducha svatého“. Takže všech těch, kdo neokusili tyto skutečnosti, se toto slovo Písem vůbec netýká. 2) Jaké to je odpadnutí, o kterém se zde mluví? Je to absolutní, totální odpadnutí. Věřící může upadnout, a přece nemusí odpadnout. Může padnout a opět povstat. I když by padl do hřichu, pak tento pád, jakkoli je strašný, není beznadějný. Neboť „máme u Otce přímluvce, Ježíše Krista spravedlivého. On je smírnou obětí za naše hříchy“.¹⁹ Ale ať si především dá pozor, aby se oklamán hříchem nezatvrdil,²⁰ aby neklesal hlouběji a hlouběji, až by úplně odpadl, aby se nestal solí, která „pozbude chuti“: „Jestliže svévolně hřešíme i po tom, když jsme už“ ze zkušenosti „poznali pravdu, nemůžeme počítat s žádnou obětí za hříchy, ale jen s hrozným soudem a »žářem ohně, který stráví Boží odpůrce“.²¹

II.

1. „Nemůžeme-li se cele oddělit od lidí, předpokládá-li se, že je máme ochutit náboženstvím, které Bůh vštípil v naše srdce, nemá se tak dít nepozorovaně? Nemáme to ostatním sdělovat skrytým a nepozoro-

vatelným způsobem? Tak, aby nikdo nemohl sledovat, jak nebo kdy se tak stalo? Stejně jako sůl dává svou chuť tomu, co je soleno, bez jakéhokoli povyku a aniž by se to dalo zvenčí sledovat? A je-li tomu tak, pak i když se světa nestraníme, můžeme v něm zůstat ukryti. Můžeme si nechat své náboženství pro sebe a nebyť urážkou těm, kterým nemůžeme pomoci.“²²

2. Náš Pán dobře věděl o tomto rozumování těla a krve. A dal na ně jasnou odpověď slovy, která teď máme před sebou: při jejich výkladu se chci pokusit ukázat, jak už jsem naznačil, za druhé, že pokud pravé náboženství zůstává v našem srdci, nelze je ukrýt, protože to je naprosto proti záměru velkého Tvůrce.

Předně tedy je nemožné, aby ten, kdo vyznává náboženství Ježíše Krista, je skrýval. To náš Pán ukazuje mimo jakoukoli pochybnost dvojím příměrem: „Vy jste světlo světa. Nemůže zůstat skryto město ležící na hoře.“ „Vy“, křesťané, „jste světlo světa“ vzhledem k svému smýšlení a svému jednání. Vaše svatost vás činí viditelnými jako slunce na nebi. Jako nemůžete vyjít ze světa, tak nemůžete zůstat v něm, aniž byste byli viditelní pro všechny lidi. Nemůžete prchnout před lidmi, a když jste mezi nimi, nemůžete skrýt svou pokoru a tichost i ostatní rysy, kterými směřujete k dokonalosti, jako je dokonalý váš nebeský Otec.²³ Lásku nelze skrýt stejně jako světlo, zejména když září činem, když se cvičíte v konání lásky, v činění dobra každého druhu. Stejně tak by si lidé mohli myslit, že ukryjí město. Nemohou skrýt město na hoře, jako nemohou skrýt svatého, horlivého, aktivního milovníka Boha a člověka.

3. Je pravda, že lidé, kteří milují tmu více než světlo, protože jejich skutky jsou zlé,²⁴ se budou všemožně snažit dokazovat, že světlo, které je ve vás, je tmou. Dobro, které je ve vás, budou nazývat zlem, všemožným zlem, lživě²⁵: budou vás obviňovat z toho, co je na hony vzdáleno vašemu myšlení, co je opakem všeho, co jste a co činíte. A vaše trpělivé pokračování v konání dobra, vaše tiché snášení všeho pro Pána, vaše klidná, pokorná radost uprostřed pronásledování, vaše neúnavná snaha přemáhat zlo dobrem²⁶ vás učiní ještě viditelnějšími a nápadnějšími než předtím.

4. Je naprosto nemožné učinit naše náboženství neviditelným, leč bychom se ho vzdali. Je marné chtít skrývat světlo, leč bychom je

zhasli. Jisté je, že tajné, neviditelné náboženství nemůže být náboženstvím Ježíše Krista. Náboženství, které se dá skrýt, není náboženstvím Ježíše Krista. Může-li který křesťan být skryt, nemůže být přirovnán k městu ležícímu na hoře, k světlu světa, k slunci svítícímu na nebi, které vidí celý svět. Proto nechť nikdy nevstoupí na mysl toho, koho Bůh obnovil v duchu jeho mysli, aby toto světlo skrýval, aby si nechával své náboženství pro sebe; nechť především uváží, že je nejen nemožné skrývat pravé křesťanství, ale že to je také naprosto proti záměru jeho velkého Tvůrce.

5. To jasně plyne z následujících slov: „Když rozsvítí lampu, nestaví ji pod nádobu.“ Jako by řekl: „Jako lidé nerozsvěčují lampu proto, aby ji přikryli, nebo skryli z opatrnosti (mylně tak nazývané), nebo ze studu či dobrovolné pokory, aby ji schovali na poušť nebo ve světě, buď tím, že se lidem budou vyhýbat, nebo že se s nimi nebudou stýkat. »Ale (postaví ji) na svícen; a svítí všem v domě.« Stejně tak chce Bůh, aby každý křesťan stál na otevřeném prostranství, aby svítil všem kolem, aby viditelně vyjadřoval náboženství Ježíše Krista.

6. Tak Bůh ve všech dobách mluvil ke světu nejen tím, že jej poučoval, ale že mu také dával příklad. On „nenechal sebe bez osvědčení“²⁷ v každém národě, kde evangelium bylo zvěstováno, bez těch, kteří dosvědčovali jeho pravdu svým životem a slovem. Oni byli „jako svíce, svítící v temném místě“.²⁸ A tu a tam se stali nástrojem k osvětlení některých, k zachování ostatku, malého semene, které „přičteno bude ku Pánu v každém věku“.²⁹ Oni vyvedli několik ubohých ovcí z temnosti světa a uvedli jejich kroky na cestu pokoje.³⁰

7. Člověk by si mohl myslet, že kde Písmo a rozumové důvody mluví tak jasně a důrazně, tam se nedá mnoho namítat, přinejmenším ne s nádechem pravdy. Avšak ti, kdo takto uvažují, vědí málo o důkladnosti satanově. Po všem, co říká Písmo a rozum, jsou záminky pro samotářské náboženství, pro křesťanův únik ze světa nebo alespoň pro jeho skrývání v něm tak mimořádně lákavé, že potřebujeme všechnu Boží moudrost, abychom jim unikli – tak četné a pádné jsou námitky, které se uplatňovaly proti společensky otevřeným, aktivním křesťanům.

III.

1. Dát odpověď na tyto námitky je to třetí, co jsem si předsevzal. Za prvé se často namítalo, že náboženství nezáleží ve vnějškovostech, ale tkví v srdci, v hloubi duše, že to je spojení duše s Bohem, Boží život v duši člověka, a že vnější náboženství nemá žádnou cenu, neboť Bůh nemá zalíbení „v zápalných obětech“, ve vnější službě, a „obětí Bohu“, kterou nepohrdá, je čisté a svaté srdce.³¹

Odpovídám, že je naprosto pravda, že kořen náboženství tkví v srdci, v hloubi duše; že to je spojení duše s Bohem, Boží život v duši člověka. Je-li však skutečně v srdci tento kořen, pak nemůže než vyrazet ratolesti. Jsou to různé příklady vnější poslušnosti, které jsou stejného druhu jako kořen, a nejsou to tedy jen znaky nebo znamení, nýbrž podstatné části náboženství.

Je také pravda, že pouhé zevní náboženství, které nemá kořen v srdci, za nic nestojí, že Bůh nemá zalíbení v takové vnější službě, jako je neměl v židovských zápalech, a že čisté a svaté srdce je obětí, ve které má vždy zalíbení. On však má také zalíbení ve vší té vnější službě, která tryská ze srdce, v oběti našich modliteb (veřejných i soukromých), našich chval a díky, v oběti našeho majetku, pokorně zasvěceného jemu a používaného cele k jeho slávě, a v oběti našeho těla, na které si zejména činí nárok; apoštol nás „vybízí pro Boží milosrdenství, abychom sami sebe přinášeli jako živou, svatou, Bohu milou obět“.³²

2. Druhá námitka, která s tím úzce souvisí, je, že láska je všechno ve všem, je „naplněním zákona“,³³ „konec přikázání“,³⁴ každého přikázání Božího, že vše, co činíme a co trpíme, nám neprospěje, nebude-li mít lásku,³⁵ a apoštol nás proto nabádá, abychom se „drželi lásky“³⁶ a nazývá to „vzácnější cestou“.³⁷

Odpovídám: Je samozřejmé, že láska k Bohu a k bližnímu, prýšticí z „upřímné víry“,³⁸ je „naplněním zákona“,³⁹ koncem každého přikázání. Je pravda, že bez ní nám vše, co činíme a co trpíme, nic neprospěje. Z toho však neplyne, že láska je vším v tom smyslu, že by nahradila víru nebo dobré skutky. Je „naplněním zákona“ ne tak, že by nás od něho osvobozovala, ale že nás nabádá podřizovat se mu. Je „naplněním zákona“, protože každé přikázání k ní vede a má v ní své ohnisko. Proto cokoli činíme nebo trpíme bez lásky, nic nám

neprospívá. Naproti tomu však cokoli činíme nebo trpíme s láskou, i kdyby to byla jenom potupa pro Krista nebo podání číše studené vody v jeho jménu,⁴⁰ nezůstane bez odplaty.

3. „Ale nenabádá nás apoštol, abychom se »drželi lásky«? A nenazývá ji »vzácnější cestou«? Nabádá nás, abychom se »drželi lásky«, ale ne jenom jí. Jeho slova zní: »Držte se lásky a usilujte o duchovní dary« (1K 14,1). Ano, »držte se lásky« a usilujte o to, abyste ji prokazovali svým bratřím. »Držte se lásky« a kdykoli máte příležitost, činite dobře všem.⁴¹

Ve stejném verši, kde nazývá cestu lásky »vzácnější cestou«, nabádá Korinťany, aby usilovali kromě toho ještě o jiné dary a aby o ně usilovali se vši vážností. »Usilujte o vyšší dary«, říká, »a ukážu vám ještě mnohem vzácnější cestu« (1K 12,31). Vzácnější než co? Než dary »uzdravovat«, »mluvit rozličnými jazyky« a »vykládat«, které jsou zmíněny v předcházejícím verši. Nikoli však vzácnější než poslušnost. O té apoštol nemluví, ani nemluví o vnějším náboženství jako takovém. Takže tento text je pro naši otázku příliš široký.

Ale připusťme, že apoštol mluví o vnějším i o vnitřním náboženství a že obojí srovnává; připusťme, že při tomto srovnání dává přednost tomu druhému; připusťme dále, že dává přednost (což by také bylo správné) milujícímu srdci před všemi vnějšími skutky. Z toho by však nijak nevyplývalo, že máme zavrhnout jedno nebo druhé. Ne, Bůh od počátku světa obojí spojil. A člověk nechť je nerozděluje.⁴²

4. „Ale »Bůh je Duch a ti, kdo ho uctívají, mají tak činit v Duchu a v pravdě.«⁴³ Nestačí to? Nemáme do toho vložit všechnu sílu své mysli? Nebrzdí účast na vnějších úkonech duši tak, že se nemůže vznášet ve svatém rozjímání? Nedusí to rozlet našich myšlenek? Nevede to nutně k zatemňování a rozptylování mysli? Apoštol Pavel naproti tomu chce, abychom byli »bez pečování« a abychom »lnuli k Pánu bez rozptylování.«⁴⁴

Odpovídám: »Bůh je Duch a ti, kdo ho uctívají, mají tak činit v Duchu a v pravdě.« Ano, musíme zaměřit všechnu sílu své mysli tímto směrem. Ale pak se ptám: »Co znamená uctívat Boha, Ducha, v duchu a v pravdě?« Znamená to uctívat ho naším duchem, uctívat ho takovým způsobem, jak jenom duchové dokáží. Znamená to věřit v něho jako v moudrou, spravedlivou, svatou Bytost, která má čisté

oči, jež se nemohou dívat na zlo⁴⁵ a která je přesto milosrdná, miloslivá a dlouhočekající, odpouštějící nepravost a přestoupení a hřích, zavrhuje všechny naše hříchy a přijímající nás v tom Nejmilejším.⁴⁶ Znamená to Boha milovat, mít v něm potěšení, toužit po něm celým srdcem, celou duší, myslí a silou,⁴⁷ napodobovat toho, kterého milujeme, tím, že usilujeme být čistí, jako on je čistý,⁴⁸ a v myšlenkách, slovech a skutcích být poslušní toho, kterého milujeme a v něhož věříme. Z toho plyne, že jednou složkou uctívání Boha v Duchu a v pravdě je zachovávání jeho vnějších přikázání. Oslavovat ho tělem a duchem, konat vnější povinnosti se srdcem upřeným k němu, činit z denního zaměstnání oběť Bohu, kupovat a prodávat, jíst a pít k jeho slávě: to je uctívání Boha v Duchu a v pravdě, stejně jako bychom se k němu modlili na poušti.

5. Je-li tomu tak, pak je rozjímání jenom jedním způsobem uctívání Boha v Duchu a v pravdě. Věnovat se jedině tomuto způsobu by znamenalo zrušit mnoho dalších odvětví duchovní bohoslužby, která všechna jsou Bohu stejně příjemná a stejně užitečná pro duši a nijak jí neškodí. Je totiž velkým omylem domnívat se, že zachovávání těchto vnějškovostí, k nimž nás Boží prozřetelnost povolala, je pro křesťana zátěží nebo překážkou, bránící upírat zrak vždy k tomu, který je neviditelný. To naprosto netlumí vroucnost myšlení, není to přítěž a rozptylování mysli; kdo všechno dělá jako Pánu, tomu neukládá žádnou nesnadnou nebo obtížnou péči; totiž tomu, kdo se naučil činit všechno, cokoli mluví nebo dělá, ve jménu Pána Ježíše,⁴⁹ upíraje jedno oko duše na vnější věci a druhé neustále na Boha. Pochopte, co to znamená, vy ubozí samotáři, abyste jasně rozpoznali, jak je vaše víra malá. Ano, abyste už neposuzovali druhé podle sebe, jděte a učte se, co to znamená:

Ty jsi, Pane, v něžném milování
nesl všechna moje břemena;
k svrchním věcem pozvedni mé srdce,
upni je k nim navěky.
Klidně spočívám na kole kvaltování
sám uprostřed pádícího davu
a toužebně čekám u tvých nohou,
až se tvoje vůle cele naplní.⁵⁰

6. Avšak zůstává ještě velká námitka. „Odvoláváme se na zkušenost“,

říkají někteří. „Naše světlo svítilo: používali jsme po mnoho let vnějších forem, a přece nám to nic neprospělo. Účastnili jsme se všech služebností, ale nebyli jsme proto lepší – a druzí také ne. Ne, byli jsme na tom hůř. Domnívali jsme se totiž, že jsme křesťany, protože to děláme, a přitom jsme nevěděli, co křesťanství vpravdě je.“⁵¹

Připouštím tuto námitku. Připouštím, že vy a statisíce jiných jste tímto způsobem zneužívali Boží ustanovení, zaměnili prostředek za cíl, měli za to, že náboženství Ježíše Krista spočívá v konání těchto nebo jiných vnějších skutků, nebo že je lze tímto konáním nahradit. Odstraňme však zneužívání a zůstane správné užívání. Užívejte teď všechny vnější formy, ale užívejte je se stálým přihlédáním k obnově své duše ve spravedlnosti a svatosti pravdy.⁵²

7. Ale to není všechno. Oni tvrdí: „Zkušenost také ukazuje, že snaha činit dobro je zbytečnou námahou. Co prospěje, budeme-li sytit nebo odívat tělo člověka, když klesne do věčného ohně? A jaké dobro může kdo z lidí prokázat jeho duši? Pokud se změní, způsobil to Bůh. Kromě toho jsou všichni lidé buď dobří, alespoň takoví chtějí být, nebo nenapravitelně zlí. Ti první nás nepotřebují. Ať sami prosí Boha o pomoc a bude jim poskytnuta. A ti druzí od nás žádnou pomoc nepřijmou. Navíc nám náš Pán zakazuje »házet perly před svině.«⁵³“

Odpovídám: 1. Ať budou nakonec zatraceni nebo spaseni, vám je výslovně přikázáno sytit hladové a odívat nahé. Můžete-li to činit a nečiníte, pak ať se s nimi stane cokoli, vy půjdete do ohně věčného. 2. Ač jedině Bůh mění srdce, činí tak zpravidla prostřednictvím člověka. Je na nás, abychom učinili vše, co je v našich silách, jako bychom je mohli sami změnit, a vše ostatní přenechali jemu. 3. Bůh v odpověď na modlitby vzdělává své děti prostřednictvím druhého, a to všelikým dobrým darem, zachovává a posiluje „celé tělo, pevně spojené klouby navzájem se podpírajícími“.⁵⁴ Takže „oko nemůže říci ruce: Nepotřebuji tě!“, ani „hlava nemůže říci rukám: Nepotřebuji vás!“

⁵⁵ A konečně, jakou máte jistotu, že ti lidé před vámi jsou psi nebo svině? Nesuďte je, dokud jste je nepodrobili zkoušce. „Co víš, zda získáš svého bratra“,⁵⁶ zda snad pod Božím vedením nezachráníš jeho duši před smrtí? Když pohrdne tvou láskou a bude se rouhat dobrému slovu, pak je přenechat ho Bohu.

8. „Snažili jsme se. Usilovali jsme napravovat hříšníky. A k čemu to

bylo? Na mnohé jsme vůbec nemohli zapůsobit. A jestliže se někteří na chvíli změnili, pak jejich dobrota byla jako ranní opar a brzy byli zase tak zlí jako předtím, ba ještě horší. Takže jsme jenom zranili je a také sebe, neboť jsme byli uvedeni ve zmatek a znepokojeni, možná naplnění hněvem místo láskou. Proto bychom byli udělali lépe, kdybychom si byli ponechali své náboženství pro sebe.“ To je možné, může být, že jste se snažili prokazovat dobro a že jste neuspěli, že ti, kdo se zdáli být napraveni, znovu upadli do hříchu a že jejich konce byly horší než začátek.⁵⁷ A jaký div? Je snad sluha nad svého pána?⁵⁸ Jak často se snažil zachraňovat hříšníky! A oni ho nechtěli slyšet, a když ho na čas následovali, obrátili se zpět, jako se pes vrací ke svému zvratku.⁵⁹ On však proto nepřestal prokazovat dobro. Ani vy byste neměli přestat, ať máte jakýkoli neúspěch. Vaším úkolem je činit to, co vám bylo přikázáno: výsledek je v Boží ruce. Vy za něj nenesete odpovědnost: nechejte jej tomu, který všechno dobře učinil.⁶⁰ „Rozsévej své símě zrána, nedopřej svým rukám klidu do večera, neboť nevíš, zda se zdaří to či ono“ (*Kaz 11,6*).

„Ale soud se blíží a znepokojuje vaši vlastní duši.“ Možná proto, že jste si mysleli, že jste odpovědni za výsledek – což není nikdo z lidí a ani nemůže být. Nebo jste snad byli neobezřetní, nebděli jste nad vlastní duší. To však není důvod k neposlušnosti vůči Bohu. Snažte se znovu, ale snažte se být opatrnější než předtím. Čiňte dobře (když odpouštíte), „ne sedmkrát, ale až sedmdesátkrát sedmkrát“.⁶¹ Buďte moudřejší zkušenostmi; snažte se být vždy opatrnější než předtím. Buďte pokornější před Bohem, pevně přesvědčeni, že sami ze sebe nemůžete činit nic.⁶² Buďte nedůvěřivější vůči vlastnímu duchu, tišší a bdělejší na modlitbách. Tak „pouštějte svůj chléb po vodě, po mnoha dnech se s ním shledáte“.⁶³

IV.

1. Přes všechny tyto možné záminky pro skrývání náboženství „ať svítí vaše světlo před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky a vzdali slávu vašemu Otci v nebesích“. To je praktická aplikace, kterou náš Pán vyvozuje z předcházejících úvah. „Ať svítí vaše světlo“ – vaše pokora srdce, vaše mírná a tichá moudrost,⁶⁴ vaše vážné, opravdové horlení pro věčnost a váš zármutek pro hříchy a bolesti lidí, vaše opravdová touha po celé svatosti a plném štěstí v Bohu, vaše dobrá vůle vůči všem lidem a vroucí láska k nejvyššímu Dárci dobra. Snažte se ne-

skrývat toto světlo, kterým Bůh osvítil vaši duši, ale „ať svítí před lidmi“, přede všemi, s nimiž se stýkáte, při všech vašich rozhovorech. Nechť svítí ještě víc ve vašich činech, v činění dobra všem⁶⁵ a ve vašem utrpení pro spravedlnost, když se „radujete a jásáte, protože máte hojnou odměnu v nebesích“.⁶⁶

2. „Ať svítí vaše světlo před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky“: tak vzdálený nechť je křesťanu úmysl nebo touha skrývat své náboženství. Naopak, budiž vašim přáním neskrývat je, nestavět „lampu pod nádobu“. Dbejte o to, aby byla umístěna „na svícen“, aby svítila „všem v domě“. Jenom se mějte na pozoru, abyste v tom nehledali svou slávu, ale budiž vašim jediným cílem, aby všichni, kdo vidí vaše dobré skutky, „vzdali slávu vašemu Otci v nebesích“.

3. To budiž váš cíl při všem. Mějte jej na očích a buďte prostí, otevření, opravdoví. Nechť je vaše láska bez přetvářky.⁶⁷ Proč byste měli skrývat čistou, nezištnou lásku? Nechť není nalezena lest ve vašich ústech;⁶⁸ nechť vaše slova jsou věrným obrazem vašeho srdce. Nechť ve vašem přístupu k druhým není nic temného nebo odměřeného, a nezastírejte nic ve svém chování. To nechejte těm, kdo mají jiné záměry na zřeteli – záměry, které nesnášejí světlo. Buďte bezelstní a upřímní ke všem lidem, tak, aby všichni viděli Boží milost, která vám byla dána. A i když někteří zatvrdí své srdce, jiní přece poznají, že býváte s Ježíšem⁶⁹ a že tím, že se obracíte „k pastýři a biskupu duší svých“,⁷⁰ vzdáváte „slávu svému Otci v nebesích“.

4. S tímto záměrem, aby lidé „slavili ve vás Boha“,⁷¹ jděte vpřed v jeho jménu a v jeho velké moci.⁷² Nestydte se, budete-li osamoceni, chcete tomu Bůh. Nechť světlo, které je ve vašem srdci, svítí ve všech vašich dobrých skutcích, ve skutcích zbožnosti a ve skutcích milosrdenství. A abyste rozšířili svou schopnost konat dobro, vzdejte se všech zbytečností. Zastavte všechna nepotřebná vydání za pokrm, nábytek, oděv. Buďte dobrými správci každého Božího daru,⁷³ i těch jeho nejmenších darů. Zarazte všechno zbytečné mrhání časem, všechnu neužitečnou nebo neprospěšnou činnost. A „všechno, co máš vykonat, konej podle svých sil“.⁷⁴ Jedním slovem, buď plný víry a lásky, konej dobro, snášej zlo. A buď v tom „pevný, nedej se zvíkat“, ano, „buď stále horlivější v díle Páně; vždyť víš, že tvá práce není v Pánu marná“.⁷⁵

Poznámky

- ¹ Viz *2K 4,16*
- ² *Žd 1,3*
- ³ Srv. *1K 14,1*
- ⁴ Viz *J 4,24*
- ⁵ Připomínka tradice „mysticismu vůle“, s jehož stoupenci se Wesley seznámil (Law, De Renty, Lopez, Scupoli aj.). „Upustit od vnějších skutků“ je nejspíše Wesleyovo shrnutí kvietismu Philipa Molthera. Citát „konat všechny ctnosti vůlí“ je u Scupoliho, *Spirituál Combat*, kap. 13.
- ⁶ *Mt 24,24*
- ⁷ Viz *Jb 19,20*
- ⁸ *2K 11,14*
- ⁹ Viz *Mt 6,6,18*
- ¹⁰ Viz *1J 2,12n*
- ¹¹ *1K 5,10*
- ¹² Srv. *Mt 5,38n*
- ¹³ Srv. *Mt 5,44*
- ¹⁴ Viz *Mt 5,10*
- ¹⁵ Srv. *Fp 3,9*
- ¹⁶ Viz *Žd 6,5* Kral.
- ¹⁷ Viz *Jk 5,11*
- ¹⁸ *2P 2,21*
- ¹⁹ *1J 2,ln*
- ²⁰ Viz *Žd 3,13*
- ²¹ *Žd 10,26n*
- ²² Zřejmě shrnutí kvietistického názoru, že „křesťanská přítomnost“ sama je nejučinnějším prostředkem křesťanského svědectví. Wesley se touto otázkou zabýval ve svém Deníku v době od počátku listopadu 1739 do počátku září 1741 (viz např. *Deník Johna Wesleye*, Praha 1971, str. 44n).
- ²³ Viz *Mt 5,48*
- ²⁴ Viz *J 3,19*
- ²⁵ Viz *Mt 5,11*
- ²⁶ Viz *Ř 12,21*
- ²⁷ *Sk 14,17* Kral.
- ²⁸ *2Pt 1,19*
- ²⁹ *Ž 22,31* Kral.
- ³⁰ Viz *L 1,79*
- ³¹ *Ž 51,18n*
- ³² Srv. *Ř 12,1*
- ³³ *Ř 13,10*
- ³⁴ *1Tm 1,5* Kral.
- ³⁵ Viz *1K 13,2n*
- ³⁶ Srv. *1K 14,1*
- ³⁷ Srv. *1K 12,31*
- ³⁸ *1Tm 1,5*
- ³⁹ *Ř 13,10*
- ⁴⁰ Viz *Mk 9,41*
- ⁴¹ Viz *Ga 6,10*
- ⁴² Viz *Mt 19,6; Mk 10,9*
- ⁴³ *J 4,24*
- ⁴⁴ *1K 7,32* (Kral.).³⁵
- ⁴⁵ Viz *Abk 1,13*
- ⁴⁶ Viz *Ef 1,6* Kral.
- ⁴⁷ Viz *Mk 12,30; L 10,27*
- ⁴⁸ Viz *1J 3,3*
- ⁴⁹ Viz *Ko 3,17*
- ⁵⁰ Píseň *For a Believer, in Worldly Business*, v. 3, in: *Hymns for those that seek, and those that have Redemption* (1747).
- ⁵¹ A.Outler má za to, že většina citací v tomto textu jsou parafráze kvietistických tvrzení, s nimiž se Wesley setkal u Ochranovských ve Fetter Lane v Londýně a jinde.

⁵² Viz *Ef* 4,24

⁵³ Srv. *Mt* 7,6

⁵⁴ *Ef* 4,16

⁵⁵ *1K* 12,21

⁵⁶ Viz *Mt* 18,15

⁵⁷ Viz *Mt* 12,45

⁵⁸ Viz *Mt* 10,24 a par.

⁵⁹ Viz *Př* 26,11; *2Pt* 2,22

⁶⁰ Viz *Mk* 7,37

⁶¹ *Mt* 18,22

⁶² Viz *J* 15,5

⁶³ Srv. *Kaz* 11,1

⁶⁴ Viz *2K* 10,1

⁶⁵ Viz *Ga* 6,10

⁶⁶ Srv. *Mt* 5,12

⁶⁷ Viz *Ř* 12,9

⁶⁸ Viz *1Pt* 2,22; viz také *Zj* 14,5

⁶⁹ Viz *Sk* 4,13

⁷⁰ *1Pt* 2,25 Kral.

⁷¹ Srv. *Ga* 1,24

⁷² Viz *Ef* 6,10

⁷³ Viz *1Pt* 4,10

⁷⁴ *Kaz* 9,10

⁷⁵ Srv. *1K* 15,58

25. Kázání našeho Pána na hoře

Výklad pátý

Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky; nepřišel jsem zrušit, nýbrž naplnit. Amen, pravím vám: Dokud nepomine nebe a země, nepomine jediné písmenko ani jediná čárka ze Zákona, dokud se všechno nestane. Kdo by tedy zrušil jediné z těchto nejmenších příkázání a tak učil lidi, bude v království nebeském vyhlášen za nejmenšího; kdo by je však zachovával a učil, ten bude v království nebeském vyhlášen velkým. Neboť vám pravím: Nebude-li vaše spravedlnost o mnoho přesahovat spravedlnost zákoníků a farizeů, jistě nevejdete do království nebeského. Mt 5, 17–20

1. Mezi mnohými výtkami, které padly na toho, který byl „nejpohrdanější a nejopovrženější z lidí“,¹ nemohla chybět ani ta, že učí novoty, že zavádí *nové náboženství*. To mohli tvrdit vzhledem k tomu, že mnohé výrazy, které používal, nebyly mezi Židy běžné; buď je nepoužívali vůbec, nebo je nepoužívali ve stejném smyslu či v tak širokém a důrazném významu. K tomu pak přidejme, že uctívání Boha „v Duchu a v pravdě“² se musí vždy jevit jako nové náboženství těm, kdo dosud neznali nic jiného než vnější uctívání, nic než „způsob pobožnosti“.³

2. A pravděpodobně někteří doufali, že Pán zruší staré náboženství a přinese nové, o kterém se bláhově domnívali, že představuje snazší cestu do nebe. Ale náš Pán těmito slovy vyvrací marné naděje jedněch a bezdůvodné pomluvy druhých.

Chci o nich uvažovat v předloženém pořádku, a to v každém oddíle vždy o jednom verši.

I.

1. „Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky; nepřišel jsem zrušit, nýbrž naplnit.“

Obřadní neboli ceremoniální zákon, který Mojžíš vydal Izraelcům a který obsahuje všechny příkazy a všechna nařízení, vztahující se na staré oběti a na chrámovou službu, náš Pán skutečně přišel zrušit, odstranit a úplně zlikvidovat. O tom svědčí všichni apoštolové, nejen

Barnabáš a Pavel, kteří se vši rozhodností vystoupili proti těm, kdo učili, aby křesťané „zachovávali Mojžíšův zákon“ (*Sk 15,5*); nejen apoštol Petr, který nazval důraz na zachovávání ceremoniálního zákona „pokoušením Boha a vkládáním břemena na učedníky, které nemohli nést ani naši otcové (říká) ani my“ (*Sk 15,10*); proto „apoštolé a starší, bratří se jednomyslně rozhodli“ prohlásit, že přikazovat jim, aby zachovávali tento zákon, je zneklidňováním a matením a že „toto jest rozhodnutí Ducha svatého i jejich: Nikdo ať je nezatěžuje jinými povinnostmi“ (*v. 24nn*). Tento „zápis záležející v ustanoveních“ náš Pán smazal, zrušil, „přibiv jej k kříži“.⁴

2. Ale mravní zákon, obsažený v Desateru a zdůrazňovaný proroky, neodstranil. Účelem jeho příchodu nebylo odvolat kteroukoli jeho část. To je Zákon, který nelze zrušit, který „bude utvrzen jako svědkové na obloze“.⁵ Mravní zákon stojí na naprosto odlišném základu než obřadní neboli ceremoniální zákon, který byl určen pro dočasnou ukázněnost neposlušného a tvrdošijného lidu, zatímco tento byl od počátku světa, napsaný „ne na kamenných deskách“,⁶ ale na srdcích lidí, když vyšli z ruky Stvořitele. A ač tyto litery, kdysi psané Božím prstem,⁷ jsou nyní do velké míry znetvořeny hříchem, nemohou být zcela vymazány, poněvadž víme o dobru a zlu. Každá část tohoto Zákona musí zůstat v platnosti u všech lidí a v každém věku, protože není závislý na čase nebo místě či jiných okolnostech, podléhajících změnám, ale na Boží povaze a na povaze člověka a jejich neměnném vzájemném vztahu.

3. „Nepřišel jsem zrušit, nýbrž naplnit.“ Někteří to chápali tak, že náš Pán mínil: Přišel jsem, abych jej naplnil plnou a dokonalou poslušností. Nemůže být pochyb o tom, že v tomto smyslu naplnil každou jeho jednotlivou část. Ale nezdá se, že to je to, co zde měl na mysli, protože to je záměru jeho výkladu cizí. Na tomto místě nesporně mínil (v souladu se vším, co předchází a co následuje): Přišel jsem, abych jej potvrdil v jeho plnosti vzdor všem lidským výkladům; přišel jsem, abych uvedl do plného a jasného světla vše, co v něm bylo temné a nejasné; přišel jsem, abych vyhlásil pravý a plný význam každé jeho části, abych ukázal dlouhost a širokost, celý rozsah každého v něm obsaženého přikázání, vysokost a hlubokost, jeho nepochopitelnou čistotu a spiritualitu ve všech jeho složkách.

4. A to náš Pán bohatě učinil v předcházejících a v následujících čás-

tech tohoto výkladu, ve kterém nepředkládá světu nové náboženství, nýbrž to, které bylo od počátku: náboženství, jehož podstata je bezesporu „stejně stará jako stvoření“,⁸ je stejného věku jako člověk a povstalo od Boha v době, kdy učiněn „byl člověk v duši živou“,⁹ říkám podstata, protože některé jeho části se nyní týkají člověka jako padlého stvoření, náboženství, dosvědčované Zákonem a Proroky ve všech následujících generacích. Nikdy je však nikdo tak cele nevysvětlil a tak důkladně nepochopil, dokud nepřišel sám velký Tvůrce, aby dal lidstvu tento autentický výklad ke všem jeho podstatným částem a zároveň prohlásil, že nikdy nemá být měněn, ale zůstat v platnosti až do konce věků.

II.

1. „Amen, pravím vám“ (slavnostní předmluva, která vyjadřuje důležitost a spolehlivost toho, co je řečeno): „Dokud nepomine nebe a země, nepomine jediné písmenko ani jediná čárka ze Zákona, dokud se všechno nestane.“

„Jediné písmenko“ – doslova ani ta nejbezvýznamnější samohláska, *ani jediná čárka, mia keraia*, ani jeden růžek nebo jedna tečka souhlásky. Je to příslovečný výraz a znamená, že ani jedno přikázání, obsažené v mravním zákoně, ani ta nejmenší část některého z přikázání, jakkoli se může zdát nepatrná, nikdy nebude škrtnuta.

„Nepomine ze Zákona“, *ou mé pareltbé apo tou nomou*. Dvojitý zápor, který je zde použit, zdůrazňuje výpověď a nepřipouští žádný odpor. A slovo *pareltbé* neznámá jen *budoucí* čas, oznamující co *bude*, nýbrž má také význam *rozkazovacího způsobu*, přikazuje, co *být má*. Je to slovo autority, vyjadřující svrchovanou vůli a moc toho, který mluvil, toho, jehož slovo je zákonem nebes a země a je stále navěky.¹⁰

„Dokud nepomine nebe a země, nepomine jediné písmenko ani jediná čárka“, nebo, jak je řečeno bezprostředně poté, *heos an panta genétai, dokud se všechno* (nebo spíše všechny věci) *nestane*, dokud se všechny věci nenaplní. Proto tu není místo pro ubohou vytáčku (kterou se někteří velice utěšovali), že „nepomine žádná část Zákona, dokud se nenaplní *celý Zákon*; byl však naplněn Kristem a proto nyní musí pomínout, aby bylo zavedeno evangelium“.¹¹ Ne tak. Slo-

vo *všechno* neznamená všechen Zákon, ale všechny věci ve vesmíru, a také výraz *nestane* se nevztahuje na Zákon, ale na všechny věci na nebi a na zemi.

2. Z toho všeho můžeme poznat, že není naprosto žádný rozpor mezi Zákonem a evangeliem, že není třeba, aby Zákon pominul proto, aby evangelium bylo utvrzeno. Skutečně jedno nepřevyšuje druhé, ale navzájem se dokonale shodují. Táž slova jsou z různého hlediska součástí Zákona i evangelia. Bereme-li je jako přikázání, jsou součástí Zákona, pakli jako zaslíbení, jsou součástí evangelia. Chápeme-li například slovo „miluj Hospodina, Boha svého, celým srdcem“¹² jako přikázání, je součástí Zákona, pakli jako zaslíbení, je podstatnou součástí evangelia – evangelium není nic jiného než přikázání Zákona, předložené jako zaslíbení.¹³ Podobně chudoba v duchu, čistota srdce a cokoli je dále obsaženo ve svatém Božím zákoně, nejsou nic jiného, hledíme-li na ně ve světle evangelia, než vzácná a převeliká zaslíbení.¹⁴

3. Proto je mezi Zákonem a evangeliem nejužší spojení, jaké si lze představit. Na jedné straně Zákon ustavičně razí cestu a odkazuje k evangeliu, na druhé straně nás evangelium neustále vede k přesnějšimu plnění Zákona. Zákon například požaduje, abychom milovali Boha a bližního, abychom byli tiší, pokorní, svatí. Cítíme, že se nám k tomu nedostává sil, ba „u lidí je to nemožné“.¹⁵ Vidíme však Boží zaslíbení, že nám dá tuto lásku a učiní nás pokornými, tichými a svatými. Chopíme se tohoto evangelia, této radostné zvěsti: stane se nám podle naší víry a „spravedlnost požadovaná zákonem je naplněna v nás“¹⁶ skrze víru v Krista Ježíše.

Dále můžeme pozorovat, že každé přikázání v Písmu svatém je pouze skrytým zaslíbením. Neboť slavným prohlášením „toto je smlouva, kterou s nimi uzavřu po těch dnech, praví Pán; dám své zákony do jejich srdce a napíšu jim je do myslí“¹⁷ se Bůh zavázal dát to, co přikazuje. Přikazuje nám „v modlitbách neustávat“,¹⁸ „stále se radovat“,¹⁹ „být svatí; neboť on je svatý“?²⁰ Pak to v nás také způsobí. Stane se nám podle jeho slova.²¹

4. Avšak je-li tomu tak, nemůžeme být na rozpacích, co si máme myslit o těch, kdo se ve všech údobích církve snažili změnit nebo odstranit některé Boží přikázání, jak tvrdili, na zvláštní příkaz jeho Ducha. Kristus

nám zde dal neomylné pravidlo, kterým máme všechny tyto snahy posuzovat. Křesťanství, které obsahuje celý mravní zákon Boží, a to jako zákon i jako zaslíbení, Bůh – chceme-li Ho slyšet – určil za poslední ze svých darů. Po něm už nic jiného nepříjde. Bude v platnosti až do skončení všeho.

Z toho plyne, že všechna nová zjevení jsou od satana, nikoli od Boha, a všechna tvrzení, že jde o jiný, dokonalejší dar, samozřejmě ztrácejí své opodstatnění. „Nebe a země pominou, ale toto slovo nikdy nepomine.“²²

III.

1. „Kdo by tedy zrušil jediné z těchto nejmenších přikázání a tak učil lidi, bude v království nebeském vyhlášen za nejmenšího; kdo by je však zachovával a učil, ten bude v království nebeském vyhlášen velkým.“

Kdo jsou ti, kdo dávají „kázání Zákona“ charakter pohany? Což nevidí, na koho jejich pohana musí padnout? Na čí hlavu se nakonec musí snést? Kdo na tomto základě odmítá nás, odmítá toho, který nás poslal.²³ Což kdy který člověk kázal Zákon jako on? I když nepřišel, „aby svět soudil, ale aby skrze něj byl svět spasen“,²⁴ když přišel s úmyslem, aby „život na světlo vyvedl, i nesmrtelnost skrze evangelium“.²⁵ Může někdo kázat Zákon výrazněji, přísněji než Kristus těmito slovy? A kdo by si troufal je změnit? Kdo by si troufal poučovat Syna Božího, jak má kázat? Kdo ho může učit, jak lépe zvěstovat poselství, které obdržel od Otce?

2. „Kdo by tedy zrušil jediné z těchto nejmenších přikázání“ nebo jedno z nejmenších z těchto přikázání. „Tato přikázání“ je pojem, který náš Pán používá jako ekvivalent k „Zákonu“ nebo „Zákonu a Prorokům“, což je totéž, protože proroci k Zákonu nic nepřidali, ale jenom jej vyhlášovali, vysvětlovali nebo zdůrazňovali, jak je k tomu Duch svatý vedl.²⁶

„Kdo by tedy zrušil jediné z těchto nejmenších přikázání,“ zvláště činí-li tak svévolně nebo zpupně. *Jediné* – neboť „kdo by zachoval celý Zákon, a jen v jednom přikázání klopýtl, provinil se proti všem“;²⁷ hněv Boží na něm zůstává²⁸ tak jistě, jako by byl přestoupil každé z nich. Takže neexistuje žádná výjimka pro nějakou zamilovanou žádost,²⁹

žádná výhrada pro nějakou modlu, žádná omluva pro zdržování se všech hříchů kromě jednoho jediného a povolování tomuto jednomu oblíbenému hříchu. Bůh požaduje úplnou poslušnost. Máte mít na zřeteli všechna jeho přikázání, jinak je zbytečná všechna námaha, vynaložená na zachovávání některých přikázání a my ztrácíme svou duši na věčné věky.

„Jediné z těchto nejmenších“ nebo jedno z nejmenších z těchto „přikázání“. Zde vyvrací jinou výmluvu, již mnozí bídne klamou svou vlastní duši, i když Boha oklamat nemohou. „Není tento hřích“, říká hříšník, „jenom docela malý? Že by mne proto Pán nezachoval? Jistě nebude tak malicherný, aby tomu věnoval pozornost, když v závažnějších věcech Zákon nepřestupuji.“ Marná naděje! Po způsobu lidí můžeme jedno přikázání nazývat závažnějším a druhé méně závažným. Ve skutečnosti však taková nejsou. Přesně vzato neexistuje něco jako malý hřích, každý hřích je přestoupením svatého a dokonalého Zákona a urážkou svrchovaného Pána na nebi.

3. „A tak učil lidi“ – v jistém smyslu se dá říci, že kdokoli přestoupí kterékoli přikázání, učí tím jiné, aby činili totéž, neboť příklad často mluví jasněji než příkaz. V tomto smyslu je zřejmé, že každý opilec je učitelem opilosti, každý, kdo ruší den Páně, tím učí svého bližního, aby jej znesvěcoval také. Ale to není všechno, notorický přestupník Zákona se sotva spokojí s tím, aby na tom přestal. Obyčejně učí jiné jak příkladem, tak také slovem, aby činili totéž, zejména když se zatvrdí a nenávidí domlouvání. Z takového hříšníka se brzy vyvine zastánce hříchu: obhájuje to, čeho není schopen se vzdát. Omlouvá hřích, který nechce opustit, a tak vlastně učí každému hříchu, kterého se dopouští.

„Bude v království nebeském vyhlášen za nejmenšího“ – to jest nebude na něm mít účast. Je cizincem v království nebeském, které je na zemi; nemá podíl na tomto dědictví, na spravedlnosti a pokoji a radosti z Ducha svatého.³⁰ A v důsledku toho nemůže mít účast na slávě, která má být zjevena.³¹

4. Jestliže však ti, kdo tak ruší jedno z nejmenších z těchto přikázání a učí jiné, aby je rušili, budou v království nebeském vyhlášeni za nejmenší a nebudou mít podíl na Kristově a Božím království, jestliže právě ti „budou vyvrženi ven do tmy“, kde bude „pláč a skřípění

zubů“,³² kde se pak octnou ti, které náš Pán má těmito slovy hlavně a především na mysli? Ti, kdo mají charakter učitelů poslaných od Boha a přesto ruší jeho přikázání a zjevně učí jiné, aby tak činili, když jejich život a učení jsou zkažené?

5. Těch je několik druhů. K prvnímu patří ti, kdo žijí v některém vědomém, navyklém hříchu. Jestliže obyčejný hříšník učí svým příkladem, tím více pak hříšný farář, i když se nepokouší obhajovat, omlouvat nebo umenšovat svůj hřích! Jestliže to činí, pak je opravdu vrahem, hlavním vrahem svého sboru. Zalidňuje říši smrti. Je vybraným nástrojem knížete temnosti, „nejhlubší podsvětí je kvůli němu rozrušeno, čeká na jeho příchod“. ³³ Až klesne v bezednou propast, potáhne za sebou celý zástup.

6. Pak následují dobromyslní, dobří lidé, kteří žijí pohodlným, nevinným životem a nezatěžují se zjevným hříchem ani vnitřní svatostí, lidé, kteří nevynikají ani v jednom, ani v druhém, ani v náboženství, ani bez náboženství, kteří žijí spořádaně na veřejnosti i v soukromí, nijak se nesnaží být přísnější než jiní lidé. Takový farář neruší jen jedno nebo několik z nejmenších Božích přikázání, ale všechny velké a závažné části jeho Zákona, které se týkají moci zbožnosti a všech požadavků, abychom „v bázni před ním žili dny svého pozemského života“, ³⁴ abychom „s bázní a chvěním uváděli ve skutek své spase-ní“, ³⁵ abychom „byli připraveni a naše lampy hořely“, ³⁶ abychom se snažili nebo usilovali „vejít úzkými dveřmi“. ³⁷ A on *tak učí lidi* celým způsobem svého života a celkovým důrazem svého kázání, které konejší v líbezném snu ty, kdo se domnívají, že jsou křesťany a přitom nejsou, a přesvědčuje všechny, kdo navštěvují jeho kázání, aby spali dále a odpočívali. ³⁸ Jaký div proto, když on a ti, kdo následují, procitnou v šířajícím ohni! ³⁹

7. Nad ně všechny vynikají v pořadí nepřátel Kristova evangelia ti, kdo otevřeně a výslovně „utrhají zákon“ a „potupují zákon“, ⁴⁰ kdo učí lidi přestupovat (*lysai*, zrušit, rozvázat, odstranit závazek) nejen jedno – ať nejmenší nebo největší – ale všechna přikázání naráz, kdo učí nepokrytě mnohými slovy: „Co učinil náš Pán se Zákonem? Zrušil jej.“ „Máme jen jednu povinnost, a to věřit.“ „Všetchna přikázání jsou pro naši dobu nevhodná.“ „Na základě Zákona teď nikdo není povinen udělat jediný krok, dát jediný haléř, jíst nebo si odřící jediné sousto.“ ⁴¹ To je opravdu prosazování věci s vyvýšenou rukou. ⁴² Je to odporová-

ní našemu Pánu přímo do tváře a výtka, že nedokázal vyřídit poselství, se kterým byl poslán. „Pane, odpusť jim tento hřích!“⁴³ „Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí!“⁴⁴

8. Nejprekvapivější ze všeho pak je, že ti, kdo se této iluzi oddali, skutečně věří, že Krista ctí tím, že převracejí jeho Zákon a že velebí jeho úřad, maří-li jeho učení. Ano, ctí ho jako Jidáš, když řekl: „Bud' zdráv, Mistře“ a políbil ho.⁴⁰ A on může stejně tak říci jednomu každému z nich: „Políbením zrazuješ Syna člověka?“⁴⁶ Není to nic jiného než zrazování políbením, když se mluví o jeho krvi a přitom se mu bere koruna, když se zlehčuje kterákoli část jeho Zákona pod záminkou, že se tak prosazuje evangelium. A tomuto obvinění nemůže ujít nikdo, kdo káže víru tak, že přímo nebo nepřímou zavrhuje kteroukoli část poslušnosti, kdo káže Krista tak, že ruší nebo zeslabuje jakýmkoli způsobem nejmenší z Božích přikázání.

9. Opravdu nemůžeme mít dosti úcty k „víře Božích vyvolených“.⁴⁷ Všichni musíme vyznávat: „Milostí jste spaseni skrze víru. Spasení... není z vašich skutků, takže se nikdo nemůže chlubit.“⁴⁸ Musíme hlasitě volat na každého kajícího hříšníka: „Věř v Pána Ježíše Krista, a budeš spasen.“⁴⁹ Zároveň však musíme vysvětlovat všem, že žádná víra nemá cenu než ta, která je „činná láskou“,⁵⁰ a že nejsme „spaseni vírou“, dokud nejsme vysvobozeni z moci a z viny hříchu.⁵¹ A když říkáme „věř a budeš spasen“, pak tím nemyslíme „věř a vystoupíš ze hříchu do nebe bez jakékoli svatosti jako mezistupně, takže víra nahradí svatost“, ale věř a budeš svatý, věř v Pána Ježíše a budeš mít pokoj a moc zároveň. Budeš mít moc od toho, v něhož jsi uvěřil, a pošlapáš hřích svýma nohama; budeš mít moc milovat Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce⁵² a sloužit mu z celé své síly. Budeš mít moc „vytrvalostí v dobrém jednání“ hledat „nepomíjející slávu a čest“.⁵³ Budeš „zachovávat a učit“ všechna Boží přikázání od těch nejmenších až po největší. Budeš je učit životem i slovy a budeš „v království nebeském vyhlášen velkým“.

IV.

1. Učíme-li jakoukoli jinou cestu do království nebeského, do slávy, cti a nesmrtelnosti,⁵⁴ ať jí říkáme „cesta víry“ nebo jinak, je to ve skutečnosti cesta do záhuby.⁵⁵ Člověku nakonec nepřinese žádný pokoj.

Neboť Pán praví: „Nebude-li vaše spravedlnost o mnoho převyšovat spravedlnost zákoníků a farizeů, jistě nevejdete do království nebeského.“

Zákoníci, zmiňovaní tak často v Novém zákoně jako jedni z nejvytrvalejších a nejhorlivějších odpůrců našeho Pána, nebyli tajemníci nebo písaři, jak by mohl (anglický, pozn. překl.) výraz napovídat. Ani to nebyli právníci v našem běžném slova smyslu (ač slovo *nomikoi* tak je přeloženo). Jejich práce neměla naprosto nic společného s dnešními právníky. Byli sběhlí v zákonech Božích, ne v zákonech lidských. Ty byly předmětem jejich studia: jejich pravým a vlastním zaměstnáním bylo číst a vykládat Zákon a Proroky, zejména v synagogách. Byli řádnými, ustanovenými kazateli mezi Židy, takže je můžeme ve smyslu původního slova nazvat bohoslovci. Byli to muži, kteří učinili bohosloví svým zaměstnáním, a zpravidla to byli (jak jejich jméno doslova napovídá) učenci a v tehdejší židovské národě to byli pro svou učenost muži velkého věhlasu.

2. Farizeové byli velice starou sektou nebo skupinou mezi Židy, původně tak nazvaní podle hebrejského slova *p-r-š*, které znamená *oddělit* nebo *rozdělit*. Ne že by způsobili nějaké formální oddělení nebo rozdělení v národní církvi. Oni se jen lišili od ostatních větší přísností v životě a při rozhovorech. Byli horliví při zachovávaní Zákona do nejmenších podrobností, dávali desátky z máty, kopru a kmínu.⁵⁶ Proto je všichni měli ve vážnosti a pokládali je všeobecně za velice svaté muže.

Mnozí ze zákoníků náleželi k sektě farizeů. Tak i sám apoštol Pavel, který byl vychován jako zákoník nejprve na univerzitě v Tarsu a potom v Jeruzalémě u nohou Gamalielových,⁵⁷ jenž byl jedním z nejučenějších zákoníků nebo doktorů Zákona, kteří tehdy žili, prohlašuje před veleradou: „Já jsem farizeus, syn farizeův“ (*Sk* 23,6) a před králem Agrippou: „Žil jsem podle nejpřísnějšího směru našeho náboženství jako farizeus“ (*Sk* 26,5). Celé společenství zákoníků si všeobecně vážilo farizeů a jednalo v souladu s nimi. Proto je náš Spasitel tak často spojuje, neboť v mnohém ohledu je posuzuje stejně. Zdá se, že na tomto místě jsou zmíněni společně jako nejvýznamnější profesori náboženství: první jako nejmoudřejší, druzí jako nejsvatější z lidí.

3. Není těžké uhodnout, jaká byla „spravedlnost zákoníků a farizeů“. Náš Pán zachoval spolehlivou zprávu, kterou jeden z nich podal o so-

bě. Jasně a dostatečně popisuje vlastní spravedlnost a nezdá se, že by něco vynechal. Vstoupil do chrámu, „aby se modlil“, ale byl tak zahleděn do svých ctností, že zapomněl, proč přišel.⁵⁸ Je zvláštní, že se vlastně vůbec nemodlil. Jenom Bohu pověděl, jak je moudrý a dobrý. „Bože, děkuji ti, že nejsem jako ostatní lidé, vyděrači, nepoctivci, cizoložníci, nebo i jako tento celník. Postím se dvakrát za týden a dávám desátky ze všeho, co získám.“ Jeho spravedlnost měla tři části: Za prvé říká „nejsem jako ostatní lidé“, nejsem vyděrač, nepoctivec, cizoložník, ani „jako tento celník“. Za druhé „postím se dvakrát za týden“, a za třetí „dávám desátky ze všeho, co získám“.

„Nejsem jako ostatní lidé.“ To není maličkost. Ne každý člověk to může říci. Jako by řekl, nesnesu, abych byl stržen proudem, kterým je zvykovost.⁵⁰ Nežiji podle zvykovosti, ale podle rozumu, ne podle lidí, ale podle slova Božího. „Nejsem vyděrač, nepoctivec, cizoložník“, jakkoli tyto hříchy jsou běžné i mezi těmi, kdo se nazývají lidem Božím (zejména vyděračství, duch právnícké nespravedlnosti, těžící z nevědomosti nebo nouze druhého, kterou nelze trestat lidským zákonem, naplnilo všechny kouty země), „nebo i jako tento celník“, nejsem vinen žádným zjevným nebo domnělým hříchem, nejsem očividným hříšníkem, ale jsem poctivým, počestným mužem bezúhonného života i ve vztahu k druhým.

4. „Postím se dvakrát do týdne.“ V tom je víc, než by se na první pohled zdálo. Všichni přísnější farizeové zachovávali týdenní posty, totiž každé pondělí a každý čtvrtek. První den se postili na památku toho, že Mojžíš obdržel (podle tradice) dvě kamenné desky psané Božím prstem,⁶⁰ druhý den na památku toho, že je odhodil, když viděl, jak lid křepčil kolem zlatého býčka.⁶¹ V tyto dny nepřijímali vůbec žádný pokrm až do třetí hodiny odpoledne, kdy v chrámu začínala večerní oběť. Bývalo jejich zvykem, že do této hodiny zůstávali v chrámě – v některých koutech, místnostech nebo nádvořích – aby mohli asistovat při všech obětech a účastnit se veřejných modliteb. Dobu mezi tím trávili zpravidla buď soukromou rozmluvou s Bohem, nebo zkoumáním Písem, četbou Zákona a Proroků a uvažováním o tom, co četli. To vše je obsaženo ve slově „postím se dvakrát za týden“, druhé části farizeovy spravedlnosti.

5. „Dávám desátky ze všeho, co získám.“ To dělali farizeové s největší přesností. Nečinili žádnou výjimku ani při těch nejnepatrnějších

věcech, při mátě, kopru nebo kmínu.⁶² Nezadrželi by ani to nejnepatrnější, o čem byli přesvědčeni, že to náleží Bohu, dávali plný desátek ze svého celého majetku, rok co rok, a ze všeho přírůstku, ať to bylo cokoli.

Přísnější farizeové (jak často zjišťovali ti, kdo jsou sběhlí ve staré židovské literatuře), nespokojení s dáváním desátků ze svého majetku Bohu pro kněze a levity, dávali Bohu druhý desátek pro chudé, a to neustále. Dávali tentýž díl ze všeho, co měli, na almužny, jako byli zvyklí dávat desátky. A i to činili s největší přesností, nic nezadržovali, ale cele dávali, co je Boží, Bohu,⁶³ co mu podle jejich názoru náleželo. Takže celkem dávali rok co rok plnou pětinu ze všeho, co vlastnili.

6. Taková byla „spravedlnost zákoníků a farizeů“; spravedlnost, která v mnohém ohledu šla dál než představa, jakou si mnozí o ní vytvořili. Někdo možná namítne, že to vše bylo falešné a předstírané, protože ti všichni byli společností pokrytců. Někteří z nich nesporně byli, muži, kteří vůbec neměli žádné náboženství, žádnou Boží bázeň nebo touhu se mu líbit, nehledali slávu od samého Boha,⁶⁴ ale jenom chválu od lidí. A ty náš Pán při mnohých příležitostech tvrdě odsuzuje a ostře kárá. Jestliže mnozí farizeové byli pokrytci, nesmíme se domnívat, že jimi byli všichni. Pokrytectví naprosto není podstatným rysem farizeů. To nebyl rozlišovací znak jejich sekty. Spíše to bylo (podle slov našeho Pána), že „si na sobě zakládali, že jsou spravedliví, a ostatními pohrdali“.⁶⁰ To je jejich pravý znak. Ale farizeus tohoto druhu nemůže být pokrytcem. Musí být v pravém slova smyslu upřímný, jinak si nemůže „na sobě zakládat, že je spravedlivý“. Muž, který se zde doporučuje Bohu, si nesporně myslil, že je spravedlivý. Proto nebyl pokrytcem – nebyl si vědom žádné neupřímnosti. Říkal Bohu jen to, co si myslil, totiž že je o mnoho lepší než ostatní.

Ale příklad apoštola Pavla, kdyby nebylo jiného, stačí, abychom o tom nijak nepochybovali. Mohl nejen říci, když se stal křesťanem: „Proto i já se vždy snažím zachovat neporušené svědomí před Bohem i lidmi“ (*Sk 24, 16*), ale i v době, kdy byl farizeem: „Bratři, až do dneška žiju se zcela dobrým svědomím před Bohem“ (*Sk 23, 1*). Byl upřímný, když byl farizeem, stejně jako když byl křesťanem. Nebyl pokrytcem, když pronásledoval církev, jako jím nebyl, když kázal víru, kterou dříve pronásledoval. Přidejme tedy k „spravedlnosti zákoníků a farizeů“

upřímné přesvědčení o jejich spravedlnosti a že ve všem „Bohu slouží“. ⁶⁶

7. A přece, „nebude-li vaše spravedlnost“, praví náš Pán, „o mnoho přesahovat spravedlnost zákoníků a farizeů, jistě nevejdete do království nebeského“. To je vážné a závažné slovo! Je třeba, aby všichni, kdo se nazývají jménem Kristovým, je opravdově a důkladně zvážili. Než se však zeptáme, jak naše spravedlnost má přesahovat jejich, zkoumejme, zda se jí vůbec vyrovnáme.

Za prvé farizeus nebyl „jako ostatní lidé“. ⁶⁷ Ve vnějších věcech byl mimořádně slušný. Jsme takoví? Jsme vůbec v něčem mimořádní? Neplujeme raději s proudem? Nezapíráme často náboženství i rozum, protože nechceme *vypadat divně*. Nebojíme se často spíše toho, abychom nevybočili z módy, než abychom nevybočili z cesty spasení? Máme odvahu plavat proti proudu? Postavit se proti světu? „Poslouchat Boha, ne lidi“? ⁶⁸ Jinak nás farizeus už při prvním kroku předstihne. Bylo by dobré, kdybychom ho předběhli i v dalším.

Ale pojďme dál. Můžeme použít jeho první argument vůči Bohu, který v podstatě znamená: „Nedělám nic zlého. Nežiju ve zjevném hříchu. Nedělám nic, za co by mne mé srdce odsuzovalo.“ Neděláš? Jsi si tím jist? Nežiješ tak, že tě tvé srdce odsuzuje? Nejsi cizoložník, nejsi necudný v slovu nebo skutku, nejsi nespravedlivý? Velkým měřítkem spravedlnosti, jakož i milosrdenství, je: Jak chceš, aby lidé jednali s tebou, tak jednej ty s nimi. ⁶⁹ Jednáš podle tohoto pravidla? Nejednáš nikdy s nikým tak, jak nechceš, aby jednal s tebou? Nejsi nikdy očividně nespravedlivý? Nejsi vyděrač? Netěžíš z neznalosti nebo z nouze druhého? Ani při kupování, ani při prodávání? Dejme tomu, že se zabýváš obchodováním: nežádáš, nepřijímáš víc, než jaká je skutečná hodnota toho, co prodáváš? Nežádáš, nepřijímáš víc od člověka neznalého věci než od znalce, od malého dítěte než od zkušeného obchodníka? Jestliže ano, proč tě tvé srdce neobviňuje? Jsi ne-stoudný vyděrač. Nežádáš víc než obvyklou cenu od člověka, který je v naléhavé tísní? Který musí mít, a to neprodleně, to, co jenom ty můžeš opatřit? Pakliže ano, je i to jasné vydírání. Pak opravdu nedosahuješ ani spravedlnosti farizea.

8. Farizeus za druhé (abychom jeho počínání vyjádřili svým způsobem), používal všechny prostředky milosti. Jako se postíval často a mnoho,

„dvakrát za týden“,⁷⁰ tak se zúčastňoval všech obětí. Byl vytrvalý při veřejné i soukromé modlitbě a při čtení a při naslouchání četbě Písem. Jdeš tak daleko jako on? Postíš se mnoho a často? Dvakrát týdně? Obávám se, že ne! Alespoň jednou, „každý pátek v roce“? (Tak naše církve jasně a závazně ukládá všem členům, aby zachovávali všechny tyto dny, stejně jako vigilie a čtyřicetidenní dobu postní jako „dny postu nebo zdrženlivosti“.⁷¹) Postíš se dvakrát do roka? Obávám se, že někteří mezi námi nemohou říci ani to! Nezanedbáváš žádnou příležitost účastnit se křesťanské oběti? Jak mnozí si říkají křesťané, a přece o ni naprosto nedbají, společně nejedí z toho chleba, nepijí z kalicha po měsíce, snad dokonce roky! Slyšíte Písma, čtete je a meditujete o nich každý den? Připojujete se k modlitbám ve velkém shromáždění?⁷² Denně, máte-li k tomu příležitost? Jestliže ne, pak kdykoli můžete, zejména v den, který „ti má být svatý“?⁷³ Snažíte se udělat si čas? Radujete se, „když vám říkají: Půjdem do Hospodinova domu“?⁷⁴ Jste horliví a pilní v soukromé modlitbě? Nenecháte uplynout žádný den bez ní? Nejsou spíš někteří z vás daleci toho, aby trávili (s farizeem) několik hodin denně na modlitbě a nemají dojem, že jedna hodina je dost, není-li i to příliš mnoho? Trávíte hodinu denně, týdně na modlitbě k vašemu Otci, který zůstává skryt?⁷⁵ Snad hodinu za měsíc? Strávilš od svého narození jednu hodinu vcelku v soukromé modlitbě? Ubohý křesťane! Nepovstane farizeus na soudu proti tobě a neusvědčí tě?⁷⁶ Jeho spravedlnost převyšuje tvou, jako jsou nebesa vysoko nad zemí.

9. Farizeus za třetí „dával desátky“ a almužny „ze všeho, co získal“. A jak příkladným způsobem! Takže byl (jak říkáme) „mužem, který dělal mnoho dobrého“. Vyrovnáme se mu v tom? Kdo z nás je tak horlivý v dobrých skutcích, jako byl on? Kdo z nás dává pětinu všeho svého majetku Bohu? Ze základu a z přírůstku? Kdo z nás dává (dejme tomu) ze sta liber ročně dvacet Bohu a chudým, z padesáti liber deset a tak dále, z větší nebo menší částky? Kdy se bude naše spravedlnost při uplatňování všech prostředků milosti, při účasti na všech Božích ustanoveních, při vyvarování se zlého a činění dobrého rovnat alespoň spravedlnosti zákoníků a farizeů?

10. A i kdyby se vyrovnala jejich spravedlnosti, k čemu by to bylo? „Neboť vám pravím: Nebude-li vaše spravedlnost o mnoho přesahovat spravedlnost zákoníků a farizeů, jistě nevejdete do království nebes-

kého.“ Ale jak ji může přesahovat? V čem přesahuje spravedlnost křesťana spravedlnost zákoníka nebo farizea?

Křesťanská spravedlnost přesahuje tu jejich předně v jejím rozsahu. Většina farizeů, ač byli velice přísní v mnohých věcech, přece byla nabádána tradicemi starších, aby je obcházela jinými, stejně významnými ustanoveními. Tak byli mimořádně přesní při zachovávaní čtvrtého přikázání – nebyli by ani „mnuli z klasů zrní“⁷⁷ v den sobotní – , naprosto však ne při zachovávaní třetího; lehkovážné a i křivé přísaze přikládali malý význam. Jejich spravedlnost proto byla částečná – zatímco spravedlnost pravého křesťana je všeobsáhlá. On nezachovává jenom jednu nebo některou část Božího zákona, aby ostatní pomíjel, ale zachovává všechna jeho přikázání, miluje je všechna, váží si jich nad zlato a vzácné kameny.

11. Mohlo se zajisté stát, že někteří ze zákoníků a farizeů se snažili zachovávat všechna přikázání, a proto byli, pokud jde o spravedlnost ze Zákona, to znamená podle jeho litery, bez úhony.⁷⁸ Ale i tak spravedlnost křesťana převyšuje všechnu tuto spravedlnost zákoníka nebo farizea tím, že naplňuje literu i ducha Zákona vnitřní poslušností stejně jako poslušností vnější. V tom, ve spiritualitě, není žádného srovnání. To je bod, který náš Pán tak velice zdůrazňuje v celém tomto výkladu. Jejich spravedlnost byla jenom vnější, křesťanská spravedlnost je vnitřní. Farizeus „očistoval číše a talíře zvenčí“,⁷⁹ křesťan je čistý uvnitř. Farizeus usiloval o to, aby Bohu předložil dobrý život, křesťan svaté srdce. Jeden setřásal listí, snad i ovoce hříchu, druhý „přiložil sekeru ke kořenu stromů“,⁸⁰ protože se nespokojí s vnějším způsobem pobožnosti,⁸¹ byť sebe přesnější, dokud neokouší život, ducha, moc Boží ke spasení⁸² v nitru duše.

Nečinit nic zlého; činit dobro, účastnit se Božích služebností (spravedlnost farizea),⁸³ to vše je vnější, zatímco na druhé straně chudoba v duchu, pláč, tichost, hlad a žízeň, láska k bližním a čistota srdce (spravedlnost křesťana) jsou vnitřní. A i působení pokoje (nebo činění dobra) a trpět pronásledování pro spravedlnost mohou získat požehnání jen tehdy, když budou zahrnovat tyto vnitřní rysy, protože z nich plynou a uplatňují je a utvrzují. Takže zatímco spravedlnost zákoníků a farizeů byla jenom vnější, dá se v určitém smyslu říci, že spravedlnost křesťana je jenom vnitřní – všechno jeho konání a utrpení je

samo o sobě ničím, má před Bohem cenu jenom pro smýšlení, z něhož plyne.

12. Ať jsi tedy kdokoli, kdo nosíš svaté a úctyhodné jméno křesťana, hled' za prvé, aby tvoje spravedlnost nebyla menší než spravedlnost zákoníků a farizeů. Nebuď „jako ostatní lidé“.⁸⁴ Snaž se být sám svůj „proti příkladu druhých obzvláště dobrý!“⁸⁵ Pokud se „přidáš k větší- ně“, bude to proto, abys páchal zlo.⁸⁶ Necht' tvým vůdcem není zvyk nebo móda, ale rozum a náboženství. Praxe druhých není pro tebe směrodatná: „Každý z nás sám za sebe vydá počet Bohu.“⁸⁷ Můžeš-li zachránit duši druhého, učiň tak, ale zachraň alespoň jednu, svou vlastní. Nechoď po cestě smrti jenom proto, že je široká a mnozí po ní jdou.⁸⁸ Poznáš ji podle tohoto znaku: Je cesta, po které nyní jdeš, široká, hodně frekventovaná, módní? Potom neomylně vede do zahynutí. Nebuď „odsouzen kvůli společnosti“⁸⁹ – „přestaň páchat zlo“,⁹⁰ utíkej před hříchem jako před hadem. Alespoň nečiň zlo. „Kdo se dopouští hříchu, je z ďábla.“⁹¹ Necht' ty nejsi z tohoto počtu. Pokud jde o vnější hřích, jistě je Boží milost nyní dostatečná pro tebe. Alespoň v tom se snaž „zachovat neporušené svědomí před Bohem i lidmi“.⁹²

Za druhé necht' tvoje spravedlnost není menší než jejich vzhledem k služebnostem Božím. Jestliže tvá práce nebo tělesná kondice nedovolí, aby ses postil „dvakrát za týden“, zacházej věrně se svou duší a posti se tak často, jak ti to tvé síly dovolí. Nevynechej žádnou veřejnou, žádnou soukromou příležitost, abys před Bohem vyléval svou duši na modlitbě. Neopomeň žádnou příležitost jíst tento chléb a pít z toho kalicha, který je účastí na těle a krvi Kristově.⁹³ Buď pilný při zkoumání Písem: čti je, kdykoli můžeš, a přemýšlej o nich dnem i nocí. Raduj se z každé příležitosti slyšet „slovo smíření“,⁹⁴ zvěstované „služebníky Kristovými, správci Božích tajemství“.⁹⁵ Při užívání všech prostředků milosti, při pravidelné a pečlivé účasti na všech služebnostech Božích žij tak, abys dosáhl (alespoň tolik, nemůžeš-li ji převýšit) „spravedlnost zákoníků a farizeů“.

Za třetí nezaostaň za farizeem v konání dobra. Dávej almužny ze všeho, co máš. Je někdo hladový? Nasyť ho. Je žízňivý? Dej mu pít. Je nahý? Oblékni ho.⁹⁶ Vlastníš-li statky tohoto světa, neomezuj svou dobročinnost na skoupý díl. Buď milosrdný až do krajnosti. Proč ne alespoň jako tento farizeus? „Čiňte sobě přátely“, dokud je čas, „z ma-

mony nepravosti, aby, když byste zhynuli“, až tento pozemský stánek bude zrušen, „přijali vás do oněch věčných stanů“.⁹⁷

13. Ale nekonči zde. Nechť tvoje „spravedlnost o mnoho přesahuje spravedlnost zákoníků a farizeů“. Nespokoj se tím, že „zachováš celý zákon a jen v jednom přikázání klopýtneš“.⁹⁸ „Všechna ustanovení chtěj ve všem správně plnit, měj v nenávisti každou stezku klamu.“⁹⁹ Dělej všechno, co přikázal, a dělej to ze všech sil. Všechno můžeš v Kristu, který ti dává sílu¹⁰⁰ a bez něho nemůžeš činit nic.¹⁰¹

Především pak nechť tvoje spravedlnost převyšuje jejich v čistotě a spiritualitě. Co je pro tebe nejpřesnější formou náboženství? Nejdokonalejší vnější spravedlnost? Jdi dál a víc do hloubky. Nechť tvé náboženství je náboženstvím srdce. Buď chudý v duchu, buď malý, nepatrný, nízký a mizerný ve vlastních očích, žasni a koř se do prachu před láskou Boží, která je v Kristu Ježíši, našem Pánu.¹⁰² Buď opravdový: Nechť všechen proud tvých myšlenek, slov a činů plyne z nehlubšího přesvědčení, že stojíš na pokraji velké propasti spolu se všemi lidmi, jen do ní padnout, a to buď do věčné slávy, anebo do věčného žáru.¹⁰³ Buď tichý, nechť tvá duše je naplněna mírností, laskavostí, trpělivostí, shovívavostí ke všem lidem, a zároveň nechť vše, co je v tobě, žízni po Bohu, po živém Bohu,¹⁰⁴ nechť touží procitnout v jeho podobě a tak dosáhnout naplnění. Miluj Boha a všechny lidi. V tomto duchu konej a snášej všechno. Tak „přesahuj spravedlnost zákoníků a farizeů“ a budeš „v království nebeském vyhlášen velkým“.

Poznámky

¹ Srv. *Iz 53,3* Kral.

² *J 4,23n*

³ *2Tm 3,5* Kral.

⁴ *Ko 2,14* Kral.

⁵ Srv. *Ž 89,38* Kral.

⁶ *2K 3,3*

⁷ *Ex 31,18; Dt 9,10*

⁸ Srv. Eusebius, *Církevní dějiny*, I. 4

⁹ *Gn 2,7* Kral.

¹⁰ Srv. *Iz 40,8*

¹¹ Wesleyova parafráze toho, co tvrdí-

li antinomisté, odmítající Boží zákon vůbec.

¹² *Mt 22,37* par.

¹³ Základní pravidlo Wesleyovy hermeneutiky: Žádné přikázání není bez zaslíbení milosti, žádné zaslíbení není bez mravní odpovědnosti.

¹⁴ Viz *2Pt 1,4*

¹⁵ *Mt 19,26*

¹⁶ Srv. *Ř 8,4*

¹⁷ *Žd 10,16*

¹⁸ Srv. *1Te 5,17*

- ¹⁹ Srv. *1Te 5,16*
²⁰ Srv. *1Pt 1,16*
²¹ Viz *L 1,38*
²² Viz *L 21,33*
²³ Viz *L 10,16*
²⁴ *J 3,17*; srv. *J 12,47*
²⁵ *2Tm 1,10* Kral.
²⁶ Viz *1Pt 1,21*
²⁷ *Jk 2,10*
²⁸ Viz *J 3,36*
²⁹ „*Darling lust*“ – běžně opakovaný pojem v 17. a 18. století (viz. např. J.Bunyan, S.Annesley a další); někdy ve formě „*darling sins*“, „*bosom sins*“ atd.
³⁰ Viz *Ř 14,17*
³¹ Viz *Ř 8,18*
³² *Mt 8,12*
³³ Srv. *Iz 14,9*
³⁴ Srv. *1Pt 1,17*
³⁵ Srv. *Fp 2,12*
³⁶ Srv. *L 12,35*
³⁷ *L 13,24*
³⁸ Ironická narážka na *Mt 26,45* a *Mk 14,41*.
³⁹ Viz *Iz 33,14*
⁴⁰ Srv. *Jk 4,11* Kral.
⁴¹ Katalog citací nebo parafrází oblíbených argumentů antinomistů, kteří se vyskytovali mezi Ochranovskými, ale i mezi schismatickými metodisty (James Wheatley, William Cudworth aj.). V *Minutes of Some Late Conversations between the Rev. Mr. Wesley and Others* (konfereční protokol) z roku 1744 najdeme ot. 19: „Co je antinomismus? Nauka, která vyzrazdňuje zákon vírou.“ Pak následuje

charakteristika antinomismu v šesti bodech: „Kristus zrušil mravní zákon. Křesťané proto nejsou povinni jej zachovávat. Jednou částí křesťanské svobody je svoboda od poslušnosti Božích přikázání. Je otroctvím dělat něco proto, že to je přikázané, nebo se toho zdržovat proto, že to je zakázané. Věřící není povinen užívat prostředky, které Bůh ustanovil, nebo konat dobré skutky. Kazatel nemá povzbuzovat k dobrým skutkům; ne nevěřící, protože to je škodlivé, ne věřící, protože to je zbytečné.“ (*The Works* 1872, VIII, 278.)

- ⁴² Viz *Dt 32,27*
⁴³ *Sk 7,60*
⁴⁴ *L 23,34*
⁴⁵ *Mt 26,49*
⁴⁶ *L 22,48*
⁴⁷ Srv. *Tt 1,1*
⁴⁸ *Ef 2,8n*
⁴⁹ *Sk 16,31*
⁵⁰ *Ga 5,6* Škrabal
⁵¹ Častý důraz u Wesleyho. V kázání *O hříchu ve věřících* vysvětluje: „Hřích zůstává, ale už nevládne“ (I. 6).
⁵² Viz *Mk 12,30*; *Lk 10,27*
⁵³ *Ř 2,7*
⁵⁴ Viz *Ř 2,7*
⁵⁵ Viz *Mt 7,13*
⁵⁶ Viz *Mt 23,23*
⁵⁷ Viz *Sk 22,3*
⁵⁸ *L 18,10nn*. Podobenství o farizeovi a celníkovi patřilo mezi Wesleyovo oblíbené v prvních dobách probuzení. V době mezi 1739–47 je použil tři-

- náctkrát jako základ kázání, potom do konce života už jenom pětkrát.
- ⁵⁹ Wesley často mluví proti zvykovosti. V kázání *O poslušnosti vůči kazatelům* nazývá synonymum zvykovosti, módu, „tyrankou bláznů“ (III. 11), v kázání *O bobatství* „velitelkou bláznů“ (II. 3).
- ⁶⁰ Viz *Ex 31,18; Dt 9,10*
- ⁶¹ Viz *Ex 32,19; Dt 9,17*
- ⁶² Viz *Mt 23,23*
- ⁶³ Viz *Mt 22,21; Mk 12,7*
- ⁶⁴ Viz *J 5,44*
- ⁶⁵ *Lk 18,9*
- ⁶⁶ *J 16,2 Kral.*
- ⁶⁷ *L 18,11*
- ⁶⁸ *Srv. Sk 5,29*
- ⁶⁹ *Lk 6,31*; viz také *Mt 7,12*
- ⁷⁰ *L 18,12*
- ⁷¹ Anglikánská *Book of Common Prayer, Tables and Rules.*
- ⁷² Viz *Ž 35,18; 22,26*
- ⁷³ *Ex 20,8*
- ⁷⁴ *Srv. Ž 122,1*
- ⁷⁵ Viz *Mt 6,6.18*
- ⁷⁶ Viz *Mt 12,41; L 11,31n*
- ⁷⁷ *Srv. L 6,1*
- ⁷⁸ Viz *Fp 3,6*
- ⁷⁹ *Srv. Mt 23,25; L 11,39*
- ⁸⁰ *Srv. L 3,9 Kral.*
- ⁸¹ Viz *2Tm 3,5 Kral.*
- ⁸² Viz *Ř 1,16*
- ⁸³ Zároveň to je základní obsah *Všeobecných pravidel metodistických společenství* (viz *Deník Jobna Wesleye*, Praha 1971, 159n). Wesley „formu náboženství“ nezavrhoval, věděl však, že forma sama nestačí, není-li naplněna správným obsahem.
- ⁸⁴ *L 18,11*
- ⁸⁵ Zřejmě spojení dvou veršů Samuela Wesleyho mladšího; první polovina je z básně *The Battle of the Sexes*, XXXV.1.3 v *Poems on Several Occasions*; druhá polovina z básně *To the Memory of the Rt. Rev. Francis Gastrell*, ř. 226. tamtéž.
- ⁸⁶ *Srv. Ex 23,2*
- ⁸⁷ *Ř 14,12*
- ⁸⁸ Viz *Mt 7,13*
- ⁸⁹ Mark Le Pia, *A Paraphrase on the Song of the Three Children*, sl. 42.
- ⁹⁰ *Srv. Iz 1,16*
- ⁹¹ *1J 3,8*
- ⁹² *Sk 24,16*
- ⁹³ Viz *1K 11,28; 10,16*
- ⁹⁴ *2K 5,19 Kral.*
- ⁹⁵ *Srv. 1K 4,1*
- ⁹⁶ Viz *Mt 25,35–38*
- ⁹⁷ *L 16,9 Kral.*
- ⁹⁸ *Srv. Jk 2,10*
- ⁹⁹ *Srv. Ž 119,128*
- ¹⁰⁰ Viz *Fp 4,13*
- ¹⁰¹ Viz *J 15,5*
- ¹⁰² Viz *Ř 8,39*
- ¹⁰³ Viz *Iz 33,14*
- ¹⁰⁴ Viz *Ž 42,3*

26. Kázání našeho Pána na hoře

Výklad šestý

Varujte se konat skutky spravedlnosti před lidmi, jim na odiv; jinak nemáte odměnu u svého Otce v nebesích. Když prokazuješ dobrodiní, nechtěj budit pozornost, jako činí pokrytci v synagogách a na ulicích, aby došli slávy u lidí; amen, pravím vám, už mají svou odměnu. Když ty prokazuješ dobrodiní, ať neví tvá levice, co činí pravice, aby tvé dobrodiní zůstalo skryto, a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí.

A když se modlíte, nebuďte jako pokrytci: ti se s oblibou modlí v synagogách a na nárožích, aby byli lidem na očích; amen, pravím vám, už mají svou odměnu. Když ty se modlíš, vejdi do svého pokojíku, zavři za sebou dveře a modli se k svému Otci, který zůstává skryt; a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí.

Při modlitbě pak nemluve naprázdno jako pobané; oni si myslí, že budou vyslyšeni pro množství svých slov. Nebuďte jako oni; vždyť váš Otec ví, co potřebujete, dříve než ho prosíte.

Vy se modlete takto:

Otče náš, jenž jsi v nebesích, buď posvěceno tvé jméno.

Přijď tvé království.

Staň se tvá vůle jako v nebi, tak i na zemi.

Náš denní chléb dej nám dnes.

A odpusť nám naše viny,

jako i my jsme odpustili těm, kdo se provinili proti nám.

A nevydávej nás v pokušení, ale vysvoboď nás od zlého.

Nebo jestliže odpustíte lidem jejich přestoupení, i vám odpustí váš nebeský Otec; jestliže však neodpustíte lidem, ani váš Otec vám neodpustí vaše přestoupení.

Mt 6, 1–15

1. V předcházející kapitole náš Pán popsal vnitřní náboženství v jeho různých projevech. Předložil nám takové smýšlení, jaké je předpokladem pravého křesťanství: smýšlení, které je obsaženo ve svatosti, „bez níž nikdo nespatri Pána“¹ – rysy, které jsou skutečně a vpravdě příjemné Bohu, když plynou z pravého pramene, tj. z živé víry v Boha skrze Krista Ježíše. V této kapitole pak ukazuje, jak všechny naše činy,

i ty, které jsou svou povahou indiferentní, se mohou stát svatými, dobrými a příjemnými Bohu, když je konáme s čistým a svatým úmyslem. Říká, že cokoli je učiněno bez tohoto úmyslu, nemá před Bohem žádnou cenu. Kterékoli vnější činy však jsou takto posvěceny Bohu, mají před jeho tváří velkou cenu.

2. Nutnost čistého úmyslu² žádá předně v tom, co se zpravidla nazývá náboženskými úkony a co jimi také je, pokud to konáme se správným úmyslem. Někdy se jim říká skutky zbožnosti, jindy skutky lásky nebo milosrdenství. Z posledních jmenuje zejména dávání almužen, z prvních modlitbu a půst. Ale směrnice pro tyto úkony platí stejnou měrou pro každý skutek, ať to je skutek lásky nebo milosrdenství.

I.

1. Pokud jde o skutky milosrdenství říká: „Varujte se konat skutky dobrodiní před lidmi, jim na odiv; jinak nemáte odměnu u svého Otce v nebesích.“ „Skutky dobrodiní“³ – jsou zmíněny jenom ty, zahrnují však všechny skutky milosrdenství, vše co dáváme, mluvíme, nebo činíme ku prospěchu svého bližního, čím může získat nějakou výhodu pro tělo nebo pro duši. Nasycení hladového, oblečení nahého, přijímání nebo ujímání se cizince, navštěvování těch, kdo jsou nemocní nebo ve vězení,⁴ potěšování zarmouceného, vyučování nevědomého, napomínání přestupníka, povzbuzování a podpírání toho, kdo činí dobře, a je-li jaký jiný čin milosrdenství, je stejně tak zahrnut v tomto slově.

2. „Varujte se konat skutky dobrodiní před lidmi, jim na odiv.“ Zde se nezakazuje jen činění dobra na odiv lidem. Okolnost, že druzí vidí, co děláme, nečiní skutek ani horším, ani lepším. Ale zakazuje se činit jej před lidmi, „jim na odiv“, jedině s tímto záměrem, jedině s tímto úmyslem. Říkám „jedině s tímto úmyslem“, protože v některých případech to může patřit k našemu úmyslu, můžeme se snažit, aby některé z našich skutků byly vidět, a přece mohou být příjemné Bohu. Můžeme usilovat o to, aby naše „světlo svítilo před lidmi“ a naše svědomí nám bude vydávat svědectví v Duchu svatém, že posledním cílem našeho záměru, aby „viděli naše dobré skutky“, je, aby „vzdali slávu našemu Otci v nebesích“.⁵ Avšak dejte si pozor, abyste ani to nejmenší

neudělali se zřetelem na vlastní slávu. Dejte si pozor, aby ve vašich skutcích milosrdenství neměla místo žádná myšlenka na slávu od lidí. Hledáte-li vlastní slávu, máte-li v úmyslu získat slávu od lidí, pak cokoli děláte s tímto zaměřením, je bezcenné; není to činěno pro Pána, on to nepřijme, „nemáte odměnu“ za to „u svého Otce v nebesích“.

3. „Když prokazuješ dobrodiní, nevytrubuj před sebou, jako činí pokrytci v synagogách a na ulicích, aby došli slávy u lidí.“ Slovo „synagoga“ zde neznamená místo bohoslužby, ale jakékoli veřejné místo, jako např. tržiště nebo směnárnu. Byl to běžný jev mezi Židy, kteří byli bohatí, zejména mezi farizeji, že dávali troubit před sebou v zalidněných částech města, když rozdávali větší almužnu. Předstírali, že svolávají chudé, aby přijali almužnu, ve skutečnosti však chtěli mít slávu u lidí. Ty nebuď jako oni. Nedávej troubit před sebou. Nebuď okázalý při prokazování dobra. Usiluj o čest, kterou dává Bůh. Ti, kdo hledají slávu u lidí, „už mají svou odměnu“.

4. „Když ty prokazuješ dobrodiní, ať neví tvá levice, co činí pravice.“ To je přísloví, které znamená: dělej to co možno nejskrytějším způsobem, tak skrytě, aby se to vůbec ještě dalo vykonat (neboť to nesmí zůstat nevykonáno: neopomeňte žádnou příležitost ke konání dobra, ať skrytě nebo zjevně!) a aby se to dalo vykonat co nejúčinněji. Zde totiž také musíme udělat výjimku. Jste-li ve svém srdci přesvědčeni o tom, že když nebudete skrývat prokázané dobro, budete buď vy posílněni, nebo tím povzbudíte druhé, aby konali více dobra, pak je neskrývejte! Pak ať se vaše světlo objeví a „svítí všem v domě“.⁶ Ale tam, kde vás Boží sláva a dobro lidí nutí k opaku, jedněte tak skrytě a nepozorovaně, jak jen to povaha věci dovolí: „aby tvé dobrodiní zůstalo skryto, a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí zjevně“. Možná už v tomto světě – o tom je mnoho dokladů ve všech dobách – jistě však v budoucím věku před velkým shromážděním lidí a andělů.

II.

1. Od skutků lásky nebo milosrdenství přechází náš Pán k těm, kterým se říká skutky pobožnosti. „A když se modlíte“, praví, „nebuďte jako pokrytci: ti se s oblibou modlí v synagogách a na nárožích, aby byli lidem na očích.“ „Nebuďte jako pokrytci.“ Pokrytectví nebo neu-

přímnost je to první, na co si máme dát pozor při modlitbě. Dej si pozor, abys nemluvil jinak, než smýšlíš. Modlitba je pozvedáním srdce k Bohu: bez toho jsou všechna slova modlitby jen pokrytectvím. Kdykoli se proto snažíš modlit, hled, abys měl na mysli jen obecnost s Bohem, pozvedání srdce k němu, vylévání duše před ním. Ne „jako pokrytci“, kteří „se s oblibou“ nebo podle svého zvyku „modlí v synagogách“, ve směnárnách nebo na tržištích „a na nárožích“, kdekoli je nejvíce lidí, „aby došli slávy u lidí“: to byl jediný záměr, motiv a cíl modliteb, které tam odříkávali. „Amen, pravím vám, už mají svou odměnu.“ Nemohou už očekávat žádnou od Otce, který je v nebesích.

2. Jakékoli odměny Božího požehnání v nebesích pro skutky zbožnosti nebo milosrdenství nás zbavuje nejen to, že jedním okem očekáváme slávu od lidí. Stejně tak je zmařen čistý úmysl, když se ohlížíme po jakékoli časné odměně. Odříkáváme-li své modlitby, účastníme-li se veřejných bohoslužeb, pomáháme-li chudým s ohledem na zisk nebo prospěch, není to ani o trochu příjemnější Bohu, než když se ohlížíme po slávě. Jakákoli zemská pohnutka, jakýkoli motiv z této strany věčnosti, jakýkoli jiný úmysl než šíření Boží slávy a štěstí lidí kvůli Bohu činí z každého činu ohavnost před Hospodinem, jakkoli se lidem může jevit jako dobrý.

3. „Když ty se modlíš, vejdi do svého pokojíku, zavři za sebou dveře a modli se k svému Otci, který zůstává skryt.“ Existuje čas, kdy máš Boha oslavovat veřejně, modlit se k němu a chválit ho ve velkém shromáždění.⁷ Toužíš-li však předkládat své žádosti Bohu⁸ do větší šíře a hloubky, ať večer, zrána či za poledne,⁹ pak „vejdi do svého pokojíka a zavři za sebou dveře“. Hledej co možno největší soukromí. (Ale každopádně se nepřestaň modlit, i když nemáš svůj oddělený pokojík! Modli se k Bohu, pokud možno když to nikdo nevidí, nikdo jiný než On. Ale i když to možné není, modli se k Bohu!) Tak „modli se k svému Otci, který zůstává skryt“, vylévej před ním své srdce, „a tvůj Otec, který vidí, co je skryté, ti odplatí zjevně“.

4. „Při modlitbě pak“, i v skrytu, „nemluvte naprázdno jako pohané.“ *Mé battalogésete*, neužívejte mnohých slov bez jakéhokoli významu. Neříkejte neustále totéž, nemyslete si, že výsledek vašich modliteb závisí na jejich délce, jako to dělají pohané; „oni si myslí, že budou vyslyšeni pro množství svých slov“.

Toto pokárání se netýká jenom délky nebo krátkosti našich modliteb, ale za prvé délky bez smyslu: mnohého mluvení s málo nebo žádným smyslem; prázdného opakování (ne všeho opakování, vždyť i náš Pán se modlil třikrát a přitom opakoval stejná slova¹⁰) jako to dělali pohané, když stále znovu recitovali jména svých božstev, a jak to dělají i (takzvaní) křesťané, nejen papeženci, když stále znovu odříkávají stejný řetěz modliteb, aniž si uvědomují, co říkají. Za druhé se to týká domněnky, že budeme vyslyšeni pro svá mnohá slova; představy, že Bůh měří modlitby podle jejich délky a že má největší zálibu v těch, které obsahují nejvíce slov a nejdéle mu zní v uších. To jsou příklady pověry a pošetilosti, které všichni, kdo se nazývají Kristovým jménem, mají nechat pohanům, těm, jimž ještě nezvešlo světlo evangelia slávy Kristovy.¹¹

5. „Nebudte jako oni.“ Vy, kdo jste okusili Boží milost v Kristu Ježíši, máte jistotu, že „váš Otec ví, co potřebujete, dříve než ho prosíte“. Smyslem vaší modlitby tedy není, abyste informovali Boha, jako by už předem nevěděl, co potřebujete, ale spíše abyste informovali sami sebe, abyste si vtiskli hlouběji do srdce povědomí těchto potřeb a povědomí své neustálé závislosti na tom, který je mocen dát vám všechno, co potřebujete.¹² Nejde tedy ani tak o to pohnout Boha – který je vždy ochoten dát neskonale víc, než zač prosíme¹³ – jako spíše pohnout sebe, abyste byli ochotni a připraveni přijmout dobré věci, které pro vás připravil.¹⁴

III.

1. Po vysvětlení pravé povahy a pravých cílů modlitby připojuje náš Pán příklad: Boží podobu modlitby, která – zdá se – je na tomto místě chápána hlavně jako příklad, jako model a standard všech našich modliteb: „Vy se modlete takto.“ Na jiném místě přikazuje používat těchto slov takto: „Odpověděl jim: Když se modlíte, říkejte...“ (*Lk 11,2*).

2. Na této Boží modlitbě můžeme sledovat za prvé, že obsahuje všechno, zač se právem a s dobrým svědomím můžeme modlit. Neexistuje nic, zač bychom Boha měli prosit, nic, zač bychom ho mohli prosit, aniž bychom ho uráželi, co by nebylo obsaženo buď přímo nebo nepřímou v této souhrnné modlitbě. Za druhé tato modlitba obsahuje všechno, co můžeme právem a s dobrým svědomím žádat, co slouží

Boží slávě, co je nutné a prospěšné nejen pro nás, ale pro každé stvoření v nebi a na zemi. A naše modlitby jsou skutečně pravým zkušebním kamenem našich žádostí. Mezi našimi žádostmi nemá mít místo nic, co nemůže mít místo v našich modlitbách. Za co se nemůžeme modlit, to si nemáme žádat. Za třetí obsahuje všechny naše povinnosti vůči Bohu a člověku. Je v ní vyjádřeno nebo do ní zahrnuto vše, co je čisté a svaté, co Bůh žádá od lidí, co je v jeho očích příjemné, čímkoli můžeme svému bližnímu prospět.

3. Má tři části: předmluvu, prosby a chválu neboli závěr. Předmluva „Otče náš, jenž jsi v nebesích“ tvoří základ modlitby, obsahuje vše, co musíme znát, než se můžeme modlit s důvěrou, že budeme vyslyšeni. Ukazuje nám také smýšlení, kterým se máme blížit k Bohu a které je nutné, chceme-li, aby naše modlitby nebo náš život byly jemu příjemné.

4. „Otče náš.“ Je-li Bůh Otcem, pak je ke svým dětem dobrý, laskavý. Zde je první velký důvod modlitby. Bůh je ochoten požehnat, prosme tedy o požehnání. Otec náš – náš Stvořitel, Původce naší existence, nás zvedl z prachu země, vdechl nám dech života, abychom se stali živými tvory.¹⁵ Jestliže však nás stvořil, pak prosme, a on nám neupře nic dobrého z díla svých rukou. Otec náš – náš Zachovatel, den ze dne udržuje jím daný život, z jeho neustálé lásky nyní a v každé chvíli přijímáme život a dýchání i vše ostatní. Tím směleji přistupujeme k němu, „abychom došli milosrdenství a našli milost a pomoc v pravý čas“.¹⁶ Nadevše pak je Otcem našeho Pána Ježíše Krista a všech, kdo v něho věří, ospravedlňuje nás „zadarmo svou milostí vykoupením v Kristu Ježíši“,¹⁷ „zahladil všechny naše nepravosti“¹⁸ a „ze všech nemocí nás uzdravil“,¹⁹ přijal nás „za své dítky adopcí a milostí“²⁰ a „protože jsme synové, poslal do našich srdcí Ducha svého Syna, Ducha volajícího Abba, Otče“,²¹ „který nás znovu zplodil z nepomíjejícího semene“²² a „stvořil v Kristu Ježíši“.²³ Proto víme, že nás vždycky slyší; proto se modlíme „bez přestání“.²⁴ Modlíme se, protože milujeme. A „my milujeme jej, nebo on prve miloval nás“.²⁵

5. „Otče náš“ – ne jen *můj*, který teď k němu volám, ale *naš* v nejširším smyslu. Bůh a Otec „duchů veškerého tvorstva“,²⁶ Otec andělů a lidí (tak ho i pohané označovali, *patér andrón te theón te*²⁷), Otec všehomíra, všeliké rodiny na nebi a na zemi. Proto nikomu nestrání.²⁸ Miluje všechny, které stvořil. Je „ke všem dobrotivý, nade vším,

co učinil, se slitovává“²⁹ nad těmi, kteří mu důvěřují v milovaném Synu, vědouce, že „vzácné nás učinil v tom Nejmilejším“.³⁰ Ale „jestliže Bůh nás tak miloval, i my se máme navzájem milovat“.³¹ Ano, všechny lidi, vědouce, že „Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna“, aby zemřel smrtí, tak aby „žádný nezahynul, ale měl život věčný“.³²

6. „Jenž jsi v nebesích“ – vysoko a vyvýšený, Bůh nade všemi, pochválený na věky.³³ Který, sedě v hvězdném kruhu,³⁴ spatřuje všechny věci na nebi a na zemi. Jeho oko proniká celým stvořením a nestvořenou nocí. Jemu jsou „známá všechna díla jeho“³⁵ a díla každého stvoření nejen „od počátku světa“ (ubohý, nedostatečný, slabý překlad), ale *ap' aiónos*, od *věčnosti*, od věků až na věky.³⁶ On drží zástupy nebeské stejně tak jako lidi, aby v údivu a úžasu volali „ó hlubokosti bohatství i moudrosti i umění Božího“.³⁷ „Jenž jsi v nebesích“ – Pán a Vládce všeho, dohlížející na všechno a uspořádávající všechno, který jsi Král králů a Pán pánů,³⁸ požehnaný a jediný Vládce,³⁹ jenž jsi opásán bohatýrskou silou⁴⁰ a činíš, co se ti líbí! Všemohoucí, neboť kdykoli co chceš, tak to učiníš. „V nebesích“ – zvláště zde. Nebesa jsou tvým trůnem, místem, kde tvoje sláva především přebývá. Ale nejen zde. Nebesa a země jsou plné tvé slávy. Sláva buď tobě, Pane, ó Nejvyšší! ⁴¹

Proto bychom měli „sloužit Hospodinu s bázní a jásat s chvěním“.⁴² Proto bychom měli neustále myslet, mluvit a jednat jako před jeho očima, jako v bezprostřední blízkosti Pána a Krále.

7. „Buď posvěceno tvé jméno.“ To je první ze šesti proseb, ze kterých se modlitba skládá. Jméno Boží je Bůh sám – Boží přirozenost, pokud ji člověk může odhalit. Znamená proto společně s jeho existencí všechny jeho přívlastky nebo rysy – jeho věčnost, zejména vyjádřenou jeho velkým nesdělitelným jménem Jahve.⁴³ Apoštol Jan je překládá *to alfa kai to ó, arché kai telos, ho ón kai ho én kai ho erchomenos*, „Alfa i Omega, počátek i konec, ten který jest a který byl a který přichází“.⁴⁴ „Plnost Boží“⁴⁵ je vyjádřena jeho druhým velkým jménem „Jsem, který jsem“⁴⁶ – jeho všudypřítomnost, jeho všemohoucnost. On je vskutku jediným Hybatelem v hmotném světě, všechna hmota je v podstatě mrtvá a neaktivní a je v pohybu jenom když jí pohne Boží ruka. On je Původcem činnosti všeho stvoření. Nic viditelného i neviditelného by nemohlo fungovat ani existovat bez neustálého vlivu a působení jeho všemohoucnosti; – jeho moudrost jasně vyplývá z věcí

viditelných, z úžasného pořádku ve vesmíru; – jeho Trojjednost v Jednotě a Jednota v Trojjednosti jsou nám odhaleny v první řádce jeho psaného slova, *bara' elohím*⁴⁷ – doslova *bohové stvořil* (tedy podstatné jméno v množném čísle se slovesem v čísle jednotném), jakož i v každé části jeho následovného zjevení zvěstovaného ústy všech jeho svatých proroků a apoštolů; – jeho čistota a svatost; – a nade vše jeho láska, která je odleskem jeho slávy.⁴⁸

Při prosbě, aby Bůh nebo jeho „jméno“ bylo „posvěceno“ nebo velebeno, se modlíme, aby byl uveden v známost takový, jaký je, a to všemi, kteří k tomu mají schopnosti, všemi inteligentními tvory, a způsobem, který této známosti odpovídá: aby byl řádně slaven a uctíván a milován všemi nahoře na nebi i dole na zemi,⁴⁹ všemi anděly a lidmi, kterým dal schopnost, aby ho znali a milovali až na věky.

8. „Přijď tvé království.“ To úzce souvisí s předchozí prosbou. Aby Boží jméno mohlo být posvěceno, prosíme, aby přišlo jeho království, království Kristovo. Toto království přijde k jednotlivému člověku, když „činí pokání a věří evangeliu“,⁵⁰ když je vyučen od Boha, aby neznal jenom sebe, ale aby znal Ježíše Krista, a to Krista ukřižovaného.⁵¹ Jako „život věčný je v tom, když poznají jediného pravého Boha a toho, kterého poslal, Ježíše Krista“,⁵² tak království Boží začíná na zemi v srdci věřícího. Pán Bůh náš všemohoucí se ujímá vlády,⁵³ když ho poznáme v Kristu Ježíši. Chopí se své velké moci, kterou si může všechno podmanit.⁵⁴ Pokračuje v duši, přemáhaje a aby přemáhal,⁵⁵ až si všechno podmaní a „všeliká mysl“ je uvedena „v poddanost Kristu“.⁵⁶

Když tedy Bůh předá svému Synu „národy do dědictví, v trvalé vlastnictví i dálavy země“,⁵⁷ když „všichni králové se mu budou klanět, všechny národy mu budou sloužit“,⁵⁸ když „hora Hospodinova domu“, církev Kristova, se „bude tyčit nad vrcholy hor“,⁵⁹ když vejde „plný počet pohanů“ a „bude spasen všechen Izrael“⁶⁰ – potom se ukáže, že „Hospodin kraluje! Oděl se důstojností“⁶¹ a zjeví se každé duši jako Král králů a Pán pánů.⁶² A je správné, aby všichni, „kdo s láskou vyhlížejí jeho příchod“,⁶³ se modlili, aby uspíšil čas, tak aby jeho království, království milosti, přišlo rychle a pohltilo všechna království země, aby všichni lidé, kteří ho přijmou za svého krále a skutečně věří v jeho jméno, byli naplněni spravedlností a pokojem a radostí,⁶⁴ sva-

tosť a štěstím, dokud s ním nebudou přeneseni odtud do jeho věčného království a tam s ním budou kralovat na věky věků.

Za to se také modlíme slovy: „Přijď tvé království.“ Modlíme se za příchod jeho věčného království, království slávy v nebesích, které je pokračováním a dokonáním království milosti na zemi. V důsledku toho tato prosba stejně jako předcházející zahrnuje všechny rozumné tvory, kteří se zajímají o tuto velkou událost, o konečné obnovení všech věcí, až Bůh učiní konec bídě a hříchu, nemoci a smrti, vezme všechno do svých rukou a ustaví království, které bude trvat navěky.

Tomu přesně odpovídají vážná slova modlitby při pohřbívání mrtvých: „Prosíme tě a dovoláváme se tvé milostivé dobroty, abys brzy naplnil počet svých vyvolených a uspíšil příchod svého království, abychom spolu se všemi, kteří zesnuli v pravé víře v tvé svaté jméno, dosáhli dokonalého naplnění a blaženosti na těle a na duchu v tvé věčné slávě.“⁶⁵

9. „Staň se tvá vůle na zemi, tak jako v nebi.“⁶⁶ To je nutný a bezprostřední důsledek, kdekoli je království Boží přítomno, kdekoli Bůh přebývá v duši vírou a Kristus kraluje v srdci láskou.

Pravděpodobně mnozí, možná většina lidí, si při zběžném pohledu na tato slova myslí, že jsou jenom výrazem odevzdanosti nebo prosbou o ni, o hotovost trpět Boží vůli, ať je pro nás jakákoli. To je nesporně božská a vynikající ctnost, nejvzácnější dar od Boha. Ale o to se v této prosbě nemodlíme, alespoň ne v tomto smyslu a na prvním místě. Nemodlíme se za pasivní, ale za aktivní poddanost Boží vůli, když říkáme „staň se tvá vůle na zemi, tak jako v nebi“.

Jak ji činí Boží andělé v nebi, kteří nyní obklopují jeho trůn a radují se? Činí ji *ochotně*, milují jeho příkázání a rádi naslouchají jeho slovům. Jejich pokrmem je, aby činili jeho vůli.⁶⁷ To je jejich nejvyšší sláva a radost. Činí ji *ustavičně*. V jejich ochotné službě není žádné přerušování. Neodpočívají dnem i nocí,⁶⁸ ale využívají každou hodinu (abychom mluvili v lidských pojmech – i když naše měření času, dny a noci a hodiny, na věčnosti neplatí), aby prováděli jeho příkazy, vykonávali jeho záměry, plnili jeho vůli. A činí ji *dokonale*. K andělskému smýšlení nepatří hřích, vada. Pravda, ani hvězdy nejsou „čisté před jeho zrakem“,⁶⁹ ani hvězdy jitřní, které prozpěvují spolu před ním.⁷⁰ „Před jeho zrakem“, to však neznamená, že by nebyli čisti *sami o sobě*.

Nesporně jsou, jsou bez poskvrny a bezúhonní. Jsou cele poddáni jeho vůli a dokonale poslušní ve všem.

Kdybychom na to hleděli v jiném světle, mohli bychom zjistit, že Boží andělé v nebi činí *všelikou* Boží vůli. A nečiní nic jiného, než o čem jsou plně přesvědčeni, že to je jeho vůle. A činí všelikou Boží vůli jak on to chce, *jak* se to líbí jemu a ne někomu jinému. Ano, a činí to jenom, *protože* to je jeho vůle; z tohoto jediného důvodu a ne z jiného.

10. Když se modlíme, aby se Boží vůle stala „na zemi, tak jako v nebi“, pak to znamená, aby všichni obyvatelé země, celé lidstvo činilo vůli svého Otce, který je v nebesích, *ochotně* a *ustavičně* jako andělé, bez přerušování. A aby ji všichni činili *dokonale*, tak aby „Bůh pokoje, pro krev stvrzující věčnou smlouvu, je posílil ve všem dobrém, aby plnili jeho vůli a on v nich působil to, co se mu líbí“.⁷¹

Jinými slovy: modlíme se, abychom my a všichni lidé činili výhradně Boží vůli ve všem a nečinili nic jiného, ani v tom nejnepatrnějším, než co je svatou a milou Boží vůlí.⁷² Modlíme se, abychom činili celou Boží vůli jak on chce, způsobem, který se líbí jemu, a konečně, abychom ji mohli činit, *protože* to je jeho vůle; to aby bylo jediným důvodem a jedinou pohnutkou, jediným motivem všeho, co myslíme, mluvíme, nebo činíme.

11. „Náš denní chléb dej nám dnes.“ V předchozích prosbách jsme se modlili za všechno lidstvo. Nyní začínáme prosit o naplnění svých vlastních potřeb. Ne, že bychom zde byli nabádáni, abychom svou modlitbu vztahovali jenom na sebe; tuto a každou z následujících proseb můžeme použít pro celou Kristovu církev na zemi.

„Chlebem“ rozumíme všechno, co potřebujeme pro duši i pro tělo: *ta pros zóén kai eusebian, co k životu a ku pobožnosti náleží*.⁷³ Rozumíme tím nejen hmotný chléb, který náš Pán nazývá „pomíjejícím pokrmem“, ale mnohem více duchovní chléb, Boží milost, pokrm; „zůstávající pro život věčný“.⁷⁴ Mnozí staří otcové soudili, že zde také máme myslit na posvátný chléb,⁷⁵ denně přijímaný v celé Kristově církvi a vysoce vážený jako důležitý kanál, kterým jeho Duch udílí milost duším všech Božích dětí, dokud nevychladla láska mnohých.⁷⁶

„Náš denní chléb.“ Slovo, které překládáme jako *denní*, vysvětlovali různí vykladači různě. Nejjasnější a nejpřirozenější význam zdá se být

ten, který je téměř ve všech starých i moderních překladech: dostatečný pro tento a pro každý následující den.

12. „Dej nám“, neboť si na nic nemůžeme dělat nárok, můžeme se jenom dovolávat svobodné milosti. Nezasluhujeme vzduch, který dýcháme, zemi, která nás nosí, nebo slunce, které nám svítí. Všechno, co zasluhujeme, je peklo. Ale Bůh nás miluje bez našich zásluh. Proto ho prosíme, aby nám dal, co si sami nemůžeme opatřit, ani si zasloužit.

Boží dobrota a moc nás však nevedou k nečinnosti. On chce, abychom ve všem vynaložili všechnu svou píli, abychom zapojili všechny své schopnosti, jako by úspěch byl přirozeným výsledkem naší vlastní moudrosti a síly. A jako bychom neučinili nic, máme potom být cele závislí na něm, Dárci každého dobrého a dokonalého daru.⁷⁷

„Dnes“, neboť si nemusíme dělat starost o zítřek.⁷⁸ Proto náš moudrý Stvořitel rozdělil život do těchto malých časových úseků, jasně od sebe oddělených, abychom hleděli na každý den jako na nový den od Boha, na nový život, který máme zasvětit jeho slávě; a jako by každý den byl závěrem života, za nímž nevidíme nic jiného než věčnost.

13. „A odpuť nám naše viny, jako i my odpouštíme těm, kdo se provinili proti nám.“ Protože nic jiného než hřích nemůže být překážkou toho, aby Boží štědrost proudila na všechno stvoření, tato prosba přirozeně následuje po předcházející, aby byly odstraněny všechny překážky a my jsme mohli jednoznačněji důvěřovat Bohu lásky, že nám dá všechno, co je dobré.

„Naše viny.“ Výraz doslova znamená *naše dluhy*. Tak se naše hříchy v Písmu běžně nazývají; každý hřích nás nově zadlužuje u Boha, kterému už dluhujeme dobrých deset tisíc hřiven. Co odpovíme, když řekne: „Zaplat' mi, co jsi dlužen?“⁷⁹ Jsme naprosto neschopni vyhovět, nemáme čím bychom zaplatili, všechn svůj majetek jsme rozházeli.⁸⁰ Pokud by tedy s námi jednal přísně podle svého Zákona, kdyby vykonal, co by podle spravedlnosti vykonat měl, pak by musel nařídít, aby nám „svázali ruce i nohy“⁸¹ a „dali nás katům“.⁸²

Skutečně už máme svázané ruce a nohy řetězy vlastních hříchů. Pro nás to jsou řetězy železné a pouta mosazná. Jsou to rány, kterými nás svět, tělo a ďábel zasáhly a znetvořily. Jsou to nemoce, které nám sají krev, a duchové, kteří nás táhnou do komůrek smrti.⁸³ Vidíme-li je však

ve vztahu k Bohu, jsou to nesmírné a nesčetné dluhy. Proto, když vidíme, že nemáme, čím bychom zaplatili, smíme k němu volat, aby nám prostě všechno odpustil.⁸⁴

Slovo, přeložené jako *odpust'*, znamená buď odpustit dluh, nebo rozvázat pouto. Získáme-li to první, to druhé bude přirozeně následovat: jsou-li naše dluhy odpuštěny, pouta z našich rukou spadnou. Jakmile jsme Boží milostí v Kristu „došli odpuštění hříchů“, dosáhneme zároveň také vírou v něho „podílu mezi posvěcenými“.⁸⁵ Hřích ztratil svou moc, už nepanuje nad těmi, kdo jsou „pod milostí“,⁸⁶ to znamená v Boží přízni. Protože „není žádného odsouzení pro ty, kteří jsou v Kristu Ježíši“,⁸⁷ jsou také zproštěni hříchu i viny. „Spravedlnost požadovaná zákonem byla naplněna v nich“ a už se „neřídí vůlí těla, nýbrž vůlí Ducha“.⁸⁸

14. „Jako i my odpouštíme těm, kdo se provinili proti nám.“ Těmito slovy náš Pán jasně prohlašuje, za jakých podmínek a v jakém stupni nebo jakým způsobem můžeme Boží odpuštění očekávat. Všechna provinění jsou odpuštěna nám, *jestliže* a *jak* my odpouštíme druhým. Za prvé Bůh odpustí nám, *jestliže* odpustíme druhým. To je mimořádně důležité. A náš požehnaný Pán to tak zdůrazňuje, abychom to nikdy nepouštěli se zřetele, že to nejen vkládá do své modlitby, ale hned potom to ještě opakuje dvakrát:

„Neboť *jestliže*“, říká, „odpustíte lidem jejich přestoupení, i vám odpustí váš nebeský Otec; *jestliže* však neodpustíte lidem, ani váš Otec vám neodpustí vaše přestoupení“ (v. 14–15). Za druhé Bůh nám odpustí tak, jak odpustíme druhým. Zůstane-li v nás zloba nebo hořkost, stopa nějaké nelaskavosti nebo hněvu, *jestliže* jasně, zcela a ze srdce neodpustíme všem lidem jejich přestupky, pak se tím sami zbavujeme odpuštění. Bůh nám nemůže cele a úplně odpustit. Projeví nám možná určitý stupeň milosti. Ale nedáme mu možnost, aby smazal všechny náš hřích a zprostil nás všeliké viny.⁸⁹

Když pak ze srdce neodpustíme svému bližnímu jeho provinění, za co se pak modlíme Bohu, když říkáme tato slova? Vždyť tím Bohu otevřeně vzdorujeme: vyzýváme ho, aby nám prokázal to nejhorší. „Odpusť nám naše viny, jako i my jsme odpustili těm, kdo se provinili proti nám“ pak prostě znamená: „Neodpouštěj nám vůbec, my si od tebe nežádáme žádnou milost. Prosíme, abys měl naše hříchy na mysli

a aby na nás spočíval tvůj hněv.“ Ale můžeš takovou modlitbu vážně předkládat Bohu? A to tě ještě neuvrhl do pekla? Nepokoušejte ho déle! Nyní, ano nyní z jeho milosti odpouštěj, jako bylo odpuštěno tobě! Nyní měj slitování se svým spoluslužebníkem, jako se Bůh slitoval nad tebou!

15. „A nevydej nás v pokušení, ale vysvoboď nás od zlého.“ „Nevydej nás v pokušení.“ Slovo, přeložené jako *pokoušení* znamená jakékoli zkoušky. Anglické slovo pro „pokušení“ mělo původně neutrální význam, teď se zpravidla chápe jako svádění ke hříchu. Jakub užívá slovo v obou významech: napřed v základním, potom v užším smyslu. V prvním smyslu je užívá, když praví: „Blahoslavený člověk, který obstojí ve zkoušce; když se osvědčí“, nebo je potvrzen Bohem, „dostane vavříň života“ (*Jk 1,12*). A hned dodává v druhém smyslu: „Kdo prochází zkouškou, ať neříká, že ho pokouší Pán. Bůh nemůže být pokoušen ke zlému a sám také nikoho nepokouší. Každý, kdo je v pokušení, je *sváděn*“, *exelkomenos*, odvlékán od Boha, v němž jediné má bezpečí, „a *váben*“, chycen jako ryba na návnadu, „svou vlastní žádostivostí“ nebo *chtíčem*.⁹⁰ Potom, když je tak *sváděn a váben*, dostává se „do pokušení“. Pokušení ho zastře jako mrak, pokryje celou jeho duši. Jak těžko potom unikne z tohoto osidla! Proto prosíme Pána, aby nás „nevydával v pokušení“, to znamená (protože Bůh nikoho nepokouší),⁹¹ aby nedopustil, abychom v ně byli uvedeni. „Ale vysvoboď nás od zlého“, spíše *od tobo Zlého, apo tou ponérou. Ho ponéros* je nesporně *ten Zlý*,⁹² vládce tohoto světa,⁹³ jenž působí v těch, kteří vzdorují Bohu.⁹⁴ Ale všichni, kdo jsou Božími dětmi vírou, jsou vysvobozeni z jeho ruky. Může proti nim bojovat a to také činí. Ale nemůže zvítězit, leč by zradili svou vlastní duši. Může na čas potrápít, ale nemůže zničit, neboť Bůh je na jejich straně. Bůh nakonec „zjedná právo svým vyvoleným, kteří k němu dnem i nocí volají“⁹⁵: „Pane, jsme-li zkoušeni, nevydej nás v pokušení. Způsob nám cestu, abychom unikli, aby se nás ten Zlý ani nedotkl.“⁹⁶

Závěr této božské modlitby, běžně zvaný „doxologie“⁹⁷, je slavnostním díkůvzdáním, souhrnnou připomínkou Božích přívlastků a jeho činů. „Neboť tvé jest království“ – svrchované právo na všechno, co bylo stvořeno; ano, tvé království je království věčné a tvá vladařská moc po všechna pokolení.⁹⁸ „I moc“ – výkonná moc, kterou vládneš vším ve svém věčném království a kterou činíš, cokoli se tobě líbí na všech

místech svého panství. „I sláva“, chvála, kterou ti dluží všechno stvoření za tvou moc, za mohutnost tvého království a za všechny tvé podivuhodné skutky, které činíš od věčnosti a budeš činit bez přerušování, „na věky. Amen“. Tak se staň!⁹⁹⁾

Poznámky

- ¹ *Žd 12,14*
- ² Angl. „*purity of intention*“. Je ústředním tématem v tradici tzv. svatého života, srv. např. T.Kempenský, *Následování Krista*: „Člověk pozoruje skutky, Bůh však oceňuje úmysly“ (2, VI. 3, přel. V.Vrátný). Wesley tento pojem užívá velice často a v jeho bohosloví to je znak, který odděluje pravé náboženství od falešného.
- ³ V angl. textu je zde a v celém oddíle v. 2–4 „*alms*“, almužny, viz také Kral.
- ⁴ Viz *Mi 25,35–38*
- ⁵ Srv. *Mt 5,16*
- ⁶ *Mt 5,15*
- ⁷ Viz *Ž 40,10*
- ⁸ Viz *Fp 4,6*
- ⁹ Viz *Ž 55,18*
- ¹⁰ Viz *Mt 26,44*
- ¹¹ Viz *2K 4,4*
- ¹² Viz *Fp 4,19*
- ¹³ Viz *Ef 3,20*
- ¹⁴ Viz *2K 2,9*
- ¹⁵ Viz *Gn 2,7*
- ¹⁶ *Žd 4,16*
- ¹⁷ *Ř 3,24*
- ¹⁸ Srv. *Ž 51,11*
- ¹⁹ Srv. *Ž 103,3*
- ²⁰ *Book of Common Prayer, Collects*, Neděle po Vánocích.
- ²¹ Srv. *Ga 4,6*
- ²² Srv. *1Pt 1,3,23* Škrabal
- ²³ Srv. *Ef 2,10*
- ²⁴ *1Te 5,17*
- ²⁵ *1J 4,19* Kral.
- ²⁶ *Nu 16,22*; srv. také *Nu 27,16*
- ²⁷ Homér, *Ilias*, I. 544
- ²⁸ Viz *Sk 10,34*
- ²⁹ *Ž 145,9*
- ³⁰ *Ef 1,6* Kral.
- ³¹ *1J 4,11*
- ³² *J 3,16*
- ³³ Viz *Ř 9,5*
- ³⁴ Viz apokryfní *Knihu moudrosti 13.2*
- ³⁵ *Sk 15,18* Kral.
- ³⁶ Tamtéž
- ³⁷ *Ř 11,33* Kral.
- ³⁸ Viz *Zj 19,16*
- ³⁹ Viz *1Tm 6,15*
- ⁴⁰ Viz *Ž 65,7*
- ⁴¹ Viz *Book of Common Prayer*, Sanctus při večeři Páně.
- ⁴² Srv. *Ž 2,11*
- ⁴³ Wesley zde čte s exegety své doby Hospodinovo jméno Jehovah místo správného Jahve. Podobně i v úvodu k prvnímu výkladu.
- ⁴⁴ *Zj 21,6 a 1,4*
- ⁴⁵ *Ef 3,19*, srv. *Ko 2,9*
- ⁴⁶ *Ex 3,14*
- ⁴⁷ *Gn 1,1*

- 48 Viz *Žd 1,3*
- 49 *Joz 2,11*
- 50 Viz *Mk 1,15*
- 51 Viz *1K 2,2*
- 52 *Srv. J 17,3*
- 53 Viz *Zj 19,6*
- 54 Viz *Fp 3,21*
- 55 Viz *Zj 6,2 Kral*
- 56 *2K 10,5 Kral.*
- 57 *Ž 2,8*
- 58 *Ž 72,11*
- 59 *Iz 2,2*
- 60 *Ř 11,25n*
- 61 *Ž 93,1*
- 62 *Zj 19,16*
- 63 *2Tm 4,8*
- 64 Viz *Ř14,17*
- 65 *Book of Common Prayer, Pohřeb.*
- 66 Wesley zde oproti řeckému textu přehazuje slovosled (stejně tak i v textu v záhlaví kázání), aby zdůraznil konání Boží vůle „na zemi“. Vycházel přitom z textu anglického překladu 1611 „*Thy will be done in earth as it is in heaven*“) a z textu *Book of Common Prayer* 1662.
- 67 Viz *J 4,34*
- 68 *Zj 4,8*
- 69 *Jb 25,5*
- 70 Viz *Jb 38,7 Kral.*
- 71 *Srv. Žd 13,20n*
- 72 Viz *Ř,12,1n*
- 73 *2Pt 1,3 Kral.*
- 74 *J 6,27*
- 75 Wesley věděl o diskusi kolem překladu pojmu *epiousios*, která začala už ve staré církvi, viz např. *panis quotidianus* (Itala), *panis supersubstantialis* (Hieronymus) atd.
- 76 Viz *Mt 24,12*
- 77 Viz *Jk 1,17*
- 78 Viz *Mt 6,34*
- 79 *Mt 18,24.28*
- 80 Viz *L 15,13*
- 81 *Srv. J 11,44*
- 82 *Srv. Mt 18,34 Kral.*
- 83 Viz *Př 7,27*
- 84 Viz *L 7,42*
- 85 *Sk 26,18*
- 86 *Ř 6,14*
- 87 *Ř 8,1*
- 88 *Srv. Ř 8,4*
- 89 Viz *Jr 18,23*
- 90 *Jk 1,13n*
- 91 *Jk 1,13*
- 92 *1J 2,13n; 3,12; 5,18*
- 93 Viz *J 12,31; 14,30; 16,11*
- 94 Viz *Ef 2,2*
- 95 *Srv. L18,7*
- 96 Viz *1J 5,18*
- 97 Wesley se drží angl. překladu z roku 1611 a uvádí doxologii v textu (český ekumenický překlad ji má pod čarou jako mladší textovou variantu).
- 98 Viz *Da 3,33*
- 99 Kázání pak končí slovy: „Věřím, že vážný čtenář uvítá, když připojím parafrázi modlitby Páně.“ V 9 odstavcích je připojena přebásněná forma modlitby Páně, jak byla původně uveřejněna ve sbírce *Hymns and Sacred Poems* (1742), str. 275–277.

27. Kázání našeho Pána na hoře

Výklad sedmý

A když se postíte, netvařte se utrápeně jako pokrytci; ti zanedbávají svůj vzhled, aby lidem ukazovali, že se postí; amen pravím vám, už mají svou odměnu. Když ty se postíš, potřij svou hlavu olejem a tvář svou umyj, abys neukazoval lidem, že se postíš, ale svému Otci, který zůstává skryt; a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí.

Mt 6, 16–18

1. Satan se od počátku světa pokoušel rozdělovat, co Bůh spojil,¹ pokoušel se oddělit vnitřní náboženství od vnějšího a postavit jedno proti druhému. A přitom měl nemalý úspěch u těch, jimž jsou „myšlení jeho neznámá“.²

V každém věku žili mnozí lidé, kteří byli plni horlivosti pro Boha, jenomže bez pravého poznání,³ a přísně zdůrazňovali „spravedlnost zákona“,⁴ plnění vnějších povinností, přitom však vůbec nedbali na vnitřní spravedlnost, na „spravedlnost z Boha založenou na víře“.⁵ A mnozí se dostali do druhého extrému, když zavrhlí všechny vnější povinnosti, dokonce snad i „snižovali a odsuzovali zákon“,⁶ pokud jim tyto povinnosti ukládá.

2. Tímto úskokem satanovým byly víra a skutky často postaveny proti sobě. A mnozí, kteří skutečně horlili pro Boha, upadali na čas do osidla na jedné nebo druhé straně. Někteří vyvýšili víru tak, že škrtli všechny dobré skutky nejen jako příčinu našeho ospravedlnění (víme přece, že člověk je „ospravedlňován zadarmo vykoupením v Kristu Ježíši“⁷), ale i jako nutné ovoce ospravedlnění – ba, vůbec jim upřeli místo v náboženství Ježíše Krista. Jiní, kteří se snažili vyhnout tomuto nebezpečnému omylu, zašli příliš daleko v opačném směru a buď tvrdili, že dobré skutky jsou příčinou nebo alespoň předběžnou podmínkou ospravedlnění, anebo o nich mluvili, jako by byly celým náboženstvím Ježíše Krista.

3. Stejným způsobem byly postaveny proti sobě cíl a prostředky náboženství. Někteří to mysleli dobře a viděli – jak se zdá – všechno náboženství v účasti na bohoslužbách církve, v přijímání večeře Páně, ve slyšení kázání a čtení pobožných knih. Přitom zanedbávali smysl toho všeho, totiž lásku k Bohu a k bližnímu. A to utvrdilo druhé, aby

zanedbávali Boží ustanovení, ne-li dokonce jimi pohrdali. A tak je hanebně zneužívali k podkopávání a převrácení právě toho, k čemu byly určeny

4. Ze všech prostředků milosti však lidé sotva který hnali do větších krajností než ten, o kterém náš Pán mluví ve výše uvedených slovech, totiž náboženský půst. Jak jej někteří vynášeli nad Písmo a rozum! A jiní jej naprosto znevažovali, jako by se podceňováním mstili za to, že jej druzí přeceňovali. Ti první o něm mluvili, jako by to bylo všechno, ne-li sám cíl, tedy alespoň jeho součást. Ti druzí o něm mluvili, jako by to nebylo vůbec nic, planá námaha bez jakéhokoli účinku. Pravda však leží uprostřed. Není to všechno, ale ani to není zcela nicotné. Není to cíl, ale je to užitečný prostředek k dosažení cíle, prostředek, který sám Bůh ustanovil a v němž nám dává své požehnání, pokud jej budeme užívat správně.

Abych to co nejvíce objasnil, pokusím se ukázat za prvé, co je podstatou a jaké jsou druhy a stupně půstu; za druhé, jaké jsou pro něj důvody, pohnutky a jaké má cíle; za třetí, jak můžeme odpovědět na nejčastější námitky; a za čtvrté, jakým způsobem bychom jej měli provádět.

I.

1. Předně se pokusím ukázat, co je podstatou a jaké jsou druhy a stupně půstu. Pokud jde o podstatu, chápou bibličtí svědkové, jak ve Starém, tak i v Novém zákoně, slovo *postit se* v jediném významu, totiž nejíst, zdržovat se pokrmu. To je tak jasné, že by bylo zbytečnou námahou citovat Davida, Nehemjáše, Izajáše a další proroky nebo našeho Pána a jeho apoštoly. Všichni se shodují v tom, že postit se znamená nejíst po určitou stanovenou dobu.

2. K tomu pak v dávných dobách připojovali další okolnosti, které s tím nutně nesouvisely. Bylo to například zanedbávání zevnějšku, odložení ozdob, které obvykle nosívali, oblečení smutečního roucha, sypání popela na hlavu nebo nošení žíní na těle. V Novém zákoně však najdeme málo zmínek o některém z těchto nedůležitých projevů. Ani se nezdá, že by je křesťané v oněch prvních dobách nějak zdůrazňovali, i když je snad někteří kajícíci dobrovolně používali jako vnější znamení vnitřního pokoření. Apoštolové nebo křesťané, žijící v jejich

době, však sotva bili nebo mučili své tělo. Takové „umrtvovávni“ ovšem nebylo neobvyklé u kněží nebo vyznavačů Baalových. Božstva pohanů nebyla nic jiného než ďáblové. A ďábelskému božstvu bylo nepochybně příjemné, když kněží „volali co nejhlasitěji a zasazovali si podle svého obyčeje rány, až je polévala krev“ (1Kr 18,28). Ale nemůže se to líbit tomu, který „nepřišel lidi zahubit, ale zachránit“.⁸ Ani se tak nemohou stát jeho následovníky.

3. Co se týká stupňů nebo míry půstu, máme příklad některých, kteří se postili po několik dní. Tak je psáno o Mojžíšovi, Eliášovi a o našem požehnaném Pánu, kteří k tomu účelu byli vystrojeni nadpřirozenou silou, že se postili bez přerušení „čtyřicet dní a čtyřicet nocí“.⁹ Avšak častěji zmiňovaná doba půstu v Bibli je jeden den od rána do večera. A takový byl i půst obvykle zachovávaný mezi dávnými křesťany. Kromě toho však také měli své poloviční půsty (*semi-jejunia*, jak jim říká Tertullián¹⁰) čtvrtého a šestého dne v týdnu (středa a pátek) během celého roku, kdy nepřijímali žádný pokrm do třetí hodiny odpoledne, do doby, kdy se vraceli z veřejných bohoslužeb.¹¹

4. S tím úzce souvisí to, co naše církev¹² označuje slovem *zdrženlivost*, kterou můžeme uplatnit, když se nemůžeme postit cele, ať z důvodů nemoci nebo tělesné slabosti. Znamená to, že jíme málo, že se částečně odříkáme, že požíváme menší množství pokrmu než obvykle. Nevzpomínám si na žádný biblický příklad, nemohu to však odsoudit, protože to ani Písmo neodsuzuje. Může to být užitečné a požehnané od Boha.

5. Nejnižší stupeň půstu, pokud se to tak vůbec dá nazvat, je *zdržování se* oblíbeného pokrmu. V Písmu pro to máme několik příkladů, kromě příkladu Daniela a jeho bratří, kteří na základě zvláštní úvahy, totiž aby se „neposkvřili královskými lahůdkami a vínem, které pil“ (*každodenní příděl*, který král pro ně určil), požádali „velitele dvořanů“ a dostali „k jídlu zeleninu a k pití vodu“ (*Da 1,5nn*). Pravděpodobně z chybného napodobování tohoto příkladu pochází starý zvyk zdržovat se masa a vína během takových dob, které byly odděleny pro půst a zdrženlivost, pokud to nevzniklo z předpokladu, že to jsou nejoblíbenější pokrmy, a z víry, že se sluší užívat méně oblíbený pokrm v dobách vážného vyhledávání Boha.

6. V židovstvu byly některé stanovené posty. Takový byl půst sedmého měsíce, který sám Bůh určil, aby jej celý Izrael zachovával pod

nejpřísnějším trestem. „Hospodin mluvil k Mojžíšovi: Desátého dne téhož měsíce bude den smíření; budete se pokořovat a přinesete ohnivou oběť Hospodinu. Kdo se toho dne nebude pokořovat, bude vyobcován ze svého lidu“ (*Lv 23,26–29*). V pozdějších dobách bylo přidáno několik dalších stanovených půstů. Tak zmiňuje prorok Zacharjáš nejen „půst sedmého“, ale i „půst čtvrtého, půst pátého a půst desátého měsíce“ (*Za 8,19*).

Ve staré křesťanské církvi byly obdobně stanovené půsty, a to ročně a týdně. Mezi roční patřil půst před Velikonocemi, který někteří zachovávali po osmačtyřicet hodin, jiní po celý týden, mnozí po dva týdny. Nepřijímali žádný pokrm až do večera každého dne. Jiného druhu byly půsty čtvrtého a šestého dne v týdnu, zachovávané (jak píše Epifanus, který to zaznamenává jako nepopíratelnou skutečnost), *en holé té oikumené – na celém obydleném světě*,¹³ přinejmenším na každém místě, kde se křesťané usídlili. Roční půsty v naší církvi¹⁴ jsou „čtyřicet dní v půstu, suché dni ve čtyřech čtvrtletích“, prosební dny a vigilie nebo svatvečery různých svátků, týdenní pak „všechny pátky v roce kromě vánočních svátků“.¹⁵

Avšak kromě pevných půstů byly v každém bohabojném národě vždy příležitostné půsty, stanovené případ od případu, jak to zvláštní okolnosti a události vyžadovaly. Tak když „vytáhli Moábci a Amónovci proti Jóšafatovi, Jóšafat se dotázal s bázní Hospodina. Vyhlásil také po celém Judsku půst“ (*2Pa 20,1.3*). A „v pátém roce vlády Jójakíma, syna Jójijášova, v devátém měsíci“, když se báli krále babylonského, vládcové judští „vyhlásili půst před Hospodinem pro všechen lid v Jeruzalémě“ (*Jr 36,9*).

Podobně i jednotlivci, kteří střeží své cesty a touží mít pokorné a důvěrné obecenství s Bohem, najdou často příležitost, aby po určité době kormoutili svou duši před Otcem, který je skryt. A takový je půst, ke kterému se tyto pokyny především a hlavně vztahují.

II.

1. Dále pak ukážu, jaké jsou důvody, pohnutky a cíle půstu. Předně: Lidé, kteří jsou silně pohnuti ve své mysli, kterých se dotklo nějaké hluboké vzrušení, jako je zármutek nebo strach, jsou toho často tak plni, že „i svůj chléb jísti zapomínají“¹⁶. V takových dobách mají málo

myšlenek na jídlo, nemyslí ani na pokrm, který je nutný, aby zůstali naživu, tím méně na nějaké lahůdky nebo na vybraná jídla, protože jsou zaujati úplně jinými myšlenkami. Když Saul řekl: „Jsem ve velkých úzkostech. Bojují proti mně Pelištejci a Bůh ode mne odstoupil“, je o něm psáno; že „nepojedl chleba celý den a celou noc“ (1S 28,15.20). Podobně ti, kdo byli na lodi s apoštolem Pavlem, když „prudká bouře nepřestávala“ a již „ztráceli všechnu naději, že se zachrání“, „nic nejedli a byli o hladu“ (Sk 27,33), nejedli žádné pravidelné jídlo po celých čtrnáct dní. Stejně tak „David a všichni muži, kteří byli s ním“, když uslyšeli, že „lid utekl z bitvy, že také mnoho lidu padlo a našlo smrt, že i Saul a jeho syn Jónatan zahynuli“, „naříkali, plakali a postili se až do večera pro Saula a pro jeho syna Jónatana i pro dům Izraelský“ (2Sm 1,12).

Často ti, jejichž mysl něco hluboce zaměštnává, nesnesou žádné vzrušení a přímo si oškliví potřebný pokrm, protože odvádí jejich myšlenky od toho, co poutá celou jejich pozornost. Jako Saul, když při zmíněné situaci „se rázem skácel v celé své délce k zemi; nebylo v něm síly“, a přece řekl „nebudu jíst“, až ho „jeho služebníci spolu s tou ženou“ donutili.¹⁷

2. Zde je přirozený důvod půstu. Člověk, který je stížen hlubokým zármutkem, který je přemožen zármutkem nad hříchem a obavami z Božího hněvu, bez nějakého nařízení a aniž by věděl nebo uvažoval, zda to je či není Boží nařízení, „zapomene jíst svůj chléb“, zdrží se nejen oblíbeného, ale i nutného pokrmu. Jako apoštol Pavel, když ho dovedli do Damašku, „po tři dny neviděl, nic nejedl a nepil“ (Sk 9,9).

Když se bouře zvedla, když „zděšení zachvátilo“¹⁸ toho, kdo byl dlouho bez Boha na světě, pak se jeho duši „oškliví všeliký pokrm“,¹⁹ bude mu nepřijemný a protivný. Nesnese nic, co by mohlo přerušit jeho neustálé volání „Pane. zachraň mne, nebo zahynu!“²⁰

Jak přesvědčivě to vyjádřila naše církev v první části *Homilie o půstu!* „Když lidé pociťují těžké břemeno hříchu, když poznají, že odplatou za něj je zatracení a svým duchovním zrakem vidí hrůzu pekla, chvějí se, třesou se a jejich srdce je zarmouceno, nemohou než obviňovat sebe sama a předkládat svůj zármutek všemohoucímu Bohu a volat k němu o milost: činí-li to se vší vážností, je jejich mysl tak zaujata hlubokým zármutkem i opravdovou touhou vyvážnout z tohoto hro-

zícího pekla a zatracení, že jakákoli touha po jídle a pití ustupuje stranou a dostavuje se odpor ke všemu světskému a k radovánkám. Neolibují si v ničem víc než v pláči, nářku, truchlení, a slovy i chováním ukazují, jak je život tíží.“²¹

3. Jiným důvodem půstu je toto: Mnozí z těch, kdo se teď bojí Boha, jsou si hluboce vědomi toho, jak často proti němu hřešili, když jinak dovolené věci zneužívali. Vidí, jak mnoho hřešili nestřídmostí při jídle, jak dlouho přestupovali svatý Boží zákon, týkající se střídmosti, ne-li dokonce střízlivosti, jak povolovali svým smyslným choutkám, dokonce snad až k narušování svého tělesného zdraví, jistě však k nemalé škodě své duše. Neustále tak totiž podporovali bujnou pošetilost, lehkomyšlnost, nestálost povahy, rozmařilost a nevšímavost k nejvážnějším věcem, těkavost a bezstarostnost ducha, které nejsou nic jiného než opájení duše, neboť otupují nejušlechtilejší schopnosti neméně než ne-střídmost při požívání vína nebo silných nápojů. Aby odstranili účinek, odstraňují příčinu a utíkají před jakoukoli nestřídmostí. Zdržují se všeho, co je přivedlo na pokraj věčné záhuby. Často se zdržují úplně, vždy však dbají na to, aby ve všem byli skromní a umírnění.

4. Podobně si připomínají, jak sytost chleba²² zvyšovala nejen bezstarostnost a lehkomyšlnost ducha, ale i pošetilé a nesvaté touhy, ba nečisté a hanebné choutky. Zkušenost to klade mimo jakoukoli pochybnost. I uhlazená nezkracená smyslnost dráždí duši a strhuje ji na úroveň zvířat, jež zajdou.²³ Nelze vylíčit, jaký účinek má pestrost a lahodnost pokrmu nejen na tělo, ale i na duši; činí ji zralou pro smyslné rozkoše, jakmile ji příležitost zláká. Z tohoto důvodu proto každý moudrý člověk bude zdrženlivý a bude svou duši držet zkrátka, bude ji stále více odvykávat těmto požitkům nízkých chutí, které ji poutají k zemi, poskvřňují a znečišťují. Zde je další důvod pro půst: škrtnout potravu, podporující chlípnost a smyslnost, odstranit dráždění k pošetilým a škodlivým žádostem, mrzkým a prázdným sklonům.

5. Snad bychom také neměli zcela opomenout další důvod pro půst, který někteří dobří lidé velmi vyzdvihli (ač nevím, děláme-li dobře, když na něj položíme přílišný důraz): totiž, že se trestají za to, že dobré Boží dary zneužívali, a proto se jich někdy úplně vzdávají. Tak vykonávají jakýsi druh svaté pomsty nad sebou za minulou pošetilost a nevděčnost, když to, co bylo určeno pro jejich zdraví, obraceli v pří-

ležitost k pádu. Předpokládají, že to měl na mysli David, když řekl „plakal jsem, postem trápiv“ nebo trestav „duši svou“,²⁴ a apoštol Pavel, když zmiňuje, jakou „snahu potrestat viníka“²⁵ vzbudil Boží zármutek u Korinťanů.

6. Pátý a závažnější důvod pro půst je v tom, že to je pomoc při modlitbě, zejména když si oddělíme větší časové úseky pro soukromou modlitbu. Zejména pak Bůh se zálibou pozvedá duše svých služebníků nad všechno pozemské a někdy je přenáší až do třetího nebe.²⁶ A hlavně proto, že půst je pomocí při modlitbě, stal se často prostředkem v Boží ruce při utvrzení a rozmnožování nejen jedné ctnosti, nejen cudnosti (jak se někteří mylně domnívali, aniž by k tomu měli jakýkoli podklad z Písem, rozumu nebo zkušenosti), ale také duchovní opravdovosti, vážnosti, citlivosti a jemného svědomí, odumírání světu a v důsledku toho milování Boha i každé svaté a nebeské pohnutky.

7. Ne že by existovalo nějaké přirozené nebo nutné spojení mezi půstem a požehnáním, které Bůh při něm uděluje. Smilovává se, nad kým chce²⁷: uděluje to, co se mu jeví jako dobré, kterýmkoli prostředkem, který k tomu chce použít. Pro všechny doby však stanovil, že to bude prostředek k odvrácení jeho hněvu a k získání těch požehnaní, která čas od času potřebujeme.

Jak mocný to je prostředek k odvrácení Božího hněvu, můžeme zjistit z pozoruhodného příkladu Achabova. „Nebyl nikdo jako Achab, aby se zaprodal“ – cele se vydal jako otrok koupený za peníze – „a dopouštěl toho, co je zlé.“ A přece, když „roztrhl svůj šat, přehodil přes sebe žíněné roucho, postil se a chodil zkroušeně, stalo se slovo Hospodinovo k Eliášovi: »Viděl jsi, že se Achab přede mnou pokořil? Protože se přede mnou pokořil, nedopustím to zlo za jeho dnu.«“²⁸

Aby odvrátil Boží hněv, Daniel hledal Boha „v postu, žíněném rouchu a popelu“. To vyplývá z celého důrazu jeho modlitby, zejména ze slavnostního závěru: „Panovníku, nechť se prosím podle tvé veškeré spravedlnosti (nebo tvého milosrdenství) odvrátí tvůj hněv od tvé svaté hory... Slyš modlitbu svého služebníka a rozjasni tvář nad svou zpusťšenou svatyní... Panovníku, slyš! Panovníku, odpusť! Panovníku, pozoruj a jednej! Kvůli sobě, můj Bože“ (Da 9,3.16–19).

8. Ale neučíme se jenom od Božího lidu hledat ho postem a mod-

litbou, když je vzbuzen jeho hněv. Jonáš prohlásil: „Ještě čtyřicet dní a Ninive bude vyvráceno.« I uvěřili ninivští muži Bohu, vyhlásili půst a oblékli si žíněné suknice od největších až po nejmenšího. Když to slovo proniklo k ninivskému králi, vstal ze svého trůnu, odložil svůj plášť, zahalil se do žíněné suknice a sedl si do popela. Potom dal v Ninive rozhlásit: »Podle vůle krále a jeho mocných rádců! Lidé ani zvířata, skot ani brav ať nic neokusí, ať se nepasou a nepijí vodu.« (Ne že by zvířata byla zhřešila nebo mohla činit pokání, ale aby jejich příkladem byl člověk napomenut, že pro jeho hřích lpí Boží hněv na všech tvorech.) „Kdo ví, možná že se Bůh v lítosti obrátí a odvrátí od svého planoucího hněvu a nezahyneme.“ A jejich úsilí nebylo marné. „I viděl Bůh, jak si počínají“ (ovoce jejich počínání a víry, které v nich vzbudil prostřednictvím svého proroka) „a litoval, že jim chtěl učinit zlo, které ohlásil. – A neučinil tak“ (*Jon 3,4–7.9.10*).

9. Půst je prostředek nejen k odvrácení Božího hněvu, nýbrž také k přijímání těch požehnání, která potřebujeme. Tak když Benjaminci porazili ostatní kmeny, „táhli všichni Izraelci vzhůru a přišli do Bételu. Plakali a seděli tam před Hospodinem a postili se onoho dne až do večera“. A potom Hospodin řekl: „Vytáhněte, neboť zítra ti je vydám do rukou“ (*Sd 20,26.28*). Tak Samuel vyhlásil: „Shromážděte celý Izrael“, když byli v područí Pelištejců, a „onoho dne se postili“ před Hospodinem. Pak „Pelištejci vyrazili k bitvě s Izraelci. Ale Hospodin onoho dne zahřměl mocným hlasem a uvedl je ve zmatek: Byli před Izraelem poraženi“ (*1S 7.5.6.10*). Tak Ezdráš: „Tam u řeky Ahavy jsem vyhlásil půst, abychom se před svým Bohem pokořili a vyprosili si od něho pro sebe, pro své dítky i pro všechnen svůj majetek přímou cestu... a on naše prosby přijal“ (*Ezd 8,21.23*). Tak Nehemjáš: „Postil jsem se před Bohem nebes a modlil se k němu. Říkal jsem: Dopřej dnes zdraví svému služebníkovi a dej mu najít u onoho muže slitování“ (*Neb 1,4.11*). A Bůh mu dal milost v očích krále.

10. Podobně apoštolové vždy spojovali půst s modlitbou,²⁹ když toužili po Božím požehnání při nějakém důležitém kroku. Tak čteme: „V Antiochii byli v církvi proroci a učitelé. Když konali bohoslužbu Pánu a postili se“ (bezpochyby, aby dostali pokyn v této záležitosti), „řekl Duch svatý: »Oddělte mi Barnabáše a Saula k dílu, k němuž jsem je povolal.« A tak (podruhé) po modlitbách a postu na ně vložili ruce a vyslali je k dílu“ (*Sk 13,1–3*).

Tak také Pavel a Barnabáš, jak čteme v následující kapitole, „se vrátili přes Lystru; Ikonium a Pisidickou Antiochii. Všude tak posilovali učedníky... V každé té církvi ustanovili starší a v modlitbách a postech svěřili učedníky Pánu“ (*Sk 14,21–23*).

Požehnání, kterých jinak nelze dosáhnout, můžeme obdržet používáním jeho prostředků, říká náš Pán výslovně učedníkům, kteří se zeptali: „Proč jsme ho nemohli vyhnat my?“ On jim řekl: »Pro vaši malověrnost! Amen, pravím vám, budete-li mít víru jako zrnko hořčice, řeknete této hoře: Přejdi odtud tam, a přejde; a nic vám nebude nemožné. Takový duch“ (ďáblů) „nevyjde jinak než modlitbou a postem“ (*Mt 17,19–21*) – to jsou ustanovené prostředky k získání víry, která podrobuje i ďáblu.

11. Jsou to ustanovené prostředky, neboť Boží lid ve všech dobách nebyl veden jenom světlem rozumu nebo přirozeným svědomím (jak se tomu říká), aby používal půst jako prostředek k dosažení těchto cílů. Bůh sám je čas od času učil jasným zjevyáním své vůle. Takové je pozoruhodné zjevení proroka Jóele: „Nyní tedy, je výrok Hospodinův, navraťte se ke mně celým srdcem, v postu, pláči a nářku... Kdo ví, nepojme-li ho opět lítost a nezanechá-li za sebou požehnání. Trubte na polnici na Sijónu, uložte půst, svolajte slavnostní shromáždění!... Horlivě se ujme Hospodin své země a se svým lidem bude mít soucit. Hle, posílám vám obilí, mošt i čerstvý olej... a už vás nevydám potupě mezi pronárody“ (*Jl 2,12.14.15.18–19*).

A Bůh vybízí svůj lid, aby očekával nejen časná požehnání při používání těchto prostředků. Když totiž slíbil těm, kdo ho budou hledat v půstu, pláči a nářku, „tak vám nahradím, co po léta požíraly kobylky a brouci, různá havěť a housenky, mé veliké vojsko“, hned dodává: „Budete jíst dosyta a budete chválit jméno Hospodina, svého Boha... Poznáte, že jsem uprostřed Izraele. Já jsem Hospodin, váš Bůh.“³⁰ A pak hned následuje velké evangelijní zaslíbení: „Vyleji svého ducha na každé tělo. Vaši synové i vaše dcery budou prorokovat, vaši starci budou mít sny, vaši jinoši budou mít prorocká vidění. Rovněž na otroky a otrokyně vyleji v oněch dnech svého ducha.“³¹

12. Ať to byly jakékoli důvody, které vedly lidi v dávných dobách k horlivému a neustálému plnění této povinnosti, jsou stejně silné, aby povzbudily i nás. Kromě všech však máme ještě jeden zvláštní důvod,

abychom se často postili, totiž příkaz toho, jehož jméno nosíme. Na tomto místě ve skutečnosti výslovně nenařizuje ani půst, ani almužny, ani modlitbu. Ale jeho pokyny *jak* se postit, jak dávat almužny a jak se modlit mají stejnou váhu jako příkazy. Nařízení, abychom něco dělali *určitým způsobem*, je nepochybným nařízením to učinit, protože je nemožné to vykonat *určitým způsobem*, jestliže to vůbec nevykonáme. Proto je slovo o dávání almužen, modlitbě a půstu *tímto určitým způsobem* jasným příkazem vykonávat všechny tyto povinnosti, stejně jako je vykonávat tím *určitým způsobem*, který neztratí svou odplatu.

A to je další motiv a povzbuzení k plnění této povinnosti: zaslíbení, které náš Pán milostivě připojil k jejímu správnému provádění: „Tvůj Otec; který vidí, co je skryto, ti odplatí.“ To jsou jasné důvody, pohnutky a cíle půstu, to je pobídka pro nás, abychom v něm vytrvali i přes mnohé námitky lidí, kteří chtějí být moudřejší než jejich Pán a stále proti němu protestují.

III.

1. Teď chci uvést nejdůležitější námitky. Předně bylo často řečeno: „Křesťan ať se postí od hříchu a ne od pokrmu, to je to, co Bůh žádá.“ To je pravda, ale on žádá také to druhé. Proto toto je třeba činit a to ostatní nezanedbávat.³²

Podívejte se na svůj argument v jeho plném rozsahu a snadno posoudíte jeho pádnost: Jestliže se křesťan má zříkat hříchu, pak se nemá zříkat pokrmu; ale křesťan se má zříkat hříchu; proto se nemá zříkat pokrmu.

Že se křesťan má zříkat hříchu, je naprosto pravda. Ale jak z toho plyne, že se nemá zříkat pokrmu? Ať dělá obojí, jedno i druhé. Nechť se z Boží milosti vždycky zříká hříchu a nechť se často zříká pokrmu z důvodů, které zkušenost a Písmo jasně uvádějí jako odpověď.

2. „Ale není lepší“ (zní druhá námitka) „zdržovat se pýchy a marnivosti, nerozumných a škodlivých tužeb,³³ popudlivosti, hněvu a závisti, než pokrmu?“ Nesporně ano. Ale opět je třeba připomenout slova našeho Pána: „Toto bylo třeba činit a to ostatní nezanedbávat“.³⁴ To poslední je opravdu jenom kvůli tomu prvnímu, je to prostředek k dosažení onoho velkého cíle. Zdržujeme se pokrmu, abychom Boží milostí,

kterou vlévá do naší duše prostřednictvím vnějších prostředků v souvislosti se všemi ostatními ustanovenými kanály své milosti, byli uschopněni zdržet se všech vášní a žádostí, které se jemu nelíbí. Zdržujeme se jednoho, abychom vyzbrojeni mocí z výsosti³⁰ byli schopni se zdržet i druhého. Takže váš argument dokazuje pravý opak toho, co jste měli na mysli. Dokazuje, že se máme postit. Máme-li se totiž zdržovat zlých nálad a žádostí, musíme se zdržovat pokrmu, neboť tyto malé příklady sebezapírání jsou cesty, které Bůh zvolil, aby jimi dával své velké spasení.

3. „Ale ve skutečnosti to tak nevidíme.“ (To je třetí námitka.) „Postili jsme se hodně a často. Ale k čemu to bylo? Nebyli jsme ani o trochu lepší, nenašli jsme v tom žádné požehnání. Ne, zjistili jsme, že to je spíše překážka než pomoc. Místo aby půst zabránil např. hněvu nebo podrážděnosti, stal se prostředkem k jejich vystupňování do té míry, že jsme nesnesli druhé ani sebe.“ To se snadno může stát. Je možné se postit nebo se modlit takovým způsobem, že budete horší než předtím, nešťastnější a méně svatí. Chyba však není v prostředku, ale ve způsobu, jak jej užíváte. Užívejte jej i nadále, ale užívejte jej jinak. Čiňte, co Bůh přikazuje tak, jak to přikazuje, a potom jeho zaslíbení jistě nezklame. On vám nebude nadále odpírat své požehnání, neboť když se postíš v skrytu, pak ten, „který vidí, co je skryto, ti odplatí“.

4. „Ale není to pouhá pověra“ (jak bylo namítnuto za čtvrté) „domnívat se, že Bůh hledí na tak nepatrné věci jako jsou tyto?“ Říkáte-li, že to je pověra, pak odsuzujete všechna pokolení Božích dětí. Chcete snad tvrdit, že ti všichni byli pověřiví slaboší? Chcete to tvrdit o Mojžíšovi a Jozuovi, o Samuelovi a Davidovi, o Jóšafatovi, Ezdrášovi, Nehemjášovi a o všech prorocích? Ano, o největším ze všech – o Synu Božím? Vždyť náš Mistr a všichni tito jeho služebníci nepovažovali půst za něco nepatrného a ten, který je vyšší než nejvyšší,³⁶ si jej cení. Stejného názoru byli jeho apoštolové „plni Ducha svatého a moudrosti“.³⁷ I když měli „pomazání od Svatého“,³⁸ který je „naučil všemu“,³⁹ „chovali se jako Boží služebníci v postech“, jakož i „skrze oděnění spravedlnosti napravo i nalevo“.⁴⁰ Když pak „od nich byl ženich vzat, potom, v ten den, se postili“.⁴¹ A nebyli by se pokoušeli o nic (jak jsme viděli výše), v čem šlo o Boží slávu, jako bylo vybírání pracovníků na žeň, bez posvátného půstu a modlitby.

5. „Má-li tedy půst tak velký význam a je-li provázen tak velkým po-

žehnáním, nebylo by pak nejlépe“, praví někteří za páté, „postit se neustále? Ne tu a tam, ale vždycky? Být zdrženliví v každé době, pokud to naše síly vydrží?“ Nechť to nikoho neodradí, aby tak činil. Každopádně jezte co nejméně a co nejjednodušeji, prokazujte v tom v každé době takovou zdrženlivost, jak jen to snese vaše tělesná síla. Když Bůh tomu požehná, může to mít některý z výše zmíněných účinků. Může to být značná pomoc nejen pro dosažení čistoty, ale i zbožnosti, pro směřování od pozemských věcí k tomu, co je nad vámi.⁴² Ale to není půst, biblický půst, nikde v Bibli se tomu tak neříká. Do jisté míry to odpovídá některým jeho znakům, přesto však to je něco jiného. V každém případě jej praktikujte všemi způsoby, ale ne tak, že byste tím dali stranou některá Boží přikázání a některý stanovený prostředek k odvrácení jeho soudů a k získání požehnání pro jeho děti.

6. Buďte tedy zdrženliví, a to co nejvíce, vždyť to není nic jiného než křesťanská střídmost. To však naprosto nemusí překážet tomu, abyste zachovávali zvláštní doby půstu a modlitby. Například: Vaše obvyklá zdrženlivost nebo střídmost vám nebrání postit se ve skrytosti, stihne-li vás náhle velký zármutek nebo výčitky svědomí, strach či malomyslnost. Takové duševní stavy vás přímo přimějí postit se. Budete si osklivit vybraná jídla, tělu budete sotva dodávat to, co potřebuje, dokud vás Bůh nevytáhne „z tůně bahna; nepostaví vaše nohy na skálu a nedopřeje vám bezpečně kráčet“.⁴³ Totéž by se stalo, kdybyste usilovně zápolili s Bohem o jeho požehnání.⁴⁴ Nepotřebovali byste nikoho, aby vám řekl, že nemáte jíst svůj chléb, dokud nedosáhnete, oč jste prosili.

7. Kdybyste byli v Ninive v době, kdy se v celém městě rozhlašovalo: „Lidé ani zvířata, skot ani brav ať nic neokusí, ať se nepasou a nepijí vodu; naléhavě ať volají k Bohu“,⁴⁵ byl by snad váš trvalý půst důvodem, abyste se neúčastnili všeobecného pokání? Jistě ne. Účastnili byste se ho stejně jako všichni ostatní a v ten den byste se nedotkli pokrmu.

Stejně tak by byla zdrženlivost nebo zachovávaní neustálého půstu neomluvila žádného z Izraelců od zachovávaní půstu desátého dne sedmého měsíce, velkého výročního dne smíření. Nebylo pro ně žádné výjimky z příkazu: „Kdo se toho dne nebude pokořovat“ (nebude se postit), „bude vyobcován ze svého lidu.“⁴⁶

A konečně: kdybyste byli s bratřími v Antiochii v době, kdy se postili a modlili před vysláním Barnabáše a Saula, dovedete si představit, že by vaše střídmost nebo zdrženlivost byly důvodem, abyste se k nim nepřidali? Kdybyste se nepřipojili, jistě by vás byli brzy vyloučili z křesťanského sboru. Byli byste po právu vyvrženi z jejich středu jako ti, kdo „vnášejí zmatek do církve Boží“.⁴⁷

IV.

1. Nakonec chci ukázat, jak se máme postit, aby to bylo příjemné Bohu. Především nechť to činíme pro Pána, s očima upřenýma k němu. Nechť je naším jediným úmyslem oslavovat Otce v nebesích, vyjádřit svou lítost a své zahanbení za mnohé přestupování jeho svatého Zákona, očekávat příliv očišťující milosti, která obrací naši mysl k vrchním věcem, dodat vážnost a opravdovost našim modlitbám, odvrátit Boží hněv a získat všechna velká a drahá zaslíbení, která nám Bůh dal v Kristu Ježíši.

Střežme se klamat Boha a činit z pústu a ze svých modliteb ohavnost před Pánem tím, že k nim připojíme některé vezdejší hledisko, zejména budeme-li hledat chválu od lidí. Před tím nás náš pozeňnaný Pán obzvláště důrazně varuje: „A když se postíte, netvařte se utrápeně jako pokrytci“ (takových bylo příliš mnoho a nazývali je Božím lidem), zasmušilí, přehnaně smutní, se zvláštním výrazem ve tváři, „ti zanedbávají svůj vzhled“ nejen nepřirozeným znetvořením, ale také se posypávají prachem a popelem, „aby lidem ukazovali, že se postí“. To je jejich hlavní, ne-li jediný úmysl. „Amen, pravím vám, už mají svou odměnu“ – obdiv a chválu od lidí. „Když ty se postíš, potři svou hlavu olejem a tvář svou umyj“ – jak jsi zvyklý v jiných dnech – „abys neukazoval lidem, že se postíš“ (nechť to není tvůj záměr: pokud se to dovědí, aniž bys to chtěl, nevdává, nejsi proto ani lepší ani horší), „ale svému Otci, který zůstává skryt; a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí.“

2. Toužíme-li však po této odměně, pak se za druhé chraňme představy, že bychom si pústem u Boha něco *zasloužili*. Nemůžeme být před tím dosti důrazně varováni, protože touha „uplatnit svou vlastní spravedlnost“,⁴⁸ získat spasení na základě vyrovnání dluhů a ne z milosti, je tak hluboce zakořeněna v našem srdci! Púst je jenom Bohem

nařízenou cestou, na které očekáváme jeho nezaslouženou milost a na které nám slíbil dát požehnání zdarma, bez jakékoli naší zásluhy.

3. Nesmíme si myslet, že vykonáváním pouhého vnějšího úkonu získáme nějaké požehnání od Boha. „Což to je půst, který schvaluji?“, praví Pán. „Den, kdy se člověk pokořuje, kdy hlavu sklání jako rákos, žínici obléká a popelem se podestýlá?“. Jsou tyto vnější úkony, jakkoli přesně vykonávané, všechno, co je míněno „pokořováním“? „Dá se to nazvat postem, dnem, v němž má Hospodin zalíbení?“⁴⁹ Jistě že nikoli. Je-li to jen vnější služba, pak to všechno je jen marná námaha. Takové jednání může potrápít tělo, duši však neprospívá.

4. Ano, někdy můžeme trápit tělo přespříliš, takže není schopné vykonávat práci našeho povolání. Toho se také musíme pečlivě chránit, protože si musíme zachovat zdraví jako dobrý dar od Boha. Musíme si proto dát pozor, když se postíme, abychom půst přizpůsobili svým silám. Nesmíme Bohu přinášet jako oběť smrt, nebo zahubit své tělo, abychom pomohli duši.

I když jsme v těchto mimořádných dobách tělesně oslabeni, musíme zabránit druhé krajnosti, pro kterou Bůh odsuzuje ty, kdo mu kdysi vyčítali, že jejich půst nepřijímá. „Proč se postíme, a nevšimáš si toho?“ „Právě v den, kdy se postíváte, hovíte svým zálibám,“ praví Pán.⁵⁰ Nemůžeme-li se zřící pokrmu zcela, měli bychom se zřící alespoň oblíbených jídel a potom jeho tvář nebudeme hledat marně.

5. Dbejme však na to, abychom káznili nejen své tělo, nýbrž také svou duši. Nechť každá doba veřejného nebo soukromého půstu je dobou, kdy se cvičíme ve všech projevech svatosti, jak plynou ze srdce zkroušeného a zdeptaného.⁵¹ Nechť to je doba zbožného pláče, svatého zármutku nad hříchem, zármutku jaký měli Korinťané, o nichž apoštol řekl: „Raduji se, ne že jste se zarmoutili, ale že zármutek vás vedl k pokání. Byl to zármutek podle Boží vůle, a tak jsme vám nezpůsobili žádnou škodu.“⁵² „Zármutek podle Boží vůle“ (*bé kata theon lypé*), zármutek podle Boha, který je vzácným darem jeho Ducha a pozvedá duši k Bohu, od něhož přichází, „působí pokání ke spáse, a toho není proč litovat“.⁵³ Nechť tedy náš zármutek podle Boha působí v nás totéž vnitřní a vnější *pokání*, stejnou změnu srdce, obnoveného podle obrazu Boha⁵⁴ ve spravedlnosti a svatosti pravdy⁵⁵ a stejnou změnu života, abychom byli v celém způsobu života svatí, jako on je sva-

tý.⁵⁶ Nechť v nás působí stejnou *opravdovost*, abychom před ním byli čistí a bez poskvrny,⁵⁷ měli stejnou „*ochotu k omluvě*“⁵⁸ životem více než slovy, když se budeme chránit zlého v každé podobě,⁵⁹ měli stejné znepokojení, silný odpor ke každému hříchu, stejnou *bázeň* před klamy vlastního srdce, stejnou *touhu* být ve všem poddáni svaté a libé vůli Boží,⁶⁰ stejnou *horlivost* pro vše, co může sloužit jeho slávě a růstu v milosti a v poznání našeho Pána Ježíše Krista,⁶¹ a stejný odpor proti satanu a všemu jeho dílu, proti každé poskvrně těla i ducha⁶² (2K 7,9–11).

6. A s půstem spojme vždy horlivou modlitbu, vylévejme své srdce před Bohem, vyznávejme své hříchy se všemi přitěžujícími okolnostmi, pokořující se pod jeho mocnou ruku,⁶³ předkládající mu všechny své potřeby, všechnu svou vinu a bezmocnost. Je to doba k prohloubení našich modliteb za sebe a za bratry. Oplakávejme hřích svého lidu a volejme nahlas za město Boží, aby Pán vzdělal Sijón a rozjasnil tvář nad jeho zpusťováním.⁶⁴ Tak zjišťujeme, že Boží lidé v minulých dobách vždy spojovali modlitbu a půst, tak to činili apoštolové ve všech uvedených případech, a náš Pán se k nim připojuje v kázání, které máme před sebou.

7. Aby náš půst byl příjemný Pánu, zbývá ještě, abychom k němu připojili almužny, skutky milosrdenství, a podle svých možností je prokazovali tělu a duši lidí. „Takové oběti“ také „se Bohu líbí“.⁶⁵ Když se Kornélius postil a modlil ve svém domě, řekl mu anděl: „Bůh přijal tvé modlitby a almužny a pamatuje na tebe“ (Sk 10,4). A Bůh sám říká výslovně a s důrazem: „Zdalipak půst, který já schvaluji, není toto: ... rozvázat jha, dát ujařmeným volnost, každé jho rozbít? Cožpak nemáš lámat svůj chléb hladovému, přijímat do domu utištěné, ty, kdo jsou bez přístřeší? Vidíš-li nahého, obléknout ho, nebyť netečný k vlastní krvi? Tehdy vyrazí jak jitřenka tvé světlo a rychle se zhojí tvá rána. Před tebou půjde tvá spravedlnost, za tebou se bude ubírat Hospodina sláva. Tehdy zavoláš a Hospodin odpoví, vykřikneš o pomoc a on se ozve: »Tu jsem!« ... budeš-li štědrý k hladovému a nasytíš-li ztrápeného, vzejde ti v temnotě světlo, a tvůj soumrak bude jak poledne. Hospodin tě povede neustále, bude tě sytit i v krajinách vyprahlých, zdatnost dodá tvým kostem; budeš jako zahrada zavlažovaná, jako vodní zřídlo, jemuž se vody neztrácejí“ (Iz 58,6–11).

Poznámky

- ¹ Viz *Mt 19,6; Mk 10,9*
- ² *2K 2,11* Kral.
- ³ Viz *Ř 10,2*
- ⁴ *Ř 8,4* Kral.
- ⁵ *Fp 3,9*
- ⁶ Srv. *Jk 4,11*
- ⁷ Srv. *Ř 3,24*
- ⁸ *L 9,56*
- ⁹ *Ex 34,28; Dt 9,9* (Mojžíš), *1Kr 19,8* (Eliáš), *Mt 4,1n* (Ježíš).
- ¹⁰ Tertullián, *O postu*, kap. IX.
- ¹¹ Tamtéž, kap. X.
- ¹² Rozuměj: církev anglikánská. John Wesley se až do konce svého života pokládal za duchovního této církve.
- ¹³ Tento obrat se vyskytuje s malými obměnami v *Mt 24,14; Sk 11,28; Zj 3,10 a 16,14*, s největší pravděpodobností však není u Epifania.
- ¹⁴ Viz pozn. 12.
- ¹⁵ *Book of Common Prayer, Tables and Rules*.
- ¹⁶ Srv. *Ž 102,5*
- ¹⁷ *1S 28,20.23*
- ¹⁸ *Ž 55,5*
- ¹⁹ *Ž 107,18*
- ²⁰ Srv. *Mt 8,25*
- ²¹ Homilie „O půstu“, *Homilies*.
- ²² Viz *Ef 16,49*
- ²³ *Ž 49,13.21*
- ²⁴ *Ž 69,11* Kral.
- ²⁵ *2K 7,11*
- ²⁶ Viz *2K 12,2*
- ²⁷ Viz *Ř 9,18*
- ²⁸ *1Kr 21,25.27–29*
- ²⁹ Odvozuje to zřejmě z textů jako *Mt 17,21; Mk 9,29; Lk 2,37; Sk 14,23; 1K 7,5.*
- ³⁰ *Jl 2,25–27*
- ³¹ *Jl 3,1–2 (=2,28n)*
- ³² Viz *Mt 23,23*
- ³³ Viz *1Tm 6,9*
- ³⁴ *Mt 23,23*; srv. také *L 11,42*
- ³⁵ Viz *L 24,49*
- ³⁶ Viz *Kaz 5,7 (8)*
- ³⁷ *Sk 6,3*
- ³⁸ *1J 2,20*
- ³⁹ Srv. *J 14,26*
- ⁴⁰ Srv. *2K 6,4n.7* Kral.
- ⁴¹ Srv. *Mk 2,20*
- ⁴² *Ko 3,1n*
- ⁴³ Srv. *Ž 40,3*
- ⁴⁴ Viz *Gn 32,25nn*
- ⁴⁵ *Jon 3,7n*
- ⁴⁶ *Lv 23,29*
- ⁴⁷ Viz kánon II. koncilu Antiochejského 341.
- ⁴⁸ Srv. *Ř 10,3*
- ⁴⁹ *Iz 58,5*
- ⁵⁰ *Iz 58,3*
- ⁵¹ Viz *Ž 51,19*
- ⁵² *2K 7,9*
- ⁵³ *2K 7,10*
- ⁵⁴ Viz *Ko 3,10*
- ⁵⁵ Viz *Ef 4,24*
- ⁵⁶ Viz *1Pt 1,15*
- ⁵⁷ Viz *2Pt 3,14*
- ⁵⁸ *2K 7,11*. V Českém textu je *apologia*: obrana, obhajoba, horlivá snaha někoho obhajovat. Angl. „*cleaning of ourselves*“ znamená „vyčistit sebe“.

⁵⁹ Viz *1Te* 5,22

⁶⁰ Viz *Ř* 12,1

⁶¹ Viz *2Pt* 3,18

⁶² Viz *2K* 7,1

⁶³ Viz *1Pt* 5,6

⁶⁴ Viz *Da* 9,16*n*

⁶⁵ *Žd* 13,16

28. Kázání našeho Pána na hoře

Výklad osmý

Neukládejte si poklady na zemi, kde je ničiči mol a rez a kde zloději vykopávají a kradou. Ukládejte si poklady v nebi, kde je neničiči mol ani rez a kde je zloději nevykopávají a nekradou. Neboť kde je tvůj poklad, tam je i tvé srdce.

Světlem těla je oko. Je-li tedy tvé oko čisté, celé tvé tělo bude mít světlo. Je-li však tvé oko špatné, celé tvé tělo bude ve tmě. Jestliže i světlo v tobě je temné, jak velká bude potom tma?

Mt 6, 19–23

1. Od úkonů, které se obvykle nazývají „náboženskými“ a jsou skutečnými projevy pravého náboženství, vycházejí-li z čistého a svatého úmyslu a provádějí-li se tomu odpovídajícím způsobem, přechází náš Pán k úkonům „všedního života“ a ukazuje, že stejně čistý úmysl je bezpodmínečně nutný i v našem běžném konání, jako je při dávání almužen, půstu nebo modlitbě.

Ano, stejně čistý úmysl, „který činí naše almužny a projevy zbožnosti bohulibými, musí také z naší práce, z našeho zaměstnání učinit dokonalou obět Bohu. Jestliže někdo dělá svou práci tak, aby se zařadil do stavu ctěných a bohatých ve světě, pak už ve svém zaměstnání neslouží Bohu a nemá větší nárok na odplatu od Boha než ten, kdo dává almužny, aby ho lidé viděli, nebo se modlí, aby ho slyšeli. Neboť v našem zaměstnání nemají marné a pozemské záměry žádné místo, jako nemají místo při dávání almužen a při projevech zbožnosti. Nejsou zlé jenom ve spojitosti s našimi dobrými skutky, s našimi náboženskými úkony, ale jsou stejně zlé, když provázejí běžnou práci našeho zaměstnání. Kdyby byly dovoleny v světském zaměstnání, byly by také dovoleny v projevech zbožnosti. Ale jako almužny a projevy zbožnosti nejsou Bohu libé, když neplynou z čistého úmyslu, tak nemůžeme považovat ani své zaměstnání za službu Bohu, pokud je nevykonáváme se stejnou zbožností srdce.“¹

2. To ukazuje náš Pán pádnými a výstižnými slovy, která vysvětluje, zdůrazňuje a rozvádí v celé této kapitole: „Světlem těla je oko. Je-li tedy tvé oko čisté, celé tvé tělo bude mít světlo. Je-li však tvé oko špatné, celé tvé tělo bude ve tmě.“ Oko je úmysl: čím je oko pro tělo, tím je úmysl pro duši. Jako oko řídí všechny pohyby těla, tak úmysl

řídí pohnutky duše. Toto oko duše je nazváno „čistým, upřímným“, když hledí jenom na jednu věc, když nemáme jiný záměr než „poznat Boha a toho, kterého poslal, Ježíše Krista“,² poznat ho přiměřeným způsobem, milovat ho jako on miluje nás, líbit se Bohu ve všem, sloužit Bohu (když ho milujeme) z celého svého srdce, z celé mysli, duše a síly³ a radovat se z Boha ve všem a nade vším, v čase a věčnosti.

3. „Je-li tedy tvé oko“ tak „čisté“, tak upřené k Bohu, „celé tvé tělo bude mít světlo.“ „Celé tvé tělo“ – vše, co je řízeno úmyslem jako tělo okem. Vše co jsi, vše co děláš: tvé žádosti, nálady, pocity, tvé myšlenky, tvá slova a tvé činy. To všechno „bude mít světlo“, bude plně pravé známosti. To je to první, co zde máme chápat pod pojmem světla. „V světle tvém světlo vidíme.“⁴ „Neboť Bůh, který“ dávno „řekl »ze tmy ať zazáří světlo«, osvítl tvé srdce.“⁵ Osvítí oči tvé mysli⁶ známostí Boží slávy. Jeho Duch ti zjeví hlubiny Boží.⁷ Vnuknutí Svatého ti dá pochopit a způsobí, abys znal skrytou moudrost. Ano, pomazání, které od něho přijmeš, nechť „zůstává v tobě a učí tě všemu“.⁸

Jak to potvrzuje zkušenost? Jestliže i poté, kdy Bůh otevřel oči našeho chápání, hledáme něco jiného než Boha, nebo toužíme po něčem jiném než po Bohu, jak rychle se pak zatemní naše pošetilé srdce! Potom mraky opět zahalí naši duši. Pochybnosti a obavy nás opět přemohou. Jsme zmítáni sem a tam a nevíme, co bychom měli dělat nebo kterou cestou se ubírat. Netoužíme-li však po ničem jiném než po Bohu a nehledáme-li nic jiného, mraky a pochybnosti se rozplynou. Nás, kteří jsme „kdysi byli tmou, nyní Pán učinil světlem“.⁹ Noc nyní jako den svítí¹⁰ a my poznáváme, že „stezka spravedlivých je jak jasné světlo“.¹¹ Bůh nám ukazuje cestu, kterou se máme ubírat, a tuto „cestu před námi činí přímou“.¹²

4. To druhé, co máme chápat pod pojmem „světla“ je svatost. Hledáš-li Boha ve všem, nalezněš ho ve všem. Nalezněš pramen vší svatosti, který tě bude neustále naplňovat svou podobou, spravedlností, milosrdenstvím a pravdou. Hledíš-li na Ježíše a jen na něho, budeš naplněn smýšlením, jaké měl on.¹³ Tvá duše bude obnovována den ze dne podle obrazu toho, který ji stvořil. Nebude-li tvé duchovní oko odvráceno od něho, zůstaneš-li pevný, jako bys „Neviditelného viděl“,¹⁴ a nebudeš-li hledat nic jiného na nebi ani na zemi, pak když budeš

hledět na slávu Páně, budeš „proměňován k jeho obrazu ve stále větší slávě – to vše mocí Ducha Páně“.¹⁵

Patří k denní zkušenosti, že „milostí jsme spaseni skrze víru“.¹⁶ Vírou je duchovní oko otevřeno, aby vidělo světlo velebné Boží lásky. A dokud je upřeno sem, k Bohu v Kristu, který usmířil svět se sebou,¹⁷ jsme stále více naplňováni láskou k Bohu a k člověku, tichostí, dobrotivostí, trpělivostí, veškerým ovocem svatosti, které v Kristu Ježíši slouží ke slávě Boha Otce.

5. Světlo, které naplňuje toho, kdo má upřímné oko, zahrnuje za třetí jak svatost tak i štěstí. Zajiště „sladké je světlo a vidět slunce je milé očím“.¹⁸ Oč víc však znamená vidět slunce spravedlnosti, jak neustále září v duši! A je-li možno povzbudit v Kristu, je-li možno posílit láskou,¹⁹ je-li jaký pokoj, převyšující každé pomýšlení,²⁰ je-li jaká naděje, že dosáhneme slávy Boží,²¹ pak to všechno má ten, jehož oko je upřímné. Tak celé jeho „tělo bude mít světlo“. Chodí v světle, jako Bůh je v světle,²² stále se raduje, na modlitbách neustává a za všech okolností děkuje, maje potěšení z vůle Boží v Kristu Ježíši pro něho.²³

6. „Je-li však tvé oko špatné, celé tvé tělo bude ve tmě.“ „Je-li tvé oko špatné“: vidíme, že zde není žádný mezistupeň mezi čistým a špatným okem. Není-li tvé oko čisté, je špatné. Není-li úmysl při čemkoli, co činíme, upřen k Bohu, hledáme-li něco jiného, pak „naš rozum a naše svědomí jsou poskvrněny“.²⁴

Naše oko je špatné, pokud přitom, co děláme, směřuje k jinému cíli než k Bohu, máme-li jiný zřetel než poznávat a milovat Boha, líbit se mu a sloužit mu ve všem, máme-li jiný záměr než se těšit v Bohu, být v něm šťastni nyní i na věky.

7. Není-li tvé oko upřímně obráceno k Bohu, „celé tvé tělo bude ve tmě“. Na tvém srdci zůstane závoj. Tvá mysl bude stále více oslepena bohem tohoto světa, „aby ti nevzešlo světlo evangelia slávy Kristovy“.²⁵ Budeš plný nevědomosti a omylů při styku s Božími věcmi a nebudeš schopen je přijmout nebo je rozpoznávat. A i když máš jakousi touhu sloužit Bohu, budeš plný nejistoty, jak mu sloužit; na všech stranách budeš nacházet pochybnosti a potíže a neuvidíš cestu, jak z toho uniknout.

Ano, nebude-li tvé oko čisté, budeš-li hledat věci tohoto světa, budeš plný bezbožnosti a nespravedlnosti, tvé touhy, tvá přání, tvé nálady

budou neuspořádané, budou temné, hanebné a marné. A tvůj způsob života bude stejně zlý jako tvé srdce, nebude „okořeněný solí“²⁶ a „posluchačům nepřinese milost“,²⁷ ale bude zarmucovat Ducha svatého Božího.

8. „Zhouba a bída je na jejich cestách“, neboť jsi „nepoznal cestu pokoje“.²⁸ Není pokoje, trvalého, pevně zakořeněného pokoje pro ty, kdo neznají Boha. Není pravé ani trvalé spokojenosti pro nikoho, kdo ho nehledá celým srdcem. Pokud hledáš věci pomíjivé, pak „cokoli přijde, je pomíjivost“.²⁹ Ano, nejen pomíjivost, ale „trápení ducha“,³⁰ a to při hledání a při užívání. Skutečně kráčíš ve stínu marnosti a zne-pokojuješ se zbytečně, chodíš v temnotě, která se dá nahmatat.³¹ „Spi již“, ale nemůžeš „odpočívat“.³² Sny života mohou působit bolest, a ty to víš, nemohou však dát uklidnění. Není klidu v tomto světě, ani ve světě budoucím, jedině v Bohu, v duchovní hlubině.

„Jestliže i světlo v tobě je temné, jak velká bude potom tma?“ Jestliže úmysl, který by měl prosvětlovat celou duši, naplňovat ji známostí, láskou a pokojem a který to skutečně působí, pokud je upřímný, pokud směřuje jedině k Bohu – jestliže tento úmysl bude temný, jestliže bude směřovat k něčemu jinému než k Bohu a v důsledku toho bude naplňovat duši tmou místo světlem, nevědomostí a bludem, hříchem a bídou – jak velká to bude tma! To je ten kouř, který vystupuje z bezedné propasti! To je ta skutečná noc, která vládne v největší hlubině, v krajině stínu smrti.³³

9. Proto „neukládejte si poklady na zemi, kde je ničí mol a rez a kde zloději vykopávají a kradou“. Pokud tak činíš, je jasné, že tvé oko je špatné, že není v upřímnosti upřeno k Bohu.

Vzhledem k většině Božích přikázání, ať se týkají srdce nebo života, jsou pohané v Africe nebo Americe na stejné úrovni s těmi, kdo si říkají křesťané. Křesťané je zachovávají (až na několik výjimek) skoro jako pohané. Například: Většina rodilých Angličanů, běžně nazývaných křesťané, je stejně strážlivá a střídá jako většina pohanů na mysu Dobré naděje. A holandsťáci nebo francouzští křesťané jsou stejně pokorní a cudní jako indiáni kmene Choctaw nebo Cherokee. Srovnáme-li všechny národy v Evropě s národy v Americe, pak lze těžko říci, která strana převyšuje kterou. Američan alespoň není příliš ve výhodě. Nemůžeme to však tvrdit vzhledem k příkazu, který máme před sebou. Zde má pohan velkou přednost. Nežádá a nehledá nic víc než

prostý pokrm, aby se najedl, a prosté roucho, aby se oblékl. A hledá to jen ze dne na den. Nic si neukládá stranou do zásoby, kromě tolika obilí z jedné žně, kolik bude potřebovat do nové žně. Tento příkaz tedy pohané napořád a přesně dodržují, i když jej neznají. Neukládají si „poklady na zemi“, nedělají si zásoby purpurového nebo jemného plátna, zlata ani stříbra, které „ničí mol a rez“ nebo „zloději vykopávají a kradou“. Ale zachovávají křesťané to, co přijali jako příkaz nejvyššího Boha? Naprosto ne, v žádné míře, jako by byl člověk nikdy takový příkaz nedostal. I dobří křesťané, které ostatní stejně jako oni sami za takové pokládají, tomu nevěnují žádnou pozornost. Pro ně by to mohlo zůstat ukryto v řeckém originále. V kterém křesťanském městě najdete jednoho člověka z pěti set lidí, který by si alespoň dělal výčitky z toho, že ukládá tolik pokladů, kolik jen může? Že rozmnožuje svůj majetek, co nejvíce může? Jsou zajisté lidé, kteří by to za nic na světě nedělali nepoctivě, jsou mnozí, kteří by neloupili ani nekradli, kteří by neošidili svého bližního, netěžili z jeho neznalosti nebo nouze. To však je něco jiného. Ani ti si nedělají výčitky z věci samé, jenom z jejího způsobu. Nedělají si výčitky z „ukládání pokladů na zemi“, nýbrž z ukládání pokladů nepoctivým způsobem.

Nevycházejí z toho, aby nebyli neposlušni Krista, ale aby nepřestupovali pohanskou mravnost. Takže ani tito počestní lidé nezachovávají tento příkaz více než lupič a zloděj. Ne, nikdy jej ani poslouchat nechtěli. Od jejich mládí jim to ani na mysl nepřišlo. Byli vychováni křesťanskými rodiči, učiteli a přáteli, aniž by je kdo byl o tom poučil, leč snad tak, aby je přestupovali co nejdříve a co nejvíce mohou, a aby je přestupovali až do konce svého života.

10. Ve světě není příklad duchovní zaslepenosti, který by více zarážel než tento. Většina právě těchto lidí čte Bibli nebo naslouchá čtení Bible, mnozí z nich každý den Páně. Četli nebo slyšeli tato slova snad stokrát, a nikdy si neuvědomili, že odsuzují právě je, stejně jako slova, která zakazují rodičům obětovat jejich syny nebo dcery Molochovi. Kéž by Bůh sám promluvil svým mocným hlasem k těmto bídným lidem, kteří klamou sami sebe! Alespoň by procitli z ďáblových nástrah³⁴ a s očí by jim spadly šupiny.³⁵

11. Ptáte se, co znamená „ukládat si poklady na zemi“? Bude třeba to důkladně prozkoumat. Řekněme si především, co se tímto přikázáním nezakazuje, a potom jasně poznáme, co zakázáno je.

Tímto přikázáním se nám předně nezakazuje zajistit to, co je „bez výtky před lidmi“,³⁰ to, čím bychom „dávali každému co jsme povinni“,³⁷ co od nás druzí mohou právem žádat. Bůh nás totiž učí, abychom „nikomu nebyli nic dlužni“. ³⁸ Proto se máme ve svém povolání všemožně přičinit, abychom nikomu nic nedlužili. To není nic jiného než prostý zákon všeobecné spravedlnosti, kterou náš Pán „nepřišel zrušit, nýbrž naplnit“.³⁹

Za druhé zde nezakazuje, abychom si zajistili to, co potřebuje naše tělo, dostatek prosté, zdravé potravy a čistý oděv. Je dokonce naší povinností, pokud nám k tomu Bůh dá sílu, zajišťovat si tyto věci, abychom „svůj chléb jedli“⁴⁰ a „nikomu nebyli na obtíž“.⁴¹

Ani se nám nezakazuje, za třetí, postarat se o své děti a o členy své domácnosti. To také je naší povinností i podle pohanské mravnosti. Každý muž se má postarat o prosté životní nezbytnosti pro ženu a pro děti a uschopnit je, aby si je zajistily samy, až odejde a už s nimi nebude. Zdůrazňuji: aby si zajistily *tyto* prosté nezbytnosti pro život – ne vybrané lahůdky, ne přepych – a to svou pilnou prací. Nikdo není povinen opatřovat jim stejně jako sobě prostředky pro přepych a pro zahálku. Jestliže se však někdo nepostará o vlastní děti (a o „vdovy v rodině“,⁴² o nichž především apoštol Pavel mluví ve známých slovech Timoteovi), ten prakticky „zapřel víru a je horší než nevěřící“⁴³ nebo pohan.

A konečně se nám těmito slovy nezakazuje dát čas od času stranou to, co je nutné pro provozování naší živnosti v takové míře a v takovém rozsahu, jak to odpovídá zmíněným tendencím: abychom předně „nikomu nebyli nic dlužni“,⁴⁴ abychom pro sebe zajistili životní nezbytnosti, a abychom je opatřili pro všechny ve svém domě a uschopnili je, aby si je zajistili sami, až odejdeme k Bohu.

12. Teď můžeme jasně poznat (pokud se tomu nevzpíráme), co tu je zakázáno. Je to úmyslné získávání více statků tohoto světa, než odpovídá zmíněným účelům, usilování o větší množství světských majetků, o rozmnožování zlata a stříbra, je to ukládání více prostředků než je třeba k zmíněným účelům. To vše je zde výslovně zakázáno. Mají—li tato slova vůbec nějaký význam, pak to je tento. Nemohou znamenat nic jiného. Proto kdokoli není nikomu nic dlužen a má pokrm a oděv pro sebe a pro svou rodinu a dostatek prostředků, aby mohl provozovat světskou živnost, jestliže to odpovídá těmto rozum-

ným účelům – kdokoli tedy to všechno má a hledá ještě větší podíl na zemi, ten otevřeně zapírá Pána, který ho vykoupil. Prakticky „zapřel víru a je horší než“ africký nebo americký „nevěřící“.⁴⁵

13. Slyšte to všichni, kdo přebýváte ve světě a milujete svět, ve kterém bydlíte. Lidé si vás mohou „vysoko cenit“, ale „před Bohem jste ohavnost“.⁴⁶ Jak dlouho bude vaše duše přitisknuta do prachu?⁴⁷ Jak dlouho se bude obtěžkávat hustým blátem?⁴⁸ Kdy se probudíte a pochopíte, že upřímně uvažující pohané jsou blíže království nebes než vy? Kdy budete odhodláni vyvolit si tu lepší stránku, která od vás nemůže být odjata?⁴⁹ Kdy začnete „ukládat si poklady“ jedině „v nebi“, zříkající se, děsíce se, hrozíce se všech ostatních? Jestliže usilujete „ukládat si poklady na zemi“, pak nejen ztrácíte čas a plýtváte silami ne za chléb⁵⁰; jaké to přinese ovoce, jestliže uspějete? Zabili jste i svou vlastní duši. Uhasili jste poslední jiskru duchovního života v ní. Uprostřed života jste ve smrti.⁵¹ Jste sice živými lidmi, ale mrtvými křesťany. „Neboť kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce.“ Vaše srdce kleslo k zemi, vaše duše je přitisknuta do prachu.⁵² Vaše touhy se neupínají k vrchním věcem, ale k pozemským,⁵³ k ubohým cetkám, které mohou omámit, nemohou však uspokojit věčného ducha, kterého Bůh stvořil. Vaše láska, vaše radost, vaše žádost se upíná k věcem, které hynou použitím. Odvrhli jste poklad v nebi: Bůh a Kristus jsou pro vás ztraceni. Získali jste bohatství a pekelný oheň.

14. „Jak těžko vejdu do Božího království ti, kdo mají bohatství!“⁵⁴ Když učedníci našeho Pána byli překvapeni touto řečí, on svá slova nejen neodvolal, ale opakoval tuto důležitou pravdu důrazněji než předtím. „Snáze projde velbloud uchem jehly, než aby bohatý vešel do Božího království.“⁵⁵ Jak tvrdé je to pro ty, jimž všude tleskají, aby se sami nepokládali za moudré! Jak je pro ně tvrdé, že se nemohou pokládat za lepší než chudé, ponížené, nevzdělané stádce lidí! Jak je tvrdé nehledat štěstí ve svém bohatství nebo ve věcech, které na něm jsou závislé, v uspokojování toho, po čem dychtí tělo, co chtějí jeho oči a na čem si zakládá!⁵⁶ Ó vy bohatí, jak uniknete pekelnému trestu?⁵⁷ Jenom u Boha je možné všecko.⁵⁸

15. A i když neuspějete, jaké je ovoce vašeho usilování ukládat si poklady na zemi? „Kdo chtějí být bohatí“ (*hoi boulomenoi ploutein*, kdo si *přejí, usilují* o to, ať uspějí nebo ne), „upadají do osidel pokušení“, do oka, do pasti ďáblovy; „a do mnoha nerozumných a škodli-

vých tužeb“, *epithymias (pollas) anoétous*, tužeb, které nemají *nic společného s rozumem*, které nepatří k myslícím a nesmrtelným bytostem, ale k divokým šelmám, jež rozum nemají, „které strhují lidi do zkázy a záhuby“,⁵⁹ do přítomného a věčného neštěstí. Otevřme oči a denně uvidíme smutné důkazy: lidé, bažící po bohatství, rozhodnutí je dosáhnout, „z touhy po penězích, kořene všeho zla, zbloudili a způsobili si mnoho trápení“⁶⁰ a už teď okoušejí peklo, do něhož krácejí.

Opatrnost, se kterou zde apoštol mluví, je velice pozoruhodná. Ne tvrdí to absolutně o bohatých: člověk totiž může být bohatý bez vlastní viny, působením prozřetelnosti, která je mimo vlastní volbu. Ale tvrdí to o *hoi boulomenoi ploutein*, o těch, kdo *chtějí být* nebo usilují být *bohatí*. Bohatství, jak je nebezpečné, vždy „nestrhuje lidi do zkázy a záhuby“. Ale *touha po bohatství* strhuje: ti, kdo skrytě touží a usilovně hledají je získat, ať nakonec uspějí nebo neuspějí, neklamně ztrácejí svou duši. Ti prodávají toho, jenž je vykoupil svou krví, za několik zlatých nebo stříbrných.⁶¹ Ti vstupují v smlouvu se smrtí a peklem a jejich smlouva trvá. Denně se snaží mít podíl na dědictví s ďáblem a jeho anděly.⁶²

16. Kdo bude varovat toto pokolení zmijí, jak utéci před nadcházejícím hněvem?⁶³ Ne ti, kdo lehají u jejich vrat, nebo se plazí u jejich nohou, toužíce se nasytit tím, co spadlo se stolu.⁶⁴ Ani ti, kdo se ucházejí o jejich přízeň, nebo se bojí jejich hněvu: nikdo z těch, kdo myslí na pozemské věci. Ale je-li nějaký křesťan na zemi, je-li tu člověk, který přemohl svět, který netouží po ničem než po Bohu a nebojí se nikoho než toho, který může i duši i tělo zahubit v pekle⁶⁰ – pak ty, muži Boží, volej bez zábran, rozezvuč svůj hlas jako polnici.⁶⁶ Volej nahlas a ukaž těmto ctihodným hříšníkům, v jak zoufalém stavu se nacházejí. Možná, že jeden z tisíce bude mít uši, aby slyšel, povstane a zvedne se z prachu, zlomí tato pouta, která ho vážou k zemi, a začne ukládat poklady v nebi.

17. A stane-li se, že se jeden z nich na základě nesmírné Boží moci probudí a zeptá: Co mám dělat, abych byl zachráněn?⁶⁷ je odpověď podle Božího slova jasná, úplná a zřetelná. Bůh ti neříká: „Prodej všechno, co máš“.⁶⁸ Ten, který prohledá srdce lidí, pokládal za nutné dát tuto radu v jednom určitém případě, v případě mladého bohatého knížete. Nikdy z toho však neudělal všeobecně platné pravidlo pro

všechny bohaté lidi v dalších generacích. Jeho základní pravidlo zní za prvé „nepovyšuj se“. ⁶⁹ Hospodin „nepatří, nač patří člověk“. ⁷⁰ Neváží si tě pro tvé bohatství, pro nádheru nebo ekvipáž, pro nějakou kvalifikaci nebo přednost, která přímo nebo nepřímou souvisí s tvým bohatstvím, jímž ji lze koupit nebo si opatřit. To všechno mu je jako trus a smetí: nechť tomu tak je i na tvé straně. Nemysli si, že jsi pro to všechno o poznání moudřejší nebo lepší. Važ sebe na jiných vahách: Měř sebe jen mírou víry a lásky, kterou ti dal Bůh. Máš-li větší známost a více Boží lásky, pak jsi z tohoto důvodu a z žádného jiného moudřejší a lepší, dražší a ctihodnější než ten, koho stavíš se psy stáda svého. ⁷¹ Nemáš-li však tento poklad, pak jsi pošetilejší, hanebnější, opovrženější – nechci říci než poslední sluha pod tvou střechou, ale – než chudák u tvých vrat, plný vředů. ⁷²

18. Za druhé „nedoufejte v nejisté bohatství“. ⁷³ Nedoufejte, že vám pomůže, a nedoufejte, že vám přinese štěstí.

Především nedoufej, že ti pomůže. Jsi na hrozném omylu, když hledáš pomoc ve zlatě nebo ve stříbře. Nemohou ti dát *vítězství nad světem*, jako ti nemohou dát vítězství nad ďáblem. Věz, že svět a vládce tohoto světa ⁷⁴ se všem takovým přípravám proti nim smějí! Budou ti málo platné v den soužení – i když ti zůstanou v hodině pokušení. Ale není jisté, že zůstanou, vždyť jak často „si opatří křídla a odletnou“. ⁷⁰ A i když ne, jakou pomoc poskytnou v obyčejných nesnázích života? Žádost tvých očí, ⁷⁶ žena tvého mládí, ⁷⁷ tvůj syn, tvůj jediný syn nebo tvůj nejmilejší přítel ⁷⁸ jsou vzati náhlou ranou. ⁷⁹ Oživí tvé bohatství bezduchou hmotou? Zavolá zpět jejího někdejšího obyvatele? Zabezpečí tě před nemocí, před neuhou, před bolestí? Či snad rány navštěvují jenom chudé? Vždyť ten kdo krmí tvá stáda, nebo obdělává tvou půdu, je méně nemocen než ty! Ti nezvaní hosté ho navštěvují daleko méně, a když se dostaví, snáze se zaženou z malé chaloupky než z „nebetyčných paláců“. ⁸⁰ V době, kdy tělo je trápeno bolestí nebo zžíráno palčivou nemocí, jak ti pomůže bohatství? Nechť na to odpoví pohan:

*Ut lippum pictae tabulae, fomenta podagrum,
Auriculas citharae collecta sorde dolentes.* ⁸¹

18. Ale je tu ještě větší nesnáz. Ty musíš zemřít. Musíš klesnout do prachu, navrátit se do země, ze které jsi byl vzat, splynout s hlínou. Tvé tělo se musí vrátit do země, zatímco duch se vrátí k Bohu, který

jej dal.⁸² A čas letí: léta plynou rychlým i když tichým krokem. Možná, že tvůj čas už téměř vypršel: poledne života je za tebou a na tebe začínají dopadat stíny večera. Cítíš, jak neúprosně přichází konec. Zdroje života rychle vysychají. Jakou pomoc ti přitom poskytuje bohatství? Oslazuje smrt? Zpříjemní tuto vážnou hodinu? Právě naopak! „Ó smrti, jak hořké je pomýšlení na tebe člověku, který si pokojně žije mezi svými statky!“⁸³ Jak nepříjemná je pro něho tato hrozná věta: „Ještě této noci si vyžádají tvou duši.“⁸⁴ Anebo snad zabrání bohatství nevídané ráně, oddálí strašnou hodinu? Může vyprostit od smrti tvou duši, aby neviděla smrt?⁸⁵ Může přidat k tvému vyměřenému času jediný měsíc, den, jedinou hodinu, sekundu? Anebo snad tě budou následovat dobré věci, které jsi zde zvolil za svůj díl, přes velkou propast?⁸⁶ Nikoli. Nahý jsi přišel na svět, nahý se musíš vrátit.⁸⁷

*Linquenda tellus, et domus et placens
Uxor; nec harum quas seris arborum
Te, praeter invisam cupressum,
Ulla brevem dominum sequetur.*⁸⁸

Tyto pravdy jsou dosti jasné, abychom je nepopírali. Proto nikdo, kdo umírá, by věru neměl doufat „v nejisté bohatství“.⁸⁹

20. A nedoufejte, že vás učiní šťastnými, neboť i to bude „na váze lehčí než marnost“.⁹⁰ To může vyvodit každý rozumný člověk z toho, co bylo řečeno. Neboť nemohou-li tisíce ve zlatě a stříbře, ani kterékoli výhody nebo rozkoše za ně koupené zachránit před soužením, pak z toho jasně plyne, že nás nemohou učinit šťastnými. Jaké štěstí mohou dát tomu, kdo uprostřed všeho je nucen zvolat:

Do mých nových dvorů smutná myšlenka se vkrádá
a kol mých pozlacených střech se plíží starost!⁹¹

Zkušenost je vskutku tak bohatá, pádná a nepopíratelná, že činí všechny další argumenty zbytečnými. Odvolejme se proto na fakta. Jsou bohatí a velcí jediní šťastní lidé? A je každý z nich více nebo méně šťastný úměrně ke svému bohatství? Jsou vůbec šťastní? Skoro bych řekl, že jsou nejubožejší ze všech lidí.⁹² Bohatý muži, řekni alespoň jednu upřímně pravdu. Řekni za sebe a za své bratry:

Uprostřed naší hojnosti je něco...
co mně, co tobě a co jemu chybí!
To kruté něco, co nemáme,
nahlodává všechno ostatní.⁹³

A tak tomu bude, dokud tvé dny únavné marnosti nebudou uzavřeny nocí smrti.

Očekávat tedy, že bohatství dá štěstí, je zajisté největší pošetilostí pod sluncem! Nejsi o tom přesvědčen? Je možné, že bys ještě očekával štěstí od peněz nebo od něčeho, co mohou opatřit? Může tě stříbro a zlato, jídlo a pití, koně a služebnictvo, ozdobný šat, zábavy a radovánky (jak se jim říká) učinit šťastným? Stejně tak by tě mohly učinit nesmrtelným.

21. To vše je pouze mrtvé zdání. Nedej na to. Měj „naději v živém Bohu“⁹⁴ a budeš bezpečen ve stínu Všemohoucího.⁹⁵ Pavézou a krytem ti bude jeho věrnost a pravda.⁹⁶ On je pomoc přítomná v souzení,⁹⁷ pomoc, která nikdy neselže. Když všichni tvoji přátelé zemřou, pak můžeš říci: „Živ je Hospodin! Buď požehnána moje skála!“⁹⁸ On tě podepře na loži v tvých mdlobách,⁹⁹ když marná je pomoc lidská.¹⁰⁰ Když všechny prostředky světa tě nemohou podepřít, on „v nemoci ti změní celé lůžko“.¹⁰¹ On osladí tvou bolest, Boží útěcha způsobí, že budeš tleskat v plamenech. A i když tento pozemský dům je skoro na zřícení, když se chystá klesnout do prachu, on tě naučí říkat: „Kde je, ó smrti, osten tvůj? Kde je, ó peklo vítězství tvé? Bohu díky, který dal mi vítězství skrze Pána mého Ježíše Krista“.¹⁰²

Důvěřuj, že ti dá štěstí a že ti pomůže. Všechny zdroje štěstí jsou v něm. Důvěřuj tomu, „který nás štědrě opatřuje vším, co potřebujeme“, *parechonti plousiós panta eis apolausin*,¹⁰³ který ze své bohaté a svobodné milosti nám vše dává jakoby vlastní rukou, abychom to přijali jako jeho dar a jako záruku jeho lásky a radovali se ze všeho, co máme. Jeho láska dává chuť všemu, co okoušíme, přidává ke všemu sladkost, neboť každé stvoření nás vede k velkému Stvořiteli, a celá země je žebříčkem do nebe. On přenáší radosti, které jsou po jeho pravici, do všeho, co dává svým vděčným dětem, které mají společenství s Otcem a s jeho Synem Ježíšem Kristem,¹⁰⁴ a raduje se z něho ve všem a nade vším.

22. Za třetí se nesnažte se rozmnožovat bohatství. „Neukládejte si poklady na zemi.“ To je prostý, kladný příkaz stejně jasný jako „nese-smilníš“.¹⁰⁵ Jak potom je možné, aby bohatý člověk ještě více bohatl, aniž by tím zapíral Pána, který ho vykoupil? Jak může ten, kdo už má vše, co k životu potřebuje, získávat více nebo usilovat o více a být

bez viny? „Neukládejte si“, říká Pán, „poklady na zemi.“ Jestliže to přece děláte a hromadíte peníze nebo majetek, které „ničí mol a rez“ nebo „zloději vykopávají a kradou“, jestliže chcete připojovat dům k domu a slučovat pole s polem,¹⁰⁶ proč se pak nazýváte křesťany? Nejste poslušni Ježíše Krista. Ani nechcete být. Proč se nazýváte jeho jménem? „Proč mne oslovujete Pane, Pane“, praví, „a nečiníte, co říkám?“¹⁰⁷

23. Ptáte-li se: „Co však máme udělat se svými statky, když vidíme, že máme víc, než můžeme použít, a nesmíme je hromadit? Máme je odhodit?“ Odpovídám: Odhodíte-li je do moře, uvrhnete-li je do ohně a spálíte, budou lépe uloženy, než jsou nyní. Žádný způsob zbavit se jich není tak škodlivý, jako jejich hromadění pro vaše potomky nebo jejich utrácení pro vlastní zbytečnosti a přepych. Ze všech možných způsobů jak je „odhodit“ jsou tyto dva ty nejhorší – nejvíce se přičí evangeliu Ježíše Krista a jsou nejzhoubnější pro vaši duši.

Jak zhoubný je pro vaši duši ten druhý způsob, to skvěle ukázal jeden zesnulý pisatel:

„Plytváme-li penězi, nejsme jen vinni plýtváním hřívnou, kterou nám Bůh svěřil, ale škodíme si ještě více: proměňujeme tuto užitečnou hřívnu v mohutný prostředek vlastní zkázy, pokud je totiž použijeme špatně, použijeme je k podpoře nějaké zlé pohnutky, k uspokojení nějaké marné a nerozumné žádosti, které jsme jako křesťané povinni se vyhýbat.

Jako lze vtíp a vlohy nejen lehkovážně promarnit, ale použít k daleko větším pošetilostem, tak lze i peníze nejen lehkovážně promarnit; nepoužijeme-li je rozumně a ve shodě s naší vírou, vedou lidi k pošetilejšímu a výstřednějšímu životu, než by tomu bylo bez nich. Pokud tedy nevynaložíte své peníze na to, abyste činili dobře druhým, musíte je vynaložit k vlastní škodě. Jednáte jako člověk, který odmítá podat svému příteli posilující lék, který sám nemůže užívat, protože mu bouří krev. Tak je tomu s přebytečnými penězi. Dáte-li je těm, kdo je potřebují, je to posilující lék. Použijete-li je pro sebe na něco, co nepotřebujete, jenom rozpálí a znepokojí vaši mysl.

Užíváme-li bohatství tam, kde pro to není správné použití, anebo kde toho není třeba, tam je používáme jen ke své velké škodě; tam vytváříme nerozumné touhy, živíme zlé pohnutky, hovíme pošetilým vášním a podporujeme svou marnivost. Neboť nadměrné jídlo a pití,

skvostné šaty a krásné domy, pompa a nádhera, rozmařilé radovánky a zábavy přirozeně zraňují a zneklidňují naše srdce. Jsou pokrmem a stravou pro všelikou pošetilost a slabost naší povahy. Jsou podporou něčeho, co bychom podporovat neměli. Jsou v rozporu se střízlivostí a zbožností srdce, které má zalíbení v Božích věcech. Jsou těžkou přítěží naší mysli a berou nám schopnost a náklonnost k tomu, abychom pozvedali své myšlenky a svou mysl k vrchním věcem. Peníze, vynaložené tímto způsobem, jsou tedy nejen vyhozeny a ztraceny, ale jsou vynaloženy na špatné účely a zlé cíle: na zkažení a znepokojení našeho srdce, na to, abychom nebyli schopni plnit vznešené nauky evangelia. Je to jako bychom upírali peníze chudým proto, abychom si pro sebe koupili jed.“¹⁰⁸

24. Stejně neomluvitelní jsou ti, kdo ukládají, co nepotřebují pro nějaký rozumný účel:

„Kdyby člověk měl ruce a oči a nohy, které by mohl dát těm, kdo je potřebují, a zamkl je do truhly, místo aby je dal svým bratřím, kteří jsou slepí a chromí, nepokládali bychom ho za netvora? Kdyby se rozhodl bavit se tím, že je bude hromadit, místo aby hledal věčnou odměnu tím, že je dá lidem, kteří potřebují oči a ruce, nepokládali bychom ho za šílence?

Nuže, peníze mají podobnou povahu jako oči a nohy. Proto když je zamkneme do truhlice, zatímco chudí lidé a lidé v nouzi je potřebují pro své základní nezbytné potřeby, pak nejsme daleko od krutosti toho, kdo se rozhodl raději hromadit ruce a oči, než aby je dal těm, kdo je potřebují. Rozhodneme-li se je ukládat, místo abychom hledali věčnou odměnu tím, že své peníze použijeme dobrým způsobem, jsme vinni šílenstvím toho, kdo se rozhodl oči a ruce raději zamknout, než aby se na věky stal blahoslaveným tím, že je dá lidem, kteří je potřebují.“¹⁰⁹

25. Není to další důvod, proč bohatí lidé tak těžko vejdou do království nebeského?¹¹⁰ Velká většina jich je pod kletbou, pod Boží kletbou, protože svým způsobem života nejen neustále olupují Boha, zpronevěřují a mrhají Boží statky a tím hubí vlastní duši, nýbrž také olupují chudé, hladové, nahé, činí bezpráví vdově a sirotku a stávají se odpovědnými za všechnu bídu, trápení a bolest, které mohou odstranit a neodstraňují. Nekřičí krev všech těch, kdo hynou pro nedostatek

toho, co jiní buď ukládají nebo zbytečně vyhazují, proti nim ze země? ¹¹¹ Jaký počet vydají tomu, který je připraven soudit živé a mrtvé? ¹¹²

26. Správný způsob jak použít to, co sami nepotřebujete, lze za čtvrté poznat ze slov našeho Pána, která jsou protějškem toho, co předcházelo: „Ukládejte si poklady v nebi, kde je neničí mol ani rez a kde je zloději nevykopávají a nekradou.“ Půjčujte, cokoli můžete ušetřit, na lepší jistinu, než tento svět může poskytnout. Ukládejte si poklady v nebeské bance a Bůh je vrátí v onen den. „Hospodinu půjčuje, kdo se nad nemajetným smilovává“, a hle, „on mu odplatí jeho dobročinnost“. ¹¹³ Praví, napiš to na můj účet. Nicméně „dlužíš mi i sám sebe“. ¹¹⁴

Dávejte chudému s čistým okem, s upřímným srdcem, a napište: „Tolik dáno Bohu.“ Neboť „cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili“. ¹¹⁹

Takový je úkol „věrného a rozumného správce“: ¹¹⁶ neprodávat domy nebo pozemky nebo základní zásoby, ať jich je hodně nebo málo, nevyžadují-li to zvláštní okolnosti, a nechít a nesnažit se je rozmnožovat, ani je zbytečně promrhat, ale použít je moudrým a rozumným způsobem, pro který mu je Pán svěřil. Moudrý správce, když opatřil svou domácnost tím, co je třeba k zbožnému životu, ¹¹⁷ si „získává přátele“ vším, co čas od času zůstane z „nespravedlivého mamonu“, aby „až pomine, byl přijat do věčných příbytků“. ¹¹⁸ Až stan jeho pozemského života bude zrušen, aby ti, kdo jedli jeho chléb, nosili vlnu z jeho stád, chválili Boha za útěchu a před ním byli přeneseni do klína Abrahamova, ¹¹⁹ ho přivítali v ráji a v „příbytku od Boha, ve věčném domě v nebesích“. ¹²⁰

27. „Těm“ proto, „kteří jsou bohatí v tomto věku“, přikazujeme ¹²¹ jako ti, kdo mají autoritu od našeho velkého Pána a Mistra, *agathoergein, konat dobro*, ¹²² žít život plný dobrých skutků. „Buďte milosrdní jako je milosrdný váš Otec“, ¹²³ který neustává činit dobře. „Buďte milosrdní.“ – „Do jaké míry?“ Podle svých sil, podle možností, které vám Bůh dává. To učiňte jediným měřítkem činění dobra, ne nějaká žebrácká maxima nebo způsoby světa. Přikazujeme vám, abyste byli „bohatí v dobrých skutcích“. ¹²⁴ Máte-li mnoho, abyste dávali hojně. Zadarmo jste dostali, zadarmo dejte, ¹²⁵ tak abyste neskládali poklady leč v nebi. Buďte „štědří“ ¹²⁶ ke každému, kdo má nouzi. Rozdávejte, dávejte chu-

dým, lámejte svůj chléb hladovému.¹²⁷ Nahého přikryvejte rouchem,¹²⁸ přijímejte ty, kdo přicházejí odjinud,¹²⁹ noste nebo posílejte podporu těm, kdo jsou ve vězení. Uzdravujte nemocné, ne zázrakem, ale Božím požehnáním, spočívajícím na vaší příhodné pomoci. Nechť žehnaní hynoucího nedostatkem se snáší na tebe.¹³⁰ Zastávej se utiskovaných, ujímej se sirotků a srdce vdovy pohni k plesání.¹³¹

28. Napomínáme vás ve jménu Pána Ježíše Krista, abyste byli „sdílní“.¹³² *koinónikous einai*, stejného ducha (i když ne ve stejném vnějším stavu) s těmi věřícími ve starých dobách, kteří „setrvali“ *en té koinónia*, v onom požehnaném a svatém *společenství*,¹³³ kde „nikdo neříkal o ničem, co měl, že je to jeho vlastní, nýbrž měli všechno společně“.¹³⁴ Buďte věrnými a rozumnými správci¹³⁵ Božími a chudých, lišíce se od nich jen tím, že vaše potřeby jsou předně uspokojovány z podílu na statcích, které vám Bůh světil, a že máte blaženost rozdávat. Tak „si strádejte dobrý základ“ ne v tomto světě, ale raději „pro budoucnost, abyste obdrželi věčný život“.¹³⁶ Velkým základem všech Božích požehnání časných i věčných je Pán Ježíš Kristus, jeho spravedlnost a krev, to, co pro nás učinil a za nás vytrpěl. A „nikdo nemůže“ v tomto smyslu „položít jiný základ“,¹³⁷ ani apoštol, ani sám anděl z nebe.¹³⁸ Ale jeho zásluhy, cokoli činíme v jeho jménu, to je základem pro dobrou odměnu v den, kdy „každý podle vlastní práce obdrží svou odměnu“.¹³⁹ Proto „neusilujte o pomíjející pokrm, ale o pokrm zůstávající pro život věčný“.¹⁴⁰ „Všechno, co“ nyní „máš vykonat, konej podle svých sil“.¹⁴¹ Proto:

Nenech si ujít dobrou příležitost bez povšimnutí,
zmocni se zlatých okamžiků, tak jak letí,
a v sledu roků si zajisti věčné žití.¹⁴²

„Vytrvalostí v dobrém jednání hledejte nepomíjející slávu a čest a život věčný“.¹⁴³ V neustálém horlivém konání dobrých skutků¹⁴⁴ očekávejte tu šťastnou hodinu, kdy král řekne: „Hladověl jsem a dali jste mi jíst, žíznul jsem a dali jste mi pít, byl jsem na cestách, a ujali jste se mne, byl jsem nahý, a oblékli jste mě, byl jsem ve vězení, a přišli jste za mnou“.¹⁴⁰ „Pojďte, požehnání mého Otce, ujměte se království, které je vám připraveno od založení světa“.¹⁴⁶

Poznámky

- ¹ Zkrácený citát z William Law, *Serious Call* (*Works* IV. 33). Wesley uveřejnil roku 1744 zkrácený text tohoto díla, zde citát ještě více zkracuje.
- ² Srv. *J* 17,3
- ³ Viz *Mk* 12,30 par.
- ⁴ *Ž* 36,10 Kral.
- ⁵ Srv. *2K* 4,6
- ⁶ Viz *Ef* 1,18 Kral.
- ⁷ Viz *1K* 2,10
- ⁸ Srv. *1J* 2,27
- ⁹ Srv. *Ef* 5,8
- ¹⁰ Viz *Ž* 139,12
- ¹¹ *Př* 4,18
- ¹² Srv. *Ž* 5,9
- ¹³ Viz *Fp* 2,5
- ¹⁴ *Žd* 11,27
- ¹⁵ Srv. *2K* 3,18
- ¹⁶ Srv. *Ef* 2,8
- ¹⁷ Viz *2K* 5,19
- ¹⁸ *Kaz* 11,7
- ¹⁹ Viz *Fp* 2,1
- ²⁰ Viz *Fp* 4,7
- ²¹ Viz *Ř* 5,2
- ²² Viz *1J* 1,7
- ²³ Viz *1Te* 5,16–18
- ²⁴ Srv. *Tt* 1,15
- ²⁵ Srv. *2K* 4,4
- ²⁶ Srv. *Ko* 4,6
- ²⁷ Srv. *Ef* 4,29
- ²⁸ Srv. *Ř* 3,16n
- ²⁹ *Kaz* 11,8
- ³⁰ *Kaz* 1,14 Kral.
- ³¹ Viz *Ex* 10,21
- ³² Srv. *Mt* 26,45 Kral.
- ³³ Viz *Mt* 4,16
- ³⁴ Viz *2Tm* 2,26
- ³⁵ Viz *Sk* 9,18
- ³⁶ Srv. *2K* 8,21
- ³⁷ Srv. *Ř* 13,7
- ³⁸ Srv. *Ř* 13,8
- ³⁹ *Mt* 5,17
- ⁴⁰ *2Te* 3,12 Kral.
- ⁴¹ Srv. *2K* 11,9
- ⁴² Srv. *1Tm* 5,3.8
- ⁴³ *1Tm* 5,8
- ⁴⁴ Srv. *Ř* 13,8
- ⁴⁵ *1Tm* 5,8
- ⁴⁶ Srv. *L* 16,15
- ⁴⁷ Viz *Ž* 119,25
- ⁴⁸ *Abk* 2,6 Kral.
- ⁴⁹ Viz *L* 10,42
- ⁵⁰ Viz *Iz* 55,2
- ⁵¹ *Book of Common Prayer*, Burial.
- ⁵² Viz *Ž* 119,25
- ⁵³ Viz *Ko* 3,2
- ⁵⁴ *Mk* 10,23
- ⁵⁵ *Mk* 10,25
- ⁵⁶ Viz *1J* 2,16
- ⁵⁷ Viz *Mt* 23,33
- ⁵⁸ Viz *Mt* 19,26
- ⁵⁹ Viz *1Tm* 6,10
- ⁶⁰ Srv. *1Tm* 6,10
- ⁶¹ Viz *Mt* 26,14n
- ⁶² Viz *Mt* 25,41
- ⁶³ Viz *Mt* 3,7
- ⁶⁴ Viz *L* 16,20n
- ⁶⁵ Viz *Mt* 10,28

- 66 Viz *Iz 58,1*
- 67 *Sk 16,30*,
- 68 *L 18,22*
- 69 *Ř 11,20*
- 70 Srv. *1S 16,7* Kral.
- 71 Viz *Jb 30,1*
- 72 Viz *L 16,20*
- 73 Srv. *1Tm 6,17*
- 74 Viz *J 14,30; 16,11*
- 75 Srv. *Př 23,5*
- 76 Viz *Ez 24,16.21*
- 77 Viz *Př 5,18; Mal 2,14*
- 78 Viz *Dt 13,6*
- 79 Viz *Ez 24,16*
- 80 W. Shakespeare, *Bouře*, IV. I. 152.
- 81 „(Chamtivec anebo skrblík tak málo se z domu a jmění těší)
jak nemocný dnou má z obkladů radost a slepec z obrazů,
z kithary ten, kdo uši má zalehlé špínou.“
Quintus Horatius Flaccus, *Listy*, kniha první, II, in: *Vavřín a réva* (Souborné dílo), Praha 1972, str. 228, přel. Rudolf Mertlík.
- 82 Viz *Kaz 12,7*
- 83 Apokryfní kniha *Sírachovec 41,1*.
- 84 *L 12,20*
- 85 Viz *Ž 33,19* Kral.
- 86 Viz *L 16,26*
- 87 Viz *Jb 1,21*
- 88 „A zanecháš zde drahou choť, pole, dům
a ze všech stromů, o které pečuješ,
ty, páne chvilkový, pak pouze ponurý cypřiš tě neopustí.“
Quintus Horatius Flaccus, *Ódy*, kniha druhá, XIV, str. 64, in: *Vavřín a réva* (souborné dílo), Praha 1972, přel. Jindřich Pokorný.
- 89 *1Tm 6,17*
- 90 Srv. *Ž 62,10* Kral.
- 91 Matthew Prior, *Solomon*, II. 53–54. Srv. Wesley, *Collection of Moral and Sacred Poems*, II. 129.
- 92 Viz *1K 15,19*
- 93 Matthew Prior, *The Ladle*, II. 162. 164–166 (ř. 163 vynechán).
- 94 *1Tm 4,10*
- 95 Viz *Ž 91,1*
- 96 Viz *Ž 91,4*
- 97 Viz *Ž 46,1*
- 98 *Ž 18,47*
- 99 Viz *Ž 41,4*
- 100 Viz *Ž 60,13; 108,13* Kral.
- 101 Srv. *Ž 41,4*
- 102 Srv. *1K 15,58.57* Kral.
- 103 *1Tm 6,17*
- 104 Viz *1J 1,3*
- 105 *Ex 20,14*
- 106 Viz *Iz 5,8*
- 107 *L 6,46*
- 108 William Law, *Serious Call* (*Works* IV. 50–51).
- 109 William Law, tamtéž
- 110 Viz *Mt 19,23*
- 111 Viz *Gn 4,10*
- 112 Viz *1P 4,5*
- 113 *Př 19,17*
- 114 *Fm 19*
- 115 *Mt 25,40*
- 116 Srv. *L 12,42*
- 117 Viz *2Pt 1,3*

- ¹¹⁸ Srv. *L 16,9*
- ¹¹⁹ Viz *L 16,22*
- ¹²⁰ Srv. *2K 5,1*
- ¹²¹ *1Tm 6,17*
- ¹²² Srv. *1Tm 6,18*
- ¹²³ *L 6,36*
- ¹²⁴ *1Tm 6,18*
- ¹²⁵ *Mt 10,8*
- ¹²⁶ *1Tm 6,18*
- ¹²⁷ Viz *Iz 58,7*
- ¹²⁸ Viz *Ez 18,7*
- ¹²⁹ Viz *Žd 13,2*
- ¹³⁰ Viz *Jb 29,13*
- ¹³¹ Tamtéž
- ¹³² *1Tm 6,18* Žilka
- ¹³³ *Sk 2,42* Žilka. Wesley v řeckém textu doplnil *en*.
- ¹³⁴ *Sk 4,32*
- ¹³⁵ Viz *L 12,42*
- ¹³⁶ Srv. *1Tm 6,19*
- ¹³⁷ *1K 3,11*
- ¹³⁸ Viz *Ga 1,18*
- ¹³⁹ *1K 3,8*
- ¹⁴⁰ *J 6,27*
- ¹⁴¹ *Kaz 9,10*
- ¹⁴² Samuel Wesley jun., *On the Death of Mr. Morgan*, II. 19–21, in: *Poems* (1736).
- ¹⁴³ Srv. *Ř 2,7*
- ¹⁴⁴ Viz *Tt 2,14*
- ¹⁴⁵ *Mt 25,35n*
- ¹⁴⁶ *Mt 25,34*

29. Kázání našeho Pána na hoře

Výklad devátý

Nikdo nemůže sloužit dvěma pánům. Neboť jednoho bude nenávidět a druhého milovat, k jednomu se přidá a druhým pohrdne. Nemůžete sloužit Bohu i mamonu.

Proto vám pravím: Nemějte starost o svůj život, co budete jíst a co pít, ani o tělo, co budete mít na sebe. Což není život víc než pokrm a tělo víc než oděv? Pohlédte na nebeské ptactvo: neseje, nežne, neskлízí do stodol, a přece je váš nebeský Otec živí. Což vy nejste o mnoho cennější? Kdo z vás může o jedinou píd' prodloužit svou postavu, bude-li se znepokojovat?

A o oděv proč si děláte starosti? Podívejte se na polní lilie, jak rostou: nepracují, nepředou – a pravím vám, že ani Šalomoun v celé své nádheře nebyl tak oděn jako jedna z nich. Jestliže tedy Bůh tak obléká polní trávu, která tu dnes je a zítra bude hozena do pece, neobleče tím spíše vás, malověrní?

Nemějte tedy starost a neříkejte: Co budeme jíst? Co budeme pít? Co si budeme oblékat? Po tom všem se shánějí pohané. Váš nebeský Otec přece ví, že to všechno potřebujete. Hledejte především jeho království a spravedlnost, a všechno ostatní vám bude přidáno. Nedělejte si tedy starost o zítřek; zítřek bude mít své starosti. Každý den má dost vlastního trápení.

Mt 6,24-34

1. O národech, které asyrský král usídlil v samařských městech, když odvedl Izraelce do zajetí, je zaznamenáno: „Báli se Hospodina, ale sloužili rovněž svým božstvům.“ „Ty pronárody“, praví biblický pisatel, „se sice bály Hospodina“, prokazovaly mu vnější bohoslužbu (jasný důkaz, že měli bázeň Boží, i když bez pravého poznání,¹⁾ „ale přitom sloužily svým tesaným modlám i se svými syny a vnuky. Jednají dodnes tak, jak jednali jejich otcové“ (2Kr 17,33.41).

Jak velice se podobá praxe mnohých moderních křesťanů praxi dávných pohanů! „Bojí se Hospodina“: také mu prokazují vnější bohoslužbu a tím ukazují, že mají jakousi bázeň Boží, ale zároveň také „slouží svým božstvům“. Jsou lidé, kteří „je učí“ (jako učili Asyřany) „řádu Boha té země“,² Boha, jehož jméno země nese dodnes a kterého zde kdysi uctívali touto bohoslužbou. Neslouží však jenom jemu,

nebojí se ho dostatečně, ale „každý pronárod si udělal svého boha, každý pronárod ve svém městě, v němž bydlel“. ³ „A tak se ty pronárody bály Hospodina“, nezavrhlly vnější formu bohoslužby, „ale přitom sloužily svým tesaným modlám“, stříbru a zlatu, dílu lidských rukou. Peníze, radovánky a chvála, božstva tohoto světa více než štěpí jejich službu Bohu Izraelskému. Takový je způsob jejich „synů a vnuků“. „Jednají dodnes tak, jak jednali jejich otcové.“

2. Ačkoli však – řečeno nepřesně po běžném způsobu lidí – bylo o těchto ubohých pohanech řečeno, že se „báli Hospodina“, můžeme sledovat, jak Duch svatý ihned dodává, řečeno podle pravdy a pravého stavu věcí: „Hospodina se nebojí a nejednají podle zákona a podle přikázání, jež vydal Hospodin synům Jákoba. S těmi Hospodin uzavřel smlouvu a přikázal jim: Nebudete se bát jiných bohů, ani jim sloužit... Budete-li se bát Hospodina, svého Boha, on vás vysvobodí z rukou všech vašich nepřátel.“ ⁴

Tentýž soud vynesl neomylný Duch Boží a všichni ti, jimž otevřel vnitřní zrak, ⁵ aby rozuměli Božím věcem, nad těmito ubohými takzvanými křesťany. Mluvíme-li podle pravdy a skutečného stavu věcí, pak „Hospodina se nebojí, ani mu neslouží“, neboť „nejednají podle zákona a podle přikázání, jež jim vydal“, pravě: Budeš se klanět Hospodinu, Bohu svému, a jeho jedině uctívat. ⁶ „Sloužili jiným bohům“ ⁷ až do tohoto dne. A „nikdo nemůže sloužit dvěma pánům“.

3. Jak marné je pro kohokoli snažit se sloužit dvěma pánům! Což je tak nesnadné předvídat, jaký musí být nevyhnutelný důsledek takového snažení? „Neboť jednoho bude nenávidět a druhého milovat, k jednomu se přidá a druhým pohrdne.“ Dvě části této věty, i když odděleně vyslovené, je třeba chápat ve vzájemné souvislosti, neboť druhá část je důsledkem první. Přirozeně se „přidá“ k tomu, koho miluje. Tak k němu bude lnout, že mu bude ochotně, věrně a pilně sloužit. A přitom přinejmenším „pohrdne“ pánem, kterého nenávidí, bude málo dbát jeho příkazů a bude-li je vykonávat, bude tak činit povrchně a nedbale. Proto i moudrý člověk ve světě může pochopit, že „nemůžete sloužit Bohu i mamonu“.

4. Mamon bylo jméno jednoho z pohanských božstev, o němž se říkalo, že vládne nad bohatstvím. ⁸ Zde výraz označuje bohatství samo, zlato a stříbro, nebo všeobecně peníze, a běžným obratem vše, co jimi lze koupit, jako pohodlí, čest a smyslné radovánky.

Ale co zde máme rozumět slovy „sloužit Bohu“ a „sloužit mamonu“? Nemůžeme „sloužit Bohu“, pokud v něho *nevěříme*. Víra je jediný pravý základ bohoslužby. Proto je první velká a důležitá podmínka této služby věřit v Boha jako toho, který „usmířil svět se sebou“⁹ v Kristu Ježíši, věřit v něho jako v milujícího, odpouštějícího Boha.

Takto věřit v Boha znamená důvěřovat mu jako naší síle, bez které nemůžeme činit nic,¹⁰ jež nás neustále vystrojuje mocí z výsosti, bez které je nemožné se mu líbit; důvěřovat mu jako naší jediné pomoci v čas těžkostí, jako tomu, jenž nám dává plesání vítězné,¹¹ jako našemu štítu, ochránci, který vyvyšuje hlavu naši nad nepřáteli našimi, kteří nás obklíčili.¹²

Znamená to důvěřovat Bohu jako našemu štěstí, jako jedinému útočišti naší duše, jedinému dobru, které dokážeme obsáhnout a které stačí uspokojit všechny tužby, jež nám dal.

Znamená to (což je úzce spjato s ostatním) důvěřovat Bohu jako našemu cíli, hledět na něho ve všem, používat všechno jenom jako prostředek k tomu, abychom se líbili jemu. Ať jsme kdekoli, nebo ať děláme cokoli, patřit na něho, Neviditelného, kterému se v nás zalíbilo, a v Kristu Ježíši mu předkládat všechno.

5. Takto věřit je to první, co máme rozumět pod pojmem „sloužit Bohu“. To druhé je *milovat* ho.

Milovat Boha způsobem, který popisuje Písmo, způsobem, který sám Bůh od nás požaduje, a když požaduje, také v nás chce působit. Znamená to milovat ho jako jediného Boha a to „z celého svého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly“.¹³ Znamená to toužit po Bohu samém kvůli němu a po ničem jiném, leč by to bylo v souvislosti s ním, radovat se v Bohu, těšit se v Hospodinu, nejen hledat, ale také nacházet štěstí v něm, mít zalíbení v Bohu jako významnějšímu nad tisíci jiných,¹⁴ spočinout v něm jako v tom, který je náš Bůh a naše všechno – jedním slovem, mít Boha tak, že nás to učiní navždy šťastnými.

6. To třetí, co máme rozumět pod pojmem, „sloužit Bohu,“ je *podobat* se mu nebo ho *napodobovat*.

Tak říká dávný otec: *Optimus Dei cultus, imitari quem colis* – „to je ta nejlepší služba Bohu, napodobovat toho, jehož ctíme.“¹⁵

Mluvíme zde o napodobování jeho nebo připodobňování se jemu duchovním smýšlením.¹⁶ Zde totiž pravé křesťanské napodobování začíná. Bůh je Duch a ti, kdo ho napodobují nebo se mu připodobňují, musí tak činit v Duchu a v pravdě.¹⁷

Nuže, Bůh je láska,¹⁸ proto ti, kdo se mu připodobňují duchovním smýšlením, jsou proměňováni do téže podoby. Jsou milosrdní, jako on je milosrdný.¹⁹ Jejich duše je naplněna láskou. Jsou laskaví, dobrosrdeční, soucitní, jemnocitní, a to nejen k dobrým a laskavým lidem, ale také k umíněným. Jako on jsou ke všem dobrotiví²⁰ a jejich milosrdenství obepíná všechny jejich skutky.

7. Ještě něco patří k pojmu „sloužit Bohu“, a to *poslouchat* ho, oslavovat ho tělem a duchem,²¹ zachovávat jeho vnější přikázání, horlivě vykonávat vše, co nařídil, a pečlivě se vyhýbat všemu, co zakázal, vykonávat všechny běžné záležitosti života s upřímným okem a čistým srdcem – obětovat je všechny ve svaté, vroucí lásce jako oběti Bohu v Ježíši Kristu.

8. Uvažujme teď, co máme – na druhé straně – chápat pod pojmem „sloužit mamonu“. Předně to znamená *spoléhat* na bohatství, peníze nebo věci, které si za ně lze koupit, jako na svou sílu, jako na prostředek, jímž lze dosáhnout, čehokoli chceme; spoléhat na ně jako na pomoc, od které očekáváme, že nás potěší nebo vyvede z nesnází.

Znamená to spoléhat, že nám svět dá štěstí, předpokládat, že „život člověka“ (potěšení jeho života) „spočívá v nadbytku toho, co má“;²² hledat oporu ve věcech, které vidíme, spokojenost ve vnější hojnosti; očekávat ve světských věcech uspokojení, které nelze nalézt jinde než u Boha.

A děláme-li to, pak nemůžeme než mít svět za svůj cíl, za konečný cíl ne-li všeho, pak alespoň mnohého svého podnikání, mnohých svých činů a plánů – při kterých budeme usilovat jen o rozmnožování bohatství, o dosažení rozkoše nebo chvály, o získání většího počtu časných věcí bez ohledu na věci věčné.

9. „Sloužit mamonu“ znamená za druhé *milovat* svět, žádat si jej jako takový, hledat radost ve světských věcech a přiklánět k nim srdce, hledat v nich své štěstí (ačkoli opravdu není možné je tam nalézt), opírat se celou vahou své duše o tuto nalomenou třtinovou hůl, i když

nám denní zkušenost ukazuje, že nedokáže podepřít, ale „pronikne dlaní a propíchně ji“.²³

10. *Přizpůsobit se, připodobnit se* světu, to je to třetí, co máme rozumět pod pojmem „sloužit mamonu“: nemít jen náznaky, ale mít žádosti, nálady, záliby jako lidé ve světě, mít přízemní, smyslné smýšlení připoutané k věcem tohoto světa, být svévolný, nezřízený sobec, smýšlet o sobě vysoko, žádat si a vyhledávat chválu od lidí, bát se, stříci se a hrozit se důtek, neochotně snášet pokárání, snadno se urážet a rychle oplácet zlé zlým.

11. „Sloužit mamonu“ pak konečně znamená *poslouchat* svět, vnějšně se přizpůsobovat jeho zásadám a zvykům, chodit jako jiní lidé po běžné široké, hladké, ušlapané cestě, řídit se duchem doby, jít s davem, jednat jako jednájí ostatní, to znamená činit vůli těla a srdce, uspokojovat své touhy a sklony – přinášet oběť sobě, usilovat o vlastní pohodlí a rozkoš, a to slovy i skutky.

Co může být nepopíratelně jasnější, než že „nemůžeme“ takto „sloužit Bohu i mamonu“?

12. Což každý nevidí, že nemůže oběma sloužit *uspokojivě*? Kolísat mezi Bohem a světem spolehlivě vede k tomu, že budeme zklamáni u obou a že nebudeme mít pokoj ani v jednom ani v druhém. V jak neutěšeném stavu musí být ten, kdo se Boha bojí, ale nemiluje, kdo mu slouží, ale ne celým srdcem, kdo okouší jenom starosti a ne radosti náboženství! Je dosti zbožný, aby poznal svou ubohost, ale ne dosti, aby byl šťastný. Jeho náboženství mu nedovolí, aby se těšil ze světa, a svět mu nedovolí, aby se radoval z Boha. Takže váhaje mezi oběma, obojí ztrácí a nemá pokoj ani v Bohu, ani ve světě.

13. Což každý nevidí, že nemůže oběma sloužit důsledně? Jakou křiklavější nedůslednost si lze představit než tu, která se musí neustále projevovat na celém chování člověka, jenž se snaží poslouchat oba tyto pány, když se snaží „sloužit Bohu i mamonu“! Je skutečně „hříšník, který chodí po dvou stezkách“²⁴ – jeden krok dopředu a druhý dozadu. Neustále jednou rukou staví a druhou boří. Miluje hřích a zároveň jej nenávidí, neustále Boha hledá a přece před ním neustále utíká. Chce a nechce. Není stejným člověkem po jeden den, ani po jednu hodinu. Je pestrou snůškou všech možných rozporů, hromadou protikladů smíchaných dohromady. Buď důsledný, jedním nebo druhým směrem. Obrát se napravo nebo nalevo.²⁵ Je-li „mamona“ bo-

hem, služ mu, jestliže Hospodin, pak služ jemu.²⁶ Ale nemysli, že bys sloužil jednomu nebo druhému, nebudeš to činit celým srdcem.

14. Což nevidí každý rozumný, myslící člověk, že není *možné* „sloužit Bohu a mamonu“? Mezi nimi je absolutní rozpor, naprosto neslučitelné nepřátelství. Rozpory mezi nejprotichůdnějšími věcmi na světě, mezi ohněm a vodou, mezi tmou a světlem blednou v porovnání s rozporem mezi Bohem a mamonem. Proto sloužíte-li nějakým způsobem jednomu, nutně se zříkáte druhého. Věříte v Boha skrze Krista? Spoléháte na něho jako na svou sílu, pomoc, štít a přehojnou odměnu?²⁷ Jako na své štěstí? Jako na svůj nejvyšší cíl? Potom nemůžete spoléhat na bohatství. To je naprosto nemožné, pokud máte tuto víru v Boha. „Spoléháte“ tak „na bohatství“?²⁸ Pak jste zapřeli víru.²⁹ Nemáte naději v živém Bohu.³⁰ Milujete Boha? Hledáte a nalézáte štěstí v něm? Pak nemůžete milovat svět, ani věci světa. Jste ukřižováni pro svět a svět je ukřižován pro vás.³¹ „Milujete svět?“³² Hledáte pozemské věci?³³ Hledáte štěstí v světských věcech? Potom je nemožné, abyste milovali Boha. Potom láska Otcova není ve vás. Podobáte se Bohu? Jste milosrdní, jako je milosrdný váš Otec?³⁴ Jste proměnění obnovou své mysli v obraz toho, který vás stvořil? Potom se nemůžete přizpůsobovat tomuto věku.³⁵ Zřekli jste se všech jeho pohnutek a žádostí. Přizpůsobili jste se světu? Nese vaše duše stále ještě podobu pozemského?³⁶ Pak nejste obnoveni v duchu své mysli.³⁷ Nenese podobu nebeského.³⁸ Posloucháte Boha? Usilujete plnit jeho vůli na zemi jako andělé na nebi? Pak je nemožné, abyste poslouchali mamon. Pak jste světu vypověděli otevřené nepřátelství. Šlapete svýma nohama po jeho zvycích a zásadách a nenásledujete je, ani se jimi nedáváte vést. Následujete svět? Žijete jako jiní lidé? Líbíte se lidem? Líbíte se sobě? Pak nemůžete být služebníky Božími. Jste ze svého mistra a otce, ďábla.³⁹

15. Proto se budeš klanět Hospodinu, Bohu svému, a jeho jediného uctívat.⁴⁰ Vzdej se myšlenky, že bys poslouchal dva pány, že bys sloužil Bohu a mamonu. Neupínej se k žádnému jinému cíli, k žádné jiné pomoci, žádnému štěstí, než k Bohu. Nehledej na zemi nebo na nebi nic než Boha. Neusiluj o nic, než abys znal a miloval jeho, radoval se v něm. A protože to je cíl tvé práce na zemi, jediný přiměřený zřetel, který máš mít, který máš ve všem sledovat, „proto vám pravím“ (jak náš Pán pokračuje ve svém výkladu): „Nemějte starost o svůj život, co budete jíst a co pít, ani o tělo, co budete mít na sebe.“ To je zá-

kladní a důrazný pokyn, dosti významný, abychom jej zvážili a dobře pochopili.

16. Náš Pán od nás nežadá, abychom vůbec neuvažovali o záležitostech vezdejšího života a ani se jich nedotkli. Lehkomyšlnost a nedbalost jsou naprosto vzdáleny učení Ježíše Krista. On nechce, abychom byli „v pracech leniví“,⁴¹ pomalí a liknaví. To je také v rozporu s jeho náboženstvím. Křesťan si oškliví lenost stejně jako opilství a utíká před zahálkou stejně jako před cizoložstvím. Dobře ví, že existuje jeden druh myšlení a péče, který se Bohu líbí a který je nutný pro správné vykonávání vnějších činů, k němuž ho Boží prozřetelnost povolala.

Boží vůlí je, aby se všichni lidé „živilí vlastní prací“¹² a aby se každý člověk postaral o všechny, kteří patří do jeho domácnosti. Je také jeho vůlí, abychom „nikomu nebyli nic dlužní“,⁴³ ale „opatrovali dobré přede všemi lidmi“. ⁴⁴ To však nemůžeme činit, nebudeme-li o tom přemýšlet, nebudeme-li o to mít péči. Často je třeba přemýšlet dlouho a vážně a věnovat tomu mnoho důkladné péče. Z toho plyne, že náš požehnaný Pán neodsuzuje tuto péči o nás a o naši domácnost, toto přemýšlení, jak dát každému, co mu náleží. To je dobré a libé u našeho Spasitele Boha.⁴⁵

Je dobré a libé u Boha, abychom tak mysleli na to, co máme na starosti, abychom měli jasnou představu o tom, co máme dělat, a naplánovali si svou práci, než se do ní dáme. A je správné, abychom čas od času pečlivě zvážili, jaké kroky přitom máme podniknout, abychom všechno připravili předem a mohli to udělat co nejúčinnějším způsobem. Toto pečování, které někteří nazvali „pečování hlavou“,⁴⁶ náš Pán naprosto nechtěl odsoudit.

17. Co zde odsuzuje, je „pečování srdcem“: úzkostlivé, znepokojující pečování, pečování, které mučí, pečování, které zraňuje duši nebo tělo. Zakazuje pečování, které podle špatné zkušenosti pije krev a vysává ducha, které se už předem bojí bídy, předem nás mučí. Zakazuje jedině to pečování, které otravuje požehnaní dneška strachem z toho, co může přijít zítra, které se nemůže radovat z přítomné hojnosti pro obavy z budoucího nedostatku. Takové pečování není jen bolestivou nemocí, zlou chorobou duše, ale také strašnou urážkou Boha, nejtemnějším hříchem. Je to nesmírná potupa milostivého Panovníka a moudrého Udržovatele všeho a nutně znamená, že Soudce⁴⁷ neučinil všechno dobře.⁴⁸ Znamená, že mu buď chybí moudrost, když neví, co po-

třebujeme, nebo dobrota, když to nezajišťuje pro všechny, kdo mu důvěřují. Chraňte se proto uvažovat tímto způsobem: o nic nebudte úzkostlivě pečliví.⁴⁹ Nezapomínejte se znepokojivými myšlenkami. To je prosté, bezpečné pravidlo – znepokojivé pečování je nedovolené pečování. Pokud je na vás, čiňte všechno s upřímným okem upřeným k Bohu, abyste si opatrovali to, co je dobré přede všemi lidmi.⁵⁰ A potom odevzdejte všechno do lepších rukou: přenechejte celou záležitost Bohu.

18. „Nemějte starost“ tohoto druhu, zneklidňující starost „o svůj život, co budete jíst a co pít, ani o tělo, co budete mít na sebe. Což není život víc než pokrm a tělo víc než oděv?“ Když vám Bůh dal život, větší dar, nedá vám také pokrm, aby jej zachoval? Když vám dal tělo, jak potom můžete pochybovat o tom, že by vám nedal oděv na jeho zahalení? Tím spíše, když se mu odevzdáte a budete mu sloužit celým srdcem. „Pohleďte“, máte to před očima, „na nebeské ptactvo: neseje, nežne, nesklízí do stodol“ a přece nemá v ničem nedostatek, „a přece je váš nebeský Otec živí. Což vy nejste o mnoho cennější?“ Vy, bytosti schopné poznávat Boha? Nemáte větší cenu v Božích očích? Nestojíte na vyšším stupni na stupnici stvoření? „Kdo z vás může o jedinou píď prodloužit svou postavu?“ Jaký užitek potom máte z úzkostných myšlenek? Jsou naprosto neužitečné a zbytečné.

„A o oděv proč si děláte starosti?“ Nešetkáváte se s touto výtkou denně, kamkoli se podíváte? „Podívejte se na polní lilie, jak rostou: nepracují, nepředou – a pravím vám, že ani Šalomoun v celé své nádheře nebyl tak oděn jako jedna z nich. Jestliže tedy Bůh tak obléká polní trávu, která tu dnes je a zítra bude hozena do pece“, posekána, spálena a už není, „neobleče tím spíše vás, malověrní?“ Vás, které stvořil, abyste žili na věky, abyste byli obrazem jeho nepomíjivosti?⁵¹ Jste opravdu malověrní. Jinak byste nepochybovali o jeho lásce a péči ani na okamžik.

19. „Nemějte tedy starost a neříkejte: Co budeme jíst?“, když si nebudeme ukládat poklady na zemi? „Co budeme pít?“ budeme-li sloužit Bohu z celé své síly, bude-li naše oko cele upřeno k němu? „Co si budeme oblékat?“, nepřipodobníme-li se světu a urazíme-li ty, kteří by nám mohli pomoci? „Po tom všem se shánějí pohané“, kteří Boha neznají. Ale vy si jste vědomi toho, že „váš nebeský Otec přece ví, že to všechno potřebujete“. A on vám ukázal neklamnou cestu, jak tím

vším budete trvale zaopatřeni. „Hleďte především jeho království a spravedlnost, a všechno ostatní vám bude přidáno.“

„Hleďte především Boží království.“ Než dáte místo jiné myšlence nebo jinému pečování, necht' je vaší starostí, aby Bůh a Otec našeho Pána Ježíše Krista, který „dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný“,⁵² kraloval ve vašem srdci, zjevil se ve vaší duši, přebýval a vládl zde: aby bořil „všecko, co se v pýše pozvedá proti poznání Boha“ a „vedl do poddanství každou mysl, aby byla poslušná Krista“.⁵³ Necht' jedině Bůh má vládu nad vámi. Necht' kraluje bez soupeře. Necht' má celé vaše srdce a panuje tam sám. Necht' je vaší jedinou touhou, radostí, láskou, tak aby vaše celá bytost mohla neustále volat: „Ujal se vlády Pán Bůh náš všemohoucí.“⁵⁴

20. „Hleďte Boží království a spravedlnost.“ Spravedlnost je ovocem Božího kralování v srdci. A co je spravedlnost jiného než láska? Láska k Bohu a ke všem lidem, plynoucí z víry v Ježíše Krista a působící pokoru myslí, tichost, mírnost, shovívavost, trpělivost, odumírání světu⁵⁵ a správné smýšlení vůči Bohu a člověku. To vede k svatému jednání, k tomu, co je hodné lásky, co má dobrou pověst,⁵⁶ k skutku víry a práci lásky,⁵⁷ které jsou milé Bohu a užitečné člověku.

„Spravedlnost.“ To vše je stále jeho spravedlnost: jeho svobodný dar, udělený nám pro Ježíše Krista spravedlivého,⁵⁸ skrze něhož jedině nám byla získána. A je to jeho dílo: je to on sám, kdo v nás působí mocí Ducha svatého.

21. Budeme-li tento příkaz opravdu zachovávat, pochopíme možná pro místa Písem, která jsme ne vždy jasně chápali. Apoštol Pavel říká v Listu Římanům, když mluví o nevěřících Židech: „Nevědí, že spravedlnost je od Boha, a chtějí uplatnit svou vlastní; proto se spravedlnosti Boží nepodřídili.“⁵⁹ Věřím, že smysl slov je tento: Neznají Boží spravedlnost, nejen spravedlnost Kristovu, imputovanou každému věřícímu, kterou jsou všechny jeho hříchy smazány a on je smířen s Bohem, ale (a to se zde zdá být přiléhavější) neznají vnitřní spravedlnost, svatost srdce, která je zcela příhodně nazvána „spravedlnost Boží“ a je jeho svobodným darem v Kristu a vlastním dílem působeným všemohoucím Duchem.⁶⁰ A protože ji neznali, „chtěli uplatnit svou vlastní spravedlnost“. Chtěli uplatnit onu vnější spravedlnost, kterou lze přiléhavě nazvat „jejich vlastní“, neboť ji Duch Boží ani nepůso-

bil, ani ji nevladl, ani nepřijal. Mohli si ji vytvořit sami svou vlastní přirozenou silou. A když ji vytvořili, byla pachem v jeho chřípí. Když pak v ni doufali, „spravedlnosti Boží se nepodřídili“. Ano, utvrdili se proti víře, kterou jedině jí mohli získat. „Vždyť Kristus je konec zákona, aby spravedlnosti došel každý, kdo věří.“⁶¹ Kristus učinil konec Zákonu, když řekl „dokonáno jest“⁶² – zákonu vnějších obřadů a ceremonií – aby „vedl lepší spravedlnost“⁶³ svou krví, jednou provždy obětovanou, totiž obraz Boží, do duše „každého, kdo věří“.

22. S těmito slovy úzce souvisí apoštolův výrok v Listu Filipským: Všecko „pokládám za nic, abych získal Krista“, bránu do jeho věčného království, „a nalezen byl v něm“, věřící v něho, „nikoli s vlastní spravedlností, která je ze zákona, ale s tou, která je z víry v Krista – spravedlnost z Boha založenou na víře“⁶⁴; „nikoli s vlastní spravedlností, která je ze zákona“, pouhou vnější spravedlností, vnějším náboženstvím, které jsem měl předtím, když jsem doufal, že mě Bůh přijme, protože „jde-li o spravedlnost podle zákona, byl jsem bez úhony“⁶⁵ – „ale s tou, která je z víry v Krista – spravedlnost z Boha založenou na víře“: svatostí srdce, obnovy duše ve všech jejích tužbách, pohnutkách a jejím smýšlení, která je „z Boha“. Je dílem Božím, nikoli lidským, „z víry“, skrze víru v Krista, skrze zjevení Ježíše Krista⁶⁶ v nás a skrze víru v jeho krev,⁶⁷ kterou jedině dostáváme odpuštění hříchů a podíl mezi těmi, kdo jsou posvěceni.⁶⁸

23 „Hleďte především“ toto „jeho království“ ve svém srdci, tuto „spravedlnost“, která je darem a dílem Božím, Boží obraz obnovený ve vaší duši – „a všechno ostatní“ bude vám přidáno: všechno co potřebujete pro tělo, v takové míře, jakou Bůh uzná za nejvhodnější pro šíření jeho království. To „bude přidáno“ hojně a vrchovatě. Hledáte-li Boží pokoj a lásku, pak nenajdete jenom to, co právě hledáte, království, které je neměnné, ale také to, co nehledáte, ne samo o sobě, ale ve spojení s tím prvním. Na cestě do království najdete všechny vnější věci, pokud vám jsou ku prospěchu. Tuto péči Bůh vzal na sebe: všechnu svou starost vložte na něj.⁶⁹ On zná vaše potřeby a neopomene vám dát vše, co potřebujete.

24. „Nedělejte si tedy starost o zítřek.“ Nejen nedělejte si starost s ukládáním pokladů na zemi, jak rozmnožovat světské statky, nedělejte si starost jak si opatřit více potravy než můžete sníst, více oděvů než můžete obléci, nebo více peněz než potřebujete den ze dne na

prosté, rozumné účely. Ale nedělejte si úzkostlivou starost ani o ty věci, které jsou naprosto nutné pro tělo. Netrapte se teď myšlenkou co budete dělat v daleké budoucnosti. Možná, že k tomu ani nedojde, nebo se vás to nebude týkat – možná do té doby budete mít všechno vlnobití za sebou a přistanete na věčnosti. Všechny tyto vzdálené výhledy se netýkají vás, kteří jste jenom stvořením jednoho dne.⁷⁰ Co máte, přesně řečeno, společného se „zítkem“? Proč se zbytečně znepokojujete? Bůh vám dnes obstará to, co je nutné k životu, který vám dal. To stačí. Odevzdejte se do jeho rukou. Budete-li žít další den, postará se o vás také.

25. Především však nedělejte z pečování o budoucnost záminku pro zanedbávání přítomných povinností. To je nejzhoubnější způsob „starosti o zítřek“. A jak je mezi lidmi běžný! Mnozí, které povzbuzujeme, aby si zachovali neporušené svědomí,⁷¹ aby se zdržovali všeho, o čem jsou přesvědčeni, že to je zlé, se neostýchají odpovědět: „Jak potom máme žít? Nemáme se starat o sebe a o svou rodinu?“ A to považují za dostatečný důvod, aby pokračovali ve vědomém, záměrném hříchu. Říkají a snad si i myslí, že by sloužili Bohu nyní, kdyby nehrozilo nebezpečí, že by poznenáhlu ztratili svůj chléb. Připravovali by se na věčnost, ale bojí se, že se jim nedostanou nutné životní potřeby. Tak slouží ďáblu za skývu chleba, řítí se do pekla ze strachu před nedostatkem. Odhazují svou ubohou duši, aby jednou neměli nedostatek toho, co potřebují pro své tělo.

Není divu, že lidé, kteří takovým způsobem vezmou Bohu celou věc z rukou, jsou často zklamáni právě tím, co hledají, že odvrhujíce nebe, aby si zajistili pozemské věci, ztrácejí jedno a nezískávají druhé. Žárlivý Bůh to ve své moudré prozřetelnosti trpí. Takže ti, kdo nechtějí svou starost vložit na Boha,⁷² kdo pro starost o časné věci mají malý zájem o věci věčné, ztrácejí podíl, který si zvolili. Na všem co podnikají, je vidět kletba: cokoli činí, nic se jim nedaří. Když opustili Boha kvůli světu, ztrácejí, co hledali i co nehledali. Přicházejí o Boží království a jeho spravedlnost a ani to ostatní jim není přidáno.

26. Je ještě jiný způsob „starosti o zítřek“, který tato slova také zakazují. Je možné starat se nesprávným způsobem i vzhledem k duchovním věcem, a sice být tak starostliví, co se časem může přihodit, že zanedbáváme, co se od nás žádá nyní. Jak nepozorovaně do toho sklouzáváme, nejsme-li neustále bedliví k modlitbám!⁷³ Jak často jsme

unášeni něčím jako sněním s otevřenýma očima,⁷⁴ kdy si promítáme plány pro vzdálenou budoucnost a kreslíme ve své obrazotvornosti nádherné scény! Říkáme si, kolik dobra vykonáme, až budeme na takovém místě, nebo až nastane taková situace! Jak budeme užiteční, jak budeme oplývat dobrými skutky, až se dostaví příznivější okolnosti! Jak jednou budeme opravdově sloužit Bohu, až jednou ta která překážka bude odklizená z cesty!

Nebo snad teď propadáte trudnomyslnosti: Bůh jako by před vámi skrýval svou tvář. Vidíte jen malý záblesk světla jeho tváře, neokoušíte jeho spasitelnou lásku. V takovém stavu myslí je přirozené prohlásit: „Jak budu chválit Boha, až rozjasní nad mou duší svou tvář!“⁷⁵ Jak budu povzbuzovat druhé aby ho chválili, až jeho láska bude vylita do mého srdce!⁷⁶ Pak učiním to a ono: budu mluvit o Bohu na všech místech, nebudu se stydět za evangelium Kristovo.⁷⁷ Pak budu vykupovat čas,⁷⁸ budu využívat do krajnosti každou hřivnu, kterou jsem dostal.“ Nevěř tomu. Nebudeš to dělat potom, když to neděláš teď. „Kdo je věrný v nejmenší věci“, ať to je cokoliv, ať to jsou velké záležitosti nebo bázeň Boží či láska k Bohu, „je věrný také ve velké“.⁷⁹ Jestliže nyní ukrýváš jednu hřivnu, budeš jich potom ukrývat pět.⁸⁰ To znamená, budou-li ti kdy svěřeny a je málo důvodů očekávat, že kdy budou. Neboť „kdo má“, kdo užívá co má, „tomu bude dáno a bude mít ještě víc; ale kdo nemá“, to znamená neužívá milost, kterou už přijal, ať ve větší nebo menší míře, „tomu bude odňato i to, co má“.⁸¹

27. A „nedělejte si starost“ o zítřejší pokušení. To je také nebezpečná léčka. Nemysli si: „Až takové pokušení přijde, co učiním, jak obstojím? Cítím, že nemám sílu k odporu, že nejsem schopen přemoci tohoto nepřítel.“ To je naprosto pravda: teď nemáte sílu, kterou teď nepotřebujete. V této chvíli nejste schopni přemoci nepřítel, a on na vás v této chvíli nedoléhá. S milostí, kterou máte teď, byste nemohli odolat pokušením, která nemáte. Ale až pokušení přijde, přijde také milost. Ve větších zkouškách budete mít větší sílu. Když se rozmnoží utrpení, rozmnoží se stejnou měrou také Boží útěcha.⁸² Takže v každé situaci vám bude Boží milost stačit.⁸³ On nedopustí, abyste dnes „byli podrobeni zkoušce, kterou byste nemohli vydržet, nýbrž se zkouškou vám připraví i východisko“.⁸⁴ „Tvá síla ať provází všechny tvé dny.“⁸⁵

28. „Zítřek“ proto „bude mít své starosti.“ To znamená, až zítřek při-

jde, potom na něj myslí. Žij dnešku. Vážně se snaž využít přítomnou chvíli. Ta je tvoje a je vším, co máš. Minulost je jako nic, jako by nikdy nebyla. Budoucnost pro tebe není ničím. Není tvoje, možná ani nebude. Nejsi závislý na tom, co teprve přijde, neboť „nevíš, co den zrodí“.⁸⁶ Proto žij dnes, neztrácej ani hodinu, využij tuto chvíli, neboť to je tvůj díl. Komu je známo všechno „dřív než byl stvořen svět“⁸⁷ nebo „co pod sluncem nastane po něm“?⁸⁸ Kde jsou nyní generace, které byly od počátku světa? Zmizely, upadly v zapomenutí. Byly, žily ve své době, byly smeteny se země jako listí se stromů.⁸⁹ Rozpadly se v prach. Další a další pokolení následovala a pak „se přidala k pokolení svých otců, kteří“ už „nikdy nezahlednou světlo“.⁹⁰ Nyní jsi na zemi na řadě ty. „Raduj se, jinochu, ze svého mládí.“⁹¹ Raduj se z nynějších okamžiků,⁹² raduj se z toho, jehož „léta nikdy neustanou“.⁹³ Nechť tvé oko je nyní upřeno k němu, u něhož „není proměny ani střídání světla a stínu“.⁹⁴ Dej mu nyní své srdce, neodcházej od něho nyní, buď nyní svatý, jako on je svatý.⁹⁵ Nyní se uchop požehnané příležitosti a konej jeho milou a dokonalou vůli.⁹⁶ Nyní „všecko odepiš, abys získal Krista“.⁹⁷

29. S radostí dnes snášeš vše pro jeho jméno, cokoli tento den na tebe dopustí. Nemysli na zítřejší starosti. „Každý den má dost vlastního trápení.“ Trápení to je, mluvíme-li po způsobu lidí, ať jde o potupu nebo bídu, bolest nebo nemoc. Ale v Boží mluvě je všechno požehnáním: „Vlídna jsou ta slova“,⁹⁸ která připravila Boží moudrost a která jsou různě rozdělena mezi jeho dítky podle různých neduhů jejich duše. A on dává každý den dostatečně pro ten den, podle potřeby a síly nemocného. Jestliže tedy dnes saháš po tom, co náleží zítřku, jestliže to připojuješ k tomu, co už ti je dáno, pak toho je víc, než uneseš: je to cesta ne k uzdravení, ale k záhubě tvé vlastní duše. Vezmi si proto jen tolik, kolik ti dává dnes: dnes čiň a snášeš jeho vůli. Dnes odevzdej sebe, své tělo, svou duši a svého ducha Bohu skrze Krista Ježíše; nežádej nic jiného, než aby Bůh byl oslaven ve všem co jsi, co činiš, co snášíš; nechtěj nic než znát Boha a jeho Syna Ježíše Krista skrze věčného Ducha; neusiluj o nic, než abys ho miloval, sloužil mu a radoval se v něm v tuto hodinu a po celou věčnost!

Nyní pak Bohu Otci, který stvořil mne a celý svět, Bohu Synu, který vykoupil mne a všechno lidstvo, Bohu Duchu svatému, který posvěcuje mne a Boží vyvolený lid, buď čest a chvála, sláva a panství na věky věků! Amen.

Poznámky

- ¹ Viz Ř 10,2
- ² 2Kr 17,27
- ³ Srv. 2Kr 17,29
- ⁴ 2Kr 17,34n.39
- ⁵ Viz Ef 1,18
- ⁶ L 4,8
- ⁷ Dt 7,4
- ⁸ Byl to Milton, který založil tradici, že Mamon je jméno syrského božstva (*Ztracený ráj*, I. 678–751; II. 228–83), což nelze doložit. Původ výrazu je neznámý, s největší pravděpodobností je odvozen od hebr. »'-m-n« „to na co člověk spoléhá“ (viz ThWNT, sv. 4, 390nn).
- ⁹ 2K 5,19
- ¹⁰ Viz J 15,5
- ¹¹ Viz Ž 32,7 Kral.
- ¹² Viz Ž 27,6 Kral.
- ¹³ Mk 12,30
- ¹⁴ Viz Pís 5,10
- ¹⁵ Aurelius Augustinus, *O obci Boží*, VIII. 17: „*religionis summa sit imitari quam colis*“? Není-li to toto místo, pak zůstává „dávný otec“ neidentifikován.
- ¹⁶ Viz Ef 4,23
- ¹⁷ Viz J 4,24
- ¹⁸ 1J 4,8.16
- ¹⁹ Viz L 6,36
- ²⁰ Viz Ž 145,9
- ²¹ Viz 1K 6,20
- ²² Srv. L 12,15
- ²³ Iz 36,6
- ²⁴ Srv. apokryfní knihu *Sírachovec* 2,12.
- ²⁵ Viz Gn 24,49
- ²⁶ Viz 1Kr 18,21
- ²⁷ Viz Gn 15,1
- ²⁸ Srv. Mk 10,24
- ²⁹ Viz 1Tm 5,8
- ³⁰ Viz 1Tm 4,10; 6,17
- ³¹ Viz Ga 6,14
- ³² Srv. 1J 2,15
- ³³ Viz Ko 3,2
- ³⁴ Viz L 6,36
- ³⁵ Viz Ř 12,2
- ³⁶ Viz 1K 15,49
- ³⁷ Viz Ef 4,23
- ³⁸ Viz 1K 15,49
- ³⁹ Viz J 8,44 Kral.
- ⁴⁰ Viz L 4,8
- ⁴¹ Srv. Ř 12,11 Kral.
- ⁴² 2Te 3,12
- ⁴³ Srv. Ř 13,8
- ⁴⁴ Srv. Ř 12,17 Kral.
- ⁴⁵ 1Tm 2,3
- ⁴⁶ Pramen tohoto citátu ještě nebyl nalezen.
- ⁴⁷ Viz Gn 18,25
- ⁴⁸ Viz Mk 7,37
- ⁴⁹ Viz Fp 4,6 Kral.
- ⁵⁰ Viz Ř 12,17 Kral.
- ⁵¹ Apokryfní *Kníha moudrosti* 2,23.
- ⁵² J 3,16
- ⁵³ 2K 10,5
- ⁵⁴ Zj 19,6
- ⁵⁵ Viz Ko 3,12 a Ga 5,22n
- ⁵⁶ Viz Fp 4,8
- ⁵⁷ Viz 1Te 1,3 Kral.
- ⁵⁸ Viz 1J 2,1

- 61 *Ř 10,3*
- 60 Při tomto odmítání jakékoli vlastní spravedlnosti člověka Wesley nepřímo argumentuje reformačním *sola fide*, spojuje je však, jako ostatně vždy, se svatostí života.
- 61 *Ř 10,4*
- 62 *J 19,30*
- 63 Srv. *Žd 7,19* Kral.
- 64 *Fp 3,8n*
- 65 *Fp 3,6*
- 66 Viz *Ga 1,12* Kral.
- 67 Viz *Ř 3,25* Kral.
- 68 Viz *Sk 20,32*
- 69 Viz *1Pt 5,7*
- 70 Pindar, *Pythijské ódy*, VIII. 95.
- 71 Viz *Sk 24,16*
- 72 Viz *1Pt 5,7*
- 73 Viz *1Pt 4,7* Kral.
- 74 Viz Diogenes Laertius, *Životy* V. 18, kde se praví o Aristotelovi, že mluvil o naději jako o snění s otevřenými očima.
- 75 Srv. *Nu 4,25*
- 76 Srv. *Ř 5,5*
- 77 Srv. *Ř 1,16*
- 78 Srv. *Ef 5,16* Kral.
- 79 *L 16,10*
- 80 Viz *Mt 25,18*
- 81 *Mt 13,12*
- 82 Viz *2K 1,5*
- 83 Viz *2K 12,9*
- 84 *1K 10,13*
- 85 *Dt 33,25*
- 86 *Př 27,1*
- 87 Srv. apokryfní knihu *Sírachovec 23,20*.
- 88 *Kaz 6,12*
- 89 Srv. Homér, *Ilias* VI. 146.
- 90 Srv. *Ž 49,20*
- 91 *Kaz 11,9*
- 92 Srv. A. Augustinovy úvahy nad časem ve *Vyznáních*, XI. 11–31.
- 93 *Žd 1,12*
- 94 *Jk 1,17*
- 95 Viz *1Pt 1,15n*
- 96 Viz *Ř 12,2*
- 97 Srv. *Fp 3,8*
- 98 Srv. *Ž 141,6*, kde ve znění *Book of Common Prayer* je doslova: „je to vzácný balzám“.

30. Kázání našeho Pána na hoře

Výklad desátý

Nesudte, abyste nebyli souzeni. Neboť jakým soudem soudíte, takovým budete souzeni, a jakou měrou měříte, takovou Bůh naměří vám. Jak to, že vidíš třísku v oku svého bratra, ale trám ve vlastním nepozoruješ? Anebo jak to, že říkáš svému bratru: „Dovol, ať ti vyjmu třísku z oka“ – a ble, trám ve tvém vlastním oku! Pokrytče, nejprve vyjmi ze svého oka trám, a pak teprve prohlédneš, abys mohl vyjmout třísku z oka svého bratra.

Nedávejte psům, co je svaté. Nebázejte perly před svině, nebo je nobama zašlapou, otočí se a roztrhají vás.

Proste, a bude vám dáno; hledejte, a naleznete; tlučte, a bude vám otevřeno. Neboť každý, kdo prosí, dostává, a kdo hledá, nalézá, a kdo tluče, tomu bude otevřeno. Což by někdo z vás dal svému synu kámen, když ho prosí o chléb? Nebo by mu dal hada, když ho poprosí o rybu? Jestliže tedy vy, ač jste zlí, umíte svým dětem dávat dobré dary, čím spíše vás Otec v nebesích dá dobré těm, kdo ho prosí!

Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jednejte s nimi; v tom je celý Zákon i Proroci.

Mt 7,1–12

1. Náš požehnaný Pán dokončil nejdůležitější část svého výkladu, když předložil souhrn pravého náboženství, pečlivě zajištěný proti takovým výkladům lidí, které chtějí zbavit Boží slovo účinnosti; dále stanovil pravidla pro správný úmysl, který máme mít při všech vnějších skutcích, a nyní ukáže na hlavní překážky tohoto náboženství a zakončí vše příhodnou aplikací.

2. V páté kapitole popsal náš velký Učitel celé vnitřní náboženství v jeho různých oblastech. Předložil nám zde ty rysy duše, které vytvářejí pravé křesťanství, smýšlení, jež je obsaženo ve svatosti, „bez níž nikdo nespátří Pána“, ¹ sklony, které když plynou ze správného pramene, z živé víry v Boha skrze Ježíše Krista, jsou skutečně a ve své podstatě dobré a Bohu milé. V šesté kapitole ukázal, jak všechny naše skutky, i ty, které svou podstatou jsou neutrální, se stanou svatými a dobrými a Bohu milými, když plynou z čistého a svatého úmyslu. Cokoli činíme bez něj, říká, nemá žádnou cenu před Bohem, kdežto

kterékoli vnější činy obětujeme Bohu, ty pak mají velkou cenu v jeho očích.

3. V první části této kapitoly ukazuje nejběžnější a nejzřejmější překážky této svatosti. V druhé části nás pak různým způsobem nabádá, abychom je všechny překonávali a získali cenu, kterou je naše vznešené povolání.²

4. První překážka, před kterou nás varuje, je souzení. „Nesudte, abyste nebyli souzeni.“ Nesudte druhé, abyste nebyli souzeni Pánem, abyste nesvolávali trest na svou hlavu. „Neboť jakým soudem soudíte, takovým budete souzeni, a jakou měrou měříte, takovou Bůh naměří vám“ – jasné a spravedlivé pravidlo, kterým vám Bůh dovoluje, abyste si sami určili, jakým způsobem s vámi má jednat ve velkém dni soudu.

5. Neexistuje chvíle v našem životě, neexistuje doba od hodiny, kdy jsme prvně činili pokání a uvěřili evangeliu, až když dojdeme dokonalosti v lásce,³ kdy by tato výstraha nebyla nutná pro každé Boží dítě. Příležitostí k souzení totiž nikdy není nedostatek. A pokušení k tomu je bezpočet, mnohá jsou tak lstivě maskována, že upadneme do hříchu, než vůbec tušíme nebezpečí. A škody tím způsobené jsou nepopsatelné: vždy jimi trpí ten, kdo soudí druhého; zraňuje tak vlastní duši a vystavuje se spravedlivému Božímu soudu. A navíc také ti, kdo jsou souzeni, jejichž ruce klesly, kdo jsou oslabeni a zdrženi ve svém putování, ne-li úplně vyhozeni z cesty a uvrženi zpět do záhuby. Jak často, když tento „jedovatý kořen rozbují“, pak „nakazí mnohé“,⁴ čímž cesta pravdy je v opovržení⁵ a drahé jméno, které neseme, zlehčováno.

6. A přece se nezdá, že náš Pán tuto výstrahu určil jenom nebo především Božím dětem, ale spíše také dětem světa, lidem, kteří Boha neznají. Ti jenom slyší o lidech, kteří nejsou ze světa, kteří následují výše popsané náboženství, kteří se snaží být pokorní, opravdoví, laskaví, milosrdní a mít čisté srdce, kteří vážně usilují o svaté ctnosti, jichž ještě nedosáhli, a očekávají je tak, že prokazují dobro všem a trpělivě snášejí zlo. Kdo jde tak daleko, ten nemůže zůstat skrytý jako „město ležící na hoře“.⁶ A proč ti, kdo vidí jejich „dobré skutky“, nevzdávají „slávu jejich Otcí v nebesích“?⁷ Jakou mají výmluvu, že nejdou v jejich stopách? Že nenapodobují jejich příklad a nejsou jejich následovníky, jako oni jsou následovníky Krista?⁸ Proč odsuzují ty, které by měli následovat, jenom proto, aby měli výmluvu pro sebe? Tráví svůj

čas tím, aby hledali chyby svých bližních, místo aby napravovali své vlastní. Tolik se zaměstnávají tím, že jiní sešli z cesty, že sami na ni nikdy nevstoupí, nebo alespoň na ní nepokročí kupředu, nikdy nedojdou dál než k mrtvé formě zbožnosti bez její moci.⁹

7. Spíše tedy těmto lidem praví náš Pán: „Jak to, že vidíš třísku v oku svého bratra“, slabosti, omyly, nerozum, mdloby Božích dítek, „ale trám ve vlastním oku nepozoruješ?“ Nepozoruješ odsouzeníhodnou nekajícnost, satanskou pýchu, zlořečenou svévoli, modloslužebné milování světa, které je v tobě a činí z tvého života ohavnost před Hospodinem. Nadevše pak, s jak netečnou nedbalostí a lhotejností tančíš na pokraji pekla? A „jak to“, s jakým půvabem, s jakou roztomilostí či skromností „říkáš svému bratru: Dovol, ať ti vyjmu třísku z oka“ – přehnanou horlivost pro Boha, krajní sebezapírání, přílišné vzdalování se světskému pečování a zaneprázdnění; touhu být ve dne v noci na modlitbě nebo naslouchat slovům věčného života – „a hle, trám ve vlastním oku!“ Ne tříska jako některá z těchto. „Pokrytče!“, který předstíráš péči o druhé a nemáš péči o vlastní duši, který ukazuješ horlivost pro Boží věc, zatímco Boha ve skutečnosti ani nemiluješ, ani se ho nebojíš. „Nejprve vyjmi ze svého oka trám.“ Vyjmi trám nekajícnosti. Poznej sám sebe. Poznej a viz, že jsi hříšník. Poznej, že tvé nitro je zdroj zhouby,¹⁰ žes odpadl a zvrhl se¹¹ a že hněv Boží na tobě zůstává.¹² Vyjmi trám pýchy. Pojmi k sobě ošklivost. Klesni do prachu a popela. Buď ve svých očích stále menší, ubožejší, poníženější a ohavnější. Vyjmi trám svévole. Uč se, co znamená: „Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe.“ Zapři sebe a nes každého dne svůj kříž.¹³ Nechť tvá duše volá: „Sestoupil jsem z nebe“ (neboť tak tomu je, ty neumírající duchu, ať to víš nebo nevíš), „ne abych činil vůli svou, ale abych činil vůli toho, který mě poslal“.¹⁴ Vyjmi trám milování světa. Nemiluj svět ani to, co je ve světě.¹⁵ Buď ukřižován pro svět a svět ukřižován pro tebe.¹⁶ Svět pouze *používej* jako prostředek, ale *raduj se* v Bohu. Hledej všechno štěstí v něm. Především však vyjmi velký trám, netečnou nedbalost a lhotejnost. Opravdově uvaž, že „jen jednoho je třeba“,¹⁷ to jedno, na něž jsi sotva pomyslel. Věz a znej, že jsi ubohý, hnusný, hříšný červ, třesoucí se nad velkou propastí! Co jsi? Hříšník zrozený k tomu, aby zemřel, list hnaný větrem, opar určený k tomu, aby se rozplynul, který se objeví, rozplyne ve vzduchu a zmizí. Uvědom si to. „A pak teprve prohlédneš, abys mohl vyjmout třísku z oka

svého bratra.“ Potom, až budeš zbaven starostí o vlastní duši, poznáš, jak máš napravit svého bratra.

8. Ale jaký je vlastní význam slov „nesudte“? Jaké je *souzení*, které se tu zakazuje? Není to totéž jako pomluva, ač se s ní často spojuje. Pomluva znamená vyprávění něčeho zlého o nepřítomné osobě, kdežto souzení se může stejně vztahovat na nepřítomné jako na přítomné. Ani to nutně nemusí znamenat zlé mluvení, ale může to být *zlé pomyšlení* o druhém. Ne že by každé zlé pomyšlení o druhém bylo souzením, které náš Pán odsuzuje. Vidím-li, že někdo loupí a vraždí, nebo slyším-li, jak se rouhá Bohu, nemohu se zdržet zlého pomyšlení o lupiči nebo vrahu. To však ještě není zlé souzení, není v tom žádný hřích ani nic, co by bylo v rozporu s upřímností.

9. Souzení, které se tu zavrhuje, je pomyšlení na druhého jinak než v lásce, a to může být různého druhu. Předně můžeme myslet na druhého, abychom na něho svalovali vinu, když je nevinný. Můžeme mu přičítat (alespoň v duchu) věci, kterými se neprovinil – slova, která nikdy neřekl, nebo skutky, které nikdy neudělal. Nebo si můžeme myslet, že *způsob* jeho jednání byl špatný, ač ve skutečnosti špatný nebyl. A i když ho právem nemůžeme vinit z ničeho, ani z nějaké věci nebo ze způsobu jednání, můžeme se domnívat, že měl nedobry *úmysl*, a proto ho odsuzovat, zatímco ten, který zkoumá srdce, vidí jeho sprostnost a upřímnost.¹⁸

10. Můžeme se však dopustit hříchu souzení nejen odsuzováním nevinného, nýbrž za druhé také odsuzováním viníka v daleko větší míře, než si zaslouhuje. Tento druh odsuzování je také prohřeškem proti spravedlnosti stejně jako proti milosrdenství a od takového prohřešku nás nemůže zachránit nic jiného než silná a upřímná láska. Bez ní jsme ochotni předpokládat o člověku provinilém, že se provinil víc než tomu je ve skutečnosti. Podceňujeme to, co na něm je dobrého. Ba, nechceme se dát přesvědčit, že by na tom, na kom jsme zjistili něco zlého, mohlo být také něco dobrého.

11. To vše ukazuje zřejmý nedostatek lásky, která *ou logizetai kakon, nepočítá křivdy*,¹⁹ nikdy nečiní nespravedlivý nebo nelaskavý závěr z jakýchkoli předpokladů. Láska neodvozuje z jednoho pádu člověka do zjevného hříchu, že by se ho dopouštěl stále, že se prohřešuje ze zvyku. A jestliže se provinil ze zvyku jednou, láska z toho nevyvozuje, že by tomu tak bylo stále, tím méně že provinil-li se nyní, by

také byl vinen jinými hříchy. Všechno takové zlé usuzování patří k hříšnému souzení, před nímž nás náš Pán zde varuje a kterému se musíme co nejvíce snažit vyhnout, milujeme-li Boha a svou vlastní duši.

12. Ale i když neodsuzujeme nevinného ani vinného více, než si zasluhují, ani potom jsme ještě nevyvázli z léčky. Je tu ještě třetí druh hříšného souzení, které znamená odsuzování člověka bez dostatečných důkazů. Ať jsou skutečnosti, které předpokládáme, sebe pravděpodobnější, přece nás to nezbavuje viny. Nesmíme je totiž předpokládat, nýbrž je musíme dokázat, a dokud nejsou dokázány, nesmíme soudit. Pravím, dokud nejsou dokázány, jinak nás nic neomlouvá, i když skutečnosti připouštějí možnost důkazu, pokud tento důkaz není podán před vyslovením soudu a pokud jsme jej nesrovnali se svědectvím druhé strany. Není pro nás omluvy, ani když vyslovíme soud dříve, než obviněný měl možnost se hájit. Dokonce i Žid by nám mohl dát lekci spravedlnosti bez ohledu na milosrdenství a bratrskou lásku. „Odsoudí náš zákon někoho“, říká Nikodém, „aniž ho napřed vyslechne a zjistí, čeho se dopustil?“ (*J 7,51*). Ba i pohan prohlásil, když přední Izraelci žádali odsouzení jeho vězně, že „Římané nemají ve zvyku odsoudit člověka, dokud není postaven před žalobce a nedostane možnost hájit se proti jejich obvinění“.²⁰

13. Jistě bychom neupadli do hříšného odsuzování, kdybychom jenom dbali pravidla, které jiný z pohanských Římanů předkládá jako měřítko své praxe. „Jsem tak dalek toho“, říká, „abych lehkovážně věřil důkazu každého člověka nebo kteréhokoli člověka proti druhému, že ani hned neuvěřím důkazu, který člověk podá sám proti sobě. Vždy mu poskytnu druhou možnost, aby o tom přemýšlel a aby se také poradil“ (Seneca).²¹ Ty, který si říkáš křesťan, jdi a učiň též, aby pohané nepovstali a neusvědčili tě v onen den.²²

14. Jak málo bychom odsuzovali nebo soudili jeden druhého, anebo alespoň jak brzy by toto zlo bylo vymýceno, kdybychom jednali podle tohoto jasného a zřetelného pravidla, kterému nás náš Pán učil: „Když tvůj bratr zhřeší proti tobě“ (nebo když slyšíš nebo se domníváš, že zhřešil), „jdi a pokárej ho mezi čtyřma očima.“ To je první krok, který máš učinit. „Nedá-li si říci, přiber k sobě ještě jednoho nebo dva, aby ústy dvou nebo tří svědků byla potvrzena každá výpověď.“ To je druhý krok. „Jestliže ani je neuposlechne, oznam to církvi,“²³ buďto jejím

správčům nebo celému sboru. Učinil jsi, co ti bylo možné. Potom už na to nemysli, ale přenechej celou věc Bohu.

15. Avšak dejme tomu, že jsi z Boží milosti „vyjmul ze svého oka trám“ a nyní jasně „vidíš třísku nebo trám v oku svého bratra“. Dej si pozor, abys sám neutrpěl, když se mu budeš snažit pomoci. Proto „nedávejte psům, co je svaté“. Nezařazujte nikoho lehkovážně do této skupiny. Ukáže-li se však jasně, že toto jméno zasluhují, pak „neházejte perly před svině“. Dejte si pozor na horlivost bez pravého poznání,²⁴ neboť to je další velká překážka na cestě těch, kdo chtějí být „dokonalí, jako je dokonalý jejich nebeský Otec“.²⁵ Ti, kdo po tom touží, nemohou si přát nic jiného, než aby celé lidstvo mělo účast na společném požehnání. A když sami máme napřed podíl na nebeském daru, na Boží „přesvědčenosti o věcech, jichž nevidíme“,²⁶ pak se divíme, že všechno lidstvo nevidí věci, které vidíme tak jasně, a nepochybujeme o tom, že máme otvírat oči všech, s nimiž se stýkáme. Proto neodkladně svědčíme všem, které potkáváme, a snažíme se jim otvírat oči, ať nás přijímají nebo ne. A nemáme-li přitom úspěch, trpíme tím často duševně. Aby nás náš Pán uchránil před plýtváním silami, přidává tuto výstrahu (potřebnou pro všechny, zejména však pro ty, kdo nyní hoří první láskou): „Nedávejte psům, co je svaté. Neházejte perly před svině, nebo je nohama zašlapou, otočí se a roztrhají vás.“

16. „Nedávejte psům, co je svaté.“ Nemyslete si však, že by někdo zasluhoval toto pojmenování, pokud nemáte jasný a bezpečný důkaz, který nelze vyvrátit. Teprve je-li jasně a nesporně prokázáno, že to jsou nesvatí a zlí lidé, nejen cizí, ale nepřátelští Bohu, všeliké spravedlnosti a svatosti pravdy,²⁷ pak jim „nedávejte, co je svaté“, *to hagion*, svatou věc, s důrazem tak nazvanou. Svaté, vlastní nauky evangelia, které „po věky a po celá pokolení byly skryty“²⁸ a jsou nám nyní učiněny známými jedině zjevením Ježíše Krista a vnuknutím Ducha svatého, nesmí být vydány všanc lidem, kteří ani neslyšeli, že jest Duch svatý.²⁹ Vyslanci Kristovi je nemohou nehlásat ve velkém shromáždění, kde snad jsou někteří z těchto lidí přítomni. Musíme mluvit, ať lidé poslouchají nebo ne.³⁰ To však neplatí o jednotlivých křesťanech. Ti nemají tuto vznešenou povinnost, ani nejsou vázáni předkládat tyto velké a slavné pravdy těm, kdo jim odporují a kdo se rouhají, kdo proti nim mají zakořeněné nepřátelství. Ne, nemusí tak činit, ale raději je vést, pokud toho jsou schopni. Nezačínajte s nimi rozmluvu o odpuštění

hříchů a daru Ducha svatého, ale mluvte s nimi jejich způsobem a podle jejich zásad. S racionalistickým, ctihodným, nespravedlivým epikurejcem hovoř „o spravedlnosti a zdrženlivosti a o budoucím soudu“.³¹ To je nejpravděpodobnější cesta, jak by „Felix pocítil úzkost“.³² Schovej si vyšší věci pro lidi s vyššími cíli.

17. „Neházejte perly před svině.“ Buďte velice opatrní, než někoho takto odsoudíte. Jestliže však skutečnost je jasná a nesporná, je-li mimo jakoukoli diskusi, jestliže se svině ani nesnaží maskovat, ale spíše si libuje ve své špíně, nepředstírá čistotu srdce nebo života, ale s ctihostí dělá hanebné věci,³³ pak „neházejte perly před“ ně. Nemluvte s nimi o tajemstvích království, o tom, „co oko nevidělo a ucho neslyšelo“³⁴; protože nemají jinou známost, nemají duchovní vnímavost, nemohou to vůbec pochopit. Nemluvte jim o „vzácných a převelikých zaslíbeních“,³⁵ která nám Bůh ve svém milovaném Synu dal. Jakou představu o tom, že jsme se „stali účastnými božské přirozenosti“ mohou mít ti, kdo se ani nesnaží, aby „unikli zhoubě, do níž svět žene jeho zvrácená touha“³⁶? Kolik vědomostí má svině o perlách a kolik v nich má zalíbení, tolik zalíbení pro hlubiny Boží,³⁷ tolik známosti evangelia mají ti, kdo jsou pohříženi do bahna tohoto světa, do světských radovánek, žádostí a světského pečování. „Neházejte“ tyto „perly před“ ně, „nebo je nohama zašlapou“, nebo úplně pohrdnou tím, čemu nemohou rozumět, a budou mluvit zle o věcech, které neznají. Ne, to by pravděpodobně nebyla jediná nesnáz, která by následovala. Nebylo by divu, kdyby se podle své povahy „otočily a roztrhaly vás“, kdyby vám odplatili zlem za dobro, zlořečením za žehnání a nenávisť za vaši dobrou vůli. Takové je nepřátelství tělesného smýšlení proti Bohu³⁸ a všem Božím věcem. Takové je jednání, které od nich musíte čekat, když nabídnete neodpuštělnou urážku, jakou pro ně je úsilí o záchranu jejich duše od smrti,³⁹ o jejich vyrvání z plamenů jako ohařek.⁴⁰

18. A přece si ještě nemusíte zoufat ani nad těmi, kteří nyní „se otáčejí a trhají vás“. Jestliže totiž všechny vaše argumenty a všechna vaše přemlouvání selžou, zbývá ještě jiný prostředek. Cokoli si žádáte nebo potřebujete, ať pro druhé nebo pro sebe, „proste, a bude vám dáno; hleďte, a naleznete; tlučte, a bude vám otevřeno“. Zanedbávání tohoto prostředku je třetí velká překážka svatosti. „Nemáte, protože neprosíte.“⁴¹ Jak tiší a šlechetní, jak pokorní srdcem, jak plní lásky

k Bohu a člověku jste mohli být dnes, kdybyste byli prosili! Kdybyste byli „v modlitbách vytrvalí“.⁴² Proto alespoň teď „proste, a bude vám dáno“. „Proste“, abyste mohli plně okoušet a dokonale praktikovat celé náboženství, které náš Pán zde tak nádherně popsals. Potom „vám bude dáno“, abyste byli svatí, jako on je svatý, v srdci a v celém způsobu života.⁴³ „Hleďte“ tak, jak to nařídil, zpytováním Písem, slyšením jeho slova, uvažováním nad ním, postem, účastí na večeri Páně, a jistě „naleznete“. Najdete drahocennou perlu,⁴⁴ najdete víru, která přemáhá svět,⁴⁵ pokoj, jaký nemůže dát svět,⁴⁶ lásku, která je závdavkem vašeho dědictví.⁴⁷ „Tlučte“: pokračujte na modlitbě a na všech ostatních cestách Páně. Neumdlévejte ve své mysli. Běžte k cíli.⁴⁸ Nedejte se odbýt. Nepusťte ho, dokud vám nepožehná.⁴⁹ A brána milosrdenství, svatosti, nebes „bude vám otevřená“.

19. Ze soucitu k našemu tvrdému srdci, které je tak neochotné věřit Boží dobrotě, rozšiřuje náš Pán tuto myšlenku a opakuje a zdůrazňuje, co řekl: „Neboť každý“, praví, „kdo prosí, dostává“, takže nikdo nemusí přijít o požehnání; „a kdo hledá“, dokonce každý, kdo hledá, „nalézá“ Boží lásku a obraz; „a kdo tluče“, každému, kdo tluče, budou brány spravedlnosti otevřeny.⁵⁰ Nikdo tedy nemá být malomyslný, že by prosil nebo hledal nebo tloukl zbytečně. Jenom nezapomínej „stále se modlit“, hledat, tlouci, „a neochabovat“.⁵¹ Potom se zaslíbení vyplní. Je pevné jako sloupy nebes. Ano, více než pevné, neboť nebe a země pominou, ale jeho slova nepominou.⁵²

20. Aby umlčel každou záminku nevěry, rozvádí náš požehnaný Pán v následujících verších to, co už řekl, poukazem na to, co se odehrává v nás. „Což by někdo z vás“, říká, „dal svému synu kámen, když ho prosí o chléb?“ Dovolí vám rozumná láska, abyste odmítli rozumnou žádost toho, koho máte rádi? „Nebo by mu dal hada, když ho prosí o rybu?“ Dá mu ošklivou věc místo užitečné? Takže z toho, co sami cítíte a děláte, můžete nabytí plnou jistotu, že jak vaše prosba na jedné straně nemůže mít zlý účinek, tak na druhé straně bude mít účinek dobrý, totiž splnění všech vašich potřeb. „Jestliže tedy vy, ač jste zlí, umíte svým dětem dávat dobré dary, čím spíše váš Otec v nebesích“, který je ryzí, neposkvřněná, bytostná dobrota, „dá dobré těm, kdo ho prosí!“ Nebo (jak říká při jiné příležitosti) „dá Ducha svatého těm, kdo ho prosí“.⁵³ V něm je zahrnuto všechno dobro, moudrost, pokoj, radost, láska, celý poklad svatosti a štěstí, všechno co Bůh připravil těm, kdo ho milují.⁵⁴

21. Aby však vaše modlitba měla plnou váhu u Boha, hleďte, abyste žili v lásce se všemi. Jinak přivoláte spíše kletbu než požehnání na svou hlavu. Nemůžete očekávat, že od Boha dostanete nějaké požehnání, nemáte-li lásku k bližnímu. Proto tuto překážku odstraňte bez odkladu. Utvrďte svou lásku k druhému, ke všem lidem. A nemilujte je pouhým slovem, ale opravdovým činem.⁵⁵ „Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jednejte s nimi; v tom je celý Zákon i Proroci.“

22. To je královský zákon, zlaté pravidlo milosrdenství a spravedlnosti, který si dokonce i pohanský císař dal napsat nad bránu svého paláce⁵⁶: pravidlo, o kterém mnozí věří, že je přirozeně vepsáno do srdce každého, kdo přichází na svět. Jisté je, že se každému, kdo je slyší, tak vtiskuje do svědomí a do rozumu, že je nikdo nemůže vědomě porušit, aniž by sám sebe za to neodsoudil.

23. „V tom je celý Zákon i Proroci.“ Cokoli je psáno v Zákoně, který Bůh v dávných dobách zjevil lidstvu, a v jakémkoli nařízení, které Bůh dal „ústí svatých proroků od pradávna“,⁵⁷ to vše je shrnuto v těchto několika slovech, to vše je obsaženo v tomto krátkém pravidle. A správně pochopeno obsahuje celé náboženství, které náš Pán přišel založit na tomto světě.

24. To může být chápáno v kladném nebo v záporném smyslu. Pokud je chápeme v záporném smyslu, pak znamená: „Jak byste nechtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy nejednejte s nimi.“ Zde máme prosté pravidlo vždy po ruce, vždy snadno k použití. Ve všem, co se týká bližního, učiňte jeho věc svou vlastní věcí. Představte si, že se okolnosti změní a že vy budete na jeho místě. Dejte si pozor, abyste nedali průchod žádné náladě nebo myšlence, aby vám nepřešlo přes rty žádné slovo, abyste neučinili žádný krok, kerým byste na něm něco odsuzovali, kdyby se okolnosti změnily. Chápeme-li toto slovo v přímém a kladném smyslu je jeho význam takový: „Cokoli můžete rozumně žádat na něm, kdybyste byli na jeho místě, to číňte, pokud vám stačí síly, každému člověku.“

25. Chci to ukázat na jednom nebo na dvou jasných příkladech. Každému člověku je jasné, že bychom nechtěli, aby druzí *soudili* nás, aby bez příčiny nebo lehkovážně o nás smýšleli špatně; tím méně aby o nás mluvili zle, aby roznášeli naše skutečné chyby a slabosti. To uplatněte při sobě. Nejednejte s jinými, jak byste nechtěli, aby oni jednali

s vámi, a nebudete soudit bližního, nebudete o nikom bezdůvodně nebo lehkovážně smýšlet zle, tím méně o něm mluvit zle. Nikdy nezmiňujte ani skutečnou chybu nepřítomné osoby, leč byste byli přesvědčeni, že to je naprosto nutné pro dobro druhých.

26. A dále: Chtěli bychom, aby nás všichni lidé milovali a obdivovali a zacházeli s námi podle spravedlnosti, milosrdenství a pravdy. A pochopitelně si přejeme, aby nám prokazovali všeliké dobro podle svých možností, aniž by škodili sobě, aby ve vnějších věcech (podle známého pravidla) dávali ze svých nadbytků pro naše pohodlí, ze svého pohodlí pro naše nezbytnosti, ze svých nezbytností pro naši krajní nouzi. Nuže, jednejme podle stejného pravidla: jednejme se všemi tak, jak bychom chtěli, aby oni jednali s námi. Milujme všechny lidi a važme si jich. Nechť spravedlnost, milosrdenství a pravda ovládají celou naši mysl a všechno naše jednání. Dávejme ze svých nadbytků pro pohodlí bližního (a komu potom zbudou nějaké nadbytky?), ze svého pohodlí pro nezbytnosti bližního, ze svých nezbytností pro jeho krajní nouzi.

27. To je čistá a skutečná mravnost. To čiň a budeš živ.⁵⁸ „A všem, kdo se budou řídit tímto pravidlem, pokoj a slitování“, neboť jsou „Izrael Boží“.⁵⁹ Ale všimněme si, že nikdo se nemůže řídit tímto pravidlem (a od počátku světa se neřídil), nikdo nemůže milovat bližního jako sebe, pokud dříve nemiloval Boha. A nikdo nemůže milovat Boha, pokud nevěří v Krista, pokud není vykoupen jeho krví⁶⁰ a Duch Boží nedosvědčuje jeho duchu, že je Božím dítětem.⁶¹ Víra proto je základem všeho, přítomného i budoucího spasení. Musíme stále opakovat každému hříšníku: Věř v Pána Ježíše Krista, a budeš spasen.⁶² Budeš spasen nyní, abys byl spasen navěky, spasen na zemi, abys byl spasen na nebi. Věř v něho, a tvá víra bude činná láskou.⁶³

Poznámky

¹ *Žd 12,14*

² Viz *Fp 3,14*

³ Viz *1J 4,18*

⁴ Srv. *Žd 12,15*

⁵ Viz *2Pt 2,2*

⁶ *Mt 5,14*

⁷ *Mt 5,16*

⁸ Viz *1K 11,1* Kral.

⁹ Viz *2Tm 3,5* Kral.

¹⁰ Viz *Ž 5,10*

¹¹ Viz *Ž 53,4*

¹² Viz *J 3,36*

¹³ Viz *L 9,23*

¹⁴ *J 6,38*

¹⁵ Viz *1J 2,15*

¹⁶ Viz *Ga 6,14*

- ¹⁷ *L 10,42*
- ¹⁸ Viz *2K 1,12* Kral.
- ¹⁹ *1K 13,5*
- ²⁰ *Sk 25,16*
- ²¹ Citát, který Wesley připisuje Senecovi, je ve Výkladu druhém, odst. III, v trochu odlišném znění. Adam Clarke píše, že to byl oblíbený citát Susany Wesleyové jako „Senecovo pravidlo“ (*Memoirs*, 317). Není ovšem jasné, z kterého Senecova spisu pochází.
- ²² Viz *Mt 12,41n*
- ²³ *Mt 18,15–17*
- ²⁴ Viz *Ř 10,2*
- ²⁵ Srv. *Mt 5,48*
- ²⁶ *Žd 11,1* Žilka
- ²⁷ Viz *Ef 4,24*
- ²⁸ Srv. *Ko 1,26*
- ²⁹ Viz *Sk 19,2*
- ³⁰ Viz *Ez 2,5.7; 3,11*
- ³¹ *Sk 24,25*
- ³² Srv. tamtéž
- ³³ Viz *Ef 4,19*
- ³⁴ *1K 2,9*
- ³⁵ Srv. *2Pt 1,4*
- ³⁶ Tamtéž
- ³⁷ Viz *1K 2,10*
- ³⁸ Viz *Ř 8,7* Žilka
- ³⁹ Viz *Jk 5,20*
- ⁴⁰ Viz *Am 4,11*
- ⁴¹ *Jk 4,2*
- ⁴² *Ř 12,2*
- ⁴³ Viz *1Pt 1,15*
- ⁴⁴ Viz *Mt 13,46*
- ⁴⁵ Viz *1J 5,4*
- ⁴⁶ Viz *J 14,27*
- ⁴⁷ Viz *Ef 1,14*
- ⁴⁸ Viz *Fp 3,14*
- ⁴⁹ *Gn 32,27 (=26)*
- ⁵⁰ Viz *Ž 118,19*
- ⁵¹ *L 18,1*
- ⁵² Viz *Mt 24,35*
- ⁵³ *L 13,11*
- ⁵⁴ *1K 2,9*
- ⁵⁵ Viz *1J 3,18*
- ⁵⁶ Jacques Echard píše ve svých *Církevních dějinách*, že římský císař Severus (222–235), ač nevěřil v Ježíše Krista jako Spasitele, přece ho uznával jako zákonodárce. Nařídil, aby tato slova byla napsána na paláci, na soudních dvorech a na veřejných budovách (*Eccles. Hist.*, III. 4).
- ⁵⁷ *L 1,70*
- ⁵⁸ Viz *L 10,28*
- ⁵⁹ Srv. *Ga 6,16*
- ⁶⁰ Viz *Ef 1,17*
- ⁶¹ Viz *Ř 8,16*
- ⁶² *Sk 16,31*
- ⁶³ Viz *Ga 5,6* Škrabal

31. Kázání našeho Pána na hoře

Výklad jedenáctý

Vejděte těsnou branou; prostorná je brána a široká cesta, která vede do záhuby; a mnoho je těch, kdo tudy vcházejí. Těsná je brána a úzká cesta, která vede k životu, a málokdo ji nalézá. Mt 7,13–14

1. Když nás náš Pán varoval před nebezpečími, která nás nejspíš potkají při prvním vstupu do pravého náboženství, před překážkami, které zpravidla povstávají zevnitř ze zkaženosti našeho srdce, přistupuje nyní k tomu, aby nás obeznámil s překážkami zvenčí, zejména se špatným příkladem a špatnou radou. Jedna nebo druhá strhla tisíce těch, kteří kdysi běželi dobře, zpět do záhuby, dokonce i mnoho těch, kteří nebyli žádnými nováčky v náboženství, kteří učinili určitý pokrok na cestě spravedlnosti. Proto nás před nimi varuje se vši vážností a opakuje toto varování znovu a znovu různými výrazy, aby nám za žádnou cenu neuniklo.

2. Tak říká, aby nás uchránil před prvním nebezpečím: „Vejděte těsnou branou; prostorná je brána a široká cesta, která vede do záhuby; a mnoho je těch, kdo tudy vcházejí. Těsná je brána a úzká cesta, která vede k životu, a málokdo ji nalézá“. A aby nás uchránil před druhým nebezpečím, říká „střežte se lživých proroků“.¹ Budeme nyní uvažovat o prvním nebezpečí.

3. Na těchto slovech můžeme sledovat za prvé základní rysy cesty do pekla: „Prostorná je brána a široká cesta, která vede do záhuby; a mnoho je těch, kdo tudy vcházejí.“ Za druhé základní rysy cesty do nebe: „Těsná je brána a úzká cesta, která vede k životu, a málokdo ji nalézá.“ A za třetí vážné napomenutí, které z toho plyne: „Vejděte těsnou branou.“

I.

1. Předně sledujme základní rysy cesty do pekla: „Prostorná je brána a široká cesta, která vede do záhuby; a mnoho je těch, kdo tudy vcházejí.“

2. Skutečně prostorná je brána a široká je cesta, které vedou do záhuby. Hřích je branou do pekla a bezbožnost cestou do záhuby. Jak

prostorná je brána hříchu! Jak široká je cesta do záhuby! „Příkázání“ Boží „má nekonečný prostor“,² sahá nejen ke všem našim skutkům, ale ke každému slovu, které nám přejde přes rty, ke každé myšlence, která se nám vynoří v srdci. A hřích je stejně prostorný jako příkázání, když každé přestoupení příkázání je hříchem. Spíše je tisíckrát širší, protože je jen jedna cesta jak zachovávat příkázání. Nezachováváme je správně, není-li správné to, co děláme, jak to děláme a všechny ostatní okolnosti. Je tisíce cest jak přestoupit každé příkázání, takže tato brána je opravdu prostorná.

3. Podívejme se na to trochu podrobněji. Kam až sahají tyto původní hříchy, ze kterých všechny ostatní povstávají: „tělesné smýšlení“, které „je nepřítelem Božím“,³ pýcha srdce, svévole a milování světa! Můžeme jim stanovit hranice? Nepronikají všechny naše myšlenky a nespolečují se s naší povahou? Není to kvas, který víceméně prokvašuje všechny naše city? Nemůžeme při podrobném a pozorném sebezkušování pozorovat, jak tyto jedovaté kořeny⁴ neustále vyrůstají, jak zamořují všechna naše slova a poskvřňují všechny naše činy? A jak bezpočet výhonů vyrážejí v každém věku a v každém národě! Je jich dost, aby pokryly celý svět doupaty násilí „v temných koutech země“.⁵

4. Kdo může sečíst jejich zlořečené ovoce! Kdo spočítá všechny hříchy proti Bohu a bližnímu, ne co snad vykreslí představivost, ale co dokazuje denní smutná zkušenost! Nemusíme ani obcházet celou zem, abychom je našli. Rozhlédněte se po kterémkoli království, po jednotlivých krajích nebo městech či obcích, jak velká to je žeň! A nemusí to být země, která je ještě zastřena mohamedánskou nebo pohanskou temnotou, ale země, kde se vzývá jméno Kristovo, kde lidé vyznávají, že vidí světlo evangelia jeho slávy.⁶ Nechoďte dál než ke království, do něhož náležíme, k městu, kde se nacházíme.⁷ Nazýváme se křesťany, a to nejčistšího ražení, jsme protestanti, reformační křesťané! Ale běda, kdo přenese reformaci názorů do našich srdcí a životů? Že k tomu není důvod? Jak nespočetné jsou naše hříchy! A to ty nejtemnější! Nešfíří se mezi námi den ze dne nejhorší ohavnosti? Nenaplňují hříchy všeho druhu zemi, jako vody pokrývají moře?⁸ Kdo je může sečíst? To raději jdi a spočítej kapky nebo zrnka písku na břehu moře. Tak „prostorná je brána“, tak „široká je cesta, která vede do záhuby“.

5. „A mnoho je těch, kdo tudy vcházejí“, touto branou, kdo jdou po

této cestě – skoro tolik, kolik jich vchází branou smrti, kolik jich sestupuje do komůrek smrti.⁹ Nelze totiž popřít (ačkoli to nemůžeme přiznat jinak než s hanbou a se zármutkem v srdci), že i v této takzvané křesťanské zemi většina lidí každého věku a pohlaví, každé profese a každého zaměstnání, každého stavu a hodnosti, vysocí a nízcí, bohatí a chudí, jdou po cestě do záhuby. Zdaleka největší část obyvatel tohoto města žije podnes v hříchu, ve zjevném, navyklém, vědomém přestupování Zákona, o němž prohlašují, že jej zachovávají, ano žijí ve zjevném přestupování, v hrubé, viditelné bezbožnosti nebo nepravosti, v porušování povinností vůči Bohu nebo člověku. Nikdo nemůže popřít, že to vše je cesta, která vede do záhuby. Přidej k nim ty, kteří „podle jména jsou živi“,¹⁰ ale nikdy nebyli živi Bohu,¹¹ kteří se navenek jeví lidem jako bezúhonní, ale uvnitř jsou plni všelijaké nečistoty,¹² plni pýchy nebo marnivosti, hněvu nebo pomstychtivosti, ctižádosti nebo žádostivosti, milovníci sebe, milovníci světa, milovníci rozkoše víc než Boha.¹³ Mohou mít velkou vážnost u lidí, ale před Hospodinem jsou ohavností. A jak velice rozmnožují tito světci světa počet synů pekla! Dále k tomu přidej všechny – ať jsou čímkoli v jakémkoli ohledu, ať se víceméně tváří jako zbožní¹⁴ –, kteří „nevědí, že spravedlnost je od Boha, a chtějí uplatnit svou vlastní“ spravedlnost jako základ pro smíření s Bohem a přijetí u něho a proto „se spravedlnosti Boží nepodřídili“.¹⁵ Shrneme-li to vše, jak hrozně pravdivé je ujištění našeho Pána, že „prostorná je brána a široká cesta, která vede do záhuby; a mnoho je těch, kdo tudy vcházejí“.

6. To se však netýká jenom obyčejného davu, chudé, ponížené, nevzdělané části lidstva. Ani přední muži ve světě, kteří mají mnoho polí a spřežení volů, se nijak nesnaží být jiní. Na druhé straně „mnoho moudrých podle lidského soudu“, souzeno podle lidských způsobů, „mnoho mocných“ co do síly, odvahy, bohatství, „mnoho urozených“ je povoláno¹⁶: povoláno na širokou cestu, povoláno od světa, těla a ďábla; a nejsou tohoto povolání neposlušní. Čím výše stoupají v bohatství a moci, tím hlouběji klesají do bezbožnosti. Čím větší požehnání přijali od Boha, tím více hříchů páchají. Užívají svou důstojnost nebo své bohatství, svou učenost nebo moudrost ne jako prostředek k dosažení spásy, ale spíše aby vynikli v nepravosti a tak si zajistili svou záhubu.

II.

1. Důvod, proč mnozí z nich tak jistě kráčejí po „široké cestě“, je ten, že je široká; neuvažují o tom, že to je základní rys cesty do záhuby. „Mnoho je těch“, říká náš Pán, „kdo tudy vcházejí“ – z toho důvodu, pro který by z ní měli utíkat, protože totiž „těsná je brána a úzká cesta, která vede k životu, a málokdo ji nalézá.“

2. To je základní rys cesty do nebe. Tak úzká je cesta, která vede k životu, k věčnému životu, tak těsná je brána, že nic nečistého, nic nesvatého nemůže vstoupit. Žádný hříšník nemůže vejít touto branou, dokud není spasen od všech svých hříchů. Nejen od vnějších hříchů, od marného „způsobu života, jak jej přejal od otců“. ¹⁷ Nestačí, že „přestal páchat zlo“ a „učil se činit dobro“. ¹⁸ Musí být nejen spasen od všech hříšných skutků a od všech zlých a neužitečných způsobů života, nýbrž musí být vnitřně změněn, cele obnoven v duchu své mysli. ¹⁹ Jinak nemůže projít branou života, nemůže vejít do slávy.

3. Neboť „úzká je cesta, která vede k životu“ – cesta všeliké svatosti. Skutečně úzká je cesta chudoby v duchu, cesta svatého pláče, cesta tichosti a hladu a žízňě po spravedlnosti. Úzká je cesta milosrdenství, upřímné lásky, cesta čistoty srdce, činění dobra všem lidem a cesta radostného snášení zla, všeho druhu zla, pro spravedlnost. ²⁰

4. „A málokdo ji nalézá.“ Jak málokdo nalézá byť jenom cestu pohan-ské počestnosti! Jak málo je těch, kdo nejednají s druhými, jak by nechtěli, aby oni jednali s nimi! ²¹ Jak málo se jich před Bohem neprovinilo nespravedlností nebo nelaskavostí! Jak málo jich „nezhřešilo svým jazykem“, ²² takže nemluvili nic nelaskavého, nic nepravdivého! Jak malé procento lidí se nedopouští byť jenom vnějších přestupků! Jak ještě menší procento je upřímného srdce před Bohem, lidí čistých a svatých v jeho očích! Kde jsou ti, které jeho oko, prohlédající vše, nalezne skutečně pokornými? Kteří sami sebe pokořují do prachu a popela ²³ v přítomnosti Boha, svého Spasitele? Kteří jsou hluboce a vřdycky opravdoví, vědomi si svých nedostatků a „v bázni před ním žijí dny svého pozemského života“? ²⁴ Skutečně pokorní a laskaví, kteří se nikdy nedají „přemoci zlem, ale přemáhají zlo dobrem“? ²⁵ Cele žízňí po Bohu a neustále dychtí ²⁶ po obnově v jeho podobu? Jak řídce jsou po zemi roztroušeni ti, jejichž srdce je plné lásky ke všem lidem, kteří milují Boha z celé své síly, dali mu své srdce

a nemají zalíbení v ničem jiném na zemi nebo na nebi!²⁷ Jak málo je těch, kdo milují Boha a člověka a vynakládají všechnu svou sílu, aby činili dobře všem²⁸ a jsou hotovi vytrpět všechno, i smrt, aby zachránili jednu duši od věčné smrti!

5. Zatímco však se tak málo lidí nachází na cestě života a tak mnoho na cestě do záhuby, hrozí velké nebezpečí, že nás příval příkladů strhne. Vždyť jeden jediný příklad, když jej budeme mít neustále na očích, nás snadno silně ovlivní, zejména když má na své straně lidskou přirozenost, když odpovídá našim sklonům. Jak velká je potom síla těch nespočetných příkladů, které máme neustále na očích, spojí-li se s naším srdcem, aby nás strhly do proudu přirozenosti! Jak těžké musí být vzepřít se proti přílivu a „chránit se před poskvrnou světa“!²⁹

6. Potíže zvyšuje také ta skutečnost, že to není jen ta hrubá a nevzdělaná část lidstva, která nám dává příklad a tlačí se na cestě vedoucí dolů, nýbrž i zdvořilí, dobře vychovaní, jemní, moudří lidé, kteří rozumějí světu, lidé učení, vysoce vzdělaní v různých oborech, rozumní, výmluvní! Ti všichni, nebo skoro všichni, jsou proti nám. Jak se jim máme ubránit? Což z jejich úst neplyne mana?³⁰ Nenaučili se umění laskavého přemlouvání? A také argumentace! Jsou sběhlí v diskusích a slovních půtkách. Proto je pro ně snadné dokazovat, že cesta je proto *správná*, že je *široká*, že ten, kdo se přidá k většině, nemůže páchat zlo,³¹ že je páchá jenom ten, kdo se k nim nepřidá, že tvoje cesta musí být *špatná*, protože je *úzká* a málokdo ji nalézá. Budou dokazovat, že zlo je dobré a dobro špatné, že cesta svatosti je cestou do záhuby a cesta světa je cestou do nebe.

7. Jak mohou neučení a nevzdělaní lidé obhájit svou věc proti takovým odpůrcům? A to nejsou jediní, se kterými se musí potýkat, jakkoli to přesahuje jejich síly, neboť po cestě do záhuby jde kromě moudrých lidí také mnoho mocných a vlivných lidí. A ti znají snazší způsob jak člověka umlčet, než je dokazování a argument. Ti zpravidla nepůsobí na rozum, ale na strach těch, kdo jim odporují – metoda, která se zřídka mine úspěchem i tam, kde důkaz nepomůže: všichni propadnou strachu, ať dovedou nebo nedovedou argumentovat. A všichni, kdo nemají pevnou důvěru v Boha, kdo nespolehají cele na jeho moc a lásku, se musí bát, aby nevzbudili nelibost těch, kdo mají v ruce světskou moc. Jaký div, když příklad těchto lidí je zákonem pro všechny, kdo Boha neznají!

8. Také mnozí bohatí jdou po široké cestě. Ti působí na naděje lidí a na všechny jejich bláznivé žádosti tak silně a účinně, jako působí mocní a vznešení na strach. Proto se stěží udržíte na cestě do království, dokud nejste mrtvi pro všechno dole, dokud nejste ukřižováni pro svět a svět pro vás,³² dokud si nežadáte nic než Boha.

9. Jak temná, jak nepohodlná, jak odporná je vyhlídka na druhé straně! Těsná brána! Úzká cesta! Málokdo nalézá bránu! Málokdo jde po té cestě! Kromě toho i těch několik málo nejsou lidé moudří, učení či výmluvní. Nedokážou přesvědčivě nebo jasně argumentovat, nedovedou předložit jediný důkaz, který by někomu pomohl. Nevědí, jak dokázat to, co vyznávají jako svou víru, nebo vysvětlit, co podle svých slov okoušejí. Jistě, takoví obhájci jako tito nikdy nebudou doporučením pro věc, kterou zastávají, ale spíše jí budou škodit.

10. K tomu dodejme, že to nejsou lidé urození, vznešení: kdyby byli, snášeli byste jejich pošestilosti. Nejsou to lidé, o které by byl zájem, kteří by měli autoritu, se kterými by svět počítal. Jsou prostí a obyčejní, nepatrní v životě, nemají moc vám ubližovat, i kdyby chtěli. Proto není proč se jich bát, a také není čeho se od nich nadít. Většina z nich může říci: „Stříbro ani zlato nemám“³³ – nebo jenom velice skrovně. Ne, někteří z nich mají sotva co k jídlu nebo co na sebe. Z toho důvodu, a také proto, že jejich cesty nejsou jako cesty jiných lidí, jim všude odporují, různě je pronásledují a zacházejí s nimi jako se smetím a povrhelem světa.³⁴ Takže všechny vaše obavy a naděje, všechny vaše žádosti (kromě těch, které máte bezprostředně od Boha), všechny vaše přirozené náklonnosti vás neustále odvádějí na širokou cestu.

III.

1. Proto náš Pán tak vážně vybízí: „Vejděte těsnou branou.“ Nebo (jak je tatáž vybidka vyjádřena jinde): „Snažte se vejít“, *agónizesthe eiselthein*, usilujte jako při zápase. „Neboť mnozí“, praví Pán, „se budou snažit vejít“ – budou usilovat – „ale nebudou schopni“.³⁵

2. V slovech, která bezprostředně následují, naznačuje další důvod, proč „nebudou schopni vejít“. Když totiž řekl „mnozí, pravím vám, se budou snažit vejít, ale nebudou schopni“, dodává: „Jakmile už jednou hospodář vstane a zavře dveře a vy zůstanete venku (*arxésthe exó*

estanai, stanete venku, neboť *arxésthe* se zdá být jenom ozdobným doplňkem,³⁶ „začnete tlouci na dveře a volat »Pane, otevři nám«, tu on vám odpoví: »Neznám vás, odkud jste! Odstupte ode mne všichni, kdo se dopouštíte bezpráví« (L 13,24–27).

3. Při zběžném pohledu na toto slovo se může zdát, že důvodem, proč nebyli schopni vejít, bylo to, že váhali, spíše než způsob, jak hledali. Výsledek však je stejný. Dostávají příkaz, aby odešli, protože se „dopouštějí bezpráví“, protože kráčeli po široké cestě. Jinými slovy: protože neusilovali vejít těsnou branou. Pravděpodobně *bledali*, než bránu zavřeli, ale to nestačí. A *usilovali*, když brána byla zavřená, ale pak bylo pozdě.

4. Proto „se snažte“ nyní, v tento den, „vejít těsnou branou“. Proto nechť vám utkví v srdci a v mysli, že jste-li na široké cestě, jste na cestě, která vede do záhuby. Jdou-li s vámi mnozí, pak jako že Bůh je živ, vy i oni jdete do pekla. Jdete-li tam, kam jde většina, jdete do bezedné propasti. Jde mnoho moudrých, mnoho bohatých, mnoho mocných nebo urozených³⁷ stejnou cestou s vámi? Podle tohoto znamení, aniž bychom šli do podrobností, poznáte, že tato cesta nevede k životu. Zde je stručné, jasné, neklamné pravidlo, než půjdeme do podrobností. Ať jste v jakémkoli postavení, musíte se oddělit, nebo jste zatraceni. Na cestě do pekla jsou lidé, kteří se neoddělili od zástupů, ale cesta do nebes je napořád cestou oddělení. Uděláte-li jen jeden krok vstříc Bohu, nejste jako ostatní lidé.³⁸ Nevšímej si jich! Je daleko lepší být sám, než padnout do propasti. Vytrvej v běhu, jak ti je uloženo,³⁹ i když při něm máš málo druhů. Nebude tomu tak vždy. Ještě malou chvíli, a připojíš se k „nesčetnému zástupu andělů a slavnostnímu shromáždění církve prvorozených a k zesnulým spravedlivým“.⁴⁰

5. Nuže tedy, „snažte se vejít těsnou branou“, proniknutí hlubokým povědomím nevyjádřitelného nebezpečí, ve kterém se nachází vaše duše, pokud jste na široké cestě, pokud vám chybí chudoba v duchu a všeliké vnitřní náboženství, které mnozí bohatí a moudří označují za bláznovství. „Snažte se vejít“, naplnění zármutkem a hanbou, že jste tak dlouho běželi s tupým davem, nedbajíce, ne-li pohrdajíce „svatostí, bez níž nikdo nespátí Pána“.⁴¹ Snažte se se svatou bází jako při zápase, aby snad „opustě zaslíbení o vjití do odpočinutí“,⁴² odpočinutí, které „zůstává lidu Božímu“,⁴³ se „neopozdil někdo z vás“.⁴⁴ Snažte

se usilovně s „nevyslovitelným lkáním“. ⁴⁵ Snažte se s neustávající modlitbou, ⁴⁶ v každé době, na každém místě pozvedejte své srdce k Bohu a nedávejte mu pokoj, až procitne a „nasytění budete obrazem jeho“. ⁴⁷

6. Abychom zakončili: „Snažte se vejít těsnou branou“ nejen úsilím srdce, přesvědčením, zármutkem, hanbou, touhou, bázní, neustávající modlitbou, ale také tím, že „napravíte cestu svou“, ⁴⁸ že ze všech sil budete chodit po Božích cestách, po cestě nevinnosti, zbožnosti a milosrdenství. Chraňte se zlého v každé podobě, ⁴⁹ číňte dobře všem, ⁵⁰ zapřete sami sebe, svou vůli ve všem, a neste každého dne svůj kříž. ⁵¹ Buďte hotovi utnout si pravou ruku, vyrvat si pravé oko a odhodit je od sebe, ⁵² utrpět ztrátu majetku, přátel, všech věcí na zemi, abyste mohli vejít do nebeského království.

Poznámky

¹ *Mt 7,15*

² *Ž 119,96*

³ *Ř 8,7 Žilka*

⁴ *Viz Žd 12,15*

⁵ *Ž 74,20*

⁶ *Viz 2K 4,4*

⁷ Královstvím je samozřejmě míněna Anglie, městem Londýn.

⁸ *Viz Iz 11,9; Abk 2,14*

⁹ *Viz Př 7,27*

¹⁰ *Srv. Zj 3,1*

¹¹ *Viz Ř 6,11*

¹² *Viz Mt 23,27*

¹³ *Viz 2Tm 3,2–4*

¹⁴ *Viz 2Tm 3,5*

¹⁵ *Ř 10,3*

¹⁶ *Srv. 1K 1,26*

¹⁷ *Srv. 1Pt 1,18*

¹⁸ *Srv. Iz 1,16n*

¹⁹ *Viz Ef 4,23*

²⁰ *Viz Mt 5,3–10*

²¹ *Viz Mt 7,12*

²² *Srv. apokryfní knihu Sírachovec 19,16,7*

²³ *Viz Jb 42,6*

²⁴ *Srv. 1Pt 1,17*

²⁵ *Srv. Ř 12,21*

²⁶ *Viz Ž 42,1n*

²⁷ *Viz Ž 73,25*

²⁸ *Viz Ga 6,10*

²⁹ *Jk 1,27*

³⁰ *Viz J.Milton, Ztracený ráj: „... strdí jakkoli / kvapal jazyk jeho, znaje nejhorší / obraceti v nejlepší a pomásti / nejzralejší radu...“*, in: Josef Jungmann, *Překlady I*, Praha 1958, II, 129–132, str. 46.

³¹ *Viz Ex 23,2*

³² *Viz Ga 6,14*

³³ *Sk 3,6*

³⁴ *Viz 1K 4,13 Kral.*

³⁵ *L 13,24*

- ³⁶ Angl. text překládá – podobně jako Kral. – všechny řecké výrazy: „počnete vně státi“.
- ³⁷ Viz *1K 1,26*
- ³⁸ Viz *L 18,11*
- ³⁹ Viz *Žd 12,1*
- ⁴⁰ Srv. *Žd 12,22n*
- ⁴¹ Srv. *Žd 12,14*
- ⁴² *Žd 4,1* Kral.
- ⁴³ *Žd 4,9* Kral.
- ⁴⁴ *Žd 4,1* Kral.
- ⁴⁵ *Ř 8,26*
- ⁴⁶ Viz *1Te 5,17*
- ⁴⁷ Srv. *Ž 17,15* Kral.
- ⁴⁸ Srv. *Ž 50,23*
- ⁴⁹ Viz *1Te 5,22*
- ⁵⁰ Viz *L 9,23*
- ⁵¹ Viz *Ga 6,10*
- ⁵² Viz *Mt 5,29; 18,9*

32. Kázání našeho Pána na hoře

Výklad dvanáctý

Střežte se lživých proroků, kteří k vám přicházejí v rouchu ovčím, ale uvnitř jsou draví vlci. Po jejich ovoci je poznáte. Což sklízají z trní brozny nebo z bodláčí fiky? Tak každý dobrý strom dává dobré ovoce, ale špatný strom dává špatné ovoce. Dobrý strom nemůže nést špatné ovoce a špatný strom nemůže nést dobré ovoce. Každý strom, který nedává dobré ovoce, bude vyřat a hozen do ohně. A tak je poznáte po jejich ovoci.
Mt 7,15–20

1. Sotva lze vyjádřit nebo pochopit, jaké množství lidí se řítí do záhuby, protože se nedají přemluvit, aby šli *úzkou* cestou, i když to je cesta k věčné spáse. Můžeme to vidět denně. Takové je bláznovství a taková je pošetilsto lidí, že jich tisíce spěchá po cestě do pekla jenom proto, že to je cesta *široká*. Jdou po ní, protože i jiní tak činí: protože jich tolik hyne, i oni chtějí rozmnožit jejich řady. Tak velký je vliv příkladu na slabé, ubohé syny lidské! Neustále zalidňuje krajiny smrti a strhuje bezpočet duší do věčného zahynutí.

2. Aby lidstvo před tím varoval a uchránil co nejvíce lidí před touto šířící se nákazou, Bůh nařídil svým strážným, aby volali z plna hrdla a ukázali lidem nebezpečí, ve kterém se nacházejí.¹ Proto poslal své služebníky, proroky, v různých dobách, aby ukazovali na úzkou cestu a povzbuzovali lidi, aby se nepřizpůsobovali tomuto světu.² Ale co když sami strážní upadnou do léčky, před kterou měli varovat druhé? Co když proroci „prorokují oklamání“?³ Když „svádějí lid“ z cesty?⁴ Co se stane, když označí za cestu k věčnému životu to, co ve skutečnosti je cesta k věčné smrti? A budou povzbuzovat jiné, aby jako oni šli po široké, ne po úzké cestě?

3. Je to tak neslýchané, neobvyklé? Bůh sám ví, že ne. Příklady toho jsou téměř nespočítatelné. Můžeme je najít v každém věku a v každém národě. Ale jak je to hrozné, když se Boží poslové stanou ďáblými agenty! Když ti, kdo jsou vysláni, aby učili lidi cestě do nebe, je ve skutečnosti učí cestě do pekla. Jsou jako kobyly v Egyptě, které „sežraly zbytek toho, co vyvázlo, co zůstalo po krupobití“.⁵ Ničí zbytek lidí, kteří vyvázli, kteří nebyli zničeni zlým příkladem. Není proto bezdůvodné, že náš moudrý a milostivý Mistr nás tak důrazně

před nimi varuje: „Střežte se“, praví, „lživých proroků, kteří k vám přicházejí v rouchu ovčím, ale uvnitř jsou draví vlci.“

4. To je nadmíru důležitá výstraha. Aby účinněji zapadla do našeho srdce, zkoumejte za prvé, kdo jsou tito lživí proroci, za druhé jakou podobu na sebe berou, a za třetí jak můžeme poznat, kdo skutečně jsou, bez ohledu na jejich bezúhonný vzhled.

I.

1. Předně budeme zkoumat, kdo jsou lživí proroci. To je třeba učinit o to pečlivěji, protože tito lidé se tolik namáhají, aby Písma „překroutili k vlastní (ale nejen vlastní) záhubě“.⁶ Abych ukončil všechny spory, nebudu vířit prach (jak někteří dělají), ani užívat prázdné řečnické obraty, abych oklamal srdce prostých lidí, ale budu mluvit drsnou, čistou pravdu, kterou nemůže popřít nikdo, kdo je rozumný a skromný, pravdu, která co nejúžeji souvisí s celkovým důrazem předchozích výkladů; příliš mnoho lidí vykládalo tato slova bez ohledu na to, co předcházelo, jako by neměla žádný vztah ke kázání, jehož závěr tvoří.

2. Jako *proroci* jsou zde (jako na mnohých dalších místech Písma, zejména v Novém zákoně) označeni ne ti, kdo předpovídají budoucí věci, nýbrž ti, kdo mluví ve jménu Božím, lidé, kteří vyznávají, že jsou posláni od Pána, aby druhé učili cestě k nebesům.

Lživí proroci jsou ti, kdo zvěstují lživou cestu k nebesům, cestu, která tam nevede, nebo (což je nakonec totéž) ti, kdo nezvěstují pravou cestu.

3. Každá široká cesta je nesporně cestou lživou. Proto platí prosté pravidlo: „Ti, kdo učí lidi, aby šli po široké cestě, po níž jde mnoho lidí, jsou lživí proroci.“

Dále, pravá cesta k nebesům je cesta úzká. Proto platí další pravidlo: „Ti, kdo neučí lidi, aby šli po úzké cestě, aby se oddělili, jsou lživí proroci.“

4. Abychom to vyjádřili přesněji: pravá cesta do nebes je naznačena v předchozím výkladu. Lživými proroky jsou proto ti, kdo neučí lidi, aby šli po *této cestě*.

Cesta k nebesům, naznačená v předchozím výkladu, je cesta pokory,

pláče, tichosti a svaté touhy, lásky k Bohu a k bližnímu, činění dobra a snášení zla pro Krista. Živými proroky proto jsou ti, kdo jako cestu k nebesům zvěstují jinou cestu než *tuto*.

5. Nezáleží na tom, jak této jiné cestě říkají. Mohou jí říkat „víra“, „dobré skutky“, „víra a skutky“, „pokání“ nebo „pokání, víra a nová poslušnost“. To vše jsou dobrá slova. Jestliže však těmito nebo jakýmkoli jinými výrazy učí lidi jít cestou, která se liší od *této*, jsou to vpravdě živí proroci.

6. Tím spíše spadají pod toto odsouzení ti, kdo o této dobré cestě mluví zle! Především však všichni ti, kdo doporučují přímo protichůdnou cestu – cestu pýchy, lehkovážnosti, vášně, světských žádostí, lásky k radovánkám více než k Bohu, nelaskavosti k bližnímu, nezájmu o dobré skutky a vyhýbání se zlému a pronásledování pro spravedlnost!

7. Zeptá-li se kdo: „Cože, kdo tak kdy učil“, nebo: „Kdo to učí jako cestu k nebesům?“, odpovídám: deset tisíc moudrých a vážených mužů, všichni ti z kterékoli denominace,⁷ kdo povzbuzují pyšné, lehkovážné, vášnivé, milovníky světa, muže radvánek, nespravedlivé nebo nelaskavé, pohodlné, bezstarostné, neužitečné lidi, lidi, kteří nesnášejí pohanu pro spravedlnost, a tvrdí jim, že jsou na cestě k nebesům. To jsou živí proroci v nejvlastnějším slova smyslu. Jsou to zrádci Boha a lidí. Nejsou nic jiného než prvorození satanovi, nejstarší synové Abaddona, Hubitele.⁸ Jsou horší než obyčejní vrahové, neboť vraždí duše lidí. Neustále zalidňují říši noci. A kdykoli následují ubohé duše, které zahubili, „nejhlubší podsvětí“ je „rozrušeno, čeká na jejich příchod“.⁹

II.

1. Ale přicházejí nyní ve své pravé podobě? Naprosto ne. Kdyby tomu tak bylo, nemohli by hubit. Strhli byste poplach a prchali, abyste zachránili svůj život. Proto na sebe berou zcela opačnou podobu, což je to druhé, o čem chceme uvažovat: „Přicházejí k vám v rouchu ovčím, ale uvnitř jsou draví vlci.“

2. „Přicházejí k vám v rouchu ovčím“, to jest s nevinnou tváří. Přicházejí velmi mírným, nenásilným způsobem, bez jediné známky nebo náznaku nepřátelství. Kdo by si mohl pomyslet, že by tyto tiché by-

tosti někomu mohly ublížit? Nejsou možná tak horliví a aktivní při konání dobra, jak by si člověk přál, aby byli. Nevidíte však žádný pádný důvod je podezírat, že by měli v úmyslu někomu škodit. To však není všechno.

3. Přicházejí za druhé se zdáním užitečnosti. Vskutku, jsou především povoláni k tomu, aby činili dobře, k tomuto účelu byli odděleni. Jsou především pověřeni, aby bděli nad vaší duší a připravovali vás na věčný život. Jejich úkolem je, aby „procházeli zemí, všem pomáhali a uzdravovali všechny, kteří byli v moci ďáblův.“¹⁰ A vy jste byli zvyklí dívat se na ně v tomto světle jako na Boží posly, vyslané, aby vám přinesli požehnání.

4. Přicházejí za třetí se zdáním náboženství. Všechno, co dělají, dělají pro svědomí. Ujišťují vás, že to je z pouhé horlivosti pro Boha, když Boha činí lhářem. Že to je z čistého zájmu o náboženství, když chtějí zničit jeho kořeny i větve. Všechno, co říkají, je pouze z lásky k pravdě a z obavy, aby neutrpěla. A možná z ohledu na církve a ze snahy bránit ji proti všem nepřítelům.

5. Nade vše pak přicházejí se zdáním lásky. Všechnu tu námahu podnikají jen pro *vaše* dobro. Neobtěžovali by se pro vás, kdyby je k tomu nevedla jejich laskavost. Budou obšírně vyznávat svou dobrou vůli, svou obavu o vás, protože jste v nebezpečí, a svou vážnou touhu ochránit vás před omyly, abyste nebyli zapleteni do nových a škodlivých učeních. Bylo by jim líto, kdyby viděli někoho, kdo má tak *dobré úmysly*, a je hnán do výstředností, zmaten podivnými a nepochopitelnými představami nebo sváděn k blouznivství. Proto vám radí, abyste klidně zůstali na prosté střední cestě a dali si pozor, abyste nebyli „příliš spravedliví“, abyste sebe „nezničili“.¹¹

III.

1. Ale jak můžeme poznat, čím jsou ve skutečnosti bez ohledu na jejich bezúhonný vzhled? To je to třetí, o čem jsme chtěli uvažovat.

Náš požehnaný Pán viděl, jak je nutné, aby všichni lidé poznali lživé proroky, ať jsou jakkoli maskováni. Viděl také, jak většina lidí není schopna vyvodit pravdu z dlouhé řady závěrů. Proto nám dává krátké a jasné pravidlo, které mohou snadno pochopit i lidé s malou

chápatosti a které lze snadno uplatnit ve všech případech: „Po jejich ovoci je poznáte.“

2. Toto pravidlo lze použít ve všech případech. Abyste poznali, zda ti, kdo mluví ve jménu Božím, jsou lživí nebo praví proroci, všimněte si předně: Jaké je ovoce jejich učení při nich samých? Jaký vliv má na jejich život? Jsou ve všem svatí a bezúhonní? Jaký vliv má na jejich srdce? Ukazuje se na celém jejich chování, že smýšlejí svatě, nebesky, božsky? Že mají takové smýšlení, jaké je v Kristu Ježíši? ¹² Že jsou tiší, pokorní, trpěliví, že milují Boha a lidi a jsou horliví v dobrých skutcích? ¹³

3. Všimněte si také, jaké je ovoce jejich učení při těch, kdo jim naslouchají – při mnohých, i když ne při všech, vždyť ani sami apoštolové neobrátili všechny, kdo jim naslouchali. Mají takové smýšlení, jaké je v Kristu Ježíši? A chodí tak, jak on chodil? A začali tak chodit, když uslyšeli tyto muže? Byli vnitřně a vnějšně špatní, dokud je neslyšeli? Je-li tomu tak, pak to je jasný důkaz, že to jsou praví proroci, učitelé, které Bůh poslal. Avšak není-li tomu tak, jestliže s úspěchem neučí sebe nebo druhé milovat Boha a sloužit mu, je to jasný důkaz, že to jsou lživí proroci, že je Bůh neposlal.

4. To je tvrdé slovo! Jak málo lidí to může poslouchat! ¹⁴ Toho si náš Pán byl vědom a proto to milostivě dokládá ze široka jasnými a přesvědčivými argumenty. „Což sklízíte“, říká, „z trní hrozny nebo z bodláčků fíky?“ (v. 16). Očekáváte, že tito zlí lidé přinesou dobré ovoce? Stejně tak dobře byste mohli očekávat, aby trní neslo hrozny, nebo aby rostly fíky na bodláčcích. „Každý dobrý strom dává dobré ovoce, ale špatný strom dává špatné ovoce“ (v. 17). Každý pravý prorok, každý učitel, kterého jsem poslal, dává dobré ovoce svatosti. Ale lživý prorok, učitel, kterého jsem neposlal, vydává jenom hřích a neřest. „Dobrý strom nemůže nést špatné ovoce a špatný strom nemůže nést dobré ovoce.“ Pravý prorok, učitel poslaný od Boha, nenese dobré ovoce jenom někdy, ale vždy, ne příležitostně, ale jako nutnost. „Každý strom, který nedává dobré ovoce, bude vyřazen a hozen do ohně“ (v. 19). Takový je jistý osud těch proroků, kteří nenesou dobré ovoce, kteří nezachraňují duše od hříchu, kteří nevedou hříšníky ku pokání. „A tak“ toto budiž věčným pravidlem: „poznáte je po jejich ovoci“ (v. 20). Ti, kdo skutečně přivádějí pyšné, vášnivé, nemilosrdné milovníky světa k tomu, aby byli pokorní, laskaví, aby milovali Boha a lidi – ti jsou

pravými proroky, ti jsou posláni od Boha, který se přiznává k jejich slovu. Na druhé straně ti, jejichž posluchači, kteří byli nespravedliví předtím, zůstávají nespravedliví i nadále, nebo alespoň postrádají spravedlnost, která „přesahuje spravedlnost zákoníků a farizeů“¹⁵ – ti jsou falešnými proroky, kteří nejsou posláni od Boha, a proto jejich slovo padá na zem. A bez zázraku milosti padnou i oni i jejich posluchači s nimi do bezedné propasti.

5. „Střeďte se“ těchto „lživých proroků!“ Neboť ač „přicházejí v rouchu ovčím, uvnitř jsou draví vlci“. Oni pouze ničí a pohlcují stádo, trhají je na kusy, není-li tu nikdo, kdo by jim pomohl. Oni nechťejí, nemohou vás vést na cestě k nebesům. Jak by mohli, když ji sami neznají? Dejte si pozor, aby vás neodvrátili z cesty, a vy abyste „nepřišli o to, na čem jste pracovali“.¹⁶

6. Možná, že se zeptáte: „Je-li tak nebezpečné jim naslouchat, máme jim pak vůbec naslouchat?“ To je vážná otázka, která zasluhuje vážnou pozornost a neměla by být zodpovězena, leč po zralé úvaze. Po mnoho let jsem se téměř bál o ní mluvit, protože jsem se nemohl rozhodnout pro jednu nebo druhou možnost nebo si o tom učinit úsudek. Je mnoho důvodů, které mi tanou na mysli a vedou k tomu, abych řekl: „Neposlouchejte je.“ A přece to, co náš Pán říká o lživých prorocích své doby, se zdá naznačovat pravý opak. „Tehdy Ježíš mluvil k zástupům i k svým učedníkům: »Na stolicí Mojžíšově zasedli zákoníci a farizeové« jako řádně ustanovení učitelé ve vaší církvi: „Proto číňte a zachovávejte všechno, co vám řeknou; ale podle jejich skutků nejednejte: neboť oni mluví a nečiní.“¹⁷ Že to byli lživí proroci v nejvyšší míře, to náš Pán ukázal během celé své služby a ukazuje to slovy „oni mluví a nečiní“. Proto je jeho učedníci museli poznat podle jejich ovoce, které všichni lidé mohli vidět. A on je varuje neustále znovu „střeďte se“ těchto „lživých proroků“. Nezakázal jim však, aby jim naslouchali. Ve skutečnosti jim přikazuje, aby tak činili, když říká: „Proto číňte a zachovávejte všechno, co vám řeknou.“ Kdyby jim naslouchali, nemohli by vědět, tím méně „zachovávat všechno, co jim řeknou“. Zde náš Pán dává jasnou směrnicí pro apoštoly a pro celý zástup, aby za určitých okolností naslouchali i lživým prorokům, o nichž se ví a je známo, že takoví jsou.

7. Možná, že někdo namítne, že je pouze nabádal, aby je poslouchali, když četli ve shromáždění Písmo. Odpovídám: Když takto četli Pís-

mo, také je zpravidla vykládali. A zde není žádný náznak toho, že by jednomu měli naslouchat a druhému nikoli. Výrok „čňte a zachovávejte všechno, co vám řeknou“, vylučuje takové omezení.

8. Dále: těmto lživým prorokům, kteří nesporně jsou lživí, je běžně také svěřeno (ó, hrůza to vyslovit, neboť by tomu tak vůbec nemělo být!) vysluhování svátostí. Nabádat lidi, aby je neposlouchali, by ve skutečnosti znamenalo odříznout je od ustanovení Božích. Toho se však neodvažujeme, když pomyslíme, že platnost ustanovení nezávisí na bezúhonnosti toho, kdo je vysluhuje, ale na věrnosti toho, který je ustanovil, který se s námi chce setkat a setkává způsobem, který určil. Na základě toho také váhám říci: „Neposlouchejte lživé proroky.“ I prostřednictvím těch, na nichž spočívá zlořečení, nám Bůh může dát a dává své požehnání. Neboť chléb, který lámou, jsme ze zkušenosti poznali jako „účast na těle Kristově“, a kalich, který Bůh požehnal, byl i jejich neposvěcenými ústy, je pro nás účastí na krvi Kristově.¹⁸

9. Proto všechno, co mohu říci, je toto: V každém jednotlivém případě se pokornou a upřímnou modlitbou obraťte k Bohu a potom jednejte podle nejlepšího poznání, které máte. Jednejte podle toho, o čem jste přesvědčeni, že vám to přinese největší duchovní prospěch. Dejte si velký pozor, abyste nesoudili ukvapeně, abyste nikoho nepokládali lehkovážně za lživého proroka. A když máte jasný důkaz, hleďte aby se ve vašem srdci nezahnízdil hněv nebo pohrdání. Potom se v Boží přítomnosti a v Boží bázni rozhodněte sami pro sebe. Jestliže ze zkušenosti zjistíte, že vaší duši škodí, když je posloucháte, pak mohu pouze říci, neposlouchejte je, tiše odejděte a poslouchajte ty, kdo vám jsou ku prospěchu. Jestliže na druhé straně zjistíte, že vaší duši neškodí, pak je poslouchajte dál. Jenom „dávejte pozor, jak slyšíte“.¹⁹ Dejte si pozor na ně a na jejich učení. Poslouchajte s bázní a s třesením, abyste *vy* nebyli oklamáni a nepodlehli jako oni mocnému klamu. Když neustále směšují pravdu a lži, jak snadno přijmete obojí zároveň! Poslouchajte s vroucí a stálou modlitbou toho, který jediný učí lidi moudrosti. A hleďte, abyste to, co slyšíte, přirovnávali „k zákonu a svědectví“!²⁰ Nepřijímejte nic bez zkušování, dokud to nezávážíte na „vahách svatyně“.²¹ Nevěřte ničemu, co říkají, dokud to nemáte jasně potvrzeno slovem z Písma svatého. Zavrhněte všechno, co se od něj liší, co jím není potvrzeno. Zejména zavrhněte s velkým

odporem všechno, co vydávají za cestu spasení, a přitom se to liší od cesty, kterou náš Pán vyznačil v tomto kázání, nebo ji zkrusluje.

10. Nemohu zakončit, aniž bych se obrátil několika prostými slovy k těm, o nichž jsme nyní mluvili. Vy, lživí proroci, vy, suché kosti, slyšte alespoň nyní slovo Hospodinovo.²² Jak dlouho chcete lhát ve jménu Božím, pravíce, že Bůh mluvil, přestože Bůh skrze vás nepromluvil?²³ Jak dlouho chcete podvracet přímé cesty Páně,²⁴ vydávající tmu za světlo a světlo za tmu?²⁵ Jak dlouho chcete vyučovat cestě smrti a nazývat ji cestou života? Jak dlouho chcete posílat satanovi duše, o nichž prohlašujete, že je posíláte k Bohu?

11. „Běda vám, slepí vůdcové slepých!“²⁶ „Zavíráte lidem království nebeské, sami nevcházíte a zabraňujete těm, kdo chtějí vejít.“²⁷ Ty, kteří se snaží vejít těsnou branou, voláte zpět na širokou cestu. Ty, kteří sotva udělali jeden krok na cestě Boží, dábelky varujete, aby „nezašli příliš daleko“. Ty, kteří začínají hladovět a žíznit po spravedlnosti, varujete, aby nebyli „přespříliš spravedliví“. Tak způsobujete, že klopýtnou přímo na prahu, ba že padnou a nepovstanou více.²⁸ Proč to děláte? Jaký máte užitek z jejich krve, sestoupí-li v jámu?²⁹ Žalostný užitek pro *vás!* „Zemřou za svou spravedlnost, ale za jejich krev budu volat k odpovědnosti *vás!*“³⁰

12. Kde jsou vaše oči? Kde je váš rozum? Klamali jste druhé, až jste oklamali také sebe? Kdo to od vás žádal, abyste *učili* cestě, kterou jste sami nikdy *nepoznali*? Jste tak „vydání do moci klamu“, že nejen učíte, ale že jste „uvěřili lži“?³¹ Můžete věřit tomu, že vás Bůh poslal? Že jste jeho poslové? Kdyby vás byl poslal Bůh, pak „to, co se líbí Hospodinu“ by „skrze vás šťastně konáno bylo“.³² Jako že Bůh je živ, kdybyste byli poslové Boží, on by „potvrdil slovo svých poslů“.³³ Ale dílo Páně ve vašich rukou neprospívá: nepřivádíte žádné hříšníky ku pokání. Pán nepotvrzuje vaše slovo, neboť vy nezachraňujete žádné duše od smrti.

13. Jak byste mohli uniknout mocným slovům našeho Pána – tak obsažným, tak silným, tak výstižným? Jak můžete uniknout, když „poznáte sebe po svém ovoci“? Špatné ovoce ze špatných stromů! A jak by tomu mohlo být jinak? „Což sklízejí z trní hrozny nebo z bodláčků fíky?“ Vezměte si to k srdci vy, jichž se to týká. Vy neúrodné stromy, proč kazíte zemi?³⁴ „Každý dobrý strom dává dobré ovoce.“ Nevidíte,

že tu není žádná výjimka? Vezměte tedy na vědomí, že nejste dobré stromy, protože nedáváte dobré ovoce. „Ale špatný strom dává špatné ovoce.“ Tak jste činili od počátku. Vaše řeč, která měla být od Boha, utvrdila ty, kdo vám naslouchali, ve smýšlení, ne-li ve skutcích ďábla. Přijměte výstrahu od toho, v jehož jménu mluvíte, než rozsudek, který vynesl, nabude platnost. „Každý strom, který nedává dobré ovoce, bude vyřazen a hozen do ohně.“

14. Drazí bratři, nezatvrzujte svá srdce.³⁵ Příliš dlouho jste zavírali oči před světlem. Otevřete je nyní, dříve než bude pozdě, dříve než budete vyvrženi ven do tmy.³⁶ Nechť u vás nerozhoduje žádný časný zájem, neboť v sázce je věčnost. Běželi jste, aniž jste byli posláni. Nechoďte dál. Nechtějte uvádět do záhuby sebe a ty, kdo vás slyší! Nenesete ovoce ze své práce. A proč tomu tak je? Právě proto, že Pán není s vámi. Můžete bojovat na svůj náklad?³⁷ To není možné. Proto se před ním pokoňte. Volejte k němu z prachu, aby napořád oživoval *vaši* duši, aby napřed *vám* dal víru, která je činná láskou,³⁸ která je pokorná a tichá, čistá a milosrdná, horlivá v dobrých skutcích,³⁹ radující se v soužení, v pohaně, v utrpení, v pronásledování pro spravedlnost. Tak na vás „spočine duch slávy, duch Boží“⁴⁰ a ukáže se, že vás poslal Bůh. Tak budete „pracovat jako evangelisté a plně konat službu“.⁴¹ Tak bude Boží slovo ve vašich ústech „jako kladivo tříštící skálu“.⁴² Po vašem ovoci pak bude znát, že jste proroky Božími, a také podle dětí, které vám dal Hospodin.⁴³ A když „mnohým dopomůžete k spravedlnosti, budete zářit jako hvězdy, navěky a navždy“!⁴⁴

Poznámky

¹ Viz *Iz 58,1*

² Viz *Ř12,2*

³ Srv. *Iz 30,10* Kral.

⁴ Srv. *Jr 23,13.32*

⁵ Srv. *Ex 10,5*

⁶ Srv. *2Pt 3,16*

⁷ Toto slovo jako teologický pojem bylo nové. *The Oxford English Dictionary upon Historical Principles*, 1933, datuje první výskyt do r. 1716. Ještě 1755 je např. dr. Johnson už-

vá o „sektách“ filozofů bez jakéhokoliv vztahu k církvi.

⁸ Viz *Zj 9,11*

⁹ Srv. *Iz 14,9*

¹⁰ Srv. *Sk 10,38*

¹¹ Srv. *Kaz 7,16*

¹² Viz *Fp 2,5*

¹³ Viz *Tt 2,14*

¹⁴ Viz *J 6,60*

¹⁵ Srv. *Mt 5,20*

¹⁶ *2J 8*

- ¹⁷ *Mt 23,1–3*
- ¹⁸ Viz *1K 10,16*
- ¹⁹ *L 8,18*
- ²⁰ *Iz 8,20*
- ²¹ V té době běžná metafora, která označuje vážnou úvahu ve světle Písem a ve vědomí Boží přítomnosti. Wesley ji znal z pramenů jako William Perkins, *A Golden Chaine* (1597², předml.) a dalších.
- ²² Viz *Ex 37,4*
- ²³ Viz *Ez 13,7*
- ²⁴ Viz *Sk 13,10*
- ²⁵ Viz *Iz 5,20*
- ²⁶ Srv. *Mt 15,14; 23,16*
- ²⁷ *Mt 23,13*
- ²⁸ Viz *Jr 25,27* Kral.
- ²⁹ Viz *Ž 30,9*
- ³⁰ Srv. *Ez 3,18; 33,8*
- ³¹ Srv. *2Te 2,11*
- ³² Srv. *Iz 53,10* Kral,
- ³³ Srv. *Ez 13,16*
- ³⁴ Viz *L 13,7*
- ³⁵ Viz *Ž 95,8; Žd 3,8*
- ³⁶ Viz *Mt 8,12; 22,13*
- ³⁷ Viz *1K 9,7* Kral.
- ³⁸ Viz *Ga 5,6* Škrabal
- ³⁹ Viz *Tt 2,14*
- ⁴⁰ Viz *1Pt 4,14*
- ⁴¹ Srv. *2Tm 4,5* Žilka
- ⁴² *Jr 23,29*
- ⁴³ Viz *Iz 8,18*
- ⁴⁴ Srv. *Da 12,3*

33. Kázání našeho Pána na hoře

Výklad třináctý

Ne každý, kdo mi říká „Pane, Pane“, vejde do království nebeského, ale ten, kdo činí vůli mého Otce v nebesích. Mnozí mi řeknou v onen den: „Pane, Pane, což jsme ve tvém jménu neprorokovali a ve tvém jménu nevymítali zlé duchy a ve tvém jménu neučinili mnoho mocných činů?“ A tehdy jim prohlásím: „Nikdy jsem vás neznal; jděte ode mne, kdo se dopouštíte nepravosti.“

A tak každý, kdo slyší tato má slova a plní je, bude podoben rozvážnému muži, který postavil svůj dům na skále. Tu spadl příval, přihnaly se vody, zvedla se vichřice, a vrbly se na ten dům; ale nepadl, neboť měl základy na skále. Ale každý, kdo slyší tato má slova a neplní je, bude podoben muži bláznivému, který postavil svůj dům na písku. A spadl příval, přihnaly se vody, zvedla se vichřice, a obořily se na ten dům; a padl, a jeho pád byl veliký

Mt 7,21–27

1. Když náš božský Učitel oznámil celý Boží záměr, týkající se cesty spásy, a uvedl hlavní překážky, s nimiž se setkávají ti, kdo po ní chtějí jít, uzavírá nyní vše těmito závažnými slovy, kterými připojuje pečeť ke svému prorockví a vtiskuje mu celou svou autoritu, aby to, co řekl, trvalo po všechny věky.

2. Aby si nikdo nemyslel, že existuje jiná cesta než tato, praví Pán: „Ne každý, kdo mi říká »Pane, Pane«, vejde do království nebeského; ale ten, kdo činí vůli mého Otce v nebesích. Mnozí mi řeknou v onen den: »Pane, Pane, což jsme ve tvém jménu neprorokovali a ve tvém jménu nevymítali zlé duchy a ve tvém jménu neučinili mnoho mocných činů?« A tehdy jim prohlásím: »Nikdy jsem vás neznal; jděte ode mne, kdo se dopouštíte nepravosti.« A tak každý, kdo slyší tato má slova a neplní je, bude podoben muži bláznivému, který postavil svůj dům na písku. A spadl příval, přihnaly se vody, zvedla se vichřice, a obořily se na ten dům; a padl, a jeho pád byl veliký.“

3. V tomto výkladu chci zaprvé uvažovat o tom, kdo tak staví svůj dům na písku; za druhé chci ukázat moudrost toho, kdo staví na skále; a za třetí chci zakončit praktickou aplikací.

I.

1. Předně chci uvažovat o tom, kdo staví svůj dům na písku. O něm náš Pán řekl: „Ne každý, kdo mi říká »Pane, Pane«, vejde do království nebeského.“ To je nařízení, které nepomine,¹ které trvá navěky. Je pro nás proto nadmíru důležité, abychom plně pochopili platnost těchto slov. Co máme rozumět výrazem „kdo mi říká »Pane, Pane«“? Nepochybně znamená: *kdo si myslí, že může jít do nebe jinou cestou než tou, kterou jsem nyní popsál*. To proto znamená (abych začal od základu) všechna dobrá slova, všechno slovní náboženství. To zahrnuje všechna kréda, která snad odříkáme, všechna vyznání víry, která se naučíme, všechny modlitby, které opakujeme, všechno díkůčinnění, které čteme nebo říkáme Bohu. Můžeme dobrořečit jeho jménu,² oslavovat jeho milosrdenství před syny lidskými.³ Můžeme mluvit o všech jeho mocných činech a o jeho spasení den co den. Můžeme ukazovat význam Božích výroků, když budeme vykládat duchovní věci duchovními.⁴ Můžeme vysvětlovat tajemství jeho království, která byla skryta od počátku světa.⁵ Můžeme mluvit jazyky lidskými i andělskými o hlubokých věcech Božích.⁶ Můžeme zvěstovat hříšníkům: „Hle, beránek Boží, který snímá hřích světa.“⁷ Ba, můžeme to činit s takovou mírou Boží moci a s takovým projevem jeho Ducha, že zachráníme mnoho duší od smrti⁸ a přikryjeme množství hříchů.⁹ A přece je možné, že to všechno nebude víc než „říkáním »Pane, Pane!«“. Přesto, že jsem tak úspěšně kázal druhým, mohu být stále ještě vyvrhelem. Jako Boží nástroj mohu vyrvat peklu mnoho duší, a přece sám do něj padnout, až skonám. Mohu přivést mnohé do království nebeského a přece sám do něj nevstoupit. Čtenáři, jestliže Bůh kdy požehnal mé slovo na *tvé* duši, modli se, aby se slitoval *nade mnou* hříšným.¹⁰

2. Slova „říkat »Pane, Pane«“ mohou také znamenat nečinit nic zlého. Můžeme se zdržet každého zpupného hříchu, každé vnější bezbožnosti. Můžeme se vzdát všech způsobů jednání nebo mluvení, které Písmo svaté zakazuje. Můžeme snad právem říci všem, mezi nimiž žijeme: Kdo z vás mě usvědčí z hříchu?¹¹ Můžeme mít svědomí neporušené jakoukoli urážkou Boha a lidí.¹² Můžeme být čisti od všelike nečistoty, bezbožnosti a nespravedlnosti, pokud jde o vnější jednání nebo (jak apoštol svědčí o sobě) „jde-li o spravedlnost podle zákona“, to jest o vnější spravedlnost, být „bez úhony“¹³, přece tím však

nejsme ospravedlněni. Stále to ještě není víc než „řikání »Pane, Pane!«“ Nepůjdeme-li dále než sem, nikdy „nevejde do království nebeského“.

3. „Říkat »Pane, Pane!«“ může dále znamenat to, čemu se běžně říká dobré skutky. Člověk se může účastnit večere Páně, může slyšet mnoho výtečných kázání a nevynechat žádnou příležitost k účasti na Božích ustanoveních. Mohu svému bližnímu prokazovat dobro, dělit chléb s hladovým a odívat nahého. Mohu být při konání dobrých skutků tak horlivý, že bych „rozdal všechno, co mám“. ¹⁴ A mohu to všechno dělat s touhou, abych se líbil Bohu, a ve skutečné víře, že se mu tím líbím (což je nesporně případ těch, které náš Pán představuje, kteří mu „říkají »Pane, Pane!«“), a přece nemusím mít podíl na slávě, která má být zjevena. ¹⁵

4. Jestliže se tomu někdo díví, pak nechť si přizná, že nezná celé náboženství Ježíše Krista, zejména jak nám je předkládá v dokonalém obraze tohoto kázání. Jak to všechno zdaleka nedosahuje tu spravedlnost a svatost pravdy, ¹⁶ která je tu popsána! Jak je to vzdálené od vnitřního království nebeského, které je nyní otevřeno v duši věřícího! Které je napřed zaseto v srdci jako hořčičné zrno, ale potom je z něj strom, ¹⁷ na kterém roste všeliké ovoce spravedlnosti, ¹⁸ každá dobrá myšlenka, každé dobré slovo a každý dobrý skutek.

5. Ač náš Pán často prohlásil a často opakoval, že nikdo, kdo nemá toto království Boží v sobě, nevejde do království nebeského, jasně věděl, že mnozí toto slovo nepřijmou, a proto je znovu stvrzuje. „Mnozí“ (říká, ne jeden, ne jenom několik, není to vzácný a neobvyklý případ) „mi řeknou v onen den“: nejen jsme se často modlili, chválili jsme tě, zdržovali se zlého, cvičili se v konání dobra, ale víc než to – „ve tvém jménu jsme prorokovali, ve tvém jménu jsme vymítali zlé duchy, ve tvém jménu jsme učinili mnoho mocných činů“. „Prorokovali jsme“: vyhledávali jsme tvou vůli lidem, ukazovali hříšníkům cestu ku pokoji a slávě. Ano, a ve tvé autoritě, ty jsi potvrdil slovo Duchem svatým, poslaným z nebe. Neboť „ve tvém jménu“ (nebo *tvým* jménem), mocí tvého slova a tvého Ducha, jsme „vymítali zlé duchy“ z duší, na které si dlouho činili nárok jako na své vlastnictví a které měli cele a nerušeně ve své moci. „A ve tvém jménu“, tvou mocí, ne vlastní mocí, jsme „učinili mnoho mocných činů“, takže i „mrtví uslyšeli hlas Božího Syna“, ¹⁹ který mluvil naším prostřednictvím, a žili.

„A tehdy“ i „jim prohlásím: »Nikdy jsem vás neznal«, ne, ani když jste „v mém jménu vymítali zlé duchy“. Ani tehdy jsem vás neznal jako své vlastní, protože vaše srdce nebylo upřímné před Bohem. Nebyli jste tiší a pokorní, nemilovali jste Boha a všechny lidi, nebyli jste obnoveni podle obrazu Božího.²⁰ Nebyli jste svatí, jako já jsem svatý.²¹ „Jděte ode mne, kdo“ přes to všechno „se dopouštíte nepravosti“ (*anomia*). Jste přestupníky mého Zákona – zákona svaté a dokonalé lásky.

6. Aby zabránil jakékoli možnosti nedorozumění, potvrzuje to náš Pán opačným přirovnáním. „Každý“, říká, „kdo slyší tato má slova a neplní je, bude podoben muži bláznivému, který postavil svůj dům na písku. A spadl příval, přihnaly se vody, zvedla se vichřice, a obořily se na ten dům“, což se dříve či později stane a vrhnou se na duši člověka, vody vnějšího utrpení nebo vnitřního pokušení, vichřice pýchy, hněvu, strachu nebo žádostí. „A padl, a jeho pád byl veliký“, takže zanikl navždy. Takový je úděl všech, kdo spoléhají na cokoli, co je menší než náboženství, které je popsáno výše. A jejich pád bude tím *větší*, protože „slyšeli tato slova a neplnili je“.

II.

1. Za druhé chci ukázat moudrost toho, kdo slova Páně plní, kdo „postavil svůj dům na skále“. Ten je opravdu moudrý, kdo „činí vůli mého Otce v nebesích“. Ten je opravdu moudrý, jehož „spravedlnost přesahuje spravedlnost zákoníků a farizeů“. ²² Je chudý v duchu, neboť zná sebe tak, jak sám je poznán.²³ Vidí všechny své hříchy a je si vědom všeliké své viny, dokud není očištěn smírcí krví. Ví, co ztratil, ví o Božím hněvu, který na něm zůstává,²⁴ a o své naprosté neschopnosti pomoci sám sobě, dokud není naplněn pokojem a radostí z Ducha svatého.²⁵ Je tichý a laskavý, trpělivý ke všem lidem, nikdy „neodplácí zlým za zlé ani urážkou za urážku, ale naopak žehná“, ²⁶ až přemůže zlo dobrem.²⁷ Jeho duše nedychtí po ničem na zemi než po Bohu, po živém Bohu.²⁸ Jeho srdce je plné lásky ke všem lidem a je hotov položit život za své nepřátele. Miluje Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, z celé své mysli, duše a síly.²⁹ Jenom takový člověk vstoupí do království nebeského, který v tomto duchu činí dobře všem ³⁰ a který, ač je pro to v opovržení a lidé se ho zřekli,³¹ je nenáviděn, tupen a pronásledován, „raduje se a jáásá“, ³² protože ví,

komu uvěřil,³³ a je ujistěn, že toto lehké, krátké soužení mu „působí přenesmírnou váhu věčné slávy“.³⁴

2. Jak skutečně moudrý je tento člověk! Zná sám sebe: věčný duch, který přišel od Boha a byl poslán, aby přebýval v hliněném domě,³⁵ ne aby činil vůli svou, nýbrž vůli toho, který ho poslal.³⁶ Zná svět: místo, kde má strávit několik dnů nebo roků, ne jako obyvatel, ale jako cizinec a příchozí na cestě do věčných příbytků,³⁷ a podle toho užívá věci tohoto světa, jako by je neužíval, věda, že podoba tohoto světa pomíjí.³⁸ Zná Boha: svého Otce a přítele, původce všeho dobra, jedině štěstí všech rozumných bytostí. Vidí jasněji než ve světle poledního slunce, že cílem života je oslavovat Boha, který ho učinil pro sebe, milovat ho a radovat se v něm navěky. A se stejnou jasností vidí prostředky k tomuto cíli, k radosti z Boha v slávě, totiž znát, milovat, následovat nyní Boha a věřit v Ježíše Krista, kterého On poslal.³⁹

3. Je moudrým mužem i podle Božího úsudku, neboť „postavil svůj dům na skále“, na skále věků, na věčné Skále, Pánu Ježíši Kristu. Je to výstižný název, protože On se nemění.⁴⁰ Je „tentýž včera i dnes i na věky“.⁴¹ O něm vydávají svědectví dávní Boží mužové a apoštol, když citují jeho slova: „Ty, Pane, jsi na počátku založil zemi, i nebesa jsou dílem tvých rukou. Ona pominou, ty však zůstáváš; nebesa zvetšejí jako oděv, svineš je jako plášť a jako šat se změní, ty však jsi stále týž a tvá léta nikdy neustanou“ (*Žd 1, 10–12*). Moudrý je proto muž, který staví na něm, který jej položil za svůj jediný základ, který staví na jeho krvi a spravedlnosti, na tom, co pro nás učinil a vytrpěl. Na tomto úhelném kamenu upevňuje svou víru a spoléhá celou vahou své duše na něho. Bůh ho naučil říkat: Pane, zhřešil jsem, zasloužím si nejhlubší peklo. Ale „jsem ospravedlněn zadarmo tvou milostí vykoupením v Kristu Ježíši“.⁴² „A život, který zde nyní žiji, žiji ve víře v Syna Božího, který si mne zamiloval a vydal sebe samého za mne“.⁴³ „Život, který zde nyní žiji“, totiž život z Boha, nebeský život, který je „skryt spolu s Kristem v Bohu“.⁴⁴ Nyní žiji, i v těle, život lásky, čisté lásky k Bohu a člověku, život svatosti a štěstí, chvále Boha a konaje všechno k jeho slávě.

4. Necht' si však takový člověk nemyslí, že už neokusí žádný boj, že je z dosahu pokušení. Bůh stále ještě podrobuje zkoušce milost, kterou dal: bude pročišťován jako zlato ohněm.⁴⁵ Bude pokoušen neměně než ti, kdo Boha neznají, možná dokonce i víc. Satan totiž neopo-

mene zkoušet do krajnosti ty, které nemůže zahubit. Tak „přival“ prudce „spadne“, avšak jenom v takový čas a takovým způsobem, jak se zdá příhodné ne vládci nadzemských mocí,⁴⁶ ale tomu, který „všemu vládne svou královskou mocí.“⁴⁷ „Přiženou se vody“, dravý proud, zvednou se vlny vysoko a budou hrozivě běsnit. Avšak také jim řekne Hospodin, který trůní nad potopou a je králem navěky⁴⁸: „Až sem smíš přijít, ale ne dál; zde se složí tvé nespoutané vlnobití.“⁴⁹ „Zvedla se vichřice a vrhly se na ten dům“, jako by jej chtěly vyvrátit od základů. Avšak nic nezmůžou, nepadne, protože je postaven na skále. Staví na Kristu vírou a láskou, proto nepadne. „Bát se nebude, byť se převrátila země a základy hor kolísaly v srdci moří. Ať si jejich vody hučí, ať se pění, ať se hory pro jejich zpupnost třesou“,⁵⁰ neboť „kdo v úkrytu Nejvyššího bydlí, přečká noc ve stínu Všemohoucího.“⁵¹

III.

1. Jak velice je pro každého člověka důležité, aby tyto pravdy uplatňoval při sobě! Aby pečlivě zkoumal, na jakém základě staví, zda na skále nebo na písku! Jak důležité je pro *tebe*, abys zkoumal: Co je základem mé naděje? Na čem stavím své očekávání, že vejdu do království nebeského? Nestavím na písku? Na své *pravověrnosti* nebo na správných názorech (které jsem hrubým zneužitím slov nazval *vírou*), na tom, že mám své názory – dejme tomu rozumnější nebo bibličtější než mnozí lidé? Běda, jaké je to bláznovství! To je stavění na písku nebo spíše na mořské pění! Jsem si tím jist. Nestavím opět svou naději na něčem, co stejně tak ji nemůže podepřít? Možná na tom, že patřím k „tak výtečné církvi, reformované podle Písem, požehnané nejčistším učěním, nejprostší liturgií, nejapoštolštější formou správy“. To je jistě mnoho důvodů k uchvácení Boha stejně tak, jak to může být vydatná pomoc na cestě k svatosti. Ale není to svatost sama. A jsou—li od ní odděleny, nic mi neprospějí. Ne, tím spíše mne nechávají bez výmluvy a vystavují většímu odsouzení. Stavím-li proto svou naději na tomto základě, stále stavím na písku.

2. Nemůžeš, nesmíš se zde zastavit. Na čem jiném chceš stavět svou naději spásy? Na své nevinnosti? Na tom, že nikomu neublížeš? Že nikomu nečiníš žádnou křivdu a že nikomu neškodíš? Dobře, dejme tomu, že to je pravda. Jsi spravedlivý ve všem svém konání, jsi naprosto počestný člověk, dáváš každému, co mu náleží, nešidíš ani

nevydíráš, jednáš se všemi čestně. Máš čisté svědomí před Bohem, nežiješ v žádném vědomém hříchu. Dobře. Ale pořád to ještě není to pravé. Můžeš jít tak daleko a přece nikdy nedojdeš do nebes. I když všechna tato bezúhonnost plyne ze správných zásad, je to ta *nejmenší část* náboženství Ježíše Krista. Avšak u tebe to neplyne ze správné zásady, a proto to vůbec není součástí náboženství. Zakládáš-li proto svou naději spásy na tom, stále ještě stavíš na písku.

3. Jdeš ještě dále? Připojuješ k tomu, že neděláš nic zlého, účast na všech Božích ustanoveních? Účastníš se při každé příležitosti večeře Páně? Modlíš se veřejně a v soukromí? Postíš se často? Posloucháš a zpytuješ Písma a medituješ o nich? To vše jsi měl činit od chvíle, kdy jsi prvně obrátil svou tvář k nebi. Ale i to všechno není samo o sobě ničím. Není ničím bez toho, co je v Zákoně důležitější.⁵² A to jsi zapomněl. Alespoň to nezakoušíš: víru, milosrdenství a lásku k Bohu, svatost srdce, nebe v duši. Stále ještě stavíš na písku.

4. Nad to nade vše, jsi horlivý v dobrých skutcích?⁵³ Pokud máš čas, činíš dobře všem?⁵⁴ Sytíš hladové a odíváš nahé a pamatuješ na sirotky a vdovy v jejich soužení?⁵⁵ Navštěvuješ nemocné? Pomáháš vězňům? Ujímáš se pocestných?⁵⁶ Příteli, pojď dopředu.⁵⁷ „Prorokuješ ve jménu“ Kristově? Kážeš pravdu, která je v Ježíši?⁵⁸ Poznává vliv jeho Ducha tvé slovo a činí z něj moc Boží ke spasení?⁵⁹ Uschopňuje tě, abys přiváděl hříšníky od tmy k světlu, od moci satanovy k Bohu?⁶⁰ Pak jdi a uč se, co jsi tak často učil jiné: „Milostí jste spaseni skrze víru.“⁶¹ „On nás zachránil ne pro spravedlivé skutky, které my jsme konali, nýbrž ze svého slitování.“⁶² Uč se viset na Kristově kříži, nahý, pokládaje vše, co máš, za bezcenný brak.⁶³ Obrát se k němu v duchu umírajícího zločince,⁶⁴ nevěstky posedlé sedmi démony,⁶⁰ jinak jsi stále ještě na písku, a i když zachrániš jiné, ztratíš svou vlastní duši.

5. Pane, rozmnož mou víru, pakli nyní věřím! Jinak mi víru daruj, třeba jen jako zrno hořčice!⁶⁶ Ale „co je platné, když někdo říká, že má víru, ale přitom nemá skutky? Může ho snad ta víra spasit?“⁶⁷ Nikoli! Víra, která nemá skutky, která nepůsobí vnitřní a vnější svatost, která nevtiskuje celý obraz Boží v srdce a neočišťuje, tak jako on je čistý,⁶⁸ víra, která nepůsobí celé náboženství, popsané v předchozích kapitolách, není vírou evangelia, není to křesťanská víra, která vede do slávy. Sřez se, kromě jiných ďábelských léček, abys neutkvěl na nesvaté, nespasitelné víře! Položíš-li na ni důraz, jsi provždy ztracen: pak

stále stavíš svůj dům na písku. Když „spadne příval, přivenou se vody“, pak jistě „padne a jeho pád bude veliký“.

6. Nuže, stav proto na skále. Z Boží milosti poznej sebe sama. Poznej a viz, že jsi se zrodil v nepravosti a v hříchu že tě počala matka tvá⁶⁹ a že jsi hromadil hřích na hřích od chvíle, kdy jsi rozeznal dobré od špatného.⁷⁰ Přiznej se, že zasluhuješ věčnou smrt a vzdej se veškeré naděje, že bys kdy byl schopen spasit sám sebe. Budiž veškerou tvou nadějí, abys byl obmyt jeho krví a očištěn Duchem toho, „který na svém těle vzal naše hříchy na kříž“.⁷¹ A když víš, že tvé hříchy sňal, pak se tím více před ním pokoř s vědomím toho, že jsi na něm úplně závislý pro každou dobrou myšlenku, každé slovo a každý skutek a že jsi naprosto neschopný k jakémukoli dobru, leč by tě „každou chvílí zavlažoval“.⁷²

7. Plač nyní nad svými hříchy a lkej po Bohu, dokud neobrátil tvůj žal v radost.⁷³ A i potom plač s plačícími⁷⁴ a pro ty, kdo nepláč nad sebou. Lkej pro hříchy a bídu lidí. A měj před očima oceán věčnosti, bez dna a bez břehu, který už pohltil miliony milionů lidí a zeje, aby pohltil i ty, kdo ještě zbývají. Viz zde dům Boží, věčný v nebesích,⁷⁵ tam peklo a říši zkázy nepřikrytou.⁷⁶ A vezmi si odtud ponaučení o důležitosti každého okamžiku, který se objeví a navždy zmizí!

8. Potom přidej ke své vážnosti ještě tichou moudrost. Udržuj v rovnováze všechny své citové stavy, zejména hněv, zármutek a strach. Tiše se podvol všemu, co je Boží vůlí. Nauč se být vždy spokojen s tím, co máš.⁷⁷ Buď mírný k dobrým, buď laskavý ke všem,⁷⁸ zejména k zlým a nevďečným. Chraň se nejen zjevných výrazů hněvu, jako je označování bratra slovem *raka* nebo *ty blázne*,⁷⁹ ale i každé vnitřní pohnutky, která by byla v rozporu s láskou, i když zůstane skryta v tvém srdci. Hněvej se na hřích jako na urážku Vládcce nebes, ale vždy miluj hříšníka jako náš Pán, který „se rozhlédl“ po farizeích „s hněvem, zarmoucen tvrdostí jejich srdce“.⁸⁰ Byl zarmoucen nad hříšníky, hněval se na hřích. Tak „se hněvej a nehřeš“.⁸¹

9. Dále pak měj hlad a žízeň, ne po „pomíjejícím pokrmu, ale po pokrmu zůstávajícím pro život věčný“.⁸² Pošlapej svět a světské věci – všechno bohatství, pocty, radovánky. Co pro tebe znamená svět? Nech mrtvé, ať pochovávají své mrtvé: ty však následuj obraz Boží.⁸³ A chraň se utišovat tu blaženou žízeň, když vznikla v tvé duši, tím,

čemu se obecně říká náboženství – ubohá nesmyslná fraška, náboženství forem, vnější okázalosti – které ponechává srdce v prachu, přízemní a živočišné.⁸⁴ Nechť tě neuspokojuje nic jiného než moc pobožnosti,⁸⁰ než náboženství, které je duch a život,⁸⁶ zůstávání v Bohu a Boha v tobě,⁸⁷ které dává občanství v nebi, které znamená vstoupení prostřednictvím krve, jež nás očišťuje,⁸⁸ „až do nebeské svatyně“⁸⁹ a „uvedení na nebeský trůn v Kristu Ježíši“.⁹⁰

10. Nyní, když můžeš všechno v Kristu, který ti dává sílu,⁹¹ buď milosrdný, jako je milosrdný tvůj Otec v nebesích.⁹² Miluj svého bližního jako sebe samého.⁹³ Miluj přátele i nepřátele jako svou vlastní duši. A nechť tvá láska je *trpělivá*, měj trpělivost se všemi.⁹⁴ Nechť je *přívětivá*, mírná, dobrotivá, nechť tě vede k laskavé vlídnosti a co nejvroucnějšímu a nejněžnějšímu vztahu k druhým. Nechť se „raduje z pravdy“,⁹⁵ kdekoli se vyskytuje, pravdy, která je podle pobožnosti.⁹⁶ Raduj se z toho, co rozmnožuje Boží slávu a působí pokoj a dobrou vůli mezi lidmi. Láskou „přikryj všechno“,⁹⁷ nemluvě o mrtvých a nepřítomných jinak než dobře, „všemu věř“, co jakýmkoli způsobem očišťuje charakter druhého, „všeho se naděj“ v jeho prospěch a „všechno trpělivě čekej“, přemáhaje každý odpor. Neboť pravá láska „nikdy nezanikne“⁹⁸ v čase, ani na věčnosti.

11. Nyní pak „očistíme se“ vírou od každé nesvaté pohnutky a od každé poskvrny těla i ducha a přivedme k cíli své posvěcení v bázni Boží.⁹⁹ Mocí jeho milosti jsi hlubokou chudobou v duchu očištěn od každé nešlechtné nebo divoké vášně, hladověním a žízňením po spravedlnosti od každé žádosti, kromě touhy líbit se Bohu a těšit se v něm.¹⁰⁰ A miluj Hospodina, Boha svého, z celého srdce a z celé své síly.¹⁰¹

12. Jedním slovem: Nechť tvé náboženství je náboženstvím srdce. Nechť spočívá hluboko v nitru duše. Pokládej se za malého, nízkého, nepatrného a bídneho (více než slova mohou vyjádřit) ve vlastních očích, ohromeného a poníženého v prach láskou Boží, která je v Kristu Ježíši.¹⁰² Buď vážný. Nechť všechny tvé myšlenky, tvá slova a skutky plynou z nejhlubšího přesvědčení, že stojíš na pokraji velké propasti, ty a všichni lidé, jenom do ní padnout, a to buď do věčné slávy nebo do věčného žáru.¹⁰³ Nechť tvá duše je naplněna mírností, laskavostí, trpělivostí ke všem lidem, nechť celé tvé nitro žízní po Bohu, po živém Bohu,¹⁰⁴ nechť touží se probudit v jeho podobě. Miluj Boha a všechny lidi. V tomto duchu konej a snašej všechno. Ukaž svou víru

svými skutky: „čiň vůli svého Otce v nebesích“. A jako nyní kráčíš s Bohem na zemi, tak s ním také budeš kralovat v slávě.

Poznámky

- ¹ Viz *Ž 148,6*
- ² Viz *Ž 100,4*. Tento žalm patřil podle Book of Common Prayer k denní ranní pobožnosti.
- ³ Viz *Ž 107,8.15.21.31* Kral. Další oblíbený žalm pro ranní pobožnosti.
- ⁴ Viz *1K 2,13*
- ⁵ Viz *Ko 1,26*
- ⁶ Viz *1K 13,1*
- ⁷ *J 1,29*
- ⁸ Viz *Jk 5,20*
- ⁹ Viz *1Pt 4,8*
- ¹⁰ Viz *L 18,13*
- ¹¹ *J 8,46*
- ¹² Viz *Sk 24,16*
- ¹³ *Fp 3,6*
- ¹⁴ *1K 13,3*
- ¹⁵ Viz *Ř 8,18*
- ¹⁶ Viz *Ef 4,24*
- ¹⁷ Viz *Mt 13,31n*
- ¹⁸ Viz *F 1,11*
- ¹⁹ Srv. *J 5,25*
- ²⁰ Viz *Ko 3,10*
- ²¹ Viz *1Pt 1,16*
- ²² *Mt 5,20*
- ²³ Viz *1K 13,12* Žilka
- ²⁴ Viz *J 3,36*
- ²⁵ Viz *Ř 14,17*
- ²⁶ Srv. *1Pt 3,9*
- ²⁷ Viz *Ř 12,21*
- ²⁸ Viz *Ž 42,2*
- ²⁹ Viz *Mk 12,30*
- ³⁰ Viz *Ga 6,10*
- ³² Srv. *Mt 5,12*
- ³³ Srv. *2Tm 1,12*
- ³⁴ *2K 4,17*
- ³⁶ Viz *J 6,38*
- ³⁷ Viz *L 16,9*
- ³⁸ Viz *1K 7,31*
- ³⁹ Viz *J 6,29; 17,3*
- ⁴⁰ Viz *Mal 3,6* Kral.
- ⁴¹ *Žd 13,8*
- ⁴² Srv. *Ř 3,24*
- ⁴³ *Ga 2,20*
- ⁴⁴ *Ko 3,3*
- ⁴⁵ Viz *Zj 3,18*
- ⁴⁶ Viz *Ef 2,2*
- ⁴⁷ *Ž 103,19*
- ⁴⁸ Viz *Ž 29,10*
- ⁴⁹ *Jb 38,11*
- ⁵⁰ *Ž 46,3n*
- ⁵¹ *Ž 91,1*
- ⁵² Viz *Mt 23,23*
- ⁵³ Viz *Tt 2,14*
- ⁵⁴ Viz *Ga 6,10*
- ⁵⁵ *Jk 1,27*
- ⁵⁶ Viz *Mt 25,35–39*
- ⁵⁷ Viz *L 14,10*
- ⁵⁸ Viz *Ef 4,21*
- ⁵⁹ Viz *Ř 1,16*
- ⁶⁰ Viz *Sk 26,18*
- ⁶¹ *Ef 2,8*
- ⁶² *Tt 3,5*
- ⁶³ Viz *Fp 3,8* Žilka

- ⁶⁴ Viz *L* 23,42
⁶⁵ Viz *Mk* 16,9
⁶⁶ Viz *Mt* 17,20
⁶⁷ *Jk* 2,14
⁶⁸ Viz *1J* 3,3
⁶⁹ Viz *Ž* 51,7
⁷⁰ Viz *Žd* 5,14
⁷¹ *1Pt* 2,24
⁷² *Srv. Iz* 27,3
⁷³ Viz *Jk* 4,9
⁷⁴ Viz *Ř* 12,15
⁷⁵ Viz *2K* 5,1
⁷⁶ Viz *Jb* 26,6
⁷⁷ Viz *Fp* 4,11
⁷⁸ Viz *2Tm* 2,24
⁷⁹ *Mt* 5,22
⁸⁰ *Mk* 3,5
⁸¹ *Srv. Ef* 4,26 Kral.
⁸² *Srv. J* 6,27
⁸³ Viz *Mt* 8,22
⁸⁴ Viz *Jk* 3,15
⁸⁵ Viz *2Tm* 3,5
⁸⁶ Viz *J* 6,63
⁸⁷ Viz *1J* 4,15
⁸⁸ Viz *Žd* 12,24
⁸⁹ *Žd* 6,19
⁹⁰ *Srv. Ef* 2,6
⁹¹ Viz *Fp* 4,13
⁹² Viz *L* 6,36
⁹³ Viz *Lv* 19,18 atd.
⁹⁴ Viz *1Te* 5,14
⁹⁵ *1K* 13,6
⁹⁶ Viz *1K* 6,3 Kral.
⁹⁷ Viz *1Pt* 4,8
⁹⁸ Viz *1K* 13,7n Kral.
⁹⁹ *2K* 7,1
¹⁰⁰ Viz *Mt* 5,3–8
¹⁰¹ Viz *Mk* 12,30
¹⁰² Viz *Ř* 8,39
¹⁰³ Viz *Iz* 33,14
¹⁰⁴ Viz *Ž* 42,2

34. Původ, podstata, vlastnosti a užitek Zákona

Zákon je tedy sám o sobě svatý a přikázání svaté, spravedlivé a dobré.

Římanům 7,12

1. Je málo věroučných otázek, kterým lidé tak málo rozumí jako této. Čtenáři této epištoly je obvykle řečeno, že „Zákonem“ má Pavel na mysli židovský Zákon. Tak nabude mylného dojmu, že se ho to netýká a on jej pomine, aniž by o něm dále přemýšlel. Jiní se však s takovým vysvětlením nespokojí. Zjišťují, že list je určen Římanům a vyvozují z toho, že apoštol na začátku této kapitoly naráží na starý zákon římský. Protože se jich však netýká o nic víc než Mojžíšův obřadní Zákon¹, nedělají si nadále starosti s tím, o čem předpokládají, že to je uvedeno jen jakoby mimochodem, jako ilustrace něčeho jiného.

2. Kdo však pečlivě sleduje apoštolovy výklady, ten se nespokojí s takovým povrchním vysvětlením. A čím více váží slova, tím více bude přesvědčen o tom, že když Pavel v této kapitole mluví o „Zákonu“, nemyslí tím ani dávný římský zákon, ani obřadní Zákon Mojžíšův. To bude jasné všem, kdo pozorně sledují celkový důraz tohoto výkladu. „Což nevíte bratři – vždyť mluvím k těm, kteří znají Zákon,“ k těm, kteří v něm byli od malička vyučováni, „že Zákon panuje nad člověkem, jen pokud je živ?“ (v. 1). Který? Římský zákon nebo obřadní Zákon? Jistě ne, nýbrž *mravní* Zákon. Vždyť, abychom uvedli prostý příklad, „vdaná žena je (mravním) Zákonem vázána k žijícímu manželovi; když však muž zemře, je zproštěna zákona muže“ (v. 2). „Pokud je tedy její muž naživu, bude prohlášena za cizoložnici, oddá-li se jinému muži. Jestliže však manžel zemře, je svobodná od Zákona, takže nebude cizoložnicí, když se oddá jinému muži“ (v. 3). Z tohoto příkladu vyvozuje apoštol všeobecný závěr: „Právě tak,“ ze stejného důvodu, „jste se i vy, bratři moji, stali mrtvými pro Zákon,“ pro celé mojžíšovské ustanovení, „skrze tělo Kristovo“ obětované za vás a stavějící vás pod nový řád, „abyste se oddali jinému, který byl vzkříšen z mrtvých“, a tím podal důkaz o své moci, že může způsobit změnu, „a tak nesli ovoce Bohu“ (v. 4). Teď můžeme činit to, co jsme dříve nemohli: „Když jsme byli v moci hříchu,“ pod mocí těla, tj. porušené přirozenosti (nutně tomu tak bylo, dokud jsme nepoznali moc Kristova vzkříšení), „váš-

ně podněcované Zákonem,“ které se na Mojžíšově Zákoně projevily, vzplanuly a nebyly překonány, „působily v nás“ různým způsobem „a nesly ovoce smrti“ (v. 5). „Nyní jsme byli zproštěni Zákona,“ celého, mravního i obřadního, „když jsme zemřeli tomu, čím jsme byli spoutáni“ – celý systém je pro nás jakoby mrtvý a nemá nad námi větší moc než má mrtvý manžel nad svou ženou – „takže sloužíme“ tomu, který za nás zemřel a vstal z mrtvých, „v novém životě Ducha,“ v novém duchovním řádu, „ne pod starou literou Zákona“ (v. 6) – pouhou vnější službou podle litery Mojžíšova ustanovení.

3. Když apoštol došel až sem a dokázal, že křesťanství odložilo židovské ustanovení a že mravní Zákon jako takový, i když nemůže pomítnout, stojí na jiném základě než předtím, apoštol se nyní zastaví, aby připomněl a zodpověděl námitku: „Co tedy máme říci? Že Zákon je hříšný?“ Tak mohou někteří usuzovat na základě špatného výkladu slov „vášně podněcované Zákonem“. „Naprosto ne!“ říká apoštol, to nemůžeme říci. Ne, Zákon je nesmiřitelný nepřítel hříchu a odkrývá jej, kdekoli se vyskytne. „Hřích bych byl nepoznal, kdyby nebylo Zákona. Vždyť bych neznal žádostivost,“ že zlá žádost je hřích, „kdyby Zákon neřekl: Nepožádáš“ (v. 7). Pavel to rozvádí ve čtyřech následujících verších a připojuje všeobecný závěr zejména vzhledem k mravnímu Zákonu: „Zákon je tedy sám o sobě svatý a přikázání svaté, spravedlivé a dobré.“

4. Abych vysvětlil a zdůraznil tato hluboká slova, kterým se věnuje tak malá pozornost, protože jim lidé málo rozumí, chci se pokusit ukázat za prvé původ tohoto Zákona, za druhé jeho podstatu, za třetí jeho vlastnosti, že je „svatý, spravedlivý a dobrý“, a za čtvrté jeho užitek.

I. Původ Zákona

1. Za prvé se pokusím ukázat původ mravního Zákona, často nazývaného „Zákon“ jako takový. Není to, jak by si možná někteří představovali, ustanovení až z doby Mojžíšovy. Noe jej už dávno předtím zvěstoval lidem a Henoch ještě před ním. Můžeme však sledovat jeho původ ještě dál, až před založení světa do doby, která je člověku skryta, nesporně však je zaznamenána v análech věčnosti, kdy „jitřní hvězdy společně plesaly“² poté, co byly stvořeny. Velkému Stvořiteli se zalíbilo učinit své prvorozené syny jako inteligentní bytosti, aby každý mohl poznat toho, který je stvořil. Vystrojil je rozumem, aby rozlišo-

vali mezi pravdou a lží, dobrem a zlem, a jako nutný důsledek toho také svobodou, schopností zvolit si jedno a odmítnout druhé. Tím jim byla dána možnost prokazovat mu dobrovolně a ochotně službu, která má odplatu sama v sobě a je přijatelná před milostivým Pánem.

2. Aby lidé mohli použít všechny schopnosti, které jim Bůh dal, zejména svůj rozum a svobodu, dal jim Zákon, dokonalý model veškeré pravdy, pokud to smrtelné bytosti mohly pochopit, a všeho dobra, pokud to andělské bytosti dokázaly pojmout. Úmyslem jejich milostiplného Panovníka také bylo, aby jim otevřel cestu k stálému rozmachu jejich štěstí; neboť každé zachovávání tohoto Zákona mělo působit větší dokonalost jejich přirozenosti a dát jim nárok na vyšší odměnu, kterou dá spravedlivý Soudce ve svůj čas.

3. Stejně tak, když Bůh ve stanovený čas stvořil nový druh inteligentních bytostí, když pozvedl člověka z prachu země, vdechl mu v chřípí dech života a učinil z něho živého tvora³, vystrojeného mocí volit dobro nebo zlo, dal tomuto svobodnému, inteligentnímu stvoření stejný Zákon jako svým prvorozeným dětem – nepsaný na deskách kamenných nebo na jiném pomíjivém materiálu, nýbrž vyrytý v jejich srdci prstem Božím, napsaný do nitra lidí a andělů –, aby nikdy nebyl daleko, nikdy nebyl těžko pochopitelný, ale byl vždy po ruce a vždy svítil jasným světlem, tak jako svítí slunce na nebi.

4. Takový byl původní Boží Zákon. Vzhledem k člověku trval stejně dlouho jako on. Vzhledem ke starším Božím synům zářil v celé slávě „než se hory zrodily, než vznikl svět a země“⁴. Avšak nedlouho poté se člověk vzbouřil proti Bohu a tento nádherný Zákon ze svého srdce téměř vyhladil; „osvícený vnitřní zrak“ byl *zatemněn*⁵ ve stejné míře, jak „se odcizil Božímu životu“⁶. A přesto Bůh dílo svých rukou nezavrhl; svým milovaným Synem smířen s člověkem do jisté míry znovu napsal Zákon na srdce svého potemnělého, hříšného stvoření. Opět člověku oznámil „co je dobré“ (i když ne jako na počátku), „aby zachovával právo, miloval milosrdenství a pokorně chodil se svým Bohem“⁷.

5. A to ukázal nejen našim prarodičům, nýbrž také všem jejich potomkům, tím pravým světlem, „které osvěcuje každého člověka, přicházejícího na svět“⁸. Avšak i přes toto světlo všechno tvorstvo postupem doby „pokazilo na zemi svou cestu“⁹, až pak ze všeho lidstva vyvolil zvláštní lid¹⁰, jemuž dal dokonalejší znalost svého Zákona. Protože byli

těžko chápat, napsal jeho hlavní body na dvě kamenné desky. A ot-cům přikázal, aby je po všechny následující generace učili své děti.

6. A tak se stalo, že Boží Zákony je nyní známý i těm, kdo Boha ne-znají. Ušima slyší to, co před časem bylo napsáno k našemu ponau-čení¹¹. To však nestačí. Tímto způsobem nemohou obsáhnout jeho výšku a hloubku, délku a šířku.¹² Jenom Bůh to může zjevit svým Duchem. A zjevuje to všem, kdo vpravdě věří, a naplňuje tak milostiv-é zaslíbení, které dal Izraeli: „Hle, přicházejí dny, je výrok Hospodi-nův, kdy uzavřu s domem izraelským novou smlouvu... Toto je smlou-va, kterou uzavřu... Svůj Zákon jim dám do nitra, vepíši jim jej do srdce. Budu jim Bohem a oni budou mým lidem“ (*Jr 31, 31.33*).

II. Podstata Zákona

1. To druhé, co jsem chtěl ukázat, je podstata Zákona, který byl pů-vodně dán andělům v nebi a člověku v ráji a který Bůh tak láskyplně slíbil znovu napsat do srdcí všech upřímně věřících. Přitom bych chtěl za prvé ukázat, že i když jsou „Zákon“ a „přikázání“ někdy chápány rozdílně (přikázání označuje pouze část Zákona), v našem textu jsou používány jako ekvivalentní pojmy a označují jedno a totéž. Avšak ani jedno ani druhé zde nemůžeme chápat jako obřadní Zákon. Není to obřadní Zákon, o kterém apoštol prohlašuje výše citovanými slovy „hřích bych byl nepoznal, kdyby nebylo Zákona“. To je tak jasné, že není třeba důkazů. Není to obřadní Zákon, který v bezprostředně následujících slovech říká „nepožádáš“. Proto se v této otázce nejedná o obřadní Zákon.

2. Stejně tak se u Zákona, zmíněného v textu, nejedná o mojžíšovské ustanovení. Pravda, toto slovo se tak někdy chápe, když např. apoš-tol mluví ke Galatským: „Smlouvu, od Boha dávno právoplatně po-tvrzenou“ (totiž Abrahamovi, otci věřících) „nemůže učinit neplatnou Zákon,“ mojžíšovské ustanovení, „vydaný teprve po čtyřech stech tři-ceti letech“ (*3, 17*). Tak to však nelze chápat v textu, neboť apoštol nikdy nevyslovuje tak vysoké hodnocení tohoto nedokonalého a stí-nového ustanovení. Nikde neříká, že mojžíšovský Zákon je *duchov-ním* Zákonem, nebo že je „svatý, spravedlivý a dobrý“. Ani to není tak, že Bůh chce „vepsat tento Zákon do srdce“¹³ těch, na jejichž „hří-chy už nevzpomene“¹⁴. Platí tedy, že „Zákon“, tak nazývaný, není nic jiného než mravní Zákon.

3. Tento Zákon je nezničitelným obrazem Vyvýšeného a Svatého, jehož přebývání je věčné.¹⁵ Toho, kterého žádný člověk v jeho podstatě nikdy neviděl a nemůže vidět, činí viditelným pro lidi a anděly. Je to neodkrytá Boží tvář. Bůh se tak zjevil svým stvořením, jak to jsou schopna snést; zjevil se, aby život dal a ne jej zničil, aby viděli Boha a zůstali naživu. Je to Boží srdce odhalené lidem. Ano, v určitém smyslu můžeme na tento Zákon vztáhnout to, co apoštol praví o jeho Synu: je to „odlesk“ nebo záře „Boží slávy a výraz Boží podstaty“¹⁶.

4. „Jestliže by ctnost,“ prohlásil dávný pohan, „mohla přijmout takovou podobu, abychom ji mohli spatřit vlastníma očima, jak úžasnou lásku by to v nás vyvolalo!“¹⁷ Kdyby to ctnost mohla dokázat! Ale už se tak stalo. Boží Zákon spojuje všechny ctnosti tak, že je mohou otevřeným okem spatřit všichni, jejichž oči osvětil Bůh. Co je Zákon jiného než božská ctnost a moudrost, které přijaly viditelnou podobu? Co to je jiného než praobraz pravdy a dobra, které byly od věčnosti vloženy do nestvořené mysli a nyní jsou vyvedeny a oděny do trvalého hávu, aby byly přístupné i lidskému chápání?

5. Když se podíváme na Boží Zákon z jiného hlediska, je výrazem nejvyššího, neměnného rozumu, je neproměnnou správností, je věčnou účelností všech věcí, které jsou nebo kdy byly stvořeny. Uvědomuji si, jaká nedokonalost, jaká nedůstojnost je v těchto a ve všech ostatních lidských výrazech, když se snažíme těmito mdlými obrazy vystihnout hluboké Boží věci. Avšak v tomto dětském stupni naší existence nemáme lepší, nemáme jinou možnost. Jako „naše poznání je“ nyní „jen částečné“, jsme odkázáni na „prorokování“, tzn. naše mluvení o Božích věcech je „jen částečné“¹⁸. „Nic nedokážeme pro temnotu“¹⁹, dokud jsme v hliněných nádobách²⁰. Dokud jsem „dítě“, musím mluvit „jako dítě“. Ale brzy odložím „to, co je dětinské“. Neboť „až přijde plnost, tehdy to, co je částečné, bude překonáno“.²¹

6. Avšak zpět: Boží Zákon je (řečeno po lidsku) obrazem věčného Duha, zrcadlem Boží přirozenosti; je to nejčistší výtvar věčného Otce, nejjasnější projev jeho vlastní moudrosti, zjevná krása Nejvyššího. Je rozkoší a zázrakem pro cheruby a serafy a nebeské zástupy a slávou a radostí pro každého moudrého věřícího, každé dobře vyučené Boží dítě na zemi.

III. Vlastnosti Zákona

1. Taková je podstata navždy požehnaného Božího Zákona. Za třetí chci ukázat jeho vlastnosti. Ne všechny, neboť by k tomu nestačila ani andělská moudrost, nýbrž jenom ty, které jsou zmíněny v textu. Jsou tři: je „svatý, spravedlivý a dobrý“. Za prvé: „Zákon je *svatý*.“

2. Tímto výrazem jak se zdá apoštol nemluví o jeho účincích, nýbrž spíše o jeho podstatě. Jakub mluví o těžce věci pod jiným jménem a říká: „Moudrost shůry“ (což není nic jiného než tento Zákon, vepsaný do našeho srdce) „je především čistá“ (3,17), *agné* – cudná, bezúhonná, vnitřně a bytostně svatá. A když je přepsána do života a do duše, je to (jak říká tentýž apoštol) *thréskeia kathara kai amiantos*, „pravá a čistá zbožnost“ (1,27) nebo ryzí, čistá, neposkvřená služba Bohu.

3. Opravdu je v nejvyšší míře ryzí, cudná, čistá, svatá. Jinak by nemohla být bezprostředním výtvozem a tím méně výslovnou podobou Boha, který je bytostně svatý. Je prosta všeho hříchu, čistá a neposkvřená od každého dotyku zla. Je to cudná panna, nepřipustí žádné znečištění, žádné spojení s něčím nečistým nebo nesvatým. Nemá žádné spojení s jakýmkoli hříchem, neboť „jaké spolužití světla s temnotou?“²² Jako je hřích svou podstatou nepřátelstvím Bohu, tak je jeho Zákon nepřátelstvím hříchu.

4. Proto apoštol s takovým odporem zavrhuje rouhavou myšlenku, že Boží Zákon je buď přímo hříchem, nebo příčinou hříchu. Bůh nás chraň před domněnkou, že by byl příčinou hříchu proto, že jej odkrývá, že odkrývá to, co je skryto v temnotě²³ a přivádí to na světlo. Je proto pravda (jak poznamenává apoštol, *v. 13*), že „hřích se ukázal jako hřích“. Jsou strženy všechny jeho masky a ukazuje se ve své přirozené ohavnosti. Je také pravda, že „skrže přikázání ukázal hřích celou hloubku své hříšnosti“²⁴. Když teď vystupuje proti světlu a poznání, když je zbaven ubohé omluvy z neznalosti, ztrácí svou výmluvu a masku a je stále odpornější Bohu. Ano, je pravda, že „hřích způsobuje smrt tím dobrým“²⁵, které je samo o sobě čisté a svaté. Když je vyveden na světlo, zuří tím více; je-li omezován, vybuchne s ještě větší prudkostí. Proto říká apoštol, jako někdo, kdo byl usvědčen z hříchu, ale ještě nebyl vysvobozen, že „hřích použil jako příležitost přikázání,“ které jej mělo odkrýt a potlačit, pohrdl omezováním a tím více „ve mně probudil všechnu žárlivost“ (*v. 8*) – nerozumné a škodlivé tužby²⁶, které

toto přikázání mělo omezovat. Tak „když přišel Zákon, hřích ožil“ (v. 9). Řádlil a zuřil tím více. Ale to není žádná skvrna na přikázání. I když je zneužito, nemůže být poskvrněno. Dokazuje to jenom, že „nejúskočnější ze všeho je srdce“ člověka²⁷. Ale „Zákon“ Boží „je sám o sobě svatý“²⁸.

5. A je za druhé *spravedlivý*. Dává každému, co mu náleží. Přesně určuje, co je správné, co přesně se má dělat, říkat nebo myslet, a to vzhledem ke Stvořiteli našeho života, k sobě samým a ke každému stvoření, které učinil. Je v každém ohledu přizpůsobený povaze věcí, celého vesmíru a každého jednotlivce. Odpovídá všem okolnostem každého člověka a všem jejich vzájemným vztahům, ať existovaly od počátku nebo vznikaly v kterémkoli údobí. Přesně odpovídá uspořádání věcí, ať jsou podstatné nebo případné. Není v rozporu s žádnou z těchto věcí a souvisí s nimi. Chápeme-li slovo v tomto smyslu, není na Božím Zákonu nic *libovolného*: jak celek, tak i každá jeho část jsou zcela závislé na jeho vůli, takže „staň se tvá vůle“²⁹ je nejvyšším základem Zákonem na zemi a v nebi.

6. „Ale je Boží vůle základem jeho Zákona? Je jeho vůle vzorem pro to, co je správné a co špatné? Je něco proto dobré, že to Bůh chce? Nebo to chce proto, že to je dobré?“

Obávám se, že tato proslulá otázka³⁰ je spíše projevem zvědavosti než aby byla užitečná. A způsobem, jak se zpravidla klade, se možná dobře nehodí k účtě, kterou má mít stvoření k Stvořiteli a Panovníku všech věcí. Člověku přece nepřísluší, aby od Boha Nejvyššího žádal skládání účtů! Přesto o tom můžeme pohovořit s bázni a s úctou. Bůh nám odpustí, jestli mluvíme neuctivě!

7. Zdá se tedy, že celá potíž vzniká z toho, že se o Boží vůli uvažuje odděleně od Boha. Pokud tak nečiníme, potíže zmizí. Nikdo totiž nemůže pochybovat o tom, že Bůh je původcem Božího Zákona. Boží vůle je Bůh sám. Bůh chce to nebo ono. Řekne-li se tedy, že Boží vůle nebo Bůh sám je původcem Zákona, je to jedno a totéž.

8. A opět: Jestliže Zákon, neměnné pravidlo toho, co je správné a co špatné, závisí na podstatě a způsobivosti věcí a jejich bytostných vzájemných vztazích (neříkám jejich věčných vztazích, protože věčné vztahy existující v časnosti nejsou ničím jiným než protimluvem). Říkám-li, že to závisí na přirozenosti a na vztahu věcí, pak to musí zá-

viset na Bohu nebo na Boží vůli, neboť tyto věci jako takové, se vši souvztažností, jsou dílem jeho rukou. Jeho vůlí „všechno povstalo a jest“³¹.

9. A přece lze namítnout (to je pravděpodobně všechno, co uvažující člověk může tvrdit), že v každém jednotlivém případě Bůh chce to a ono (např. že lidé mají ctít své rodiče), protože to je správné a odpovídá to účelu věcí a jejich vzájemným vztahům.

10. Zákon tedy je správný a spravedlivý ve všech věcech. Je *dobrý* a *spravedlivý*. To snadno odvodíme z pramene, z něhož vyplývá. Co to bylo jiného než Boží dobrota? Není to jen dobrota jako taková, která Boha přiměla, aby tento svůj obraz propůjčil svatým andělům? Čemu jinému můžeme přičíst to, že stejnou podobu své podstaty vtiskl člověku? A co jiného než něžná láska ho vedla, aby zjevil svou vůli padlému člověku? Adamovi a jeho potomkům, kteří jako on „jsou daleko od Boží slávy“³². Nebyla to pouze čirá láska, která ho vedla, aby zjevil svůj Zákon, když jejich mysl byla zatemnělá³³? Když poslal své proroky, aby tento Zákon zvěstovali slepým, neznalým synům člověka? Byla to bezesporu jeho dobrota, která vzbudila Henocha a Noeho jako kazatele spravedlnosti, která přiměla Abrahama, jeho přítele, Izáka a Jákoba, aby vydali svědectví jeho pravdě. Byla to jenom jeho dobrota, která dala Mojžíšovi psaný Zákon, když „temnota přikryla zemi a soumrak národy“³⁴, a jeho prostřednictvím lidu, který si vyvolil. Byla to jeho láska, která vysvětlovala tato živá přikázání prostřednictvím Davida a všech proroků, kteří následovali, až pak, když přišla plnost času, poslal svého jednorozeného Syna, ne aby „zrušil Zákon, nýbrž naplnil“³⁵, aby potvrdil každé jeho písmenko a každou jeho čárku. Když je pak vepíše všem svým dětem do srdce a zruší vládu všech nepřátel, „odevzdá království,“ které mu patří jako Prostředníku, „Otcí“ a „tak bude Bůh všecko ve všem“³⁶.

11. A tento Zákon, který Boží dobrota dala na počátku a zachovala po všechny věky, je stejně jako pramen, z něhož plyne, plný dobroty a vlídnosti. Je mírný a laskavý, je (jak to vyjadřuje žalmista) „sladší než med, než včelí med z plástve“³⁷. Je podmanivý a láskyplný. Zahrnuje vše, „cokoli je hodné lásky, co má dobrou pověst, co se považuje za ctnost a co sklízí pochvalu“³⁸ před Bohem a jeho svatými anděly. To vše je shrnuto takto: V něm jsou skryty všechny poklady Boží moudrosti, poznání a lásky.³⁹

12. A podobně jako ve své podstatě, je *dobrý* i ve svých důsledcích. Jaký je strom, takové je jeho ovoce. Ovoce Božího Zákona, vepsaného do srdce, je „spravedlnost a klid a bezpečí navěky“⁴⁰. Nebo lépe řečeno: Zákon sám je spravedlností, naplňuje duši pokojem, převyšujícím každé pomýšlení⁴¹, a způsobuje, abychom se vždy radovali ze svědectví dobrého svědomí před Bohem⁴². Přesně vzato to není příslib, ale spíše „závdavek našeho dědictví“⁴³, součást získaného dědictví. Je to Bůh, zjevený v našem těle, který přináší věčný život. Ujišťuje nás svou ryzí a dokonalou láskou, že „neseme pečeť pro den vykoupení“⁴⁴, že „se slituje nad námi, jako se slitovává otec nad synem svým, který mu slouží, v den, který učiní svým klínodem“⁴⁵ a že na nás čeká „nevadnoucí vavříň slávy“⁴⁶.

IV. Užitek Zákona

1. Za čtvrté pak zbývá ukázat, jaký je užitek Zákona. Prvním užitekem je bezesporu to, že má usvědčovat svět z hříchu. To je vlastním dílem Ducha svatého, který to může způsobit bez jakýchkoli prostředků nebo jakýmikoli prostředky, jak se mu zalíbí, byť by jako takové byly k dosažení tohoto cíle nedostatečné nebo nevhodné. Existují lidé, jejichž srdce je zlomeno v okamžiku, buď když jsou nemocní nebo zdraví, bez jakékoli viditelné příčiny nebo jakéhokoli vnějšího vlivu. A jiný (jeden za generaci) byl probuzen k poznání „hněvu Božího, zůstávajícího na něm“⁴⁷, když slyšel, že „v Kristu Bůh usmířil svět se sebou“⁴⁸. Zpravidla však Duch svatý usvědčuje hříšníky Zákonem, který rozráží skálu na kusy, když se dotkne svědomí. Je to zejména tato část Božího slova, které je *zón... kai energés*, „živé a mocné“, plné života a energie „a ostřejší než jakýkoli dvousečný meč“⁴⁹. To v ruce Boha a těch, které poslal, „proniká“ všemi záhyby klamavého srdce „až na rozhraní duše a ducha,“ dokonce i „kostí a morku“⁵⁰. Tak hříšník pozná sám sebe. Všechny jeho fíkové listy jsou strženy a on vidí sebe jako „ubohého, bědného a nuzného, slepého a nahého“⁵¹. Zákon ho bleskově usvědčí v každém ohledu. Člověk cítí, že není nic víc než hříšník. Nemá, čím by se vykázal. Jeho „ústa jsou umlčena“ a on je „před Bohem usvědčen z viny“⁵².

2. Prvním užitekem Zákona je tedy umrtvit hříšníka, rozbít život a sílu, ve které doufá, přesvědčit ho, že je mrtvý, i když žije – nejen pod rozsudkem smrti, nýbrž skutečně mrtvý před Bohem, zbaven veškerého

duchovního života, „mrtvý pro své viny a hříchy“⁵³. Druhým užitek je přivést ho k životu, ke Kristu, aby byl živ. Je pravda, těmito dvěma funkcemi přebírá úlohu přísného vychovatele. Žene nás spíše silou než láskou. A přece zdrojem toho všeho je láska. Je to druh lásky, který nám těmito bolestivými prostředky bere naši důvěru v tělo a neponechává nám žádnou zlomenou třtinu, které bychom se přidrželi. Tak nutí hříšníka, zbaveného všeho, aby zvolal v hořkosti své duše nebo vzdychal v hloubi srdce:

Vzdávám se všech nároků, ó Pane,
jsem prokletý – ty jsi však zemřel za mne.⁵⁴

3. Třetí užitek Zákona je v tom, že nás drží při životě. Je to velkolepý prostředek, kterým požehnaný Duch připravuje věřícího na větší projev Božího života.

Obávám se, že této velké a důležité pravdě málo rozumí nejen svět, nýbrž i mnozí, které Bůh ze světa vyvedl, kteří skutečně jsou vírou Božími dětmi. Pro mnohé je nesporně pravdou, že když přijdeme ke Kristu, skončili jsme se Zákonem a že v *tomto* smyslu „Kristus je konec Zákona“ pro každého, kdo věří⁵⁵. „Konec Zákona“ je skutečně, „aby spravedlnosti,“ ospravedlnění, „došel každý, kdo věří.“ Zde je koncem Zákona. Nikoho neospravedlňuje, jenom ho přivede ke Kristu, který je také v jiném ohledu „koncem“ a cílem „Zákona“ – cílem, k němuž neustále směřuje. Ale když nás Zákon přivedl ke Kristu, má ještě další funkci, totiž držet nás při něm. Neustále totiž vede všechny věřící, čím více vidí jeho výšku i hloubku a délku i šířku⁵⁶, aby se navzájem stále více povzbuzovali:

Přivíňme se stále víc
v milované náručí,
připravme se plnost vzít
ze zdroje jeho milosti!⁵⁷

4. Připusťme, že každý věřící skončil se Zákonem, pokud jde o židovský obřadní Zákon či o celé mojžíšovské ustanovení (neboť ty Kristus „odstranil z cesty“⁵⁸), připusťme také, že jsme skončili s mravním Zákonem jako prostředkem k získání ospravedlnění (neboť jsme „ospravedlnění zadarmo jeho milostí vykoupením v Kristu Ježíši“⁵⁹), v jiném smyslu jsme však ještě se Zákonem neskončili. Je totiž stále ještě nevyslovitelně užitečný, za prvé tím, že nás usvědčuje z hříchu, který ještě zůstává v srdci a v životě, a tím nás drží při Kristu, aby nás

v každé chvíli očišťovala jeho krev. Za druhé vede sílu z Hlavy do jeho živých údů a tím jim dává sílu činit to, co Zákon prikazuje. A za třetí má vzhledem k tomu, co prikazuje a my jsme ještě nesplnili, utvrdit naši naději, že přijmeme milost za milostí⁶⁰, až skutečně obdržíme plnost jeho zaslíbení!

5. Jak to zcela souhlasí se zkušeností každého upřímného věřícího! Volá: „Jak jsem si tvůj Zákon zamiloval! Každý den o něm přemýšlím“⁶¹, a denně vidí v tomto Božím zrcadle stále víc svou vlastní hříšnost. Vidí stále jasněji, že je pořád ještě hříšníkem ve všem, že ani jeho srdce, ani jeho cesty nejsou před Bohem v pořádku. To ho v každém okamžiku vede ke Kristu. Ukazuje mu to význam toho, co je psáno: „Zhotovíš také květ z čistého zlata a vyryješ na něj »Svatý Hospodinu«. Bude na Áronově čele“ (předobrazu našeho velekněze). „Áron bude odpovědný za nepravost při přinášení svatých věcí, které Izraelci oddělí jako svaté, za všechny jejich svaté dary“ (naše modlitby a svaté úkony opravdu nemohou učinit zadost za naše zbývající hříchy). „Bude na jeho čele trvale, aby našli zalíbení před Hospodinem“ (Ex 28, 36.38).

6. Vysvětleme si to na příkladu. Zákon praví: „Nezabiješ“⁶² a tím nám zakazuje (jak učí náš Pán) nejen vnější skutek, nýbrž každé nelaskavé slovo nebo myšlenku⁶³. Čím více se teď dívám do tohoto dokonalého Zákona, tím více cítím, jak jej nesplňuji. A čím více to pociťuji, tím více poznávám, že potřebuji jeho krev, jeho zadostičinění za všechny můj hřích a jeho Ducha, aby očistil mé srdce a učinil mě „dokonalého a neporušeného, prostého všech nedostatků“⁶⁴.

7. Proto ani na okamžik nemohu Zákon postrádat, stejně jako nemohu postrádat Krista. Vidím totiž, že jej potřebuji, aby mne držel při Kristu, jako jsem jej potřeboval, aby mne k němu přivedl. Jinak by „srdce zlé a nevěrné“ ihned „odpadlo od živého Boha“⁶⁵. Opravdu, jedno mne neustále posílá k druhému – Zákon ke Kristu a Kristus k Zákonu. Na jedné straně mne výška a hloubka Zákona pudí, abych pospíchal k Boží lásce v Kristu, na druhé straně mi Boží láska v Kristu činí Zákon dražším „než zlato, než zlato ryzí“⁶⁶. Uvědomuji si, že každá jeho část je nádherným zaslíbením, které chce můj Pán ve svůj čas naplnit.

8. Kdo však jsi ty, člověče, že „Zákon odsuzuješ nebo snižuješ“⁶⁷, že jej stavíš do jedné řady s hříchem, Satanem a smrtí a všechny je posíláš do pekla? Apoštol Jakub pokládal „odsuzování“ nebo „snižování

Zákona“ za takovou bezbožnost, že nevěděl, jak by vinu za souzení bratří podtrhl více než připomínkou, že zahrnuje toto. Říká „neplníš Zákon, nýbrž stavíš se nad něj jako soudce“.⁶⁸ Soudce toho, co Bůh určil, aby soudilo tebe. Posadil jsi se na soudnou stolicí Kristovu a převrátil jsi pravidlo, že on bude soudit svět. Uvědom si, jakou výhodu získal Satan nad tebou! A v budoucnu nesmyslejš a nemluv lehkovážně o tomto požehnaném nástroji Boží milosti a nedělej z něho strašáka. Miluj a cti jej kvůli tomu, od něhož pochází a k němuž vede. Nechť ti je slávou a radostí vedle Kristova kříže. Oslavuj jej a vzdávej mu čest před všemi lidmi.

9. A jsi-li plně přesvědčen, že má svůj původ v Bohu, že to je obraz jeho nenapodobitelné dokonalosti a že je „svatý, spravedlivý a dobrý,“ zejména pro věřící, pak se k němu viň stále víc, místo abys jej odvrhoval jako něco poskvrněného. Nechť tě nikdy neopustí Zákon milosti a pravdy, lásky k Bohu a k člověku, pokory, milosrdenství a čistoty. „Přivaž si jej na hrdlo, napiš jej na tabulku svého srdce.“⁶⁹ Přidrž se Zákona, chceš-li se držet Krista, drž jej pevně, nenechej ho odejít. Nechť tě neustále vede k smířčí krvi, neustále upevňuje tvou naději, až „spravedlnost požadovaná Zákonem je naplněna v tobě“⁷⁰ a ty jsi „prostoupen vši plností Boží“⁷¹.

10. Když tvůj Pán pak splní své slovo, když „máš napsáno ve svém srdci to, co Zákon požaduje“⁷², pak „stůj v svobodě, kterouž Kristus tě osvobodil“⁷³. Jsi nejen osvobozen od židovských obřadů, od viny hříchu a strachu z pekla (to zdaleka není celá křesťanská svoboda, nýbrž její nejmenší a nejméně významná část), ale co je daleko víc, od moci hříchu, od služby ďáblu, od urážení Boha. Stůj neochvějně v této svobodě, ve srovnání s ní všechno ostatní nemá cenu, aby vůbec bylo jmenováno. Stůj neochvějně v milování Boha celým srdcem a v sloužení mu ze všech sil. To je dokonalá svoboda, zachovávat tak jeho Zákon a chodit ve všech přikázáních bez úhony⁷⁴. „Nedej si na sebe opět vložit otrocké jho.“⁷⁵ Nemyslím židovské jho, ani jho strachu z pekla. Jsem přesvědčen, že k nim máš daleko. Ale střež se, aby ses znovu nezapletl pod jho hříchu, jakéhokoli vnitřního nebo vnějšího přestoupení Zákona. Zoškliv si hřích víc než trest za něj. Střež se otroctví pýchy, žádosti, hněvu, každé zlé pohnutky, zlého slova a činu. Hleď na Ježíše⁷⁶ a zahleď se proto stále víc do „dokonalého Zákona svobody“ a vytrvej v tom⁷⁷. Tak denně „porosteš v milosti a v poznání našeho Pána Ježíše Krista“⁷⁸.

Poznámky

- ¹ *Ceremonial law*, obřadní, kultický Zákon; Zákon, pokud se jedná o Boží Zákon, píšeme (na rozdíl od Českého ekumenického překladu) i v biblických citátech vždy s velkým písmenem.
- ² Viz *Jb 38,7*
- ³ *Gn 2,7*
- ⁴ *Ž 90,2*
- ⁵ Srv. *Ef 1,18*
- ⁶ Srv. *Ef 4,18*
- ⁷ *Mi 6,8*
- ⁸ *J 1,9*
- ⁹ *Gn 6,12*
- ¹⁰ Viz *1Pt 2,9*
- ¹¹ Viz *Ř 15,4*
- ¹² Viz *Ef 3,18*
- ¹³ Srv. *Jr 31,33*
- ¹⁴ Srv. *Žd 8,12; 10,17*
- ¹⁵ Viz *Iz 57,15*
- ¹⁶ *Žd 1,3*
- ¹⁷ Viz Cicero, *De Officiis 1,5*
- ¹⁸ Viz *1K 13,9*
- ¹⁹ *Jb 37,19*
- ²⁰ Viz *Jb 4,19*
- ²¹ *1K 13,10n*
- ²² *2K 6,14*
- ²³ Viz *1K 4,5*
- ²⁴ *Ř 7,13*
- ²⁵ Viz tamtéž
- ²⁶ Viz *1Tm 6,9*
- ²⁷ *Jr 17,9*
- ²⁸ *Ř 7,12*
- ²⁹ *Mt 6,10; 26,42*
- ³⁰ Jedná se o spor, který se vyskytuje ve filosofii od dob Platonových a také ve spekulativní teologii; i ve Wesleyho době byl aktuální: Je Boží vůle jako taková dobrá, anebo se musí řídit nějakou absolutní normou dobra?
- ³¹ *Zj 4,11*
- ³² *Ř 3,23*
- ³³ Viz *Ef 4,18*
- ³⁴ Srv. *Iz 60,2*
- ³⁵ Srv. *Mt 5,17*
- ³⁶ *1K 15,24.28*
- ³⁷ *Ž 19,11*
- ³⁸ *Fp 4,8*
- ³⁹ Viz *Ko 2,3*
- ⁴⁰ Srv. *Iz 32,17*
- ⁴¹ Srv. *Fp 4,7*
- ⁴² Viz *2K 1,12* Kral.
- ⁴³ *Ef 1,14*
- ⁴⁴ *Ef 4,30*
- ⁴⁵ Srv. *Mal 3,17* Kral.
- ⁴⁶ Srv. *1Pt 5,4*
- ⁴⁷ Srv. *J 3,36*
- ⁴⁸ *2K 5,19*
- ⁴⁹ *Žd 4,12*
- ⁵⁰ Tamtéž
- ⁵¹ Srv. *Zj 3,17*
- ⁵² Srv. *Ř 3,19*
- ⁵³ *Ez 2,1*
- ⁵⁴ John a Charles Wesleyovi, *Hymns and Sacred Poems* (1739), str. 94
- ⁵⁵ *Ř 10,4*
- ⁵⁶ Viz *Ef 3,18*
- ⁵⁷ John a Charles Wesleyovi, »At Parting«, *Hymns and Sacred Poems* (1742), str. 160

- 58 Srv. *2Te 2,7*
- 59 *Ř 3,24*
- 60 Viz *J 1,16*
- 61 *Ž 119,97*
- 62 *Ex 20,13; Dt 5,17*
- 63 Viz *Mt 5,21n*
- 64 Srv. *Jk 1,4*
- 65 Srv. *Žd 3,12*
- 66 *Ž 119,127*; angl. „než drahé kame-
ní“
- 67 Srv. *Jk 4,11*
- 68 Tamtéž
- 69 Srv. *Př 3,3*
- 70 Srv. *Ř 2,15*
- 71 Srv. *Ef 3,19*
- 72 Srv. *Ř 2,15*
- 73 Srv. *Ga 5,1 Kral.*
- 74 Viz *L 1,6 Kral.*
- 75 Srv. *Ga 5,1*
- 76 Viz *Žd 12,2*
- 77 *Jk 1,25*
- 78 Srv. *2Pt 3,16*ký Zákon; Zákon, po-
kud se jedná o Boží Zákon, píšeme
(na rozdíl od Českého ekumenické-
ho překladu) i v biblických citátech
vždy s velkým písmenem.
- 2 Viz *Jb 38,7*
- 3 *Gn 2,7*
- 4 *Ž 90,2*
- 5 Srv. *Ef 1,18*
- 6 Srv. *Ef 4,18*
- 7 *Mi 6,8*
- 8 *J 1,9*
- 9 *Gn 6,12*
- 10 Viz *1Pt 2,9*
- 11 Viz *Ř 15,4*
- 12 Viz *Ef 3,18*
- 13 Srv. *Jr 31,33*
- 14 Srv. *Žd 8,12; 10,17*
- 15 Viz *Iz 57,15*
- 16 *Žd 1,3*
- 17 Viz Cicero, *De Officiis I.5*
- 18 Viz *1K 13,9*
- 19 *Jb 37,19*
- 20 Viz *Jb 4,19*
- 21 *1K 13,10n*
- 22 *2K 6,14*
- 23 Viz *1K 4,5*
- 24 *Ř 7,13*
- 25 Viz tamtéž
- 26 Viz *1Tm 6,9*
- 27 *Jr 17,9*
- 28 *Ř 7,12*
- 29 *Mt 6,10; 26,42*
- 30 Jedná se o spor, který se vyskytuje
ve filozofii od dob Platonových
a také ve spekulativní teologii; i ve
Wesleyho době byl aktuální: Je Boží
vůle jako taková dobrá, anebo se
musí řídit nějakou absolutní normou
dobra?
- 31 *Zj 4,11*
- 32 *Ř 3,23*
- 33 Viz *Ef 4,18*
- 34 Srv. *Iz 60,2*
- 35 Srv. *Mt 5,17*
- 36 *1K 15,24.28*
- 37 *Ž 19,11*
- 38 *Fp 4,8*
- 39 Viz *Ko 2,3*
- 40 Srv. *Iz 32,17*
- 41 Srv. *Fp 4,7*
- 42 Viz *2K 1,12 Kral.*
- 43 *Ef 1,14*

- 44 *Ef 4,30*
- 45 Srv. *Mal 3,17* Kral.
- 46 Srv. *1Pt 5,4*
- 47 Srv. *J 3,36*
- 48 *2K 5,19*
- 49 *Žd 4,12*
- 50 Tamtéž
- 51 Srv. *Zj 3,17*
- 52 Srv. *Ř 3,19*
- 53 *Ez 2,1*
- 54 John a Charles Wesleyovi, *Hymns and Sacred Poems* (1739), str. 94
- 55 *Ř 10,4*
- 56 Viz *Ef 3,18*
- 57 John a Charles Wesleyovi, »At Parting«, *Hymns and Sacred Poems* (1742), str. 160
- 58 Srv. *2Te 2,7*
- 59 *Ř 3,24*
- 60 Viz *J 1,16*
- 61 *Ž 119,97*
- 62 *Ex 20,13; Dt 5,17*
- 63 Viz *Mt 5,21n*
- 64 Srv. *Jk 1,4*
- 65 Srv. *Žd 3,12*
- 66 *Ž 119,127*; angl. „než drahé kame-
ní“
- 67 Srv. *Jk 4,11*
- 68 Tamtéž
- 69 Srv. *Př 3,3*
- 70 Srv. *Ř 2,15*
- 71 Srv. *Ef 3,19*
- 72 Srv. *Ř 2,15*
- 73 Srv. *Ga 5,1* Kral.
- 74 Viz *L 1,6* Kral.
- 75 Srv. *Ga 5,1*
- 76 Viz *Žd 12,2*
- 77 *Jk 1,25*
- 78 Srv. *2Pt 3,16*

35. Zákon potvrzený vírou

1. výklad

To tedy vírou rušíme Zákon? Naprosto ne! Naopak, Zákon potvrzujeme. Římanům 3,31

1. Apoštol Pavel na počátku tohoto listu vyložil svůj základní důraz, totiž že Kristovo evangelium je „moc Boží ke spasení každého, kdo věří,“¹ mocným prostředkem, kterým Bůh činí každého věřícího účastníkem současné a věčné spásy. Teď jde dál a ukazuje, že pod nebem není jiné cesty, jak bychom mohli být spaseni². Mluví zejména o spáse od viny hříchu, kterou zpravidla nazývá ospravedlněním. A že je potřebují všichni lidé, že se nikdo nemůže odvolávat na svou nevinu, dopodrobna dokazuje různými argumenty, které se týkají židů i pohanů. Tak zdůrazňuje (v 19. verši této kapitoly), že „každá ústa,“ židů i pohanů, musí být „umlčena,“ když se vymlouvají nebo ospravedlňují, a „celý svět byl před Bohem usvědčen z viny. „Vždyť,“ říká, vlastní poslušností, „ze skutků Zákona, nebude před ním nikdo ospravedlněn“ (v. 20). „Nyní však je zjevena Boží spravedlnost bez Zákona“ (v. 21), bez naší předchozí poslušnosti, „Boží spravedlnost skrze víru v Ježíše Krista pro všechny, kdo věří. Není totiž rozdílu“ (v. 22), pokud jde o jejich potřebu ospravedlnění nebo způsobu, jak je dosáhnou. „Všichni zhřešili a jsou daleko od Boží slávy“ (v. 23), od nádherného Božího obrazu, k němuž byli stvořeni. A všichni (kdo jej obdrží), „jsou ospravedlňováni zadarmo jeho milostí vykoupením v Kristu Ježíši“ (v. 24). „Jeho ustanovil Bůh, aby svou vlastní krví se stal smírnou obětí“ (v. 25), „aby bylo zjevné, že je spravedlivý a ospravedlňuje toho, kdo žije z víry v Ježíše“ (v. 26), že bez jakéhokoli zlehčování spravedlnosti mu prokazuje milost pro tuto smírnou obět. „Jsme totiž přesvědčeni“ (což je základ, který chtěl dokázat), „že se člověk stává spravedlivým vírou bez skutků Zákona“ (v. 28).

2. Snadno se dala předvídat námitka, která se skutečně ozývala ve všech dobách, totiž tvrzení, že to, že „jsme ospravedlňováni bez skutků Zákona“, znamená Zákon zrušit. Apoštol tuto námitku odmítá, aniž by přistoupil na formální diskusi. „To tedy vírou rušíme Zákon?“ říká. „Naprosto ne! Naopak, Zákon potvrzujeme.“

3. Tato slova dostatečně vyvracejí podivnou představu některých lidí, že když apoštol Pavel říká „člověk je ospravedlňován bez skutků Zá-

kona,“ má na mysli jenom *obřadní* Zákon. Což apoštol Pavel „potvrdil“ *obřadní* Zákon? Je jasné, že nikoli. „Zrušil“ tento Zákon vírou a veřejně se k tomu přiznal. Byl to jedině *mravní* Zákon, o němž mohl vpravdě říci, že jej nerušíme, ale „potvrzujeme vírou“.

4. Všichni lidé však nejsou tohoto názoru. Mnozí s tím nesouhlasí. Ve všech údobích církevních dějin byli mnozí, i mezi těmi, kdo se nazývali křesťany, kteří tvrdili, že „víra, jednou provždy odevzdaná svatým“³ byla určena k tomu, aby zrušila Zákon⁴. Nechtěli ušetřit ani mravní ani obřadní Zákon, ale oba takřikajíc „rozsekali na kusy před Hospodinem“⁵. Přitom vášnivě tvrdili: „Jestliže zavedete jakýkoli Zákon, »Kristus vám nic neprospěje... odloučili jste se od Krista... pozbyli jste milosti.«“⁶

5. Ale odpovídá horlivost těchto lidí pravému poznání? Všimli si spojení mezi Zákonem a vírou a skutečností, že vzhledem k úzkému spojení mezi oběma znamená odstranění jednoho odstranění obojího? Že zrušit mravní Zákon, ve skutečnosti znamená zrušit zároveň víru i Zákon a neponechat žádný vhodný prostředek, který by nás dovedl k víře a v naší duši „rozněcoval Boží dar“⁸?

6. Všichni, kdo buď chtějí přijít ke Kristu nebo „žijí v něm, když ho přijali jako Pána“⁹, by si měli dát pozor na to, jak „vírou ruší Zákon“. Abychom se toho účinně vyvarovali, zkoumejme za prvé, jaké jsou nejběžnější způsoby, jak se „vírou ruší Zákon“, a za druhé jak bychom následovali apoštola a vírou „Zákon potvrdili“.

I. Zákon rušíme, když jej nekážeme

1. Zkoumejme za prvé, jaké jsou nejběžnější způsoby, jak „vírou rušit Zákon“. Kazatel může zrušit Zákon jednou ranou tak, že jej vůbec nebude kázat. To je stejné, jako kdyby jej z Božího slova vyškrtl. Zejména když se tak děje úmyslně, když je pravidlem „nekázat Zákon“ a označení „kazatel Zákonu“ je užito jako výtky, jako by to znamenalo skoro totéž jako „nepřítel evangelia“.

2. To vše plyne z hluboké neznalosti podstaty, vlastností a užitku Zákonu. Svědčí to o tom, že ti, kdo tak jednají, buď neznají Krista, nevědí naprosto nic o živé víře, nebo že jsou nanejvýš nemluvnaty v Kristu a tak „nechápou slova spravedlnosti“¹⁰.

3. Jejich hlavní argument zní takto: Kázání evangelia (tj. podle jejich

soudu nemluvit o ničem než o utrpení a zásluhách Krista) splní celý záměr Zákona. To však rozhodně popíráme. Neodpovídá to hlavnímu záměru Zákona, totiž usvědčovat lidi z hříchu, probudit ty, kdo ještě spí na pokraji pekelné propasti. Tu a tam mohla být výjimka. Jeden z tisíce mohl být probuzen evangeliem. Není to však běžné pravidlo. Bůh zpravidla usvědčuje hříšníky Zákonem, a jenom tak. Evangelium není prostředkem, který Bůh k tomu ustanovil nebo který náš Pán užíval. Písmo nám nedává právo, abychom je tak používali, a nemáme žádný důvod se domnívat, že by to bylo účinné. Ani z věcných důvodů nemáme právo to očekávat. „Lékaře nepotřebují zdraví,“ říká náš Pán, „ale nemocní“¹¹. Je proto pošetilé nabízet lékaře těm, kdo jsou zdraví, nebo si přinejmenším myslí, že jsou zdraví. Napřed je musíš přesvědčit, že jsou nemocní, jinak ti za tvou námahu naprosto nebudou vděční. Je stejně pošetilé nabízet Krista těm, jejichž srdce je zdravé a nikdy nebylo zlomené. Je to v pravém slova smyslu „házení perel před svině“¹². Bezpochyby „je nohama zašlapou“; nemůžeš čekat nic jiného než „že se otočí a roztrhají vás“.

4. „Ale i když v Písmu není žádný příkaz, abychom nabízeli Krista bezstarostným hříšníkům, nevyskytují se tam přesto biblické příklady?“ Myslím, že ne, neznám ani jediný. Myslím, že ani ze čtyř evangelií, ani ze Skutků apoštolů nelze žádný uvést. Ani nelze z některého spisu dokázat, že by to byla praxe některého z apoštolů.

5. „Avšak neříká apoštol ve svém prvním listu Korintským »my kážeme Krista ukřižovaného« (1,23) a v druhém listu »nezvěstujeme sami sebe, nýbrž Krista Ježíše jako Pána« (4,5)“

Souhlasíme, můžeme celou věc uzavřít tak, že vstoupíme do jeho slépějí a budeme následovat jeho příklad. Jen kaž jako kázal apoštol Pavel a spor tím bude uzavřen.

Neboť jsme přesvědčeni, že ač *kázal Krista* tak dokonalým způsobem jako přední apoštol, musíme se ptát, kdo *kázal Zákon* víc než apoštol Pavel? I on si nemyslel, že evangelium má stejné zaměření.

6. Už první kázání apoštola Pavla, které je zaznamenáno, obsahuje tato slova: „Skrze něho se vám zvěstuje odpuštění všech hříchů, a to i těch, jichž vás nemohl zprostit Mojžíšův Zákon. Střeďte se proto, aby vás nepostihlo, o čem se mluví v Prorocích: »Vy, kteří mnou pohrdáte, otevřte oči, zděste se a dejte se na útěk, protože já učiním ve vašich dnech něco, čemu nikdy neuvěříte, když vám to bude někdo vypra-

vovat“ (*Sk 13, 38–41*). Je zřejmé, že to vše znamená „kázat Zákon“ tak, jak tomuto pojmu rozumíš. Velká část jeho posluchačů, i když ne všichni, byli „židé i obrázení pohané“ (*v. 43*), a proto byli pravděpodobně mnozí z nich, alespoň do jisté míry už usvědčeni z hříchu. Napřed jim připomíná, že nemohou být ospravedlněni na základě Mojžíšova Zákona, ale jediné vírou v Krista. Potom jim vážně hrozí Božím soudem, což je v jasném smyslu „kázáním Zákona“.

7. V jeho dalším kázání pohanům v Lystře (*14, 15nn*) ani nenajdeme Kristovo jméno. Jeho jediným obsahem je, „aby se od těchto marných věcí obrátili k živému Bohu“. Řekni teď popravdě: Nemyslíš, že kdybys tam byl, byl bys kázal mnohem lépe než on? Nedivil bych se, kdybys měl za to, že jeho tak *špatné kázání* mělo za následek, že s ním tak *špatně zacházeli* a že jeho *kamenování* bylo spravedlivým soudem za to, že *nekázal Krista!*

8. Žalárníkovi, který „vběhl dovnitř a pln strachu padl před Pavlem a Silasem na kolena... a řekl: »Páni, co mám dělat, abych byl zachráněn?«,“ ihned pověděl: „Věř v Pána Ježíše Krista“ (*16, 29–31*). Kdo by v takovém případě, kdy člověk je tak hluboce přesvědčen o hříchu, neřekl totéž? Ale k mužům v Aténách ho slyšíme mluvit naprosto jinak. Kárá jejich pověřčivost, nevědomost a modloslužbu a vzhledem k budoucímu soudu a vzkříšení z mrtvých je naléhavě nabádá, aby činili pokání (*17, 22–31*). Podobně tomu bylo, když si Félix „dal zavolat Pavla,“ aby „poslouchal jeho výklad o víře“. Místo aby kázal Krista v *tvém* smyslu (což by bylo asi vedlo místodržitele buď k výsměchu nebo k odporu a rouhání), „začal hovořit o spravedlnosti a zdrženlivosti a o budoucím soudu,“ až Félix (i když byl zatvrzelý) „pocítil úzkost“ (*24, 24–25*). Jdi a vstup do apoštolových šlépějí. *Kaž* Krista bezstarostnému hříšníkovi tak, že budeš „hovořit o spravedlnosti a zdrženlivosti a budoucím soudu“!

9. Řekneš-li: „Ale ve svých listech *kázal* Krista jiným způsobem,“ odpovídám: (1) Tam vůbec nekázal, ani v tom smyslu, o kterém mluvíme. Neboť „kázat“ v našem případě znamená předstoupit před shromáždění. Dejme to však stranou. Odpovídám (2), že jeho listy nejsou zaměřeny na nevěřící, o nichž právě mluvíme, nýbrž na „svaté Boží“¹³ v Římě, Korintě, Filipech a na jiných místech. Bezesporně jim chtěl říci o Kristu více, než těm, kdo žili bez Boha na světě. A přece (3) je kaž-

dý list plný Zákona, i listy Římanům a Galatským. V obou dělá to, co nazýváš kázání Zákona, a to věřícím i nevěřícím.

10. Z toho je jasné, že nevíš, co podle apoštola znamená „kázat Krista“. Apoštol Pavel si byl nesporně jist tím, že kázal Krista Félixovi i v Antiochii, Lystře a v Aténách. Z jeho příkladu musí každý přemýšlivý člověk usoudit, že „kázat Krista“ v apoštolově smyslu a v plném biblickém významu, znamená nejen hlásat Kristovu lásku k hříšníkům, nýbrž také zvěstovat, že přijde z nebe v ohnivém plameni. Kázat Krista, znamená kázat to, co zjevil ve Starém a v Novém zákoně. Proto skutečně kážeš Krista, když říkáš „do podsvětí se navrátí svévolníci, všechny národy, jež na Boha zapoměly“¹⁴ stejně, jako když říkáš: „Hle, Beránek Boží, který snímá hřích světa“¹⁵.

11. Zvaž to dobře: „Kázat Krista“ znamená kázat všechno, co Kristus řekl, všechna jeho zaslíbení, všechny jeho hrozby a příkazy, všechno, co je napsáno v jeho Knize. Pak budeš vědět, jak kázat Krista, aniž bys rušil Zákon.

12. „Ale nespočívá největší požehnání na těch kázáních, kde mluvíme především o Kristových zásluhách a utrpeních?“

Když kážeme ve shromáždění, kde jsou truchlíci nebo věřící, přijmou pravděpodobně velké požehnání, neboť taková kázání nejlépe odpovídají jejich stavu. Ve většině případů jim poskytnou značnou útechu. To však není vždy největším požehnáním. Někdy jsem přijal daleko větší požehnání z kázání, které mne zasáhlo do srdce a poškořilo do prachu. Také bych nepřijal takové potěšení, kdybych neměl slyšet jiná kázání než o Kristových utrpeních. Ta by stálým opakováním ztratila svou účinnost a stále víc se zplošťovala a bledla, až by se z nich nakonec stal prázdný příval slov, bez Ducha, bez života a bez účinku. Takže takto „kázat Krista“ časem vyprázdňuje evangelium i Zákon.

II. Zákon rušíme učením, že svatost je zbytečná

1. Druhý způsob, jak „vírou rušit Zákon“, je vyučovat, že víra činí svatost zbytečnou. Tato cesta se rozpadá na tisíce malých stezek – a jsou mnozí, kteří po nich krácejí. Ve skutečnosti je jen málo těch, kdo se toho zcela vyvarují; jsou přesvědčeni, že jsme „spaseni vírou,“ ale dříve či později jsou více méně zatlačeni na tuto vedlejší stezku.

2. Na tuto vedlejší stezku jsou zatlačeni všichni, kdo – i když nejsou pevně přesvědčeni o tom, že víra v Krista zcela osvobozuje od nutnosti zachovávat jeho Zákon – přesto mají za to, (1) že svatost je nyní méně nutná než před Kristovým příchodem, (2) že je nutná v menší míře, (3) že je pro věřící méně nutná než pro ostatní. Tak je tomu se všemi, kdo – i když jejich přesvědčení je v podstatě správné – si přece jen myslí, že si mají v určitých případech osobovat více svobody než v době než uvěřili. Používání pojmu *svoboda* ve smyslu „svoboda od poslušnosti nebo svatosti“ ihned ukazuje, že jejich úsudek je převrácený a že jsou vinni tím, od čeho se domnívali, že jsou daleko, totiž, že „vírou ruší Zákon,“ protože podle nich víra nahrazuje svatost.

3. Prvním argumentem těch, kdo takto výslovně učí, je, že jsme nyní pod smlouvou milosti, nikoli skutků, a proto už není nutné, abychom konali skutky Zákona.

Kdo však kdy byl pod smlouvou skutků? Nikdo, kromě Adama před pádem. On byl cele a naprosto pod touto smlouvou, která vyžadovala dokonalou, povšechnou poslušnost jako jedinou podmínku pro přijetí a neponechávala žádný prostor pro milost za nejmenší přestupek. Nikdo jiný však pod touto smlouvou nežil, ani židé nebo pohané, ani před Kristem, ani kdy potom. Všichni jeho potomci byli a jsou pod smlouvou milosti. Jsou přijímáni takto: Svobodná Boží milost dává na základě Kristových zásluh odpuštění těm, kdo věří, kdo mají víru působící láskou, která vede k poslušnosti a svatosti.

4. Proto neplatí, jak se domníváš, že lidé byli kdysi více povinni poslouchat Boha nebo konat skutky jeho Zákona, než tomu je *nyní*. To je předpoklad, který nelze udržet. Kdybychom však byli žili pod smlouvou skutků, byli bychom povinni konat tyto skutky dříve než jsme byli přijati. Naopak, teď všechny dobré skutky, i když jsou stejně nutné jako dříve, nepředcházejí našemu přijetí, nýbrž z něj vyplývají. Proto ti povaha smlouvy milosti nedává žádný důvod, ani tě nijak nepovzbuzuje, abys pominul jakoukoli příležitost k poslušnosti, jakoukoli možnost nebo jakýkoli stupeň svatosti.

5. „Ale »nestáváme se spravedlivými bez skutků Zákona?«¹⁶ Jistě, bez skutků obřadního i mravního Zákona. Kéž by Bůh dal, aby všichni o tom byli přesvědčeni! Zabránilo by to mnohému zlu, zejména antinomismu; řečeno všeobecně to totiž jsou farizeové, kdo vytvářejí antinomisty. Tím, že zabřednou do extrému, jenž tak jasně odporuje Pís-

mu, způsobují, že jiní upadají do opačného směru. Protože oni chtějí být ospravedlněni ze skutků, odrazují jiné, aby přisoudili skutkům jakýkoli význam.

6. Pravda však leží uprostřed. Nepochybně jsme „ospravedlněni vírou“. To je základní kámen celé křesťanské stavby. „Stáváme se spravedlivými bez skutků Zákona“ jako předchozí podmínky ospravedlnění. Skutky však jsou bezprostředním ovocem té víry, kterou jsme ospravedlněni. Když tedy dobré skutky nenásledují naši víru, všelikou vnitřní a vnější svatost, je jasné, že naše víra je marná, ještě jsme ve svých hříšcích¹⁷. Že jsme „ospravedlněni vírou,“ dokonce „vírou bez skutků,“ není ještě důvodem, abychom „vírou rušili Zákon“ nebo abychom si namlouvali, že víra nás zbavuje jakéhokoli druhu nebo stupně svatosti.

7. „Ano, ale neříká apoštol Pavel výslovně: »Kdo se nevykazuje skutky, ale věří v toho, který dává spravedlnost bezbožnému, tomu se jeho víra počítá za spravedlnost?«¹⁸ A nevyplývá z toho, že pro věřícího vstupuje víra na místo spravedlnosti nebo svatosti? K čemu potom je zapotřebí?

Je třeba přiznat, že to přesně vystihuje podstatu sporu a je skutečně základní oporou antinomismu. Přesto není zapotřebí dlouhé a složité odpovědi. Připouštíme, (1) že Bůh „dává spravedlnost bezbožnému,“ tomu, kdo je do té chvíle naprosto bezbožný, plný zla, bez jakéhokoli dobra; (2) že dává spravedlnost bezbožnému, který „se nevykazuje skutky,“ který do té chvíle nečiní žádné dobré skutky – a ani nemůže činit, protože zlý strom nemůže nést dobré ovoce¹⁹; (3) že mu dává spravedlnost „toliko vírou“, aniž by napřed byl dobrý a spravedlivý; a (4) že se pak jeho víra „počítá za spravedlnost,“ totiž pro *předcházející spravedlnost*, to znamená, že Bůh pro Kristovy zásluhy přijímá toho, kdo věří, jakoby už splnil všelikou spravedlnost. Ale jaký význam má to vše pro tvé tvrzení? Apoštol ani zde, ani nikde jinde neříká, že tato víra mu je přičtena pro nějakou *následující spravedlnost*. Učil, že není spravedlnosti *před* vírou, ale kdo učí, že není spravedlnosti *po* víře? Tvrdí, že svatost nemůže *předcházet* ospravedlnění, netvrdí však, že je nemusí *následovat*. Apoštol Pavel ti proto nedává žádný důvod, abys „rušil Zákon“ tím, že by učil, že víra činí svatost zbytečnou.

III. Zákon rušíme životní praxí

1. Je však ještě jiný způsob, jak lze „vírou rušit Zákon,“ který je rozšířenější než kterýkoli dříve jmenovaný způsob, a sice činit tak v praxi. Rušit jej ve *skutečnosti*, i když ne *zásadně*, *žít* tak, jako by nás víra měla zprostit závazku svatosti.

Apoštol nás před tím vážně varuje dobře známými slovy: „Co z toho plyne? Máme snad hřešit, protože nejsme pod Zákonem, ale pod milostí? Naprosto ne!“ (Ř 6, 15). To je varování, které je třeba dobře zvážit, protože má velký význam.

2. Být „pod Zákonem“ zde může znamenat, (1) závazek zachovávat obřadní Zákon, (2) závazek zachovávat celé mojžíšovské ustanovení, (3) závazek zachovávat celý mravní Zákon jako podmínku našeho přijetí u Boha a (4) být pod Božím hněvem a prokletím, pod vědomím viny a odsouzení, naplnění hrůzou a otrockým strachem.

3, Ač věřící není „bez Zákona, ale pod Zákonem Kristu“²⁰, od chvíle, kdy uvěří, není „pod Zákonem“ v žádném z předchozích významů. Naopak, je „pod milostí,“ pod příznivějším, milostivějším řádem. A není už pod obřadním Zákonem, ani pod mojžíšovským ustanovením. Jako není zavázán zachovávat i mravní Zákon jako podmínku svého přijetí, tak je osvobozen od Božího hněvu a prokletí, od jakéhokoli pocitu viny a odsouzení a od veškeré hrůzy a strachu ze smrti a pekla, kterým byl předtím „držen po celý život v otroctví“²¹. Nyní prokazuje (což předtím nedokázal, když byl „pod Zákonem“) ochotnou a rozsáhlou poslušnost. Poslouchá ne z otrockého strachu, nýbrž na základě vznešenější motivace, totiž na základě Boží milosti, která vládne v jeho srdci a způsobuje, že se všechny jeho skutky dějí v lásce.

4, Nuže, má být tato základní evangelijní pohnutka jednání méně silná než je pohnutka zákonická? Máme poslouchat Boha z dětské lásky méně než z otrockého strachu?

Je dobré, když to není běžný případ, když tento praktický antinomismus, tento nepozorovaný způsob jak „vírou rušit Zákon“, nenakazí tisíce věřících.

Nenakazil tebe? Poctivě a důkladně zkoumej sám sebe. Neděláš teď něco, co sis netroufal dělat, když jsi byl „pod Zákonem“, nebo (jak se tomu obecně říká) „pod vědomím viny“? Například by sis byl ne-

troufl hovět si v jídle. Bral sis jen, kolik bylo nutné a co bylo nejlevnější. Nedovoluješ si teď více volnosti? Nedopřáváš si *trochu* víc než předtím? Dej si pozor, abys „nehřešil, protože už nejsi pod Zákonem, ale pod milostí“!

5. Když jsi žil pod vědomím viny, netroufal sis ani v nejmenším hovět žádosti očí. Nebyl bys udělal nic velkého nebo nepatrného, abys ukojil svou zvědavost. Dbal jsi pouze na čistotu a nezbytné potřeby nebo nanejvýš na trochu pohodlí, pokud jde o zařízení nebo ošacení. Nadbytek a jakákoli paráda jakož i módní elegance ti byly hrůzou a ohavností.

Jsou jimi stále ještě? Je tvé svědomí v těchto věcech dnes stejně citlivé jako bylo kdysi? Držíš se stále stejného pravidla pokud jde o zařízení a ošacení a potlačuješ všechnu parádu, všechnen nadbytek, vše nepotřebné, všechny ozdoby, jakkoli to je v módě? Nevrátil jsi se spíše zase k tomu, co jsi kdysi zavrhl a co jsi tehdy nemohl používat, aniž bys byl zranil své svědomí? A nenaučil ses říkat „nejsm teď už tak *úzkostlivý*“? Kéž by Bůh dal, abys byl! Pak bys nehřešil s odůvodněním, že „nejsi pod Zákonem, ale pod milostí“²².

6. Kdysi jsi si také dával *úzkostlivý* pozor, abys nikoho do očí nevychvaloval, a netrpěl jsi, aby někdo vychvaloval *tebe*. Bodlo tě to u srdce, nesnášel jsi to, hledal jsi jenom poctu, která byla od Boha. Nestrpěl jsi hovory, které nebyly užitečné k budování. Všechno jalové, všechno prázdné mluvení sis ošklivil, nenáviděl jsi je a bál ses toho, protože sis uvědomoval cenu času, cenu každého prchavého okamžiku. Stejně tak ses děsil lehkovážných výdajů a ošklivil sis je, cenil sis peněz o málo méně než svého času a obával ses, abys nebyl nalezen jako nevěrný správce nespravedlivého mamonu.²³

Díváš se i teď na chválu jako na smrtelný jed, který nemůžeš ani dávat, ani přijímat, aniž bys ohrozil svou duši? Stále ještě se hrozíš a oškliviš si každé mluvení, které neslouží ke vzdělání, a snažíš se využít každý okamžik k tomu, abys byl lepší? Nejsi méně pečlivý při zacházení s penězi a s časem? Neutrácíš je teď tak, jak bys to byl dříve neudělal? Běda! Jak to že to, co mělo sloužit tvému zdraví, se mohlo stát příčinou pádu! Jak jsi mohl „hřešit, protože nejsi pod Zákonem, ale pod milostí“²⁴!

7. Nedej Bůh, abys nadále „zaměňoval milost našeho Boha v nezří-

zenost“²⁵! Vzpomeň si, jak jasné a silné kdysi bylo tvé přesvědčení ve všech těch věcech! Zároveň ti bylo naprosto jasné, odkud toto přesvědčení plyne. Svět ti říkal, že jsi podlehl klamu, tys však věděl, že to byl Boží hlas. V těchto věcech jsi tehdy byl *příliš úzkostlivý*, nyní však nejsi *dosti úzkostlivý*. Bůh tě vzal na delší dobu do této bolestivé školy, aby ses tyto velké lekce naučil tím pečlivěji. Zapomněl jsi je už? Rozpomeň se na ně zase, než bude pozdě. Musel jsi snášet tolik věcí zbytečně? Jsem přesvědčen, že ještě pozdě není. Uplatni známost bez bolesti. Použij to, co ses naučil, bez rákosky. Boží milost ti teď nemá být méně důležitá než ohnivě horlení předtím. Je láska méně mocným motivem než bázeň? Jestliže není, nechť ti je neměnným pravidlem: „Nechci teď, kdy jsem *pod milostí*, dělat nic, co jsem se neodvážil dělat, když jsem byl *pod Zákonem*.“

8. Nemohu zakončit tento oddíl, aniž bych tě nepovzbudil, abys zkoumal sám sebe vzhledem k hříchům z opomenutí. Máš v tom jasno teď, kdy jsi „pod milostí“, jako jsi měl, když jsi byl „pod Zákonem“? Jak horlivě jsi tehdy naslouchal Božímu slovu! Vynechal jsi nějakou příležitost? Nevyhledával jsi ji ve dne v noci? Byla by ti v tom zabránila nějaká nepatrná překážka? Někáká bezvýznamná práce? Návštěva? Lehká indispozice? Měkká postel? Temné nebo chladné ráno? Neposílil jsi se tehdy často? Nepraktikoval jsi zdrženlivost až do krajnosti? Nemodlil ses často (lhotejný a stůsněný, jak jsi byl), když jsi se zmítal nad propastí pekla? Nemluvil jsi bez váhání o dosud ti neznámém Bohu? Nezasťával ses odvážně jeho věci? Nenapomínal jsi hříšníky a nevyznával jsi pravdu před cizoložným pokolením? Věříš teď v Krista? Máš víru, která „přemáhá svět“²⁶? A teď jsi méně horlivý pro svého Mistra, než když jsi ho neznal? Jsi méně horlivý v pústu, na modlitbách, při slyšení jeho slova, při volání hříšníků ku pokání? Ó, číň pokání! Poznej a uvědom si svou bolestnou ztrátu! Pomni, odkud jsi vypadl²⁷! Naříkej nad svou nevěrností! Buď teď horlivý a číň první skutky, aby tě Bůh nevyhnal a nevykázal ti „úděl mezi nevěrnými“²⁸, budeš-li nadále „rušit Zákon vírou“

Poznámky

¹ Ř 1,16

² Viz Sk 4,12

³ Ju 3

⁴ To je antinomismus, aniž by tak byl nazván. Wesley se domníval, že tuto tendenci zjistil u gnostiků, montanistů, „duchovních františkánů“ a poz-

ději u Ochranovských. Pojem antinomismus se objevil v luterských sporech s Janem Agricolou a Milton toto slovo zřejmě zavedl v angličtině.

⁵ Srv. *1S 15,33*

⁶ *Ga 5,2.4*

⁷ Viz *Ř 10,2*

⁸ Srv. *2Tm 1,6*

⁹ Srv. *Ko 2,6*

¹⁰ Srv. *Žd 5,13* Kral.

¹¹ *Mt 9,12*

¹² Srv. *Mt 7,6*

¹³ *Ř 1,7* Kral.

¹⁴ *Ž 9,18*

¹⁵ *J 1,29*

¹⁶ Srv. *Ř 3,28*

¹⁷ Viz *Mt 7,18*

¹⁸ *Ř 4,5*

¹⁹ Viz *Mt 7,18*

²⁰ *1K 9,21* Kral.

²¹ Srv. *Žd 2,15*

²² Srv. *Ř 6,15*

²³ Viz *L 16,9*

²⁴ Srv. *Ř 6,15*

²⁵ Srv. *Ju 4*

²⁶ Srv. *1J 5,4n*

²⁷ Viz *Zj 2,5* Kral.

²⁸ *L 12,46*

36. Zákon potvrzený vírou

2. výklad

To tedy vírou rušíme Zákon? Naprosto ne! Naopak, Zákon potvrzujeme. Římanům 3,31

1. V předešlém výkladu bylo ukázáno, jaké jsou nejčastější způsoby, jak se „vírou ruší Zákon“. Děje se tak za prvé tím, že se vůbec nekáže, což jej naráz zruší celý, a to pod záminkou, že se „káže Kristus“ a vyzdvihuje evangelium – ač to ve skutečnosti ruší jedno i druhé. Za druhé důrazem (přímo nebo nepřímě) na to, že víra nahrazuje nutnost svatosti, že ta teď je méně nutná nebo nutná v menší míře než před Kristovým příchodem; že je pro nás méně nutná, protože věříme, než když jsme nevěřili; nebo že křesťanská svoboda je svoboda od jakéhokoli stupně svatosti. Tím se převrací ony velké pravdy, že teď jsme pod *smlouvou milosti* a ne *skutků*, že „člověk se stává spravedlivým vírou bez skutků Zákona“¹ a že tomu, „kdo se nevykazuje skutky, ale věří, se jeho víra počítá za spravedlnost“². Nebo, za třetí, praxí: rušením Zákona v praxi, i když ne zásadně, životem nebo jednáním, jako by nás víra měla zprostit svatosti a umožnit hřešení, „protože nejsme pod Zákonem, ale pod milostí“³. Je třeba se ptát, jak můžeme jít lepší cestou, jak bychom mohli říci s apoštolem: „To tedy rušíme Zákon? Naprosto ne! Naopak, Zákon potvrzujeme.“

2. My skutečně nepotvrzujeme starý obřadní Zákon, víme, že je navždy zrušen. Ještě méně potvrzujeme celé mojžíšovské ustanovení. Víme, že náš Pán je „přibil na kříž“⁴. Ani nepotvrzujeme mravní Zákon (tak to, žel, činí velice mnozí) jako by jeho naplnění, zachovávání všech přikázání, bylo podmínkou našeho ospravedlnění. Kdyby tomu tak bylo, jistě by nebyl „před ním nikdo ospravedlněn“⁵. Když to všechno připustíme, i potom v apoštolově smyslu „potvrzujeme Zákon,“ mravní Zákon.

I. Zákon potvrzujeme kázáním

1. „Zákon potvrzujeme“ za prvé svým učením, když se snažíme jej kázat v celém rozsahu, když vysvětlujeme a zdůrazňujeme každou jeho část, jak to dělal náš velký Učitel, když byl na zemi. Potvrzujeme jej, když se držíme pokynu apoštola Petra: „Mluví-li kdo, mluví jako řeči Boží“⁶,

jako svatí muži v minulosti, vedeni Duchem svatým, mluvili a psali pro naše poučení, a jako apoštolové našeho požehnaného Pána pod vedením téhož Ducha. Potvrzujeme jej, když mluvíme v jeho jménu a nic před posluchači nezatajíme, když jim bez omezení a bez výhrad zvěstujeme celou Boží vůli. Abychom Zákon ještě účinněji potvrdili, používáme přitom co nejprostší mluvu. „My nejsme jako mnozí, kteří kramají s Božím slovem“⁷, *kapéleuontes* (jako lstiví lidé se svým špatným vínem), nekupčíme, nemícháme a neředíme je, abychom je upravili pro chuť posluchačů. „Mluvíme upřímně, z Božího pověření a před tváří Boží v Kristu“⁸. Tak nemáme jiný záměr, než „činit pravdu zjevnou a tak se před tváří Boží doporučujeme svědomí všech lidí“⁹.

2. Dále Zákon potvrzujeme svým učením, když jej otevřeně zvěstujeme všem lidem, a to v plnosti, ve které jsme jej přijali od našeho požehnaného Pána a jeho apoštolů a když jej oznamujeme v jeho výšce a hloubce, délce a šířce¹⁰. Zákon potvrzujeme také, když zvěstujeme každou jeho část, každé přikázání, které obsahuje, a to nejen v jeho doslovném, literárním smyslu, nýbrž také v jeho duchovním významu, nejen vzhledem k viditelným skutkům, které zakazuje nebo přikazuje, nýbrž také se zřetelem k vnitřním motivům, k myšlenkám, žádostem a záměrům srdce.

3. A to děláme tak pečlivě nejen proto, že to má tak velký význam – protože každé ovoce, každé slovo a každý čin musí být napořád špatné, když je strom špatný, když nejsou postoje a smýšlení srdce před Bohem správné –, ale i proto, že i když jsou tyto věci tak důležité, málo se na ně dbá a málo se jim rozumí. A to tak málo, že vpravdě také můžeme o Zákonu říci, když ho vezmeme v celém jeho duchovním významu, že to je „tajemství, které po věky a po celé pokolení bylo skryto“¹¹. Bylo zcela skryto pohanskému světu. Se vši moudrostí, kterou se chlubil, nedokázali „vystihnout Boha“¹² ani Boží Zákon, a to ani v psané podobě, tím méně jeho ducha. „Jejich zcestná mysl se“ stále více „ocitla ve tmě. Tvrdí, že jsou moudří, ale upadli v bláznovství“¹³. Skoro stejně tak byl ve svém duchovním významu skrytý většině židovského národa. Právě ti, kdo tak snadno říkali o druhých „tahle chátra, která nezná Zákon – kletba na ně!“¹⁴, tím vyslovili rozsudek nad sebou, protože byli pod stejnou kletbou, pod stejnou hrozbou neznalosti. Všimni si, jak náš Pán neustále kárá nejmoudřejší z nich pro jejich očividný špatný výklad Zákona. Všimni si názoru, skoro

všeobecně mezi nimi rozšířeného, že stačí, když očišťují číše zvenčí, že odevzdávání desátků z máty, kopru a kmínu¹⁵, tedy vnější přesnost, učiní zadost za vnitřní nesvatost, za naprosté zanedbávání spravedlnosti a milosrdenství, víry a lásky k Bohu. Ano, duchovní význam Zákona byl natolik skryt nejmoudřejším z nich, že jeden z jejich nejvýznamnějších rabínů komentoval slova žalmisty: „Kdybych se upnul srdcem k ničemnosti, byl by mě Panovník nevyslyšel“¹⁶, takto: „To znamená, kdyby to bylo jenom v mém srdci, kdybych neprovedl žádnou zjevnou hanebnost, Hospodin k tomu nepřihlédne. On mne nepotrestá, pokud nepřistoupím k vnějšímu činu!“¹⁷

4. Ale běda, Boží Zákona ve svém vnitřním, duchovním významu není skryt jenom židům nebo pohanům, nýbrž i tzv. křesťanskému světu, alespoň velké části z nich. Duchovní význam Božích přikázání je i jim ještě tajemstvím. To lze sledovat nejen v těch zemích, kde je rozšířeno římskokatolické tmářství a neznalost. Je také pravda, že většině těch, kdo jsou nazváni „reformovanými křesťany“ je Kristův Zákona ve své čistotě a duchovním významu naprosto cizí.

5. Tak tomu je podnes, že „zákoníci a farizeové“ – lidé, kteří mají formu, nikoli moc víry, a kteří jsou rozumní sami před sebou¹⁸ a spravedliví ve svých vlastních očích – „jsou uraženi, když slyší to slovo“¹⁹, když mluvíme o náboženství srdce a zejména když zdůrazňujeme, že bez něj můžeme „rozdat všecko, co máme,“ chudým²⁰ a nic nám to neprospěje. Musí být uraženi, protože nemůžeme než říkat pravdu, která je v Ježíši²¹. Je to naše povinnost, ať chtějí nebo nechťejí slyšet²², abychom vysvobodili svou vlastní duši²³. Musíme zvěstovat vše, co je psáno v Boží knize, ne abychom se líbili lidem, ale Bohu²⁴. Nemáme jen vyhlašovat všechna zaslíbení, nýbrž také všechny hrozby, které tam najdeme. Když zvěstujeme všechna požehnání a výsady, které Bůh připravil svým dětem, máme zároveň také „učit všecko, co nám přikázal“²⁵. Víme, že to všechno má svůj význam, buď k probuzení těch, kdo spí, k poučení nevědomých, k potěšení malomyslných²⁶, k budování a dokonalé přípravě svatých²⁷. Víme, že „veškeré Písmo pochází z Božího Ducha a je dobré“ buď „k učení“ nebo „k usvědčování,“ buď „k nápravě“ nebo „k výchově ve spravedlnosti“ a že „Boží člověk“ v díle, které Bůh koná v jeho duši, potřebuje každou jeho část, aby nakonec byl dokonalý, „náležitě připraven ke každému dobrému činu“²⁸.

6. Naším úkolem je kázat Krista tak, že budeme kázat vše, co zjevil. Máme zvěstovat lásku našeho Pána Ježíše Krista, což nelze kárat, ale stojí pod zvláštním Božím poženáním. Máme obzvláště mluvit o „Hospodinu, naší spravedlnosti“²⁹. Máme zdůrazňovat milost, že „v Kristu Bůh smířil svět se sebou“³⁰. Máme ve vhodných chvílích setrvávat u chvály toho, jenž nesl „nepravost nás všech,“ jenž byl „proklán pro naši nevěrnost, zmučen pro naši nepravost,“ jehož jizvami jsme uzdraveni“³¹. Ještě bychom však „nekázali Krista“ podle jeho slova, kdybychom se omezili jen na to. Nejednáme správně před Bohem, dokud ho nezvěstujeme ve všech jeho úřadech. Kázat Krista jako „dělník, který se nemá zač stydět“³², znamená kázat ho nejen jako našeho „velekněze vybraného z lidí a ustanoveného jako zástupce lidí před Bohem“³³, jako toho, kdo nás „s Bohem smířil prolitím své krve“³⁴ a „je stále živ a přimlouvá se za nás“³⁵. Ale také to znamená kázat ho jako Hospodina Proroka, který „se nám stal moudrostí od Boha“³⁶, který svým slovem a Duchem „je s námi po všechny dny“³⁷ a „uvede nás do veškeré pravdy“³⁸, který zůstává Králem na věky a dává zákony těm, jež vykoupil svou krví³⁹, který obnovuje v Boží obraz ty, jež přijal na milost, který vládne v srdci všech věřících, až si „všecko podmaní“⁴⁰, až zcela vyhladí hřích a dojde „k uvedení věčné spravedlnosti“⁴¹.

II. Zákon potvrzujeme důrazem na svatost

1. Za druhé „Zákon potvrzujeme“, když kážeme víru v Krista tak, že nenahrazuje svatost, nýbrž ji působí: svatost ve všech formách, negativní a pozitivní, svatost srdce a života.

Proto neustále prohlašujeme (na to by měli neustále a vážně pamatovat ti, kdo nechtějí „vírou rušit Zákon“), že víra jako taková, dokonce křesťanská víra, víra Božích vyvolených, víra plynoucí z Božího působení, je jenom služkou lásky. Jako je sama úžasná a úctyhodná, není konečným cílem přikázání. Tuto čest dal Bůh jedině lásce. Láska je cílem všech Božích přikázání⁴². Láska je cílem, jediným cílem každého Božího rozkazu, od založení světa až po naplnění všech věcí. A bude trvat, až i nebe a země pominou, neboť jedině „láska nikdy nezanikne“⁴³. Víra úplně skončí, pohlcena viděním, věčným hleděním na Boha. Avšak i potom platí o lásce:

Její povaha a služba zůstávají stejné,
její světlo nepomine, plamen nevyhasne,
v nesmrtelné slávě bude trvat navěky
a šířit dobro a přijímat chválu bez konce.⁴⁴

2. O víře jsou řečeny vynikající věci a kdokoli má na ní podíl, může říci s apoštolem: „Bohu budiž vzdán dík za jeho nevystižitelný dar“⁴⁵. Ve srovnání s láskou však víra ztrácí svou znamenitost. Co Pavel píše o vrcholné slávě evangelia převyšující slávu Zákona, to lze přesně tak říci o vrcholné slávě lásky nad slávou víry: „Ona sláva vůbec nebyla slávou ve srovnání s touto slávou vše přesahující! Jestliže přišlo slavně to, co pomíjí, oč slavnější je to, co zůstává!“⁴⁶ Všechna sláva víry, než pomine, je v tom, že vede k lásce. Je to velký dočasný prostředek, který Bůh nařídil k dosažení tohoto věčného cíle.

3. Nechtějí ti, kdo nade vše vyvyšují víru tak, že pohltí vše ostatní, a kdo naprosto nechápou její podstatu a myslí si, že je náhražkou lásky, dále uváží, že jako láska víru přetrvává, tak také byla dávno před ní. Andělé, kteří od okamžiku, kdy byli stvořeni, hleděli na tvář svého Otce, který je v nebesích⁴⁷, neměli příležitost mít víru ve všeobecném smyslu jako důkaz pro to, co nevidíme⁴⁸. Ani nepotřebovali víru v užším smyslu jako víru v Ježíšovu krev, neboť Ježíš nevzal na sebe přirozenost andělů, nýbrž Abrahamových potomků. Před založením světa proto nebylo místa pro víru, ani ve všeobecném, ani v užším smyslu. Bylo tu však místo pro lásku. Láska existovala od věčnosti v Bohu, velkém moři lásky. Láska měla místo ve všech Božích dětech od okamžiku, kdy byly stvořeny. Od svého milostivého Stvořitele přijali zároveň život a schopnost milovat.

4. Ani není jisté (jakkoli o tom mnozí mluvili všelijak duchaplně), že by víra ve všeobecném smyslu vůbec měla místo v ráji. Na základě krátké a zevrubné zprávy, kterou máme v Písmu svatém, že Adam před svou vzpourou proti Bohu s ním chodil u vidění a ne u víře, to je velmi pravděpodobné.

Okolo jeho rozumu bylo ostré a jasné,
a jako orel může spatřit slunce,
tak mohl vidět Stvořitele zblízka,
podobně jako rozumem nadaní andělé.⁴⁹

Mohl mluvit tváří v tvář s tím, jehož tvář nyní nemůžeme spatřit a přitom zůstat naživu. Proto nepotřeboval víru, aby tak nahradil chybějící vidění.

5. Na druhé straně však je naprosto jisté, že víra v užším slova smyslu zde měla své místo. V tomto smyslu totiž předpokládá hřích a Boží hněv obrácený proti hříšníkovi. Bez něj by nebylo zapotřebí zadostiučinění za hřích, aby hříšník byl smířen s Bohem. Protože před pádem nebylo zapotřebí žádného usmíření, nebylo zde místa pro víru při tomto usmíření; člověk byl čistý od každé poskvrny hříchu, svatý jako Bůh je svatý. Avšak jeho srdce už naplňovala láska. Vládla v něm bez konkurence. Až když se tato láska hříchem ztratila, přistoupila víra. Nebyla samoučelná, ani aby existovala déle, než splní svůj účel, pro který byla určena – totiž aby přivedla člověka k lásce, z níž vypadl. Proto byla při pádu přidána tato jistota toho, co nevidíme⁵⁰; předtím bylo naprosto zbytečné důvěřovat ve spasitelnou lásku, když nebylo dáno zaslíbení, že sítě ženy rozdrtí hlavu hada⁵¹.

6. Bůh tedy určil víru původně k tomu, aby obnovil zákon lásky. Proto, když to říkáme, nepodceňujeme víru a neokrádáme ji o čest, jež jí náleží, nýbrž naopak, ukazujeme její pravou hodnotu, vyzdvihujeme její pravý rozměr a přisuzujeme jí místo, které jí Boží moudrost od počátku přisoudila. Je to velký prostředek k obnově svaté lásky, pro níž byl člověk původně stvořen. Z toho plyne, že ač víra nemá cenu sama o sobě (stejně jako kterýkoli jiný prostředek), je pro člověka nesmírným požehnáním a má před Bohem nevýslovnou hodnotu. Vede totiž k tomuto cíli, k obnově zákona lásky v našem srdci, a vzhledem k současnému stavu věcí je jediným prostředkem pod nebem k jeho dosažení.

III. Zákon potvrzujeme, když zakoření v srdci

1. A to nás přivádí k třetímu, nejdůležitějšímu způsobu, jak „potvrzovat Zákon“; musí totiž být zakořeněn v našem srdci a životě. Jakou cenu by mělo vše ostatní bez toho? Můžeme jej potvrzovat svým učěním, můžeme jej kázat v celém rozsahu, můžeme vysvětlovat a zdůrazňovat každou jeho část. Můžeme odkrývat jeho nejduchovnější význam a vysvětlovat tajemství nebeského království⁵², můžeme kázat Krista ve všech jeho úřadech a víru v Krista jako cestu ke všemu bohatství jeho lásky. A přece, pokud při tom všem Zákon, který kážeme, neovládá naše srdce, není to před Bohem nic víc než „dunící kov a zvučící zvon“⁵³. Všechno naše kázání nám prospěje tak málo, že to jenom zvýší naše odsouzení.

2. Proto je třeba zvážit tento hlavní bod: Jak můžeme potvrzovat Zákon na svém srdci tak, že bude mít vliv na náš celý život? To se může dít jedině vírou.

Jedině víra splňuje tento účel, jak nám to potvrzuje naše každodenní zkušenost. Dokud totiž žijeme z víry a ne z toho, co vidíme⁵⁴, postupujeme na cestě svatosti rychle. Když stále hledíme ne k viditelnému, nýbrž k neviditelnému⁵⁵, jsme stále více ukřižováni pro svět a svět je ukřižován pro nás⁵⁶. Nechť je oko duše neustále upřeno ne k dočasnému, nýbrž k věčnému⁵⁷ a naše sklony budou stále více odpoutávány od země a obraceny k svrchním věcem. Tak je víra jako taková nejpřímějším a nejúčinnějším prostředkem k podpoře všeliké spravedlnosti a skutečné svatosti, k zřízení svatého a duchovního Zákona v srdci těch, kdo věří.

3. Vírou v užším slova smyslu, důvěrou v odpouštějícího Boha, potvrzujeme Zákon ve svém vlastním srdci ještě účinnějším způsobem. Neexistuje totiž žádný motiv, který by nás tak mocně směřoval, abychom milovali Boha, jako povědomí Boží lásky v Kristu. Nic jiného než hluboké přesvědčení o této lásce nás tak neuschopňuje, abychom dali své srdce tomu, který byl za nás vydán. A z tohoto základu vděčné lásky k Bohu vzniká také láska k našemu bližnímu. Nemůžeme než bližního milovat, když skutečně důvěřujeme lásce, kterou Bůh miloval nás. A tato láska k člověku, založená na víře a lásce k Bohu, „neudělá bližnímu nic zlého“⁵⁸. Proto je, jak praví apoštol, „naplněním“ celého „Zákona“ s jeho zákazy⁵⁹. „Vždyť přikázání nezczizolžíš, nezabiješ, nepokradeš, nevydáš křivé svědectví, nepožádáš a kterákoli jiná jsou shrnuta v tomto slovu: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.“⁶⁰ Láska se ani nespokojí s tím, že bližnímu nedělá nic zlého. Neustále nás nabádá, abychom činili dobře kdykoli máme čas a příležitost, abychom všem lidem činili dobře všemožným způsobem a v co největší míře⁶¹. Proto je naplněním Zákona s jeho příkazy i zákazy.

4. Víra neplní tyto příkazy a zákazy Zákona jenom navenek, nýbrž působí vnitřně láskou a očišťuje srdce od všech hanebných pohnutek. „Každý, kdo má tuto“ víru „v něho, usiluje být čistý, tak jako on je čistý“⁶², očišťuje se od každé přízemní, smyslné žádosti, od všech hanebných a nestřídmych sklonů, od všelikého tělesného smýšlení, které je Bohu nepřátelské⁶³. Zároveň ho víra, která působí dokonale,

naplňuje všelikou dobrotou, spravedlností a pravdou. Přináší do jeho duše celé nebe a vede ho, aby chodil v světle jako Bůh je v světle⁶⁴.

5. Snažme se proto potvrzovat Zákon v nás samých a nehřešit, protože jsme „pod milostí“⁶⁵, ale raději nasadme všechnu sílu, které se nám tím dostává, abychom „naplnili všechnu spravedlnost“⁶⁶. Připomeňme si, jakého světla se nám dostalo od Boha, když nás jeho Duch usvědčil z hříchu, a střežme se, abychom toto světlo neuhasili. Držme se pevně toho, co jsme tehdy dostali. Nechť nás nic nesvede, abychom opět budovali to, co už jsme zbourali, abychom se nevraceli k ničemu malému nebo velkému, o čem jsme tehdy jasně věděli, že to není k Boží slávě, ani ku prospěchu naší vlastní duše, nebo abychom opomíjeli něco malého či velkého, co jsme nemohli opomíjet bez výtky svého vlastního svědomí. Abychom zesílili a zdokonalili světlo, které jsme měli předtím, přidejme nyní světlo víry. Posilňme dříve daný Boží dar hlubším porozuměním pro to, co nám ukázal, větší vnímavostí svědomí a jemnější citlivostí vůči hříchu. Když teď kráčíme s radostí a ne s bázní a máme jasný, pevný pohled upřený k věčnosti, díváme se na radovánky, bohatství, čest a všechny pozemské věci jako na bubliny. Za důležité, žádoucí, hodné vážné myšlenky nepokládáme nic než to, co je „uvnitř za oponou“⁶⁷, kde „Kristus sedí na pravici Boží“⁶⁸.

6. Můžeš říci: „Slituješ se nad mými nepravostmi a na mé hříchy už nevzpomeneš“⁶⁹? Pak dávej v budoucnu pozor na to, abys utíkal před hříchem jako před tvářící hada⁷⁰. Jak nesmírně hříšný ti připadá nyní, jak odporný nad jakýkoli popis! Na druhé straně, v jak laskavém světle vidíš nyní svatou a dokonalou Boží vůli! Usiluj proto, aby byla naplněna v tobě, tebou a při tobě. Bdi a modli se, abys více nehřešil, abys rozpoznal nejmenší přestoupení jeho Zákona a vyhnul se mu. Když slunce ozáří temná místa, vidíš zrnka prachu, která jsi předtím nemohl vidět. Stejně tak nyní vidíš hříchy, které jsi předtím nemohl vidět, když teď v tvém srdci svítí slunce spravedlnosti. Proto hleď pilně chodit v každém ohledu podle světla, kterého se ti dostalo. Snaž se přijímat den ze dne více světla, více poznání Boha a Boží lásky, více Kristova Ducha, více z jeho života a moci jeho vzkříšení. Používej nyní všechno poznání, lásku, život a moc, které už jsi přijal. Tak půjdeš neustále od víry k víře⁷¹. Tak budeš denně růst ve svaté lásce, až se víra promění v hledění a Zákon lásky bude ustaven na věčné věky.

Poznámky

- ¹ Ř 3,28
² Ř 4,5
³ Ř 6,15
⁴ Ko 2,14
⁵ Ř 3,29
⁶ 1Pt 4,11 Kral.
⁷ 2K 2,17
⁸ Tamtéž
⁹ Srv. 2K 4,2
¹⁰ Viz Ef 3,18
¹¹ Ko 1,26
¹² Jb 1,26
¹³ Ř 1,21n
¹⁴ J 7,49
¹⁵ Srv. Mt 23,25,23
¹⁶ Ž 66,18, angl.: „Upnu-li se srdcem k ničemnosti, Panovník mě nevyslyší.“
¹⁷ Srv. Henry, *Exposition*. A.C.Outler, vydavatel Wesleyových kázání, se domnívá, že „význačný rabín“ je téměř s jistotou David Kimchi.
¹⁸ Viz Iz 5,21
¹⁹ Srv. Mt 5,12
²⁰ Srv. 1K 13,3
²¹ Viz Ef 4,21
²² Viz Ez 2,5,7; 3,11
²³ Viz Ez 14,14,20; 33,19
²⁴ Viz 1Te 2,4
²⁵ Srv. Mt 28,20
²⁶ Viz 1Te 5,14
²⁷ Viz Ef 4,12
²⁸ 2Tm 3,16n
²⁹ Srv. Jr 23,6; 33,16
³⁰ 2K 5,19
³¹ Srv. Iz 53,5n
³² 2Tm 2,15
³³ Srv. Žd 5,1
³⁴ Srv. Ř 5,9n
³⁵ Srv. Žd 7,25
³⁶ 1K 1,30
³⁷ Srv. Mt 28,20
³⁸ Srv. J 16,13
³⁹ Viz Zj 5,9
⁴⁰ Srv. Fp 3,21
⁴¹ Srv. Dn 9,24
⁴² Viz 1Tm 1,5 Kral.
⁴³ 1K 13,8
⁴⁴ Matthew Prior, *Charity II*, 57–58, 35–36
⁴⁵ 2K 9,15
⁴⁶ 2K 3,10n
⁴⁷ Viz Mt 18,10 Kral
⁴⁸ Žd 11,1
⁴⁹ Sir John Davies, *Nosce Teipsum*, Of Human Knowledge (1599).
⁵⁰ Viz Žd 11,1
⁵¹ Viz Gn 3,15
⁵² Viz Mt 13,11
⁵³ 1K 13,1
⁵⁴ Viz 2K 5,7
⁵⁵ Viz 2K 4,18
⁵⁶ Viz Ga 6,14
⁵⁷ Viz 2K 4,18
⁵⁸ Ř 13,10
⁵⁹ Tamtéž
⁶⁰ Ř 13,9
⁶¹ Viz Ga 6,10
⁶² Zajímavá obměna 1J 3,3: Wesley nahrazuje „nadějí“ slovem „víra“.

⁶³ Viz *Ř 8,7*

⁶⁴ Viz *1J 1,7*

⁶⁵ *Ř 8,7*

⁶⁶ *Mt 3,15*

⁶⁷ Srv. *Žd 6,19* Kral.

⁶⁸ *Ko 3,1*

⁶⁹ Srv. *Žd 8,12*

⁷⁰ Viz *Zj 12,14* Kral.

⁷¹ Viz *Ř 1,17*

37. Podstata blouznivství

Festus zvolal: Jsi blázen, Pavle!

Skutky apoštolů 26, 24

1. Všechny svět, lidé, kteří Boha neznají, tak mluví o všech, kdo mají stejnou víru jako Pavel, o každém, kdo následuje Pavla jako Pavel následoval Krista. Ovšem, existuje druh náboženství – a také se mu říká křesťanství –, které lze praktikovat bez takové výtky a které se pokládá za shodné se zdravým rozumem. Je to náboženství forem, řada vnějších povinností plněných přiměřeným, řádným způsobem. K tomu pak lze ještě přidat pravověří, systém správných názorů, a určitou dávku pohanské mravnosti. A potom bude sotva kdo tvrdit: „Mnoho *náboženství* tě připravilo o rozum.“¹ Když však usiluješ o náboženství srdce, když mluvíš o spravedlnosti a pokoji a radosti z Ducha svatého², pak nebude trvat dlouho a nad *tebou* bude vysloven rozsudek: „Jsi blázen!“

2. Není to žádný kompliment, který ti tím světší lidé prokazují. Tentokrát skutečně mají na mysli to, co říkají. Oni nejen tvrdí, ale skutečně věří, že blázen je každý člověk, který říká, že Boží láska je vylita do jeho srdce skrze Ducha svatého, který mu byl dán³ a že Bůh při něm způsobil, že se raduje v Kristu radostí nevymluvnou a oslavenou⁴. Je-li člověk skutečně živ Bohu a mrtvý pro vše světské⁵, hledí-li neustále k tomu, který je Neviditelný⁶ a žije-li z víry a ne z toho, co se vidí⁷, pak to je pro ně jasný případ, mimo jakoukoli diskusi: „Mnoho *náboženství* ho připravilo o rozum.“

3. Snadno zjistíme, že přesně to, co svět nazývá bláznovstvím, je toto pohrdání všemi časnými věcmi a stálé hledání věcí věčných, je to Boží jistota o tom, co nevidíme⁸, radost z Boží přízně, šťastná, svatá Boží láska a svědectví jeho Ducha spolu s naším duchem, že jsme Boží děti⁹. To je vpravdě celý duch a život a moc náboženství Ježíše Krista.

4. Připouštějí však, že v jiném ohledu člověk jedná a mluví jako někdo, kdo je při smyslech. V jiných věcech to je rozumný člověk, jedněm ve zmíněných příkladech má zamotanou hlavu. Proto se říká, že bláznovství, kterým trpí, je zvláštního druhu. Aby je odlišili, dávají mu zvláštní jméno – *entuziasmus*, *blouznivství*¹⁰.

5. To je pojem, který se velice často používá, který někteří mají neustále v ústech a kterému přesto sotvakdo rozumí, i ti, kdo jej užívají

nejvíc. Proto by vážní lidé, všichni, kdo chtějí rozumět tomu, co říkají nebo co slyší, měli uvítat, když se pokusím vysvětlit význam tohoto pojmu a ukázat, co „blouznivství“ je. Může to být povzbuzením pro ty, kdo tak jsou označováni nespravedlivě, a užitečné pro ty, kdo tak jsou označováni spravedlivě – nebo alespoň pro jiné, kteří by tak mohli být označováni, kdyby před tím nebyli varováni.

6. Pokud jde o slovo samo, má se za to, že je řeckého původu. Avšak odkud řecké slovo *enthousiasmos* pochází, zatím ještě nikdo nebyl schopen prokázat. Někteří se snažili je odvodit od *en Theó*, „v Bohu“, protože všechno blouznivství se k němu vztahuje. Je to však dosti násilné, protože existuje jen malá podoba mezi slovem odvozeným a slovy, od nichž by je chtěli odvodit. Jiní by je chtěli odvodit od *en thysiá*, „v oběti“, protože mnozí blouznivci v dřívějších dobách se při obětování dostávali do mimořádného vzrušení. Možná to je vymyšlené slovo, vytvořené podle zvuku, který vydávali někteří, kdo byli takto vzrušeni.

7. Jediným důvodem, proč se toto divné slovo udrželo v tolika jazycích, je pravděpodobně to, že nebylo dosaženo shody o jeho významu, stejně jako nebylo dosaženo o jeho původu. Osvojili si řecké slovo, protože mu nerozuměli; nepřeložili je do svého jazyka, protože nevěděli, jak je mají přeložit. Vždy mělo nepřesný, nejistý význam, s nímž se nepojil žádný určitý smysl.

8. Proto nepřekvapí, že se dnes používá tak rozdílně, takže je různí lidé chápou v různých významech, které se navzájem vylučují. Někteří používají pojem „entuziasmus“ v dobrém smyslu pro podnět nebo vnuknutí od Boha, jež převyšuje všechny přirozené schopnosti a na čas buď zcela nebo zčásti vyřadí rozum a vnější smysly. V tomto slova smyslu byli jak dávní proroci, tak apoštolové vpravdě „entuziasté“. V různých dobách byli tak naplněni Duchem, který přebýval v jejich srdci, a tak jím byli ovlivněni, že používání jejich vlastního rozumu, jejich smyslů a všech jejich schopností bylo vyřazeno, byli cele vedeni Boží mocí a „mluvili“ jenom „z popudu Ducha svatého“¹¹.

9. Jiní používají toto slovo v neutrálním smyslu, který není mravně ani dobrý ani špatný. Tak mluví o entuziasmu básníků, zejména Homéra a Vergilia. Tento smysl jeden nedávno zesnulý význačný pisatel rozšiřuje natolik, že může tvrdit, že nikdo nemůže vyniknout v jakékoli profesi, kdo ve své povaze nemá silnou dávku entuziasmu.¹² Zdá se,

že si pod pojmem entuziasmus představují neobvyklou myšlenkovou čilost, obzvláštní horlivost ducha, živost a sílu, které běžný člověk nemá a které pozvedají duši k větším a vyšším věcem, než jakých dosáhl střízlivý rozum.

10. Avšak nic z toho nevystihuje smysl, jak se slovo entuziasmus zpravidla chápe. Většina lidí se shoduje přinejmenším v tom, pokud se neshodne jinak, že to je cosi záporného. Takové je jasné mínění všech těch, kdo nazývají náboženství srdce entuziasmem, blouznivstvím. Podle toho budu vycházet na následujících stránkách z toho, že to je zlo – neštěstí, ne-li hřích.

11. Pokud jde o povahu blouznivství, je to nesporně porucha mysli, která do značné míry brání používání rozumu. Někdy jej dokonce zcela vyřadí, nejen zakalí, ale zavře oči chápání. Proto je lze pokládat za duchovní blouznění – spíše za bláznění než pošetilost, neboť pošetilec je zpravidla člověk, který vyvozuje špatné závěry ze správných premis, zatímco blázen vyvozuje správné závěry, avšak ze špatných premis. A to dělá blouznivec. Dejme tomu, že jeho premisy jsou správné, pak budou i jeho závěry správné. Zde však je jeho omyl: jeho premisy jsou špatné. Myslí si, že existuje něco, co není. A proto, když špatně vykročí, dostává se čím dál tím víc z cesty.

12. Každý blouznivec je proto vlastně blázen. Jeho bláznovství však není obyčejné, nýbrž náboženské. Řeknu-li náboženské, nemyslím, že by nějak patřilo k náboženství. Naopak: Náboženství je postojem zdravého rozumu, a proto je v přímém protikladu k jakémukoli bláznovství. Myslím však, že má náboženství za svůj objekt, že se zabývá náboženstvím. Blouznivec zpravidla mluví o náboženství, o Bohu nebo o Božích věcech, mluví však takovým způsobem, že každý rozumný křesťan rozpozná zmatení jeho mysli. Blouznivství lze tedy všeobecně poznat v určitém smyslu takto: Je to náboženské bláznovství, vznikající z falešně vnímaného Božího vlivu nebo Boží inspirace, nebo přinejmenším z toho, že Bohu přisuzujeme něco, co bychom neměli od něho očekávat.

13. Existuje bezpočet druhů blouznivství. Ty nejběžnější, a proto také nejnebezpečnější, se pokusím shrnout do několika bodů, aby se daly snáze rozpoznat a dalo se jim vyhnout.

První druh blouznivství, který chci zmínit, se týká těch, kdo si namlouvají, že mají *milost*, kterou nemají. Tak si někteří myslí, i když tomu

tak není, že mají „vykoupení“ v Kristu „a odpuštění hříchů“¹³. Zpravidla to jsou lidé, kteří „nemají kořene v sobě“¹⁴, kteří nečinili hluboké pokání a nebyli plně usvědčeni. Proto „slovo s radostí přijímají“. A protože zrno „nemělo dost země,“ dosti hluboký kořen v srdci, „hned vzešlo“¹⁵. Ihned se u nich projeví povrchní změna, která jim spolu s lacinou radostí, jež se řídí pýchou jejich nezlomeného srdce a jejich přehnanou sebeláskou, snadno namluví, že už „zakusili pravdivost Božího slova i moc budoucího věku“¹⁶.

14. To je pěkný příklad prvního druhu blouznivství. Je to jakýsi druh bláznovství, které plyne z představy, že mají milost, kterou ve skutečnosti nemají, takže jen klamou svou vlastní duši. Tomu lze právem říkat bláznovství, neboť závěry těchto ubohých lidí jsou správné, kdyby jejich premisy byly správné; protože však jsou jenom výtvozem jejich vlastní představitivosti, hrotí se všechno, co je na nich postaveno. Základem všech jejich vzdušných zámků je to, že si myslí, že mají víru v Krista. Kdyby ji měli, byli by „královským kněžstvem Boha“¹⁷ a měli by „neotřesitelné království“¹⁸. Oni je však nemají. V důsledku toho je celé jejich chování natolik vzdálené od pravdy a střízlivosti, jako chování obyčejného blázna, který se pokládá za pozemského krále a jako takový mluví a tak se chová.

15. Existuje mnoho dalších blouznivců tohoto druhu. Takový je například horlivý zastánce náboženství, nebo (daleko pravděpodobněji) názorů a způsobů bohoslužby, které označuje tímto jménem. Také tento člověk si velice vážně namlouvá, že věří v Ježíše, ano, že je přeborníkem víry jednou provždy odevzdané svatým¹⁹. Jeho veškeré chování pak je poznamenáno touto marnou představou. Připustíme-li, že jeho předpoklad je správný, pak by měl vysvětlení pro své chování, které lze tolerovat, zatímco je očividně výplodem chorého mozku a chorého srdce.

16. Ale nejběžnějšími blouznivci tohoto druhu jsou ti, kdo se pokládají za křesťany a nejsou. Takových je mnoho nejen ve všech částech naší země, ale ve většině končin obydlené země. Že nejsou křesťany, je jasné a nepopíratelné, věříme-li Božímu slovu. Křesťané totiž jsou svatí, ale oni nejsou svatí. Křesťané milují Boha, ale oni milují svět. Křesťané jsou pokorní, ale oni jsou pyšní. Křesťané jsou mírní, ale oni jsou prchliví. Křesťané mají smýšlení, jako v Kristu²⁰, ale oni k němu mají daleko. Z toho plyne, že jsou tak málo křesťany, jako jsou arch-

anděly. A přece si namlouvají, že jimi jsou a mohou pro to uvést řadu důvodů. Byli tak *nazyváni*, pokud si vzpomínají. Před mnohými lety byli „pokřtěni“. Převzali „křesťanské názory“, kterým se obecně říká křesťanská nebo obecná víra. Zachovávají „křesťanské způsoby bohoslužby“ jako jejich otcové před nimi. Žijí takzvaný dobrý „křesťanský život“ jako i ostatní jejich sousedé. Kdo by si troufl pomyslet nebo tvrdit, že tito lidé nejsou křesťany – ač nemají ani zrnka pravé víry v Krista nebo skutečné, vnitřní svatosti! Nikdy nezakusili Boží lásku a nestali se „účastníky Ducha svatého“²¹!

17. Chudáci, kteří klamete sami sebe! Nejste křesťany, jste nesmírní blouznivci. Lékaři, uzdravte sami sebe.²² Napřed však musíte znát svou nemoc: Celý váš život je blouznivstvím, neboť všechno je určeno domněnkou, že jste od Boha dostali milost, kterou jste nedostali. V důsledku tohoto velkého omylu se potácíte den co den, mluvíte a jednáte podle role, která vám nepřísluší. Z toho vyplývá viditelná křiklavá nesrovnalost, která se táhne celým vašim chováním a která je trapnou směsicí skutečného pohanství a domnělého křesťanství. Ovšem, pokud máte na své straně tak velkou většinu, pak budete za pomoci čísel vždycky tvrdit, že jste jediní rozumní lidé a všichni ostatní, kdo nejsou jako vy, jsou náměsíčníci. To však nic nemění na podstatě věci. V pohledu Boha a jeho svatých andělů, a také všech Božích dětí na zemi, jste všichni pouhými blázny, pouhými blouznivci. Nebo nejste? Neputujete „jak přelud“²³, přelud náboženství a přelud štěstí? Neděláte si mnoho zbytečného neklidu kolem neštěstí, které si namlouváte stejně jako své štěstí nebo náboženství? Nepokládáte sami sebe za význačné nebo za dobré, za vzdělané a velice moudré? Jak dlouho ještě? Snad teprve smrt vás zase přivede k rozumu – abyste na věčné věky oplakávali svou pošetilost!

18. Další druh blouznivství se týká těch, kdo si myslí, že mají *dary* od Boha, které však nemají. Tak si někteří namlouvají, že jsou vybavení mocí činit zázraky, uzdravovat nemocné slovem nebo dotykem, obnovovat zrak slepých, ba dokonce křísit mrtvé; v naší vlastní nedávné minulosti máme všeobecně známý případ.²⁴ Jiní začali prorokovat a předpovídali budoucí věci, a to s naprostou jistotou a přesností. Ale po krátké době byli tito blouznivci zpravidla usvědčeni. Když jsou jasné skutečnosti v rozporu s jejich předpověďmi, pak zkušenost udělá to, co rozum nedokázal, a probudí je k střízlivosti.

19. Ke stejné skupině patří ti, kdo si při kázání nebo při modlitbě myslí, že jsou tak ovlivněni Božím Duchem, jak tomu ve skutečnosti není. Jsem si skutečně vědom toho, že bez něho nemůžeme činit nic²⁵, zejména ve své duchovenské službě, že všechno naše kázání je naprosto marné, pokud na něm nespočine jeho moc, a také všechny naše modlitby, pokud jeho Duch nepřijde na pomoc naší slabosti²⁶. Víím, že nebudeme-li kázat a modlit se v Duchu, je všechno marné, neboť on uprostřed země koná spásné činy²⁷, on působí všechno ve všech²⁸. To se však netýká toho, co je před námi. Ač existuje skutečný vliv Božího Ducha, existuje také pomyslný vliv, a mnozí zaměňují jeden za druhý. Mnozí se domnívají, že jsou pod tímto vlivem, ač nejsou a jsou od něj daleko. A jiní se domnívají, že pod tímto vlivem jsou daleko víc, než ve skutečnosti jsou. Obávám se, že k nim patří všichni, kdo si myslí, že Bůh diktuje každé slovo, které říkají, a že je proto nemožné, aby řekli něco falešného, a to věcně i formálně. Je dobře známo, kolik blouznivců tohoto druhu se objevilo také v tomto století. Někteří z nich mluví daleko autoritativněji než Pavel nebo kterýkoli z apoštolů.

20. Stejný duch blouznivství, i když v menší míře, běžně najdeme u soukromých osob. Také oni si namlouvají, že jsou ovlivněni nebo vedeni Duchem, a přitom nejsou. Přiznávám, že „kdo nemá Ducha Kristova, ten není jeho,“²⁹ a že když myslíme, mluvíme nebo jednáme správně, je to působením požehnaného Ducha. Ale mnozí lidé mu přisuzují nebo od něho očekávají věci bez rozumného nebo biblického podkladu. Namlouvají si, že od Boha dostávají nebo mají dostávat „zvláštní pokyny“ nejen v důležitých věcech, nýbrž i v nepatrných životních okolnostech. Přitom nám Bůh dal v těchto případech náš vlastní rozum jako vůdce, i když nikdy nevyloučil „skrytou pomoc“ svého Ducha.

21. Tomuto druhu blouznivství jsou vystaveni zejména ti, kdo v duchovních věcech nebo v běžném životě očekávají Boží vedení *mimořádným* způsobem, jak se tomu správně říká. Myslím na vize nebo sny, silné dojmy nebo náhlé pohnutky mysli. Nepopírám, že Bůh v dávných dobách projevoval svou vůli tímto způsobem, nebo že tak může činit i nyní. Věřím, že to dělá v některých velice vzácných případech. Ale jak často se přitom lidé mýlí! Jak často jsou svedeni pýchou a živou představivostí k tomu, že Bohu připisují takové podně-

ty a dojmy, sny nebo vize, které ho jsou naprosto nehodné! To vše je čiré blouznivství, daleko od náboženství a od pravdy a střízlivosti.

22. Někteří se možná zeptají: „Neměli bychom se ptát ve všem, jaká je *Boží vůle*? A nemá být jeho vůle měřítkem všeho našeho jednání?“ Jistě ano. Ale jak má střízlivý křesťan poznat, jak má zjistit, co je „Boží vůlí“? Ne tak, že bude čekat na nadpřirozené sny. Ne tak, že bude očekávat Boží zjevení ve vizích. Ne tak, že bude vyhlížet nějaké „zvláštní dojmy“ nebo náhlé pohnutky mysli, ale zkoumáním Božího slova. „K Zákonu a svědectví!“³⁰ To je všeobecná metoda, jak poznat jaká je „svatá a milá vůle Boží“³¹.

23. „Ale jak mám vědět, jaká je Boží vůle v tom a onom konkrétním případě? Dotyčná věc je sama o sobě indiferentní a proto není v Písmu řešena.“ Odpovídám: Písmo ti dává všeobecně platné pravidlo, použitelné ve všech jednotlivých případech: „Vůlí Boží je naše posvěcení.“³² Jeho vůlí je, abychom byli vnitřně a vnějšně svatí, abychom *byli dobří a činili dobře* v každém ohledu a v nejvyšší míře, jaké jsme schopni. Tam stojíme na pevném základě. To je jasné jako svit slunce. Proto když chceme vědět, jaká je Boží vůle v určitém případě, stačí, když budeme aplikovat toto všeobecně platné pravidlo.

24. Dejme tomu například, že rozumný člověk se chce oženit nebo vstoupit do nové práce. Chce zjistit, zda to je Boží vůle. Má jistotu: „Boží vůlí pro mne je, abych byl svatý a činil tolik dobra, kolik jen mohu.“ Má pouze zkoumat: „Ve kterém z těchto stavů mohu být svatý a činit co nejvíce dobra?“ A to je třeba rozhodnout částečně rozumem a částečně zkušeností. Zkušenost mu řekne, jaké výhody má jeho současný stav, aby byl dobrý nebo aby konal dobro, a rozum mu musí ukázat, co jistě nebo pravděpodobně bude mít ve stavu, do něhož chce vstoupit. Když to pak srovná, musí posoudit, který z obou nejvíce přispěje k tomu, aby byl dobrý a konal dobro. Pokud to ví, má jistotu, jaká je Boží vůle.

25. Přitom se předpokládá pomoc Ducha během celého procesu tohoto zkoumání. Jistě není snadné říci, jak mnohými způsoby je tato pomoc poskytována. Může nám připomenout mnohé okolnosti; na jiné může vrhnout ostřejší a jasnější světlo; může otevřít naši mysl, aniž bychom si toho byli vědomi, abychom přijali ujištění a upevnit toto ujištění v našem srdci. Tak mohou spolupůsobit mnohé okolnosti tohoto druhu ve prospěch rozhodnutí, které je přijatelné v Božích

očích. Navíc může dát tak nepopsatelný pokoj v mysli a tak neobvyklou míru své lásky, že nebudeme mít nejmenší pochybnost, že *toto*, přesně *toto*, je jeho vůle pro nás.

26. To je jasný, biblický, rozumný způsob, jak poznat, jaká je Boží vůle v určitém případě. Uvážíme-li však, jak zřídka se tento způsob uplatňuje, a jaká záplava blouznivství musí nutně postihnout ty, kde se snaží poznat Boží vůli nebiblickými, nerozumnými prostředky, pak by si člověk přál, aby se tohoto mluvení o Boží vůli užívalo mnohem méně. Používat je, jak to činí někteří, v nejbezvýznamnějších případech, je jasným přestoupením třetího přikázání. Je to závažný způsob, jak se Boží jméno bere nadarmo, a prozrazuje to velkou neúctu k Bohu. Nebylo by daleko lepší používat jiné výrazy, proti kterým nejsou takové námitky? Například místo, abychom při některé určité příležitosti řekli: „Chtěl bych vědět, jaká je Boží vůle“, nebylo by lepší říci: „Chtěl bych vědět, co je pro mne nejlepší a co mne učiní nejvíce užitečným“? Tento způsob mluvení je jasný a nesporný. Staví celou věc na jasný, biblický základ a to bez jakéhokoli nebezpečí blouznivství.

27. Třetí, velice častý druh blouznivství (pokud se nekryje s předcházejícím) se týká těch, kdo si myslí, že prostřednictvím Boží moci mohou dosáhnout cíle bezprostředně, bez použití prostředků. Kdyby nám byly tyto prostředky Boží prozívatelností odepřeny, netýkala by se jich tato připomínka. Bůh může v takových případech použít svou bezprostřední moc a někdy ji i používá. Kdo to však očekává, když tyto prostředky má a nechce je použít, je skutečně blouznivcem. Jsou to ti, kdo očekávají, že pochopí Písmo svaté, aniž by je četli a o něm uvažovali, aniž by použili pomůcky, které mají k dispozici a které jim mohou pomoci. Jsou to ti, kdo mluví na veřejném shromáždění *záměrně* bez jakékoli přípravy. Říkám „záměrně“, protože mohou nastat okolnosti, které to někdy činí nevyhnutelným. Ale kdo *pobrdá* tímto dobrým prostředkem k užitečnému mluvení, je v tomto ohledu blouznivcem.

28. Očekává se možná, že bych měl zmínit to, co někteří pokládají za čtvrtý druh blouznivství, že totiž připisují Boží prozívatelnosti určité věci, které s ní nemají nic společného. Jsem však na pochybách. Nevím, jaké to jsou věci, které nemají nic společného s Boží prozívatelností, které nejsou bezprostředně nebo vzdáleně nařízeny nebo alespoň řízeny. Domnívám se, že to není nic jiného než hřích, avšak i ve hříších druhých vidím Boží prozívatelnost pro *sebe*. Neříkám jeho *všeo-*

becnou prozřetelnost, neboť se domnívám, že to je zvučné slovo, které nic neznamená. A existuje-li *určitá prozřetelnost*, musí se vztahovat na všechny lidi a na všechny věřící. Tak jí rozuměl náš Pán, jinak by nikdy neřekl: „I vlasy na vaší hlavě jsou všechny spočteny.“³³ A „ani jeden vrabec nepadne na zem bez dopuštění vašeho Otce“.³⁴ Avšak je-li tomu tak, že Bůh vládne *universis tanquam singulis, et singulis tanquam universis* – nad celým vesmírem jako nad každým jednotlivcem, nad každým jednotlivcem jako nad celým vesmírem³⁵ – je něco (kromě vlastních hříchů), co bychom neměli přisoudit Boží prozřetelnosti? Proto nedovedu pochopit, že by v tomto bodě někdo mohl být obviněn z blouznivství.

29. Po tom, co bylo řečeno, je obviněním toto: „Když to přisoudíš prozřetelnosti, pak se pokládáš za obzvláštního oblíbence nebes.“ Odpovídám, že jsi zapomněl některá poslední slova, která jsem řekl: *Praesidet universis tanquam singulis* – jeho prozřetelnost je nad všemi lidmi ve vesmíru, stejně jako nad každým jednotlivcem. Nevidíš, že kdo tomu věří a připisuje Boží prozřetelnosti všechno, co ho potká, už ze sebe nedělá oblíbence nebes, nýbrž předpokládá, že jím je každý člověk pod nebem? Proto nemáš žádné právo, obviňovat ho proto z blouznivství.

30. Musíme být s co největší obezřetností na stráži proti všem formám blouznivství a zvážit hrozná následky, které mělo a které z něj nutně plynou. Jeho bezprostředním ovocem je pýcha. Ta neustále rozšiřuje pramen, z něhož prýští, a tím nás stále více odcizuje od Boží přízně a od života z Boha. Vysušuje zdroj víry a lásky, spravedlnosti a pravé svatosti³⁶, neboť ty všechny plynou z milosti. A „Bůh se staví proti pyšným, ale“ jenom „pokorným dává milost“³⁷.

31. Spolu s pýchou se nutně zvedne nepoučitelný duch, který se nedá přesvědčit. Je proto malá naděje, že opět získáme blouznivce, ať upadne do kteréhokoli omylu nebo do kterékoli chyby, neboť rozum má (jak bylo často správně zjištěno) malou váhu u toho, kdo si namlouvá, že je veden vyšším vůdcem, bezprostřední Boží moudrostí. A jak roste jeho pýcha, tak roste jeho nepoučitelnost a také tvrdošijnost. Nutně se stává stále méně schopným dát se přesvědčit, stále méně přístupným pro argumenty, je stále více upnut na vlastní úsudek a na vlastní vůli, až je úplně zatvrzelý a nepohnutelný.

32. Tak je vyhraněn proti Boží milosti a proti jakékoli radě a pomoci

od lidí a zcela ponechán vedení vlastního srdce a králem nad dětmi pýchy³⁸. Není proto divu, že den ze dne stále více zabředá do pohrdání všemi lidmi, do zuřivé zloby, do nelaskavých postojů, do velice přízemních a ďábelských nálad. Nemůžeme se také divit hrozným vnějším účinkům, které v každé době z takových postojů plynuly: všechny druhy hanebností, všechny skutky temnosti, působené těmi, kdo si říkají křesťané a přitom s chtivostí dělají věci, které se nevyskytují ani mezi pohany.

Taková je povaha, takový je hrozný výsledek této mnohohlavé šelmy blouznivství. Z těchto úvah teď chceme vyvodit několik jasných závěrů pro své vlastní jednání.

33. Za prvé, je-li blouznivství pojmem, který se tak hojně používá a tak málo chápe, pak si dej pozor, abys nemluvil o něčem, čemu nerozumíš, abys toto slovo nepoužíval, dokud je nepochopíš. Jako v jiných případech, tak i zde se nauč myslet dříve než promluvíš. Napřed pochop význam tohoto složitého výrazu a potom, je-li to nutné, jej používej.

34. Za druhé, když mezi vzdělanými a učenými a tím spíše mezi prostými lidmi tak málo jich rozumí tomuto mlhavému a mnohoznačnému slovu a nemá ustálenou představu o tom, co znamená, pak se střež toho, abys na základě nějakého povídání měl někoho za blouznivce nebo ho tak nazval. To naprosto není dostatečným důvodem, abys někomu dal nějaké hanlivé jméno, ze všeho nejméně to je důvodem pro takové očernění. Čím je horší, tím bys měl být opatrnější, než je na někoho vztáhneš. Vyslovit tak těžké obvinění bez jasného důkazu je neslučitelné jak se spravedlností, tak s milosrdenstvím.

35. Je-li blouznivství tak velkým zlem, pak se střež, aby ses sám do něj nezamotal. Bdi a modli se, abys neupadl do pokušení³⁹. Snadno napadne ty, kdo se bojí nebo milují Boha. Dej si pozor, abys nesmýšlel výš, než bys měl⁴⁰. Nenamlouvej si, že jsi dostal Boží milost, kterou jsi však nedostal. Můžeš mít velkou radost, můžeš mít určitou míru lásky a přece nemáš živou víru. Volej k Bohu, aby nedopustil, abys ve své slepotě sešel s cesty, aby ses nepokládal za věřícího v Krista, dokud Kristus není zjeven v tobě a dokud jeho Duch nesevďčí spolu s tvým duchem, že jsi Boží dítě⁴¹.

36. Dej si pozor, abys nebyl fanatickým blouznivcem, který pronásleduje druhé. Nenamlouvej si, že tě Bůh povolal (v rozporu s Duchem

toho, kterého nazýváš svým Mistrem), abys hubil životy druhých, místo abys je zachraňoval⁴². Ať tě ani ve snu nenapadne, že bys lidi nutil na Boží cestu. Mysli a nechej myslet. Ve věcech náboženství nepoužívej žádného násilí. I ty, kdo jsou nejdál z cesty, nikdy „nenuť, ať přijdou“ jinak, než prostřednictvím rozumu, pravdy a lásky⁴³.

37. Dej si pozor, abys netáhl se stádem blouznivců a nedomníval se, že jsi křesťanem, když jím nejsi. Nesnaž se osvojovat si toto čestné jméno, dokud na ně nemáš jasný, biblický nárok, dokud nemáš smýšle- ní jako v Kristu Ježíši⁴⁴ a nežiješ tak, jak žil on⁴⁵.

38. Dej si pozor, abys neupadl do druhého druhu blouznivství a nedomníval se, že máš *dary* od Boha, které nemáš. Nespolehej na vize nebo sny, na náhlé dojmy nebo jakékoli silné vjemy. Uvědom si, že nemáš poznávat „Boží vůli“ v určitých situacích takovými způsoby, nýbrž aplikací prostého biblického pravidla za pomoci zkušenosti a rozumu pod stálým vedením Božího Ducha. Neber Boží jméno do úst lehkovážně, nemluv o „Boží vůli“ při každé prkotině, ale nechť všechna tvá slova, všechny tvé skutky jsou poznamenány úctou a Boží bázní.

39. Dej si pozor, aby sis nenamlouval, že bys mohl dosáhnout cíle bez použití prostředků, jež k němu vedou. Bůh *může* dát cíl bez jakýchkoli prostředků, ale nemáš důvod si myslet, že by to *chtěl*. Proto stále a pečlivě používej všechny prostředky, které určil, aby byly řádnými komunikačními kanály jeho milosti. Použij každý prostředek, na který ti rozum nebo Písmo poukazuje a který (svobodnou Boží láskou v Kristu) vede buď k přijetí nebo rozmnožení každého Božího daru. Tak očekávej denní růst v tomto čistém a svatém náboženství, které svět vždy nazýval a vždy bude nazývat blouznivstvím, které však všem, kdo jsou zachráněni ze skutečného blouznivství, z křesťanství pouze podle jména, je Boží moudrostí a Boží mocí⁴⁶, slavným obrazem Nejvyššího, spravedlností a pokojem a pramenem živé vody, vyzvěrajícím k životu věčnému⁴⁷.

Poznámky

¹ Srv. *Sk 26,24*

² *Ř 14,17*

³ Viz *Ř 5,5*

⁴ Srv. *1Pt 1,8* Kral.

⁵ Viz *Ř 6,11*

⁶ Viz *Žd 11,27*

⁷ Viz *2K 5,7*

⁸ Viz *Žd 11,1*

⁹ Viz *Ř 8,16*

- ¹⁰ Angl. *enthusiasm* – entuziasmus, nadšení.
- ¹¹ *2Pt 1,21*
- ¹² Anthony Ashley Cooper, Earl of Shaftesbury: *Characteristics I, 3–55*; Letter Concerning Enthusiasm (7.9.1707).
- ¹³ *Ko 1,14*
- ¹⁴ *Mk 4,17* Kral.
- ¹⁵ *Mt 13, 5*
- ¹⁶ *Žd 6,5*
- ¹⁷ *Zj 1,6*
- ¹⁸ *Žd 12,28*
- ¹⁹ *Ju 3*
- ²⁰ Viz *Fp 2,5*
- ²¹ *Žd 6,4*
- ²² Viz *L 4,23*
- ²³ *Ž 39,7*
- ²⁴ Byl to pravděpodobně případ dr. Thomase Emese, lékaře, který sloužil chudině v Moorfields a byl z „francouzských proroků“. Zemřel dne 22.12. 1707 a byl 23.12. pohřben v Bunhill-fields. Někteří začali prorokovat, že dne 25.5.1708 vstane z mrtvých. Toho dne se shromáždilo několik tisíc lidí, nic se však nestalo.
- ²⁵ Viz *J 15,5*
- ²⁶ Viz *Ř 8,26*
- ²⁷ Viz *Ž 74,12*
- ²⁸ Viz *1K 12,6*
- ²⁹ *Ř 8,9*
- ³⁰ *Iz 8,20*
- ³¹ Srv. *Ř 12,1n*
- ³² Srv. *1Te 4,3*
- ³³ *L 12,7*
- ³⁴ *Mt 10,29*
- ³⁵ Viz Augustinus, *Vyznání III, XI*: „Ó všemohoucí dobroto, jež tak pečuješ o každého z nás, jako bys pečovala jen o něho samého, a tak se staráš o všechny, jako o jednotlivce“ (přel. M.Levý).
- ³⁶ Viz *Ef 4,24*
- ³⁷ *1Pt 5,5*
- ³⁸ Tak angl. text *Jb 41,26*
- ³⁹ Viz *Mt 26,41*
- ⁴⁰ Viz *Ř 12,3*
- ⁴¹ Viz *Ř 8,16*
- ⁴² Viz *L 9,56*
- ⁴³ Viz *L 14,23*
- ⁴⁴ Viz *Fp 2,5*
- ⁴⁵ Viz *1J 2,6*
- ⁴⁶ Viz *1K 1,24*
- ⁴⁷ Viz *J 4,14*

38. Varování před úzkoprsým fanatismem

Jan mu řekl: „Mistře, viděli jsme kohosi, kdo v tvém jménu vyhání demony, ale s námi nechodil; i bránili jsme mu, protože s námi nechodil.“ Ježíš však řekl: „Nebráňte mu!“ Marek 9,38–39

1. V předcházejících verších čteme, že když se dvanáct učedníků dohadovalo o tom, „kdo je největší,“ Ježíš „vzal dítě, postavil je doprostřed nich, objal je a řekl jim: Kdo přijme jedno z takových dětí v mém jménu, přijímá mne; a kdo mne přijme, nepřijímá (jenom) mne, ale toho, který mě poslal“¹. Pak „Jan mu řekl“ (to znamená, že to řekl vzhledem k tomu, co náš Pán vyslovil předtím), „Mistře, viděli jsme kohosi, kdo v tvém jménu vyhání demony, ale s námi nechodí; i bránili jsme mu, protože s námi nechodí.“ Jako kdyby řekl: Měli jsme ho přijmout? Kdybychom ho přijali, byli bychom přijali tebe? Neměli jsme mu to spíše zakázat? Nejednali jsme dobře? „Ježíš však řekl: Nebráňte mu.“

2. Stejný oddíl uvádí Lukáš a to skoro stejnými slovy. Můžeme se však ptát: „Co to znamená pro nás, když nevidíme nikoho, kdo »vyhání demony«? Nebyla církvi po dvanáct nebo čtrnáct století odejmuta moc to činit? Jak se *nás* týká to, o čem se zde mluví, nebo rozhodnutí našeho Pána?“

3. Možná se nás to týká víc, než si někdy myslíme, protože uvedený případ není tak neobvyklý. Abychom z toho měli co největší užitek, chci za prvé ukázat, v jakém smyslu lidé nyní mohou „vyhánět demony“ a jak je také vyhánějí. Za druhé, jak máme rozumět slovům „s námi nechodil“. A za třetí chci vysvětlit pokyn našeho Pána „nebráňte mu!“ a ukončit závěrečnými poznámkami, které z toho plynou.

I. Jak vyhánět demony

1. Za prvé chci ukázat, v jakém smyslu lidé nyní mohou „vyhánět demony“ a jak je také vyhánějí.

Abychom to viděli jasně, měli bychom si připomenout (podle biblické zprávy), že jako Bůh přebývá a působí v dětech světla, tak ďábel přebývá a působí v dětech temnosti. Jako Duch svatý ovládá duši dobrých lidí, tak zlý duch ovládá duši bezbožných. Proto ho apoštol nazývá „bohem tohoto světa“², a to kvůli neomezené moci, kterou má

nad světskými lidmi. Proto ho náš požehnaný Pán označuje za „vládce tohoto světa“, tak neomezená je jeho moc nad ním. A proto píše Jan: „Víme, že jsme z Boha,“ a všichni, kdo nejsou z Boha, „celý svět“, *en tó ponéró keitai*, ne „leží ve zlém“, nýbrž „je pod mocí Zlého“³ – žijí a pohybují se v něm, stejně jako ti, kdo nejsou ze světa, žijí a pohybují se v Bohu⁴.

2. Dábla si nesmíme představovat jenom jako „lva řvoucího, který obchází a hledá, koho by pohltit“⁵, ani jenom jako lstivého nepřítele, který nečekaně napadá ubohé duše a polapí je, „když podlehli jeho vůli“⁶, nýbrž spíše jako toho, který v nich přebývá a působí. On „ovládá tento věk tmy“ nebo zvrácenosti⁷, tzn. světské lidi a všechny jejich temné úmysly a skutky tím, že se zmocňuje jejich srdce, zřídí tam svůj trůn a podmaní si každou myšlenku. Tak „silný muž v plné zbroji střeží svůj palác“ a když tento „nečistý duch“ někdy „vyjde z člověka,“ často se vrátí a „přivede sedm jiných duchů, horších, než je sám, vejdou a bydlí tam“⁸. Neustále působí „v těch, kteří vzdorují Bohu“⁹. Působí v nich mocně, s velkou silou, proměňuje je ve svůj obraz, vymazává všechno, co zbylo z Božího obrazu, a připravuje je pro každé zlé slovo a každý zlý skutek.

3. Proto je nesporně pravda, že bůh a kníže tohoto světa má nadále v područí všechny, kdo Boha neznají. Jenom způsob jejich posedlosti je nyní jiný než za starodávna. Tehdy často trýznil jejich tělo stejně jako jejich duši, a to zjevně, bez maskování. Teď trýzní jenom jejich duši (kromě vzácných výjimek), a to co možná nejskrytěji. Příčina tohoto rozdílu je jasná. Tehdy bylo jeho cílem zahnat lidi do pověr. Proto působil co možná nejviditelněji. Dnes je jeho cílem zahnat *nás* do nevěry. Proto působí co nejskrytěji, neboť čím je skrytější, tím je úspěšnější.

4. Máme-li dát za pravdu historikům, existují i dnes ještě země, kde působí stejně otevřeně jako dříve. „Ale proč jenom v necivilizovaných a nekulturních zemích? Proč ne v Itálii, Francii nebo v Anglii?“ Z velice prostého důvodu: Zná lidi a ví, jak na každého jít. Laponcům se zjevuje s nezakrytou tváří, protože je chce upevnit v pověrách a hrubé modloslužbě. S tebou však sleduje jiný cíl. Chce tě přimět k tomu, že budeš zbožňovat sám sebe, že si ve vlastních očích budeš připadat moudřejší než sám Bůh, než celé Boží slovo. Aby toho dosáhl, nezjevuje se ve své vlastní podobě, neboť by to zmařilo jeho záměr. Ne,

nasazuje všechno své umění, aby tě přivedl k tomu, že popřeš jeho existenci, a má tě pak pevně v područí.

5. Proto vládne stejně neomezeně v jedné zemi jako v druhé, i když různým způsobem. Má ve svých spárech veselého nevěřícího Itala stejně jako divokého Tatara. Ten pevně spí v chřtánu lva, protože ďábel je příliš chytrý, aby ho vzbudil. Tak si s ním jenom hraje a když se mu zachce, pohltní ho.

Bůh tohoto světa drží své anglické uctíváče stejně pevně jako ty v Laponsku. Ale nemá v úmyslu je vystrašit, aby neutekli k Bohu nebes. Kníže temnosti se proto neprozrazuje, když vládne nad svými ochotnými poddanými. Dobyvatel drží své zajatce o to pevněji, že si namlouvají, že jsou svobodni. Tak „silný muž v plné zbroji střeží svůj palác, jeho majetek je v bezpečí“¹⁰. Ani deista, ani křesťan podle jména nemají podezření, že by tam nepřítel byl, a tak s ním žijí v naprostém pokoji.

6. Zároveň v nich však mocně působí. Oslepuje oči jejich mysli, takže jim nemůže vzejít světlo slávy Kristovy¹¹. Připoutává jejich duši k zemi a k pecku pouty jejich hanebných žádostí. Svazuje je se zemí láskou ke světu, k penězům, radovánkám, chvále. A pýchou, závistí, hněvem, pomstychtivostí přivádí jejich duši na pokraj pekla. Může konat své dílo bezstarostně a nekontrolovaně, protože oni nevědí, že to působí on.

7. Ale jak snadno můžeme poznat příčinu podle důsledků! Ty jsou často očividné a hmatatelné. Tak tomu bylo u nejvzdělanějších národů. Není třeba chodit dál než k obdivovaným ctnostným Římanům. Na vrcholu jejich vzdělání a slávy zjistíš, že jsou „plni nepravosti, podlosti, lakoty, špatnosti, jsou samá závist, vražda, svár, lest, zlomyslnost, jsou donašeči, pomluvači, Bohu odporní, zpupní, nadutí, chlubití. Vymýšlejí zlé věci, neposlouchají rodiče, nemají rozum, nedovedou se s nikým snést, neznají lásku ani slitování“¹².

8. Nejhorší částí tohoto popisu potvrzuje člověk, kterého někteří pokládají za jednoznačného svědka. Mám na mysli jejich pohanského bratra Diona Cassia, který píše, že před návratem Césara z Galie se vyskytovalo nejen otevřené hýření a necudnost jakéhokoli druhu, na veřejných soudech a v rodinách nejen převládaly podvody, nespravedlnost a nemilosrdnost, nýbrž že ve všech částech Říma bylo plnění

a vraždění tak běžné, že málokdo opouštěl dům, aniž by učinil poslední vůli, protože nevěděl, zda se vrátí živý.¹³

9. Stejně očividné a hmatatelné jsou ďáblovy skutky mezi mnohými (ne-li všemi) moderními pohany. *Přírodní náboženství* Indiánů kmeňů Creek, Cherokee, Chicasaw a jiných, kteří přebývají na jižních hranicích našich kolonií (ne několika jedinců, ale celých národů) spočívá v tom, že od rána do večera mučí své zajatce, až je nakonec zaživa upálí, že při nejmenší neúmyslné provokaci sledují své vlastní lidi a pak je zastřelí. Mezi nimi je běžné, že když si syn myslí, že jeho otec žije příliš dlouho, rozbije mu hlavu, a že matka, která je unavená dětmi, jim uváže kameny na krk a tři nebo čtyři, jedno po druhém, hodí do řeky.

10. Bylo by si přát, aby to byli jenom pohané, kdo praktikují tak očividné a hmatatelné skutky ďáblovy. To však nelze tvrdit. Jak málo se křesťané od nich liší právě krutostí a krveproléváním! Ne jenom Španělé a Portugalci, kteří v Jižní Americe vyvraždili tisíce lidí. Nejen Holanďané ve Východní Indii nebo Francouzi v Severní Americe, kteří šli ve stopách Španělů. Také naši vlastní krajané se brodili krví a vyhladili celé národy. Tím pouze dokázali, jaký to je duch, který přebývá a působí v synech vzdoru¹⁴.

11. Tyto zrůdy by téměř způsobily, že bychom přehlédli ďáblovy skutky, které se dějí v naší vlastní zemi. Avšak běda! Nemůžeme ani zde otevřít oči, aniž bychom je neviděli na všech stranách. Není to snad dostatečný důkaz jeho moci, když lidé, kteří ze zvyku klejí, opilci, smilníci, cizoložníci, zloději, lupiči, sodomáři, vrahové jsou ve všech částech naší země? Jak triumfálně vládne kníže tohoto světa ve všech těchto dětech vzdoru!

12. Méně zjevně, nikoli však méně účinně působí v pokrytcích, donašečích, lhářích, pomluvačích, v utlačovateli a vyděračích, v křivopřísežnících, v tom, kdo prodá svého přítele, svou čest, své svědomí, svou zem. A přitom tito lidé dokážou mluvit o náboženství a o svědomí, o cti, ctnosti a smyslu pro veřejné blaho. Nemohou však oklamat Satana, jako nemohou oklamat Boha. I Satan zná ty, kdo jsou jeho a tvoří velký zástup ze všech národů a ras¹⁵ a které dnes má zcela v područí.

13. Když to zvažíš, pak musíš pochopit, v jakém smyslu dnes lidé mo-

hou „vyhánět demony“. Každý Kristův služebník je vyhání, když zdárně koná dílo Hospodinovo¹⁶.

Boží mocí, která jeho slovo provází, vede tyto hříšníky ku pokání, k naprosté vnitřní a vnější změně, od všelikého zla k všelikému dobru. A to je ve vlastním slova smyslu „vyhánění demonů“ z duší, kde do té doby přebývali. Silný muž už nemůže střežit svůj palác. Někdo silnější ho napadl a přemohl a přivlastnil si jej pro sebe¹⁷ a vybudoval si duchovní příbytek Boží¹⁸. Zde končí Satanova moc, Syn Boží „zmařil činy ďáblův“¹⁹. Hříšníkův rozum je teď osvícen a jeho srdce něžně taženo k Bohu. Jeho touhy jsou očištěny, jeho pocity protříbeny. Je naplněn Duchem svatým a roste v milosti, až je nejen svatý v srdci, ale v celém způsobu života²⁰.

14. To vše je vskutku Božím dílem. Jenom Bůh může vyhnat Satana. Ale zpravidla se mu líbí, když to dělá prostřednictvím člověka. Ten je nástrojem v jeho ruce a o něm pak je řečeno, že „vyhání demony v jeho jménu“ – jeho mocí a autoritou. On posílá, koho chce²¹ na své velké dílo, zpravidla však ty, kdo by si to nikdy nepomysleli. Neboť „jeho cesty nejsou jako naše cesty, jeho úmysly nejsou jako naše úmysly“²². Proto vyvoluje slabé, aby zachránil silné, bláznivé, aby zahanbil moudré²³. To dělá z prostého důvodu, aby si zajistil slávu pro sebe, aby se „žádný člověk nemohl vychloubat před Bohem“²⁴.

II. Co znamená, že s námi nechodí

1. Avšak máme *bránit* tomu, kdo „vyhání demony“ a přitom „s námi nechodí“? To byl zdá se, názor a způsob jednání apoštola, až pak celý případ přednesl svému Mistru. „Bránili jsme mu, protože s námi nechodil,“ což pokládal za dostatečný důvod. Co máme chápat pod pojmem „nechodil s námi,“ je dalším bodem naší úvahy.

Minimální představa, kterou můžeme mít, zní: „Nemá s námi žádné vnější spojení. Nepracujeme spolu. Není naším pomocníkem v evangeliu.“ A skutečně, když se našemu Pánu zalíbí poslat mnoho pracovníků na svou zemi, nemohou všichni pracovat ve vzájemné podřízenosti nebo ve vzájemném spojení. Všichni se nemohou osobně znát, a to ani podle jména. Mnozí budou pracovat na různých částech žně a nebudou mít mezi sebou kontakt, takže si navzájem budou naprosto cizí jako by žili v různých dobách. A o někom, koho neznáme, pak můžeme prohlásit: „Nechodí s námi.“

2. Druhým významem toho výrazu může být: „*Není z naší skupiny.*“ Dlouhou dobu bylo pro všechny, kdo vyprošují pokoj Jeruzalému²⁵, bolestným zjištěním, že mezi těmi, kdo si říkají křesťané, stále existuje tolik různých skupin. To je vidět zejména na našich vlastních krajanech, kteří se neustále oddělovali od druhých kvůli bezvýznamným věcem, jež neměly nic společného s náboženstvím. Nejbanálnější okolnosti vedly ke vzniku různých seskupení, která přetrvávala po generace. A každé z nich bylo ochotné namítnout proti komukoliv, kdo nebyl na jejich straně: „On s námi nechodí.“

3. Za třetí tento výraz může znamenat: „Liší se od nás v *náboženských názorech.*“ Byly doby, kdy všichni křesťané byli jedné mysli a jednoho srdce²⁶. Na všech spočívala tak velká milost, když byli prvně naplněni Duchem svatým. Avšak jak krátce trvalo toto požehnání! Jak rychle se ztratila tato jednomyslnost a opět se objevila rozdílnost názorů, i v Kristově církvi! A to ne mezi křesťany podle jména, nýbrž mezi skutečnými křesťany, dokonce mezi předními z nich, přímo mezi apoštoly! A zdá se, že rozdíly, které tehdy vznikly, nebyly nikdy zcela odstraněny. Zjišťujeme, že i takové sloupy v Božím chrámu, pokud přebývali na zemi, nikdy nedospěli k tomu, aby byli jedné mysli, zejména vzhledem k obřadnímu Zákonu. Proto nijak nepřekvapí, že se teď v Kristově církvi vyskytuje nesmírně mnoho různých názorů. Velmi pravděpodobným důsledkem toho je, že když vidíme někoho jak „vyhání demony,“ bude v tomto smyslu člověkem, který „s námi nechodí,“ který nesdílí náš názor. Lze si sotva představit, že bude ve všech bodech jedné mysli s námi, i pokud jde o náboženství. Bude mít pravděpodobně jiné názory než my, dokonce i v některých důležitých věcech, jako je povaha a užitek mravního Zákonu a zachování Božích dětí.

4. Za čtvrté se od nás může lišit nejen v názorech, ale také v některých bodech jednání. Nesouhlasí možná se způsobem uctívání Boha, jak se praktikuje v našem sboru, a pro svou duši může pokládat za užitečnější způsob, který zavedli Calvin nebo Martin Luther. Může mít mnoho námitek proti liturgii, které dáváme přednost před všemi ostatními, mnoho pochybností o způsobu vedení církve, který pokládáme za apoštolský a biblický. Možná je od nás ještě víc vzdálen. Může se na základě svého svědomí od nás lišit v tom, co pokládáme za Kristem nařízené svátosti. Nebo shodneme-li se v tom, že je Bůh nařídil, můžeme stále ještě mít rozdílné názory týkající se způsobu vysluho-

vání nebo osob, jimž mají být vysluhováni. Nevyhnutelným důsledkem těchto rozdílů bude, že ten, kdo se od nás liší, se v těchto bodech musí od našeho společenství oddělit. V tomto ohledu „s námi nechodí“, jak říkáme, „není z naší církve“.

5. Avšak v daleko vyhraněnějším smyslu platí, že „s námi nechodí“, když nejen přichází z jiné církve, ale z takové církve, kterou pokládáme v mnohém ohledu za nebiblickou a nekřesťanskou; z církve, o níž věříme, že naprosto nemá pravdu a že se mýlí ve svém učení, že její praxe je nebezpečně špatná, že je vinna hrubou pověrou a modloslužbou. Z církve, která přidala mnoho článků k víře, jednou provždy odevzdané svatým²⁷, která vynechala jedno celé Boží přikázání²⁸ a některá z dalších vyprázdnila svými tradicemi. Předstírá velkou úctu k staré církvi a přísnou shodu s ní, přesto však zavedla četné novoty, které nejsou založeny ani na staré církvi, ani na Písmu. Nuže, zcela jistě „nechodí s námi“, kdo stojí v takové vzdálenosti od nás.

6. A přece může být ještě větší rozdíl než toto. Ten, kdo se od nás liší názorem nebo praxí, může od nás možná být více vzdálen svými pocity než svým názorem. A to je velice přirozený a velice běžný důsledek. Rozdíly, které začínají u názorových důrazů, málokdy končí zde. Zpravidla přecházejí do pocitů a pak rozdělí blízké přátele. Neexistují hlubší a nesmiřitelnější nepřátelství než ta, která plynou z nesouhlasu v náboženských otázkách. Z tohoto důvodu bude největším nepřítelem člověka jeho vlastní rodina²⁹. Proto povstane otec proti vlastními dětmi a děti proti otci³⁰ a možná bude jeden druhého pronásledovat až na smrt a myslet si při tom, že tím uctívá Boha³¹. Proto nemůžeme než očekávat, že ti, kdo se od nás liší buď náboženskými názory nebo svou praxí, záhy proti nám projeví prudkost a hořkost, že si udělají stejně špatný úsudek o naší osobě jako o našich zásadách. Téměř nevyhnutelným důsledkem toho bude, že o nás budou mluvit tak, jak o nás smýšlejí. Budou v opozici vůči nám a pokud mohou, budou naši práci bránit, protože se jim nejeví jako Boží dílo, nýbrž jako dílo lidské nebo dábelké. Ten, kdo myslí, mluví a jedná takovým způsobem, ten v nejvlastnějším smyslu „s námi nechodí“.

7. Nedomnívám se, že člověk, o němž apoštol v textu mluví (ač o něm nevíme nic bližšího, ani na tomto místě, ani kdekoli jinde v Písmu svatém), šel až tak daleko. Nemáme důvod se domnívat, že mezi ním a apoštoly existoval nějaký věcný rozdíl, ani že měl proti nim nebo

proti jejich Mistru nějaké výhrady. To lze očividně vyvodit z vlastních slov našeho Pána, která bezprostředně následují: „Žádný, kdo činí mocný čin v mém jménu, nemůže mi hned nato zlořčit.“³² Úmyslně jsem však postavil celou věc do co nejostřejšího světla a přidal všechny okolnosti, jaké si jen lze představit, abychom byli předem varováni před pokušením v celé jeho šíři, nepodlehli mu a nebojovali proti Bohu.

III. Nebraňte mu!

1. Předpokládejme tedy, že někdo s námi nemá žádný kontakt, že nepatří k naší skupině, že se oddělí od naší církve a že se od nás podstatně liší ve svých názorech, v praxi a pocitech. I když takového člověka vidíme, jak „vyhání demony,“ Ježíš říká: „Nebraňte mu!“ Tento důležitý příkaz našeho Pána chci vysvětlit v třetí části.

2. Vidíme-li, že tento muž vyhání demony, pak je v tomto případě dobré věřit tomu, co vidíme na vlastní oči, nemáme-li označit své smysly za lživé. Kdo si hned neuvědomí, jak málo jsme připraveni věřit, že někdo, kdo „s námi nechodí“, vyhání demony ve všech nebo ve většině výše zmíněných významech, ten je málo obeznámen s lidskou přirozeností. Skoro bych řekl: v každém ohledu. Z toho, co se odehrává v naší vlastní hrudi, se snadno můžeme poučit, jak lidé neradi připouštějí, že ti, kdo s nimi nejsou stejného mínění, mají v sobě něco dobrého.

3. „Co však je dostatečným, rozumným důkazem, že někdo (ve zmíněném smyslu) vyhání demony?“ Odpověď je snadná: Za prvé, je jasně prokázáno, že někdo, koho máme na mysli, byl hrubým, zjevným hříšníkem? Za druhé, že už není, že se rozešel s hříchem a že žije křesťanským životem? A za třetí, že tato změna byla způsobena, když slyšel tohoto muže kázat? Jsou-li tyto tři body jasné a nepopíratelné, pak máš dostatečný, rozumný důvod, že tento muž vyhání demony. Tomu se nemůžeš vzpírat, aniž bys vědomě hřešil.

4. Pak „mu nebraňte“. Dej si pozor, jak se snažíš mu bránit, buď svou autoritou, svými argumenty nebo přemlouváním. Žádným způsobem se nesnaž zabránit mu, aby používal všechnu moc, kterou mu Bůh dal. Máš-li u něho *autoritu*, nepoužívej tuto autoritu, abys Boží dílo zastavil. Neposkytuj mu žádné *důvody*, proč už by neměl mluvit v Je-

žíšově jménu. Satan neustává, aby mu je poskytoval, nemusíš ho v tom podporovat. *Nepřesvědčuj* ho, že by měl tuto práci vzdát. Dá-li místo ďáblu³³ a tobě, pak mnoho duší zahyne ve své zkaženosti³⁴, ale za jejich krev bude Bůh volat k odpovědnosti tebe³⁵.

5. „Ale, co když to bude jenom *laik*, kdo vyhání demony? Neměl bych mu v tom přece jen zabránit?“

Je to jisté? Existuje přesvědčivý důvod, že tento člověk vyháněl nebo „vyhání demony“? Jestliže ano, nebraň mu, nechceš-li zahubit svou duši. Což Bůh nemůže působit prostřednictvím koho chce? „Žádný nemůže těch divů činit, leč by Bůh byl s ním“³⁶ – leč by ho Bůh poslal za tímto účelem. Jestliže ho však Bůh poslal, chceš ho odradit? Chceš mu zakázat, aby šel?

6. „Ale já nevím, jestli ho Bůh poslal.“ Na to by mohla odpovědět jedna z pečeti jeho misijního působení, někdo, koho přivedl od Satana k Bohu: „To je divné: Vy nevíte, odkud ten člověk je, a on mi otevřel oči! Kdyby ten člověk nebyl od Boha, nemohl by činit nic.“³⁷ Pochybuješ-li o té skutečnosti, posli pro rodiče toho muže, posli pro jeho bratry, přátele, známé. Jestliže však o tom nepochybuješ, pak musíš uznat, že se stal zřejmý zázrak. Jak to potom spojiš se svým svědomím, že žádáš od toho, koho Bůh poslal, aby v jeho jménu už „nikomu nezvěštoval“³⁸?

7. Připouštím, že je *velice užitečné*, aby ten, kdo káže v jeho jménu, měl vnější i vnitřní povolání; popírám však, že to je *absolutně nutné*.

„Neříká to však Písmo výslovně? »Tuto hodnost si nikdo nemůže přisvojit sám, nýbrž povolává ho Bůh jako kdysi Árona« (Žd 5,4).“

Tento text byl při této příležitosti nesčetněkrát citován, jako by byl nejsilnějším argumentem pro celou věc. Nikdy však nebyla citace tak nešťastně volena. Neboť, za prvé, Áron vůbec nebyl povolán, aby kázal. Byl povolán, aby „přinášel dary i oběti za hříchy“³⁹. To bylo jeho zvláštní službou. Za druhé tito muži vůbec nepřinášejí oběti, ale jenom kážou, což Áron nedělal. Proto nelze v celé Bibli najít text, který by byl dál od věci, než je tento.

8. „Ale jaká byla praxe v apoštolském věku?“ Můžeš ji snadno vidět ve *Skutcích*. V 8. kapitole čteme: „Tehdy začalo kruté pronásledování jeruzalémské církve; všichni kromě apoštolů se rozprchli po Judsku a Samařsku“ (v. 1). „Ti, kteří se z Jeruzaléma rozprchli, začali kázat

evangelium všude, kam přišli“ (v. 4). Nuže, byli ti všichni vnějšně povoláni, aby kázali? Žádný soudný člověk si to nemůže myslet. Zde tedy máme nepopíratelný důkaz toho, jaká byla praxe v apoštolském věku. Zde vidíš ne jednoho, nýbrž mnoho „laických kazatelů,“ mužů, které poslal jediné Bůh.

9. Vskutku, praxe apoštolského věku je daleka toho, aby v nás budi-la dojem, že pro člověka je *nezákonné*, aby kázal dříve než je ordinován, takže máme důvod se domnívat, že to tehdy bylo pokládáno za *nutné*. Jistě, praxe a směrnice apoštola Pavla byla taková, že je třeba *zkoumat* člověka, než má být ordinován. „Ať jsou (jáhnové) nejdříve vyzkoušeni, a teprve potom ať konají svou službu“ (1Tm 3,10). Vyzkoušeni? Jak? Tak, že budou vyzváni, aby přeložili větu z řečtiny, a že jim bude položeno několik banálních otázek? Jak úžasný důkaz pro Kristova služebníka! Ne, spíše by se měla udělat jasná, otevřená zkouška (jak se ve většině protestantských církví v Evropě ještě koná), nejen zda jejich život je posvěcený a bezúhonný, nýbrž zda mají takové dary, které jsou nezbytně a nevyhnutelně nutné pro budování Kristovy církve.

10. „A co, když někdo tyto dary má? Když přivedl hříšníky ku pokání a biskup ho přesto nechce ordinovat?“ Pak mu biskup brání, aby „vyháněl demony“. Já si však netroufám mu to zakazovat. Celému světu jsem oznámil své důvody. A přece se ozývají hlasy, že bych to měl udělat. Vy, kteří na tom trváte, vyjádřete se k těmto důvodům. Nevím o nikom, kdo by to udělal nebo se o to alespoň pokusil. Pouze někteří se o těchto důvodech vyjádřili, že jsou velmi chabé a nic neříkající. A to bylo docela opatrné, neboť je daleko snazší argumentem opovrhovat, alespoň zdánlivě, než jej vyvrátit. Ale než se tak stane, musím říci, že když mám přesvědčivý důkaz o tom, že někdo vyhání demony, ať všichni ostatní dělají cokoli, netroufám si mu v tom bránit, abych nebyl nalezen, že bojuji proti Bohu⁴⁰.

11. Ať jsi kdokoli, bojíš-li se Boha, „nebraň mu,“ ani přímo, ani nepřímou. Je mnoho možností, jak to lze dělat. Nepřímou mu bráníš, když buď zcela popíráš nebo znevažuješ a snižuješ dílo, které Bůh koná jeho rukama⁴¹. Nepřímou mu bráníš, když mu v jeho práci bereš odvahu tím, že ho vtahuješ do hádek o tomto tématu, když vyslovíš proti němu námitky nebo ho budeš zastrašovat následky, které možná nikdy nenastanou. Bráníš mu, když mu projevuješ nějakou nelaskavost buď

slovy nebo chováním, a ještě víc, když o něm s jinými mluvíš nelaskavým nebo pohrdavým způsobem, když se snažíš postavit ho do nepříznivého nebo odpudivého světla. Bráníš mu celou tu dobu, kdy o něm mluvíš zle nebo znevažuješ jeho práci. Nebraň mu žádným takovým způsobem, ani nebraň druhým, aby mu naslouchali, neodražuj hříšníky, aby slyšeli slovo, které může spasit jejich duši.

12. Ano, chceš-li zachovat příkaz našeho Pána v jeho celém významu a rozsahu, pamatuj na jeho slovo: „Kdo není s námi, je proti nám, a kdo se mnou neshromažďuje, rozptyluje.“⁴² Ten, kdo neshromažďuje lidi do Božího království, jistě je rozptyluje. V tomto boji totiž neexistují žádní neutrálové: Každý je buď na Boží straně, nebo na straně Satanově. Jsi na Boží straně? Pak nejen nebudeš nikomu bránit, kdo „vyhání demony“, ale budeš se snažit až do krajnosti, abys ho v tomto díle podpořil. Ochotně uznáš Boží dílo a vyznáš jeho velikost. Budeš co nejvíce odstraňovat z jeho cesty všechny potíže a překážky. Budeš posilňovat jeho ruce tím, že o něm budeš před všemi lidmi mluvit s úctou a že oceníš vše, co jsi viděl a slyšel. Budeš povzbuzovat druhé, aby dali na jeho slovo, aby naslouchali tomu, koho Bůh poslal. A nevynecháš vůči němu žádný praktický projev něžné lásky, k němuž ti Bůh dá příležitost.

IV. Nebud' úzkoprsým fanatikem

1. Jestliže vědomě v některém z těchto bodů selžeme, jestliže mu přímo nebo nepřímo budeme bránit, protože „s námi nechodí“, pak jsme „úzkoprsí fanatici“. To je důsledek, který vyvozují z toho, co bylo řečeno. Obávám se však, že pojem „úzkoprsý fanatismus“, jakkoli se užívá hojně, je téměř tak málo chápán jako „blouznivství“. Označuje příliš silnou vázanost na vlastní seskupení, názor, církev, náboženství nebo zálibu pro ně. Úzkoprsým fanatikem je proto ten, kdo má rád něco z toho, kde je tak silně na ně vázán, že každému, kdo vyhání demony, brání jenom proto, že se od něho liší v některém nebo ve všech bodech.

2. Ty se toho střež. Za prvé si dej pozor, aby ses svou neochotou uvěřit, že někdo vyhání demony, kdo se od tebe liší, sám nestal úzkoprsým fanatikem. Jestliže v tom máš jasno, jestliže uznáváš tuto skutečnost, pak za druhé zkoumej sám sebe: „Neproviňuji se úzkoprsým fanatismem tím, že mu přímo nebo nepřímo bráním? Nebráním mu proto,

že není z mé *skupiny*, že nesdílí mé *názory*? Nebo že neuctívá Boha podle náboženského vzoru, který jsem přijal od svých otců?“

3. Zkoumej sám sebe: „Nebráním mu alespoň nepřímo z některého z těchto důvodů? Nejsem smutný z toho, že by se Bůh znal k takovému člověku a žehnal mu, když zastává tak chybné názory? Neodrazuji ho, protože není z mé církve? Nehádám se s ním kvůli tomu, nevyslovuji námitky a nematu jeho mysl budoucími následky? Neprojevují svými slovy nebo činy zlost, pohrdání nebo nějakou nelaskavost? Nemluvím za jeho zády o jeho (skutečných nebo domnělých) chybách, nedostacích nebo slabostech? Nebráním hříšníkům, aby slyšeli jeho slovo?“ Jestliže děláš něco z toho, jsi stále ještě úzkoprsý fanatikem.

4. „Hospodine, zkoumej mě a podrob zkoušce, protřib moje ledví a mé srdce.“⁴³ „Pozpívej, chodím-li cestou *fanatismu* a veď mne cestou věčnou.“⁴⁴ Abychom důkladně zkoumali sami sebe, představme si celou věc v extrémní situaci. Co když uvidíme papežence, ariána, sociniána, jak vyhání demony? Kdybych ho viděl, nemohl bych ani jemu bránit, nechtěl-li bych se provinil fanatismem. A kdyby bylo možné, že bych viděl žida, deistu nebo muslima, že dělá totéž a já bych mu v tom přímo nebo nepřímo bránil, stále bych nebyl lepší než úzkoprsý fanatik.

5. Vyhni se tomu! Ale nespokoj se s tím, že nikomu nebudeš bránit, kdo vyhání demony. Je dobré jít až tak daleko, ale nezastavuj se zde. Chceš-li se vyhnout jakémukoli úzkoprsému fanatismu, jdi dál. V každém takovém případě rozpoznvej Boží prst, ať se jedná o jakýkoli nástroj. A nejen rozpoznvej, ale raduj se z Božího díla a chval jeho jméno s děkováním. Povzbuzuj každého, koho si chce Bůh použít, aby se cele vydal do této služby. Mluv s ním pěkně, ať jsi kdekoli, braň jeho charakter a jeho poslání. Rozšiřuj jeho okruh působnosti co můžeš nejdál. Prokazuj mu laskavost slovem i skutkem. A nepřestaň za něho volat k Bohu, aby posloužil nejen ke spasení sobě, ale i svým posluchačům⁴⁵.

6. Zbývá dodat jen jedno varování. Nemysli si, že úzkoprsý fanatismus druhého je omluvou pro tvůj vlastní. Je možné, že někdo, kdo sám vyhání demony, ti to přesto zakáže. Všimni si, že přesně to je případ, zmíněný v textu. Apoštolové zakázali jinému člověku dělat to, co dělali sami. Ale střež se, abys mu to oplácel. Tobě nepřísluší, abys oplácel zlým za zlé⁴⁶. To, že někdo druhý nezachovává příkaz naše-

ho Pána, není omluvou pro tebe, abys jej nedodržel. Ne, přenechej všechen úzkoprsý fanatismus jemu. Jestli on brání *tobě*, ty nebraň *jemu*. Pracuj, bdi a modli se tím víc, abys upevnil svou lásku k němu. Bude-li mluvit všecko zlé o *tobě*⁴⁷, mluv všecko dobré (pokud to odpovídá pravdě) o *něm*. Následuj v tom slavný výrok velkého muže (kéž by byl vždy vydechoval stejného ducha!): „Ať mne Luther stokrát nazývá ďáblem, já ho přesto ctím jako Božího posla.“⁴⁸

Poznámky

¹ Viz *Mk 9,34.36n*

² Srv. *2K 4,4*

³ *1J 5,19*

⁴ Viz *Sk 17,28*

⁵ Srv. *1Pt 5,8*

⁶ *2Tm 2,26*

⁷ *Ef 6,12*

⁸ Srv. *L 11,21.24.26*

⁹ *Ef 2,2*

¹⁰ Srv. *L 11,21*

¹¹ Viz *2K 4,4*

¹² *Ř 1,29–31*

¹³ Srv. Cassius Dio Cocceianus (asi 150–235), *Rómaniké historia, XL, 44–50*.

¹⁴ Viz *Ef 2,2*

¹⁵ Viz *Zj 5,9* a *7,9*, zde použito ironicky.

¹⁶ Viz *Iz 53,10*

¹⁷ Viz *L 11,21n*

¹⁸ Viz *Ef 2,22*

¹⁹ *1J 3,8*

²⁰ Viz *1Pt 1,15*

²¹ Viz *Ex 4,13*

²² Srv. *Iz 55,8*

²³ Viz *1K 1,27*

²⁴ *1K 1,29*

²⁵ Viz *Ž 122,6*

²⁶ Viz *Sk 4,32*

²⁷ Viz *Ju 3*

²⁸ Katechismus Tridentského koncilu pro faráře (1566) bere *Ex 20,2–6* jako „první přikázání“ a dělí *20,17* na „deváté a desáté přikázání“.

²⁹ Viz *Mt 10,36*

³⁰ Viz *Mt 10,21*

³¹ Viz *J 16,2*

³² *Mk 9,39*

³³ Viz *Ef 4,27* Kral.

³⁴ Viz *2Pt 2,12*

³⁵ Viz *Ez 3,18*

³⁶ *J 3,2* Kral.

³⁷ Srv. *9,30n*

³⁸ Srv. *Sk 4,16n*

³⁹ *Žd 5,1*

⁴⁰ Viz *Sk 5,39*

⁴¹ Viz *Mk 6,2*

⁴² Srv. *L 11,23*

⁴³ *Ž 26,2*

⁴⁴ Srv. *Ž 139,24* Kral., kde je „chodím-li cestou odpornou tobě“; výraz „*bigotry*“, úzkoprsý fanatismus, je v anglické *Book of Common Prayer*.

⁴⁵ Viz *1Tm 4,16*

⁴⁶ Srv. *1Te 5,15*

⁴⁷ Viz *Mt 5,11*

⁴⁸ Viz Calvinův dopis Bullingerovi, *Opera XI. 586, 774*.

39. Ekumenické smýšlení

Odešel odtud a setkal se s Jónadabem, synem Rekábovým, který mu vyšel vstříc. Pozdravil ho a otázal se ho: „Myslíš to se mnou upřímně jako já s tebou?“ Jónadab řekl: „Zcela jistě!“ Nato Jehú: „Podej mi ruku.“

2. Královská 10,15

1. Požadavek lásky ke všem lidem uznávají i ti, kdo tento velký dluh nesplácejí. Královský zákon „milovati budeš bližního svého jako sám sebe“¹ je jasný všem, kdo jej slyší. A to ne v ubohém výkladu horlivců staré doby: „Milovati budeš bližního svého,“ svého příbuzného, známého, přítele, „a nenávidět nepřítel svého.“ Ne, náš Pán řekl: „Já vám pravím: Milujte své nepřátele, žehnejte těm, kdo vám zlořečí, čiňte dobře těm, kdo vás nenávidí, modlete se za ty, kdo vás tupí a pronásledují, abyste byli syny nebeského Otce,“ a jako takoví se jeví všem lidem. „On dává svému slunci svítit na zlé i dobré a déšť posílá na spravedlivé i nespravedlivé.“²

2. Těm, kdo milují Boha, zajisté dlužíme zvláštní lásku. Tak říká David: Svaté, kteří jsou v této zemi, vznešené, „jsem si oblíbil nade všechno“³. A ten, který je více než on, praví: „Nové přikázání vám dávám, abyste se navzájem milovali; jako já jsem miloval vás, i vy se milujte navzájem. Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku jedni k druhým“ (*J 13,34n*). To je láska, na kterou apoštol Jan tak často a s důrazem poukazuje: „To je zvěst, kterou jste slyšeli od počátku: abychom se navzájem milovali“ (*1J 3,11*). „Podle toho jsme poznali, co je láska, že on za nás položil život. A tak i my jsme povinni,“ žádá-li to od nás láska, „položít život za své bratry“ (*v. 16*). A opět: „Milování, milujme se navzájem, neboť láska je z Boha. Kdo nemiluje, nepoznal Boha, protože Bůh je láska“ (*4,7n*). „Ne že my jsme si zamilovali Boha, ale že on si zamiloval nás a poslal svého Syna jako oběť smíření za naše hříchy. Milování, jestliže Bůh nás tak miloval, i my se máme navzájem milovat“ (*v. 10n*).

3. S tím všichni souhlasí. Ale jednají všichni podle toho? Každodenní zkušenost ukazuje opak. Kde jsou křesťané, kteří se navzájem „milují tak, jak nám přikázal“⁴? Kolik je na cestě překážek? Dvě hlavní překážky jsou, za první, že všichni nemohou stejně smýšlet, a v důsledku toho, za druhé, že všichni nemohou stejně jednat; v řadě podružných bodů se jejich jednání musí lišit podle toho, jak se liší jejich názory.

4. I když rozdílnosti v názorech nebo ve způsobech bohoslužby mohou bránit plné vnější jednotě, musí proto také bránit naší jednotě v lásce? I když nedokážeme stejně smýšlet, dokážeme stejně milovat? Nemůžeme být jednoho srdce, i když nezastáváme stejný názor? Jistě můžeme. V tom se mohou sjednotit všechny Boží děti, i přes nevýznamné rozdíly. Ty budou trvat nadále, mohou nás však povzbuzovat k lásce a dobrým skutkům.

5. Příklad Jehú, i když jeho charakter byl pochybný, je v tomto ohledu pro každého křesťana pozoruhodný a hodný následování: „Odešel a setkal se s Jónadabem, synem Rekábovým, který mu vyšel vstříc. Pozdravil ho a otázal se ho: »Myslíš to se mnou upřímně jako já s tebou?« Jónadab řekl: »Zcela jistě!« Nato Jehú: »Podej mi ruku.«“

Text se dělí přirozeným způsobem na dvě části: Za prvé to je otázka, kterou dal Jehú Jónadabovi: „Myslíš to se mnou upřímně jako já s tebou?“ A za druhé to je nabídka, kterou učinil Jehú Jónadabovi na jeho kladnou odpověď: „Podej mi ruku.“

I. Myslíš to se mnou upřímně jako já s tebou?

1. Podívejme se napřed na otázku, kterou dal Jehú Jónadabovi: „Myslíš to se mnou upřímně jako já s tebou?“

To první, co v těchto slovech zjišťujeme, je že se zde nejedná o zkoumání Jónadabových názorů. Je jisté, že měl některé velice neobvyklé a zvláštní názory a některé velice ovlivňovaly jeho způsob jednání. Klادل na ně tak velký důraz, že je odkázal dětem svých dětí až k posledním potomkům. To jasně vyplývá z Jeremjášovy zprávy mnoho let po jeho smrti: „Vzal jsem Jazanzáše a jeho bratry a všechny jeho syny, celý dům Rekábejců. Postavil jsem před ně kalichy plné vína a číše a řekl jsem: »Napijte se vína.« Ale oni odmítli: »Nebudeme pít víno, neboť náš otec Jónadab, syn Rekábův, nám přikázal: »Nebudete nikdy pít víno ani vy ani vaši synové! Domy nestavějte, semeno nerozsívejte a vinice nevysazujte, nic vám nebude patřit. Budete po všechny své dny přebývat ve stanech.« Uposlechli jsme. Uposlechli jsme přesně to, co nám přikázal náš otec Jónadab“ (*Jr 35,3–10*).

2. Ač měl Jehú ve zvyku tvářit se ve světských i náboženských věcech ztřeštěně⁵, vůbec se o tyto věci nestará, nýbrž dovoluje Jónadabovi,

aby se řídil svým vlastním úsudkem. Žádný z nich zřejmě ani v nejmenším nezneklidňoval toho druhého v názorech, které zastával.

3. Je dobře možné, že i dnes ještě mnozí dobří muži zastávají zvláštní názory. Někteří mohou být v tomto ohledu tak zvláštní jako Jónadab. Dokud poznáváme jenom částečně⁶, pak jistě všichni nebudou všechno vidět stejně. Je nevyhnutelným následkem slabosti a omezenosti lidského chápání v tomto životě, že různí lidé budou mít různé názory v otázkách náboženství i v otázkách všedního života. Tak tomu bylo od počátku světa a tak tomu bude až do „napravení všech věcí“⁷.

4. A dále: I když si každý člověk nutně myslí, že každý jeho názor je správný (kdyby věřil, že některý názor správný není, pak by ho nezastával), přece si nikdo nemůže být jistý, že jeho názory jsou správné jako celek. Každý myslící člověk je spíše přesvědčen o opaku, neboť *humanum est errare et nescire*⁸, k základním znakům lidského bytí nutně patří, že člověk mnoho věcí neví a v některých se mýlí. Je si vědom toho, že tomu tak je i v jeho případě. Vcelku ví, že se mýlí, neví však, v kterých jednotlivostech se mýlí a možná to ani vědět nemůže.

5. Říkám, že to možná nemůže vědět; kdo totiž může říci, kam až sahá nepřekonatelná nevědomost nebo (což je nakonec stejné) nepřekonatelná předpojatost, která je citlivé mysli vštěpována natolik, že pak nemůže vymýtit, co tak hluboko zapustilo kořeny? A kdo může říci, pokud nezná všechny s tím spojené okolnosti, do jaké míry je omyl trestuhodný? Vždyť každá vina předpokládá určitý souhlas vůle. To může posoudit jenom ten, který je Zpytatelem srdce.

6. Proto každý moudrý člověk přisoudí svým bližním stejnou svobodu myšlení jakou si žádá pro sebe. Nebude je nutit, aby převzali jeho názory, jako sám nechce, aby ho nutili převzít jejich. Má trpělivost s těmi, kdo jsou odlišného názoru, a tomu, s nímž by se chtěl spojit v lásce, klade jedinou otázku: „Myslíš to se mnou upřímně jako já s tebou?“

7. Za druhé můžeme vidět, že se neptá po Jónadabových formách zbožnosti, ač je velice pravděpodobné, že i v tomto ohledu byl mezi nimi velký rozdíl. Můžeme se právem domnívat, že Jónadab, stejně jako jeho celé potomstvo, uctíval Boha v Jeruzalémě, kdežto Jehú nikoli. Šlo mu spíše o státní politiku než o náboženství. A proto, i když

z Izraele vyhubil Baalovy ctitele, přece „se však neodvrátil od“ příhodných „hříchů Jarobeáma“, od uctívání „zlatých býčků“ (2Kr 10,28n).

8. Avšak i mezi lidmi s upřímným srdcem, kteří chtějí mít „neporušené svědomí“⁹, musí nutně dojít k tomu, že pokud budou existovat různé názory, budou existovat různé formy uctívání Boha, neboť rozdílné názory nutně vedou k rozdílnému jednání. Ve všech dobách se lidé v ničem tak nelišili jako v názorech na Nejvyšší Bytost, a proto se také v ničem nelišili víc než ve způsobu jejího uctívání. Kdyby tomu tak bylo jenom v pohanském světě, nebylo by to nijak překvapivé, neboť víme, že „svět svou moudrostí nepoznal Boha“¹⁰. Proto pohané také nemohli vědět, jak ho mají uctívat. Není však divné, že se právě v křesťanském světě rozcházejí formy uctívání Boha téměř tolik jako u pohanů, ačkoli křesťané jsou zásadně zajedno v tom, že „Bůh je Duch a ti, kdo ho uctívají, mají tak činit v Duchu a v pravdě“¹¹?

9. Jak si však máme z takové rozmanitosti vybrat? Nikdo nemůže vybrat za druhého nebo druhému něco předpisovat. Každý musí následovat hlas svého vlastního svědomí v bezúhonnosti a ryzosti před Bohem¹². Musí mít jistotu svého přesvědčení¹³ a potom jednat podle světla, které má. Žádné stvoření nemá moc nutit druhé, aby chodili podle jeho vlastního pravidla. Bůh nikomu nedal právo vládnout takovým způsobem nad svědomím svých bratří. Každý člověk si musí vytvořit vlastní úsudek, tak jako sám za sebe vydá počet Bohu¹⁴.

10. Proto je každý následovník Kristův už samotnou povahou křesťanství zavázán stát se členem určitého sboru nebo určité církve, jak se běžně říká. Tím je dán určitý druh uctívání Boha, neboť „půjdou spolu dva, jestliže se nedohodli“¹⁵? A přece nikdo nemůže být donucen žádnou mocí na zemi, jedině vlastním svědomím, aby dal tomu nebo onomu sboru, tomu nebo onomu způsobu bohoslužby přednost před jiným. Víím, že se všeobecně předpokládá, že místo, kde jsme se narodili, určuje církev, ke které máme patřit, takže např. ten, kdo se narodil v Anglii, má patřit do „Church of England“, anglikánské církve, a uctívat Boha způsobem, jak jej tato církev stanovila. Já sám jsem kdysi horlivě zastával toto stanovisko, dnes však vidím mnoho důvodů, abych od této horlivosti upustil. Obávám se, že to je spojeno s takovými potížemi, které žádný uvažující člověk nemůže přehlédnout. Jednou z nich, a to nikoli tou nejmenší, je, že kdyby platilo toto pravidlo, nikdy by se byla neuskutečnila reformace jako od-

dělení od papežství. Zcela totiž ruší právo na samostatný úsudek, na kterém celá reformace stojí.

11. Proto si neosobuji právo komukoli druhému vnucovat svou formu bohoslužby. Věřím, že je skutečně prakřesťanská a apoštolská. Avšak moje přesvědčení není pravidlem pro druhého. Proto se toho, s kým bych se chtěl sjednotit v lásce, neptám: „Patříš k mé církvi, k mému sboru? Zastáváš stejnou formu církevního vedení a uznáváš stejné církevní úřady jako já? Používáš stejnou formu modliteb, kterou já vzývám Boha?“ Nezkoumám: „Přijímáš svatou večeři Páně ve stejném postoji a stejným způsobem jako já?“ Ani, zda se mnou souhlasíš s pojetím křtu, s křestními kmotry, se způsobem vysluhování nebo se stářím těch, komu je vysluhován. Ani se neptám (jakkoli si jsem svým pojetím jist), zda vůbec uznáváš křest a svatou večeři Páně. Dejme to vše stranou. Bude-li třeba, budeme o tom mluvit v příhodnějším čase. Dnes se pouze ptám: „Myslíš to se mnou upřímně jako já s tebou?“

12. Ale co vlastně tato otázka přesně znamená? Nemyslím, co tím chtěl říci Jehú, nýbrž co tím míní následovník Kristův, když ji položí někomu ze svých bratří?

Především obsahuje otázku: Myslíš to upřímně s Bohem? Věříš v jeho existenci a v jeho dokonalost, v jeho věčnost, nesmírnost, moudrost, moc, v jeho spravedlnost, milosrdenství a pravdu? Věříš, že „nese všechno svým mocným slovem“^{16?} Že dokonce řídí to, co je nejnepatrnější a nejpomíjivější, k slávě svého jména a k dobru těch, kdo ho milují? Máš Boží přesvědčení a nadpřirozenou jistotu o Božích věcech? „Žiješ z víry, ne z toho, co vidíš?“¹⁷ Nehleďš k věcem dočasným, nýbrž k tomu, co je věčné?¹⁸

13. Věříš v Pána Ježíše Krista, „který je nade všemi, pochválen na věky“^{19?} Je zjeven ve tvé duši^{20?} Znáš „Ježíše Krista, a to Krista ukřižovaného“^{21?} Zůstává v tobě a ty v něm^{22?} „Přebývá skrze víru ve tvém srdci“^{23?} Vzdal jsi se úplně všech nároků na vlastní skutky, na vlastní spravedlnost a „podřídil jsi se spravedlnosti Boží“²⁴, která je „skrze víru v Ježíše Krista“^{25?} Jsi nalezen v něm „nikoli s vlastní spravedlností, ale s tou, která je z víry“^{26?} Bojuješ „dobrý boj víry, abys dosáhl věčného života“ v NĚM^{27?}

14. Máš víru *energoumené di'agapés*, naplněnou energií lásky^{28?} Mi-

luješ Boha (neříkám „nade vše“, neboť to je nebiblický a mnohoznačný výraz, nýbrž) „z celého svého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly“²⁹? Hledáš své štěstí jedině v něm? A nalézáš, co hledáš? Velebí tvá duše neustále Pána a jásá tvůj duch v Bohu, svém Spasiteli?³⁰ Naučil jsi se „za všech okolností děkovat“³¹ a poznal jsi přitom, že „rozkošná a líbezná je vděčnost“³²? Je Bůh středem tvého života, cílem všech tvých tužeb? Ukládáš si „poklady v nebi“³³ a „všecko ostatní pokládáš za nic“³⁴ a za ztrátu? Vypudila Boží láska z tvého srdce lásku ke světu? Pak jsi „ukřížován pro svět“³⁵, zemřel jsi všemu pozemskému a tvůj „život je skryt spolu s Kristem v Bohu“³⁶.

15. Zabýváš se tím, „ne abys činil vůli svou, ale vůli toho, který tě poslal“³⁷? Který tě seslal, abys zde pobyl na čas, abys strávil několik dnů v cizí zemi, až dokončíš dílo, které ti uložil, abys je činil, a ty se zase navrátíš do domu svého Otce? Je tvým pokrmem a nápojem „činit vůli svého Otce v nebesích“³⁸? Je „tvé oko čisté“³⁹ ve všem, je tvůj pohled vždy „upřený na Ježíše“⁴⁰? Je cílem všeho, co činíš, veškeré tvé námahy, práce a tvého obcování? Je účelem tvého konání jedině Boží sláva? Všechno, „cokoli mluvíš nebo děláš, činíš ve jménu Pána Ježíše a děkuješ skrze něho Bohu Otcí“⁴¹?

16. Vede tě Boží láska, abys mu „sloužil s bázní a jásal s chvěním“⁴²? Bojíš se více, že by ses Bohu znelíbil, než se bojíš smrti a pekla? Není pro tebe nic hroznějšího, než myšlenka, že bys „vzdoroval jeho slávě“⁴³? „Nenávidíš“ proto „každou stezku klamu“⁴⁴, každé přestoupení jeho svatého a dokonalého Zákona? Snažíš se „zachovat neporušené svědomí před Bohem i lidmi“⁴⁵?

17. Myslíš to upřímně se svým bližním? Miluješ všechny lidi bez výjimky jako sebe samého?⁴⁶ „Jestliže miluješ jen ty, kdo tebe milují, můžeš za to očekávat Boží uznání?“⁴⁷ Miluješ své nepřátele?⁴⁸ Je tvá duše vůči nim plná dobré vůle a něžné lásky? Miluješ i Boží nepřátele, nevděčné a nesvaté? Je ti jich líto? Dovedl by sis přát, abys „sám byl (v tomto pozemském čase) proklet“⁴⁹ za ně? Dokazuješ to tak, že „žehnáš těm, kdo tě proklínají a modlíš se za ty, kdo tě pronásledují“⁵⁰?

18. Projevuješ svou lásku svými skutky? Dokud máš čas a příležitost, „činíš dobře všem“⁵¹, sousedům a cizincům, přátelům a nepřítelům, dobrým a zlým? Děláš jim tolik dobra, kolik jen můžeš? Snažíš se až do vyčerpání sil, abys naplnil všechny jejich potřeby a pomáhal jim na duchu a na těle? Máš-li takové smýšlení, máš-li upřímnou touhu

po něm a usiluješ-li o to, abys je měl, pak každý křesťan může říci, že to „myslíš se mnou upřímně jako já s tebou“.

II. Podej mi ruku

1. Je-li tomu tak, „podej mi ruku“. Tím nemyslím: „Sdílej mé názory.“ To nemusíš, neočekávám to a nežádám to. Ale stejně tak nemyslím, že budu sdílet tvé názory. To nemohu. To nezávisí na mé volbě. Nemohu smýšlet, jak chci, stejně jako nemohu vidět nebo slyšet, jak chci. Zůstaň u svého názoru a já zůstanu u svého, a to neochvějně jako vždy. Nemusíš se snažit přejít na mou stranu nebo mě přetáhnout na svou. Nechci tě přimět k diskusi o těchto otázkách, nechci o nich slyšet nebo mluvit jediné slovo. Nechejme všechny názory na jedné i druhé straně, jen „podej mi ruku“.

2. Nemyslím: „Přijmi mé formy bohoslužby,“ ani: „Já chci přijmout tvé formy.“ I to je něco, co nezávisí na tvé nebo mé volbě. Oba musíme jednat tak, jak jsme přesvědčeni ve svém svědomí. Drž se toho, o čem jsi přesvědčen, že se to líbí Bohu, a já učiním totéž. Já pokládám episkopální formu církevního vedení za biblickou a apoštolskou. Pokládáš-li presbyterní nebo independentní za lepší, zůstaň u svého názoru a podle toho jednej. Věřím, že se mají křtít děti a to buď ponořením nebo politím. Jsi-li přesvědčen jinak, zůstaň u svého přesvědčení a jednej podle něj. Mně se jeví, že liturgické modlitby jsou velice užitečné, zejména ve velkém shromáždění. Máš-li za to, že volné modlitby jsou užitečnější, pak jednej podle svého úsudku. Mým názorem je, že nesmím bránit křtu, mají-li být lidé pokřtěni, a že mám jíst chléb a pít víno na památku smrti svého Pána. Nejsi-li o tom přesvědčen, pak jednej podle světla, které máš. Nechtěl bych tě ani na okamžik zaplést do sporu o těchto otázkách. Chceme dát tyto podružné věci stranou a nezabývat se jimi. „Myslíš-li to se mnou upřímně,“ miluješ-li Boha a všechny lidi, pak si nežádám víc. „Podej mi ruku!“

3. Myslím tím za prvé: Miluj mě! A to nejen tak, jak miluješ všechny lidi, nejen tak, jak miluješ své nepřátele nebo nepřátele Boží, ty, kdo tě nenávidí, kdo tě „hanobí a pronásledují“⁵², nejen tak, jak miluješ cizince, o němž nevíš nic dobrého ani zlého. To mě neuspokojí. Ne! „Myslíš-li to se mnou upřímně jako já s tebou,“ pak mě miluj něžnou náklonností jako přítele, který je bližší než bratr, jako bratra v Kristu, spoluměšťana nového Jeruzaléma, spolubojovníka ve stejném zápa-

se, pod stejným Vůdcem naší spásy⁵³. Miluj mě jako spoluúčastníka Království a Ježíšovy vytrvalosti⁵⁴ a spoludědice jeho slávy⁵⁵.

4. Miluj mě (ale více, než miluješ lidi vůbec) láskou, která je „trpělivá a laskavá“; je trpělivá, když neznám cestu nebo jsem s ní sešel, nese mé břemeno a nerozmnožuje je, a je citlivá, jemná a soucitná. Miluj mě láskou, která „nezávidí“; jestliže se Bohu zalíbí dát mi ve svém díle více úspěchu než tobě. Miluj mě láskou, která se „nedá vydráždit“ mými pošetilostmi nebo slabostmi, ani tím, že (jak se někdy může zdát) nejednám podle Boží vůle. Miluj mě tak, že mi „nebudeš počítat křivdy“ a odložíš všechnu závist a nedůvěru. Miluj mě láskou, která přikrývá všechno a neodkrývá mé chyby ani mé slabosti; láskou, která „všemu věří“ a je vždy připravena myslet si to nejlepší a postavit má slova a mé činy do nejlepšího světla; láskou, která „má naději“⁵⁶ bud že jsem nikdy neudělal to, co se o mně říká, nebo alespoň ne tak, jak se to říká, anebo že jsem to udělal v dobrém úmyslu nebo pod tlakem náhlého pokušení. Doufej také až do konce, že vše převrácené bude z Boží milosti napraveno a každý nedostatek bude odstraněn bohatstvím jeho milosrdenství v Kristu Ježíši.

5. Myslím tím za druhé: Přimlouvej se za mne u Boha ve všech svých modlitbách; zápas s ním o mne, aby rychle napravil, co je převrácené, a odstranil mé nedostatky. Když přistupuješ k trůnu milosti, pros toho, jemuž jsi tak blízko, abych byl jako ty ještě upřímnější, upřímnější vůči Bohu a vůči lidem, aby mi byla dána větší jistota o tom, co nevidíme⁵⁷, jasnější poznání Boží lásky v Kristu Ježíši, abych více žil z víry a z toho, co vidíme⁵⁸, a s větší vážností se chopil věčného života. Modli se, aby láska k Bohu a ke všem lidem byla hojněji vylita do mého srdce, abych horlivěji a neúnavněji činil vůli svého Otce v nebesích⁵⁹, byl horlivější v dobrých skutcích⁶⁰ a více se chránil zlého v každé podobě⁶¹.

6. Myslím tím za třetí: Povzbuzuj mě k lásce a dobrým skutkům⁶². Kdekoli k tomu máš příležitost, podpoř mou modlitbu tím, že mi v lásce povíš, co podle tvého názoru prospívá zdraví mé duše. Povzbuzuj mne v díle, které mi Bůh uložil, a uč mne dělat je dokonaleji. Ano, bij mne láskyplně a trestej⁶³, zdá-li se ti, že spíše konám vlastní vůli než vůli toho, který mě poslal⁶⁴. Mluv a nešetři ničím, čím myslíš, že můžeš napravit mé chyby, posílit mé slabiny, budovat mě v lásce nebo učinit mě způsobilejším pro Mistrovo dílo.

7. Nakonec tím myslím: Nemiluj mne pouze slovem, ale skutkem a pravdou⁶⁵. Pokud to tvé svědomí dovolí (aniž by ses vzdal svého vlastního názoru nebo vlastního způsobu uctívání Boha), spoj se se mnou v Božím díle a jděme spolu ruku v ruce. Tak daleko jistě můžeš jít. Kdekoli se nacházíš, mluv o Božím díle s úctou, ať je koná kdokoli, a mluv laskavě o jeho poslech. Pokud je na tobě, nejen s nimi sympatizuj, když jsou v nějaké těžkosti nebo tísní, ale prokazuj jim ochotnou a účinnou pomoc, aby mohli za tebe vzdát chválu Bohu.

8. V souvislosti s tím, co bylo řečeno v posledním odstavci, je třeba zvážit dvojí. Za první: Jakýkoli projev a jakoukoli službu lásky, jakoukoli duchovní nebo dočasnou pomoc, které já žádám od toho, kdo to se mnou myslí upřímně jako já s ním, jsem také, pokud to je v mé moci, z Boží milosti připraven prokazovat jemu. Za druhé: Tento požadavek jsem nekladl jenom svým vlastním jménem, nýbrž jménem všech, kdo to myslí upřímně s Bohem a lidmi, abychom se všichni mohli milovat navzájem jako Kristus miloval nás⁶⁶.

III. Smyšlení lásky

1. Z toho co bylo řečeno plyne jeden závěr: Můžeme z toho poznat, jaké je „ekumenické smyšlení“.

Sotva existuje pojem, který by vedl k tak hrubým nedorozuměním a tak povážlivě zkresleným aplikacím jako tento. Promyslíme-li však v klidu předcházející výklady, snadno tato nedorozumění opravíme a vyhneme se zkresleným aplikacím.

Z toho, co bylo řečeno, poznáváme za první, že ekumenické smyšlení je něco zcela jiného než *spekulativní latitudinarismus*⁶⁷. Není to lhostejnost k naukovým důrazům: ta nepochází z nebes, ale je výplodem pekla. Tato neustálenost myšlenek, toto „zmítání a unášení závanem kdejakého učení“⁶⁸ je velkou kletbou, nikoli požehnáním, je nesmiřitelným nepřitelem, nikoli přítelem pravého ekumenismu. Skutečně ekumenicky smyšlející člověk nemusí své náboženství teprve hledat. V základních naukách křesťanství je jeho přesvědčení tak pevné jako slunce na nebi. Jistě, je vždy připraven poslechnout si a zvážit, co by se dalo namítnout proti jeho zásadám. To však není projevem duchovní nejistoty a ani to k ní nevede. Neposkakuje na obě strany⁶⁹, ani se marně nesnaží je skloubit. Pamatujte si to vy, kdo nevíte, jakého jste

ducha, kdo se nazýváte lidmi ekumenického smýšlení jenom proto, že nemáte duchovní jasno, že vaše myšlení je zamlžené, že nemáte jasné, pevné zásady, nýbrž všechny nauky směšujete dohromady. Buďte ujištěni, že jste ztratili svou cestu a nevíte, kde se nacházíte. Domníváte se, že máte Kristova Ducha a ve skutečnosti jste blíže duchu Antikrista. Napřed jděte a naučte se základy Kristova evangelia a potom se budete moci učit mít skutečně ekumenické smýšlení.

2. Z toho co bylo řečeno poznáváme za druhé, že ekumenické smýšlení není ani *praktický latitudinarismus*. Není to lhostejnost k veřejným bohoslužbám a způsobu jejich vnějšího uspořádání. I ta by nebyla požehnáním, nýbrž kletbou. Pokud tento postoj trvá, nepomůže nám uctívat Boha v Duchu a v pravdě⁷⁰, nýbrž nám v tom bude nesmírnou překážkou. Avšak člověk skutečně ekumenického smýšlení to vše zvážil na váze svatyně a nemá ani pochybnosti ani výhrady vůči způsobu bohoslužeb, kterých se účastní. Je pevně přesvědčen o tom, že *tento* způsob uctívání Boha je biblický a rozumný. Nezná žádný způsob na světě, který by byl bibličtější, který by byl rozumnější. Proto se jej drží, aniž by se uchyloval sem, nebo tam, a chválí Boha za to, že tak může činit.

3. Za třetí z toho poznáváme, že ekumenické smýšlení není lhostejnost vůči všem jiným sborům. To je další druh latitudinarismu, který je neméně pošetilý a nebiblický než ty předchozí. Člověku skutečně ekumenického smýšlení však je naprosto cizí. Je zakotven ve svém sboru a ve svých zásadách. Je úzce spojen s jedním sborem nejen v Duchu, nýbrž také všemi vnějšími pouty křesťanského společenství. Zde má účast na všech Bohem nařízených prostředcích milosti. Zde přijímá svatou večeři Páně. Zde vylévá svou duši ve veřejné modlitbě a zapojuje se do společných chval a díkůčinění. Zde radostně naslouchá slovu smíření⁷¹, evangeliu o Boží milosti. Spolu se svými nejbližšími a nejmilejšími bratřími hledá při slavnostních příležitostech Boží tvář v pústu. Bdí nad nimi v lásce jako oni bdí nad jeho duší; vzájemně se napomínají, povzbuzují, potěšují, usměřují a všemožným způsobem budují. Pokládá je za domácí víry a proto se podle svých možností, které mu Bůh dal, o ně stará a dbá, aby měli vše, co je nutné k životu a k pobožnosti.

4. Ač stojí pevně na svých náboženských zásadách, o nichž věří, že to je pravda, která je v Ježíši⁷², ač se pevně drží způsobu bohoslužeb,

který je podle jeho mínění Bohu nejpřijatelnější, a ač se nejjemnějšími a nejtěsnějšími pouty cítí být spojen s určitým sborem, je jeho srdce otevřené vůči všem lidem, známým i neznámým. Vřelou a srdečnou láskou objímá blízké i cizí lidi, přátele i nepřátele. To je ekumenická nebo vše objímající láska. Kdo ji má, má ekumenické smýšlení. Jedině láska je rozhodující: Ekumenickým smýšlením je ekumenická láska.

5. Vezmeme-li pak toto slovo v jeho nejužším významu, pak je ekumenicky smýšlejícím člověkem ten, kdo ve výše popsaném smyslu podává ruku všem, kdo to „s ním myslí upřímně jako on s nimi“: kdo si umí vážít všech výsad, které požívá, a děkuje za ně Bohu – za svou známost Božích věcí, za pravou biblickou formu bohoslužeb a především za spojení se sborem, který má Boží bázeň a koná spravedlnost. Je to člověk, který se pečlivě drží těchto požehnání a střeží je jako zřítelnicí oka a zároveň miluje jako přátele, jako bratry v Pánu, jako údy Kristova těla a Boží děti, jako spoluúčastníky přítomného Božího království a spoludědice věčného království všechny, kdo věří v Pána Ježíše Krista, ať mají jakékoli názory, formy bohoslužeb nebo jsou v jakémkoli sboru, kdo milují Boha a lidi, kdo se radují z Boží milosti a bojí se ho zarmoutit tím, že se pečlivě varují zla a jsou horliví v dobrých skutcích⁷³. Skutečně ekumenické smýšlení má ten, kdo je všechny má neustále na srdci, kdo je má nevýslovně rád a toužebně si přeje, aby se jim dařilo dobře, kdo je nepřestává na modlitbách předkládat Bohu a zastávat se jich před lidmi, kdo s nimi mluví laskavě a snaží se všemi svými slovy posilnit jejich ruku v Bohu. Pomáhá jim ve všech duchovních a dočasných věcech až do krajnosti. Je připraven „vynaložit všechno a vydat i sám sebe pro jejich duše“⁷⁴.

6. Ty, člověče Boží, pamatuj na to! Jsi-li už na této cestě, pak v ní pokračuj! Jestli jsi předtím sešel z cesty, pak děkuj Bohu, že tě přivedl zpět. A nyní vytrvej v běhu, jak je ti uloženo⁷⁵, na královské cestě vše objímající lásky. Střež se nestálosti v posuzování i úzkoprsosti. Drž krok, zakotven ve víře, jednou provždy dané svatým⁷⁶, zakotven v lásce⁷⁷, v pravé ekumenické lásce, až budeš pohlcen láskou od věčnosti na věčnost!

Poznámky

¹ Jk 2,8; srv. Lv 19,18 atd.

² Mt 5,43–45

- 3 Ž 16,3
- 4 Srv. 1J 3,23
- 5 Srv. 1Kr 9,20
- 6 Srv. 1K 13,12
- 7 Sk 3,21 Kral.
- 8 První část této věty je klasickým úslovím, viz Sofoklés, *Antigona*; Cicero, *Filipské řeči XXI.II.5*; Seneca, *Otázky přírodní filozofie IV.2* atd.
- 9 Sk 24,16
- 10 1K 1,21
- 11 J 4,24
- 12 Viz 2K 1,12
- 13 Viz Ř 14,5
- 14 Viz Ř 14,12
- 15 Am 3,3
- 16 Žd 1,3
- 17 Srv. 2K 5,7
- 18 Viz 2K 4,18
- 19 Srv. Ř 9,5
- 20 Viz Ga 1,16
- 21 1K 2,2
- 22 Viz J 6,56
- 23 Srv. Ef 3,17
- 24 Srv. Ř 10,3
- 25 Ř 3,22
- 26 Fp 3,9
- 27 1Tm 6,12
- 28 Viz Ga 5,6
- 29 Mk 12,30; L 10,27
- 30 Viz L 1,46n
- 31 Srv. 1Te 5,18
- 32 Srv. Ž 147,1 (podle *Book of Common Prayer*)
- 33 Mt 7,21
- 34 Srv. Fp 3,8
- 35 Srv. Ga 6,14
- 36 Ko 3,3
- 37 Srv. J 6,38
- 38 Srv. Mt 7,21
- 39 Mt 6,22
- 40 Srv. Žd 12,2
- 41 Srv. Ko 3,17
- 42 Srv. Ž 2,11
- 43 Srv. Iz 3,8
- 44 Srv. Ž 119,104
- 45 Sk 24,16
- 46 Viz Lv 19,18 atd.
- 47 Srv. L 6,32
- 48 Viz Mt 5,44
- 49 Srv. Ř 9,3
- 50 Srv. Mt 5,44
- 51 Srv. Ga 6,10
- 52 Srv. Mt 5,44
- 53 Viz Žd 2,10
- 54 Viz Zj 1,9
- 55 Viz Ř 8,17
- 56 Srv. 1K 13,4–7
- 57 Viz Žd 11,1
- 58 Viz 2K 5,7
- 59 Viz Mt 12,50
- 60 Viz Tt 2,14
- 61 Viz 1Te 5,22
- 62 Viz Žd 10,24
- 63 Viz Ž 141,5
- 64 Viz 1J 3,18 Kral.
- 65 Viz J 13,34
- 66 Viz J 13,34
- 67 Spekulatívni latitudinarismus je racionalistický liberalismus nebo náboženská svobodomyšlnost, tolerování teoretických rozdílů; je to období

v anglikánské církvi, které následovalo po údobí tragických věroučných střetů v 17. století.

⁶⁸ *Ef 4,14*

⁶⁹ Viz *1Kr 18,21*

⁷⁰ Viz *J 4,23n*

⁷¹ Viz *2K 5,19*

⁷² Viz *Ef 4,21*

⁷³ Viz *Tt 2,14*

⁷⁴ Srv. *2K 6,12*

⁷⁵ Viz *Žd 12,1*

⁷⁶ Viz *Ju 3*

⁷⁷ Viz *Ef 3,17*

40. Křesťanská dokonalost

Nemyslím, že bych již byl u cíle anebo již dosáhl dokonalosti

Filipským 3,12

1. V Písmu svatém sotva najdeme výraz, který by více pohoršoval. Slovo „dokonalost“ mnozí nemohou slyšet. Už jeho zvuk jim je odporný a kdo „káže dokonalost“ (jak říkají), to jest tvrdí, že ji lze dosáhnout v tomto životě, vydává se v nebezpečí, že bude v jejich očích horší než pohan a publikán.

2. Proto se mnozí chtějí úplně vyhnout těmto výrazům, „protože způsobily tolik pohoršení“. Nevyskytují se však v Božím slově? A když ano, jakým právem se jim může vyhýbat kterýkoli Boží posel, i kdyby se všichni pohoršovali? U Krista jsme se takovým věcem neučili¹ a nemůžeme takovým způsobem dopřávat místa ďáblu². Cokoli Bůh řekl, to chceme zvěstovat, ať to lidé chtějí nebo nechtějí slyšet. Víme totiž, že Kristův služebník může být jen tehdy „čist od krve všech,“ když „neobmešká zvěstovat jim všeliké rady Boží“³.

3. Nesmíme se proto takovým výrazům vyhýbat, neboť to je slovo Boží a ne lidské⁴. Avšak jsme oprávněni a povinni vysvětlovat jejich význam, aby se ti, kdo jsou upřímného srdce, neuhnuli ani napravo ani nalevo od cíle, od odplaty svrchovaného povolání Božího v Kristu Ježíši⁵. A to je tím více třeba, že se v uvedeném verši sám apoštol označuje za nedokonalého: „Nemyslím,“ praví, „že bych již byl u cíle anebo již dosáhl dokonalosti.“ A přece hned vzápětí, ve verši patnáctém, mluví o sobě a o mnohých jiných jako o dokonalých: „Kdo je dokonalý, ať smýšlí jako my.“

4. Proto tedy, abych odstranil potíže, které vznikají z tohoto zdánlivého protimluvu, a abych zjednal jasno těm, kdo usilovně běží k cíli, a zabránil, aby docela nezchromlo, co je chromé⁶, chci se pokusit ukázat: za prvé, v jakém smyslu křesťané dokonalí *nejdou* a za druhé, v jakém smyslu dokonalí *jsou*.

I. V čem křesťané dokonalí nejsou

1. Především se tedy chci pokusit ukázat, v jakém smyslu křesťané *dokonalí nejsou*. Zkušenost i Písmo ukazují, že za prvé nejsou dokonalí v poznání: nejsou v tomto životě *tak* dokonalí, aby věděli všechno.

Vědí snad jako jiní lidé o tomto světě a o budoucím světě to, co Bůh zjevil. Vědí také (což „přirozený člověk nemůže přijmout,“ neboť tyto věci „se dají posoudit jen Duchem“⁷), jaká to je láska, kterou jim daroval Otec, aby „byli nazváni dětmi Božími“⁸. Znají mocné dílo Duha ve svém srdci a moudrost jeho prozřetelnosti, která spravuje jejich stezky a které všechny věci napomáhají k dobrému⁹. Vědí dokonce v každé životní situaci, co od nich Pán žádá a jak by si zachovali „neporušené svědomí před Bohem i lidmi“¹⁰.

2. Avšak je nespočetně věcí, které nevědí. Nemohou dokonale poznat Všemohoucího. „Avšak Všemohoucího nenajdou, je vznešený v síle.“¹¹ „Hle, to je jen část jeho cest: kdo může porozumět hřímání jeho bohatýrské síly?“¹² Nemluvě ani o tom, že by mohli pochopit, že „tři jsou, kteří svědectví vydávají na nebi: Otec, Syn a Duch svatý, a ti tři jedno jsou“¹³, nebo jak jediný Syn Boží „vzal na sebe způsob služebníka“¹⁴. Nemohou pochopit ani jedinou vlastnost, ani jediné určení Boží bytosti. Nemohou „znát čas a lhůtu“¹⁵, kdy Bůh hodlá vykonat svá velká díla na zemi, dokonce ani ta, která zčásti předpověděl ústy svých služebníků a proroků od počátku světa. Tím méně vědí, kdy Bůh naplní počet svých vyvolených a uspíší příchod svého království, kdy „nebesa s rachotem zaniknou a vesmír se žářem roztaví“¹⁶.

3. V mnohých případech ani neznají důvod, proč s lidmi tak nebo onak nakládá a musí na tom přestat – „ač oblak a mrákota jsou kolem něho, spravedlnost a právo jsou pilíře jeho trůnu“¹⁷. Často i vzhledem ke svým záměrům s nimi jim praví jejich Pán: „Co já činím, nyní nechápeš, potom však to pochopíš.“¹⁸ A jak málo vědí o viditelném díle jeho rukou, které mají stále před očima, o tom, jak „roztáhl sever nad pusťotou, nad nicotou zavěsil zemi“¹⁹, jak všechny části tohoto nebeského stroje spojuje skrytým řetězem, který nelze přetrhnout. Tak velká je jejich neznalost, tak málo vědí i ti nejlepší z lidí.

4. Nikdo tedy není v tomto životě tak dokonalý, aby věděl všechno, a za druhé, aby byl neomylný, což s tím nevyhnutelně souvisí. Protože „naše poznání je jen částečné“²⁰, jsme v nebezpečí, že se budeme mýlit v tom, co neznáme. Je pravda, že se Boží děti nemýlí v tom, co je podstatné ke spasení: neříkají „zlu dobro a dobru zlo“²¹, ani si nepřivolávají smrt „pobloudilostí svého života“²². Vždyť jsou „všichni vyučení od Boha“²³ a cesta, kterou jim ukazuje, cesta svatosti, je tak jasná, že „po této cestě nezbloudí, i kdyby to byli pošetilci“²⁴. Avšak ve

věcech pro spasení nepodstatných se mohou mýlit, a to často. Nejlepší a nejmoudřejší lidé se často mýlí vzhledem ke skutečnosti. Domnívají se, že se něco nestalo, co se však stalo, a pokládají za skutečnost něco, co se nestalo. I kdybychom mohli předpokládat, že se nemýlí vzhledem ke skutečnosti, mýlí se, když pokládají okolnosti nebo mnohé z nich za zcela jiné, než ve skutečnosti jsou. A z toho pak vzniká mnoho dalších omylů. Proto mohou zlé činy v minulosti nebo přítomnosti pokládat za dobré a dobré činy za zlé. Proto mohou i charakter člověka posuzovat mylně. Nejen, že pokládají dobré lidi za lepší a zlé za horší, než ve skutečnosti jsou, nýbrž mají zlé lidi za dobré nebo ty, kteří jsou svatí a bezúhonní, za zlé.

5. Pokud jde o Písmo svaté podléhají dokonce i ti nejlepší lidé omylům a denně se mýlí, ať se sebe pečlivěji snaží tomu zabránit, zejména při chápání těch míst, která se bezprostředně nevztahují k praktickému životu. Proto ani Boží děti nejsou zajedno při výkladu mnohých míst Písma svatého a rozdílnost jejich názorů není důkazem toho, že by jedni nebo druzí nebyli Božími dětmi. To dokazuje, že v tomto životě nesmíme hledat ani *neomylného* ani *vševědoucího* člověka.

6. Namítne-li někdo, že Jan píše svým bratřím ve víře: „Vy máte poznání od Svatého, a znáte všechno“ (1J 2,20), je odpověď jasná: Znáte všechno, co je zapotřebí pro spásu vašich duší. Apoštol nikdy neměl v úmyslu rozšířit svou výpověď nebo ji zabsolutnit. To je patrné za prvé z toho, že by tím stavěl žáka nad učitele²⁵, neboť ani Kristus jako člověk nevěděl všechno: „O onom dni a hodině,“ praví, „neví nikdo, ani Syn, jenom Otec sám.“²⁶ Za druhé to vyplývá z následujících apoštolových slov: „Toto jsem vám napsal o těch, kteří vás matou“²⁷ a z jeho často opakovaného napomenutí: „Ať vás nikdo neklame!“²⁸ Tato slova by byla naprosto zbytečná, kdyby lidé, kteří mají pomazaní od Svatého, všechno věděli a byli neomylní.

7. Ani křesťané tedy nejsou *tak* dokonalí, aby všechno věděli a byli neomylní. Za třetí můžeme dodat, že nejsou prosti slabostí. Dejme si však práci, abychom tomuto slovu správně porozuměli a nepoužívali tohoto mírného výrazu jako někteří pro označování zjevných hříchů. Jeden např. říká: „Každý má své slabosti a mou slabostí je opilství,“ slabostí druhého je necudnost, slabostí třetího je braní Božího jména nadarmo a slabostí čtvrtého je říkat svému bratru „blázne“²⁹ nebo odplácet „zlým za zlé“³⁰. Je jasné, že vy všichni, kteří tak mluvíte, se

se svými slabostmi dostanete rovnou do pekla, nebudete-li činit pokání. Nemyslím tímto slovem jen tzv. „tělesné slabosti“, nýbrž všechny vnitřní a vnější nedokonalosti, které nejsou mravního rázu. Je to např. slabé nebo pomalé chápání, tupost nebo pomatenost, neschopnost soustavně myslet, vadná nebo chabá představitivost a (abych nomenoval další) nedostatečně pohotová a nespolehlivá paměť. Slabosti jiného druhu, většinou jako důsledek právě jmenovaných, jsou: pomalá řeč, nedobré vyjadřování, vadná výslovnost a tisíce jiných nomenovaných vad řeči a chování. Tyto slabosti najdeme ve větší či menší míře u těch nejlepších lidí. Nikdo z nich nemůže doufat, že se jich dokonale zbaví, dokud se duch nevrátí k Bohu, který jej dal.

8. Nemůžeme také očekávat, že před touto dobou budeme zbaveni pokušení. Taková dokonalost v tomto životě neexistuje. Je pravda, že ti, kdo páchají hanebné věci s chtivostí³¹ sotva vnímají pokušení, kterým neodolávají, a proto se jim zdá, že jsou bez pokušení. Jiní tak pevně dřímají a tváří se jako zbožní, že chytrý nepřítel duší je nepokouší k hrubým hříchům, aby se nezbudili než klesnou do věčného plamene. Víím také, že jsou Boží děti, které byly „ospravedlněny zadarmo“ a našly vykoupění v krvi Kristově³² a v přítomné době necítí žádné pokušení. Bůh řekl jejich nepřítelům: „Nesahejte na mé pomazané, ublížit mým dětem se chraňte.“³³ Pokud tomu tak je, může to trvat týdny nebo měsíce, uvede je na vysoká místa země³⁴, nese je jako na orlích křídlech³⁵ mimo dosah ohnivých střel toho Zlého³⁶. Ale tento stav netrvá stále, jak můžeme usoudit z toho, že Boží Syn byl ve dnech, kdy byl v těle, pokoušen až do konce svého života. Proto musíme my, jeho služebníci, být připraveni na totéž, neboť „stačí, aby žák byl jako jeho učitel“³⁷.

9. Křesťanská dokonalost proto neznamená (jak se zřejmě někteří domnívají) osvobození od nevědomostí, omylů, slabostí nebo pokušení. Je to jen jiný výraz pro svatost. Obě slova mají stejný význam. Každý, kdo je dokonalý, je svatý, a kdo je svatý, je v biblickém slova smyslu dokonalý. Musíme však nakonec podotknout, že ani z tohoto hlediska není absolutní dokonalosti na zemi. Není dokonalosti, která by dosáhla vrcholného stupně a už nepřipouštěla další růst. Ať člověk dosáhl čehokoli, ať je na kterémkoli stupni dokonalosti, vždy potřebuje, aby „rostl v milosti“³⁸ a denně postupoval ve známosti a lásce Boží.

II. V čem křesťané dokonalí jsou

1. Za druhé chci ukázat, v jakém smyslu dokonalí jsou. Musím předeslat, že v křesťanském životě jsou jako v přirozeném životě různé stupně. Některé Boží děti jsou nyní zrozená nemluvnátka, jiné již dosáhly větší zralosti. Proto se Jan ve svém Prvním listě (2, 12*nm*) obrací jednotlivě na ty, které nazývá dětmi, mládenci, otci. „Píšu vám, děti,“ praví apoštol, „že jsou vám odpuštěny hříchy,“ dostali jste se tak daleko, že jste „ospravedlněni zadarmo“³⁹ a máte „pokoj s Bohem skrze našeho Pána Ježíše Krista“⁴⁰. „Píšu vám, mládenci, že jste zvítězili nad Zlým“ nebo, jak dále dodává, „že jste silní a slovo Boží ve vás zůstává“. Uhasili jste ohnivé střely toho Zlého⁴¹, pochybnosti a strachy, kterými rušil váš první pokoj, a svědectví Boží, že vám jsou odpuštěny vaše hříchy, nyní naplňuje vaše srdce. „Píšu vám, otcové, že jste poznali toho, který je od počátku.“ V hloubi své duše jste poznali Otce, Syna a Ducha Kristova. Jste lidé dokonalí, „měřeno mírou Kristovy plnosti“⁴².

2. O nich chci promluvit hlavně v poslední části svého výkladu, neboť jenom oni jsou skuteční křesťané. Avšak i nemluvnátka v Kristu⁴³ jsou tak dalece dokonalá nebo „narozená z Boha“⁴⁴ (také tento výraz se různě vykládá), za prvé, aby nehřešila. Pochybuje-li někdo o této výsadě Božích dětí, pak tuto otázku nelze rozhodnout abstraktními důkazy, kterých lze uvést bezpočet a přitom se nehnout z místa. Otázku nelze ani řešit poukazem na zkušenost toho nebo onoho člověka. Mnozí si myslí, že nehřeší, zatímco hřeší. To nic nedokazuje. Odvoláváme se proto „k Zákonu a svědectví“⁴⁵. „Ať se ukáže, že Bůh je pravdivý, ale každý člověk lhář.“⁴⁶ Jenom u jeho slova zůstaneme. Podle něj nechť nás lidé soudí.

3. Slovo Boží jasně prohlašuje, že i ospravedlnění, kteří jsou znovuzrozeni v nejprostším slova smyslu, nežijí v hříchu, že „nemohou v něm dále žít“ (Ř 6, 1.2), že jsou „vštípeni připodobněním smrti“ Kristovy (v. 5), že „starý člověk v nich byl spolu s ním ukřižován, aby tělo ovládané hříchem bylo zbaveno moci a oni už hříchu neotročili“, že „s Kristem zemřeli“ a byli „vysvobozeni z moci hříchu“ (v. 6 a 7), že „jsou mrtvi hříchu, ale živi Bohu“ (v. 11), že hřích „nad nimi už nebude panovat,“ neboť „nejsou pod Zákonem, ale pod milostí,“ že „byli osvobozeni od hříchu a stali se služebníky spravedlnosti“ (v. 14 a 18).

4. Tato slova přinejmenším znamenají, že tito lidé, totiž všichni skuteční křesťané nebo v Krista věřící lidé, jsou osvobozeni od viditelného hříchu. A stejnou svobodu, kterou zde Pavel vyjadřuje tolika různými obraty, označuje Petr jedním slovem: „Ten, kdo trpěl v těle, skoncoval s hříchem,“ aby již nebyl „oddán lidským vášním, ale vůli Boží“ (1Pt 4,1.2). Toto skoncování s hříchem přinejmenším znamená, vztáhne-li je pouze na vnější chování, skoncování s vnějším hříchem, s každým vnějším přestoupením Zákona.

5. Nejjasněji mluví známá slova z *Prvního listu Janova 3,8nn*: „Kdo se dopouští hříchu, je z ďábla, protože ďábel od počátku hřeší. Proto se zjevil Syn Boží, aby zmařil činy ďablovy. Kdo je narozen z Boha, nedopouští se hříchu, protože Boží símě v něm zůstává: ba ani nemůže hřešit, protože se narodil z Boha.“ A 5,18: „Víme, že nikdo, kdo se narodil z Boha, nehřeší, ale kdo se zrodil z Boha, sám sebe sřeží, a ten Zlý se ho ani nedotkne.“

6. Tvrdí se však, že to jenom znamená, že nehřeší *úmyslně* nebo *ne ze zvyku* nebo *ne jako jiní lidé* nebo *ne jako předtím*. Kdo to však říká? Jan? Ne, takové slovo není v textu, ani v celé kapitole, ani v celém listu, ani na kterémkoli jiném místě jeho spisů. Proto lze na toto troufalé tvrzení nejlépe odpovědět prostým odmítnutím. Může-li to někdo dokázat z Božího slova, ať nám sdělí své závažné argumenty.

7. Mnozí se často dovolávají biblických příkladů, aby podepřeli svá podivná tvrzení. Říkají: „Což Abraham nezhřešil, když se vymlouval a zapřel svou ženu?⁴⁷ Nezhřešil Mojžíš, když popudil Boha při vodách sváru?⁴⁸ Nebo – jeden příklad za všechny – nezhřešil David, »muž podle srdce Božího«⁴⁹, proti Uriášovi Hetejskému, nedopustil se vraždy a cizoložstva?⁵⁰ To všechno je pravda. Co tím však chceš dokázat? Dejme tomu, že David byl celým svým životem jedním z nejsvatějších mužů mezi Židy a že nejsvatější mužové mezi Židy *také někdy zhřešili*. Chceš-li z toho vyvozovat, že *všichni křesťané, pokud jsou živi, hřeší a musí hřešit*, pak takový závěr rozhodně odmítáme. Naprosto neplyne z těchto podkladů.

8. Zdá se, že kdo takto usuzuje, neuvážil slova našeho Pána: „Amen, pravím vám, mezi těmi, kdo se narodili z ženy, nevystoupil nikdo větší než Jan Křtitel; avšak i ten nejmenší v království nebeském je větší nežli on“ (Mt 11,11). Obávám se, že si někteří pod pojmem „království

nebeské“ představovali království slávy, jako by nám teprve Boží Syn zjevil, že nejmenší z oslavených svatých je větší než kdokoli na zemi! Stačí to jen vyslovit, abychom dokázali, že to je neudržitelné. Není pochyb, že „království nebeské“ zde (jako v následujícím verši, kde je řeč o tom, že trpí násilí) nebo „království Boží“, jak je nazývá Lukáš, je Božím královstvím na zemi, do něhož náleží všichni skuteční křesťané, všichni, kdo opravdově věří v Krista. Těmito slovy náš Pán prohlašuje dvojí: Za prvé, že před jeho příchodem v těle nebyl nikdo mezi syny lidskými, kdo byl větší než Jan Křtitel. Z toho jasně plyne, že ani Abraham, ani David či kterýkoli Žid nebyli větší než Jan. Za druhé náš Pán prohlašuje, že kdo je menší v Božím království (v tom království, které přišel zřídit na zemi a po němž „násilníci sahají“), je větší než on. Z toho jasně vyplývá, že ten nejmenší z těch, kdo teď mají Krista za svého Krále, je větší než byl Abraham nebo David nebo kterýkoli Žid. Nikdo z nich nebyl větší než Jan. Ale nejmenší z těchto je větší než on. Není větším prorokem, jak někteří toto slovo vysvětlovali, to je zřejmě nesprávné, ale je větší v Boží milosti a ve známosti našeho Pána Ježíše Krista. Proto nemůžeme měřit výsady opravdových křesťanů výsadami, které kdysi byly dány Židům. Připouštíme, že jejich „služba (nebo služebnost) byla slavná,“ avšak naše ji převyšuje slávou⁵¹. Kdokoli tedy chce snížit křesťanskou služebnost na židovskou úroveň, kdokoli v Zákoně a Prorocích shledává příklady slabosti a z toho pak vyvozuje, že ti, kdo „Krista oblékli“⁵², nejsou přioděni větší mocí, velice se mýlí a „nezná Písma ani moc Boží“⁵³.

9. „Avšak nejsou v Písmu slova, která tvrdí totéž, když už to z těchto příkladů nedokážeme? Což neříká Písmo výslovně: »I spravedlivý hřeší sedmkrát denně?“ Odpovídám: Nikoli, Písmo nic takového netvrdí. Žádný takový text v Bibli není. Myslí se tu možná na *Příslaví 24,16*, kde stojí: „Spravedlivý, i když sedmkrát padne, zase povstane.“ To je však něco zcela jiného. Za prvé slovo „denně“ v textu není, takže se tu netvrdí nic víc než že spravedlivý padne sedmkrát ve svém životě. Za druhé zde není žádná zmínka o „upadnutí do hříchu,“ ale o „upadnutí do dočasného trápení“. To jasně plyne z předchozího verše, který zní: „Svévolníku, nestroj úklady obydlí spravedlivého a nepleň místo, kde odpočívá.“ Na to pak následuje: „Spravedlivý, i když sedmkrát padne, zase povstane, svévolníci zaklopýtanou a zle končí.“ Jako by řekl: „Bůh ho vysvobodí z jeho trápení: ale když ty padneš, pak nebude nikoho, kdo by tě vysvobodil.“

10. Někdo dále namítne: Šalomoun však na jiných místech jasně prohlašuje: „Není člověka, který by nehřešil“ (1Kr 8,46; 2Pa 6,26) a dále: „Není na zemi člověka spravedlivého, aby konal dobro a nehřešil“ (Kaz 7,20). Odpovídám: Nesporně tomu tak bylo za dnů Šalomounových. Bylo tomu tak od Adama po Mojžíše, od Mojžíše po Šalomouna a od Šalomouna po Krista. *Tebdy* nebylo člověka, který nehřešil. Ode dne, kdy hřích vstoupil do světa, nebylo na zemi spravedlivého člověka, který činil dobro a nehřešil, *dokud* se Syn Boží nezjevil, „aby hříchy sňal“⁵⁴. Je nepochybně pravda, že „pokud je dědic nezletilý, ničím se neliší od otroka“⁵⁵. Proto všichni svatí muži dávnověku, kteří žili za židovského přísluhování, byli v době této nezletilosti církve „otroky vesmírných mocí. Když se však naplnil stanovený čas, poslal Bůh svého Syna, narozeného z ženy, podrobeného Zákonu, aby vykoupil ty, kteří jsou Zákonu podrobeni, tak aby byli přijati za syny,“⁵⁶ aby přijali milost, zjevenou „příchodem našeho Spasitele Ježíše Krista. On zlomil moc smrti a zjevil nepomíjející život v evangelium“ (2Tm 1,10). „A tak už nejsou otroci, nýbrž synové.“⁵⁷ Ať tomu tedy bylo jakkoli s těmi, kdo byli pod Zákonem, my můžeme směle prohlásit s Janem: Od doby, kdy bylo dáno evangelium, platí, že „kdo je narozen z Boha, nehřeší“⁵⁸.

11. Je velmi důležité, abychom si pečlivěji než se zpravidla činí, všimli velkého rozdílu mezi židovským a křesťanským přísluhováním a důvodu, který uvádí tentýž apoštol v 7. kapitole svého evangelia (v. 38nn). Když uvedl slova našeho požehnaného Pána: „Kdo věří ve mne, proudy živé vody poplynou z jeho nitra, jak praví Písmo,“ hned pokračuje: „To řekl o Duchu,“ *ho emellon lambanein ho pisteuontes eis auton* „jež měli přijmout ti, kteří v něj uvěřili. Dosud totiž Duch svatý nebyl dán, neboť Ježíš ještě nebyl oslaven“. Apoštol zde nemůže mít na mysli (jak někteří učili), že ještě nebyla dána moc Ducha svatého činící zázraky. Ta již byla dána: Pán ji dal všem apoštolům, když je poprvé vyslal kázat evangelium. Tehdy jim dal moc vymítat démony, uzdravovat nemocné, ba dokonce mrtvé probouzet k životu.⁵⁹ Ale ještě nebyl dán Duch svatý s posvěcující milostí, jak se stalo po Ježíšově oslavení. Teprve když „vystoupil na výšinu, ty, kdo byli v zajetí, vedl,“ a přijal tyto dary pro lidi, i pro vzpurné, aby Hospodin přebýval mezi nimi.⁶⁰ Teprve „když nastal den Letnic“⁶¹ v plnosti, bylo dáno těm, kteří „čekali, až se naplní Otcovo zaslíbení“⁶², aby se v Duchu svatém stali víc než vítězi.

12. Že toto slavné spasení ze hříchu nebylo dáno před Ježíšovým oslavením, jasně dosvědčuje také Petr. Na místě, kde o svých bratřích říká, že docházejí „cíle víry, spasení duší“ (*1Pt 1,9*), pokračuje: „Toto spasení hledali a po něm se ptali proroci, kteří prorokovali o milosti“ (tj. o stavu milosti), „která je vám připravena: zkoumali, na který čas a na jaké okolnosti ukazuje duch Kristův v nich přítomný, když předem svědčí o utrpeních, jež má Kristus vytrpět, i o velké slávě (slavném spasení), která potom přijde. Bylo jim zjeveno, že tím neslouží sami sobě, nýbrž vám: ti, kdo vám přinesli evangelium v moci Ducha svatého, seslaného z nebes“ (totiž o Letnicích a od té doby všem generacím, do srdce všech opravdu věřících). Na tomto základě, na milosti, „která k vám přichází ve zjevení Ježíše Krista,“ mohl apoštol založit své vážné napomenutí: „Odhodlaně se tedy připravte ve své mysli... jako je svatý ten, který vás povolal, buďte i vy svatí v celém způsobu života.“

13. Kdo to všechno pečlivě zváží, musí uznat, že výsady křesťana naprosto nelze poměřovat s tím, co Starý zákon zvěstuje o lidech žijících pod židovským ustanovením. Nyní nastala plnost času, nyní je dán Duch svatý, Boží spasení je nabídnuto lidem, když se zjevil Ježíš Kristus. Nyní je na zemi zřízeno království nebeské, o němž Duch Boží dávno prohlásil (tak dalek je David toho, aby se stal vzorem nebo měřítkem křesťanské dokonalosti): „Klopýtající mezi nimi bude v onen den jako David a dům Davidův bude jako Bůh, bude před nimi jako anděl Hospodinův“ (*Za 12,8*).

14. Chceš-li tedy dokázat, že apoštolovo slovo „kdo je narozen z Boha, nehřeší“ nelze chápat v jeho prostém, přirozeném, očividném smyslu, musíš brát své důkazy z Nového zákona, nechceš-li bojovat do prázdna⁶². A jako první takový důkaz z příkladů Nového zákona se uvádí: „I apoštolové (prý) hřešili, dokonce i největší z nich, Petr a Pavel. Pavel svou ostrou neshodou s Barnabášem⁶⁴, Petr svým pokrytectvím v Antiochii⁶⁵.“ Dobře, předpokládejme, že Petr a Pavel v těchto případech opravdu zhřešili. Co tím chceš dokázat? Že *všichni ostatní apoštolové* také někdy zhřešili? Zde není ani náznak takového důkazu. Nebo z toho chceš dokázat, že *všichni ostatní křesťané* apoštolského věku hřešili? To je ještě horší; člověk by mýsl, že rozumný člověk na něco takového ani nepřijde. Nebo chceš tvrdit: „Když dva apoštolové jednou zhřešili, pak *všichni ostatní křesťané v každé době*

hřeší a budou hřešit po celý svůj život?“ Běda, bratře, dítě se zdravým rozumem by se stydělo za takový důkaz. Nejméně ze všeho pak můžeš tvrdit, že člověk vůbec *musí* hřešit. Ne, Bůh chraň, abychom tak mluvili. *Oni* nebyli nuceni hřešit. Boží milost pro ně byla dostačující. Dostačuje také pro *nás* dnes. S pokušením *jim* také *bylo dáno* vysvobození jako *je* dáno každému člověku při každém pokušení. Proto nikdo, kdo je pokoušen k nějakému hříchu, *nemusí* podlehnout. Nikdo není podroben zkoušce, kterou by nemohl vydržet.⁶⁶

15. „Ale Pavel třikrát prosil Pána a přece neunikl pokušení.“ Podívejme se přesně na jeho slova: „Byl mi dán do těla osten, posel satanův, který mne sráží... Kvůli tomu jsem třikrát volal k Pánu, aby mne toho (nebo jeho) zbavil, ale on mi řekl: »Stačí, když máš mou milost: vždyť v slabosti se projeví má síla.« A tak se budu raději chlubit slabostmi, aby na mně spočinula moc Kristova. Proto rád přijímám slabost... Vždyť právě když jsem sláb, jsem silný.“⁶⁷

16. Protože toto místo je jednou z největších opor obhájců hříchu, bude dobře, když je pečlivě zvážíme. Za prvé zjistíme: Ať tento osten byl čímkoli, naprosto z toho neplyne, že apoštola Pavla vedl k hříchu, tím méně, že ho k němu nutil. Proto z toho místa nelze dokázat, že by křesťan *musel* hřešit. Za druhé nás církevní otcové informují, že to byl tělesný neduh. Tertullianus (*De Puditia*) mluví o prudkých bolestech hlavy a Chrysostomus a Hieronymus s ním souhlasí. Cyprianus to říká všeobecněji: „Mnohá a těžká muka těla.“⁶⁸ Za třetí s tím přesně také souhlasí apoštolova slova: „Osten do těla, který mne sráží, bije, trýzní... V slabosti se projeví má síla“ – slovo slabost se v těchto dvou verších vyskytuje ne méně než čtyřikrát. Za čtvrté, ať to bylo cokoli, nemohl to být ani vnitřní, ani vnější hřích. Nemohla to být ani vnitřní pohnutka, ani její vnější projev hněvu, pýchy nebo tělesné žádosti. To plyne nepochybně z bezprostředně následujících slov: „A tak se budu raději chlubit svými slabostmi, aby na mně spočinula moc Kristova.“ Jak, že by se chlubil pýchou, hněvem, tělesnou žádostí? Způsobily tyto „slabosti“, že na něm spočinula moc Kristova? A pokračuje: „Proto rád přijímám slabost... Vždyť právě když jsem sláb, jsem silný,“ tzn. když jsem slabý *tělesně*, jsem silný *duchovně*. Opovážil by se někdo říci: Když jsem slabý pýchou nebo tělesnou žádostí, jsem silný duchovně? Volám vás všechny, na nichž spočinula Kristova moc, ke svědectví: Můžete se *vy* chlubit hněvem, pýchou nebo tělesnou žá-

dosti? Můžete *vy* mít zalíbení v *těchto* slabostech? Dávají vám *tyto* slabosti sílu? Neskočili byste raději do pekla, kdyby to bylo možné, abyste jim unikli? Posuďte tedy sami, zda se jimi apoštol mohl chlubit a zda v nich mohl mít zalíbení! Všimněte si také, že apoštol Pavel dostal tento osten před čtrnácti lety⁶⁹, předtím než napsal tento list. A ten psal mnoho let před koncem svého života, takže ještě musel urazit dlouhý kus cesty, vybojovat mnohý boj, dobýt mnohá vítězství a mohl ještě značně vyrůst, aby dosáhl všech Božích darů a známosti Ježíše Krista. Kdyby si byl *tebdy* vědom nějaké duchovní slabosti (pokud to bylo něco takového), nemohli bychom z toho vyvodit, že nikdy nedostal sílu, že starý Pavel, otec v Kristu, stále trpěl stejnými slabostmi, že do své smrti nedosáhl vyššího stavu milosti. Z toho všeho vyplývá, že tento příklad apoštola Pavla nemá co činit s touto otázkou a nijak není v rozporu s Janovým tvrzením: „Kdo je narozen z Boha, nehřeší.“

17. „Avšak netvrdí Jakub pravý opak, když praví: »Všichni přece mnoho chybujeme« (3,2)? Neznamená *chybovat* totéž co *hřešit*?“ Připouštím, že na tomto místě ano. Připouštím, že *lidé, o nichž tu je řeč, se všichni* dopustili *mnohých* hříchů. Ale o kom tu je řeč? Jsou to mistři nebo učitelé, které Bůh neposlal (možná titíž „nechápvaví lidé“, kteří hlásali „víru bez skutků“⁷⁰, kterou předchodí kapitola tak ostře kárá), nikoli apoštol sám, ani některý opravdový křesťan. Do slova „my“ (které se zde užívá způsobem obvyklým nejen v jiných, ale i v kanonických spisech) apoštol naprosto nemohl zahrnout sebe nebo některého jiného opravdu věřícího. To jasně plyne za prvé ze slov v 9. verši: „Jím chválíme Pána a Otce, jím však také proklínáme lidi... Z týchž úst vychází žehnáni i proklínání.“ Ano, ale ne z úst apoštola nebo někoho, kdo je v Kristu novým stvořením⁷¹. Za druhé to vyplývá z bezprostředně předcházejícího a s tímto textem zřejmě spojeného verše: „Nechtějme všichni učit druhé, moji bratři, vždyť víte, že *my*, kteří učíme, budeme souzeni s větší přísností. Všichni přece mnoho chybujeme.“ My! Kdo? Ne apoštolové ani opravdu věřící, nýbrž ti, kdo vědí, že „budou souzeni s větší přísností“ právě pro své mnohé poklesky. Ale to se nedalo říci o apoštolovi nebo o někom, kdo šel v jeho šlépějích, neboť „není žádného odsouzení pro ty, kteří jsou v Kristu Ježíši, kteří se neřídí vůlí těla, ale vůlí Ducha.“⁷² Za třetí verš sám dokazuje, že slova „všichni mnoho chybujeme“ neplatí o všech lidech, ani o všech křesťanech, neboť v něm bezprostředně následuje zmínka o člověku,

který „nechybuje“ jako výše zmínění „my“. Je vysloveně postaven proti nim a prohlášen za „dokonalého muže“.

18. Tak Jakub jasně vykládá sám sebe a určuje význam svých vlastních slov. A kdyby někdo měl ještě nějaké pochybnosti, pak Jan, který psal mnoho let po Jakubovi, svým výše zmíněným výslovným prohlášením staví spor mimo diskusi. Zde však možná vznikne nová těžkost: Jak uvedeme Jana do souladu se sebou samým? Na jednom místě říká: „Kdo je narozen z Boha, nedopouští se hříchu“⁷³ a „víme, že nikdo, kdo se narodil z Boha, nehřeší“⁷⁴. Jinde praví: „Říkáme-li, že jsme bez hříchu, klameme sami sebe a pravda v nás není“ a „říkáme-li, že jsme nezhřešili, děláme z něho lháře a jeho slovo v nás není“⁷⁵.

19. Na první pohled se zdá, že tu je velká potíž, ta však zmizí, když si za prvé uvědomíme, že desátý verš blíže určuje verš osmý: „Říkáme-li, že jsme nezhřešili“ vysvětluje slovo „říkáme-li, že jsme bez hříchu“. Za druhé otázka, kterou se zabýváme, nezní, zda jsme *dosud* hřešili nebo nehřešili a žádný z obou veršů netvrdí, že *hřešíme* nebo *se dopouštíme hříchu nyní*. Za třetí devátý verš vysvětluje jak osmý, tak desátý: „Jestliže vyznáváme své hříchy, on je tak věrný a spravedlivý, že nám hříchy odpouští a očišťuje nás od každé nepravosti,“ jako by řekl: „Připomněl jsem předtím, že »krev Ježíše Krista nás očišťuje od každého hříchu.« Nikdo ať neříká: Já ji nepotřebuji, nemám hřích, od kterého bych musel být očištěn. »Říkáme-li, že jsme bez hříchu,« že jsme nezhřešili, klameme sami sebe a děláme z Boha lháře. Avšak »jestliže vyznáváme své hříchy, on je tak věrný a spravedlivý« nejen »že nám hříchy odpouští,« ale také, že nás »očišťuje od každé nepravosti,« abychom mohli jít a už nehřešit⁷⁶.“

20. Jan je tedy v souladu sám se sebou a s ostatními biblickými svědky. To nám ještě více vyvstane, když všechny jeho výroky o této záležitosti shrneme: Za prvé prohlašuje, že Kristova krev nás očišťuje od každého hříchu. Za druhé nikdo nemůže říci: Já jsem nezhřešil, já nepotřebuji být očištěn od žádného hříchu. Za třetí Bůh je hotov odpustit nám naše minulé hříchy a zachovat nás před budoucími. Za čtvrté praví apoštol: „Toto vám píšu, abyste nehřešili. Avšak zhřešili-li kdo,“ nebo „zhřešil-li kdo,“ jak také lze přeložit, nemusí zůstat ve hříchu, neboť „máme u Otce přímluvce, Ježíše Krista spravedlivého.“⁷⁷ Až sem tedy vše jasné. Aby však u tak důležité otázky nezůstala žádná pochybnost, vrací se apoštol v třetí kapitole k tomuto tématu a ob-

šírně vysvětluje svůj názor: „Dítky, ať vás nikdo neklame“ (jako bych povzbuzoval ty, kdo setrvávají ve hříchu), „spravedlivý je ten, kdo činí spravedlnost – tak jako on je spravedlivý. Kdo však se dopouští hříchu, je z ďábla, protože ďábel od počátku hřeší. Proto se zjevil Syn Boží, aby zmařil činy ďáblovy. Kdo je narozen z Boha, nedopouští se hříchu, protože Boží símě v něm zůstává: ba ani nemůže hřešit, protože se narodil z Boha. Podle toho lze rozeznat děti Boží a děti ďáblovy“ (v. 7–10). Otázku, která snad ještě mohla zanechat pochybnosti u slabších lidí, zde vyřešil poslední biblický pisatel a jasně ji vyložil. Proto v souladu se zvěstí Janovou a s celým důrazem Nového zákona docházíme k závěru: Křesťan je tak dalece dokonalý, aby se nedopouštěl hříchu.

21. To je slavná výsada každého křesťana, i když je ještě „nedospělý v Kristu“⁷⁸. Ale jenom o těch, kdo jsou silní v Pánu a „zvítězili nad Zlým“, nebo spíše o těch, kdo „poznali toho, který je od počátku“⁷⁹, lze prohlásit, že jsou dokonalí v tom smyslu, že jsou za druhé osvobozeni od zlých myšlenek a zlých pohnutek. Za prvé od zlých myšlenek. Zde však je třeba poznamenat, že myšlenky, které se zabývají zlem, nejsou vždy zlé myšlenky. Je velký rozdíl mezi přemýšlením o hříchu a hříšnou myšlenkou. Člověk například může přemýšlet o vraždě, kterou spáchal někdo jiný, a přece to nebude zlá nebo hříšná myšlenka. Náš Pán nepochybně přemýšlel o tom a pochopil, co řekl ďábel, když pravil: „Toto všechno ti dám, padneš-li přede mnou a budeš se mi klanět“⁸⁰, a přece přitom neměl zlou nebo hříšnou myšlenku, ani jí nebyl schopen. Z toho plyne, že ani opravdoví křesťané nemohou mít takové myšlenky, neboť „dokonalý bude každý, bude-li jako mistr jeho“ (L 6,40 *Kral.*). Proto byl-li on prost zlých nebo hříšných myšlenek, jsou jich prosti také oni.

22. Odkud také mají přijít zlé myšlenky služebníku, který je „jako mistr jeho“? „Z nitra totiž, z lidského srdce“ (jestli vůbec) „vycházejí zlé myšlenky“ (Mk 7,21). Není-li tedy srdce už zlé, pak z něho nemohou vycházet zlé myšlenky. Jestliže je strom špatný, i jeho ovoce bude špatné; je-li strom dobrý, i jeho ovoce bude dobré (Mt 12,33). Sám náš Pán praví: „Každý dobrý strom dává dobré ovoce. Dobrý strom nemůže nést špatné ovoce“ jako nemůže „špatný strom nést dobré ovoce“ (Mt 7,17n).

23. Tutéž pozhnanou výsadu opravdového křesťana potvrzuje apoš-

tol Pavel ze své vlastní zkušenosti. Praví: „Zbraně našeho boje nejsou tělesné, nýbrž mají od Boha sílu bořit hradby. Jimi boříme lidské výmysly“ (nebo lépe: rozumování, to totiž znamená slovo *logismos*, všechno pyšné a nevěrecké rozumování proti Božím prohlášením, zaslíbením nebo darům) „a všechno, co se v pýše pozvedá proti poznání Boha. Uvádíme do poddanosti každou mysl, aby byla poslušna Krista“ (2K 10, 4n).

24. A jako jsou křesťané osvobozeni od zlých myšlenek, jsou také za druhé osvobozeni od zlých pohnutek. To vysvětluje z uvedených slov našeho Pána: „Není učedník nad mistra svého, ale dokonalý bude každý, bude-li jako mistr jeho.“⁸¹ Předtím zvěstoval některé z nejvýznamnějších křesťanských pravd, a sice takové, které tělo a krev těžko pochopí. „Vám pravím: Milujte své nepřátele. Dobře činite těm, kteří vás nenávidí. Tomu, kdo tě udeří do tváře, nastav i druhou.“⁸² Dobře věděl, že to svět nepřijme, a proto hned dodává: „Může vést slepý slepého? Nepadnou oba do jámy?“⁸³ Jako by řekl: „Neradte se s tělem a krví, pokud jde o tyto věci, s lidmi bez duchovního rozpoznání, jimž Bůh neotevřel oči jejich chápání, abyste oba nezahynuli.“ V dalším verši vyvrací dvě velké námitky, které nám tito „moudří blázni“⁸⁴ často předhazují: „To je příliš těžké, než abychom to dokázali,“ nebo „je to příliš vysoko, než abychom toho dosáhli.“ A odpovídá na to: „Není učedník nad mistra svého,“ proto když jsem já trpěl, buďte spokojeni, že vstoupíte do mých šlépějí. A nepochybuje, že bych nenaplnil své slovo: „Dokonalý bude každý, bude-li jako mistr jeho.“ Mistr byl prost všech hříšných pohnutek, proto jich je prost i jeho učedník, každý opravdový křesťan.

25. Každý z nich může říci s apoštolem Pavlem: „Jsem ukřižován spolu s Kristem, nežiji už já, ale žije ve mně Kristus.“⁸⁵ Tato slova jasně popisují svobodu nejen od vnitřních, nýbrž i od vnějších hříchů. Je to vyjádřeno záporně: „Nežiji už já“ (moje zlá přirozenost, tělo hříchu je zničeno) a kladně: „Žije ve mně Kristus,“ a proto vše, co je svaté, spravedlivé a dobré. Obě výpovědi, „žije ve mně Kristus“ a „nežiji už já“, jsou nerozlučně spojeny. Neboť „jaké spolužití světla s temnotou“ a „jaký souzvuk Krista s Belialém“?⁸⁶

26. Ten pak, který přebývá v opravdových věřících, „jejich srdce očistil vírou“⁸⁷, takže každý, kdo má „Krista v sobě, tu nadějí slávy“⁸⁸, „usiluje být čistý, tak jako on je čistý“ (1J 3,3). Je očištěn od pýchy, pro-

tože Kristus byl pokorný srdcem. Je očištěn od svévole nebo žádosti, protože Kristus chtěl činit jenom vůli Otcovu a dokonat jeho dílo. A je očištěn od hněvu v běžném slova smyslu, neboť Kristus byl tichý a laskavý, trpělivý a shovívavý. Říkám: v běžném slova smyslu, neboť každý hněv není zlý. Čteme dokonce o našem Pánovi, že se kdysi „po nich rozhlédl s hněvem“ (*Mk 3,5*). Avšak jakého druhu byl tento hněv? Další slovo – *sylypoumenos* – nám to ukazuje: byl *zároveň* „zarmoucen tvrdostí jejich srdce“. *Rozhněval se na hřích* a ve stejném okamžiku *byl zarmoucen nad hříšníky*, rozhněval se *na provinění*, ale zarmoutil se *nad provinilci*. S hněvem, s nenávisťí hleděl na *věc*, se soucitěm a láskou na *lidi*. Jdi i ty, kdo jsi dokonalý, a jednej také tak⁸⁹. „Hněváš-li se tak, nebudeš hřešit,“⁹⁰ když pocítíš odpor ke každému provinění proti Bohu a lásku a slitování k provinilci.

27. Tak Ježíš „vysvobodí svůj lid z jeho hříchů,“⁹¹ nejen z vnějších hříchů, nýbrž i z hříchů srdce, zlých myšlenek a zlých pohnutek. „To je pravda,“ řeknou někteří, „budeme spaseni od svých hříchů, ale teprve při smrti, nikoli v tomto světě.“ Jak však uvedeme tento názor do souladu s výslovným slovem Janovým: „V tom jeho láska k nám dosáhla cíle, že máme plnou jistotu pro den soudu – neboť jaký je on, takoví jsme i my *v tomto světě*“ (*1J 4,17*)? Apoštol zde nesporně mluví o sobě a o jiných živých křesťanech (jako by předvídal tento únik a chtěl jej překonat od základu). Tvrdí o nich, že ne až při smrti nebo po smrti, nýbrž „v tomto světě“ jsou jako jejich Mistr.

28. S tím přesně souhlasí jeho slova v první kapitole této epištoly: „Bůh je světlo a není v něm nejmenší tmy. Jestliže chodíme v světle, máme společenství mezi sebou a krev Ježíše Krista, jeho Syna, nás očišťuje od každého hříchu.“ A dále: „Jestliže vyznáváme své hříchy, on je tak věrný a spravedlivý, že nám hříchy odpouští a očišťuje nás od každé nepravosti“ (*v. 5nn*). Je zřejmé, že zde apoštol mluví o vysvobození v tomto světě. Neříká: Krev Kristova nás očistí (v hodině smrti nebo v den soudu), ale „očišťuje (v současné době) nás (žijící křesťany) od každé nepravosti.“ Rovněž je zřejmé, že zůstane-li *nějaký hřích* v duši, nejsme očištěni od *každého hříchu*; zůstane-li *nějaká* nepravost v srdci, pak není čisté od *každé* nepravosti. Nechtí také žádný hříšník neříká, že se to vztahuje jenom na ospravedlnění nebo očištění od viny hříchu. To by za prvé znamenalo, že směšujeme to, co apoštol jasně rozlišuje, když napřed zmiňuje, že nám „odpouští hříchy“ a potom „nás

očisťuje od každé nepravosti“⁹². Za druhé by to znamenalo, že v nejvyšší míře zastáváme ospravedlnění ze skutků, když vnitřní a vnější svatost musí předcházet ospravedlnění. Není-li zde zmíněné očistění nic jiného než očistění od viny hříchu, pak nejsme očistěni od viny, tzn. nejsme ospravedlněni, dokud nebudeme „chodit v světle jako on je v světle“⁹³. Proto platí, že křesťané jsou na tomto světě spaseni od každého hříchu, od každé nepravosti, že už nyní jsou tak dalece dokonalí, že se nedopouštějí hříchu a jsou osvobozeni od zlých myšlenek a pohnutek.

29. Tak Pán naplnil to, co pravil ústy svých proroků od pradávna⁹⁴, zejména skrze Mojžíše, když řekl: „Hospodin, tvůj Bůh, obřeže tvé srdce... a budeš milovat Hospodina, svého Boha celým svým srdcem a celou svou duší“ (*Dt 30,6*), skrze Davida, když zvolal: „Stvoř mi, Bože, čisté srdce, obnov v mém nitru pevného ducha.“⁹⁵ A zvlášť důrazně u Ezechiele: „Pokropím vás čistou vodou a budete očistěni; očistím vás ode *všech* vašich nečistot a ode *všech* hnusných model. A dám vám nové srdce a do nitra vám vložím nového ducha... Učiním, že se budete řídit mými nařízeními, zachovávat moje řády a jednat podle nich... Budete mým lidem a já vám budu Bohem. Zachráním vás ze všech vašich nečistot... Toto praví Panovník Hospodin: V den, kdy vás očistím ode všech vašich nepravostí... poznají pronárody..., že já Hospodin jsem vystavěl, co bylo zbořeno... Já Hospodin jsem to vyhlásil i vykonal“ (*Ez 36,25nn*).

30. „Když máme taková zaslíbení, moji nejmilejší,“ v Zákoně a v Prorocích, a když náš Pán a jeho apoštolové nám potvrdili slovo proroků v evangeliu, „očistíme se od každé poskvrny těla i ducha a přivedeme k cíli své posvěcení v bázni Boží“⁹⁶. „Bojmež se tedy, aby snad opustě“ tak mnohá „zaslíbení o vjití do odpočinutí jeho“ (neboť kdokoli vešel, také i on odpočinul od skutků svých), „neopozdil se někdo z vás“⁹⁷. To jedno číňme: „Zapomínajíce na to, co je za námi, upření k tomu, co je před námi, běžme k cíli, abychom získali nebeskou cenu, jíž je Boží povolání v Kristu Ježíši“⁹⁸, volajíce k němu dnem i nocí, dokud i my nebudeme vysvobozeni „z otroctví zániku a (budeme) uvedeni do svobody a slávy dětí Božích“⁹⁹.

Poznámky

¹ Viz *Ef 4,20*

² Viz *Ef 4,27*

³ Srv. *Sk 20,26n* Kral.

⁴ Viz *1Te 2,13*

- ⁵ Viz *Fp 3,14*
⁶ Viz *Žd 12,13*
⁷ *1K 2,14*
⁸ *1J 3,1*
⁹ Viz *Ř 8,28*
¹⁰ *Sk 24,16*
¹¹ Srv. *Jb 37,23*
¹² *Jb 26,14*
¹³ *1J 5,7* Kral.; zde Wesley píše „Syn“ místo „slovo“.
¹⁴ *Fp 2,7*
¹⁵ *Sk 1,7*
¹⁶ *2Pt 3,10*
¹⁷ *Ž 97,2*
¹⁸ *J 13,7*
¹⁹ *Jb 26,7*
²⁰ *1K 13,9*
²¹ *Iz 5,20*
²² Apokryfní *knihy Moudrosti 1,2*
²³ Srv. *J 6,45*
²⁴ *Iz 35,8*
²⁵ Viz *Mt 10,24*
²⁶ Srv. *Mt 24,36*
²⁷ *1J 2,26*
²⁸ *1J 3,7*; srv. *Ef 5,6*
²⁹ *Mt 5,22*
³⁰ *1Pt 3,9*
³¹ Viz *Ef 4,19*
³² Viz *Ř 3,24*
³³ Srv. *1Pa 16,22*; *Ž 105,15*; Wesley zde změnil „mým prorokům“ na „mým dětem“.
³⁴ Viz *Dt 32,13* Kral.
³⁵ Viz *Ex 19,4*
³⁶ Viz *Ex 6,16*
³⁷ *Mt 10,25*
³⁸ Srv. *2Pt 3,18*
³⁹ *Ř 3,24*
⁴⁰ *Ř 5,1*
⁴¹ Viz *Ef 6,16*
⁴² *Ef 4,13*
⁴³ Viz *1K 3,1* Kral.
⁴⁴ *1J 3,9*
⁴⁵ *Iz 8,20*
⁴⁶ *Ř 3,4*
⁴⁷ Viz *Gn 12 a 20*
⁴⁸ Viz *Nu 20*
⁴⁹ Viz *1S 13,14*; *Sk 13,22*
⁵⁰ *2S 11*
⁵¹ Srv. *2K 3,8n*
⁵² *Ga 3,27*
⁵³ Srv. *Mt 22,29*
⁵⁴ *1J 3,5*
⁵⁵ *Ga 4,1*
⁵⁶ Srv. *Ga 4,3–5*
⁵⁷ Srv. *Ga 4,7*
⁵⁸ *1J 5,18*
⁵⁹ Viz *Mt 10,8*
⁶⁰ Viz *Ž 68,19*
⁶¹ *Sk 2,1*
⁶² Srv. *Sk 1,4*
⁶² Viz *1K 9,26*
⁶⁴ Viz *Sk 15,39*
⁶⁵ Viz *Ga 2,11–14*
⁶⁶ Viz *1K 10,13*
⁶⁷ *2K 12,7–10*
⁶⁸ *Carnis et corporis multa ac gravia tormenta (De Mortalitate)*.
⁶⁹ Viz *2K 12,2*
⁷⁰ Srv. *Jk 2,20*
⁷¹ Viz *2K 5,17*

- ⁷² Ř 8,1
⁷³ 1J 3,9
⁷⁴ 1J 5,18
⁷⁵ 1J 1,8 a 1,10
⁷⁶ Viz J 5,14
⁷⁷ 1J 2,1
⁷⁸ Srv. 1K 3,1
⁷⁹ 1J 2,13n
⁸⁰ Mt 4,9
⁸¹ L 6,40 Kral.
⁸² L 6,27.29
⁸³ L 6,39
⁸⁴ Viz Ř 1,22
⁸⁵ Ga 2,19n
⁸⁶ 2K 6,14n
⁸⁷ Sk 15,9
⁸⁸ Srv. Ko 1,27
⁸⁹ Viz L 10,37

- ⁹⁰ Srv. Ef 4,26
⁹¹ Mt 1,21
⁹² 1J 1,9
⁹³ Srv. 1J 1,7
⁹⁴ Viz L 1,70
⁹⁵ Ž 51,12
⁹⁶ 2K 7,1
⁹⁷ Žd 4,1 Kral.
⁹⁸ Srv. Fp 3,13n
⁹⁹ Srv. Ř 8,21. Ke kázání je připojena báseň „Zaslíbení o posvěcení“ (*The Promise of Sanctification*) o 28 čtyřřádkových slokách od Charlese Wesleyho na Ez 36,25nn. Báseň byla v 1. vydání z roku 1741, v dalších vydáních pak byla vynechána a objevuje se zase až v souborném vydání Wesleyho děl roku 1771.

41. Těkavé myšlenky

Uvádíme do zajetí každou myšlenku, aby byla poslušna Krista.

2. Korintským 10,5 (Nová smlouva)

1. Uvede Bůh do zajetí „každou myšlenku, aby byla poslušna Krista“ tak, že žádné takové myšlenky nebudou mít místo v naší mysli, dokud jsme v těle? Někteří to důrazně tvrdili, ano, ujišťovali, že nikdo není dokonalý v lásce, není-li také dokonalý v poznání, že všechny těkavé myšlenky jsou zprovozeny ze světa, nejsou-li všechny pohnutky a celé rozpoložení mysli svaté, spravedlivé a dobré¹ a každá myšlenka, která nám přijde na mysl, je moudrá a uspořádaná.

2. To je otázka nemalého významu. Kolik lidí, kteří se bojí Boha a možná ho z celého srdce milují, bylo tímto tvrzením velice znejistěno! Kolik jich bylo tím, že celou věc nechápali správně, nejen znepokojeno, nýbrž také zraněno v duši! Byli uvrženi do neužitečného, ba škodlivého rozumování, které vyvolalo ochabnutí jejich vztahu k Bohu a oslabilo je v běhu, jak jim je uložen². Mnozí dokonce Boží vzácný dar odvrhli, protože celou věc vůbec nepochopili. Byli dovedeni k tomu, aby napřed zpochybnili Boží dílo na své duši a potom je popřeli. Tím zarmoutili Ducha Božího³, až od nich odešel a zanechal je v naprosté temnotě.

3. Jak je pak možné, že mezi mnohými knihami, které byly v poslední době zveřejněny téměř o všech tématech, není žádná o „těkavých myšlenkách“? Přinejmenším žádná, která by uspokojila rozvážného a uvážlivého ducha? Chci se o to pokusit a proto mám v úmyslu zkoumat I. Jaké druhy těkavých myšlenek existují? II. Čím jsou zpravidla vyvolány? III. Které jsou hříšné a které nikoli? IV. Od kterých můžeme očekávat a vyprosit si vysvobození?

I. Druhy těkavých myšlenek

1. Za prvé chci zkoumat, jaké druhy těkavých myšlenek existují. Jednotlivých druhů je bezpočet, v podstatě to však jsou dva druhy – myšlenky, které se zatoulávají od Boha, a myšlenky, které se zatoulávají od jednotlivého předmětu, kterým se zabýváme.

2. Pokud jde o první druh, jsou všechny naše myšlenky od přirozenosti takové. Neustále se totiž zatoulávají od Boha: nemyslíme na něho,

Bůh není ve všech našich myšlenkách, jeden i druhý jsme, jak říká apoštol, „bez Boha na světě“⁴. Myslíme na to, co milujeme, Boha však nemilujeme, a proto na něho nemyslíme. Když jsme tu a tam nuceni, nějaký čas na něho myslet, pak proto, že v tom nemáme zalíbení a že tyto myšlenky jsou pro nás nejen nepřitažlivé, nýbrž přímo nepřijemné a nudné, co nejrychleji je zapuzujeme a vracíme se k tomu, o čem rádi přemýšlíme. Tak svět a věci tohoto světa – co budeme jíst, co budeme pít, co budeme mít na sebe⁵, co uvidíme, co uslyšíme, co získáme, jak uspokojíme své smysly a svou fantazii – zaplňují všechnen náš čas a upoutávají všechny naše myšlenky. Proto pokud milujeme svět to znamená, pokud jsme ve stavu přirozeného člověka, že nejsou všechny naše myšlenky od rána do večera a od večera do rána ničím jiným než těkavými myšlenkami.

3. Často však jsme nejen „bez Boha na světě,“ nýbrž také „bojujeme proti Bohu“⁶, protože v každém člověku je od přirozenosti „soustředění na sebe,“ které „je Bohu nepřátelské“⁷. Není proto divu, že lidé jsou plni myšlenek *nevěry*. Buď ve svém srdci říkají „není Boha“⁸, nebo zpochybňují, ne-li popírají, jeho moc a moudrost, jeho milosrdenství, spravedlnost a svatost. Jaký div, že tak často pochybují o jeho prozřetelnosti, přinejmenším o její platnosti ve všech případech, že i když ji připustí, žije v sobě *reptavé* a *vzpourné* myšlenky. Jím podobné a často s nimi spojené jsou *pyšné* a *marnivé* fantazie. A dále: Někdy jsou plni *bněvivých*, *zlomyslných* nebo *mstivých* myšlenek, jindy jsou plni vzdušných obrazů slasti, ať je pociťují nebo si je představují. Tím se jejich přízemní, smyslná mysl stává ještě *přízemnější* a *smyslnější*. Tím vším vedou otevřený boj s Bohem, jsou to těkavé myšlenky nejhrubšího zrna.

4. Jiný druh těkavých myšlenek je naprosto odlišný. Zde se nezatoulává srdce od Boha, nýbrž myšlenky se zatoulávají od předmětu, kterým se zabýváme. Například si sednu, abych uvažoval o slovech v předcházejícím verši našeho textu: „Zbraně našeho boje nejsou tělesné, nýbrž mají od Boha sílu bořit hradby“⁸. Pomyslím si: „Tak by tomu mělo být u všech, kdo si říkají křesťané. Ale jak to je naprosto jinak! Podívej se kolem snad do každé části takzvaného křesťanského světa! Jaký druh zbraní používají? Jak vypadá jejich válčení,

kdy lidé se jak zloduší
vzájemně rvou v pekelném ovzduší.⁹

Viz jak *tito* křesťané milují jeden druhého. Oč jsou lepší než Turci a pohané? Jakou podlost lze najít mezi mohamedány nebo pohany, která by nebyla také mezi křesťany?“ A tak moje mysl přebíhá od jednoho předmětu k druhému, aniž si to uvědomuji. To vše jsou v určitém smyslu tékavé myšlenky, neboť i když se nezatoulávají od Boha a nijak proti němu nebojují, zatoulávají se od určitého předmětu, který jsem měl na mysli.

II. Čím jsou vyvolány

Taková je povaha, takové jsou druhy (řečeno spíše prakticky než filozoficky) tékavých myšlenek. Jaké však jsou, všeobecně vzato, jejich příčiny? O tom budeme uvažovat za druhé.

1. Snadno lze zjistit, že příčinou prvního druhu myšlenek, které se staví proti Bohu nebo se zatoulávají od Boha, jsou, všeobecně vzato, hříšné sklony. Například proč Bůh není ve všech myšlenkách, v každé myšlence přirozeného člověka? Z prostého důvodu: Ať je bohatý nebo chudý, učený nebo neučený, je ateistou (i když se mu obecně tak neříká) – nezná Boha a ani ho nemiluje. Proč se jeho myšlenky stále zatoulávají do světa? Protože je modloslužebníkem. Neuctívá sice modlu a neklaní se dřevěnému špalku, přesto však propadl stejnému odsouzeníhodnému modlářství: miluje, to znamená uctívá svět. Hledá štěstí ve viditelných věcech, v radovánkách, které se rozplývají pod rukama. Proč se jeho myšlenky neustále zatoulávají od pravého cíle života, od známosti Boha v Kristu? Protože je nevěřící, protože nemá víru, alespoň ne víc než ďábel¹⁰. Tak všechny tyto tékavé myšlenky plynou prostě a přirozeně ze zlého kořene nevěry.

2. Stejně tak tomu je i v jiných případech: pýcha, hněv, pomstychtivost, marnivost, vilnost, žádostivost – ty všechny vyvolávají myšlenky odpovídající jejich charakteru. Tak tomu je i u každého hříšného sklonu, jehož je člověk schopen. Vypočítávat podrobnosti je zhora nemožné, ani to není nutné. Stačí zjistit, že kolik zlých sklonů se usídlí v duši, tolika cestami se bude duše vzdalovat od Boha nejhorším způsobem tékavých myšlenek.

3. Příčiny druhého druhu tékavých myšlenek jsou velice různé. Mnohé z nich způsobuje přirozené spojení duše s tělem. Jak úzce a jak hluboce je chápání ovlivněno nemocným tělem! Nech kolovat krev

v mozku nepravdělně a všechno spořádané myšlení je to tam. Následuje zuřivě šílenství a je konec s vyvážeností myšlenek. Dovol, ať životní duchové jsou do jisté míry zmítány nebo poblouzněny a dočasné šílenství, delirium, zabrání jakémukoli spořádanému myšlení. A nezpůsobuje každá nervózní porucha do jisté míry stejnou neuspůsobenost myšlenek? Tak „porušitelné tělo obtěžuje duši a dolů tlačí mysl mnohými starostmi naplněnou“¹¹.

4. Ale činí tak jenom v dobách nemoci nebo mimořádných poruch? Ne, ale více méně ve všech dobách, i ve stavu dokonalého zdraví. Člověk může být sebe zdravější a přesto bude každých dvacet čtyři hodin pomatený. Což nespí? A když spí, nezdají se mu sny? A kdo je pak pánem svých myšlenek nebo schopen zachovat jejich pořádek a důslednost? Kdo je udrží upřeny na jeden určitý bod nebo zabrání, aby netěkaly od pólu k pólu?

5. Předpokládejme však, že jsme v bdělém stavu; jsme vždycky tak bdělí, abychom vždy dokázali ovládat své myšlenky? Nejsme podstatou toho stroje, kterým je naše tělo, neodvratně vystaveni rozporným extrémům? Někdy jsme příliš těžkopádní, příliš tupí a malátní, abychom se drželi sledu svých myšlenek. Fantazie je nezávisle na nás v pohybu sem a tam a odvádí nás tam a onam, ať chceme nebo nechceme, a to vše přirozeným pohybem duchů nebo záchvěvem nervů.

6. Dále: Kolik tékavých myšlenek vzniká z různých asociací našich představ, ke kterým dochází naprosto bez našeho vědomí a nezávisle na naší vůli. Nedovedeme říci, jak tato spojení vznikají, děje se to tisícerým způsobem. Ani není v moci nejmoudřejších a nejsvatějších mužů, aby tyto asociace přerušili nebo aby zabránili tomu, co je jejich nutným důsledkem a co lze denně pozorovat. Nech, aby se oheň dotkl jednoho konce zápalné šňůry, a okamžitě poběží k druhému konci.

7. Ještě jednou: I když soustředíme svou pozornost co nejvíc na některý předmět, objeví-li se radost nebo bolest, zejména jsou-li silné, pak zaujmou celou naši pozornost a strhnou naše myšlení na sebe. Přeruší nejsoustředěnější přemýšlení a odvrátí mysl i od jejího nejoblíbenějšího předmětu.

8. Tyto příčiny tékavých myšlenek jsou v nás, patří k naší přirozenosti. Stejně přirozeně a nevyhnutelně však mohou vznikat z různých pod-

nětů zvenčí. Cokoli působí na smyslové orgány, na oko nebo ucho, vyvolá vjem v duši. A v důsledku toho se to, co vidíme nebo slyšíme, vtiskne do našeho předchozího sledu myšlenek. Proto každý člověk, který v dosahu našeho vidění nebo slyšení něco dělá nebo říká, způsobuje, že se naše mysl více méně zatoulá od předmětu, o kterém předtím přemýšlela.

9. A je nesporné, že se zlí duchové, kteří neustále „hledají, koho by pohltili“¹², chopí všech zmíněných příčin, aby zmátli a odvrátili naši mysl. Někdy nás budou strašit a mást jedním nebo druhým z těchto prostředků, pokud to Bůh dovolí, a přeruší naše myšlenky, zejména když se zabývají vznešenými tématy. Ani to není nijak divné: Znají pravé zdroje myšlení a vědí, na kterých orgánech je představitivost, chápavost a každá další duševní schopnost bezprostředně závislá. A tím, že na tyto orgány působí, umí ovlivnit postupy, které na nich jsou závislé. K tomu přičti, že mohou vsugerovávat tisíce myšlenek bez kteréhokoli z uvedených prostředků, protože je stejně přirozené, aby duch působil na ducha jako materie na materii. Když to vše zvážíme, nemůžeme se divit, že se naše myšlenky tak často zatoulají od předmětu, kterým se zabýváme.

III. Které jsou hříšné a které nikoli?

1. Který druh těkavých myšlenek je hříšný a který není? To je třetí otázka, kterou je třeba zkoumat. Za prvé jsou bezesporu hříšné všechny myšlenky, které se zatoulávají od Boha, které mu v naší mysli neponechávají žádný prostor. Ty všechny znamenají praktický ateismus a jimi jsme bez Boha na světě¹³. A tím víc jsou hříšné všechny myšlenky, které jsou proti Bohu, které obsahují opozici nebo nepřátelství vůči němu. Jsou to všechny reptavé, nespokojené myšlenky, které vpodstatě říkají: „Nechceme, abys nad námi kraloval“¹⁴; všechny myšlenky nevěry, ať se týkají jeho existence, jeho vlastností nebo jeho prozřetelnosti. Myslím tím jeho zvláštní prozřetelnost týkající se všech věcí a všech osob na světě, bez níž „ani jeden vrabec nepadne na zem“ a v níž „jsou spočteny všechny vlasy na hlavě“¹⁵. Neboť (běžně tak nazývaná) všeobecná prozřetelnost, odlišovaná od zvláštní prozřetelnosti, je jen pěkným, zvučným slovem, které nic neznamená.

2. Dále: Všechny myšlenky, které vyplývají z hříšných postojů, jsou bezesporu hříšné. Takové jsou například ty, které plynou z pom-

stychtivého postoje, z pýchy, žádostivosti nebo marnivosti. „Špatný strom nemůže nést dobré ovoce“¹⁶, proto bude-li strom špatný, bude také ovoce špatné.

3. Takové jsou myšlenky, které vyvolávají nebo živí hříšné postoje, jež vedou k pýše nebo marnivosti, k hněvu nebo milování světa, nebo které tyto nebo jiné nesvaté postoje, vášně či sklony posilují a rozmnožují. Neboť nejen to, co plyne ze zla, je zlem, nýbrž také všechno, co k němu vede, cokoli směřuje k odcizení duše od Boha a činí ji „přízemní, živočišnou a ďábelskou“¹⁷.

4. Proto i ty myšlenky, které byly vyvolány slabostí nebo nemocí, přirozeným mechanismem těla nebo zákonitostí životních souvislostí, jakkoli jsou samy o sobě nevinné, se přesto stávají hříšnými, když v nás vyvolávají, pěstují a rozmnožují nějaký hříšný sklon – např. žádost těla, žádost očí a pýchu života.¹⁸ Stejně tak se hříšnými stávají těkavé myšlenky, které jsou vyvolány slovy nebo činy jiných lidí a vyvolávají nebo podporují nějaký špatný postoj. A totéž můžeme sledovat u myšlenek, které připomíná nebo našeptává ďábel. Slouží-li světskému nebo ďábelskému sklonu (a to činí, kdykoli jim dáváme prostor a tím si je přivlastňujeme), jsou stejně hříšné jako sklony, jimž slouží.

5. Nehledě k těmto případům nejsou těkavé myšlenky v druhém slova smyslu – to znamená myšlenky, kdy náš rozum těká od předmětu, který má před sebou – o nic hříšnější než pohyb krve v žilách nebo ducha v mozku. Vznikají-li na základě nemoci nebo nahodilě slabosti či nevolnosti, jsou stejně nevinné jako když má člověk slabou konstituci nebo nemocné tělo. Jistě nikdo nepochybuje o tom, že špatné nervy, horečka a přechodné nebo trvalé blouznění může být spojeno s naprostou nevinností. A i když v duši, která se nachází ve zdravém těle, vzniknou myšlenky – buď z přirozeného spojení těla a duše nebo z některé z tisíců změn, k nimž může dojít v tělesných orgánech, jež slouží myšlení, jsou v kterémkoli z těchto případů tak naprosto nevinné jako příčiny, z nichž vznikly. A jsou stejně nevinné, když pocházejí z nahodilých, bezděčných myšlenkových asociací.

6. Když naše myšlenky těkají od předmětu, který jsme měli na mysli, protože jiní lidé různými způsoby ovlivnily naše smysly, jsou rovněž nevinné. Je totiž stejně málo hříchem vnímat co vidím a slyším – a v mnohých případech nemohu zabránit, abych viděl, slyšel a vnímal – jako to, že mám oči a uši. „Ale co když ďábel vnukne těkavé

myšlenky, nejsou takové myšlenky zlé?“ Jsou rušivé a v tomto smyslu zlé, nejsou však hříšné. Nevím, zda k našemu Pánu mluvil slyšitelným hlasem, možná mluvil jenom k jeho srdci, když řekl: „Toto všechno ti dám, padneš-li přede mnou a budeš se mi klanět.“¹⁹ Ať však mluvil vnitřně nebo vnějšně, náš Pán bezesporu rozuměl, co řekl. Měl tedy myšlenku, která odpovídala těmto slovům. Ale byla to myšlenka hříšná? Víme, že nikoli. „V něm žádný hřích není“²⁰, ani ve skutcích, ani v slovech a myšlenkách. Tak není hříšný žádný hřích v tisících myšlenkách stejného druhu, které Satan našeptává kterémukoli z následovníků našeho Pána.

7. Z toho plyne, že žádná z těchto těkavých myšlenek není neslučitelná s dokonalou láskou (ať tvrdili nerozvážní lidé cokoliv a tím zamoutili ty, které Pán nezarmoutil). Kdyby s ní byla neslučitelná, pak by nejen ostrá bolest, nýbrž i spánek byly s ní neslučitelné. Kdykoli se objeví ostrá bolest, přeruší naše myšlení a nasměruje naše myšlenky jinam, ať jsme předtím mysleli na cokoliv. A i spánek, který je stavem necitlivosti a omráčení, je jako takový zpravidla spojen s myšlenkami těkajícími po světě, volně, divoce a nesouvisle. Ty však jsou slučitelné s dokonalou láskou a takové jsou všechny těkavé myšlenky tohoto druhu.

IV. Od kterých můžeme být vysvobozeni?

1. Na základě našich dosavadních pozorování je snadné dát jasnou odpověď na poslední otázku – od jakého druhu těkavých myšlenek můžeme očekávat a vysprosit si vysvobození.

Každý, kdo je učiněn dokonalým v lásce, je nesporně vysvobozen od prvního druhu těkavých myšlenek, od těch, kdy se srdce zatoulává od Boha, od všech, které jsou v rozporu s jeho vůlí nebo které nás ponechávají bez Boha na světě. Proto můžeme toto vysvobození očekávat, můžeme a máme se za ně modlit. Těkavé myšlenky tohoto druhu obsahují nevěru, ne-li nepřátelství vůči Bohu. On však obojí zničí a zcela vyhladí. Jistě, budeme zcela zbaveni všech hříšných těkavých myšlenek. Všichni, kdo jsou učiněni dokonalými v lásce, jsou od nich vysvobozeni; jinak by nebyli spaseni od hřichu. Lidé a ďáblové je budou pokoušet všemožným způsobem, nemohou je však přemoci.

2. Vzhledem k druhému druhu těkavých myšlenek je věc naprosto jiná. Dokud není odstraněna příčina, nemůžeme dobře očekávat, že ustane její působení. Příčiny nebo příležitosti těchto myšlenek však budou trvat, dokud jsme v těle. Proto máme všechny důvody věřit, že tak dlouho potrvá i jejich působení.

3. Abychom byli konkrétnější. Dejme tomu, že sebe svatější duše bude přebývat v nemocném těle; dejme tomu, že mozek bude tak těžce postižen, že dojde k zuřivému šílenství. Nebudou pak všechny myšlenky divoké a nesouvislé, dokud bude trvat tato porucha? Dejme tomu, že horečka způsobí přechodné poblouznění, kterému říkáme delirium. Může existovat správný sled myšlenek, dokud toto delirium nepomine? Ano, předpokládejme, že se to, čemu říkáme nervová porucha, tak zhorší, že vyvolá částečné šílenství; neobjeví se zde tisíce těkavých myšlenek? A nebudou tyto neuspořádané myšlenky pokračovat tak dlouho, dokud trvá nemoc, která je vyvolala?

4. Nebude tomu tak také s myšlenkami, které vyvolá prudká bolest? Budou více méně pokračovat, pokud bolest trvá, a to na základě neporušitelných přírodních zákonů. Tyto zákony také budou platit, když jsou myšlenky narušeny, zmateny nebo přerušeny nějakou poruchou chápavosti, posuzování nebo představivosti, jež plynou z tělesného založení. A kolikeré přerušování pochází z nevysvětlitelných a bezděčných asociací našich myšlenek! Ty všechny jsou přímo nebo nepřímo způsobeny pomíjivým tělem, jež zatěžuje duši²¹. Proto také nemůžeme očekávat, že budou odstraněny dříve, než „pomíjitelné obleče nepomíjitelnost“²².

5. Teprve potom, až se rozpadneme v prach, budeme vysvobozeni od těkavých myšlenek, jež jsou způsobeny tím, co vidíme a slyšíme mezi lidmi, kteří nás nyní obklopují. Kdybychom chtěli těmto myšlenkám zabránit, museli bychom ze světa utéci²³. Pokud v něm totiž zůstaneme, pokud kolem nás jsou muži a ženy a my máme oči, aby viděly, a uši, aby slyšely²⁴, budou věci, které denně vidíme a slyšíme, zaměstnávat naši mysl a více méně do nás vniknou a přerušují naše předchozí myšlenky.

6. A dokud se zlí duchové potulují sem a tam v bídném světě, který je ve zmatku, budou také napadat každého, kdo má tělo a krev, ať přitom uspějí nebo neuspějí. Budou působit potíže i těm, které nemohou zničit; budou trápit, i když nemohou přemoci. A nemůžeme

očekávat úplné vysvobození od těchto útoků našich neklidných, neúnavných nepřátel, dokud nebudeme bydlet tam, kde „svévolníci přestanou bouřit a zemdlení dojdou odpočinku“²⁵.

7. Když to shrneme: Očekávat vysvobození od těkavých myšlenek, které jsou způsobeny zlými duchy, znamená doufat, že ďábel zemře nebo upadne do spánku, nebo že přinejmenším přestane obcházet jako lev řvoucí²⁶. Očekávat vysvobození od těch, které způsobují jiní lidé, znamená očekávat, že lidé na zemi vymřou nebo že *my* od nich budeme zcela odděleni a nebudeme s nimi mít žádné spojení nebo že nebudeme vidět, ač máme oči, a slyšet, ač máme uši, nýbrž budeme necitliví jako dřevo nebo kámen. A modlit se za osvobození od těch myšlenek, které jsou způsobeny naším tělem, ve skutečnosti znamená modlit se za to, abychom tělo opustili. Jinak by to byla modlitba za nemožnosti a absurdity. Byla by to modlitba za to, aby Bůh odstranil protiklady, aby nechal trvat naše spojení s porušitelným tělem bez přirozených nutných následků tohoto spojení. Je to jako modlit se, abychom byli zároveň andělé a lidé, lidé smrtelní a nesmrtelní. Ne, až když přijde nesmrtelné, smrtelné pomine.²⁷

8. Spíše se modleme duchem a rozumem, aby to „všecko napomáhalo k našemu dobrému“²⁸, abychom snesli všechny slabosti naší přirozenosti, všechna vyrušování od lidí, všechny útoky a pokušení od zlých duchů a „v tom ve všem slavně vítězili“²⁹. Modleme se, abychom byli vysvobozeni ze všelikého hříchu, aby jeho kořen i větve byly zničeny, abychom byli „očištěni od každé poskvrny těla i ducha“³⁰, od každé zlé pohnutky a zlého slova a skutku, abychom „milovali Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly“³¹, aby v nás bylo všechno „ovoce Ducha,“ nejen „láska, radost, pokoj,“ ale i „trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, tichost a sebeovládání“³². Modli se, aby „ty věci byly při vás a rozhojnili se“³³, aby se ve vás stále více rozmáhaly, až „se vám široce otevře přístup do věčného království našeho Pána Ježíše Krista“³⁴.

Poznámky

¹ Viz Ř 7,12

² Viz Žd 12,1

³ Viz Ef 4,30

⁴ Ef 2,12

⁵ Viz Mt 6,25

⁶ Srv. Sk 5,39

⁷ Ř 8,7

⁸ Ž 14,1 Kral.

- ⁸ 2K 10,4
- ⁹ Z písně Charlese Wesleyho „*For Peace*“ v: *Hymns of Intercession for All Mankind* (1758).
- ¹⁰ Viz *Jk* 2,19
- ¹¹ Srv. apokryfní *knihu Moudrosti* 9,15 Kral.
- ¹² Srv. *1Pt* 5,8
- ¹³ Viz *Ef* 2,12
- ¹⁴ Srv. *L* 19,14
- ¹⁵ Srv. *Mt* 10,29n
- ¹⁶ *Mt* 7,17
- ¹⁷ Srv. *Jk* 3,15
- ¹⁸ Viz *1J* 2,16 Kral.
- ¹⁹ *Mt* 4,9
- ²⁰ *1J* 3,5
- ²¹ Viz apokryfní *knihu Moudrosti* 9,15
- ²² Srv. *1K* 15,54
- ²³ Viz *1K* 5,10
- ²⁴ Viz *Dt* 29,4
- ²⁵ Srv. *Jb* 3,17
- ²⁶ Viz *1Pt* 5,8
- ²⁷ Viz *1K* 13,10; 15,53n
- ²⁸ Srv. *Ř* 8,28
- ²⁹ Srv. *Ř* 8,37
- ³⁰ Srv. *2K* 7,1
- ³¹ Srv. *Mk* 12,30
- ³² Srv. *Ga* 5,22n
- ³³ Srv. *2Pt* 1,8 Kral.
- ³⁴ *2Pt* 1,11

42. Satanova úskočnost

Jeho úskočnost přece známe.

2.Korintským 2,11

1. Úskočností, kterými se lstivý „bůh tohoto světa“¹ snaží zahubit Boží děti anebo alespoň trápit ty, které nemůže zahubit, zmást je a zabránit jim v běhu, jak jim je uloženo², je jako nebeských hvězd a jako písku na mořském břehu³. Avšak já teď chci mluvit jenom o jedné z nich (i když se projevuje různými způsoby), kterou se snaží rozdělit evangelium samo v sobě a jednou částí vyvrátit druhou.

2. Vnitřní Království nebeské, které je zřízeno v srdci všech, kdo „činí pokání a věří evangeliu“⁴, není nic jiného než „spravedlnost a pokoj a radost v Duchu svatém“⁵. Každé dítě v Kristu ví, že ve chvíli, kdy uvěříme v Ježíše, jsme účastníky těchto darů. To však jsou teprve prvotiny jeho Ducha⁶, ještě to není žeň. Ač tato požehnání jsou nepochopitelně velká, věříme, že spatříme ještě větší. Věříme, že budeme milovat Hospodina, Boha svého, nejen jako nyní chabou, i když upřímnou láskou, nýbrž „z celého svého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly“⁷. Očekáváme moc „stále se radovat, v modlitbách neustávat“ a „za všech okolností děkovat,“ věduce, že „to je vůle Boží“ pro nás „v Kristu Ježíši“.⁸

3. Očekáváme, že budeme učiněni „dokonalí v lásce,“ v té lásce, která „zahání“ všechen trýznivý „strach“⁹ a všechnu žádost, kromě žádosti oslavit toho, jehož milujeme a milovat ho a sloužit mu stále víc. Toužíme po takové zkušenosti růstu ve známosti Boha a lásce k Bohu, našemu Spasiteli, který nás uschopní „chodit v světle, jako on je v světle“¹⁰. Věříme, že v nás bude „takové smýšlení, jako v Kristu Ježíši“¹¹, že budeme milovat každého člověka tak, že budeme ochotni „život za něho položit“¹² a že touto láskou budeme osvobozeni od hněvu a pýchy a od každého nelaskavého sklonu. Očekáváme, že budeme očištěni od všech svých model, „od každé poskvrny těla i ducha“¹³, očištěni od „všech nečistot“¹⁴, vnitřních i vnějších, že budeme „čistí, tak jako on je čistý“¹⁵.

4. Důvěřujeme zaslíbení toho, který nemůže lhát, že jistě přijde doba, kdy každým slovem a skutkem budeme činit jeho požehnanou „vůli jako v nebi, tak i na zemi“¹⁶, kdy každé slovo bude „okořeněno solí“¹⁷ a „posluchačům přinese milost“¹⁸, kdy „ať jíme či pijeme či cokoli jiného děláme,“ vše bude „k slávě Boží“¹⁹, kdy všechna naše slova a činy

budou „ve jménu Pána Ježíše Krista a skrze něho budeme děkovat Bohu Otci“²⁰.

5. A Satanovou velkou úskočností je, aby zničil započaté Boží dílo v duši nebo alespoň zabránil, aby rostlo naším očekáváním onoho ještě většího díla. Proto teď chci za prvé ukázat několik různých způsobů, jak se o to snaží, a za druhé vysledovat, jak můžeme uhasit ohnivé střely toho Zlého²¹, jak můžeme postoupit výš tím, čím nám chtěl přivodit pád.

I. Způsoby, jak chce Satan zničit Boží dílo

1. Za prvé bych chtěl ukázat několik způsobů, jak se Satan snaží zničit započaté Boží dílo v duši nebo alespoň zabránit, aby rostlo naším očekáváním onoho ještě většího díla. Napřed se snaží utlumit naši radost v Pánu tím, že nám připomíná naši zkaženost, hříšnost a nehodnost a dodává, že ještě *musí* dojít k daleko větší změně než dosud, jinak nemůžeme spatřit Pána. Kdybychom věděli, že až do dne své smrti *musíme* zůstat takoví, jací jsme, vyvodili bychom z této nutnosti pravděpodobně určitou útěchu, byť by byla sebe chabější. Protože však víme, že v tomto stavu zůstat nemusíme, neboť jsme ujišťováni, že dojde k větší změně – a že v tomto životě nemůžeme spatřit Boha v jeho slávě, dokud není odstraněn všechn hřích – tento lstivý protivník často tlumí radost, kterou bychom jinak měli z toho, čeho už jsme dosáhli tím, že převráceně připomíná to, čeho jsme ještě nedosáhli, a poukazuje na absolutní nutnost toho dosáhnout. A tak se nemůžeme radovat z toho, co už máme, protože zbývá víc toho, co ještě nemáme. Nemůžeme správně vychutnávat dobrotu Boha, který pro nás učinil tak veliké věci, protože jsou ještě mnohem větší, které dosud neučinil. A čím hlouběji v nás Bůh působí přesvědčení o naší přítomné nesvatosti a čím palčivěji cítíme ve svém srdci touhu po úplné svatosti, kterou zaslíbil, tím více jsme v pokušení nevážit si Božích darů a kvůli tomu, co jsme ještě nepřijali, podceňovat to, co už jsme přijali.

2. Dokáže-li nás přivést tak daleko, dokáže-li utlumit naši radost, pak brzy napadne také náš pokoj. Bude nám našeptávat: „Jsi připraven setkat se s Bohem? Jeho oči jsou příliš čisté, nemohou se dívat na zlo²². Jak můžeš sám sobě lichoťit a namlouvat si, že na *tebe* pohledí se zalíbením? Bůh je svatý, ty nejsi svatý. Jaké spolužití světla s temnotou?“²³ Jak je možné, že bys *ty*, který jsi nečistý, byl přijatelný u Boha?

Vidíš cíl, cenu svého vznešeného povolání²⁴. Ale nevidíš, že je přílišně vzdálený? Jak se můžeš odvážit myslet, že všechny tvé hříchy už jsou smazány? Jak je to možné, dokud nejsi blíž Bohu, dokud mu nejsi více podobný? Takovým způsobem se bude snažit nejen otřást tvým pokojem, ale také ti odebrat jeho základy, nepozorovaně tě přivést zpět k bodu, odkud jsi vyšel, abys hledal ospravedlnění ze skutků nebo svou vlastní spravedlností, abys *sobě* učinil něco základem svého přijetí nebo přinejmenším jeho nezbytným předpokladem.

3. I když se budeme držet toho, že „nikdo nemůže položit jiný základ než ten, který už je položen, a to je Ježíš Kristus“²⁵ a že jsem ospravedlněn „zadarmo jeho milostí vykoupením v Kristu Ježíši“²⁶, přesto ten Zlý nepřestane naléhat: „Ale »strom se pozná po ovoci“²⁷. A neseš ovoce spravedlnosti? Máš »smýšlení, jako je v Kristu Ježíši“²⁸? Jsi »mrtev hříchu a živ“²⁹ spravedlností? Jsi připodobněn Kristově smrti a znáš moc jeho vzkříšení?“ A když potom porovnáme sporé ovoce, jež cítíme ve své duši, s plností zaslíbení, máme dospět k závěru: „Jistě Bůh neřekl, že mi jsou odpuštěny hříchy! Jistě jsem nepřijal odpuštění svých hříchů. Jaký mám podíl mezi těmi, kdo jsou posvěceni?“

4. Zejména v době nemoci a bolesti ti bude vnucovat se vši silou: „Což to není jeho slovo, které nemůže lhát: »Bez svatosti nikdo nespatří Pána“³⁰? Ty však nejsi svatý. To dobře víš, víš, že svatost je celý obraz Boží. A jak to vše je daleko a mimo tvé zorné pole? Jak je to nedostupné!³¹ Proto je všechno tvé usilování marné. To vše jsi trpěl zbytečně. Nadarmo jsi se namáhal.³² Ještě jsi ve svých hříších³³ a musíš proto nakonec zahynout.“ A tak, pokud tvé oko není neustále upřeno k tomu, který vzal na sebe všechny tvé hříchy, uvede tě znovu do „strachu před smrtí,“ jímž jsi byl dlouho „držen v otroctví“³⁴ a tak oslabí, ne-li cele zničí tvůj pokoj a tvou radost v Pánu.

5. Avšak jeho mistrovský kus prohnání teprve přijde. Nespokojí se tím, že zasáhl tvůj pokoj a tvou radost, a požene své snahy ještě dál: namíří svůj útok také proti tvé spravedlnosti. Bude se snažit otřást, a kdyby to bylo možné, zničit svatost, kterou už jsi přijal, když očekáváš přijmout víc, celý obraz Boží.

6. Způsob, jakým se o to pokouší, zčásti vyplývá z toho, co už bylo řečeno. Tím, že napřed napadne naši radost v Pánu, napadne také naši svatost. Vždyť radost z Ducha svatého³⁵ je vzácným prostředkem k podpoře každé svaté pohnutky, Božím vyvoleným nástrojem, kte-

rým do velké míry pokračuje ve svém díle v duši věřícího. A to je značná pomoc nejen pro vnitřní, ale i pro vnější svatost. Posiluje naše ruce, abychom pokračovali v činné víře a usilovné lásce³⁶, statečně „bojovali dobrý boj víry“ a „dosáhli věčného života“³⁷. Bůh ji zvláštním způsobem určil, aby tvořila protiváhu proti vnitřním a vnějším utpením, aby „posilovala zemdlené ruce a klesající kolena“³⁸. Proto cokoli tlumí naši radost v Pánu, to úměrně překáží naší svatosti. A tak když Satan otřásá naší radostí, maří také naši svatost.

7. Stejný výsledek se ukáže, když může nějakým způsobem zničit náš pokoj nebo jím otřást. Boží pokoj je totiž dalším vzácným prostředkem, jak v nás posílit Boží obraz. Sotva existuje větší pomoc k dosažení svatosti než stálá mírnost ducha, klid mysli zaměřené na Boha, tiché spočinutí v Ježíšově krvi. A bez toho je sotva možné růst v milosti a živém poznání našeho Pána Ježíše Krista³⁹. Neboť každá bázeň (kromě citlivé dětské bázně) činí duši chladnou a necitlivou. Podvazuje všechny zdroje duchovního života a zastavuje každý pohyb srdce směrem k Bohu. A pochybnosti takřkajíc poskvňují duši, takže pevně uvízne v hlubokém blátě. Proto je náš růst ve svatosti zastaven do té míry, do jaké se nás zmocní strach a pochybnosti.

8. Ve stejném okamžiku, kdy se náš chytrý protivník snaží pochybnostmi a obavami učinit z našeho přesvědčení o nutnosti dokonalé lásky příležitost k otřesení našeho pokoje, snaží se oslabit, ne-li zničit naši víru. Pokoj a víra jsou nerozlučně spojeny, takže spolu stojí nebo padají. Dokud máme víru, máme pokoj. Naše srdce je pevné, dokud věří v Pána. Když však svou víru, svou dětskou důvěru v milujícího Boha opustíme, náš pokoj končí, základ, na němž stojí, jediný základ svatosti a pokoje, je podkopán. Proto cokoli zasáhne víru, zasáhne kořen veškeré svatosti. Neboť bez této víry, bez trvalého vědomí, že si mne Kristus zamiloval a vydal sebe samého za mne⁴⁰, bez neustálé jistoty, že Bůh je pro Krista milostiv mně hříšnému, je nemožné, abych miloval Boha. „My milujeme Boha, protože Bůh napřed miloval nás,“⁴¹ a to podle síly a pevné jistoty, že nás miluje a přijal nás ve svém Synu. A když Boha nemilujeme, není možné, abychom milovali bližního jako sebe, a v důsledku toho nemáme správný vztah ani k Bohu ani k člověku. Z toho jasně vyplývá, že cokoli oslabuje naši víru, musí ve stejné míře oslabovat také naši svatost. A to je nejen nejúčinnější, ale také nejkratší způsob, jak zničit veškerou svatost,

neboť nepostihuje jen některý křesťanský postoj, některý jednotlivý dar nebo jednotlivé ovoce Ducha, nýbrž pokud uspěje, ničí celé Boží dílo i s kořeny.

9. Není proto divu, že vládce temnosti tohoto světa zde nasazuje veškerou svou sílu. Víme to ze zkušenosti. Je snazší si představit nevýslovnou prudkost, se kterou toto pokušení postihuje ty, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti⁴², než je vyjádřit slovy. Když na jedné straně vidí v silném a jasném světle propastnou špatnost svého vlastního srdce a na druhé straně neposkvřenou svatost, ke které jsme povoláni v Kristu Ježíši, na jedné straně hloubku vlastní zkaženosti, svého naprostého odcizení od Boha a na druhé straně Boží slávu, obraz Svätého, ve který mají být obnoveni, pak často ztrácejí odvalu a skoro by zvolali: „U Boha je to nemožné“⁴³. Jsou ochotni se vzdát víry a naděje a odvrhnout právě tu důvěru, kterou mají to všechno přemoci v Kristu, který jim dává sílu⁴⁴, aby, když splní Boží vůli, „dosáhli toho, co bylo zaslíbeno“⁴⁵.

10. A když „své počáteční předsevzetí zachovají pevné až do konce“⁴⁶, nepochybně přijmou Boží zaslíbení pronikající časem a věčností. Zde však je další past, nastražená u našich nohou. Zatímco vážně prahne me po této části zaslíbení, které se má naplnit zde, po „svobodě a slávě dětí Božích“⁴⁷, může se stát, že nevědomky budeme odlákáni od pohledu na slávu, která má být zjevena potom. Naše oko může být nepozorovaně odvráceno od „vavřínu spravedlnosti,“ který slíbil dát „v onen den Pán, ten spravedlivý soudce, všem, kdo s láskou vyhlížejí jeho příchod“⁴⁸ a náš pohled může být odveden od dědictví nehybnoucího, které je připraveno pro nás v nebesích⁴⁹. I to by byla ztráta pro duši a překážka svatosti. Neboť chodit neustále s pohledem upřeným k cíli je nutnou pomocí při běhu, jak je nám uloženo⁵⁰. Byla to „upřená mysl k budoucí odplatě,“ která kdysi povzbudila Mojžíše „raději snášet příkoří s Božím lidem, než na čas žít příjemně v hříchu, a Kristovo pohanění pokládal za větší bohatství než všechny poklady Egypta“⁵¹. O větším než byl on je dokonce výslovně řečeno, že „místo radosti,“ která se mu nabízela, podstoupil kříž, „nedbaje na potupu,“ až „usedl po pravici Božího trůnu“⁵². Z toho snadno usoudíme, jak velice potřebujeme pohled na radost, která se nám nabízí, abychom unesli jakýkoli kříž, který na nás klade Boží moudrost, a svatostí směřovali k slávě.

11. Když se však snažíme toho dosáhnout, stejně jako nádherné svobody, která na to připravuje, budeme možná v nebezpečí, že upadneme do jiné ďáblovy léčky, do níž chce lapit Boží děti. Může se stát, že si příliš budeme „dělat starosti o zítřek“⁵³ a budeme zanedbávat polepšit se dnes. Budeme očekávat „dokonalou lásku,“ aniž bychom používali tu, která je „vylita do našich srdcí“⁵⁴. Bylo nemálo případů těch, kdo tím velice utrpěli. Byli tak zaujati tím, co měli přijmout později, že naprosto zanedbávali to, co už přijali. V očekávání, že přijmou dalších pět hřiven, ukryli svou jednu hřivnu do země⁵⁵. Přinejmenším ji nerozmnožili tak, jak to mohli udělat k Boží slávě a ku prospěchu své duše.

12. Tak se pokouší chytrý protivník Boží a lidí zmařit Boží plán tím, že rozděluje evangelium a staví jednu část proti druhé tak, že Boží počáteční dílo v duši je zničeno očekáváním jeho dokonalého díla. Viděli jsme několik způsobů, jakými se o to pokouší, když takříkajíc usekává zdroje svatosti. Ale dělá to také bezprostředněji tím, že z této blahoslavené naděje činí příležitost k nesvatým sklonům.

13. Neboť vždy, když naše srdce prahne po velkých a vzácných zaslíbeních, když dychtíme po Boží plnosti jako laň po bystré vodě⁵⁶, když naše duše volá ve vroucí touze: „Proč tak dlouho nepřijíždí jeho vůz“⁵⁷, Satan nevynechá žádnou příležitost, aby nás svedl k reptání proti Bohu. Použije všechnu svou chytrost a všechnu svou sílu, abychom v nestřežené chvíli byli ovlivněni a stěžovali si na Pána, že se svým příchodem otálí. Bude se přinejmenším snažit vyvolat určitý stupeň nevole a netrpělivosti, možná také žárlivosti na ty, o nichž věříme, že už získali cenu našeho nebeského povolání⁵⁸. On dobře ví, že když dáme prostor být i jen jednomu z těchto sklonů, narušujeme tak celou stavbu, kterou chceme budovat. Když *takto* usilujeme o dokonalou svatost, stáváme se méně svatými než jsme byli předtím. Ano, existuje velké nebezpečí, že naše konce budou horší než začátky⁵⁹ jako u těch, o nichž apoštol říká tato hrozná slova: „Bylo by pro ně lépe, kdyby vůbec nebyli poznali cestu spravedlnosti, než aby se po jejím poznání odvrátili od svatého přikázání, které jim bylo svěřeno.“⁶⁰

14. A odtud si pak Satan slibuje další úspěch. Chce dát dobré cestě špatnou pověst. Ví, jak málo lidí je schopno rozlišovat (a příliš mnozí k tomu ani nejsou ochotni) mezi příležitostným zneužitím určité nauky a jejím vlastním záměrem. Proto bude vzhledem k nauce o křes-

ťanské dokonalosti neustále obojí směřovat, aby v mysli neobežetných lidí vyvolal předsudky proti slavným Božím zaslíbením. A jak často, v kolika případech – skoro bych řekl napořád – přitom uspěl! Vždyť kdo, když se setká s některým příležitostným nezdravým výstřelkem tohoto učení, nedojde hned k závěru: „Takový je jeho pravý záměr?“ Nezvola hned ochotně: „Hleďte, to je ovoce (přirozené, nutné ovoce) takového učení!“ Ne. Je to ovoce, které se může příležitostně objevit při zneužívání velké a vzácné pravdy. Ale zneužití této nebo kterékoli jiné biblické nauky v žádném případě neruší její použití. Nevěra člověka, který převrací správnou cestu, „nemůže zrušit Boží smlouvu“⁶¹. Ne, ať se ukáže, že Bůh je pravdivý, ale každý člověk je lhář⁶². Slovo Páně platí. „Ten, kdo nám dal zaslíbení,“ je věrný⁶³; „on to také učiní“⁶⁴. Nedejme se „odtrhnout od naděje evangelia“⁶⁵. Spíše dbejme na to – a to je druhý bod, kterým se chceme zabývat –, jak bychom mohli uhasit ohnivé střely toho Zlého⁶⁶, jak můžeme stoupat stále výš prostřednictvím toho, čím nám chtěl přivodit pád.

II. Jak uhasit ohnivé střely toho Zlého?

1. Za prvé se Satan snaží tlumit tvou radost v Pánu tím, že poukazuje na tvou hříšnost a dodává, že bez úplné, všeobsáhlé „svatosti nikdo nespatří Pána“⁶⁷. Ty můžeš tento šíp hodit zpět na jeho hlavu, neboť čím více z Boží milosti cítíš svou vlastní hříšnost, tím více se raduješ v důvěřující naději, že to vše bude odňato. Zatímco se držíš této naděje, povede každý zlý sklon, který pocítíš, ač jej ze srdce nenávidíš, ne k umenšení tvé pokorné radosti, nýbrž k jejímu růstu. To vše, můžeš říci, zanikne od přítomnosti Páně. „Tak jako vosk před žářem ohně,“⁶⁸ tak toto roztaje před jeho tváří. Proto čím větší je tato změna, která ještě má být uskutečněna v tvé duši, tím více můžeš jásat a radovat se v Bohu, který je tvá spása⁶⁹, který s tebou učinil velké věci⁷⁰ a učiní ještě mnohem větší.

2. Za druhé, čím prudčeji napadá tvůj pokoj našeptáváním „Bůh je svatý, ty svatý nejsi. Jsi nesmírně daleko od svatosti, bez níž nespattíš Pána“⁷¹. Jak můžeš být v Boží přízni? Jak si můžeš namlouvat, že jsi ospravedlněn⁷², tím více se drž toho, že „ne pro spravedlivé skutky, které já jsem konal“⁷² jsem „nalezen v něm“⁷³. Jsem „vzácným učiněn v tom nejmilejším“⁷⁴, nemám „vlastní spravedlnost“ (jako důvod našeho úplného nebo částečného ospravedlnění před Bohem), nýbrž tu,

„která je z víry v Krista, spravedlnost z Boha založenou na víře“⁷⁵. Přivaž si toto slovo na hrdlo, napiš je na tabulku svého srdce⁷⁶, nos je jako znamení na ruce a jako pásek na čele⁷⁷: jsem „ospravedlněn zadarmo jeho milostí vykoupením v Kristu Ježíši“⁷⁸. Stále více si ceň a važ drahocenné pravdy: „Milostí jste spaseni skrze víru“⁷⁹. Obdivuj stále více svobodnou milost Boha, který „tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný“⁸⁰. Tak má vědomí tvé prožívané hříšnosti na jedné straně a vědomí očekávané svatosti na druhé straně přispět k tomu, aby ti byl dán pokoj a plynul jako řeka⁸¹. Tento pokoj pak poplyne jako klidný proud, vzdor všem horám bezbožnosti, které se stanou rovinnou v den, kdy přijde Pán a cele se ujme tvého srdce⁸². Nemoc ani bolest či blížká smrt už nevyvolají pochybnosti ani strach. Víš, že u Boha je den, hodina, okamžik jako tisíc let⁸³. Jemu nelze předpisovat čas, kdy by měl udělat to, co v tvé duši zbývá vykonat. Boží čas je vždy nejlepší čas. Proto se „netrap žádnou starostí, ale v modlitbě mu předkládej své žádosti“ a to bez pochybností a strachu, ale s děkováním⁸⁴, neboť jsi byl předem ujištěn, že ti neodepře nic, co je dobré.

3. Za třetí, čím více jsi v pokušení odložit svůj štít, odhodit svou víru, svou důvěru v jeho lásku, tím více si dej pozor, aby ses pevně držel toho, co máš⁸⁵. Snaž se tím víc, abys „rozněcoval oheň Božího daru, kterého se ti dostalo“⁸⁶. Nikdy se nepusť slova: Mám „u Otce přímluvce, Ježíše Krista spravedlivého“⁸⁷ a „život, který zde žiji, žiji ve víře v Syna Božího, který si mne zamiloval a vydal sebe samého za mne“⁸⁸. To buď tvou slávou a korunou tvé radosti. A dej si pozor, aby nikdo nevzal tvou korunu. Drž se slova: „Já vím, že můj Vykupitel je živ a jako poslední se postaví nad prachem.“⁸⁹ A nyní mám „vykoupení v jeho krvi a odpuštění hříchů“⁹⁰. Proto, naplněn veškerou radostí a pokojem u víře⁹¹ pokračuj v pokoji a radosti víry k obnově tvé celé duše podle obrazu svého Stvořitele⁹². Mezitím volej neustále k Bohu, abys uviděl cenu svého povolání, ne jak ji líčí Satan, totiž hrozným, strašným způsobem, nýbrž v její původní, přirozené kráse, ne jako něco, co *musí* být, jinak půjdeš do pekla, nýbrž co *může* být, aby tě to vedlo do nebe. Hleď na ni jako na *nejžádnostivější* dar, který je v každém projevu bohaté Boží milosti. Uvidíš-li ji ve světle této pravdy, budeš po ní hladovět stále víc. Tvá celá duše bude žíznit po Bohu a po této slavné podobě s jeho obrazem. Když pak dostaneš dobrou naději na tuto podobu a silnou útěchu prostřednictvím milosti, nebudeš už

unavený nebo vyčerpaný na duchu, ale půjdeš kupředu, až dosáhneš cíle.

4. Ve stejné síle víry kráčeš kupředu k slávě. To je to, co neustále vyhlížíme. Bůh od počátku spojil odpuštění, svatost a nebe. A proč by je člověk měl oddělovat? Sřezte se toho! Nedopouštějte, aby jeden článek zlatého řetězce byl zlomen.⁹³ Bůh mi pro Krista odpustil. Teď mě obnovuje podle svého obrazu⁹⁴. Brzy dá, že se s ním setkám a postaví mě před svou tvář. Já, kterého ospravedlnil prolitím krve svého Syna⁹⁵, zcela posvěcen jeho Duchem, mám záhy vstoupit do „nového Jeruzaléma, města živého Boha“. Ještě chvílku a stanu před „slavnostním shromážděním církve prvorozených, před Bohem, soudcem všech, a před Ježíšem, prostředníkem nové smlouvy“⁹⁶. Už brzy tyto stíny ustoupí a pro mne nastane den věčnosti! Už brzy budu pít z řeky živé vody, „která vyvěrá u trůnu Božího a Beránkova. Jeho služebníci mu budou sloužit, budou hledět na jeho tvář a na čele ponevou jeho jméno. Noci tam již nebude a nebudou potřebovat světlo lampy ani světlo slunce, neboť Pán Bůh bude jejich světlem a budou s ním kralovat na věky věků“⁹⁷

5. A když tak „zakusíš dobré slovo a moc budoucího věku“⁹⁸, nebudeš proti Bohu reptat, že ještě „nejsi připraven k účasti na dědictví svatých v světle“⁹⁹. Místo aby sis stěžoval, že ještě nejsi cele vysvobozen, budeš Boha chválit, že už tě tak dalece vysvobodil. Budeš vyvyšovat Boha za to, co už učinil a vezmeš to jako závdavek toho, co ještě učiní. Nebudeš se na něho zlobit, že ještě nejsi zcela obnoven, ale budeš mu žehnat, protože jednou budeš a protože „nyní je ti spása“ z všelikého hříchu „blíže, než byla tenkrát, když jsi“ kdysi „uvěřil“¹⁰⁰. Místo, aby ses nesmyslně trápil, že tvůj čas ještě plně nenastal, budeš jej klidně a tiše očekávat u vědomí, že „přijde a neopozdí se“¹⁰¹. Břemeno hříchu, který ještě v tobě zůstává, proto poneseš radostněji než dosud, protože nezůstane navždy. Ještě maličko a bude pryč. Jen „očkávej na Hospodina, posilň se, a on posilní srdce tvého; protož očkávej na Hospodina“¹⁰².

6. A uvidíš-li někoho, kdo už se zdá být účastníkem naděje a je „dokonalý v lásce“¹⁰³ (pokud to člověk může posoudit, neboť jedině Bůh zkoumá srdce), pak mu nezáviď Boží milost, která na něm spočívá. Nechtě to potěší a povzbudí tvé srdce. Vvyšuj Boha za ně. „Dochází-li slávy jeden úd,“ nemají se „všechny radovat s ním“¹⁰⁴? Místo žárli-

vosti a podezřívání chval Boha už za tuto útěchu. Raduj se, že máš čerstvý důkaz věrnosti Boha, který naplňuje všechna svá zaslíbení. A vyburcuj se, aby ses tím více „zmocnil toho, k čemu se i tebe zmocnil Kristus Ježíš“¹⁰⁵.

7. Proto vykupuj čas¹⁰⁶. Využívej přítomný okamžik. Chop se každé příležitosti, abys rostl v milosti nebo činil dobře. Nechť myšlenka, že zítra dostaneš více milosti, tě dnes nečiní lhostejným. Teď máš jednu hřívnou. Očekáváš-li pět dalších, pak tím spíše využij tu, kterou máš. A čím víc jich toužíš přijmout potom, tím více pracuj pro Boha nyní. Jeho milost je dostatečná pro tento den. Bůh nyní vylévá své požehnání na tebe. Nyní prokaž, že jsi věrným správcem přítomné Boží milosti. Ať bude zítra cokoli, věnuj dnes veškerou svou pílí tomu, abys „ke své víře připojil odvahu, zdrženlivost, trpělivost, bratrskou náklonnost a Boží bázeň,“ dokud nedostaneš čistou a dokonalou lásku. Nechť jsou „tyto vlastnosti“ nyní „v tobě a rozhojňují se. Nebuď nyní netečný a neužitečný. Tak se otevře „přístup do věčného království našeho Pána Ježíše Krista“¹⁰⁷.

8. Nakonec, i když jsi v minulosti zavrhoval tuto požehnanou naději být svatý jako on je svatý, neodhazuj ji proto. Nezavrhuji ji, nýbrž ji uplatňuji. Uplatňuji ji k větší slávě Boží a k prospěchu své duše. V pevné víře, v pokojné tichosti ducha, v plné jistotě naděje a stálé radosti z toho, co učinil Bůh, „směřuj k dokonalosti“¹⁰⁸, rozmáhej se denně v poznání našeho Pána Ježíše Krista¹⁰⁹ a směřuj od síly k síle v odevzdanosti, trpělivosti, pokorné vděčnosti za to, co už jsi dostal a co ještě dostaneš. Vytrvej v běhu, jak ti je uloženo, „s pohledem upřeným na Ježíše“¹¹⁰, až v dokonalé lásce vejdeš do jeho slávy.

Poznámky

¹ 2K 4,4

² Viz Žd 12,1

³ Viz Gn 22,17

⁴ Srv. Mk 1,15

⁵ Ř 14,17 Kral.

⁶ Viz Ř 8,23

⁷ Mk 12,30

⁸ Srv. 1Te 5,16–18

⁹ Srv. 1J 4,18

¹⁰ Srv. 1J 1,7

¹¹ Srv. Fp 2,5

¹² Srv. J 13,37

¹³ 2K 7,1

¹⁴ Srv. Ez 36,25.29

¹⁵ Srv. 1J 3,3

¹⁶ Mt 6,10

¹⁷ Ko 4,6

¹⁸ Srv. Ef 4,29

- 19 Srv. *1K 10,31*
20 Srv. *Ko 3,17*
21 Viz *Ef 6,16*
22 Viz *Abk 1,13*
23 Viz *2K 6,14*
24 Viz *Fp 3,14*
25 *1K 3,11*
26 *Ř 3,24*
27 *Mt 12,33*
28 Srv. *Fp 2,5*
29 Srv. *Ř 6,11*
30 Srv. *Žd 12,14*
31 Viz *Ž 139,6*
32 Viz *Iz 49,4*
33 Viz *1K 15,17*
34 Srv. *Žd 2,15*
35 Viz *Ř 14,17*
36 Viz *1Te 1,3*
37 Srv. *1Tm 6,12*
38 Srv. *Žd 12,12*
39 Viz *2Pt 3,18*
40 Viz *Ga 2,20*
41 *1J 4,19*
42 Viz *Mt 5,6*
43 Srv. *Mt 19,26*
44 Viz *Fp 4,13*
45 *Žd 10,36*
46 Srv. *Žd 3,14*
47 Srv. *Ř 8,21*
48 Srv. *2Tm 4,8*
49 Viz *1Pt 1,4*
50 Viz *Žd 12,1*
51 *Žd 11,25n*
52 Srv. *Žd 12,2*
53 Srv. *Mt 6,34*
54 *Ř 5,5*
55 Viz *Mt 25,14–30*
56 Viz *Ž 42,1*
57 *Sd 5,28*
58 Viz *Fp 3,14*
59 Viz *Mt 12,45*
60 *2Pt 2,21*
61 Srv. *Ga 3,17* Nová smlouva
62 Viz *Ř 3,4*
63 *Žd 10,23*
64 *1Te 5,24*
65 *Ko 1,23*
66 Viz *Ef 6,16*
67 Srv. *Žd 12,14*
68 *Ž 68,3*
69 Viz *Abk 3,18*
70 Viz *L 1,49*
71 Viz *Žd 12,14*
72 Srv. *Tt 3,5*
73 *Fp 3,9*
74 Srv. *Ef 1,6* Kral.
75 Srv. *Fp 3,9*
76 Viz *Př 3,3*
77 Viz *Ex 13,16*
78 Srv. *Ř 3,24*
79 *Ef 2,8*
80 *J 3,16*
81 Viz *Iz 48,18*
82 Narážka na *Iz 40,3n* a *L 3,5n*
83 Viz *Ž 90,4*
84 Srv. *Fp 4,6*
85 Viz *Zj 2,2–5; 3,11*
86 *2Tm 1,6*
87 *1J 2,1*
88 *Ga 2,20*

- ⁸⁹ Jb 19,25
- ⁹⁰ Srv. *Ko* 1,14
- ⁹¹ Viz *Ř* 15,13
- ⁹² Viz *Ko* 3,10
- ⁹³ Obraz zlatého řetězu, který spojuje nebe a zemi, se objevuje prvně u Homéra (*Ílias VIII, 19*) a vyskytuje se v anglické literatuře často.
- ⁹⁴ Viz *Ko* 3,10
- ⁹⁵ Viz *Ř* 5,9
- ⁹⁶ Srv. *Žd* 12,22–24
- ⁹⁷ Srv. *Zj* 22,1–5
- ⁹⁸ Srv. *Žd* 6,5
- ⁹⁹ Srv. *Ko* 1,12
- ¹⁰⁰ Srv. *Ř* 13,11
- ¹⁰¹ Srv. *Žd* 10,37
- ¹⁰² *Ž* 27,14 Kral.
- ¹⁰³ *IJ* 4,18 Kral.
- ¹⁰⁴ Srv. *1K* 12,26
- ¹⁰⁵ Srv. *Fp* 3,12 Nová smlouva
- ¹⁰⁶ Viz *Ef* 5,16 Kral.
- ¹⁰⁷ Srv. *2Pt* 1,5–8.11
- ¹⁰⁸ Srv. *Žd* 6,1 Kral.
- ¹⁰⁹ Viz *2Pt* 3,18
- ¹¹⁰ *Žd* 12,1

43. Biblická cesta spasení

Jste spaseni skrze víru.

Efezským 2,8

1. Nic nemůže být obtížnější, složitější a těžší k pochopení než náboženství, jak se často popisovalo. To neplatí jen o náboženstvích pohanů, i těch nejmoudřejších mezi nimi, nýbrž i o náboženství těch, kdo jsou v určitém smyslu křesťané, dokonce o mužích se zvučným jménem v křesťanském světě, o mužích, kteří byli očividně jeho sloupy¹. A přece, jak snadno pochopitelné, prosté a jednoduché je pravé náboženství Ježíše Krista, když se snažíme brát je v jeho původní formě jak je popsáno v Božím slově! Moudrý Stvořitel a Vládce světa je přesně přizpůsobil chabému chápání a omezeným schopnostem člověka v jeho současném stavu. To máme mít na mysli, hledíme-li k cíli, který nabízí, a k prostředkům, jak tohoto cíle dosáhnout. Jedním slovem: cílem je spasení, prostředkem, jak cíl dosáhnout, je víra.

2. Snadno pochopíme, že tato dvě nepatrná slova, víra a spasení, obsahují podstatu celé Bible, jádro celého Písma. Tím více bychom měli vynaložit největší možnou péči na odvrácení každého nedorozumění a vytvořit si o jednom i druhém správný a výstižný úsudek.

3. Proto se chceme se vši vážností ptát: I. Co je spasení? II. Co je víra, kterou jsme spaseni? III. Jak nás spasí?

I. Co je spasení?

1. Napřed se zeptejme: Co je *spasení*? Spasení, o kterém je zde řeč, není to, co se často označuje tímto pojmem: odchod do nebe, věčné blaho. Není to vstup duše do ráje, který náš Pán nazývá „Abrahamovým klínem“². Není to požehnání, které leží na oné straně smrti, nebo jak často říkáme, na onom světě. Přesné znění textu nás nenechává na pochybách: „*Jste spaseni*.“ Spasení není v nedohlednu, je přítomné, je to požehnání, které z Boží svobodné milosti máte nyní. Ta slova lze stejně dobře přeložit takto: „*Byli jste spaseni*.“ Spasení, o kterém je zde řeč, lze vztáhnout na celé Boží dílo, od prvního rozbřesku milosti v duši až po jeho dokonání v slávě.

2. Když to vše zvážíme v celém jeho rozsahu, pak zahrnuje vše, co v duši působí, to, čemu se běžně říká přirozené svědomí, což by se však mělo příhodněji nazývat „předběžná milost“: všechno přitahování

Otcovo³, touha po Bohu, která je tím větší, čím více se mu vydáme, všechno světlo, kterým Boží Syn „osvěcuje každého člověka přicházejícího na svět,“⁴ když každému člověku *oznamuje*, aby „zachovával právo, miloval milosrdenství a pokorně chodil se svým Bohem,“⁵ všechna *přesvědčení*, která jeho Duch čas od času působí v každém člověku – i když je pravda, že je většina lidí velice brzy potlačí a po nějaké době zapomenou nebo přinejmenším popře, že je kdy zastávali.

3. Teď se však budeme zabývat jen spasením, o němž mluví apoštol přímo, a které má dvě hlavní složky: ospravedlnění a posvěcení.

Ospravedlnění je jiným slovem pro odpuštění. Je to odpuštění všech našich hříchů a – co je v něm nutně zahrnuto – naše přijetí u Boha. Cena, za kterou toho bylo pro nás dosaženo (zpravidla se tomu říká „meritorní základ“⁶ našeho ospravedlnění), je Kristova krev a spravedlnost, nebo abychom to vyjádřili jasněji, vše, co Kristus pro nás učinil a vytrpěl, když „vydal sám sebe na smrt a byl počten mezi nevěrníky“⁷. Bezprostředními důsledky ospravedlnění jsou Boží pokoj, „pokoj, převyšující každé pomýšlení,“⁸ a „chlouba nadějí, že dosáhne slávy Boží“⁹ s „nevýslovnou, oslavenou radostí“¹⁰.

4. Ve stejnou dobu, kdy jsme ospravedlněni, ve stejném okamžiku začíná *posvěcení*. V tomto okamžiku jsme „znovuzrozeni“, „narozeni shůry“¹¹, „narozeni z Ducha“¹². Je to *skutečná* a *relativní* změna vztahů. Jsme vnitřně obnoveni Boží mocí. Cítíme, že „Boží láska je vylita do našich srdcí skrze Ducha svatého, který nám byl dán“¹³. Ta budí lásku ke všem lidem, zejména k Božím dětem, a vyhání lásku ke světu, lásku k rozkoši, pohodlí, poctám, penězům, dále pýchu, zlobu, svévoli a všechny ostatní zlé pohnutky, jedním slovem: proměňuje „přízemní, živočišné a ďábelské“¹⁴ smýšlení ve „smýšlení jako v Kristu Ježíši“¹⁵.

5. Jak snadno si ti, kdo prožili takovou změnu, pomyslí, že všechen hřích pomínil, že je zcela vykořeněn z jejich srdce a že už v něm nemá místo. Jak snadno dojdou k závěru: „*Nepocítuji* už hřích, proto žádný *nemám*. *Neožývá se*, proto *neexistuje*. *Neprojevuje se*, proto *není*.“

6. Nezdídka pak netrvá dlouho a tito lidé se zklamáním zjistí, že hřích byl pouze na čas potlačen, nikoli vyhlazen. Pokušení se vrátí, hřích ožije a ukáže, že byl předtím jenom utlumen, nikoli usmrcen. Cítí v sobě dva principy, které jsou vůči sobě v rozporu: „tělo, žádající proti

Duchu,“¹⁶ přirozenost, odporující Boží milosti. Nemohou popřít, že i když v sobě ještě cítí sílu věřit v Krista a milovat Boha, a ač „Boží Duch dosvědčuje jejich duchu, že jsou Boží děti,“¹⁷ cítí v sobě někdy pýchu nebo svévoli, někdy zlost nebo nevíru. Zjišťují, že jedno i druhé v jejich srdci *uvystává*, i když *nevítězí*. Možná na ně „udeří tvrdě, aby padli,“¹⁸ ale Hospodin je jejich pomocí.

7. Jak výstižně popsal Makarius před čtrnácti sty lety nynější zkušenost Božích dětí: „Nezkušené se domnívají, že když milost působí, hřích už neexistuje. Ti však, kdo jsou upřímní, nemohou popřít, že i my, kdo máme milost, můžeme být znovu pokoušeni. Často jsme našli několik případů mezi bratřími, kteří dosáhli tolik milosti, že mohli říci, že v sobě nemají žádný hřích. Avšak když se domnívali, že od něho jsou zcela oprostěni, zkaženost, která v nich číhala, se znovu ozvala a skoro by je byla zahubila.“¹⁹

8. Od chvíle našeho znovuzrození probíhá postupné posvěcování. Jsme zmocněni, abychom „mocí Ducha usmrcovali hříšné činy,“²⁰ činy naší zlé přirozenosti. A čím více jsme mrtvi pro hříchy, tím více jsme živi pro Boha. Kráčíme od milosti k milosti a usilujeme „zlého se chránit v každé podobě“²¹ a jsme „horliví v dobrých skutcích,“²² „dokud je čas, činíme dobře všem“²³. Žijeme bezúhonně podle všech Hospodinových příkazů²⁴, uctíváme ho v Duchu a v pravdě²⁵, bereme svůj kříž a odříkáme si každé potěšení, které nás nevede k Bohu.

9. Takovým způsobem očekáváme plné posvěcení, plné spasení od všech svých hříchů – od pýchy, svévole, zlosti, nevíry – nebo jak říká apoštol, „směřujeme k dokonalosti“²⁶. Avšak co je dokonalost? Toto slovo má různé významy; zde znamená dokonalou lásku, lásku, která vylučuje hřích, lásku, která naplňuje srdce a celou duši. Je to láska, která se „stále raduje, v modlitbách neustává a za všech okolností děkuje“²⁷.

II. Co je víra?

A jaká to je víra, kterou jsme spaseni? To je druhý bod, o kterém chceme uvažovat.

1. Apoštol definuje víru zcela všeobecně jako *elegchos pragmatón ou blepomenón* – *jistotu*, Boží *jistotu* a *přesvědčení* (slovo znamená obojí) o tom, „co nevidíme,“²⁸ co není viditelné, poznatelné zrakem nebo

jiným vnějším smyslem. Zahrnuje nadpřirozenou *jistotu* o Bohu a o Božích věcech, jakési duchovní *světlo*, zjevené duši, a nadpřirozené *vidění* nebo vnímání tohoto světa. Proto Písmo někdy mluví o tom, že Bůh dává světlo, jindy o tom, že dává schopnost je poznat. Tak praví Pavel: „Bůh, který řekl »ze tmy ať zazáří světlo«, osvětlil naše srdce, aby nám dal poznat světlo své slávy ve tváři Kristově.“²⁹ A na jiném místě mluví tentýž apoštol o „osvíceném vnitřním zraku“³⁰. Tímto dvojím působením Ducha svatého, který *otevřel* a *osvětlil* náš vnitřní zrak, vidíme věci, které přirozené „oko nevidělo a ucho neslyšelo“³¹. Hledíme na neviditelné věci Boží. Vidíme *duchovní svět*, který nás obklopuje a který naše přirozené schopnosti nevnímají jako by vůbec neexistoval. A vidíme *věčný svět*, pronikající clonou, která visí mezi časem a věčností. Pak už jej nezahalují mraky a temnota, neboť spatřujeme slávu, která má být zjevena³².

2. Chápeme-li to slovo v užším smyslu, pak víra není jen *jistotou* a *přesvědčením*, že „v Kristu Bůh usmířil svět se sebou,“³³ nýbrž že Kristus „si *mne* zamiloval a vydal sebe samého za *mne*“³⁴. Touto vírou (ať to nazveme její *podstatou* nebo spíše *vlastností*) přijímáme Krista³⁵ ve všech jeho úřadech jako svého Proroka, Kněze a Krále. Touto vírou „se nám stal moudrostí od Boha, spravedlností, posvěcením a vykoupením“³⁶.

3. „Ale je to víra jako ujištění nebo víra jako oddanost?“ Písmo žádné takové rozlišování nezná. Apoštol praví: „Je jedna víra a jedna naděje, k níž jsme byli povoláni,“ křesťanská víra, která zachraňuje, jako tu je „jeden Pán,“ v něhož věříme, a „jeden Bůh a Otec všech“³⁷. Tato víra zajisté také nutně zahrnuje *ujištění* (to je jen jiné slovo pro *jistotu*, je totiž těžko říci, jaký je rozdíl mezi oběma), že Kristus si zamiloval mne a vydal sebe samého za mne. „Kdo věří“ skutečnou živou vírou, „má to svědectví v sobě“³⁸. „Boží Duch dosvědčuje jeho duchu, že je Božím dítětem.“³⁹ „Protože je synem, poslal Bůh do jeho srdce Ducha svého Syna, Ducha volajícího Abba, Otče“⁴⁰ a dává mu ujištění, že jím skutečně je, a dětskou důvěru v něho. Všimněme si však, že podle povahy věcí přichází ujištění před důvěrou. Člověk totiž nemůže mít dětskou důvěru v Boha, dokud neví, že je Božím dítětem. Proto důvěra, jistota, spolehnutí, setrvání nebo jak by se to dalo nazvat, nejsou první, jak se někteří domnívají, nýbrž druhou částí nebo druhým aktem víry.

4. Touto vírou jsme spaseni, ospravedlněni a posvěceni, vezmeme-li toto slovo v jeho základním významu. Ale jak jsme ospravedlněni a posvěceni vírou? To je třetí částí našeho uvažování. To je hlavní problém a téma mimořádného významu, a proto nebude nepřiměřené, když mu věnujeme důkladnější a podrobnější zkoumání.

III. Jak jsem ospravedlněni a posvěceni vírou?

1. Především: Jak jsme ospravedlněni vírou? Jak tomu máme rozumět? Odpovídám: Víra je podmínkou, a to jedinou podmínkou ospravedlnění. Je *podmínkou*: Jenom ten je ospravedlněn, kdo věří; bez víry nikdo není ospravedlněn. Je *jedinou podmínkou*: Víra sama stačí k ospravedlnění; každý, kdo věří, je ospravedlněn, ať má nebo nemá cokoli navíc. Jinými slovy: Nikdo není ospravedlněn, dokud neuvěří; každý je ospravedlněn, když uvěří.

2. „Avšak nepřikazuje nám Bůh také, abychom *činili pokání*, dokonce »nesli ovoce hodné pokání«⁴¹ jako například že »přestaneme páchat zlo« a »učíme se činit dobro«⁴²? Není jedno i druhé natolik nutné, že dobře nemůžeme očekávat, že budeme ospravedlněni, když jedno nebo druhé vědomě zanedbáváme? Avšak je-li tomu tak, jak potom lze tvrdit, že víra je jedinou podmínkou ospravedlnění?“

Bůh nám nesporně přikazuje obojí: činit pokání a nést ovoce pokání. Pokud to vědomě zanedbáváme, nemůžeme dobře očekávat, že budeme ospravedlněni. Proto je obojí, pokání i ovoce pokání, v určitém smyslu pro ospravedlnění zapotřebí. Nejsou však zapotřebí ve *stejném smyslu* a ve *stejně míře* jako víra. Ne ve *stejně míře*, protože takové ovoce je nutné jenom za *určitých podmínek*, pokud totiž k tomu je čas a příležitost. Jinak může být člověk ospravedlněn bez nich jako lotr na kříži (smíme-li ho tak nazývat, neboť jeden autor⁴³ nedávno zjistil, že to vůbec nebyl lotr, nýbrž počestný a vážený člověk!). Bez víry však nemůže být ospravedlněn. To je nemožné. Není ospravedlněn, dokud neuvěří. Ale jakmile uvěří, s tímto ovocem nebo bez něj, ať více nebo méně činí pokání, je ospravedlněn. Ne ve *stejném smyslu*, neboť pokání a jeho ovoce jsou nutné jenom *nepřímo*, nutné jen vzhledem k víře. Víra však je pro ospravedlnění nutná *bezprostředně* a *přímo*. Tak je víra jedinou podmínkou, která je pro ospravedlnění *bezprostředně* a *přímo* nutná.

3. „Ale věříš, že jsme posvěceni vírou? Víme, že věříš, že jsme ospravedlněni vírou; ale nevěříš a neučíš, že jsme posvěceni skutky?“

Tak se to v těch dvaceti pěti letech neustále a s důrazem tvrdilo. Já jsem však vždy říkal opak a to všemožnými způsoby. Neustále jsem dosvědčoval, v soukromí i na veřejnosti, že jsme posvěceni vírou stejně jako jsme ospravedlněni vírou. Jedna tato velká pravda skvělým způsobem vysvětluje druhou. Stejně jako jsme ospravedlněni vírou, jsme také posvěceni vírou. Víra je podmínkou, jedinou podmínkou posvěcení, stejně jako je podmínkou ospravedlnění. Je podmínkou: Jenom ten je posvěcen, kdo věří; bez víry nikdo není posvěcen. Je jedinou podmínkou: Víra sama stačí k posvěcení. Každý, kdo věří, je posvěcen, ať má nebo nemá cokoli navíc. Jinými slovy, nikdo není posvěcen, dokud neuvěří. Každý je posvěcen, když uvěří.

4. „Neexistuje však pokání, které následuje po ospravedlnění, podobně jako existuje pokání, které předchází ospravedlnění? A nejsou všichni, kdo jsou ospravedlněni, zavázáni, aby byli »horliví v dobrých skutcích«⁴⁴? Nejsou tyto skutky dokonce tak nutné, že když je člověk vědomě zanedbává, vůbec nemůže očekávat, že by byl v plném slova smyslu posvěcen, to znamená byl »dokonalý v láce«⁴⁵? Může vůbec »růst v milosti«, v láskyplném »poznání našeho Pána Ježíše Krista«⁴⁶? Může zachovat milost, kterou mu Bůh projevil? Může pokračovat ve víře, kterou přijal, nebo v Boží přízni? Nepřipouštíš to všechno a neobhajuješ to neustále? Je-li tomu tak, jak potom lze tvrdit, že víra je jedinou podmínkou posvěcení?“

5. Všechno to připouštíme a neustále pokládáme za Boží pravdu. Připouštím, že existuje pokání, které následuje po ospravedlnění, jako existuje pokání před ním. Záleží na všech, kdo jsou ospravedlněni, aby byli horliví v dobrých skutcích. Ty jsou tak nutné, že když je někdo vědomě zanedbává, nemůže dobře očekávat, že bude kdy posvěcen. Nemůže růst v milosti, v obrazu Božím, ve smýšlení, jaké měl Kristus Ježíš⁴⁷. Nemůže zachovat milost, kterou přijal, nemůže setrvávat ve víře a v Boží přízni.

Co z toho musíme vyvodit? Že obojí, správně pochopené pokání a konání dobrých skutků, skutků zbožnosti a skutků milosrdenství (které tak jsou nazvány právem, protože pocházejí z víry), jsou v určitém smyslu pro posvěcení nutné.

6. Říkám správně pochopené pokání, neboť se nesmí zaměřovat s prvním pokáním. Pokání, které následuje po ospravedlnění, se velice liší od toho, jež mu předchází. Netýká se viny, pocitu zavržení, vědomí Božího hněvu. Nepřipouští nejmenší pochybnosti o Boží milosti a „strach, který působí muka“⁴⁸. Je to Duchem svatým působené usvědčování z hříchu, který „ještě zůstává“⁴⁹ v našem srdci, z *fronéma sarkos*, „myšlení těla“⁵⁰, které „ještě zůstává,“ jak učí naše církev⁵¹, „i ve znovuzrozených,“ i když už *nepanuje*, nemá nad nimi nadvládu. Je to přesvědčení, že máme sklon ke zlému, že naše srdce má sklon upadnout zpět, že naše tělo „směřuje proti Duchu Božímu“⁵². Někdy, nebudeme-li stále bdít a modlit se, bude směřovat k pýše, někdy ke zlobě, někdy k milování světa a pohodlí, milování poct a radovánek více než Boha. Toto pokání je vědomím toho, že naše srdce má sklon ke svévoli, bezbožnosti nebo modloslužbě, a více než to, k nevěře, kterou tisícovým způsobem a pod tisícerými záminkami více méně „odpadáme od živého Boha“⁵³.

7. S tímto vědomím, že v našem srdci *zůstává* hřích, je spojeno jasné povědomí toho, že hřích také zůstává v našem životě, že *lpí* na všech našich slovech a skutcích. I na nejlepších z nich teď poznáváme, že na jejich povaze, na jejich podstatě a způsobu *lpí* různé zlo, které neobstojí před spravedlivým soudem Božím, kdyby chtěl „mít na zřeteli nepravosti“⁵⁴. Tam, kde bychom to nejméně čekali, nacházíme poskvrnu pýchy nebo svévole, nevíry nebo modloslužby, takže se teď stydíme za svou nejlepší službu víc než kdysi za své nejhorší hříchy. Proto nutně cítíme, že jsou nemírně vzdáleny od jakékoli záslužnosti, daleko od schopnosti obstát ve světle Boží spravedlnosti a že bychom i za ně byli před Bohem odsouzeni, kdyby nebylo krve smlouvy⁵⁵.

8. Zkušenost ukazuje, že kromě tohoto vnitřního povědomí hříchu, který *zůstává* v našem srdci a *tkví* na všech našich slovech a činech, a také viny, která by nás proto musela trápit, kdybychom neustále nebyli omýváni krví smíření, je v tomto pokání obsaženo ještě něco: vnitřní jistota naší bezmocnosti, naší naprosté neschopnosti myslet jedinou dobrou myšlenku nebo projevit jedinou dobrou žádost, ba ještě více, říci jediné správné slovo nebo vykonat jediný dobrý čin, pokud to nepůsobí jeho svobodná všemohoucí milost, která nás předchází a potom v každém okamžiku provází.

9. „Ale jak vypadají dobré skutky, jejichž konání označuješ za nutné

k posvěcení?“ Za prvé to jsou všechny skutky zbožnosti: veřejná modlitba, rodinná modlitba a modlitba v komůrce, účast na večeři Páně, zkoumání Písem slyšením, čtením, rozvažováním a půst a zdrženlivost v takové míře, jak to naše tělesné zdraví dovolí.

10. Za druhé to jsou všechny skutky milosrdenství, ať se týkají těla nebo duše člověka: sytit hladové, odívat nahé, přijímat cizince, navštěvovat vězně nebo nemocné či různým způsobem zarmoucené; pilně vyučovat nevědomé, burcovat zavilé hříšníky, povzbuzovat vlašné, posilovat kolísavé, potěšovat malomyslné⁵⁶, pomáhat těm, na které přicházejí zkoušky⁵⁷, a jinými způsoby zachraňovat duše před zahynutím. To je pokání a to je „ovoce hodné pokání,“ které je nutné k úplnému posvěcení. To je cesta, kterou Bůh určil svým dětem, aby na ní očekávali úplné posvěcení.

11. Zde se ukazuje velice škodlivý vliv zdánlivě nevinného názoru, že věřící nemá žádný hřích, že kořeny a projevy hříchu jsou vymýceny ve chvíli, kdy je člověk ospravedlněn⁵⁸. Tím, že se tomuto pokání uzavírá, přímo blokuje cestu k posvěcení. Kdo věří, že v jeho životě a srdci už neexistuje hřích, ten nemá místo pro pokání. V důsledku toho nemá místo, aby se stal dokonalým v lásce⁵⁹, k němuž je pokání naprosto nevyhnutelné.

12. Z toho také můžeme poznat, že nehrozí žádné nebezpečí, když budeme očekávat plné spasení *tímto způsobem*. I kdybychom se mylili a takové požehnání není nebo nikdy nebude dosažitelné, pak přece nic neztratíme. Očekávání samo nás posiluje, abychom používali všechny hřivny, které nám Bůh dal, a abychom je všechny rozmnožovali a náš Pán „si vybral s úrokem, co mu patří“⁶⁰.

13. Ale vraťme se k tématu. I když je třeba připustit, že toto pokání a jeho ovoce jsou nutné k plnému spasení, nejsou nutné ve *stejném smyslu* a ve *stejně míře* jako víra. Ne ve *stejně míře*, neboť toto ovoce je nutné jen *podmínečně*, totiž když pro ně je čas a příležitost; jinak může být člověk posvěcen také bez nich. Ale bez víry nemůže být posvěcen. Stejně tak ať člověk sebevíc činí pokání nebo prokazuje sebevíc dobrých skutků, nic mu to nepomůže: není posvěcen, dokud neuvěří. Ne ve *stejném smyslu*, neboť toto pokání a toto ovoce jsou zapotřebí jen *nepřímo*, jsou zapotřebí, aby jeho víra vytrvala a rostla. Víra však je k posvěcení nutná *bezprostředně a přímo*. Tak zůstává víra

jedinou podmínkou, která je pro posvěcení *bezprostředně a přímo* nutná.

14. „Ale jaká to je víra, kterou jsme posvěceni, spaseni od hříchu a učinení dokonalými v lásce?“ Za prvé je to Boží přesvědčení a jistota, že to Bůh zaslíbil v Písmu svatém. Dokud o tom nejsme plně přesvědčeni, nedostaneme se ani o krok dál. Lze si představit, že k tomu, abychom o tom přesvědčili rozumného člověka, není zapotřebí nic než staré zaslíbení: „Hospodin obřeže tvé srdce i srdce tvého potomstva a budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým srdcem a celou svou duší“⁶¹. Jak jasně zde je vyložena dokonalost v lásce! Jak důrazně spasení od všelikého hříchu! Dokud totiž láska naplňuje celé tvé srdce, jaké v něm potom ještě zůstane místo pro hřích?

15. Za druhé to je Boží přesvědčení a jistota, že Bůh *dokáže* splnit, co zaslíbil. I když připustíme, že pro člověka je nemožné, aby čisté vzešlo z nečistého, aby očistil své srdce od všelikého hříchu a naplnil je všelikou svatostí, přece to nepůsobí žádné potíže v případě, kdy poznáme, že „u Boha je možné všechno“⁶². A jistě si nikdo nikdy nemyslel, že to je možné na základě nějaké moci, která je menší než moc Všemohoucího! Avšak, když promluví Bůh, stane se tak. Bůh řekl: „Buď světlo! A bylo světlo.“⁶³

16. Za třetí to je Boží přesvědčení a jistota, že to Bůh může a chce učinit *ted*. Proč ne? Není pro něho okamžik totéž jako tisíc let⁶⁴? Nepotřebuje více času, aby učinil, co chce učinit. Nemusí čekat, až lidé, které chce pocítit, toho budou *hodnějši* nebo budou *připravenějši*. Můžeme proto směle říci v každém okamžiku: „Nyní je čas příhodný, nyní je den spásy“⁶⁵. „Jestliže *dnes* uslyšíte jeho hlas, nezatvrzujte svá srdce“⁶⁶. „Všechno je připraveno, pojdte na svatbu!“⁶⁷

17. K této důvěře, že Bůh nás může a chce posvětit *nyní*, musí přistoupit ještě něco: Boží přesvědčení a jistota, že to také *učiní*. V tu hodinu se to stane: Bůh řekne k naší duši: „Podle tvé víry se ti staň!“⁶⁸ Pak je duše očištěna „od každé nepravosti“⁶⁹. Věřící okusí hluboký smysl oněch slavných slov: „Jestliže chodíme v světle, jako on je v světle, máme společenství mezi sebou a krev Ježíše, jeho Syna, nás očišťuje od každého hříchu.“⁷⁰

18. „Ale koná Bůh toto veliké dílo *postupně* nebo *naráz*?“ Možná, že u někoho je koná postupně; myslím to tak, že nedokážou jmenovat přesný okamžik, kdy hřích přestal existovat. Je však nadmíru žádou-

cí, je-li to Boží vůle, aby se tak stalo naráz, aby Bůh zničil hřích „dechem svých úst“⁷¹ během okamžiku, mrknutím oka⁷². Tak to většinou dělá. Je to prostá skutečnost, pro kterou je dostatek důkazů, aby každý nepředpojatý člověk byl přesvědčen. Proto *ty* je očekávej každým okamžikem! Vyhližej je výše popsanou cestou, ve všech dobrých skutcích; jsme přece „v Kristu Ježíši stvořeni k tomu, abychom je konali“⁷³. Nehrozí žádné nebezpečí: Nebudeš-li při tomto očekávání lepší, horší tím nebudeš. I kdybys byl zklamán ve svém očekávání, nic neztratíš. Ale nebudeš zklamán ve svém očekávání: přijde a neopozdí se⁷⁴. Očekávej každý den, každou hodinu, každý okamžik! Proč ne v této hodině, v tomto okamžiku? Jistě je můžeš očekávat *teď*, jsi-li přesvědčen, že přichází vírou. Na tomto znamení můžeš s jistotou poznat, zda je hledáš vírou nebo skutky. Jestli skutky, pak chceš *napřed* něco udělat *než* budeš posvěcen. Říkáš si, napřed musím *být* nebo *udělat* to či ono. V tomto případě Boží dar podnes hledáš skutky. Hledáš-li jej ve víře, pak jej můžeš očekávat *takový jaký jsi*, a očekáváš-li jej takový jaký jsi, pak jej očekávej *nyní*. Je důležité si všimnout, že mezi těmito třemi důrazy je nedělitelné spojení: Očekávej je *vírou*, očekávej je *takový jaký jsi*, očekávej je *nyní*! Popřít jeden z nich znamená popřít všechny. Připustit jeden znamená připustit všechny. Věříš, že jsme posvěceni vírou? Pak zůstaň u své zásady a očekávej toto požehnání právě takový jaký jsi, ani lepší, ani horší, jako ubohý hříšník, který stále ještě nemá nic, čím by zaplatil, který se stále ještě nemůže vykázat ničím, než tím, že „Kristus zemřel“⁷⁵. Očekáváš-li je takový jaký jsi, pak je očekávej *nyní*. Nedej se ničím zdržet. Proč také? Kristus je připraven, On je vším, co potřebuješ. Čeká na tebe! Stojí přede dveřmi!⁷⁶ Nechť tvá duše zhloubi volá:

Vejdi, vejdi, nebeský náš Hosti,
už se odtud nevzdaluj;
se mnou stoluj a tvůj hod
nechť láska je až na věčnost.⁷⁷

Poznámky

¹ Viz *Ga 2,9*

² *L 16,22*

³ Viz *J 6,44*

⁴ *J 1,9* Kral.

⁵ *Mi 6,8*

⁶ Ohlas na spor o „základ“ ospravedlnění mezi římskou církví, kalvinisty a anglikány. Tridentský koncil (1545–63) stanovil pět „základů“ ospravedlnění, z nichž „meritorní“ (záslužný) se vztahuje ke Kristu, kte-

- rý „má zásluhy o naše ospravedlnění... před Bohem Otcem“. Calvinisté označili toto zadostiučinění za „formální základ“ ospravedlnění vyvolených. Nauka o formálním základu vedla k nauce o predestinaci a neodolatelné milosti, kdežto nauka o „meritorním základu“ nikoli. Wesley, který se snažil přijímat dobré myšlenky obou stran, nakonec byl na straně „meritorního základu“.
- ⁷ *Iz 53,12*
⁸ *Fp 4,7*
⁹ *Srv. Ř 5,2*
¹⁰ *1Pt 1,8*
¹¹ *Srv. J 3,3*
¹² *Srv. J 3,6.8*
¹³ *Ř 5,5*
¹⁴ *Srv. Jk 3,15*
¹⁵ *Fp 2,5*
¹⁶ *Srv. Ga 5,17* Kral.
¹⁷ *Srv. Ř 8,16*
¹⁸ *Srv. Ž 118,13*
¹⁹ Pro Wesleyho byly *Macarian Homilies* natolik důležité, že v 22. svazku své Křesťanské knihovny z nich otiskl výběr (1749). K citovanému textu *srv. homilii IX*. Novodobé bádání se ovšem domnívá, že tato kázání nejsou od Makaria (žil kolem r. 400), nýbrž od neznámého egyptského autora ze 4. století.
- ²⁰ *Srv. Ř 8,13*
²¹ *Srv. 1Te 5,22*
²² *Srv. Tt 2,14*
²³ *Srv. Ga 6,10*
²⁴ *Viz L 1,6*
²⁵ *Viz J 4,23n*
²⁶ *Žd 6,1*
- ²⁷ *Srv. 1Te 5,16–18*
²⁸ *Žd 11,1*; Wesley zřejmě cituje z paměti, protože první dvě slova řeckého citátu přehodil.
²⁹ *2K 4,6*
³⁰ *Srv. Ef 1,18*
³¹ *1K 2,9*
³² *Viz Ř 8,18*
³³ *2K 5,19*
³⁴ *Ga 2,20*
³⁵ *Viz Ko 2,6*
³⁶ *1K 1,10*
³⁷ *Srv. Ef 4,4–6*
³⁸ *1K 5,10*
³⁹ *Srv. Ř 8,16*
⁴⁰ *Srv. Ga 4,6*
⁴¹ *Srv. Mt 3,8* Kral.
⁴² *Srv. Iz 1,16n*
⁴³ Tento dohad se nevztahuje na některého současníka Wesleyho, nýbrž na zmínku Josepha Flavia o zélótech ve *Válce židovské*. Možná, že Wesley převzal údaj z anglického překladu, který byl publikován v té době, a proto mluví o současníku.
- ⁴⁴ *Srv. Tt 2,14*
⁴⁵ *1J 4,18* Kral.; viz také *1J 2,5; 4,12*
⁴⁶ *Srv. 2Pt 3,18*
⁴⁷ *Viz Fp 2,5*
⁴⁸ *Srv. 1J 4,18*
⁴⁹ *Srv. J 9,41* Kral.
⁵⁰ *Ř 8,7* Nová smlouva
⁵¹ Rozuměj: církve anglikánská, *Články víry IX*.
⁵² *Srv. Ga 5,17*
⁵³ *Srv. Žd 3,12*
⁵⁴ *Srv. Ž 130,3*

- ⁵⁵ Viz *Ex 24,8*; *Žd 10,29*
- ⁵⁶ Viz *1Te 5,14*
- ⁵⁷ Viz *Žd 2,18*
- ⁵⁸ Tento názor např. zastával Philip Molther, který patřil ke společenství Ochránovských ve Fetter Lane v Londýně.
- ⁵⁹ Viz *1J 4,18* Kral.
- ⁶⁰ Srv. *Mt 25,27*
- ⁶¹ *Dt 30,6*
- ⁶² *Mt 19,26* aj.
- ⁶³ *Gn 1,3*
- ⁶⁴ Viz *2Pt 3,8*; *Ž 90,4*
- ⁶⁵ *2K 6,2*
- ⁶⁶ *Žd 4,7*
- ⁶⁷ *Mt 22,4*
- ⁶⁸ Srv. *Mt 9,29*
- ⁶⁹ *1J 1,9*
- ⁷⁰ *1J 1,7*
- ⁷¹ *Jb 15,30*
- ⁷² Viz *1K 15,52*
- ⁷³ Srv. *Ef 2,10*
- ⁷⁴ Viz *Žd 10,37*
- ⁷⁵ *Ř 5,6.8* aj.
- ⁷⁶ Viz *Zj 3,20*
- ⁷⁷ Wesley, *Hymns on God's Everlasting Love (II)*, London 1742.

44. Prvotní hřích

I viděl Hospodin, jak se na zemi rozmnožila zloviše člověka a že každý výtvor jeho mysli i srdce je v každé chvíli jen zlý. 1.Mojžíšova 6,5

1. Jak velice se tato slova liší od krásných obrazů lidské přirozenosti, jaké kreslili lidé ve všech dobách! V dílech mnohých antických spisovatelů je mnoho zářivých popisů lidské důstojnosti. Někteří líčí člověka tak, jako by měl všechnu ctnost a všechno štěstí ve své podstatě nebo přinejmenším pod svou mocí a jako by nebyl závislý na žádném jiném tvorů, nýbrž byl soběstačný, schopný žít z vlastního a byl málo menší než sám Bůh.

2. Tak mluvili nejen pohané, lidé, kteří byli ve svém myšlení vedeni něčím, co je o málo víc než chabé světlo rozumu. Také mnozí, kteří nesou Kristovo jméno a jimž je svěřeno Boží slovo, mluvili tak nádherně o povaze člověka, jako by byl naprosto nevinný a dokonalý. Líčení tohoto druhu jsou zvlášť hojná v tomto století a snad nikde ve světě tak jako v naší zemi.¹ Zde nemálo lidí velkými duševními schopnostmi a s rozsáhlým vzděláním použilo své velké schopnosti k tomu, aby ukázali „dobrou stránku lidské přirozenosti,“ jak tomu říkají. Je třeba připustit, že pokud jsou jejich popisy správné, pak je člověk stále ještě „málo menší andělů,“ nebo (jak lze přeložit tato slova přesněji) „málo menší Boha“².

3. Lze se divit, že většina lidí přijímala tato líčení s radostí? Vždyť kdo by se nedal snadno pohnout k tomu, aby o sobě smýšlel příznivě? Proto lidé téměř všude čtou spisovatele tohoto druhu, obdivují je a chválí. Získali si nesmírně mnoho stoupců, nejen lehkovážného, ale i učeného světa. Dnes téměř vyšlo z módy mluvit jinak, říkat něco hanlivého o lidské přirozenosti. Té se přisuzuje, kromě několika slabostí, velká míra nevinnosti, moudrosti a ctnosti.

4. Co však máme v tomto ohledu udělat se svou Biblií? Ta s tím nikdy nebude souhlasit. Tato líčení, jakkoli se líbí tělu a krvi, jsou s Biblií naprosto neslučitelná. Písmo učí, že „neposlušností jednoho člověka se mnozí stali hříšníci“³; že „v Adamovi všichni umírají“⁴, duchovně zemřeli, ztratili život a podobu Boží; že padlý, hříšný Adam „zplodil syna ke své podobě“⁵ a ani ho nemohl zplodit k něčemu jinému, neboť „kdo dokáže, aby čisté vzešlo z nečistého“⁶? V důsledku toho jsme *my*, stejně jako jiní lidé, od přirozenosti „mrtvi pro své viny a hříchy“⁷,

„bez naděje a bez Boha na světě“⁸. Proto každý člověk musí vyznat: „Zrodil jsem se v nepravosti, v hříchu mě počala matka“⁹, „není rozdílu: všichni zhřešili a jsou daleko od Boží slávy“¹⁰, od slavného obrazu Božího, k němuž byl člověk původně stvořen. Když „Hospodin s nebe popatřil na syny lidské“, viděl, že „všichni se odvrátili, napopřád neužiteční učinění jsou; není kdo by činil dobré“, není nikdo, kdo by skutečně hledal Boha.¹¹ To se shoduje s tím, co Duch svatý prohlásil ve výše citovaných slovech: „I viděl Hospodin,“ když popatřil z nebe, „jak se na zemi rozmnožila zlovůle člověka“, a to tak, že „každý výtvar jeho mysli i srdce je v každé chvíli jen zlý.“

Tak Bůh vidí člověka. Chci na to navázat a za prvé ukázat, jací byli lidé před potopou; za druhé chci zkoumat, zda ještě jsou takoví; a za třetí chci připojit několik závěrů.

I. Lidé před potopou

1. V rámci výkladu textu chci za prvé ukázat, jací byli lidé před potopou. Můžeme se plně spolehnout na toto líčení. Bůh to totiž viděl a jeho nelze klamat. Viděl, že se „na zemi rozmnožila zlovůle“. Ne toho nebo onoho člověka, ne několika lidí, nejen většiny, nýbrž *člověka jako takového*, lidí všeobecně. Slovo zahrnuje celý lidský rod, každého lidského jednotlivce. Není pro nás snadné spočítat, kolik jich bylo, říci, kolik tisíců nebo miliónů. Země tehdy ještě měla mnoho ze své dávné krásy a ze svého původního bohatství. Zemský povrch ještě nebyl rozervaný a rozvrásněný jako nyní, jaro a léto šly ruku v ruce. Je proto pravděpodobné, že země poskytovala výživu pro daleko více obyvatel než tomu je dnes. A ti se museli nesmírně rozmnožit, když lidé po sedm nebo osm století plodili syny a dcery. Avšak z toho nesmírného počtu *jenom* Noe „našel u Hospodina milost“¹². Jenom on (možná včetně části jeho rodiny) byl výjimkou z všeobecné zkaženosti, která brzy na to vedla k všeobecné záhubě spravedlivým Božím soudem. Všichni měli podíl na stejné vině a byli pod stejným odsouzením.

2. Hospodin „viděl každý výtvar jeho mysli i srdce,“ jeho duše, jeho vnitřního člověka, jeho ducha, příčiny všech vnitřních a vnějších pohybů. „Viděl každý výtvar jeho mysli.“ Neexistuje slovo rozsáhlejšího významu. Zahrnuje vše, co se odehrává v mysli, co v ní vzniká;

vše, co se děje v duši, každý sklon, pocit, každou vášně, žádost, náladu, každý úmysl, každou myšlenku. Musí proto zahrnovat také každé slovo a každý skutek, které přirozeně plynou z těchto zdrojů, a jsou buď dobré nebo zlé, podle toho, z kterého zdroje plynou.

3. A Hospodin „viděl,“ že to vše „je jen zlé“. Bylo to v rozporu s mravním řádem, v rozporu s Boží přirozeností, která zahrnuje vše dobré, v rozporu s Boží vůlí, věčným standardem dobra a zla, v rozporu s ryzím, svatým obrazem Božím, k němuž byl člověk původně stvořen a v němž se nacházel, když Bůh pohlédl na dílo svých rukou a viděl, že všechno je „velmi dobré“¹³, v rozporu se spravedlností, milosrdenstvím, pravdou a základními vazbami, které spojovaly každého člověka s jeho Stvořitelem a ostatními lidmi.

4. Ale nebylo tu dobro smíšené se zlem? Nebylo tu světlo smíchané s temnotou? Naprosto ne: „I viděl Hospodin, že každý výtvor jeho myslí je *jen* zlý.“ Nelze popřít, že mnohým z nich, možná všem, byly dány do srdce dobré pohnutky. Vždyť Boží Duch i tehdy usiloval o člověka¹⁴, aby případně činil pokání, zejména v období milosti, oněch sto dvaceti let, kdy byla stavěna archa. Přesto však „v jeho těle nepřebývalo dobro“¹⁵, jeho celá přirozenost byla naprosto zlá. Byla celá jednotná a nebyla smíšená s ničím, co bylo opačné.

5. Přesto můžeme položit otázku: „Nebylo toto zlo někdy přerušeno? Nevyskytly se světlé okamžiky, kdy se v srdci lidí objevilo něco dobrého?“ Naším úkolem není uvažovat o tom, co mohla Boží milost příležitostně konat v duši. Nehledě na to nemáme důvod věřit, že by toto zlo kdy bylo ustalo. Vždyť Hospodin, který viděl, že „výtvor jeho myslí i srdce je v každé chvíli *jen* zlý“, také viděl, že byl stále stejný, že byl zlý *neustále*, každý rok, každý den, každou hodinu, každý okamžik. Člověk se nikdy neuchýlil k dobrému.

II. Lidé po potopě

To je autentická zpráva o celém lidstvu, kterou ten, který ví, co je v člověku, který vidí do nitra i srdce člověka¹⁶, zanechal pro naše poučení. Takoví byli všichni lidé, než Bůh uvedl potopu na zem. Za druhé budeme zkoumat, zda ještě takoví lidé jsou.

1. Jisté je, že Písmo nám neposkytuje žádný důvod myslet si o nich něco jiného. Na druhé straně se citovaná místa Písem vztahují na ty,

kdo žili po potopě. Bylo to asi tisíc let poté, kdy Bůh prohlásil ústy Davida o lidech: „Všichni se odvrátili“ od pravdy a svatosti, „není, kdo by činil dobré“¹⁷. Totéž dosvědčují všichni proroci, každý ve své době. Tak říká Izajáš o Božím zvláštním lidu (a pohané jistě nejsou v *lepší* stavu): „Hlava je celá chorá a celé srdce zemdlené. Od hlavy až k patě nic zdravého není. Samá modřina a jizva i čerstvá rána.“¹⁸ Stejně zní úsudek všech apoštolů, ba celkový důraz Božího slova. Z toho všeho se dozvídáme o člověku v jeho přirozeném stavu, není-li podepřen Boží milostí, že „každý výtvar jeho mysli i srdce“ je stále ještě „v každé chvíli jen zlý“.

2. Tuto zprávu o současném stavu člověka potvrzuje každodenní zkušenost. Je pravda, že to přirozený člověk nevnímá. A nelze se tomu divit. Pokud člověk, narozený jako slepý, tak žije i dál, sotva si uvědomí, co mu chybí. Kdybychom si dokázali představit místo, kde by byli sami lidé slepí od narození, uvědomovali by si tuto potřebu daleko méně. Stejně tak platí, že dokud lidé zůstanou ve své přirozené slepotě chápání, neuvědomí si především své duchovní potřeby. Jakmile však Bůh otevře oči jejich chápání, uvidí stav, v němž byli předtím. Jsou hluboce přesvědčeni, že „člověk“, zejména oni, je od přirozenosti „jen vánek pouhý“¹⁹, to znamená pošetilý a neznalý, hříšný a převrácený.

3. Když nám Bůh otevře oči, vidíme, že jsme předtím byli „bez Boha“ nebo spíše „ateisté ve světě“²⁰. Neměli jsme přirozenou známost Boha, vůbec jsme ho neznali. Jakmile jsme byli schopni používat svůj rozum, pochopili jsme z věcí stvořených „jeho věčnou moc a božství, které jsou neviditelné“²¹. Z věcí viditelných jsme usoudili na existenci věčné, mocné Bytosti, která je neviditelná. Když jsme uznali jeho existenci, neznali jsme ho. Tak jako víme, že existuje císař v Číně, kterého však neznáme, tak jsme věděli, že existuje Král všeho světa, neznali jsme ho však. Ani jsme ho nemohli poznat svými přirozenými schopnostmi. Stejně tak jsme ho nemohli postihnout svým přirozeným chápáním jako ho nemůžeme vidět svými očima, neboť „nikdo nezná Otce než Syn – a ten, komu by to Syn chtěl zjevit. A nikdo nezná Syna než Otec – a ten, komu by to Otec chtěl zjevit.“²²

4. Čteme o starověkém králi, který chtěl zjistit, jaký byl *přirozený jazyk* lidí, a proto udělal následující pokus: Nařídil, aby dvě novorozená byla hned po narození dopravena na místo, které pro ně bylo

připraveno, kde vyrůstala bez jakéhokoli vyučování a kde neuslyšela žádný lidský hlas. A jaký byl výsledek? Když konečně byla ze svého zajetí vysvobozena, nemluvila vůbec žádným jazykem, ale vydávala neartikulované zvuky jako zvířata.²³ Kdyby byla dvě novorozeňata stejným způsobem vychovávána od mateřského klína a nebyla by nábožensky vedena, není pochybností o tom (pokud by Boží milost nezasáhla), že by to dopadlo stejně. Neměla by vůbec žádné náboženství, neznala by Boha víc než polní zvěř, než „hříbě divokého osla“²⁴. Takové je *přirozené náboženství* bez vlivu tradičního náboženství a bez působení Božího Ducha.

5. A bez známosti také nemůžeme mít Boží lásku: nemůžeme totiž milovat toho, kterého neznáme. Většina lidí *mluví* o milování Boha a domnívá se, že to snad i činí. Jen málokdo z nich uzná, že ho nemilují. Avšak skutečnost je příliš jasná, aby se dala popřít. Nikdo nemiluje Boha od přirozenosti, stejně jako nemiluje kámen nebo zem, po níž chodí. Co milujeme, v tom máme potěšení, avšak žádný člověk nemá přirozené potěšení v Bohu. Ve svém přirozeném stavu si nedokážeme představit, jak by někdo v něm mohl mít potěšení. Vůbec se z něho netěšíme, nechává nás naprosto chladnými. Milovat Boha! To je naprosto mimo náš obzor. Od přirozenosti toho dosáhnout nemůžeme.²⁵

6. Od přirozenosti nejen nemáme lásku, nýbrž i Boží bázeň. Lidé připouští, že většina z nich má, dříve či později, určitý nesmyslný, iracionální strach, příhodně nazvaný „pověra“, i když jí neznalí epikurejci dali jméno „náboženství“²⁶. Ani tento strach není přirozený, nýbrž získaný, většinou způsobem života nebo příkladem. Od přirozenosti říkáme „Bůh tu není“²⁷. Necháváme ho, aby se staral o své záležitosti, aby klidně seděl v nebi, jak si to představujeme, a nechal nás na zemi, abychom si hleděli svého. Tak nemáme Boží bázeň²⁸ a Boží láska není vylita do našich srdcí²⁹.

7. Proto jsou všichni lidé „ateisté ve světě“³⁰. Avšak ani ateismus nás nechrání před *modlářstvím*. Člověk narozený do světa je od přirozenosti vysloveně modloslužebníkem. Možná, že takoví nejsme v běžném slova smyslu. Neuctíváme lité nebo tesané obrazy jako pohanští modláři. Neklaníme se kmeni stromu, dílu vlastních rukou. Nemodlíme se k andělům nebo svatým v nebi ani ke svatým na zemi. Co tedy? „Nosíme své modly v srdci“³¹, klaníme se jim a uctíváme je. Uctíváme

sami sebe, když si osobujeme čest, která náleží jenom Bohu. Proto je každá pýcha modlářstvím, když sobě připisujeme to, co náleží jedině Bohu. A i když člověk nebyl stvořen, aby byl pyšný, kde je člověk, který se narodil bez pýchy? Tak však okrádáme Boha o jeho nezadatelné právo a modloslužebným způsobem si přivlastňujeme jeho slávu.

8. Pýcha však není jediným druhem modloslužby, kterou se všichni od přirozenosti proviňujeme. Satan vtiskl svou podobu do našich srdcí také *svévolí*. Než byl svržen z nebe, prohlásil: „Zasednu na nejzazším Severu.“³² Chci jednat podle své vůle a podle svého uvážení, nezávisle na svém Stvořiteli. Totéž říká každý člověk, který se narodí na svět, a to při tisících příležitostech. Otevřeně se k tomu přiznává, aniž by se přitom zarděl, bez bázně a studu. Zeptej se ho: „Proč jsi to udělal?“ A on odpoví: „Protože jsem to chtěl.“ Co to je jiného, než „protože to je moje vůle“ a to nakonec znamená, protože ďábel a já jsme stejného názoru, protože Satan a já se ve svém jednání řídíme jednou a touž zásadou. Boží vůle je vzdálena jeho myšlení, vůbec o ni nebdá, i když má být nejvyšším pravidlem pro každé rozumné stvoření na nebi a na zemi, jež vyplývá ze zásadního, neměnného vztahu všech stvoření k jejich Stvořiteli.

9. Až sem neseme ďáblův obraz a zde vstupujeme do jeho šlépějí. Avšak při dalším kroku necháváme Satana za sebou, řítíme se do modlářství, za které on nemůže: myslím tím *lásku ke světu*, která je nyní pro každého člověka něco tak přirozeného jako milovat vlastní vůli. Co je pro nás přirozenější, než hledat štěstí ve stvoření místo u Boha? Hledat uspokojení, které lze nalézt jedině v Bohu, v díle vlastních rukou? Co je přirozenější než žádost těla³³, to znamená smyslové radovánky jakéhokoli druhu? Lidé, zejména učení a vzdělání, sice mluví s nadšením o pohrdání těmito nízkými radovánkami. Dělají, jako by jim nebylo vlastní ukájení těchto choutek, při kterých se staví na stejnou úroveň se zvířaty, jež hynou. Ale to je pouhé předstírání, neboť každý člověk si je vědom toho, že v tomto ohledu je od přirozenosti skutečně zvířetem. Smyslné choutky, i toho nejnižšího druhu, nad ním více méně panují. Zmocňují se ho, zmítají jím sem a tam, i přes jeho vychvalovaný rozum. Člověk se vši svou dobrou výchovou a jinými přednostmi nemá nic navíc před kozou. Dokonce není jisté, zda nad ním zvíře nevyniká! Jistě ano, dáme-li na jeden moderní výrok, který říká výstižně:

Jednou za rok se oddá zvíře pudu;
jen zvíře s rozumem je jeho otrokem
a potácí se v něm po celý rok.³⁴

Je třeba připustit, že mezi člověkem a člověkem je pozoruhodný rozdíl, který pramení (kromě působení předběžné milosti) z rozdílu v přirozenosti a výchově. Avšak nehledě na to, kdo zde může první hodit kamenem³⁵, leč by naprosto neznal sám sebe? Kdo ob stojí ve zkoušce výkladu sedmého přikázání podle našeho požehnaného Pána: „Každý, kdo hledí na ženu chtivě, již s ní zcizoložil ve svém srdci“³⁶? Proto člověk neví, čemu se má divit víc, zda neznalosti nebo nestoudnosti těch lidí, kteří s takovým pohrdáním mluví o druhých, kteří podlehlí žádostem, jež každý člověk pocítil na vlastním těle! Žádost všech smyslných radovánek, ať jsou nebo nejsou nevinné, je přirozená pro každého člověka.

10. Totéž platí o „žádosti očí“³⁷, žádosti radovánek, představivosti. Ty se ozývají při velkých, krásných nebo neobvyklých zjevech, pokud oba první stavy nesplývají s třetím. Podrobný průzkum by možná ukázal, že *velké* nebo *krásné* zjevy se líbí jen tak dlouho, pokud jsou *nové*, že když novost pomine, pomine přinejmenším větší část potěšení, jež poskytují, a ve stejné míře, jakou se stanou známými, stávají se nudnými a nepřitažlivými. Ať však učiníme tuto zkušenost sebe častěji, žádost přesto zůstává. V duši je pevně zakotvena vrozená žízeň. Čím více jí povolíme, tím více roste a žene nás, abychom se honili za stále novým jevem, i když každý nás zanechá rozčarovaně a se zklamaným očekáváním.

Šedovlasý bloud, jež mnohé dny
zápasil s nekončícím žalem,
se drží nové naděje a dí,
že vše to změní nový den.

Zítřek je tu, je poledne a noc,
den jak ty předtím plyne,
dál zítra doufá užívat si víc,
až tu náhle život zhyne.³⁸

11. Třetím znakem této smrtelné nemoci, lásky ke světu, která je tak hluboce zakořeněna v naší přirozenosti, je „pýcha života“³⁹, touha po „slávě od lidí“⁴⁰. Největší obdivovatelé lidské přirozenosti tvrdí, že to je naprosto přirozené – stejně přirozené jako zrak nebo sluch či kte-

rýkoli z vnějších smyslů. A stydí se za to i učení lidé, lidé vytríbeného rozumu a se vzděláním? Naprosto ne, dokonce jsou na to pyšní. Sami sobě tleskají za svou lásku k potlesku! Dokonce takzvaní vynikající křesťané se neostýchají přijímat úsloví starodávných, nadutých pohanů: *Animi dissoluti est et nequam negligere quid de se homines sentiat*⁴¹, „je znakem hanebné a zhýralé mysli nebrat ohled na to, co si o nás lidé myslí“. Prochází-li proto někdo klidně a bez pohnutí „slávou i pohanou, zlou i dobrou pověstí“⁴², je to podle jejich názoru znamením toho, že má být sprovozen ze světa, „nesmí zůstat na živu“⁴³. Ale lze si představit, že tito lidé kdy slyšeli o Kristu nebo o jeho apoštolech? Nebo že věděli, kdo řekl: „Kterak vy můžete věřit, chvály jedni od druhých hledajíce, poněvadž chvály, kteráž jest od samého Boha, nehledáte?“⁴⁴ Avšak je-li tomu skutečně tak, je-li nemožné věřit a potom se líbit Bohu, pokud „chvály jedni od druhých hledajíce, chvály, kteráž jest od samého Boha nehledáme,“ v čem se pak nachází celé lidstvo! Křesťané stejně jako pohané! Ti všichni hledají „chvály jedni od druhých“! Podle jejich úsudku je pro ně stejně přirozené tak činit, jako vidět světlo, které dopadá do jejich oka, nebo slyšet zvuk, který proniká k jejich uchu. Pokládají za známku ctnostné mysli, hledat chválu od lidí a za známku neřestné mysli, spokojit se s „chválou, kteráž jest od samého Boha“!

III. Několik závěrů

1. Z toho, co bylo řečeno, chci nyní vyvodit několik závěrů. Za prvé z toho můžeme poznat jeden velký, zásadní rozdíl mezi křesťanstvím, pokládaným za systém nauk, a nejvytríbenějším pohanstvím. Mnozí z dávných pohanů zeširoka popisovali neřesti určitých lidí. Často se vyslovili proti jejich chtivosti a krutosti, jejich požitkářství a zhýralosti. Někteří se odvážili tvrdit, že „nikdo se nenarodil bez neřesti toho nebo onoho druhu“⁵⁰. Protože však nikdo z nich nebyl zpraven o pádu člověka, nikdo neznal jeho úplnou zkaženost. Nevěděli, že všichni lidé byli zcela bez dobra a naplnění všelikým zlem. Naprosto neznali úplnou zkaženost celé lidské přirozenosti každého člověka narozeného na svět, zkaženost až do nejzazšího koutku duše, která netkví ani tak v jednotlivých neřestech, jež ovládají jednotlivé lidi, nýbrž v širokém proudu ateizmu a modloslužby, pýchy, svévole a milování světa. Zde je proto první zásadní rozdíl mezi pohanstvím a křesťanstvím. Pohan-

ství připouští, že mnozí lidé jsou nakaženi mnohými neřestmi a že se rodí se sklonem k neřestem. Zároveň však předpokládá, že v některých z nich převládá přirozené dobro nad zlem. Křesťanství vyznává, že všichni lidé jsou „počati ve hříchu“ a „zrodili se v nepravosti“⁵¹. Proto je v každém člověku „myšlení těla“, jež je „v nepřátelství vůči Bohu, neboť se nepodřizuje Božímu Zákonu“⁵² a které tak proniká celou duší, že v něm, v jeho těle, v přirozeném stavu, „nepřebývá dobro,“⁵³ ale „každý výtvar jeho mysli i srdce je zlý“, „v každé chvíli *jen* zlý“.

2. Za druhé z toho můžeme poznat, že všichni, kdo to popírají – at tomu říkají „původní hřích“ či jakkoli – jsou v základním bodě, který odlišuje pohanství od křesťanství, stále ještě pohané. Mohou sice připustit, že lidé mají mnoho neřestí, že některé jsou nám vrozeny a že proto nejsme od narození tak moudří nebo tak ctnostní, jak bychom být měli. Několik málo jich bude přímo tvrdit, že jsme se narodili se stejným sklonem k dobrému jako ke zlému a že každý člověk je od přirozenosti tak ctnostný a moudrý jako byl Adam při stvoření. Zde však je šibbolet⁵⁴. Je člověk od přirozenosti naplněn všelikým zlem? Je zbaven všeho dobra? Je zcela padlý? Je jeho duše úplně zkažená? Nebo abychom se vrátili k textu, je „každý výtvar jeho mysli i srdce v každé chvíli *jen* zlý“? Pokud to připustíš, potom jsi křesťanem. Popří to a jsi stále ještě pohanem.

3. Za třetí můžeme poznat, co je vlastní podstatou náboženství, náboženství Ježíše Krista. Je to *therapeia psychés*⁵⁵, Boží léčebná metoda pro duši, jež je *tak nemocná*. Zde podává velký Lékař duší prostředek k vyléčení *těto nemoci*, aby obnovil lidskou přirozenost, v každém ohledu naprosto zkaženou. Bůh léčí všechnen náš ateismus tím, že poznáváme jeho a Ježíše Krista, kterého poslal, tak, že nám dává víru, Boží důkaz a přesvědčení o Bohu a o Božích věcech – zejména o důležité pravdě: Kristus si *mne* zamiloval a vydal sebe samého za *mne*⁵⁶. Smrtelná nemoc pýchy je vyléčena pokáním a potřeným srdcem, svévole oddaností a tichým a vděčným podřizováním se Boží vůli. Také pro lásku ke světu se všemi projevy je Boží láska účinným lékem. Pravé náboženství je toto: „víra působící skrze lásku“⁵⁷, působící ryzí, tichou pokoru, úplné odumření světu a milující, vděčnou poddanost a poslušnost celé Boží vůli a Božímu slovu.

4. Kdyby byl člověk nepadl, nebylo by toho všeho třeba. Nebylo by důvodu pro toto dílo v srdci, pro toto „obnovení v duchu své mys-

li“⁵⁸. „Přemíra zbožnosti“ by pak byla příhodnějším výrazem místo „přemíry špatnosti“⁵⁹. Pak by totiž pro všechny rozumové záměry a účely stačilo vnější náboženství bez jakékoli zbožnosti. Podle úsudku těch, kdo tuto zkaženost naší přirozenosti popírají, to také postačuje. Dělalí z náboženství o něco málo víc než známý pan Hobbes dělal z rozumu. Podle něho je rozum „správně řazeným sledem slov“⁶⁰, podle nich je náboženství jenom správně řazeným sledem slov a činů. Tak zůstávají důslední i při mluvení. Není-li totiž už nitro „plné špatnosti“, je-li už čisté, co pak zbývá jiného, než „očišťovat číši zvenčí“⁶¹? Je-li jejich předpoklad správný, pak je vnější polepšení to jediné, čeho je třeba.

5. Vy jste se však Božímu slovu tak neučili. Víte, že ten, kdo vidí, co je v člověku, mluví naprosto jinak o přirozenosti a milosti, o našem pádu a naší obnově. Víte, že velkým cílem náboženství je obnova našeho srdce v obraz Boží a náprava úplné ztráty spravedlnosti a pravé svatosti, kterou jsme utrpěli hříchem svých prarodičů. Víte, že každé náboženství, které neodpovídá tomuto cíli a které jej nedosahuje, které nevede k obnově naší duše v obraz Boží podle podoby toho, který ji stvořil, není ničím jiným než ubohou fraškou a výsměchem Bohu k záhubě naší vlastní duše. Varujte se před takovými lživými učiteli, kteří se vám snaží namluvit, že toto je křesťanství! Nedejte na ně, i když k vám přijdou a „všemožně budou svádět k nepravosti“⁶², vmlouvavým jazykem, decentní, uhlazenou a elegantní řečí, tvrzením, že to s vámi myslí dobře a že mají Písmo svaté v úctě. Držte se prosté, staré „víry, jednou provždy odevzdané svatým“⁶³, kterou Boží Duch vložil do vašeho srdce. Poznejte svou nemoc! Poznejte svou léčbu! Narodili jste se ve hříchu, proto se „musíte narodit znovu“⁶⁴, „narodit z Boha“⁶⁵. Od přirozenosti jste zcela zkaženi, milostí máte být zcela obnoveni. „V Adamovi všichni umírají“, v druhém Adamovi, „v Kristu všichni dojdou života“⁶⁶. Vás, kdo jste byli „mrtvi pro své hříchy“, vás „probudil k životu“⁶⁷. On vám už dal životní základ, totiž víru v toho, „který si vás zamiloval a vydal sebe samého za vás“⁶⁸! Jděte dál od „víry k víře“⁶⁹ a „mějte v sobě to smýšlení, které bylo i v Kristu Ježíši“⁷⁰!

Poznámky

¹ Wesley zde myslí na humanistické tendence anglické literatury na počátku 18. století. „Naprostá zkaženost

lidské přirozenosti, ztracenost člověka, který přichází na svět... to jsou nauky, které v 18. století sotva za-

- zněly z anglických kazatelen“ (W.E.H.Lecky, *A History of England in the 18th Century*, London 1902, 3. sv., str. 31).
- ² Ž 8,5 Kral; viz také poznámku v ČEP a Žd 2,7,9
- ³ Ř 5,19
- ⁴ 1K 15,22
- ⁵ Srv. Ga 5,3
- ⁶ Jb 14,4
- ⁷ Ef 2,1
- ⁸ Ef 2,3 Kral.
- ⁹ Ž 51,7
- ¹⁰ Ř 3,22n
- ¹¹ Srv. Ž 14,2n Kral.
- ¹² Gn 6,8
- ¹³ Gn 1,31
- ¹⁴ Viz Gn 6,3
- ¹⁵ Srv. Ř 7,18
- ¹⁶ Viz Zj 2,23
- ¹⁷ Ž 14,3 Kral.
- ¹⁸ Iz 1,5n
- ¹⁹ Ž 39,6
- ²⁰ Ef 2,12
- ²¹ Srv. Ř 1,20
- ²² Srv. Mt 11,27
- ²³ Heródotos, *Historiés*, II.2, vypráví tuto historku o egyptském králi Psammetichovi (663–610 př.Kr).
- ²⁴ Jb 11,12
- ²⁵ Viz Ž 139,6
- ²⁶ Viz Lucretius, *De rerum natura*, I.101: „Tantum religio potuit suadere malorum“, tak náboženství dokázalo přemluvit ke zlu.
- ²⁷ Ž 10,4
- ²⁸ Viz Ř 3,18 Kral.
- ²⁹ Viz Ř 5,5
- ³⁰ Viz Ef 2,12
- ³¹ Srv. Ez 14,3.4.7
- ³² Iz 14,13
- ³³ Viz 1J 2,16 Kral.
- ³⁴ Thomas Otway, *The Orphan, or the Unbappy Marriage*, 5.dějství, 1.scéna.
- ³⁵ Viz J 8,7
- ³⁶ Mt 5,28
- ³⁷ 1J 2,16 Kral.
- ³⁸ Z básně Matthew Priora (1664–1721), kterého si Wesley velmi vážil.
- ³⁹ 1J 2,16 Kral.
- ⁴⁰ Srv. J 5,41
- ⁴¹ Cicero, *De officiis*, I,XXVIII.99, Wesley necituje doslovně, nýbrž volně.
- ⁴² 2K 6,8
- ⁴³ Sk 22,22
- ⁴⁴ J 5,44 Kral.
- ⁵⁰ Horatius, *Satiry I.III,68*
- ⁵¹ Srv. Ž 51,7
- ⁵² Ř 8,7 Nová smlouva
- ⁵³ Ř 7,18
- ⁵⁴ Viz Sd 12,4–6
- ⁵⁵ Viz Platón, *Lachís 185e; Gorgiás 513d*
- ⁵⁶ Viz Ga 2,20
- ⁵⁷ Ga 5,6 Nová smlouva
- ⁵⁸ Srv. Ef 4,23
- ⁵⁹ Srv. Jk 1,21
- ⁶⁰ *Sequela nominum*. Citát je od Johana Norrise, *Reflections Upon the Conduct of Human Life*, str. 44, kde těmito slovy popisuje Hobbesův názor. Wesley roku 1734 uveřejnil výtažky z této knihy.

⁶¹ Srv. *L 11,39*

⁶² *2Te 2,10*

⁶³ Srv. *Ju 3*

⁶⁴ *J 3,7*

⁶⁵ Srv. *1J 3,9*

⁶⁶ *1K 15,22*

⁶⁷ Srv. *Ef 2,5*

⁶⁸ Srv. *Ga 2,20*

⁶⁹ *Ř 1,17* Nová smlouva

⁷⁰ *Fp 2,5* Nová smlouva

45. Znovuzrození

Musíte se narodit znovu.

Jan 3,7

1. Mají-li které nauky v celé křesťanské tradici základní význam, pak to jsou nesporně tyto dvě: nauka o ospravedlnění a nauka o znovuzrození. Ta první se vztahuje k velkému dílu, které Bůh koná *pro nás*, když nám odpouští naše hříchy; ta druhá k velkému dílu, které Bůh koná *v nás*, když obnovuje naši padlou přirozenost. Z časového hlediska obojí splývá. Ve chvíli, kdy jsme Boží milostí ospravedlněni vykopením, které je v Ježíši, jsme také „narozeni z Ducha“¹. Avšak z logického hlediska, jak se tomu říká, ospravedlnění předchází posvěcení. Napřed poznáme, že je od nás odvrácen Boží hněv, a potom, že Boží Duch působí v našem srdci.

2. Proto je pro každého člověka důležité, aby pochopil tyto základní nauky. Proto také psali mnozí vynikající mužové velice zevrubně o ospravedlnění, vysvětlovali každou podrobnost a vyložili patřičná biblická místa. Stejně tak psali mnozí o znovuzrození, někteří velice zevrubně, avšak už ne tak jasně, jak by bylo třeba, ani tak hluboce a přesně. Jejich vysvětlení je buď temné a matoucí, nebo příliš stručné a povrchní. Proto se zdá, že stále ještě chybí obsáhlé a zároveň jasné pojednání o znovuzrození. To by nám mělo dát uspokojivou odpověď na tři otázky: Za prvé, proč se musíme narodit znovu? Co je základem této nauky o znovuzrození? Za druhé, jak se musíme narodit znovu? Co je podstatou znovuzrození? A za třetí, k jakému účelu se musíme narodit znovu? K čemu je to nutné? Na tyto otázky bych chtěl dát s Boží pomocí krátkou a jasnou odpověď a potom připojit několik závěrů, které z toho nutně plynou.

I. Proč se musíme narodit znovu

1. Za prvé, proč se musíme narodit znovu? Co je základem této nauky? Její základ je skoro tak hluboký jako stvoření světa. Bible o tom podává tuto zprávu: „I řekl Bůh,“ Trojjediný Bůh: „Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby.“ Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím“ (*Gn 1,26n*). Nejen aby byl jeho *přirozeným obrazem*, obrazem jeho nesmrtnosti, duchovní bytostí vybavenou chápáním, svobodnou vůlí a různými pocity. Ani aby byl jeho *politickým obrazem*, vládcem nad nižším svě-

tem, který by „panoval nad mořskými rybami a nad nebeským ptactvem, nad zvířaty a nad celou zemí,“² ale aby byl především jeho *mravním obrazem*³, který spočívá podle apoštola „ve spravedlnosti a svatosti pravdy“ (*Ef 4,24*). V tento obraz byl člověk stvořen. „Bůh je láska“⁴: Člověk byl proto při svém stvoření plný lásky, která byla jediným principem všech jeho pocitů, myšlenek, slov a skutků. Bůh je plný spravedlnosti, milosrdenství a pravdy a takový byl i člověk, když vyšel z ruky svého Stvořitele. Bůh je neposkvrněná čistota a i člověk byl na počátku čistý od každé hříšné poskvrny. Jinak by Bůh o něm nemohl prohlásit jako o ostatním díle svých rukou, že je „velmi dobré“ (*Gn 1,31*). To by o něm neplatilo, kdyby nebyl čistý od hříchu a naplněn spravedlností a svatostí pravdy. Zde totiž neexistuje žádná střední cesta. Předpokládáme-li, že rozumné stvoření nemiluje Boha, že není spravedlivé a svaté, pak z toho nutně plyne, že vůbec není dobré, natož aby bylo „velmi dobré“.

2. Ačkoli byl člověk stvořen, aby byl obrazem Božím, nebyl stvořen jako neměnný. To by bylo v rozporu se zkouškami, kterým ho Bůh chtěl podrobit. Proto byl stvořen tak, že mohl obstát i padnout. Bůh sám ho o tom informoval a se vší vážností varoval. Přesto „člověk v slávě netrvá“⁵. Vypadl ze svého vysokého postavení. Jedl „z toho stromu, z něhož Bůh zakázal jíst“⁶. Tímto vědomým aktem neposlušnosti vůči Stvořiteli, touto otevřenou vzpourou proti svému Vládci otevřeně prohlásil, že už nechce, aby Bůh nad ním panoval, že se chce řídit vlastní vůlí a nikoli vůlí toho, který ho stvořil, a že nechce hledat své štěstí v Bohu, nýbrž ve světě, v díle jeho rukou. Bůh mu už předtím řekl: „V den, kdy bys z něho pojedl, propadneš smrti.“⁷ A Hospodinovo slovo nemůže být zrušeno. Onoho dne skutečně zemřel: zemřel Bohu, což je nejhroznější ze všech smrtí. Ztratil život z Boha, byl odloučen od společenství toho, v němž měl duchovní život. Tělo umírá, když je odděleno od duše, duše umírá, když je oddělena od Boha. Tato oddělenost od Boha postihla Adama v den, v hodinu, kdy jedl ze zakázaného ovoce. Ihned o tom poskytl důkaz a ukázal svým chováním, že Boží láska byla vyhlazena z jeho duše, která se nyní „odcizila Božímu životu“⁸. Místo toho teď byl pod mocí otrockého strachu, takže utíkal před Boží přítomností. Zůstalo mu tak málo ze známosti toho, jenž naplňuje nebesa a zemi, že se chtěl „ukrýt před Hospodinem Bohem uprostřed stromů v zahradě“ (*Gn 3,8*). Tak ztratil známost Boha a Boží lásku, bez nichž obraz Boží nemůže existo-

vat. Toho pak byl zbaven a stal se nesvatým a nešťastným. Místo toho upadl do pýchy a svévole, skutečného obrazu ďábla, a do tělesných choutek a žádostí, do obrazu zvířat, jež zajdou⁹.

3. Jestliže někdo tvrdí: „Tato hrozba, »v den, kdy bys z něho pojedl, propadneš smrti«, se vztahuje na dočasnou smrt a jediné na ni, na smrt těla,“ pak na to je jasná odpověď. Kdo to tvrdí, ten prostě a zřejmě činí Boha lhářem, tvrdí, že Bůh pravdy říká něco, co je v rozporu s pravdou. Je totiž jasné, že Adam *nezemřel* v tomto smyslu „v den, kdy z něho pojedl“. Žil, přesně v opačném smyslu této smrti, ještě dalších devět set let. Proto nelze toto slovo vztahovat na tělesnou smrt, aniž bychom zpochybnili věrohodnost Boha. Proto je zapotřebí je vztáhnout na duchovní smrt, na ztrátu života z Boha a obrazu Božího.

4. A „v Adamovi všichni umírají“¹⁰, všechno lidstvo, všichni synové lidští, kteří tehdy byli v jeho ledvích. Přírozeným důsledkem toho je, že každý, kdo z něho pochází, přichází na svět duchovně mrtvý, mrtvý Bohu, naprosto „mrtvý pro své hříchy“¹¹, naprosto bez života z Boha, bez obrazu Božího, bez „spravedlnosti a svatosti“¹², které měl Adam při stvoření. Místo toho teď každý člověk, který se rodí na svět, nese v pýše a svévoli obraz ďábla, v smyslných choutkách a žádostech obraz šelmy. To je podkladem znovuzrození – naprostá zkaženost naší přirozenosti. Protože jsme se „narodili v hříchu“¹³, musíme se „narodit znovu“¹⁴. Proto každý, kdo se narodil z ženy, musí se narodit z Duha Božího.

II. Jak se má člověk znovu narodit

1. Ale jak se musí člověk znovu narodit? Co je podstatou znovuzrození? To je druhá otázka a to základního významu. U tak důležité otázky se proto nesmíme spokojit povrchním zkoumáním, ale musíme ji probrat co nejpečlivěji a zvážit ji ve svém srdci, až tento důležitý bod plně pochopíme a jasně poznáme, jak se máme narodit znovu.

2. Nesmíme očekávat žádný podrobný, filozofický popis *způsobu jak* k tomu dochází. Náš Pán nás velice varuje před každým takovým očekáváním slovy, která následují bezprostředně po uvedeném textu. Tam připomíná Nikodémovi naprosto nepopíratelnou skutečnost z oblasti přírody, kterou i nejmoudřejší muž pod sluncem nedokáže

vysvětlit. „Vítr vane, kam chce,“ ne svou silou nebo moudrostí, a „jeho zvuk slyšíš“. Mimo jakoukoli pochybnost jsi si naprosto jist, že vane. „Ale nevíš, odkud přichází a kam směřuje.“ Nikdo nedokáže přesně říci, jak vzniká a zaniká, jak se zvedá a klesá. „Tak je to s každým, kdo se narodil z Ducha.“¹⁵ Můžeš být zcela ujištěn o této skutečnosti jako o vanutí větru, avšak přesný způsob, jak se to děje, jak Duch svatý působí v duši, nedokážeš vysvětlit ani ty, ani ti nejmoudřejší z lidí.

3. Avšak pro každý rozumový a křesťanský účel postačí, když podáme prostý biblický popis povahy znovuzrození, aniž bychom se pouštěli do složitých, kritických otázek. To uspokojí každého rozumného člověka, který hledá spásu pro svou duši. Výraz „narodit se znovu“ nepoužil náš Pán v rozhovoru s Nikodémem poprvé. Tento výraz byl dobře znám již předtím a Židé jej běžně užívali už dříve než se náš Spasitel mezi nimi objevil. Když byl dospělý pohan přesvědčen, že židovské náboženství je od Boha, a toužil se k němu připojit, bylo zvykem ho pokřtít, dříve než byl obřezán. A když byl pokřtěn, říkalo se, že se narodil znovu. Mínili tím to, že ten, kdo byl předtím dítětem ďáblovým, byl nyní přijat do Boží rodiny a pokládán za Boží dítě. Proto náš Pán používá tento výraz, kterému měl „učitel Izraele“¹⁶ Nikodém dobře rozumět, při rozhovoru s ním, ovšem v poněkud hlubším významu, než který byl obvyklý. To může být důvodem jeho otázky: „Jak se to může stát?“¹⁷ Ne v doslovném smyslu. „Nemůže přece vstoupit do těla své matky a podruhé se narodit.“¹⁸ Avšak v duchovním smyslu to možné je. Člověk se může „narodit shůry“¹⁹, „narodit z Boha“²⁰, „narodit z Ducha“²¹ způsobem, který je analogický s přirozeným narozením.

4. se narodí dítě na svět, má oči, avšak nevidí, má uši, avšak neslyší. Také ostatní smysly užívá velice nedostatečně. Nemá ponětí o jiných věcech tohoto světa a nemá schopnost je poznávat. Tento způsob života, ve kterém se nachází, ani neoznačujeme za život. Teprve když se člověk narodí, říkáme, že začíná žít. Jakmile se totiž narodí, začíná vidět světlo a různé předměty ve svém okolí. Jeho uši teď jsou otevřeny a slyší zvuky, které k němu doléhají. Zároveň se začínají všechny ostatní smyslové orgány zaměřovat na své objekty. Také dýchá a žije naprosto jiným způsobem než dříve. Jak se toto srovnání shoduje ve všech bodech! Dokud je člověk pouze v přirozeném stavu, než se narodí z Boha, má v duchovním smyslu oči a nevidí, má na nich hustý

neproniknutelný závoj. Má uši, ale neslyší, je naprosto hluchý pro to, co je pro něho nejdůležitější. Jeho ostatní duchovní smysly jsou všechny uzavřeny, je na tom tak, jako by je neměl. Chybí mu známost Boha, nemá s ním obecenství, vůbec ho nezná. Chybí mu známost Božích věcí, duchovních a věčných. Proto i když je živou bytostí, je mrtvým křesťanem. Jakmile se však narodí z Boha, nastává změna ve všech těchto bodech. Má „osvícený vnitřní zrak“²² (tak to říká velký apoštol). A ten, který „řekl »ze tmy ať zazáří světlo«, osvětil jeho srdce“, takže vidí „světlo Boží slávy“, jeho nesmírné lásky, „ve tváři Kristově“²³. Jeho uši jsou otevřeny a on je schopen slyšet vnitřní Boží hlas, který mu říká: „Buď dobré mysli, odpouštěj se ti hříchy.“²⁴ „Jdi a už nehřeš.“²⁵ To je smysl toho, co Bůh mluví k jeho srdci, i když možná ne přesně těmito slovy. Teď je připraven slyšet vše, co „ten, jenž učí člověka, co by měl vědět,“²⁶ mu postupně chce zjevit. „Cítí ve svém srdci,“ aby chom použili slov naší církve²⁷, „mohutné působení Božího Ducha“. Ne v hrubém, tělesném smyslu, jak svěště lidé tento výraz pošetile a záměrně překrucují, ač jim bylo znovu a znovu řečeno, že tím nemíníme nic víc, než že pociťuje, je si vnitřně vědom milosti, kterou Boží Duch působí v jeho srdci. Pociťuje, uvědomuje si „pokoj Boží, převyšující každé pomýšlení“²⁸. Často pociťuje takovou radost v Bohu, která je „nevýmluvná a oslavená“²⁹. Pociťuje „Boží lásku, vylitou do jeho srdce skrze Ducha svatého, který mu byl dán“³⁰. Všechny jeho duchovní smysly jsou „cvičením vypěstovány tak, že rozeznají“ duchovní „dobré od špatného“³¹. Jejich používáním denně roste ve známosti Boha a Ježíše Krista, kterého poslal, a všeho, co patří k Boží vládě v člověku. A teprve teď lze právem říci, že *žije*: Je obživen Duchem³², je živ Bohu v Kristu Ježíši³³. Žije život, jaký svět nezná, „život,“ který je „skryt spolu s Kristem v Bohu“³⁴. Bůh jakoby neustále dýchal na jeho duši a jeho duše dýchala vstříc Bohu. Do jeho srdce sestupuje milost a modlitba a chvála vystupují k nebi. Tímto spojením mezi Bohem a člověkem, tímto společenstvím s Otcem a se Synem³⁵ je Boží život v duši udržován jako by duchovním dýcháním a Boží dítě roste, až dospěje „v míru postavy Kristovy plnosti“³⁶.

5. Z toho jasně vyplývá, jaká je podstata znovuzrození. Je to velká změna, kterou Bůh působí v duši, když ji vzbudí k životu, když ji vzkřísí ze smrti hříchu k životu spravedlnosti. Je to změna, kterou všemohoucí Boží Duch působí v celé duši, když je znovu „stvořena v Kristu Ježíši,“³⁷ když je „obnovena podle obrazu Božího“³⁸ ve „spravedlnosti

a svatosti pravdy“³⁹, když je láska ke světu změněna v lásku k Bohu, pýcha v pokoru, vášnivost v mírnost, nenávisť, závist a hořkost v upřímnou, něžnou, nesobeckou lásku ke všem lidem. Jedním slovem, je to změna, kdy „přízemní, živočišná, ďábelská“ mysl⁴⁰ je změněna ve „smýšlení jako v Kristu Ježíši“⁴¹. Taková je podstata znovuzrození. „Tak je to s každým, kdo se narodil z Ducha.“⁴²

III. K čemu se máme narodit znovu

1. Pro člověka, který to všechno zvážil, není těžké vidět nutnost znovuzrození a dát odpověď na třetí otázku: K čemu, k jakému účelu se máme narodit znovu? Lze snadno poznat, že to je nutné za prvé kvůli svatosti. Vždyť co je svatost podle Božího slova? Nikoli pouhé vnější náboženství, soubor vnějších povinností, byť by jich bylo sebevíc a byly vykonávány se sebevětší přesností. Ne, podle evangelia není svatost nic menšího než obraz Boží vtisknutý do srdce. Není to nic jiného než smýšlení jako v Kristu Ježíši⁴³. Zahrnuje veškeré nebeské pohnutky a sklony. Obsahuje takovou vděčnou lásku k tomu, který nám neodepřel svého Syna, svého jediného Syna,⁴⁴ takže pro nás je přirozené a v jistém smyslu nutné milovat každého člověka a my jsme naplněni „milosrdným soucitem, dobrotou, skromností, trpělivostí“⁴⁵. Svatost je taková láska k Bohu, která nás učí být bezúhonnými ve všem obcování, uschopňuje nás přinášet svou duši a své tělo, vše co jsme a co máme, všechny myšlenky, všechna slova a všechny skutky jako stálou oběť, milou Bohu pro Ježíše Krista⁴⁶. Tato svatost není možná, dokud nejsme obnoveni ve své mysli. Nemůže začít v duši, dokud k této změně nedojde, dokud nás moc Nejvyššího nezastíní⁴⁷ a my jsme obráceni „od tmy ke světlu, od moci satanovy k Bohu“⁴⁸, to znamená dokud nejsme narozeni znovu. Znovuzrození je proto pro svatost absolutně nutné.

2. A „bez svatosti nikdo nespátí Pána“⁴⁹, nespátí Boží tvář v slávě. Proto je znovuzrození naprosto nutné pro věčné spasení. Lidé si mohou namlouvat (tak nesmírně lstivé a převrácené je srdce člověka^{50!}), že mohou dál žít ve svých hříších až do posledního dechu a že potom přesto budou žít s Bohem. A tisíce jich skutečně věří, že našli „širokou cestu, která“ nevede „do záhuby“⁵¹. V jakém nebezpečí může být žena, ptají se, která je tak *bezelstná* a tak *ctnostná*? Jak se lze obávat, že by tak *pocivý* a velice *mravný* muž nemohl přijít do nebe?

Zejména když navíc stále chodí do kostela a k večeři Páně. Takový člověk se pak zeptá se vši vážností: „Cože? Nedopadnu stejně jako moji sousedé?“ Ano, jako tvoji nesvatí sousedé, kteří hynou ve svých hříších. Všichni spolu padnete do jámy, do nejspodnějšího pekla. Všichni budete ležet v ohnivém jezeře, v „ohnivém jezeře hořícím sírou“⁵². Potom nakonec poznáš (Bůh ti to dej, abys to poznal už dříve!) nutnost svatosti pro slávu – a tudíž znovuzrození, neboť nikdo nemůže být svatý, nenarodí-li se znovu.

3. Ze stejného důvodu nemůže být nikdo šťastný na tomto světě, nenarodí-li se znovu. V podstatě totiž nemůže být šťastný člověk, který není svatý. Dokonce i ubohý bezbožný básník by nám to mohl říci: „*Nemo malus felix*,” nikdo zlý není šťastný.⁵³ Důvod toho je jasný. Každé nesvaté srdce je neklidným srdcem. Nejen hořkost, nenávisť, závist, žárlivost, pomstychtivost už teď vyvolávají peklo v srdci, ale i jemnější vášně způsobují tisíckrát víc utrpení než radosti, nejsou-li drženy na uzdě. „Dlouhým čekáním“ (a jak je často dlouhé) „zemdlívá srdce“⁵⁴. A každá žádost, která není podle Boží vůle, „způsobuje mnoho trápení“⁵⁵. A všechny tyto hlavní zdroje hříchu – pýcha, svévole a modloslužba – jsou do té míry, jak převládnu, hlavními zdroji bídy. Pokud proto vládnu v duši, nemá tam štěstí místo. Musejí však vládnout, dokud se nezmění sklon naší přirozenosti, to znamená dokud nejsme narozeni znovu. Proto je znovuzrození naprosto nutné ke štěstí v tomto světě, stejně jako ve světě budoucím.

IV. Závěry

Řekl jsem, že nakonec připojím několik závěrů, které přirozeně plynou z předchozích úvah.

1. Prvním důsledkem je, že křest není znovuzrozením, není to jedno a totéž. Zdá se, že si mnozí myslí, že to je totéž, alespoň mluví tak, jako by si to mysleli. Není mi však známo, že by nějaká křesťanská denominace tento názor veřejně zastávala, jistě ne v tomto království, ať to je státní církve nebo některá, která se od ní oddělila. Názor státní církve je jasně vyjádřen ve Velkém katechismu: „Otázka: Jaké části tvoří svátost? Odpověď: Svátost má dvě části: jednak vnější a viditelné znamení..., jednak vnitřní a duchovní milost, kterou vyjadřuje. Otázka: Co je křest? Odpověď: Křest je svátostí..., kde Kristus ustanovil omytí vodou... jako znamení a pečeť... znovuzrození jeho Du-

chem.“⁵⁶ Je patrné, že se tu rozlišuje mezi znamením a znovuzrozením, jež označuje.

V Církevním katechismu je názor naší církve vyjádřen stejně jasně. „Co rozumíš slovem »svátost«? Rozumím tím vnější a viditelné znamení vnitřní a duchovní milosti... Jaká je vnější část nebo forma křtu? Voda, kterou je člověk pokřtěn »ve jméno Otce, Syna i Ducha svatého«. Jaká je vnitřní část, kterou označuje? Odumření hříchu a znovuzrození ke spravedlnosti.“⁵⁷ Nic proto není jasnější: Podle učení anglikánské církve křest není znovuzrozením.

Smysl toho všeho je tak jasný a zřejmý, že nepotřebuje žádnou další autoritu. Vždyť co může být jasnější, než že jedno je vnějším a druhé vnitřním dílem? Že jedno je viditelné, druhé je neviditelné, a proto se jedno od druhého naprosto liší. Jedno je dílem člověka, jež očišťuje tělo, druhé je změnou, kterou působí Bůh v duši. Jedno se liší od druhého jako se liší duše od těla nebo voda od Ducha svatého.

2. Z předchozích úvah můžeme za druhé vidět, že jako není znovuzrození totéž co křest, tak také znovuzrození křest vždy neprovází. Obojí není vždy spojeno. Člověk se může „narodit z vody“, a přece není „narozen z Ducha“.⁵⁸ Někdy může být vnější znamení tam, kde není vnitřní milost. Nemluvím teď o křtu dětí; naše církev⁵⁹ předpokládá, že všichni, kdo jsou pokřtěni jako děti, jsou zároveň znovuzrozeni. Předpokládá se, že celá agenda křtu dětí stojí na tomto předpokladu. Námitka, že nedokážeme pochopit, jak toto dílo působí u dětí, nemá velkou váhu. Nedokážeme totiž také pochopit, *jak* může působit u lidí pokročilejšího věku. Ať tomu je u dětí jakkoli, jisté je, že všichni lidé pokročilejšího věku, kteří jsou pokřtěni, nejsou zároveň také znovuzrozeni. „Strom se pozná po ovoci.“⁶⁰ Nedá se popřít, že někteří z těch, kdo byli dětmi ďábla předtím, než byli pokřtěni, jimi zůstávají i po křtu, neboť „konají skutky svého otce,“⁶¹ zůstávají služebníky hříchu, aniž by předstírali vnitřní nebo vnější svatost.

3. Třetí důsledek, který můžeme vyvodit z těchto pozorování, je, že znovuzrození není totéž co posvěcení. Mnozí to ovšem jako takové chápou, zejména jeden významný pisatel v nedávném pojednání o „Povaze a základech křesťanského znovuzrození“⁶². Dáme-li stranou některé jiné závažné námitky proti tomuto spisu, je zřejmé jedno: Mluví se zde napařád o znovuzrození jako o postupném díle, které probíhá pomalými kroky v duši od chvíle, kdy jsme se prvně obrátili k Bohu.

To platí nepopíratelně o posvěcení, neplatí to však o znovuzrození. To je částí posvěcení, nikoli posvěcení celé, je to brána, vstup do něj. Jsme-li narozeni znovu, pak začíná naše posvěcení, naše vnitřní a vnější svatost. A od té chvíle máme postupně „dorůstat v Krista, on je hlava“⁶³. Tento apoštolův výraz vyjadřuje rozdíl mezi jedním i druhým a ukazuje přesnou analogii mezi přirozeným a duchovním světem. Dítě se narodí z ženy v okamžiku nebo přinejmenším v krátké době. Potom postupně a pomalu roste až dosáhne dospělosti. Podobně se dítě narodí z Boha v krátké době, ne-li v okamžiku. Potom však postupně pomalu roste, až dosáhne míry postavy plného věku Kristova⁶⁴. Stejný vztah, jaký je mezi naším tělesným narozením a růstem, je také mezi naším znovuzrozením a posvěcením.

4. Z předchozích pozorování můžeme vidět ještě jedno. To však je tak důležité, že to musíme zvážit pečlivěji a probrat do větší šíře. Co musí člověk, který miluje duše lidí a rmoutí se nad tím, že by jedna z nich měla zahynout, říci tomu, koho vidí, že nesvětí den odpočinku, žije v opilosti nebo v jiném vědomém hříchu? Jsou-li naše dosavadní úvahy správné, nemůže říci nic jiného než „musíš se narodit znovu“. „Ne,“ rozhorlí se někdo, „to není možné. Jak můžeš mluvit k tomu člověku tak nelaskavě. Což už nebyl pokřtěn? Nemůže se ještě jednou znovu narodit.“ Opravdu se nemůže narodit znovu? Je to to, co tvrdíš? Pak nemůže být spasen. I kdyby byl tak starý jako Nikodém, „nenarodí-li se znovu, nemůže spatřit království Boží“⁶⁵. Když proto říkáš „nemůže se narodit znovu“, pak ho ve skutečnosti vydáváš do zatracení. Kde je nelaskavost? Na mé straně nebo na tvé? Já říkám: „Může se narodit znovu a stát se dědicem spásy.“ Ty říkáš: „Nemůže se narodit znovu.“ Je-li tomu tak, pak musí neodvratně zahynout. Tak mu uzavíráš cestu ke spáse a posíláš ho do pekla – z čiré lásky!

Možná, že hříšník, kterému říkáme v upřímné lásce „musíš se narodit znovu,“ byl naučen říkat: „Odmítám vaše nové učení; nemusím se narodit znovu. Byl jsem znovuzrozen, když jsem byl pokřtěn. To chceš, abych popřel svůj křest?“ Odpovídám za prvé: Nic pod sluncem nemůže ospravedlnit lež, jinak bych zjevnému hříšníkovi radil: „Jestliže jsi byl pokřtěn, pak se k tomu neznej.“ Neboť oč těžší je tím tvá vina! Jak to zvětší tvé odsouzení! Byl jsi zasvěcen Bohu, když ti bylo osm dnů, a všechny ty roky jsi se oddával ďáblu? Byl jsi zasvěcen Bohu Otci, Synu a Duchu svatému dříve než jsi mohl používat svůj rozum?

A když jsi jej začal používat, utíkal jsi před Boží tváří a zasvětil ses Satanu? Stojí znesvěcující ohavnost⁶⁶, milování světa, pýcha, hněv, žádostivost, pošetilé touhy a celá řada hříšných sklonů tam, kde nemají být? Poskytl jsi všem těmto odsouzeníhodným věcem místo v duši, která kdysi byla „chrámem Ducha svatého⁶⁷, duchovním příbytkem Božím⁶⁸ slavnostně mu odevzdaným? A pyšněš se tím, že jsi kdysi patřil Bohu? Styd' se! Rdi se! Skryj se pod zemí! Už se nechlub tím, co by tě mělo uvést do rozpaků a zahanbovat před Bohem a před lidmi! Odpovídám za druhé, že už jsi popřel svůj křest, a to tím nejvýraznějším způsobem. Popřel jsi jej tisíckrát a činíš tak stále ještě, den co den. Ve svém křtu ses zřekl ďábla a všech jeho skutků. Kdykoli mu proto dáváš prostor, kdykoli děláš kterýkoli ďáblův skutek, zapíráš svůj křest. Zapíráš jej každým vědomým hříchem, každou necudností, opilstvím nebo pomstychtivostí, každým oplzlým nebo bezbožným slovem, každou kletbou, která vyjde z tvých úst. Pokaždé když znesvětiš den Páně a pokaždé když někomu činíš to, co nechceš, aby činil tobě⁶⁹, zapíráš svůj křest. Odpovídám za třetí: Ať jsi nebo nejsi pokřtěn, musíš se narodit znovu. Jinak není možné, abys dosáhl vnitřní svatosti. A bez vnitřní a vnější svatosti nemůžeš být šťastný v tomto světě, natož pak ve světě budoucím. Řekneš možná: „Ale já nikomu neublížuji, jsem poctivý a spravedlivý ve všem svém jednání, nekleji, neberu Boží jméno nadarmo, neznesvěcuji den Páně, nejsem opilec, nepomlouvám svého bližního, ani nežiji ve vědomém hříchu.“ Je-li tomu tak, pak by bylo velice žádoucí, aby všichni lidé šli tak daleko jako ty. Musíš však jít ještě dál, jinak nemůžeš být spasen. Přesto však se musíš narodit znovu. Řekneš-li: „Já jdu ještě dál, já nejen nepáchám zlo, ale dělám dobra co nejvíce mohu.“ Pochybuji o tom. Bojím se, že jsi měl tisíce možností konat dobro, jež jsi nevyužil. Za to jsi odpovědný Bohu. Ale i kdybys byl prokázal všeliké možné dobro všem lidem, přece by to nic nezměnilo. Stejně se musíš narodit znovu. Bez toho tvé ubohé, hříšné duši nic neprospěje. „Ale já neustále používám všechny Bohem nařizené prostředky, chodím do shromáždění a ke stolu Páně.“ To je dobré. Ale to vše tě nezachrání před peklem, nenarodíš-li se znovu. Choď do kostela dvakrát denně, ke stolu Páně každý týden, modli se sebevíc v soukromí; poslouvej sebevíc kázání, dobrých kázání, výborných kázání, nejlepší, jaká kdy byla proslovena; čti sebevíc dobrých knih – stále ještě se musíš narodit znovu. Nic z toho nemůže nahradit znovuzrození, nic pod nebem. Jestliže jsi

ještě neprožil toto vnitřní Boží dílo, nechť je tvou stálou modlitbou: „Pane, přidej ke všem svým požehnáním ještě toto: dej mi, ať se »narodím znovu«. Odepři mi, co chceš, ale neodepři mi jedno: dej, ať se »narodím shůry«. Vezmi, co se ti zlíbí, pověst, majetek, přátele, zdraví; jenom mi dej to jedno jediné, ať se »narodím z Ducha«, ať jsem přijat mezi Boží děti. Nechť jsem narozen „nikoli z pomíjitelného semene, nýbrž z nepomíjitelného, skrze živé a věčné slovo Boží“⁷⁰. A potom kež každý den „rostu v milosti a v poznání našeho Pána a Spasitele Ježíše Krista!“⁷¹

Poznámky

¹ Srv. *J 3,6.8*

² Srv. *Gn 1,26*

³ Angl. „*natural, political, moral image*“. Pojmy „politický obraz“ a „mravní obraz“ si Wesley vypůjčil od Isaaca Wattse, *Ruin and Recovery of Mankind* (1970).

⁴ *1J 4,8.16*

⁵ *Ž 49,13 Kral.*

⁶ Srv. *Gn 3,11.17 Kral.*

⁷ *Gn 2,17*

⁸ Srv. *Ef 4,18*

⁹ Viz *Ž 49,21*

¹⁰ *1K 15,22*

¹¹ Srv. *Ef 2,5; Ko 2,13*

¹² *Ef 4,24*

¹³ Srv. *J 9,34*

¹⁴ *J 3,7*

¹⁵ *J 3,8*

¹⁶ *J 3,10*

¹⁷ *J 3,9*

¹⁸ *J 3,4*

¹⁹ *J 3,3* pozn.

²⁰ Srv. *1J 3,9*

²¹ Srv. *J 3,6.8*

²² Srv. *Ef 1,18*

²³ Srv. *2K 4,6*

²⁴ *Mt 9,2*

²⁵ *J 8,10*

²⁶ *Ž 94,10*

²⁷ Viz *Elizabethan Homily XVII* for Rogation Week (III) a *XVI* for Whitsunday (I).

²⁸ *Fp 4,7*

²⁹ Srv. *1Pt 1,8 Kral.*

³⁰ Srv. *Ř 5,5*

³¹ Srv. *Žd 5,14*

³² Viz *1Pt 3,18*

³³ Viz *Ř 6,11*

³⁴ *Ko 3,3*

³⁵ Viz *1J 1,3*

³⁶ *Ef 4,13 NS*

³⁷ Srv. *Ef 2,10 Kral.*

³⁸ Srv. *Ko 3,10*

³⁹ *Ef 4,24*

⁴⁰ *Jk 3,15*

⁴¹ *Fp 2,5*

⁴² *J 3,8*

⁴³ Viz *Fp 2,5*

⁴⁴ Viz *Gn 22,12.16*

⁴⁵ Srv. *Ko 3,12*

- ⁴⁶ Viz *1Pt 2,5*
- ⁴⁷ Viz *L 1,35*
- ⁴⁸ *Sk 26,18*
- ⁴⁹ Srv. *Žd 12,14*
- ⁵⁰ Viz *Jr 17,9*
- ⁵¹ Srv. *Mt 7,13*
- ⁵² Srv. *Zj 19,20*
- ⁵³ Iuvenalis, *Satiry IV.*
- ⁵⁴ *Př 13,12*
- ⁵⁵ Srv. *1Tm 6,10*
- ⁵⁶ *Larger Catechism*, ot. 163 a 165. Westminster Assembly 1647.
- ⁵⁷ *Book of Common Prayer Catechism*
- ⁵⁸ Srv. *J 3,5n*
- ⁵⁹ Rozuměj: anglikánská
- ⁶⁰ *Mt 12,33*
- ⁶¹ Srv. *J 8,41.44*
- ⁶² W.Law, *The Grounds and Reasons of Christian Regeneration or the New Birth* (1739)
- ⁶³ Srv. *Ef 4,15*
- ⁶⁴ Viz *Ef 4,13 Kral.*
- ⁶⁵ Srv. *J 3,3*
- ⁶⁶ Viz *Mt 24,15*
- ⁶⁷ *1K 6,19*
- ⁶⁸ Viz *Ef 2,22*
- ⁶⁹ Viz *Mt 7,12 Kral.*
- ⁷⁰ *1Pt 1,23*
- ⁷¹ Srv. *2Pt 3,18*

46. Na poušti

Vy máte nyní zármutek. Uvidím vás však opět a vaše srdce se zaraďuje a vaši radost vám nikdo nevezme.
Jan 16,22

1. I když Bůh způsobil Izraelcům velké vysvobození tím, že je vyvedl z domu otroctví¹, nevstoupili hned do země, kterou zaslíbil jejich otcům, ale „zavedl je do bezcestných pustot“², kde byli různě pokoušeni a zahrnutí do úzkých. Stejně tak Bůh jedná s těmi, kdo se ho bojí a jež vysvobodil z otroctví hříchu a Satana: Když „jsou ospravedlnováni zadarmo jeho milostí vykoupením v Kristu Ježíši“³, nemnozí z nich hned vejdou do odpočinku, které „zůstává lidu Božímu“⁴. Větší část jich více méně vybočí z dobré cesty, na kterou je přivedl. Přicházejí takříkajíc na „poušť velikou a hroznou“⁵, kde jsou různě pokoušeni a souženi. Někteří to vzhledem k případu Izraelců nazvali stavem „na poušti“.

2. Stav, ve kterém se tito lidé nacházejí, jistě zasluhuje náš vřelý soucit. Trpí zlou a bolestivou chorobou, které vcelku nerozumějí. O to těžší je najít pro ně lék. Protože se sami nacházejí v temnotě, nelze očekávat, že by porozuměli povaze své choroby. Z jejich bratří, možná i učitelů, jen málokdo ví, jaká to je choroba nebo jak ji léčit. Tím více je zapotřebí zkoumat za prvé, jaká je povaha této choroby; za druhé, jaká je její příčina, a za třetí, jak ji lze léčit.

I. Povaha choroby

1. Za prvé, jaká je povaha choroby, do které mnozí upadají poté, co uvěřili? V čem spočívá? A jaké jsou její skutečné příznaky? Přesně vzato spočívá ve ztrátě víry, kterou Bůh kdysi vzbudil v jejich srdci. Ti, kdo jsou „na poušti“, nemají Boží „potvrzení“, onen přesvědčivý „důkaz neviditelných skutečností“⁶, který měli předtím. Nemají teď vnitřní svědectví Ducha, které předtím každého z nich uschopňovalo říkat: „Život, který zde nyní žiji, žiji ve víře v Syna Božího, který si *mne* zamiloval a vydal sebe samého za *mne*.“⁷ Nebeské světlo nyní „neosvětluje jejich srdce“⁸, oni nevidí „Neviditelného“⁹, ale v jejich duši je opět temnota a oči jejich poznání jsou slepé. Duch už „neosvědčuje jejich duchu, že jsou Boží děti“¹⁰ a Duch synovství přestává „volat v jejich srdci Abba, Otče“¹¹. Teď už nemají pevnou důvěru v jeho lásku a nemají svobodu přijít k němu se svatou smělostí. „By mne i zabil,

což bych v něho nedoufal?“¹² už není řečí jejich srdce. Místo toho jsou zbaveni své síly a stávají se slabými a bázlivými jako jiní lidé.

2. Za druhé z toho plyne ztráta lásky. Ta roste nebo se umenšuje zároveň a ve stejné míře s ryzí, živou vírou. Tak se stává, že ti, kdo nemají víru, nemají také Boží lásku. Nemohou říci: „Pane, ty víš všechno, ty víš také, že tě mám rád.“¹³ Už nejsou šťastni v Bohu jako každý, kdo vskutku Boha miluje. Neradují se v něm jako v minulosti a necítí vůni jeho pomazání¹⁴. Kdysi „toužili po něm a připomínali si jeho jméno“¹⁵. Nyní jejich touha vychladla a je mrtvá, ne-li zcela vyhaslá. A protože jejich láska k Bohu „vychladla“¹⁶, vychladla také jejich láska k bližním. Už nemají onu horlivost pro druhé, onu touhu po jejich blahu, ono vroucí, neúnavné, horlivé přání, aby byli smířeni s Bohem. Už necítí onen „milosrdný soucit“¹⁷ s ovce, které se ztratily, onen „soucit s těmi, kdo chybují a bloudí“¹⁸. Kdysi byli „laskaví ke všem“ a „vlídně poučovali odpůrce“ pravdy¹⁹ a „upadl-li někdo do nějakého provinění, přiváděli ho na pravou cestu v duchu mírnosti“²⁰. Avšak po odstupu možná několika dnů začíná hněv opět získávat vládu. Nevrlost a netrpělivost na ně dotírají, aby je přivedly k pádu. Ještě je dobré, nedají-li se dohnat k tomu, aby „odpláceli zlým za zlé a urážkou za urážku“²¹.

3. V důsledku ztráty víry a lásky dochází za třetí ke ztrátě radosti v Duchu svatém. Když tu totiž už není povědomí odpuštění, pak tu ani nemůže být radost, která z něj plyne. Když Duch nedosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti, pak také musí ustát radost, která plynula z tohoto vnitřního svědectví. Stejně tak ti, kdo kdysi „jásali nevýslovnou, oslavenou radostí“²² v naději na Boží slávu, jsou nyní zbaveni „plné naděje na nesmrtelnost“²³, jsou zbaveni radosti, kterou tato naděje působí. To také platí o radosti, která plynula z Boží lásky, jež byla kdysi „vylita do jejich srdcí“²⁴. Kde je odstraněna příčina, tam je také odstraněn důsledek, je-li ucpán pramen, nepřytší už živá voda, aby obcerstvila žíznivou duši.

4. Se ztrátou víry, lásky a radosti je také spojena, za čtvrté, ztráta pokoje, který kdysi převyšoval každé pomýšlení²⁵. Sladký klid duše, vyrovnanost mysli jsou pryč. Vrátily se hryzavé pochybnosti, zda jsme kdy uvěřili nebo zda budeme věřit. Začínáme pochybovat, zda jsme ve svém srdci vůbec kdy pocítili skutečné svědectví Ducha, zda jsme spíše nepodléhali sebeklamu a omylem nezaměňovali hlas přirozenosti

za hlas Boží, možná také zda vůbec kdy uslyšíme jeho hlas a nalezneme zalíbení v jeho očích. A všechny tyto obavy jsou opět spojeny s otrockým strachem, se „strachem“, který „působí muka“²⁶. Bojíme se Božího hněvu jako než jsme uvěřili. Bojíme se, že budeme vyvrženi od jeho tváře a tak znovu upadáme do strachu před smrtí, z něhož jsme byli předtím zcela vysvobozeni.

5. To však ještě není všechno. Ztráta pokoje je spojena se ztrátou moci. Víme, že každý, kdo má pokoj s Bohem v Ježíši Kristu, má moc nad každým hříchem. Když však ztratí pokoj s Bohem, ztratí také moc nad hříchem. Když měl tento pokoj, měl také moc nad hříchy, které ho obklopují, nad hříchy spojené s jeho přirozeností, povahou, vzděláním nebo zaměstnáním, dokonce také nad zlými sklony a žádostmi, které předtím nedokázal zvládnout. „Hřích nad ním“ tehdy „už nepanoval“²⁷, nyní však už on nepanuje nad hříchem. Možná proti němu bojuje, nemůže však zvítězit, koruna spadla z jeho hlavy²⁸. Jeho nepřátelé nad ním znovu vítězí a více méně ho přivádějí do zajetí. Sláva od něho odešla²⁹, i Boží království, které bylo v jeho srdci. Je zbaven spravedlnosti, pokoje a radosti v Duchu svatém³⁰.

II. Příčiny choroby

1. Taková je podstata toho, co se dá příhodně nazvat stavem „na poušti“. Jeho podstatu však pochopíme lépe, když za druhé budeme zkoumat, jaké jsou jeho příčiny. Jsou velice různé. Netroufám si mezi ně počítat prostou, absolutní, svrchovanou Boží vůli. On „přeje pokoj svému služebníku“³¹. „Z rozmaru lidské syny nepokoří ani nezarmoutí.“³² Boží neměnnou „vůli je naše posvěcení“³³ spojené s „radostí, a pokojem z Ducha svatého“³⁴. To jsou jeho svobodné dary a nám je dáno ujištění, že „Boží dary“ jsou z jeho strany „neodvolatelné“³⁵. Nikdy nelituje toho, co dal, a také to od nás nechce odejmout. Proto nás nikdy *neopouští*, jak někteří tvrdí; jedině my *opouštíme* jeho.

(I.) 2. Nejčastější příčinou vnitřní temnoty je *břích* určitého druhu. Ten většinou způsobuje, že se s hříchem dostaví trápení. Je to především hřích *skutkem*. Často vidíme, jak v okamžení zahalí duši do temnot, zejména když to je vědomý, svévolný nebo hrubý hřích. Když například někdo, kdo nyní chodí v jasném světle Boží přítomnosti, je nějakým způsobem pohnut k tomu, aby jednou jedinkrát podlehl opilství nebo necudnosti, není divu, když v té chvíli klesne do hluboké

tmy. Je pravda, že bylo několik vzácných případů, kdy to Bůh téměř naráz zastavil mimořádným projevem svého odpouštějícího milosrdenství. Zpravidla však takové zneužití Boží dobroty, taková velká urážka jeho lásky vyvolá bezprostřední odcizení od Boha a „temnotu, že se dá nahmatat“³⁶.

3. Můžeme však doufat, že takový případ není tak častý, že není mnoho těch, kdo opovrhují bohatstvím jeho dobrotivosti, když chodí v jeho světle, kdo se tak hrozným a drzým způsobem proti němu bouří. Daleko častěji ztrácejí lidé toto světlo tím, že dávají prostor hříchům z *opomenutí*. Tím je Duch zhášen³⁷, ne bezprostředně, nýbrž postupně a pomalu. První případ lze připodobnit nalévání vody do ohně, druhý případ odebrání paliva z ohně. A milující Duch nás mnohokrát napomene za naše opomenutí, než od nás odejde. Častokrát nás vnitřně zarazí, dá skryté znamení, než stáhne svůj vliv. Jenom stálá opomenutí, na kterých svévolně setrváváme, nás může uvést do nejhlubší temnoty.

4. Snad žádný hřích z opomenutí nezpůsobuje tento stav častěji než zanedbávání osobní modlitby. Tento nedostatek nelze nahradit žádným jiným prostředkem. Nic není jasnější, než že Boží život v duši nepokračuje, tím méně roste, nepoužijeme-li všechny příležitosti ke komunikaci s Bohem a nevytváříme-li před ním své srdce. Jestliže to zanedbáváme, jestliže dovolíme, aby nás zaměstnání, společnost nebo jakákoli činnost odváděly od těchto skrytých pohybů duše (nebo což je stejné, když nás přimějí, abychom je konali ve spěchu, povrchně a nedbale), pak bude takový život jistě upadat. A když je po dlouhou dobu nebo často vynecháme, pozvolna odumře.

5. Jiný hřích z opomenutí, který často přivede duši věřícího do temnoty, je zanedbávání toho, co už bylo silně zdůrazněno v židovském ustanovení: „Potrestáš bližního svého a nesneseš na něm hříchu.“³⁸ „Nebudeš ve svém srdci chovat nenávisť ke svému bratru.“³⁹ Jestliže „ve svém srdci chováme nenávisť ke svému bratru“, jestliže ho vidíme při přestupku a „sneseme na něm hřích“, povede to záhy k oslabení naší vlastní duše a my budeme mít „úcast na jeho hříších“⁴⁰. Když opomeneme napomenout svého bližního, učiníme z jeho hříchu svůj vlastní hřích. Staneme se za něj odpovědnými Bohu, neboť jsme viděli, že je v nebezpečí, a nevarovali jsme ho. Když „pro svou nepravost zahyne“⁴¹, Bůh bude právem volat nás „k odpovědnosti za jeho

krev“⁴². Jaký div, když tímto zarmoucením Ducha přijdeme o světlo jeho tváře.

6. Třetím důvodem této ztráty je, že dáváme prostor *vnitřnímu bříchu*. Víme například, že „ohavnost jest Hospodinu každý pyšného srdce“⁴³, i když se tato pýcha srdce neprojeví navenek. Jak snadno upadne člověk, naplněný pokojem a radostí, do této ďáblovy pasti. Jak je to lidské, když si myslí, že má více milosti, více moudrosti či síly, než ve skutečnosti má, a smýšlí „víc než se má“⁴⁴! Jak je lidské chlubit se něčím, co člověk dostal, jako by to nebyl dostal⁴⁵! Vidíme-li však, že Bůh se neustále „staví proti pyšným, ale pokorným dává milost“⁴⁶, pak to musí jistě zatemnit, ne-li zcela zhasit světlo, které předtím osvětlovalo jeho srdce.

7. Ke stejnému výsledku může dojít, když dáme prostor hněvu. Přitom je jedno, čím byl vyprovokován nebo způsoben. I kdyby dostal nářek *horlivosti* pro pravdu nebo pro Boží slávu. Každá horlivost, která není živena plamenem lásky, je „přízemní, živočišná, ďábelská“⁴⁷. Je to plamen zloby, je to nízký, hříšný hněv, nic víc a nic míň. A nic není větším nepřítelem mírné, jemné Boží lásky než tento hněv. Obojí nikdy nepřebývalo, nemůže přebývat v jedné hrudi. Ve stejné míře, jak převládne hněv, umenšuje se láska a radost v Duchu svatém. To je zejména patrné na případech *urážky*. Myslím tím hněv na některé z našich bratří, na některé z těch, kdo s námi jsou spojeni buď náboženskými nebo společenskými svazky. Dáme-li duchu urážky prostor být jen na jednu hodinu, ztratíme jemný vliv Ducha svatého. Místo abychom je napravili, zahubíme sami sebe a stáváme se snadnou kořistí pro každého nepřítele, který na nás útočí.

8. Avšak v případě, že si jsme vědomi této ďáblovy léčky, může přijít útok z jiné strany. Když prudkost a hněv ještě dřímají a jedině láska bdí, můžeme být neméně ohroženi *žádostivostí*, která rovněž způsobuje zatemnění duše. K tomuto zatemnění vede každá „škodlivá tužba“⁴⁸, každá marnivá nebo nezřízená pohnutka. Když se zaměříme k „pozemským věcem“⁴⁹, na člověka nebo na nějakou věc ve světě, když žádáme cokoli kromě Boha a toho, co vede k Bohu, hledáme-li štěstí ve stvoření, pak žárlivě milující Bůh s námi bude zápolit, neboť nestrpí žádného soka. A nechceme-li „slyšet jeho“ varující „hlas“⁵⁰ a nevrátíme-li se k němu cele, budeme-li ho zarmucovat svými mod-

lami a běhat za cizími bohy, budeme brzy chladní, neplodní a vyschlí a „bůh tohoto světa oslepí“ a zatemní naše srdce⁵¹.

9. A to se často děje, i když vědomě nedáváme prostor hříchu. Stačí, když „nerozněcujeme Boží dar, kterého se nám dostalo“⁵², když se neustále „nesnažíme vejít úzkými dveřmi“⁵³, když vážně „nezavodíme“, abychom „dostali cenu“⁵⁴, a „netlačíme se“ do „nebeského království“⁵⁵. Stačí, když nezápasíme; jistě budeme přemoženi. Budeme-li jenom nepozorní nebo budeme-li „ochabovat na duchu“⁵⁶, budeme-li lehkomyšní a liknaví, naše přirozená temnota se brzy vrátí a zachvátí naši duši. Proto stačí, když dáme prostor *duchovní liknavosti*, ta citelně zatemní naši duši. Jistě zničí Boží světlo, i když ne tak rychle jako vraždy nebo cizoložství.

10. Avšak je také třeba si všimnout, že příčiny naší temnoty (ať to je cokoliv, opomenutí nebo konání, vnitřní nebo zjevný hřích) se neprojeví vždy ihned. Někdy leží hřích, který způsobil přítomnou bídu, v daleké minulosti. Mohli jsme se ho dopustit před dny, týdny nebo měsíci. A když nyní Pán odjímá své světlo a svůj pokoj na základě toho, co jsme udělali před dávným časem, není to (jak by si člověk mohl na první pohled myslet) známkou jeho přísnosti, nýbrž spíše důkazem jeho trpělivosti a něžného milosrdenství. On během té celé doby čekal, zda snad přece jen uvidíme, uznáme a napravíme, co bylo převrácené. A když k tomu nedojde, projeví nakonec svou nelibost, aby nás alespoň tímto způsobem přivedl ku pokání.

(II.) 1. Jinou častou příčinou této temnoty je *nevědomost*, která také má mnoho podob. Když lidé neznají Písmo, když si myslí, že ve Starém nebo v Novém Zákoně jsou oddíly, které dokládají, že všichni věřící bez výjimky někdy *musí* být ve tmách, pak tato nevědomost na ně přirozeně uvede temnotu, kterou očekávají. Jak je tento případ mezi námi častý! Jak málo je těch, kdo ji neočekávají! Není divu, když jsou vyučováni, aby ji čekali, když je k tomu jejich učitelé navádějí. Nejen mystikové římské církve, nýbrž i mnozí z velice duchovních a zkušených autorů v naší vlastní církvi⁵⁷ (kromě několika v posledním století) předkládají toto očekávání s naprostou jistotou jako jasnou, nespornou biblickou nauku a uvádějí mnoho textů jako důkaz.

2. Tuto temnotu často způsobuje také neznalost Božího díla v duši. Lidé si představují (neboť tak byli vyučeni, zejména autory římského společenství, jejichž tvrzení přijalo velmi mnoho protestantů bez bliž-

šího zkoumání), že člověk nemusí žít vždy v „zářivém světle,“ že to je jen „nižší vedení“, že když se vznášejí výš, opouštějí tuto „smyslovou útěchu“ a žijí „holou vírou“ (vskutku *holou*, je-li zbavena lásky, pokoje a radosti z Ducha svatého), že stav světla a radosti je dobrý, avšak stav „temnoty“ a „sucha“ je lepší, neboť jedině v něm můžeme být „očištěni“ od pýchy, milování světa a nezřízené sebelásky, a že proto nemáme očekávat a ani si přát, abychom vždy „chodili v světle“⁵⁸. Tak se stává (i když se mohou objevit jiné důvody), že velká část zbožných mužů v římské církvi často kráčí po tmavé, nepohodlné cestě a i když někdy přijmou Boží světlo, brzy je ztrácejí.

(III.) 1. Třetí hlavní příčinou této temnoty je *pokoušení*. Když světlo našeho Pána prvně zazáří nad naší hlavou, pokoušení prchá a naprosto zmizí. V nitru a možná také navenek je vše v klidu, protože Bůh nastoluje mír mezi námi a našimi nepřáteli. Pak je zcela přirozené se domnívat, že už žádné bojování nebude. A jsou případy, kdy tento klid trval nejen týdny, nýbrž měsíce nebo roky. Zpravidla tomu však je jinak. Zakrátko znovu „se zvedne vichřice, spadne příval, přivenou se vody“⁵⁹. Ti, kdo „neznají ani Syna ani Otce“⁶⁰, a proto nenávidí jeho děti, projeví tuto nenávist různým způsobem, když Bůh povolí uzdu mezi jejich zuby. Jako kdysi „ten, který se narodil pouze z těla, pronásledoval toho, který se narodil z moci Ducha, tak je tomu i nyní“⁶¹; stejná příčina má stejné následky. Zlo, které působí v srdci, se znovu projeví. Zlost a mnoho jiných „kořenů hořkosti“⁶² se budou snažit vyrazit výhonky. Zároveň Satan neopomene střílet své ohnivé střely⁶³ a duše „povede boj“ nejen proti světu, nejen proti „tělu a krvi, ale proti mocnostem, silám a všemu, co ovládá tento věk tmy, proti nadpozemským duchům zla“⁶⁴. Když pak přichází naráz tolik různých útoků a možná i s tak velkou prudkostí, nelze se divit, že v člověku se slabou vírou vyvolají nejen tíseň, nýbrž i temnotu. A to zejména když nebdí, když tyto útoky přicházejí v hodinu, kdy je neočekával, když si bláhově říká: Den trápení se už nikdy nevrátí⁶⁵.

2. Síla těchto pokoušení, která přicházejí z nitra, je pak ještě mnohem větší, když jsme předtím o sobě smýšleli příliš vysoko⁶⁶, jako bychom už byli očistištěni od každého hříchu. A jak snadno si to myslíme v době své první vřelé lásky! Jak rychle uvěříme, že Bůh „svou mocí“ v nás „naplnil každé dílo víry“⁶⁷, že proto, když žádný hřích *nepocitujeme*, také žádný hřích v sobě *nemáme* a duše je naplněna láskou. Pak může přijít ostrý útok nepřítele, o němž jsme se domnívali, že je nejen po-

ražen, nýbrž zničen, a uvrhnout nás do velké tísně, někdy do naprosté temnoty, zejména když se s tímto nepřitelem *dobadujeme*, místo abychom volali k Bohu a prostou vírou se vrhli k tomu, který *jedině* „dovede vytrhnout ze zkoušky“ ty, kdo jsou jeho ⁶⁸.

III. Možnosti léčby

To jsou běžné příčiny této druhé temnoty. Za třetí chceme zkoumat, jaké jsou možnosti léčby.

1. Je velkým a osudným omylem se domnívat, že to je ve všech případech naprosto stejné. A přesto to je velice rozšířeno právě mezi mnohými, kteří jsou pokládáni za zkušené křesťany a dokonce si možná osobují, že jsou „učiteli Izraele“ ⁶⁹ a vůdci jiných. Znají a používají jen jeden lék, ať je příčina nemoci jakákoliv. Začnou hned tím, že aplikují zaslíbení, že „kážou evangelium“, jak tomu říkají. Jejich jediným cílem je poskytnout útěchu. Za tím účelem říkají mnohá mírná a přátelská slova o Boží lásce k ubohým, bezmocným hříšníkům a o účinnosti Kristovy krve. Ve skutečnosti to je „šarlatánství“ a to nejhrubšího zrna, neboť i když nevede k zabití těla, pak bez zvláštní Boží milosti vede k zahubení „těla i duše v pekle“ ⁷⁰. Je těžké mluvit o těchto lidech, kteří „obmítají vápnem ničemným“ ⁷¹, o těchto šířitelích falešných slibů tak, jak si to zaslouží. Zaslouží si označení, které bylo neprávem dáno jiným: jsou to „duchovní šarlatáni“ ⁷². Hanebným způsobem snižují Boží zaslíbení tím, že je vztahují na všechny bez rozdílu. Avšak léčení duchovních a tělesných nemocí musí být stejně rozmanité jako jejich příčiny. Proto je prvním úkolem najít příčinu a pak se ukáže, jak ji lze léčit.

2. Například: Je to hřích, co způsobuje temnotu? Jaký hřích? Je to nějaký vnější hřích? Obviňuje tě svědomí, že jsi se dopustil hříchu, kterým zarmucuješ svatého Ducha Božího? Je to z tohoto důvodu, že od tebe odešel a s ním také odešla radost a pokoj? Jak můžeš očekávat, že se vrátí, dokud neodstraníš prokletou věc ⁷³? „Svévolník ať opustí svou cestu“ ⁷⁴, „umyjte si ruce, hříšníci“ ⁷⁵, „odklidte mi své zlé skutky z očí“ ⁷⁶. Tak „ti vzejde v temnotě světlo“ ⁷⁷, Hospodin se vrátí a „slituje se nad tebou“ ⁷⁸.

3. Když i při pečlivém zkoumání nemůžeš objevit žádný hřích skutkem, který vyvolává mrak nad tvou duší, zkoumej dál, zda tě od Boha

nedělí nějaký hřích z opomenutí. „Nesneseš hřích“ na svém bratru?⁷⁹ Napomínáš ty, kdo v tvé přítomnosti hřeší? Řídíš se všemi Božími příkázáními? Na veřejnosti, v rodině, při soukromé modlitbě? Jestliže nikoli, jestliže ze zvyku zanedbáváš některou z těchto známých povinností, jak potom můžeš očekávat, že ti bude nadále svítit světlo Boží tváře? Pospěš si a „posilni to, co ještě zůstává“⁸⁰ a tvoje duše bude žít. „Jestliže dnes uslyšíš jeho hlas“⁸¹, pak z Boží milosti dodržuj vše, co ještě chybí. Když „uslyšíš za sebou slovo: »To je ta cesta, jdi po ní!“⁸², pak „nezatvrzuj své srdce“⁸³. Nebuď „neposlušným toho nebeského povolání“⁸⁴. Dokud není odstraněn hřích skutkem i hřích z opomenutí, je všechna útěcha falešná a klamná. Je to jako když necháme zacelit ránu, která ještě pod kůží hnisá a teče. Neočekávej pokoj v nitru, dokud nemáš pokoj s Bohem. Ten však není tam, kde není „ovoce hodné pokání“⁸⁵.

4. Možná si však nejsi vědom žádného hříchu z opomenutí, který ti bere pokoj a radost z Ducha svatého⁸⁶. Není tu pak nějaký *vnitřní hřích*, který se jako „jedovatý kořen“⁸⁷ rozrůstá v tvém srdci a působí ti trápení? Není pustota a ubohost tvé duše způsobena tím, že tvé srdce „odpadlo od živého Boha“⁸⁸? „Nevtrhla na tebe zpupná noha“⁸⁹? „Nesmýšlel jsi“ o sobě „výš,“ než jsi měl⁹⁰? „Neobětoval jsi“ nějak „své síti a svému nevodu páлил kadidlo“⁹¹? Nepřipisoval jsi úspěch ve svém konání své vlastní odvaze, síle nebo moudrosti? Nechlubil ses „ničím, leč křížem našeho Pána Ježíše Krista“⁹²? Nevyhledával jsi a nepřál sis chválu od lidí? Neměl jsi v tom zalíbení? Je-li tomu tak, pak znáš cestu, kterou je třeba jít. Jestli tě k pádu přivedla pýcha, „pokoř se pod mocnou ruku Boží, aby tě povýšil v ustanovený čas“⁹³. Nepřiměl jsi Boha, aby tě opustil, protože jsi dal místo zlosti? „Nevzrušoval ses kvůli zlostníkům“ a „nezáviděl těm, kdo jednají podle“⁹⁴? Neurážel ses na některém bratru, když jsi viděl (skutečný nebo domnělý) hřích, a sám tak hřešil proti velkému přikázání lásky tím, že se tvé srdce od něho odvrátilo? Pak pozvedni zrak k Pánu, aby ti dal novou sílu, aby tato tvrdost a chladnost byly odstraněny, aby láska, pokoj a radost se zase navrátily a vy jste byli stále „k sobě navzájem laskaví, milosrdní, odpouštěli si navzájem, jako i Bůh v Kristu odpustil vám“⁹⁵. Nedal jsi prostor nějaké pošetilé žádosti? Nebo nějaké nezřízené pohnutce? Jak potom může mít Boží láska místo ve tvém srdci, dokud nezavrheš své modly? „Neklamte se, Bohu se nikdo nebude posmívat“⁹⁶, Bůh nebude přebývat v rozděleném srdci. Dokud ve svém srdci chováš

lásku k Delíle⁹⁷, Bůh v něm nemá místo. Je marné doufat v obnovení jeho světla, dokud si nevyrvěš pravé oko a nehodíš je pryč⁹⁸. Neotálej s tím! Volej k němu, aby tě k tomu uschopnil! Naříkej nad svou neschopností a nemohoucností. Hospodin je tvá pomoc, vejdi těsnou branou⁹⁹, tlač se do nebeského království¹⁰⁰. Vyhod každou modlu z Boží svatyně a ukáže se ti Hospodinova sláva¹⁰¹.

5. Možná to je právě nedostatek úsilí, *duchovní netečnost*, co udržuje tvou duši v temnotě. Žiješ ve své zemi bez problémů. Na tvém pobřeží není žádná válka a tak jsi klidný a spokojený. Vykonáváš pravidelně stejné vnější povinnosti a cítíš se při tom dobře. A pak se divíš, že tvá duše je mrtvá? Probuď se před Pánem! Povstaň a setřes prach, zápas s Bohem o mocné požehnání¹⁰². Vylévej svou duši před Bohem na modlitbách a pokračuj v tom vytrvale¹⁰³. Probuď se ze spánku a buď bdělý! Jinak nemáš, co bys očekával, než že se budeš vzdalovat stále více od Božího světla a života.

6. Když po důkladném a co možná nestranném zkoumání sebe nezjistíš, že bys dával prostor duchovní netečnosti nebo nějakému vnitřnímu nebo vnějšímu hříchu, pak se rozpomeň na minulou dobu. Zvaž své dřívější postoje, svá slova, své činy. Byly v pořádku před Pánem? „Přemítej o tom na loži a buď zticha“¹⁰⁴ a pros Boha, aby zkoumal hlubiny tvého srdce a připomněl ti, co kdy do očí vzdorovalo jeho slávě¹⁰⁵. Je-li v duši vina za nevyznaný hřích, pak nevyhnutelně zůstáváš v temnotě, dokud se „neobnovíš v pokání“¹⁰⁶ a vírou opět neočistíš v „pramenu k obmytí hříchu a nečistoty“¹⁰⁷.

7. Naprosto jiná bude léčba, když příčinou nemoci není hřích, nýbrž *neznalost*. Může to být neznalost názorů Bible, způsobená možná komentátory, kteří přinejmenším v tomto ohledu nemají známost, jakkoli mohou mít vědomosti a znalosti v jiných otázkách. V tomto případě je třeba odstranit tuto neznalost dříve než lze odstranit temnotu, jež z toho plyne. Musíme ukázat pravý význam těch textů, které byly chápány špatně. Můj záměr mi nedovoluje zvážít všechna místa Písma, která byla v tomto ohledu zmiňována. Zmíním jenom dvě nebo tři, která se běžně uvádějí jako důkaz, že všichni věřící musí dříve či později „chodit ve tmě“¹⁰⁸.

8. Jedním z těchto míst je *Izajáš 50,10*: „Kdo z vás se bojí Hospodina a poslouchá jeho služebníka? Kdo chodí v temnotách, kde není žádná záře, ten ať doufá v Hospodinovo jméno a opře se o svého Boha.“

Avšak kde vyplývá z textu nebo z kontextu, že člověk, o němž zde je řeč, kdy měl světlo? Kdo je „usvědčen z hříchu“¹⁰⁹, ten „se bojí Hospodina a poslouchá jeho služebníka“. A tomu bychom měli poradit, ať „doufá v Hospodinovo jméno a opře se o svého Boha,“ i když je v jeho duši ještě temnota a on nikdy nespátřil světlo Boží tváře. Tento text naprosto nedokazuje, že by věřící v Krista „musel někdy »chodit ve tmě«“.

9. Jiný text, který údajně obsahuje stejnou nauku, je *Ozeáš 2, 16*: „Proto ji přemluví, uvedu ji na poušť, budu jí promlouvat k srdci.“ Z toho se vyvozovalo, že Bůh uvede každého věřícího „na poušť“, do stavu mrtvoty a temnoty. Je však jisté, že tento text o ničem takovém nemluví. Nezdá se, že by vůbec mluvil o určitých věřících. Vztahuje se očividně na židovský národ a možná jenom na něj. Je-li však aplikovatelný na určité osoby, je jeho hlavním důrazem toto: Chci je přitahovat láskou, chci je usvědčit z hříchu a potom je potěšit svou od-pouštějící milostí.

10. Třetí místo Písma, z něhož se vyvozuje totéž, už bylo citováno výše: „Vy máte nyní zármutek. Uvidím vás však opět a vaše srdce se zaru-duje a vaši radost vám nikdo nevezme“¹¹⁰. Mělo se za to, že to znamená, že Bůh se po nějakém čase odtahuje od všech věřících a ti až po tomto zármutku pocítí radost, kterou jim nikdo nevezme. Celý kontext však ukazuje, že náš Pán zde mluví výhradně k apoštolům a k nikomu jinému a že mluví o určitých událostech, totiž o své smrti a o svém vzkříšení. „Maličko,“ říká, „a neuzříte mne,“ protože totiž budu v hrobě. „A opět maličko, a uzříte mně“¹¹¹, až vstanu z mrtvých. „Vy budete plakat a naříkat, ale svět se bude radovat; ale váš zármutek se promění v radost... Vy máte nyní zármutek,“ protože budu od vás odjat, ale „uvidím vás opět“ po svém vzkříšení, „a vaše srdce se zaru-duje a vaši radost“, kterou vám potom dám, „vám nikdo nevezme“. Víme, že se to vše doslova naplnilo v případě apoštolů. Z toho se však nedá vyvodit žádný závěr, týkající se Božího všeobecného jednání s věřícími.

11. Čtvrtý text (o dalších nemluvě), který se často cituje jako důkaz pro tuto nauku, je v *Prvním listě Petrově 4, 12*: „Moji milovaní, nebudte zmateni výhní zkoušek, která na vás přišla, jako by se s vámi dělo něco neobvyklého.“ To však tuto nauku nedokazuje stejně jako předchozí texty. Doslova přeložen zní text takto: „Milovaní, nedivte se výhni

mezi vámi, která je pro vaše zkoušení.“ I když to v odvozeném smyslu lze uvést do souvislosti s vnitřními zkouškami, vztahuje se to v prvé řadě nesporně na mučednictví a s tím spojené utrpení. Proto tento text nemá žádný vztah k účelu, k jakému je citován. Chtěli bychom prostě vyzvat každého, aby předložil jeden jediný text, buď ze Starého nebo z Nového zákona, který tomuto účelu odpovídá lépe než tyto.

12. „Neprospívá však temnota duši mnohem víc než světlo? Nepochází Boží dílo v srdci nejrychleji a nejúčinněji ve stavu vnitřního utrpení? Není věřící očistěn mnohem rychleji a účinněji smutkem než radostí, úzkostí, bolestí, tísní a duchovním mučednictvím než trvalým pokojem?“ Tak učí *mystikové*, tak to stojí v jejich knihách – nikoli však v *Božím slově*. Písmo nikde neříká, že Boží nepřítomnost nejlépe dokoná jeho dílo v srdci člověka! Spíše jeho přítomnost a jasné obecnství s Otcem a Synem. Jasné povědomí této skutečnosti vykoná za hodinu víc než jeho nepřítomnost za celý věk. Radost v Duchu svatém daleko účinněji očistí duši než nedostatek této radosti. A Boží pokoj je nejlepším prostředkem k vytřebení duše od strusky pozemských sklonů. Proto pryč s planou představou, že Boží království je rozděleno samo proti sobě, že Boží pokoj a radost v Duchu svatém jsou spravedlností na překážku a že nejsme „spaseni skrze víru“¹¹², nýbrž skrze nevíru, ne skrze naději, nýbrž skrze zoufalství!

13. Dokud lidé takto sní, budou „chodit ve tmě“. Důsledek neskončí, dokud není odstraněna příčina. Nesmíme si však myslet, že skončí ihned, i když příčina už neexistuje. Když neznalost nebo hřích způsobily tmu, lze jedno nebo druhé odstranit, aniž by se ihned vrátilo světlo, kterému stály v cestě. Protože je světlo svobodným Božím darem, Bůh je obnoví dříve nebo později, kdy se mu zlíbí. V případě hříchu nemůžeme dobře očekávat, že se vrátí ihned. Hřích započal před trestem, který proto může spravedlivě trvat, i když hřích skončil. Je tomu stejně jako v přírodě: Jako nelze vyléčit ránu, dokud v ní vězí šíp, tak není vyléčena ihned po jeho odstranění, ale zanícení a bolest budou ještě dlouho přetrvávat.

14. Nakonec, je-li tma způsobena různými, vážnými a neočekávanými pokušeními, pak nejlepší způsob jak je odstranit a jak jim zabránit je učít věřící, aby pokušení vždy očekávali a uvědomili si, že žijí ve zlém světě, mezi zlými, rafinovanými a zlomyslnými lidmi a že sami mají srdce nakloněné k všelikému zlu. Přesvědč je, že celé dílo po-

svěcení není (jak se domnívají) vykonáno naráz, že když uvěří jsou jako novorozené děti ¹¹³, které musí postupně vyrůst, a že musí očekávat mnoho bouří, než dorostou do plné postavy Kristovy. Především jim připomínej, aby se nepouštěli do debat s ďáblem, když přijdou bouře, ale aby se modlili, vylévali své srdce před Bohem a předkládali mu svá trápení. A to jsou lidé, na které bychom měli především vztahovat velká a drahá zaslíbení – ne na nevědomé, dokud jejich nevědomost není odstraněna, a ještě méně na hříšníky, kteří nečiní pokání. Těmto lidem bychom měli obšírně a láskyplně zvěstovat laskavost Boha, našeho Spasitele, a vysvětlovat jim jeho slitování, která byla odedávna. Zde můžeme dosvědčovat věrnost našeho Boha, neboť „co řekl, je důkladně protřibené“ ¹¹⁴, a moc krve, která byla za nás vylita a „očisťuje nás od každého hříchu“ ¹¹⁵. Potom se Bůh přizná ke svému slovu a vytrhne jejich duši z trápení. Řekne: „Povstaň, rozjasni se, protože ti vzešlo světlo, vzešla nad tebou Hospodinova sláva.“ ¹¹⁶ A budeš-li chodit pokorně a věrně s Bohem, bude toto světlo „svítit stále víc, až je tu den“ ¹¹⁷.

Poznámky

¹ Viz *Ex 13,3*

² Srv. *Ž 107,40*

³ *Ř 3,24*

⁴ Srv. *Žd 4,9 Kral.*

⁵ Srv. *Dt 32,10 Kral.*

⁶ Srv. *Žd 11,1 NS*

⁷ *Ga 2,20*

⁸ Srv. *2K 4,6*

⁹ Srv. *Žd 11,27*

¹⁰ Srv. *Ř 8,16*

¹¹ Srv. *Ga 4,6*

¹² *Jb 13,15 Kral.*

¹³ *J 21,17*

¹⁴ Viz *J 12,3*

¹⁵ Srv. *Iz 26,8*

¹⁶ Srv. *Mt 24,12*

¹⁷ *Ko 3,12*

¹⁸ *Žd 5,2*

¹⁹ Srv. *2Tm 2,24n*

²⁰ Srv. *Ga 6,1*

²¹ Srv. *1Pt 3,9*

²² Srv. *1Pt 1,8*

²³ Srv. apokryfní kniha *Moudrosti 3,4*

²⁴ Srv. *Ř 5,5*

²⁵ Viz *Ef 4,7*

²⁶ Srv. *1J 4,18*

²⁷ Srv. *Ř 6,14*

²⁸ Viz *Pl 5,16*

²⁹ Viz *Ez 10,18*

³⁰ Viz *Ř 14,17*

³¹ *Ž 35,27*

³² *Pl 3,33*

³³ Srv. *1Te 4,3*

³⁴ Srv. *Ř 14,17*

³⁵ Srv. *Ř 11,29*

³⁶ *Ex 10,21*

- 37 Viz *1Te 5,19*
- 38 Srv. *Lv 19,17 Kral.*
- 39 Tamtéž, EP
- 40 *Zj 18,4*
- 41 Srv. *Joz 22,20*
- 42 *2S 4,11*; srv. *Ez 3,18; 33,8*
- 43 *Př 16,5 Kral.*
- 44 Srv. *Ř 12,3 NBK*
- 45 Viz *1K 4,7*
- 46 *1Pt 5,5*
- 47 *Jk 3,15*
- 48 Srv. *1Tm 6,9*
- 49 *Ko 3,2*
- 50 Srv. *Ž 95,7; Žd 3,7.15*
- 51 Srv. *2K 4,4*
- 52 Srv. *2Tm 1,6*
- 53 Srv. *L 13,24*
- 54 Srv. *2Tm 2,5*
- 55 Srv. *Mt 11,12 NS*
- 56 Srv. *Žd 12,3*
- 57 Rozuměj: v církvi anglikánské
- 58 Jan od Kříže (1542–91), *Výstup na boru Karmel II,ii*
- 59 Srv. *Mt 7,25.27*
- 60 Srv. *J 8,19*
- 61 *Ga 4,29*
- 62 Srv. *Žd 12,15 Kral.*
- 63 Viz *Ef 6,16*
- 64 Srv. *Ef 6,12*
- 65 Pramen tohoto citátu není znám. „Den trápení“ připomíná *Jr 17,18 Kral.*
- 66 Viz *Ř 12,3*
- 67 Srv. *2Te 1,11*
- 68 Srv. *2Pt 2,9*
- 69 Srv. *J 3,10*
- 70 Srv. *Mt 10,28*
- 71 Srv. *Ez 13,10.11.14; 22,28 Kral.*
- 72 Narážka na biskupa G.Lavingtona, který tak označil metodisty.
- 73 Viz *Joz 7,13*
- 74 *Iz 55,7*
- 75 *Jk 4,8*
- 76 *Iz 1,16*
- 77 *Iz 58,10*
- 78 Srv. *Iz 55,7*
- 79 Srv. *Lv 19,17 Kral.*
- 80 *Zj 3,2*
- 81 Srv. *Ž 95,7*; dále *Žd 3,7.15; 4,7*
- 82 Srv. *Iz 39,21*
- 83 Srv. *Ž 95,8; Žd 3,8.15; 4,7*
- 84 Srv. *Sk 26,19 NS*
- 85 *Mt 3,8 Kral.*
- 86 Viz *Ř 14,17*
- 87 *Žd 12,15*
- 88 Srv. *Žd 3,12*
- 89 Srv. *Ž 36,12*
- 90 Srv. *Ř 12,3*
- 91 Srv. *Abk 1,16*
- 92 *Ga 6,14*
- 93 Srv. *1Pt 5,6*
- 94 Srv. *Ž 37,1*
- 95 Srv. *Ef 4,32*
- 96 *Ga 6,7*
- 97 Viz *Sd 16,4nn*
- 98 Viz *Mt 5,29*
- 99 Viz *Mt 7,13*
- 100 Viz *Mt 11,12 NS*
- 101 Viz *Lv 9,6*
- 102 Viz *Gn 32,23nn*
- 103 Viz *Ef 6,18*

¹⁰⁴ Srv. *Ž* 4,5

¹⁰⁵ Viz *Iz* 3,8

¹⁰⁶ Srv. *Žd* 6,6 pozn.

¹⁰⁷ Srv. *Za* 13,1

¹⁰⁸ *J* 8,12; srv. také *Iz* 59,9

¹⁰⁹ Srv. *J* 8,46

¹¹⁰ *J* 16,22

¹¹¹ *J* 16,16n *Kral.*

¹¹² *Ef* 2,8

¹¹³ Viz *1Pt* 2,2

¹¹⁴ Srv. *Ž* 119,140

¹¹⁵ *1J* 1,7

¹¹⁶ *Iz* 60,1

¹¹⁷ Srv. *Př* 4,18

47. Zarmoučení rozličnými zkouškami

Jste nyní nakrátko, je-li to nutné, zarmoučení rozličnými zkouškami.

První list Petřův 1,6 (KMS)

1. V předchozím výkladu jsem mluvil zejména o *temnotě* myslí, do které vidíme často upadat ty, kdo kdysi chodili ve světle Boží tváře. V úzkém vztahu k této temnotě je *zarmoučení* duše, které je ještě běžnější, zejména mezi věřícími. Vskutku, téměř všechny Boží děti je prožívají ve větší nebo menší míře. Podobnost mezi oběma stavy je tak velká, že se často zaměňují a aniž bychom rozlišovali, často říkáme: „Ten se nachází v *temnotě*“ nebo „ten je *zarmoučen*“, jako by to byly výrazy stejného významu, jako by jeden nevyjadřoval víc než druhý. Tomu tak zdaleka není. Temnota je jedno, zarmoučení je něco jiného. Mezi oběma je rozdíl, velký, podstatný rozdíl. Je to rozdíl, který by se všechny Boží děti měly snažit pochopit. Jinak velice snadno sklouznou ze zarmoučení do temnoty. Abych tomu zabránil, chci se pokusit ukázat

I. Jací to byli lidé, kterým apoštol říká: „Jste zarmoučení.“

II. V jakém „zarmoučení“ se nacházeli.

III. Jaké byly příčiny zarmoučení.

IV. Jaký byl účel tohoto zarmoučení.

V. Zakončím pak několika závěry.

I. Kdo jsou zarmoučení lidé

1. Za prvé chci ukázat, jací to byli lidé, kterým apoštol říká „jste zarmoučení“. Především je mimo jakoukoli pochybnost, že v době, kdy je apoštol tak oslovil, to byli věřící. Říká to výslovně v pátém verši: „Boží moc vás skrze *víru* sřeží ke spasení.“ V sedmém verši zmiňuje „pravost jejich *víry*, mnohem drahocennější než pomíjející zlato“. A v devátém verši mluví o jejich „cíli *víry*, spasení duší“. Ve stejnou dobu, kdy byli „zarmoučení“, měli tedy živou víru. Jejich zarmoučení jejich víru nezničilo, oni „zůstali pevní, jako by Neviditelného viděli“¹.

2. Jejich zármutek také nezničil jejich pokoj, pokoj převyšující každé pomyšlení², který nelze oddělit od pravé, živé víry. To lze snadno odvodit z druhého verše, kde se apoštol modlí ne aby jim byla dána

„milost a pokoj“, ale aby byl pokoj „rozmnožen“³, aby požehnání, které už prožívají, jim bylo dáno ve větší hojnosti.

3. Lidé, k nimž zde apoštol mluví, byli tedy plni živé naděje. Tak to říká třetí verš: „Veleben buď Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, neboť nám ze svého velikého milosrdenství dal vzkříšením Ježíše Krista nově se narodit,“ mně a tobě, všem nám, kdo jsme „posvěceni Duchem“ a „očištěni pokropením krví Ježíše Krista“ „k živé naději“, k „dědictví“, to znamená k živé naději na dědictví „nehynoucímu, nepoškrvněnému a nevadnoucímu“⁴. Přesto, že jsou zarmoucení, stále mají nehynoucí naději.

4. Stále ještě se „chlubí nadějí, že dosáhnou slávy Boží“⁵. Byli naplněni radostí z Ducha svatého. Když apoštol zmínil „den, kdy se zjeví Kristus“ (totiž když přijde, aby soudil svět), ihned v osmém verši dodává: „Ač jste ho neviděli (tělesným zrakem), přec v něho věříte a jásáte nevýslovnou, vznešenou radostí.“ Jejich zarmoucení se nejen slučovalo s živou nadějí, nýbrž také s „nevýslovnou radostí“. Ve stejném okamžiku, kdy byli tak zarmoucení, radovali se „vznešenou radostí“.

5. Uprostřed svého zarmoucení se také radovali z Boží lásky, která byla vylita do jejich srdcí⁶. „Ač jste ho neviděli,“ říká apoštol, „milujete ho.“⁷ Ač jste ho neviděli tváří v tvář, přece ho znáte vírou a byli jste poslušní jeho slova „můj synu, dej mi své srdce“⁸. On je vaším Bohem a vaší láskou, žádostí vašich očí a vaše „přehojná odměna“⁹. Vy jste hledali a našli štěstí v něm, vy „hledáte blaho v Hospodinu“ a on vám dal vše, „oč požádalo vaše srdce“¹⁰.

6. Ještě jednou: Ač byli zarmoucení, přesto byli svatí. Zachovali si stejnou moc nad hříchem. „Boží moc“ je před hříchem „střežila“. Byli „poslušné děti“ a „nedali se opanovat žádostmi, které je ovládaly předtím,“ ale „jako je svatý ten, který je povolal,“ byli i oni „svatí v celém způsobu života“. Věděli, že byli „vykoupeni převzácnou krví Kristovou, beránka bez vady a bez poskvrny“, „jejich víra i naděje se upínala k Bohu“, který Duchem „očistil jejich duše“¹¹. Vcelku vzato bylo zarmoucení dobře slučitelné s vírou, nadějí, láskou k Bohu a k člověku, s Božím pokojem, radostí v Duchu svatém, vnitřní a vnější svatostí. Nijak neškodila žádná částí Božího díla v jejich srdci, natož aby je ničila. Nijak nebyla na překážku „posvěcení Duchem“, jež je kořenem pravé poslušnosti, ani štěstí, které plyne z „milosti a pokoje“¹² vládnoucího v srdci.

II. Jaké to je zarmoucení

1. Odtud pak snadno pochopíme, v jakém zarmoucení se nacházeli. To je druhý bod, který se budu snažit vyložit. Toto slovo zní v originále *lypéthentes*, „být zarmoucení, trápit se“, od *lypé*, „hoře, smutek“. Takový je běžný doslovný význam slova. Budeme-li to mít na mysli, pak v tomto výrazu není žádná dvojznačnost ani potíže s porozuměním. Lidé, o nichž zde je řeč, se *trápili*: zarmoucení, které měli, nebylo nic víc a nic méně než smutek nebo bolest – něco, co každý člověk dobře zná.

2. Když naši překladatelé použili při překladu slovo „zarmoucení“ (ač je [v angličtině] málo běžné¹³), chtěli pravděpodobně zdůraznit dvojí: za prvé stupeň a za druhé trvání tohoto stavu. Skutečně se zdá, že zde není řeč o nějakém nepatrném nebo bezvýznamném stupni hoře, nýbrž o takovém stupni, který těžce doléhá na duši a hluboce ji zasahuje. Nezdá se, že by to byl nějaký přechodný smutek, který za hodinu pomine, nýbrž spíše takový, který se pevně zahnízdil v srdci a který nelze tak rychle setřást. Je to spíše stav mysli než pohnutí – i u těch, kdo mají živou víru v Krista a pravou lásku k Bohu ve svém srdci.

3. Dokonce i u nich může být někdy zarmoucení tak hluboké, že zahálí celou duši stínem, takže poznamená všechny pohnutky a projeví se v celém chování. Stejně tak může mít vliv na tělo, zejména u těch, kdo buď mají od přirozenosti slabou tělesnou konstituci nebo jsou oslabeni případnou nemocí, zejména nervového rázu. V mnohých případech vidíme, že „pomíjivé tělo zatěžuje duši“¹⁴. V tomto případě duše spíše zatěžuje tělo a oslabuje je stále víc. Chci říci, že hluboký a dlouhotrvající smutek srdce někdy oslabuje silnou tělesnou konstituci a tvoří základ takových tělesných poruch, které se neodstraňují snadno. A přece je to všechno sluchitelné s určitou mírou „víry“ ještě „působící skrze lásku“¹⁵.

4. Tuto situaci lze příhodně nazvat „výhni zkoušek“¹⁶ a i když to není totožné s tím, o čem mluví apoštol ve čtvrté kapitole, přece lze vztáhnout mnohé výrazy tam použité, týkající se vnějších utrpení, na toto vnitřní soužení. Žádným právem je však nelze vztahovat na ty, kdo jsou v *temnotě*. Ti se nemohou *radovat*, ani o nich neplatí, že na nich „spočívá Duch slávy“¹⁷. Spočívá však často na těch, kdo jsou „zarmoucení“, takže jako „zarmoucení stále se radují“¹⁸.

III. Příčiny zarmoucení

1. Dostávám se k třetímu bodu. Jaké jsou příčiny takového zarmoucení nebo hoře u skutečně věřícího? Apoštol nám říká jasně: „Jste zarmoucení rozličnými zkouškami“ – *poikilois*, „rozličnými“ nejen četnými co do počtu, nýbrž také různého druhu. Lze je rozlišovat a rozdělovat tisícovým způsobem obměnou nebo připojováním nesčetných okolností. A tato rozdílnost a různorodost ještě více znemožňuje ubránit se jim. Můžeme mezi ně počítat všechny fyzické nemoci, zejména akutní onemocnění a jakoukoli palčivou bolest, ať zasahuje celé tělo nebo jenom nějakou jeho malou část. Je pravda, že někteří z těch, kteří se těšili stálému zdraví a nic z toho nepocítili, to berou na lehkou váhu a diví se, že by fyzická nemoc nebo bolest měla způsobit duši zármutek. A možná jeden z tisíce má tak zvláštní tělesnou konstituci, že nepocítuje bolest tak jako jiní lidé. Bohu se tak zalíbilo ukázat svou všemohoucnost tím, že vytvořil tyto zázraky přírody, lidi, kteří zdá se vůbec nepocítují bolest, ani tu nejsilnější, pokud toto pohrdání bolestí není založeno zčásti na tvrdé výchově, zčásti na nadpřirozených příčinách, na moci dobrých nebo zlých duchů, kteří pozvedli tyto lidi nad pouhý přirozený stav. Nehledě však na tyto mimořádné případy, je zpravidla správným rozpoznáním, že

... bolest je dokonalé neštěstí
a do krajnosti všechnu trpělivost vyčerpá.¹⁹

Dokonce i tam, kde tomu Boží milost zabrání, kde lidé „v trpělivosti vládnou dušemi svými“²⁰, může to přesto způsobit mnoho vnitřního zarmoucení, protože duše trpí spolu s tělem.

2. Všechny nemoci, které trvají dlouho, i když nejsou tak bolestivé, mohou mít stejný účinek. Když nás Bůh „navštíví hrůzou“ nebo „úbytěmi a zimnicí“ a když je rychle neodstraní, pak nám nejen „pohasnou oči,“ ale budeme „plni zoufalství“²¹. Tak tomu je zejména u všech nemocí, kterým se říká „nervové choroby“. Víra nezvrátí cestu přirozenosti: přirozené příčiny vždy mají přirozené následky. Víra stejně tak nezabrání „upadnutí životního ducha“ (jak se tomu říká) do hysterické choroby, jako nezabrání vyššímu pulsu při horečce.

3. Dále: Když přijde „strach jako ničivá bouře“²² a „chudoba jak pobuda“²³, je to malé pokušení? Je pak divné, když to vyvolá smutek a zarmoucení? Když se to může zdát jako maličkost lidem, kteří stojí

opodál nebo kteří „jdou svou cestou a vyhnou se“²⁴, jeví se to jinak těm, kdo to prožívají. „Máme-li jídlo a oděv“ (přesně vzato zahrnuje druhé slovo *skepasmata* bydlení a ošacení), můžeme „se s tím spokojit“²⁵, když Boží láska přebývá v našem srdci. Ale co mají dělat ti, kteří nic z toho nemají? Kdo „nemají útočiště, ke skále se tisknou“²⁶? Kdo mají jenom zem, na které leží, a nebe, kterým se přikrývají? Kdo nemají suché nebo teplé, tím méně čisté přístřeší pro sebe a pro své děti, ani ošacení, aby ve dne a v noci ochránili sebe a ty, které mají rádi, před štiplavým mrazem? Usmívám se nad pošetilým pohanem, který zvolal:

*Nil habet infelix paupertas durius in se
Quam quod ridiculos homines facit!*²⁷

Není na chudobě nic horšího, než že vydává lidi směšnosti? To jen ukazuje, jak tento povrchní básník mluvil ze zvyku o všech, které neznal. Není nedostatek potravy víc než to? Bůh prohlásil jako prokletí nad člověkem, že ji bude získávat „v potu své tváře“²⁸. Ale kolik je v této křesťanské zemi lidí, kteří se lopotí, dřou a potí a nakonec potravu nezískávají, ale potýkají se s vyčerpáním a hladem? Není na tom ještě hůře člověk, který po těžké denní práci přijde do ubohého, studeného, špinavého nehostinného příbytku a nenajde tam ani potravu, kterou potřebuje k obnovení vyčerpaných sil? Vy, kteří přebýváte na zemi v pohodě, kteří nepotřebujete nic jiného než oči, abyste viděli, uši, abyste slyšeli, a srdce, abyste pochopili, jak k vám je Bůh dobrý: není horší den co den hledat chléb a žádný nenalézat? Možná také ještě najít útěchu pro pět nebo šest dětí, volajících po tom, co jim nemůže dát. Kdyby ho nezadržovala neviditelná ruka, brzy by asi „zlořečil Bohu a zemřel“²⁹. Ó, nedostatek chleba! Nedostatek chleba!³⁰ Kdo dokáže říci, co to znamená, dokud to sám nepocítil? Žasnu nad tím, že to i u věřících nevyvolává víc než zarmoucení!

4. Do této souvislosti možná můžeme zařadit smrt těch, kdo nám jsou blízcí a drazí: laskavý rodič, jehož život se ještě nenaplnil, milované dítě, které teprve vstoupilo do života a přirostlo nám k srdci, přítel, kterého jsme z duše milovali³¹ – po Boží milosti nejvyšší, nejvzácnější nebeský dar. A tuto bolest může prohloubit tisíce okolností: Možná, že dítě, přítel zemřeli v našem náručí! Možná nám byli vyrváni, když jsme to nečekali, v plném rozkvětu byli pokoseni jako květina. Ve všech těchto případech nejen smíme, ale máme být dotčeni, je to

dokonce Boží záměr. Nechce, abychom byli jako pařež a kámen. Chce usměrňovat naše citové projevy, ne je vyhladit. Proto

... smí přirozenost bez pokárání prolít slzu.³²

Tak může být zármutek bez hříchu.

5. Ještě hlubší zármutek můžeme pocítovat nad těmi, kdo jsou mrtví zaživa pro bezcitnost, nevděčnost, odpadnutí od víry, nad těmi, kdo s nimi byli spojeni nejužšími svazky. Kdo vyjádří, co milovník duší pocítuje za přítele, bratra, který je mrtvý pro Boha? Za manžela, manželku, dítě řítící se do hříchu jako kůň, který pádí do bitvy³³, a přes všechno domlouvání jde vstříc záhubě? A tato úzkost ducha se ještě může stupňovat na neúnosnou míru, když člověk uváží, že ten, kdo se teď řítí do zkázy, kdysi běžel dobře na cestě života. Ať byl v minulosti čímkoli, teď to nevede k ničemu jinému, než aby naše úvahy o tom, čím je, byly bolestivější a smutnější.

6. Můžeme být ujištěni, že náš velký protivník ve všech těchto případech neopomene využít svou příležitost. Ten, který neustále „obchází jak lev řvoucí a hledá, koho by pohltil“³⁴, zejména potom použije všechnu svou moc, všechnu svou dovednost, aby pokud možno získal nějakou převahu nad duší, která je sklíčena. Nebude šetřit své ohnivé střely³⁵, které nejlépe proniknou do srdce a utkví v něm co nejhlouběji, protože jsou nejpřiměřenější k pokušení, jemuž je vystaveno. Bude usilovat o to, aby mu vnukl pochybovačné, rouhavé nebo reptavé myšlenky. Bude mu našeptávat, že se Bůh už nestará o zemi, že jí nevládne nebo přinejmenším že jí nevládne správně podle pravidel spravedlnosti a milosrdenství. Bude se snažit vyprovokovat srdce proti Bohu, aby obnovil naše přirozené nepřátelství proti němu. A když se snažíme proti němu bojovat jeho vlastními zbraněmi, když začneme *debatovat*, povede to nepochybně k stále většímu zarmoucení, ne-li k hluboké temnotě.

7. Často se mělo za to, že tu je ještě jiná příčina (ne-li temnoty, pak přinejmenším) zarmoucení, když se totiž Bůh odtáhne od duše, protože to je jeho svrchovaná vůle. Jistě tak učiní, zarmoutíme-li Ducha svatého nějakým vnějším nebo vnitřním hříchem, budeme-li činit zlo nebo zanedbáme-li činit dobro, dáme-li prostor pýše nebo zlosti, duchovní liknavosti, pošetilým žádostem nebo nezřízeným sklonům. Naprosto však popírám, že by se stáhl, protože *chce*, pouze proto, že se mu tak zalíbilo. V celé Bibli není jediné místo, které by poskytlo

byť jen náznak takového předpokladu. Je to předpoklad, který je v rozporu nejen s mnohými jednotlivými texty, nýbrž s celým důrazem Písma. Odporuje Boží vlastní podstatě, neboť je zcela pod jeho důstojností a moudrostí (jak to zdůraznil jeden významný pisatel), aby „si se svým stvořením hrál na schovávanou“. Je to neslučitelné s jeho spravedlností a jeho milosrdenstvím a se spolehlivou zkušeností všech jeho dětí.

8. Další příčinu zarmoucení jmenují mnozí z pisatelů, kteří jsou nazváni mystiky. Tento názor se vplížil, nevím jak, i mezi prosté lidi, kteří mystiky vůbec neznají. Nedovedu to vyjádřit lépe než slovy zemřelé autorky, která to říká na základě vlastní zkušenosti: „Byla jsem nadále tak šťastná v milovaném Pánu, že i kdybych byla nucena žít jako tulačka na poušti, nebylo by mi to zatěžko. Tento stav netrval dlouho a byla jsem skutečně vedena na poušť... Nacházela jsem se v beznadějně situaci, naprosto ubohá, bídná a nešťastná... Pravým zdrojem tohoto trápení je poznání sebe sama; tak zjistíme, že existuje krajní nepodobnost mezi Bohem a námi. Vidíme, že jsme v ostrém protikladu k němu a že naše vlastní duše je naprosto narušená, zkažená a plná všemožného zla a špatnosti, světa a těla a všelijakých ohavností.“³⁶ Z toho se vyvozovalo, že známost sebe sama, bez níž bychom navěky zahynuli, *musí* způsobit hluboké zarmoucení i poté, co jsme dosáhli ospravedlňující víry.

9. K tomu bych chtěl poznamenat: (1) V předchozím odstavci říká tato pisatelka: „Když jsem uslyšela, že nemám opravdovou víru v Krista, vydala jsem se Bohu a ihned jsem pocítila jeho lásku.“ Může tomu tak být, a přece se nezdá, že to bylo ospravedlnění. Je pravděpodobnější, že to nebylo nic jiného než to, čemu se běžně říká „být přitahován Otcem“. Je-li tomu tak, pak zarmoucení a temnota, které následovaly, nebyly nic jiného než usvědčení z hříchů, jež nutně musí předcházet víře, kterou jsme ospravedlněni. (2) Předpokládejme, že byla ospravedlněna přibližně ve stejném okamžiku, kdy byla usvědčena z nedostatku víry; pak nebylo času pro postupný růst sebepoznání, které zpravidla předchází ospravedlnění. V tomto případě proto přišlo poté a bylo pravděpodobně o to silnější, čím méně je očekávala. (3) Pripusťme, že po ospravedlnění máme mnohem hlubší, mnohem jasnější a plnější poznání hříchu, který je v nás, naší úplné zkaženosti, než tomu bylo kdy předtím. To však nemusí způsobit tem-

notu v duši. Nechci říci, že nás to *musí* zarmoutit. Kdyby tomu tak bylo, pak by apoštol nepoužil výraz „je-li to nutné“³⁷, protože by to bylo absolutně, nevyhnutelně nutné pro všechny, kdo chtějí poznat sami sebe, což ve skutečnosti znamená pro všechny, kdo chtějí poznat dokonalou Boží lásku, a tak byli připraveni na „dědictví svatých ve světle“³⁸. Tomu tak však není. Naopak, Bůh může jakkoli prohloubit naše sebepoznání a ve stejné míře může prohloubit poznání sebe a prožívání své lásky. A v tomto případě by nebylo pouště, bídy, stavu opuštěnosti, nýbrž jenom láska, pokoj a radost, postupně vyvěrající k životu věčnému³⁹.

IV. K čemu Bůh dopouští zarmoucení

1. K jakému účelu tedy (to je čtvrtý bod našeho uvažování) Bůh dopouští, aby zarmoucení postihlo tolik jeho dětí? Apoštol nám na tuto důležitou otázku dává jasnou a přímou odpověď: „Aby se pravost jejich víry, mnohem drahocennější než pomíjející zlato, jež přece též bývá zkoušeno ohněm, prokázala k chvále, slávě a cti v den, kdy se zjeví Ježíš Kristus“ (v. 7). Narážka na to může být v dobře známém odstavci ve čtvrté kapitole (i když se v první řadě, jak už bylo zmíněno, vztahuje k něčemu úplně jinému): „Nebuďte zmateni výhni zkoušky, která na vás přišla... ale radujte se, když máte podíl na Kristově utrpení, abyste se ještě více radovali, až se zjeví jeho sláva“ (v. 12n).

2. Zde vidíme, že prvním a vlastním účelem toho, proč Bůh dopouští utrpení, jež jeho dětem přinášejí zarmoucení, je zkoušení jejich víry, která je utrpeními tříbena jako zlato ohněm. Víme pak, že zlato tříbené ohněm je očištěno od strusky. Tak je tomu s vírou v ohni zkoušek; čím více je zkoušena, tím více je očišťována. A nejen očišťována, nýbrž také posilňována, upevňována, bohatě rozmnožována ještě více důkazy Boží moudrosti a moci, lásky a věrnosti. To tedy – rozmnožení naší víry – je jedním milostivým účelem toho, proč Bůh dopouští tato rozličná pokušení.

3. Zkoušky také slouží k tomu, aby očistily, upevnily a rozmnožily živou naději, kterou „Bůh a Otec našeho Pána Ježíše Krista nás podle svého velikého milosrdenství znovu zplodil“⁴⁰. Naše naděje vskutku může růst jen ve stejné míře jako naše víra. Stojí na tomto základě: Když věříme v jeho jméno, když žijeme vírou v Božího Syna, pak doufáme a s důvěrou očekáváme slávu, která má být zjevena⁴¹. A proto

cokoli posiluje naši víru, rozmnožuje také naši naději. Zároveň rozhojňuje naši radost v Pánu, která má plnou naději na nesmrtelnost⁴². V tomto smyslu apoštol povzbuzuje věřící v jiné kapitole: „Radujte se, když máte podíl na Kristově utrpení.“ Proto: „Blaze vám, neboť na vás spočívá Duch slávy, Duch Boží.“⁴³ Tím jste uschopněni, i uprostřed utrpení, „jásat nevýslovnou, oslavenou radostí“⁴⁴.

4. Radují se tím víc, že zkoušky, které rozmnožují jejich víru a naději, rozmnožují také jejich lásku, jejich vděčnost Bohu za všechna jeho milosrdenství a jejich dobrou vůli ke všem lidem. Čím více si jsou vědomi lásky a laskavosti Boha, svého Spasitele, tím více je jejich srdce zapáleno láskou k tomu, který „napřed miloval nás“⁴⁵. Čím mají jasnější a silnější důkaz o slávě, která má být zjevena, tím více milují toho, který ji pro ně získal a dal jim „závdavek“ této slávy „do jejich srdce“⁴⁶. Růst jejich lásky je jiným záměrem pokušení, jež na ně dopouští.

5. Je však ještě jeden růst ve svatosti, svatost srdce a svatost života. Ta druhá přirozeně vyplývá z první, neboť dobrý strom dává dobré ovoce⁴⁷. A veškerá vnitřní svatost je bezprostředním ovocem víry působící láskou⁴⁸. Tou požehnaný Duch očišťuje srdce od pýchy, svévole a vášně, od milování světa, od nerozumných a škodlivých tužeb⁴⁹, od hříšných a marnivých sklonů. Kromě toho vedou posvěcená soužení (z Boží milosti) bezprostředně a přímo ke svatosti. Působením Božího Ducha stále více pokořují duši a ponížují ji před Bohem. Utišují a konejší našeho nezkrtného ducha, krotí divokost naší přirozenosti, obměkčují naši neústupnost a svévoli, křížují nás pro svět a vedou nás k tomu, že očekáváme všechnu svou sílu od Boha a hledáme všechno své štěstí v něm.

6. A to všechno končí u jednoho velkého cíle, aby se naše víra, naděje, láska a svatost „prokázaly“ (pokud se to už teď tak nejeví) „k vaší chvále“ od Boha, „slávě“ od lidí a andělů „a cti“⁵⁰, kterou velký Soudce přisoudil všem, kdo setrvají až do konce. A to bude přisouzeno v onen hrozný den „každému podle jeho jednání“⁵¹, podle díla, které Bůh působil v jeho srdci, a vnějších skutků, které působil pro Boha, a také podle toho, co trpěl, takže všechny tyto zkoušky jsou nevýslovným ziskem. Tak mnohými způsoby „toto krátké a lehké soužení nám působí přenesmírnou váhu věčné slávy“⁵²!

7. K tomu pak přidejte zisk, který mají druzí, když vidí jak se chováme v utrpení. Ze zkušenosti víme, že příklad na nás zpravidla udělá

hlubší dojem než předpis. A které příklady mají silnější vliv, nejen na ty, kdo jsou účastníky stejné vzácné víry, nýbrž i na ty, kdo Boha neznají, než příklad duše, která je uprostřed bouří klidná a vyrovnaná, zarmoucená a přece se stále raduje⁵³, která pokorně přijímá, cokoliv je Boží vůlí, i když to je bolestivé pro přirozenost, která v nemoci a bolesti praví: „Což nemám pít kalich, který mi dal Otec?“⁵⁴ a při ztrátě a nedostatku: „Z života své matky jsem vyšel nahý, nahý se tam vrátím. Hospodin dal, Hospodin vzal; jméno Hospodinovo buď požeňáno.“⁵⁵

V. Závěry

1. Chci zakončit několika závěry. Za prvé: Jak velký je rozdíl mezi *temnotou* duše a *zarmoucením*! Přesto lidé, dokonce i zkušený křesťané, zpravidla zaměňují jedno za druhé. Temnota nebo stav na poušti zahrnuje naprostou ztrátu radosti v Duchu svatém, kdežto zarmoucení nikoli, v něm můžeme „jásat nevýslovnou radostí“⁵⁶. Ti, kdo jsou v temnotě, ztratili Boží pokoj, ti, kdo jsou zarmoucení, nikoli. Je jim to natolik vzdáleno, že „pokoj“ a „milost“ se při nich „rozhojní“⁵⁷. V těch prvních Boží láska ustydla, není-li zcela vyhlazena, v druhých si zachovává plnou sílu nebo dokonce denně roste. V těch prvních víra vážně upadá, není-li naprosto ztracena. Jejich důkaz a přesvědčení o věcech neviditelných, zejména o odpouštějící Boží lásce, nejsou tak jasné a silné jako v minulosti a jejich důvěra v Boha je podle toho oslabena. Ti druhí, i když Boha nevidí, mají jasnou, neotřesenou důvěru v něho a trvalou jistotu té lásky, která všechny jejich hříchy smazala⁵⁸. Pokud proto dokážeme odlišit víru od nevěry, naději od beznaděje, mír od války, lásku k Bohu od milování světa, dokážeme také odlišit *zarmoucení* od *temnoty*.

2. Za druhé z toho můžeme poznat, že *zarmoucení* může být nutné, nikoli však *temnota*. Může být nutné, abychom byli „nakrátko zarmoucení“ za účelem výše zmíněných cílů, přinejmenším v tom smyslu, že to je přirozený výsledek „rozličných zkoušek,“ které jsou nutné, aby vyzkoušely a rozmnožily naši víru, utvrdily a rozšířily naši naději, očistily naše srdce od všech nesvatých pohnutek a učinily nás dokonalými v lásce. Z toho plyne, že jsou nutné, aby učinily naši korunu zářivější a přidaly přenesmírnou váhu věčné slávy⁵⁹. Nemůžeme však tvrdit, že temnota je k jakémukoli z těchto cílů nutná. Naprosto k nim

nevede: ztráta víry, naděje a lásky naprosto nevede k větší odplatě v nebi, která bude odpovídat naší svatosti na zemi.

3. Z toho, co apoštol říká, můžeme za třetí usuzovat, že i zarmoucení není nutné *vždy*. „Nyní nakrátko, je-li to nutné“: Není tedy nutné pro všechny, ani pro kohokoli ve *všech dobách*. Bůh může, pokud se mu zlíbí, má moc a moudrost působit stejné dílo milosti v každé duši i jinými prostředky. A v některých případech tak činí. Když se mu zlíbí, nechá jedny kráčet od síly k síle až „dokonají své posvěcení v bázni Boží“⁶⁰, aniž by téměř vůbec byli zarmoucení. Má neomezenou moc nad srdcem člověka a vede všechny jeho pohnutky, jak se mu zlíbí. Avšak tyto případy jsou vzácné. Bůh zpravidla vidí jako dobré zkoušet „lidi Bohu milé v peci pokoření“⁶¹, takže mnohá pokušení a zarmoucení jsou zpravidla více méně údělem jeho nejmilejších dětí.

4. Proto bychom měli za čtvrté bdít a modlit se a zaměřit všechny své snahy k tomu, abychom neupadli do temnoty. Nemáme se však starat, jak bychom zabránili zarmoucení, ale jak bychom byli lepší. Naší velkou snahou by mělo být, chovat se v něm tak, abychom očekávali na Pána, tak aby to plně odpovídalo všem záměrům jeho lásky; když dopustil, aby na nás zarmoucení přišlo, aby se stalo prostředkem k rozmnožení naší víry, k posílení naší naděje, k dokonání naší svatosti. Kdykoli přijde, hledme na tyto milostivé cíle, kvůli nimž zarmoucení dopustil, a použijme všechny své snahy, abychom nezavrhlí Boží úmysl proti sobě⁶². Budme se vši vážností „Božími spolupracovníky“⁶³, milostí, kterou nám neustále dává, „očistíme se od každé poskvrny těla i ducha“⁶⁴ a denně rostme „v milosti a v poznání našeho Pána Ježíše Krista“⁶⁵, až pak budeme přijati do jeho věčného Království!

Poznámky

¹ Srv. *Žd 11,27*

² Viz *Fp 4,7*

³ *1Pt 1,2 Kral.*

⁴ Srv. *1Pt 1,2nn*

⁵ Srv. *Ř 5,2*

⁶ Viz *Ř 5,5*

⁷ *1Pt 1,8*

⁸ *Př 23,26*

⁹ *Gn 15,1*

¹⁰ Srv. *37,4*

¹¹ Srv. *1Pt 1,5.14n. 18n. 21n*

¹² Srv. *1Pt 1,2*

¹³ Angl. výraz je *heaviness*, doslova tíha, těžkost, tíseň.

¹⁴ Apokryfní kniha *Moudrosti 9,15*

¹⁵ *Ga 5,6 NS*

¹⁶ *1Pt 4,12*

¹⁷ *1Pt 4,14*

- 18 2K 6,10 NS
- 19 Volný citát z: Milton, *Ztracený ráj* VI, 462–64
- 20 Srv. *L 21,19 Kral.*
- 21 Srv. *Lv 26,16*
- 22 *Př 1,27*
- 23 *Př 24,34*
- 24 Srv. *L 10,31*
- 25 Srv. *1Tm 6,8*
- 26 *Jb 24,8*
- 27 Juvenalis, *Satiry III, 152–53*: „Chudoba nepřináší větší neštěstí než to, že činí lidi směšnými.“
- 28 *Gn 3,19*
- 29 Srv. *Jb 2,9*
- 30 *Am 4,6*
- 31 Viz *1S 18,1.3; 20,17*
- 32 Samuel Wesley jun., *The Parish Priest II, 5–6*; v: *Poems on Several Occasions* (1736)
- 33 Viz *Jr 8,6*
- 34 *1Pt 5,8*
- 35 Viz *Ef 6,16*
- 36 Pramen tohoto citátu zatím nebyl zjištěn.
- 37 *1Pt 1,6 NS*
- 38 *Ko 1,12*
- 39 Viz *J 4,14*
- 40 Srv. *1Pt 1,3 NS*
- 41 Viz *Ř 8,18*
- 42 Viz apokryfní kniha *Moudrosti 3,4*
- 43 *1Pt 4,13n*
- 44 Srv. *1Pt 1,8*
- 45 *1J 4,19*
- 46 Srv. *2K 1,22*
- 47 Viz *Mt 7,17*
- 48 Viz *Ga 5,6 NS*
- 49 Viz *1Tm 6,9*
- 50 Srv. *1Pt 1,7*
- 51 *Mt 16,27*
- 52 *2K 6,10*
- 53 Viz *2K 4,17*
- 54 *J 18,11*
- 55 *Jb 1,21*
- 56 *1Pt 1,8*
- 57 *2Pt 1,2*
- 58 Viz *Sk 3,19*
- 59 Viz *2K 4,17*
- 60 Srv. *2K 7,1 NS*
- 61 Srv. apokryfní kniha *Sírachovec 2,5*
- 62 Viz *L 7,30*
- 63 Srv. *2K 6,1 NS*
- 64 *2K 7,1*
- 65 *2Pt 3,18*

48. Sebezapření

Chce-li kdo jít za mnou, ať zapře sám sebe a každý den vezme svůj kříž a následuje mne. *Lukáš 9,23 (NS)*

1. Lidé se často domnívali, že se tento pokyn vztahuje především, ne-li výhradně, na apoštoly, přinejmenším na křesťany první doby nebo na ty, kdo jsou vystaveni pronásledování. To však je velký omyl. Ač se náš požehnaný Pán zde obrací svým slovem přímo na apoštoly a na ostatní učedníky, kteří ho provázeli ve dnech, kdy přebýval v těle, mluví přes ně k nám a k celému lidstvu, bez jakékoli výjimky a jakéhokoli omezení. Naprosto není pochyb o tom, že povinnost, která zde je uložena, neplatí jenom pro apoštoly nebo pro křesťany raného věku. Netýká se ani jenom určitého stavu lidí nebo určité doby, ani jenom určité země. Ne, je naprosto všeobecné povahy a vztahuje se na každou dobu a na všechny lidi, dokonce i na všechno, nejen na jídlo a pití a na to, co se týká našich smyslů. Míní se tím, že „kdo“ jakékoli hodnosti, jakéhokoli postavení, za jakýchkoli okolností, v kterémkoli národě a kterémkoli věku světa, „chce“ skutečně „jít za mnou, ať zapře sám sebe“ ve všem „a každý den vezme svůj kříž“ jakéhokoli druhu „a následuje mne“.

2. „Zapření sama sebe“ a „vzetí kříže“ v plném smyslu tohoto slova není věcí podřadného významu. Není to jen vhodné doporučení jako některé podružné věci v náboženství, nýbrž je to naprosto, nevyhnutelně nutné, chceme-li se stát učedníky nebo jimi zůstat. Z hlediska věci samé je zapření sebe naprosto nutné, abychom mohli „jít za ním“ a „následovat ho,“ neboť když to neděláme, nejsme jeho učedníky. Pokud neustále „nezapíráme sami sebe,“ neučíme se od něho, nýbrž od jiných učitelů. Pokud „nebereme každý den svůj kříž,“ nenásledujeme jeho, nýbrž svět, knížete světa nebo své „tělesné smýšlení“¹. Nejdeme-li cestou kříže, nenásledujeme jeho, nevstupujeme do jeho šlépějí, nýbrž se mu vzdalujeme nebo přinejmenším ho zdaleka míváme.

3. Z tohoto důvodu mnozí Kristovi služebníci snad v každé době a v každém národě tak obširně psali a mluvili o této důležité povinnosti, a to na veřejnosti a při soukromém povzbuzování, zejména od dob reformace, která chtěla očistit církev od novot a deformací, jež se postupem času do ní vloudily. To vedlo k tomu, že ve světě šířili mnoho spisů o tomto tématu, některé i v našem národě. Věděli z Bo-

žího slova a na základě vlastní zkušenosti, jak je nemožné nezapírat našeho Mistra, dokud nezapřeme sebe, a jak se marně snažíme následovat Ukřižovaného, nebereme-li každý den svůj kříž.

4. Nevede však tato úvaha k otázce: „Když o tomto tématu už bylo řečeno a napsáno tolik, proč potom je nutné znovu o tom mluvit nebo psát?“ Odpovídám, že existuje nemalý počet i bohabojných lidí, kteří ještě neměli příležitost slyšet, co o tom bylo řečeno, nebo číst, co o tom bylo napsáno. A kdyby možná četli mnohé z toho, co bylo napsáno, neměli by z toho velký užitek. Mnozí autoři (někteří z nich napsali objemné svazky) naprosto nebudí dojem, že by celou věc pochopili. Buď měli nedokonalý názor na povahu sebezapření (a pak ji nemohli vysvětlit druhým), nebo nevěděli, co všechno zahrnuje. Neviděli, jak toto přikázání je *mimořádně obsáhlé*, nebo si neuvědomovali jeho absolutní, nevyhnutelnou nutnost. Jiní o něm mluví tak temným, zmateným, mystickým způsobem, jako by je spíše chtěli skrýt před obyčejnými lidmi, než je vysvětlit prostému čtenáři. Jiní mluví obdivuhodně dobře, velice jasně a důrazně o nutnosti sebezapření, potom však zůstanou jen u všeobecností, aniž by se dostali ke konkrétním příkladům, a tak málo prospějí většině lidí, lidem s obyčejnou vnímavostí a s běžným vzděláním. A pokud někteří z nich přejdou k podrobnostem, jsou to podrobnosti, jež se většiny lidí netýkají, protože se zřídkakdy, pakli vůbec, odehrávají v běžném životě, jako například věznění nebo mučení nebo v doslovném smyslu opuštění domů, pozemků, manželů či manželek, dětí nebo i života. K ničemu z toho nejsme povoláni a nejspíš ani nebudeme, pokud Bůh nedopustí návrat časů veřejného pronásledování. V současné době nevím o žádném anglickém autorovi, který popsal povahu sebezapření jasnými a srozumitelnými pojmy na rovině běžného chápání a aplikoval je na jednotlivé věci, které se denně vyskytují v běžném životě. Pojednání takového druhu stále ještě chybí. Chybí tím spíše, že na každém stupni duchovního života je mnoho různých překážek pro přijetí milosti nebo pro růst v milosti, které se všechny dají vyvodit z těchto základních překážek: že buď nezapíráme sami sebe nebo nebereme svůj kříž.

Abych tuto mezeru do určité míry vyplnil, chci se pokusit ukázat za prvé, co pro člověka znamená zapřít sama sebe a vzít svůj kříž, a za druhé, že to je vždy způsobeno nedostatkem sebezapření, když člověk není cele Kristovým učedníkem.

I. Co znamená zapřít sebe sama

1. Za prvé se pokusím ukázat, co pro člověka znamená zapřít sama sebe a vzít každý den svůj kříž. Tento bod je nutné zvážit víc než ostatní a je třeba mu dobře porozumět, a to i z toho důvodu, že mu mnozí mocní nepřátelé odporují víc než ostatním. Celá naše přirozenost se proti tomu musí pochopitelně vzepřít, už z důvodů sebeobran. Svět, to znamená lidé, kteří si berou za vodítko svou přirozenost, nikoli milost, si oškliví už sám zvuk tohoto slova. A velký nepřítel našich duší, který dobře zná důležitost tohoto slova, nemůže než proti němu všechno zmobilizovat. Ale to není všechno. I ti, kdo do určité míry setřáslí ďáblovu jho, kdo zejména v posledních letech okusili skutečnou milost v srdci, nejsou příznivci této velké křesťanské nauky, i když ji jejich velký Mistr tak velice zdůrazňuje. Někteří z nich naprosto nic nevědí o této nauce, jako by v Bibli o ní nebylo ani zmínky. Jiní jsou ještě více mimo, protože nevědomky proti ní nasáli silné předsudky. Ty převzali zčásti od povrchních křesťanů – od lidí pěkných slov a pěkného chování, v jejichž zbožnosti nechybí nic než moc, v náboženství nic než Duch – a zčásti od těch, kdo kdysi, i když nyní už ne, „zakusili moc budoucího věku“². Ale jsou mezi nimi lidé, kteří sebezapření sami nepraktikují a druhým je nedoporučují? Jestliže o tom pochybuješ, neznáš lidi. Existují celé skupiny lidí, kteří jenom nevyhlásili proti němu boj. Abychom zůstali v Londýně, pohleď na skupinu predestinátů, kteří byli Boží svobodnou milostí nedávno vysvobozeni z moci přirozeného stavu do světla víry³. Jsou vzorem sebezapření? Jak málo jich vyznává, že je vůbec praktikují! Jak málo jich je doporučuje nebo se raduje z těch, kdo tak činí! Nelíčí je spíše neustále v nejodpornějších barvách, jako by to znamenalo hledat *spasení ze skutků* nebo „chtít uplatnit svou vlastní spravedlnost“⁴? A jak ochotně spojují antinomisté všech odstínů, od umíněného Moravana po bouřlivého velkohubého rantera⁵, svůj křik s jejich hloupým, nic neříkajícím heslem o „zákonictví“ a „kázání Zákona“! Proto nemáš-li pevný základ, jsi ve stálém nebezpečí, že tě falešní učitelé nebo falešní bratři (kteří se více méně odchýlili od prostoty evangelia) kvůli této důležité nauce evangelia umluví, zastraší nebo zesměšní. Nechť proto vroucí modlitba předchází, provází a následuje to, co teď budeš číst, aby to bylo Božím prstem do tvého srdce zapsáno a nikdy vymazáno.

2. Co však je sebezapření? V čem máme zapírat sami sebe? A odkud plyne nutnost tak činit? Odpovídám: Boží vůle je nejvyšším, neměnným pravidlem pro každé inteligentní stvoření, závazným pro každého anděla v nebi a každého člověka na zemi. Nemůže tomu ani být jinak, neboť to je přirozený, nutný důsledek vztahu mezi stvořením a jeho Stvořitelem. Je-li však Boží vůle naším jediným pravidlem jednání ve všem, ve velkých i v malých věcech, pak z toho nutně plyne, že v ničem nesmíme prosazovat vlastní vůli. Proto zde shledáváme podstatu a tím základ a příčinu sebezapření. Vidíme, že podstata sebezapření znamená, že se zřekneme své vůle a odmítneme řídit se vlastní vůlí, a to na základě přesvědčení, že Boží vůle je pro nás jediným pravidlem jednání. A vidíme, že příčina je v tom, že jsme stvořením, neboť „on nás učinil, a ne my sami sebe“⁶.

3. Tento důvod sebezapření musí platit i vzhledem k Božím andělům v nebi a vzhledem k člověku nevinnému a svatému, jak vyšel z ruky svého Stvořitele. Avšak další důvod vyplývá ze situace, v níž se nacházejí všichni lidé po pádu. My všichni jsme se „zrodili v nepravosti a v hříchu nás počala naše matka“⁷. Naše celá přirozenost je zkažená, každá její síla a schopnost. A naše vůle, stejně zkažená jako všechno ostatní, je nucena povolovat naší celkové zkaženosti. Na druhé straně je Boží vůlí, abychom této zkaženosti odolávali a postavili se proti ní, ne někdy nebo jenom v něčem, nýbrž vždy a ve všem. Zde je tedy další důvod pro stálé a všeobecné sebezapření.

4. Chci to trochu rozvést. Boží vůle je cestou, která vede přímo k Bohu. Vůle člověka, která kdysi vedla souběžně s ní, je teď naprosto jinou cestou, nejen od ní odlišnou, nýbrž v našem současném stavu přímo protichůdnou. Vede pryč od Boha. Proto když chodíme po jedné cestě, nutně musíme druhou opustit, nemůžeme kráčet po obou. Jistě, člověk „mdlého srdce a rukou ochablých“ může „chodit po dvou stezkách“⁸, jednou i druhou. Nemůže však chodit po obou zároveň. Nemůže ve stejnou dobu následovat svou vlastní vůli a Boží vůli. Musí volit mezi jedním nebo druhým – zapřít Boží vůli a následovat svou vlastní, nebo zapřít sama sebe a následovat Boží vůli.

5. Následovat svou vlastní vůli nás jistě na čas uspokojí, když při každé příležitosti, jež se naskytne, vyhovíme zkaženosti své přirozenosti. Když ji však následujeme v jedné věci, posilujeme tím převrácenost své vlastní vůle, a když jí vyhovujeme, neustále zvyšujeme zkaženost své při-

rozenosti. Tak pokrmem, který je pro náš jazyk příjemný, často zhoršujeme tělesný neduh. Uspokojuje chuť, podněcuje však nemoc. Přináší rozkoš, také však přináší smrt.

6. Vcelku vzato zapřít sebe sama znamená tedy zapřít svou vlastní vůli, když se neshoduje s Boží vůlí, byť by nám naše vůle byla sebe příjemnější. Znamená to odepřít si každé potěšení, které nepřichází od Boha a nevede k Bohu. To ve skutečnosti znamená, že odmítneme vybočit ze své cesty, byť by to bylo na příjemnou cestu plnou květů, že odmítneme to, o čem víme, že je smrtícím jedem, byť by to bylo chuťově sebe lepší.

7. A každý, kdo chce následovat Krista, kdo chce být skutečně jeho učedníkem, musí nejen „zapřít sám sebe“, ale také „vzít svůj kříž“. Kříž je všechno, co se přičí naší vůli, co se nelíbí naší přirozenosti. Proto vzít svůj kříž jde o kousek dál než zapřít sám sebe. Je to trochu radikálnější a obtížnější pro tělo a krev, neboť je snazší zříci se potěšení, než snášet bolest.

8. Nyní, když podle Boží vůle „běžíme závod, který je před námi,“⁹ je často na naší cestě kříž. To je to, co nejen není radostné, nýbrž co je bolestivé, něco, co se přičí naší vůli, co se nelíbí naší přirozenosti. Co potom máme dělat? Volba je jasná: Buď musíme „vzít svůj kříž“ nebo odbočit z Boží cesty, „od svatého přikázání, které nám bylo svěřeno“¹⁰, pokud se vůbec nezastavíme nebo neobrátime zpět k věčnému zahynutí.

9. Abychom vyléčili tuto zkaženost, tuto zlou chorobu, kterou si každý člověk přináší na svět, je často nutné si takříkajíc vyrvat pravé oko, utnout pravou ruku¹¹. Tak bolestivá je to věc, kterou třeba učinit, neboť jediným prostředkem, jak toho dosáhnout je – rozejít se dejme tomu se škodlivou žádostí¹², se zlou touhou¹³ nebo se oddělit od jejího předmětu, bez něhož nikdy nemůže být vymýcena. Vytrhnout takovou žádost a touhu tímto způsobem, když je zakořeněna hluboko v duši, je často jako bodnutí mečem, „proniká až na rozhraní duše a ducha, kostí a morku“¹⁴. Hospodin pak přichází k duši jako „oheň taviče“¹⁵, aby odstranil všechnu její strusku. A to je skutečný kříž, je to vpodstatě bolestivé a nutně to bolestivé musí být. Duše nemůže být rvána na kusy, nemůže procházet ohněm bez bolesti.

10. Prostředky, jak uzdravit duši nemocnou hříchem, jak vyléčit škod-

livou žádost, zlou touhu, jsou proto často bolestivé, ne pro povahu prostředku, nýbrž pro povahu nemoci. Když náš Pán řekl bohatému mladíkovi „jdi, prodej, co ti patří, rozdej chudým“ (neboť dobře věděl, že to je jediný prostředek k vyléčení chamtivosti), způsobilo mu samo pomýšlení na to takovou bolest, že „smutně odešel“¹⁶. Raději se rozešel se svou nadějí na nebe než se svým majetkem na zemi. Nedokázal se rozhodnout nést toto břemeno, kříž, který by vzal na sebe. A každý následovník Krista bude nucen tím nebo oním způsobem „vzít každého dne svůj kříž“.

11. „Vzetí kříže“ se poněkud liší od „nesení kříže“. Právem se říká, že „neseme kříž“, když pokorně a oddaně snášíme, co je na nás vloženo, aniž bychom si to sami vybrali. Ve vlastním slova smyslu však „vezmeme svůj kříž“ až když dobrovolně snášíme to, co je v naší moci odvrátit, když ochotně přijímáme Boží vůli, i když se přičí naší vůli, když volíme to, co je bolestivé, protože taková je vůle našeho moudrého a milostivého Stvořitele.

12. A proto je pro každého Kristova učedníka nutné, aby *svůj* kříž „vzal“ a také jej „nesl“. V určitém smyslu to není jen *jeho* kříž: je společný jemu a mnohým dalším, neboť nikoho „nezachvátí jiné pokušení, *ei mé anthrópinos*, „než lidské“¹⁷, které je spojeno s jejich společnou přirozeností a situací v současném světě a je jim přizpůsobeno. Avšak v jistém smyslu, zvážíme-li všechny okolnosti, je to *jeho* kříž, jeho vlastní. Bůh jej připravil pro něho. Bůh mu jej dal jako znamení své lásky. A když jej jako takový přijme a (když uplatnil prostředky, jež křesťanská moudrost přikazuje, aby odvrátil tíseň) je jako hlína v ruce hrnčářově¹⁸, Bůh používá a ukládá kříž pro jeho dobro, pokud jde o jeho ráz, intenzitu, stupeň trvání a všechny ostatní okolnosti.

13. Ve všem tom můžeme snadno poznat, že náš požehnaný Pán jedná jako lékař naší duše, ne libovolně, nýbrž „k našemu užitku, abychom dostali podíl na jeho svatosti“¹⁹. Když nám při ohledávání našich zranění způsobuje bolest, je to jenom proto, aby je vyléčil. Odřezává, co je shnilé nebo nezdravé, aby zachoval to zdravé. A když dobrovolně zvolíme ztrátu jednoho údu, než aby celé tělo zahynulo, oč víc bychom měli obrazně zvolit utnutí pravé ruky, než aby se celá duše dostala do pekla²⁰.

14. Vidíme tak jasně povahu a základ „vzetí svého kříže“. Neznamená „káznění sebe“ (jak někteří říkají), kdy doslova drásáme své tělo,

kdy nosíme žíněný oděv, železné pásy nebo něco, co by ohrožovalo naše tělesné zdraví (i když nevíme, jak je Bůh shovívavý k těm, kdo takto jednají nedobrovolně, z neznalosti), nýbrž podřízení se Boží vůli, i když se přičí naší vůli, volbu léku prospěšného zdraví, i když je hořký, ochotné přijetí dočasné bolesti jakéhokoli druhu a jakéhokoli stupně, je-li zásadně nebo příležitostně nutná pro věčnou radost.

II. Bez sebezapření není následování

1. Za druhé chci ukázat, že to je vždy způsobeno buď nedostatkem sebezapření nebo vzetí kříže, když člověk cele „nenásleduje“ Krista, není cele jeho učedníkem.

Je pravda, že to může být způsobeno v některých případech zčásti také tím, že chybí prostředky milosti: slyšení ryzího Božího slova, zvěstovaného v moci, svátosti nebo křesťanské obecenství. Kde však nic z toho nechybí, pak velkou překážkou pro naše přijetí nebo náš růst v Boží milosti²¹ je vždy nedostatek sebezapření nebo vzetí kříže.

2. To ukáže několik příkladů. Člověk slyší slovo, jež je schopné zachránit jeho duši. Je velice spokojen s tím, co slyší, uzná pravdu a je jí zčásti osloven. Přesto zůstane „mrtvý pro své viny a hříchy“²², nevnímavý a neprobuzený. Proč tomu tak je? Protože se nechce rozejít se svým oblíbeným hříchem, i když teď ví, že je ohavností Hospodinu. Přišel plný smyslnosti a nesvatých žádostí, aby slyšel, a nechce se s nimi rozejít. Proto na něho neučiní slovo žádný hlubší dojem, ale jeho pošetilé srdce se ještě zatvrdí. To znamená, že je nadále nevnímavý a neprobuzený, protože nechce „zapřít sám sebe“.

3. Dejme tomu, že se začíná probouzet a trochu otevře oči. Proč je pak zase tak rychle zavře? Proč zase upadne do spánku smrti? Protože opět povolí svému oblíbenému hříchu, opět pije z přitažlivého jedu. Proto je nemožné, aby v jeho srdci zůstal nějaký trvalý dojem. To znamená, že upadne zpět do osudné tuposti, neboť nechce zapřít sám sebe.

4. To však není případ všech. Máme mnoho příkladů lidí, kteří byli probuzeni a už nespí. Dojmy, které jednou získali, nevyprchají, jsou nejen hluboké, ale i trvalé. A přece mnozí z nich nenašli to, co hledají, pláčou, ale nejsou potěšeni. Proč tomu tak je? Protože nenesou „ovoce hodné pokání“²³, protože dostali milost a „nepřestali páchat

zlo“ a „nečinili dobro“²⁴. Neodhodili hřích, který se snadno přichytí²⁵, hřích plynoucí z jejich přirozenosti, výchovy nebo jejich povolání. Nebo pro některé s tím spojené nepříjemné okolnosti nečiní dobro, které by měli činit, a o němž vědí, že by je měli činit. To znamená, že nedocházejí víry, protože nechtějí „zapřít sebe“ a „vzít svůj kříž“.

5. „Ale ten člověk okusil »nebeský dar«²⁶. On »zakusil moc budoucího věku«²⁷. On poznal »světlo Boží slávy ve tváři Kristově«²⁸. »Pokoj převyšující každé pomýšlení střežil jeho srdce i mysl«²⁹ a Boží láska byla vylita do jeho srdce skrze Ducha svatého, který mu byl dán³⁰. A přece teď je slabý jako kdokoli jiný. Raduje se opět ze světských věcí a má větší zalíbení ve věcech viditelných než v neviditelných³¹. Jeho vnitřní zrak³² je opět zavřen, takže nemůže »vidět Neviditelného«³³. Jeho láska vychladla a Boží pokoj už nevládne v jeho srdci.“ Není divu, neboť opět dal místo ďáblu a zarmoutil svatého Ducha Božího³⁴. Opět se obrátil k bláznovství, k nějakému lákavému hřichu, i když ne vnějším skutkem, přece však v srdci. Dal prostor pyšce, hněvu nebo zálosti, svévoli nebo tvrdohlavosti. Nebo nerozněcoval oheň Božího daru, kterého se mu dostalo³⁵. Dal prostor duchovní lenosti a nedal si práci, aby se „v každý čas modlil a bděl na modlitbách“³⁶, to znamená, že ztroskotal ve víře³⁷ pro nedostatek sebezapření a protože „každý den nebral svůj kříž“.

6. Možná, že ve víře neztroskotal, že má stále ještě určitou míru Ducha synovství, který dosvědčuje jeho duchu, že je Božím dítětem³⁸. Nesměřuje však už „k dokonalosti“³⁹, nehladoví a nežízňá po spravedlnosti⁴⁰, nedychtí po celém obraze Božím a po plné radosti z Boha jako laň po bystré vodě⁴¹. Je spíše unavený a slabý ve své mysli a zmítá se takřka mezi životem a smrtí. A proč tomu tak je? Jenom proto, že zapomněl Boží slovo: „Ve skutcích došla víra dokonalosti“⁴²? Neuplatňuje veškerou horlivost, aby konal Boží skutky. Není „vytrvalý“ v soukromých a veřejných „modlitbách“⁴³, v účasti na večeři Páně, slyšení slova, ztišení, půstu a duchovních rozhovorech. I když některé z těchto prostředků nezamítá úplně, nepoužívá je přinejmenším ze všech sil. Není horlivý v dobrých skutcích⁴⁴ a ve skutcích zbožnosti. Není milosrdný podle svých sil a podle všech možností, které Bůh dává. Neslouží Pánu vřele tím, že by podle svých možností činil dobře lidem, všemožným způsobem a v jakékoli míře, jejich duši i jejich tělu. A proč nepokračuje na modlitbách? Protože v době sucha to pro něho je bolest a utrpení. Nadále nevyužívá všechny možnosti, protože spánek je slad-

ký, je zima, tma nebo prší. Ale proč nepokračuje ve skutcích milosrdenství? Protože nemůže sytit hladové nebo odívat nahé, dokud neomezí vydání na vlastní ošacení a nebude jíst levnější a méně lahodná jídla. Kromě toho je navštěvování nemocných nebo uvězněných spojeno s mnohými nepříjemnostmi. Tak tomu je i s většinou skutků duchovního milosrdenství, zejména s káráním. *Chtěl by* napomenout bližního, často se však stydí nebo obává, že by se sám mohl vystavit nejen posměchu, nýbrž i větším nepříjemnostem. Z takových a podobných úvah opomíjí jeden nebo více, ne-li všechny skutky milosrdenství a zbožnosti. Proto jeho víra není učiněna dokonalou a ani nemůže růst v milosti, neboť nechce „zapřít sám sebe a každý den vzít svůj kříž“.

7. Z toho zřejmě plyne, že to je vždy nedostatkem sebezapření nebo vzetí kříže, když člověk nenásleduje svého Pána cele, když není cele Kristovým učedníkem. To je také důvod, proč ten, kdo je mrtvý ve hříchu, neprocitne, i když se troubí na polnici⁴⁵, proč ten, kdo procitne ze spánku, ještě nemá trvalé a hluboké poznání, proč ten, kdo je hluboce a trvale usvědčen ze hříchu, nedochází odpuštění hříchů, proč někteří, kdo přijali tento nebeský dar, jej nezachovají, ale troskotají ve víře, a proč jiní sice neupadají zpět do prokletí, jsou však slabí a bezmocní ve své mysli a nezískávají nebeskou cenu, kterou je Boží povolání v Kristu Ježíši⁴⁶.

III. Co z toho poznáváme

1. Z toho snadno poznáme, že ti, kdo se přímo nebo nepřímo, na veřejnosti nebo v soukromí staví proti nauce o sebezapření a dennímu kříži, neznají Písmo, ani Boží moc! Tito lidé naprosto nemají ponětí o stovkách textů a o základním důrazu celého Božího zjevení! A pravdivá, pravá křesťanská zkušenost, způsob, jak Duch svatý působil a dodnes působí v duši člověka, je jim naprosto neznámá! Mohou mluvit sebe hlasitěji a sebe jistěji (přirozené ovoce neznalosti), jako by byli jediní, kdo Božímu slovu nebo zkušenosti jeho dětí rozumějí. Ale jejich slova jsou v každém ohledu „lživou řečí“⁴⁷, byli zváženi na vahách a shledáni lehkými⁴⁸.

2. Za druhé z toho poznáváme skutečný důvod, proč nejen mnozí jednotlivci, nýbrž i skupiny lidí, kteří kdysi byli svící hořící a zářící⁴⁹, nyní ztratili své světlo a své teplo. I když toto vzácné učení evangelia ne-

měli v nenávisti a nestavěli se proti němu, přece si ho málo vážili. I když neřekli opovážlivě *abnegationem omnem proculamus, inter-necioni damus* („šlapeme po všem sebezapření nohama, vydáváme je zkáze“⁵⁰), přece si ho neváží vzhledem k jeho velkému významu a ani trochu se nesnaží ho praktikovat. *Hanc mystici docent*, řekl onen velký muž, který se mýlí, „sebezapření učí mystici“⁵¹. Ne, nýbrž inspirovaní autoři. A Bůh jejich prostřednictvím učí každou duši, která je ochotna naslouchat jeho hlasu.

3. Za třetí z toho poznáváme, že nestačí, když se kazatel evangelia pouze nestaví proti učení o sebezapření a nic o něm neřekne. Ne, nesplní svou povinnost, když o něm neřekne něco kladného. Chce-li být opravdu prost od krve všech lidí, musí o něm mluvit často a obsírně. Musí vštěpovat jeho nutnost co nejjasněji a co nejdůrazněji. Musí je zdůrazňovat veškerou svou silou všem lidem ve všech dobách a na všech místech, klást „naučení za naučením, naučení za naučením, správu za správou, správu za správou“⁵². Tak si zachová neporušené svědomí⁵³, tak poslouží ke spasení nejen sobě, nýbrž i svým posluchačům⁵⁴.

4. A nakonec: Hledte, abyste každý z vás aplikovali tuto nauku na svou vlastní duši. Rozjímejte o ní, když jste sami, přemýšlejte o ní ve svém srdci. Dbejte na to, abyste jí nejen správně rozuměli, ale abyste na ni až do konce života pamatovali. Volejte k Silnému o sílu, abyste ji začali plnit, jakmile ji pochopíte. Neodkládejte to, ale začněte s tím ihned, v tuto hodinu. Plňte ji všude, při každé z tisíce příležitostí, jež se v životě naskytnou. Plňte ji denně, bez přerušování, od hodiny, kdy jste prvně přiložili ruku k pluhu, pokračujte v tom až do konce, až se váš duch vrátí k Bohu.

Poznámky

¹ Srv. *Ko 2,18 NS*

² *Žd 6,5*

³ Viz *Ko 1,12n*

⁴ Srv. *Ř 10,13*

⁵ Ranter od angl. „*rant*“, chvástat se, chlubitivě žvanit. Tak byla ve Wesleyově době označována skupina anti-nomistů, lidí, kteří odmítali závaznost Zákona.

⁶ *Ž 100,3*

⁷ Srv. *Ž 50,7*

⁸ Srv. apokryfní kniha *Sírachovec 2,12*

⁹ Srv. *Žd 12,1 NS*

¹⁰ Srv. *2Pt 2,21*

¹¹ Viz *Mt 5,29n*

¹² Viz *1Tm 6,9 NS*

¹³ Viz *Ko 3,5*

- ¹⁴ *Žd 4,12*
- ¹⁵ *Mal 3,2n*
- ¹⁶ *Mt 19,21n*
- ¹⁷ *Srv. 1K 10,13 NS*
- ¹⁸ *Viz Jr 18,6*
- ¹⁹ *Srv. Žd 12,10 NS*
- ²⁰ *Viz Mt 5,30*
- ²¹ *Viz 2Pt 3,18*
- ²² *Srv. Ef 2,1*
- ²³ *Mt 3,8 Kral.*
- ²⁴ *Srv. Iz 1,16n*
- ²⁵ *Viz Žd 12,1*
- ²⁶ *Srv. Žd 6,4*
- ²⁷ *Srv. Žd 6,5*
- ²⁸ *Srv. 2K 4,6*
- ²⁹ *Srv. Fp 4,7*
- ³⁰ *Viz Ř 5,5*
- ³¹ *Viz 2K 4,18*
- ³² *Viz Ef 1,18*
- ³³ *Srv. Žd 11,27*
- ³⁴ *Viz Ef 4,30*
- ³⁵ *Viz 2Tm 1,6*
- ³⁶ *Srv. Ef 6,18*
- ³⁷ *Viz 1Tm 1,19*
- ³⁸ *Viz Ř 8,15n*
- ³⁹ *Žd 6,1 Kral.*
- ⁴⁰ *Viz Mt 5,6*
- ⁴¹ *Viz Ž 42,1*
- ⁴² *Jk 2,22*
- ⁴³ *Srv. Ř 12,12*
- ⁴⁴ *Viz Tt 2,14*
- ⁴⁵ *Viz Am 3,6*
- ⁴⁶ *Viz Fp 3,14*
- ⁴⁷ *Ex 5,9*
- ⁴⁸ *Viz Da 5,27*
- ⁴⁹ *Viz J 5,35*
- ⁵⁰ *Ohlas na rozhovor mezi Wesleyem a hrabětem Zinzendorfem dne 3.9. 1741 v Gray's Inn Walks, o němž Wesley píše v Deníku.*
- ⁵¹ *Zřejmě další narážka na diskusi s hrabětem Zinzendorfem.*
- ⁵² *Iz 28,10.13 Kral.*
- ⁵³ *Viz Sk 24,16*
- ⁵⁴ *Viz 1Tm 4,16*

49. Prostředek proti pomlouvání

Když tvůj bratr zbřeší proti tobě, jdi a pokárej ho mezi čtyřma očima; dá-li si říci, získal jsi svého bratra. Nedá-li si říci, přiber k sobě ještě jednoho nebo dva, aby „ústý dvou nebo tří svědků byla potvrzena každá výpověď“. Jestliže ani je neuposlechne, oznam to církvi; jestliže však neuposlechne ani církev, ať je ti jako pohan nebo celník.

Matouš 18, 15–17

1. „Nikoho nepomlouvejte,“¹ říká velký apoštol. To je stejně jasný příkaz jako „nebudeš zabíjet“². Avšak kdo i z křesťanů dbá na tento příkaz? A jak málo je těch, kdo mu rozumějí? Co je „pomluva“? Není to, jak se někteří domnívají, totéž co lhaní nebo očerňování. Všechno, co je řečeno, může být pravdivé jako Bible, a přece to může být pomluva. Neboť pomluva není nic víc a nic míň než říkat zlé věci o nepřítomném člověku, vyprávět něco zlého, co bylo skutečně učiněno nebo řečeno někým, kdo není přítomen, když se to vypráví. Dejme tomu, že jsem viděl někoho opilého nebo jsem ho slyšel klít nebo nadávat a vyprávím o tom, když není přítomen, pak to je pomluva. V naší mluvě se tomu říká velice správně „mluvit za zády“. Není také žádný podstatný rozdíl mezi tímto výrazem a tím, čemu běžně říkáme „klepy“. Pokud se tak děje jemně a tiše (třeba s projevy dobré vůle vůči té osobě a naděje, že vše nebude tak špatné), pak tomu říkáme „septanda“. Ať se to však děje jakkoli, věc sama je stejná – stejná co do podstaty, ne-li také co do okolností. Stále to je pomlouvání. Příkaz „nikoho nepomlouvejte“ je stále pošlapáván, když druhému vyprávím o pochybení třetího, který není přítomen, aby k tomu zaujal stanovisko.

2. A jak je tento hřích velice rozšířen mezi všemi stavy a vrstvami lidí! Lidé ve vysokém i nízkém postavení, bohatí i chudí, moudří i pošetilí, učení i neučení se ho dopouštějí neustále! Lidé, kteří se od sebe liší ve všem, se v pomlouvání shodují. Jak málo je těch, kdo před Bohem mohou vyznat: „Zachoval jsem se v té věci správně: Postavil jsem vždy stráž ke svým ústům!“³ Kde slyšíš nějaký delší rozhovor, jehož součástí by nebyla pomluva? A to i mezi lidmi, kteří jinak mají Boží bázeň před očima a vždy se snaží zachovat neporušené svědomí před Bohem i lidmi⁴.

3. A je těžké tomuto hříchu zabránit, protože je tak velice rozšířený.

Protože nás obklopuje ze všech stran, jsme v nebezpečí, že nás tento příval strhne, jestliže si vážně neuvědomíme nebezpečí a nebudeme neustále proti němu na stráži. V tomto ohledu je téměř celé lidstvo v jakémsi spiknutí proti nám. A jejich příklad se mezi nás vtírá, ani nevíme jak, takže jej nevědomky začínáme napodobovat. Kromě toho nám je doporučován zevnitř i zvenčí. Sotva se vyskytne nějaký zlý duševní stav v mysli člověka, který by příležitostně nebyl uspokojován pomlouváním; proto nás tak přitahuje. Uspokojuje to naši *pýchu*, když vyprávíme o chybách, o nichž si myslíme, že jsme se jich nedopustili. Vyhovuje to našemu *bněvu*, naší zlobě a všemožným nelaskavým pocitům, když mluvíme proti těm, na které se zlobíme. A v mnohých případech lidé vychutnávají své vlastní „nerozumné a škodlivé tužby“⁵, když vypočítávají hříchy druhých.

4. Zabránit pomluvě je o to těžší, že na nás útočí maskována. Mluví ve vznešené, ušlechtilé (naštěstí neříkáme „svaté“) „horlivosti“ proti těmto hanebným stvořením! Pácháme hřích z pouhého odporu k hříchu! Sloužíme ďáblu z čiré horlivosti pro Boha! Jenom abychom potrestali hříšné, dopouštíme se tohoto hříchu. Tak „všechny zlé vášně ospravedlňují samy sebe“ (jak to kdosi vyjádřil⁶) a pod pláštíkem svatosti nám podsouvají hřích.

5. Ale neexistuje žádná možnost, abychom této léčce unikli? Samozřejmě existuje. Náš pozeňnaný Pán ukázal svým následovníkům jasnou cestu v uvedených slovech. Nikdo, kdo chodí obezřetně a rozhodně po této cestě, nikdy neupadne do pomlouvání. Toto pravidlo je spolehlivou prevencí a jistým lékem. V předchozích verších náš Pán řekl: „Běda světu pro pohoršení.“⁷ Z tohoto zhojbného pramene poplyne do světa nepopsatelná bída. („Pohoršení“ zahrnuje všechno, co člověka od Božích cest odvádí nebo mu na nich překáží.) Neboť „musí býti, aby přicházela pohoršení“. Taková je povaha věcí, taková je slabost, pošetilost a převrácenost lidí. „Ale však běda člověku,“ ubohý to muž, „skrže něhož přichází pohoršení. Protož jestliže ruka tvá, noha tvá, oko tvé tě pohoršují,“ jestliže tě nejmilejší potěšení, nejmilovanější a nejužitečnější člověk odvrací od cesty nebo ti v ní brání, „vylup je, utní je a vrz od sebe“⁸. Ale jak můžeme zabránit, abychom někomu byli pohoršením a druhí byli pohoršením pro nás? Zejména když, dejme tomu, sami jsou v nepravu a my to vidíme svýma očima? Náš Pán nám zde předkládá jistou metodu, jak zabránit pomluvám a dr-

bům. „Když tvůj bratr zhřeší proti tobě, jdi a pokárej ho mezi čtyřma očima; dá-li si říci, získal jsi svého bratra. Nedá-li si říci, přiber k sobě ještě jednoho nebo dva, aby »ústy dvou nebo tří svědků byla potvrzena každá výpověď«. Jestliže ani je neuposlechne, oznam to církvi; jestliže však neuposlechne ani církvev, ať je ti jako pohan nebo celník.“

I. Mezi čtyřma očima

1. Za prvé: „Když tvůj bratr zhřeší proti tobě, jdi a pokárej ho mezi čtyřma očima.“ Nejlepší je, uplatňovat toto první pravidlo doslova, kdekoli to je možné. Když tedy na vlastní oči vidíš nebo na vlastní uši slyšíš bratra, spolukřesťana, jak se dopouští očividného hříchu, takže o tom nelze mít pochybnosti, pak je tvůj úkol jasný: Chop se první příležitosti a jdi za ním a je-li přístupný, „pokárej ho mezi čtyřma očima“⁹. Je však velmi zapotřebí dbát na to, aby se tak dalo ve správném *duchu* a správným *způsobem*. Úspěch napomínání velice závisí na duchu, v němž se děje. Nezapomeň se proto vážně modlit k Bohu, aby se to dalo v duchu pokory, v hlubokém, jasném přesvědčení, že jedině Bůh způsobuje, že sám jsi jiný, a že je to jedině Boží dílo, jestli z toho, co je nyní řečeno, vzejde něco dobrého. Modli se, aby Bůh také střežil tvé srdce, osvětlil tvou mysl a vložil ti do úst taková slova, kterým rád požehná. Hleď, abys mluvil v mírném a pokorném duchu, „vždyť lidským hněvem spravedlnost Boží neprosadíš“¹⁰. „Upadne-li někdo do nějakého provinění,“ nemůže být „přiveden na pravou cestu“ jinak, než „v duchu mírnosti“¹¹. Jestliže „se protiví“ pravdě, nemůže být přiveden „ku poznání pravdy“ jinak, než „v tichosti“¹². Mluv tedy v duchu něžné lásky, kterou „neuhásí ani velké vody“¹³. Láska, která se nedá přemoci, přemáhá všechno. Kdo popře sílu lásky?

Láska umí sklonit tvrdou šji,
kámen v maso proměnit,
srdce tvrdé jako diamant
obměkčit a roztavit.¹⁴

Potvrď proto svou lásku k němu a tím „shrneš řeřavé uhlí na jeho hlavu“¹⁵.

2. Hleď však, aby i *způsob*, jakým mluvíš, byl ve shodě s Kristovým evangeliem. Vyhní se při pohledu, gestikulaci, ve slovech a tónu hlasu všemu, co zavání *pýchou* nebo povýšeností. Pečlivě se vystříhej vše-

ho, co zavání školometstvím nebo neústupností, všemu, co se jeví jako arogance nebo nadutost. Varuj se i nejjemnějšího nádechu přezírání, vyvyšování nebo *pohrdání*. Stejně pečlivě se varuj všech náznaků *hněvu* a i když budeš mluvit otevřeně, nevznášej žádné výtky a urážlivé obžaloby, žádný náznak jiného žáru než žáru lásky. Především neukazuj ani stín *nenávisli* nebo nepřátelství, žádnou hořkost nebo nevlídnost. Tvé chování a tvůj jazyk nechť jsou laskavé a mírné, aby vše prýštilo z lásky, kterou máš v srdci. Přesto ti tato laskavost nemá bránit, abys mluvil vážně a naléhavě, podle možnosti co nejvíce slovy Písma svatého (neboť jim se nic nevyrovná) a jako před očima toho, který přijde, aby soudil živé i mrtvé¹⁶.

3. Nemáš-li možnost mluvit s ním osobně nebo se k němu dostat, můžeš tak učinit přes prostředníka, společného přítele, v jehož moudrost a upřímnost máš plnou důvěru. Takový člověk, který bude mluvit tvým jménem ve zmíněném duchu a způsobu, může dosáhnout stejného cíle a do značné míry vykonat službu, kterou ty sám vykonat nemůžeš. Jenom si dej pozor, abys nepředstíral nedostatek příležitosti a vyhýbal se tak kříží. Ani nepokládej za jisté, že se k němu nemůžeš dostat, pokud ses o to nepokusil. Je daleko lepší, můžeš-li s ním mluvit osobně. Měl bys to však udělat prostřednictvím někoho jiného než vůbec ne. Tato cesta je lepší než žádná.

4. Avšak co když sám nemůžeš mluvit, ani najít prostředníka, kterému bys důvěřoval? Je-li tomu skutečně tak, pak nezbyvá než napsat. Za určitých okolností to může být dokonce nejvhodnější způsob sdílení. Jednou z takových okolností je, když dotyčný člověk má tak prudkou a výbušnou povahu, že dobře nesnáší výtky, zejména od stejně postaveného nebo podřízeného člověka. Při psaní to však může být podáno a zmírněno tak, že to je mnohem snesitelnější. Kromě toho si mnozí přečtou slova, která by nebyli ochotni vyslechnout. Jejich pýcha tím není otřesena tak silně, ani se to nedotkne tak citelně jejich ctí. A dejme tomu, že to na ně napřed sotva udělá dojem, přečtou si to možná podruhé a při dalším čtení si vezmou k srdci to, co předtím nebrali na vědomí. Když se podepíšeš, je to skoro totéž jako bys šel za dotyčným a mluvil s ním osobně. A to bys měl udělat vždy, leč by to z nějakého zvláštního důvodu nebylo vhodné.

5. Je třeba si dobře všimnout, že to není jenom krok, který nám náš Pán přikazuje jako zásadní, nýbrž že nám přikazuje, abychom tento

krok učinili dříve, než podnikneme nějaký další. Nepřipouští žádnou alternativu, žádnou jinou možnost. To je ta cesta, jdi po ní.¹⁷ Je pravda, že pokud to je nutné, ukládá dva další kroky. Je však třeba učinit je až *po* tomto kroku, žádný nemá být *před* ním. Tím méně máme podniknout nějaký další krok, buď před ním nebo vedle něj. Udělat něco jiného nebo neudělat toto je proto stejně neodpustitelné.

6. Nemysli si, když podnikneš nějaký naprosto odlišný krok, že se vymluvíš slovy: „Ale já jsem to neřekl nikomu, až jsem byl nakonec tak sevřen, že jsem nemohl jinak.“ Tys byl sevřen? Není divu, jestli tvé svědomí není otupeno¹⁸, protože jsi byl pod vinou hříchu, že jsi neuposlechl jasný Boží příkaz. Měl jsi ihned jít a „pokárat svého bratra mezi čtyřma očima“. Pokud jsi tak neučinil, co jiného jsi měl být než sevřený (pokud tvé srdce není naprosto otupělé), pokud pošlapáváš Boží přikázání nohama a „ve svém srdci zamýšlíš proti bratru zlé“¹⁹. A jaké východisko jsi našel, abys *nebyl sevřený*? Bůh tě kárá pro hřích z opomenutí, za to, že jsi bratru neřekl o jeho pomýlení. A ty se v tomto kárání utěšuješ hříšným činem, tím, že vyprávíš pomýlení svého bratra jinému člověku! Úleva za cenu hříchu je drahá. Věřím Bohu, že nebudeš mít úlevu, že budeš víc obtížen, dokud nepůjdeš za bratrem a neřekneš to jemu a nikomu jinému.

7. Zním jen jedinou výjimku z tohoto pravidla. Může nastat zvláštní případ, kdy je nutné obvinít nepřítomného provinilce, aby byl zachráněn někdo nevinný. Například: Víš o tom, co někdo zamýšlí proti majetku nebo životu bližního. Mohou nastat takové okolnosti, kdy není jiné cesty, jak zabránit uskutečnění tohoto záměru, než jej bezodkladně oznámit tomu, proti němuž je namířen. V tomto případě je toto pravidlo dáno stranou, stejně jako apoštolovo pravidlo „ať o nikom nemluví zle“²⁰. Zde je dovoleno, je dokonce naší povinností mluvit zle o nepřítomném člověku, abychom zabránili tomu, že by způsobil zlo jiným a zároveň i sobě. Přitom však nezapomeň, že každá pomluva je zásadně smrtelným jedem. Když proto jsi někdy nucen použít ji jako lék, používej ji s bázní a s třesením u vědomí, že to je tak nebezpečný lék, že jeho použití nemůže omluvit nic než krajní nutnost. Používej jej co nejméně, výhradně v případě takové nutnosti. A i potom jej používej co nejméně, jenom pokud to je nutné pro plánovaný záměr. Ve všech ostatních případech „jdi a pokárej ho mezi čtyřma očima“.

II. Příber svědka

1. Ale co když si „nedá říci“? Když odplatí dobro zlem? Když se rozzuří, místo aby se dal usvědčit? Co když to vyslechne, aniž by to mělo nějaký účinek, a bude pokračovat na své špatné cestě? Musíme počítat s tím, že se to často stane. Nejmnější a nejcitlivější napomenutí často nemá žádný účinek, avšak požehnání, jež jsme přáli tomu druhému, se nám vrátí do klína²¹. Co máme dělat potom? Náš Pán nám dal jasnou a dostatečnou směrnicí. Pak „příber k sobě ještě jednoho nebo dva,“ to je druhý krok. Příber jednoho nebo dva, o nichž víš, že jsou plni lásky, že milují Boha a své bližní. Hleď také, aby nebyli vysokomyslní, ale „oblečeni v pokoru“²². Mají být mírní a laskaví, trpěliví a shovívaví, nemají „odplácet zlým za zlé ani urážkou za urážku, naopak žehnat“²³. Nechtě to jsou rozumní lidé, vystrojení mocí shůry, lidé nezaujatí, nestranní, bez jakýchkoli předsudků. Mělo by se také dbát na to, aby tito lidé a jejich povaha byly dotyčným dobře známi. Ti, kdo pro něho jsou přijatelní, mají mít přednost před ostatními.

2. Láska bude určovat způsob, jak mají podle povahy případu postupovat. Nedá se předepsat nějaký určitý způsob pro všechny případy. Možná, že lze zcela všeobecně dát jedinou radu, že než se dostanou k případu samému, mají citlivě a s láskou dát najevo, že vůči člověku nemají žádný hněv, ani předsudek, a že přicházejí čistě na základě dobré vůle vůči němu a jenom proto se ztotožňují s jeho případem. Aby to dali najevo ještě jasněji, mohou si mlčky vyslechnout tvé opakování předchozího rozhovoru s ním a co on řekl na svou omluvu, než se sami pokusí zaujmout stanovisko. Po tom budou lépe schopni rozhodnout jak postupovat, „aby »ústý dvou nebo tří svědků byla potvrzena každá výpověď“, aby vše, co řekl, bylo dodatečně plně potvrzeno jejich autoritou.

3. Za tím účelem, nemohli by za prvé krátce opakovat, co jsi řekl ty a co odpověděl on? Za druhé rozvést, vysvětlit a potvrdit důvody, které jsi udal? Za třetí dát důraz tvé výtce tím, že ukážou, jak byla spravedlivá, laskavá a příhodná? A konečně zdůraznit pokyny a napomenutí, která jsi připojil? Bude-li to třeba, mohou také později dosvědčit, co bylo řečeno.

4. Vzhledem k tomu, jakož i k předchozímu pravidlu, si všimněme,

že nám náš Pán nedává žádnou alternativu, ale vysloveně přikazuje, abychom učinili toto a nic jiného. Také nám ukazuje, kdy je třeba to učinit, ne dříve a ne později, nýbrž *poté* co jsme učinili první krok a *dříve* než uděláme třetí krok. Jedině pak máme právo oznámit zlé jednání člověka těm, kdo mají mít spolu s námi podíl na tomto velkém příkladu bratrské lásky. Avšak dejme si pozor, jak to řekneme někomu jinému, než učiníme tyto dva kroky. Zanedbáme-li je nebo uděláme-li jiné, jaký div, když pak budeme stále sevřeni! Vždyť hřešíme proti Bohu a proti bližnímu. Ať si to okrašlujeme sebevíc, pokud máme svědomí, náš hřích nás najde a uvede sevření na naši duši.

III. Oznam to církvi

1. Abychom v této závažné věci byli správně poučeni, dal nám náš Pán ještě další pokyn: „Jestliže ani je neuposlechně,“ potom, a ne dříve, „oznam to církvi“. To je třetí krok. Otázkou je, jak zde máme chápat slovo „církve“. Sama povaha celého případu to ukáže mimo jakoukoli rozumnou pochybnost. Nemůžeš to říci celonárodní církvi, celému společenství lidí nazvanému „Anglikánská církev“. I kdybys mohl, neodpovídalo by to žádanému křesťanskému účelu, proto to nemůže být obsahem tohoto slova. Ani to nemůžeš říci celému společenství lidí v Anglii, s nimiž máš bezprostřední spojení. Ani to by nevedlo k žádnému dobrému cíli, proto nelze toto slovo takto chápat. Nemělo by také cenu vyprávět chyby každého jednotlivého člena „církvi“ (chceš-li to tak nazvat), sboru nebo *společenství* ²⁴, které se schází v Londýně. Zbývá tedy, abys to řekl staršímu nebo starším církve, kteří dozírají na Kristovo stádce, k němuž oba patříte, kteří bdí nad tvou a jeho duší a „budou se za vás zodpovídat“ ²⁵. A to by se mělo stát, je-li to možné zařídit, v přítomnosti člověka, jehož se to týká, a i když otevřeně, přece s veškerou citlivostí a láskou, jakou povaha tohoto případu připouští. K jejich úřadu patří rozhodovat o těch, kdo jsou svěřeni jejich péči, a „napomínat“ je podle závažnosti prohřešku „se vším důrazem“ ²⁶. Proto když to tak uděláš, udělal jsi vše, co Boží slovo nebo zákon lásky od tebe žádá. Nejsi teď spoluvinný na jeho hříchu. Jestliže zahyne, jeho krev padne na jeho hlavu. ²⁷

2. Zde je také třeba si všimnout, že toto a nic jiného je třetím krokem, který máme učinit. A že jej máme učinit v tomto pořadí, po ostatních dvou, ne před druhým a ještě méně před prvním, kromě někte-

rych mimořádných případů. V jednom případě může druhý krok splynout s třetím, v určitém smyslu mohou být totožné. Starší sboru může nebo mohou být tak spjati s chybuujícím bratrem, že vyřadí tuto nutnost a nahradí místo „jednoho nebo dvou“ svědků. Může proto stačit, když jim to řeknu poté, co jsem ho „pokáral mezi čtyřma očima“.

3. Když tak učiníš, vysvobodil jsi svou duši²⁸. „Jestliže však neuposlechnete ani církve,“ setrvá-li ve svém hříchu, „ať je ti jako pohan a celník“. Nejsi už vázán, abys nadále na něho myslel, jedině když ho na modlitbě odevzdáváš Bohu. Nemusíš o něm už mluvit, ale smíš ho přenechat jeho Pánu. Jistě mu dlužíš upřímnou, srdečnou přízeň jako všem pohanům. Dlužíš mu zdvořilost a když se naskytne příležitost všechny projevy lidumilnosti. Neudržuj s ním však přátelství a důvěrný vztah, neměj s ním jiný styk než jako s vysloveným pohanem.

4. Je-li to pravidlo, podle něhož se křesťané řídí, kde pak je země, kde tito křesťané žijí? Tu a tam je možná roztroušena hrstka těch, kteří se ve svém svědomí cítí vázání toto pravidlo zachovávat. Ale jak jich je málo! Jak řídké jsou rozeseti po povrchu země! A kde je nějaká skupina lidí, která se tím řídí jako celek? Najdeme je v Evropě? Ale, abychom nechodili daleko, ve Velké Británii nebo v Irsku? Bojím se, že ne, že bychom mohli prohledat celé toto království a přece by to bylo marné. Běda křesťanskému světu! Běda protestantům, reformačním křesťanům! „Kdo se mne zastane proti zlovolníkům? Kdo se za mne postaví proti pachatelům ničemnosti?“²⁹ „Jsi ty ten muž?“³⁰ Chceš být z Boží milosti jedním z těch, kdo nejsou strženi proudem? Jsi s Boží pomocí pevně rozhodnut postavit od této hodiny stráž, neustálou „stráž k tvým ústům a přede dveře tvých rtů hlídku“³¹? Chceš se od této hodiny řídit pravidlem, že nebudeš „nikoho pomlouvat“³²? Uvidíš-li, že tvůj bratr páchá zlo, chceš ho „pokárat mezi čtyřma očima“? Potom „přibrat jednoho nebo dva“ svědky a teprve potom to „oznámit církvi“? Je-li to pevným předsevzetím tvého srdce, pak se dobře nauč jedné lekci: *Neuposlouchej o nikom nic zlého*. Nebudou-li posluchači, nebudou ani vypravěči zlých věcí. A není (podle lidového rčení) přechovávač stejně špatný jako zloděj? Když tedy někdo začne před tebou mluvit zlé věci, ihned ho zaraž. Odmítni naslouchat hlasu zaklínače, byť by zaklínal sebesladšími slovy³³, nechej ho, ať používá líbivé způsoby, jemné důrazy, mnohá ujištění o svých dobrých úmyslech s tím, koho probodává v temnotě, komu zasazuje ránu pod páteř žebro³⁴. Rozhodně odmítni poslouchat, i když si našeptávač stěžuje, že

je „sevřený“, dokud to neřekne. Sevřený! Ty blázne! Máš svým prokletým *tajemstvím* „svírání jako rodička“³⁵? Jdi a zbav se svého sevření způsobem, který Pán přikázal. Napřed „jdi a pokárej bratra mezi čtyřma očima“. Potom „příber k sobě ještě jednoho nebo dva“ společné přátele a mluv s ním v jejich přítomnosti. Když žádný z těchto kroků nebude účinný, potom „to oznam církvi“. Nechceš-li ohrozit svou duši, pak to neříkej nikomu dalšímu, ani předtím ani potom, kromě jednoho jediného případu, kdy je jednoznačně nutné, abys ochránil nevinného. Proč bys měl zatížit ještě někoho jiného kromě sebe tím, že ho učiníš spoluviníkem na svém hříchu?

5. Kéž vy všichni, kdo nesete Kristovo pohanění³⁶, kdo jste nazváni posměšným výrazem „metodisté“, alespoň v tomto ohledu dáte příklad křesťanskému světu! Odložte pomlouvání, klevetění, našeptávání, nechť nic takového nevychází z vašich úst. „Nikoho nepomlouvajte“³⁷, o nepřítomných mluvte jen dobré. Pokud vás chtějí odlišovat, ať se vám to líbí nebo nelíbí, nechť je odlišujícím znakem metodisty toto: „Nikoho nekritizuje za jeho zády: po tomto ovoci ho poznáte“³⁸. Jaký požehnaný dopad tohoto sebezapření bychom ihned ucítili ve svém srdci! Jak by plynul „náš pokoj jako řeka“³⁹, když tak budeme „usilovat o pokoj se všemi“⁴⁰! Jak by Boží láska bohatě přebývala v naší duši, když tak budeme prokazovat lásku ke svým bratřím! A jaký by to mělo dopad na všechny, kdo jsou spojeni ve jménu Pána Ježíše! Jak by bratrská láska neustále rostla, když tato velká překážka bude odstraněna! Všichni členové Kristova duchovního těla by pak *přirozeně pečovali* jeden o druhého: „Trpí-li jeden úd, trpí spolu s ním všechny. A dochází-li slávy jeden úd, všechny se radují spolu s ním“⁴¹ a každý by miloval svého bratra „z upřímného srdce vytrvale“⁴². To ještě není všechno: Jaký by to mělo dopad na divoký, bezmyšlenkovitý svět! Jak rychle by při nás rozpoznali to, co nemohli najít mezi tisíci svých bratrů a zvolali by (jako Julián Apostata ke svým dvořanům): „Hleďte, jak se ti křesťané milují!“⁴³ Hlavně by tím Bůh usvědčil svět a připravil je také pro své království, jak snadno zjistíme z pozoruhodných slov poslední slavnostní modlitby našeho Pána: Prosím „za ty, kteří ve mne uvěří, aby všichni byli jedno jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni byli v nás, aby tak svět uvěřil, že ty jsi mě poslal“⁴⁴. Kéž Pán uspíší tuto dobu! Kéž *nás* Pán uschopní, abychom tak milovali jeden druhého nejen „pouhým slovem, ale spravedlivým činem“⁴⁵ jako Kristus miloval nás.

Poznámky

- ¹ Srv. *Tt* 3,2
² *Mt* 19,18
³ Srv. *2K* 7,11; *Ž* 141,3
⁴ Viz *Sk* 24,16
⁵ Srv. *1Tm* 6,9
⁶ Frances Hutcheson, *Concerning Moral Good and Evil*, v: *An Inquiry Into the Original of Our Ideas of Beauty and Virtue* (1726), *Treatise II, Sec.II, VIII. 152.*
⁷ *Mt* 18,7 Kral.
⁸ Srv. *Mt* 18,7–9 Kral.
⁹ Angl. doslova „řekni mu o jeho pochybení jenom mezi tebou a jím“.
¹⁰ *Jk* 1,20
¹¹ Srv. *Ga* 6,1
¹² Srv. *2Tm* 2,25 Kral.
¹³ *Pís* 8,7
¹⁴ Charles Wesley, *Against Hope, Believing in Hope*, v: *John and Charles Wesley, Hymns and Sacred Poems* (1740).
¹⁵ *Př* 25,22; viz *Ř* 12,20
¹⁶ Viz *2Tm* 4,1; *1Pt* 4,5
¹⁷ Viz *Iz* 30,21
¹⁸ Viz *1Tm* 4,2
¹⁹ Srv. *Za* 7,10
²⁰ *Tt* 3,2 NBK
²¹ Viz *Ž* 35,13
²² Srv. *1Pt* 5,5
²³ Srv. *1Pt* 3,9
²⁴ *Society*, tj. *United Society of Methodists*, Spojené společenství metodistů, zde pojaté jako *ecclesiola*, jejíž členové byli zapsáni v některé farnosti anglikánské církve.
²⁵ *Žd* 13,17
²⁶ *Tt* 2,15
²⁷ *Ez* 33,4
²⁸ Viz *Ez* 3,19
²⁹ *Ž* 94,16
³⁰ Srv. *1Kr* 13,14
³¹ Srv. *Ž* 141,3
³² Srv. *Tt* 3,2
³³ Viz *Ž* 58,6
³⁴ Viz *2S* 2,23; 3,27
³⁵ Srv. *Iz* 13,8 Kral.; *Zj* 12,2
³⁶ Viz *Žd* 11,26
³⁷ Srv. *Tt* 3,2
³⁸ Srv. *Mt* 7,16
³⁹ *Iz* 48,18
⁴⁰ Srv. *Žd* 12,14
⁴¹ *1K* 12,26
⁴² *1Pt* 1,22
⁴³ Původ této věty, často připisované Juliánovi, je u Tertulliana, *Apologeticus* 39.
⁴⁴ *J* 17,20n
⁴⁵ *1J* 3,18

50. Hospodaření s penězi

Já vám pravím: I nespravedlivým mamonem si můžete získat přátele; až majetek pomine, budete přijati do věčných příbytků.

Lukáš 16,9

1. Když náš Pán ukončil nádherné podobenství o ztraceném synu, které bylo určeno především těm, kdo reptali, že přijímá celníky a hříšníky, připojil ještě jiný příběh, určený spíše Božím dětem. „Svým učedníkům řekl,“ nikoli zákoníkům a farizeům, k nimž hovořil předtím. „Byl jeden bohatý člověk a ten měl správce, kterého obvinili, že špatně hospodaří s jeho majetkem. Zavolal ho a řekl mu: »Čeho ses to dopustil? Slož účty ze svého správcovství, protože dále nemůžeš být správcem.« (v. 1–2). Když pak Ježíš popíše, co špatný správce učinil, dodává: „Pán pochválil toho nepoctivého správce“ – protože se totiž postaral včas – a připojuje závažná slova: „Synové tohoto světa jsou vůči sobě navzájem prozíravější než synové světla“ (v. 3). Ti, kdo nehledají nic jiného než tento svět, „jsou prozíravější“, ne zásadně, neboť jsou vcelku vzato největšími pošetilci, vyloženými blázný pod nebem, nýbrž „vůči sobě navzájem“, a to svým způsobem: jednají důsledněji, jsou věrnější svým poznaným zásadám, sledují vytrvaleji svůj cíl než „synové světla,“ než ti, kdo spatřují „světlo Boží slávy ve tváři Kristově“¹. Pak následují uvedená slova: „Já,“ jednorozený Boží Syn, Stvořitel, Pán a Vlastník nebes a země a všeho, co je na ní, Soudce všeho, kterému složíš „účty ze svého správcovství“, až už nebudeš moci být správcem, „já vám pravím“ (učte se v tomto ohledu dokonce od nepoctivého správce) „získejte si přátele“ moudrým, včasným pečováním „i nespravedlivým mamonem“. „Mamon“ znamená bohatství nebo peníze. Je nazván „nespravedlivým mamonem,“ protože je často získán nespravedlivým způsobem a i tam, kde je získán poctivě, se všeobecně používá tento pojem. „Získavejte si přátele“ tím, že budete prokazovat všemožné dobro, zejména Božím dětem, aby až vše „pomine,“ až se navrátíte v prach, až už nebudete mít místa pod sluncem, ti, kdo vás předešli, vás přijali, přivítali „do věčných příbytků“.

2. Pán zde vštěpuje všem svým následovníkům nádherný příklad křesťanské moudrosti, totiž správné hospodaření s penězi – téma, o kterém lidé ve světě svým způsobem mnoho mluví, na které však dosta-

tečně nedbají ti, které Bůh ze světa vyvolil². Ti zpravidla používání této výtečné hřivny nevěnují pozornost, která jí na základě jejího významu náleží. Také nedovedou peníze, jejichž zavedení na světě je obdivuhodným důkazem moudré a milostivé Boží prozřetelnosti, používat tím nejlepším možným způsobem. Básníci, řečníci a filozofové snad ve všech dobách a ve všech národech často tupili tento dar jako velkého svůdce světa, jako zhoubu ctnosti a mor lidské společnosti. Proto člověk neslyší nic tak často jako

Nocens ferrum, ferroque nocentius aurum,

„železo zhoubné a železa zhoubnější zlato“³. Odtud pak žalostný nářek:

*Effodiuntur opes, irritamenta malorum.*⁴

Jeden slavný spisovatel napomíná své krajany se vši vážností, aby všechny neřesti vyhubili najednou a „všechno své zlato hodili do moře“:

... in mare proximum...

*Summi materiem mali!*⁵

Ale není to vše jen prázdné tlachání? Existuje pro to snad rozumný důvod? Naprosto ne. Ať je svět sebe zkaženější, je tím vinno zlato nebo stříbro? Víme, že „kořenem všeho zla“ je „láska k penězům“⁶, nikoli peníze jako takové. Chyba není v penězích, nýbrž v těch, kdo je používají. Lze je zneužít, ale co nelze? Lze je však také používat správně. Dají se použít k nejlepším účelům a také k nejhorším. Jsou pro všechny civilizované národy nesmírně užitečné ve všech záležitostech života, jsou velice pohodlným prostředkem k provádění všech možných obchodů a (používáme-li je s křesťanskou moudrostí) ke konání mnohého dobra. Pravda, kdyby se člověk nacházel ve stavu nevinnosti nebo kdyby všichni lidé byli „naplněni Duchem svatým,“ takže by jako v rané církvi v Jeruzalémě „nikdo neříkal o ničem, co měl, že je to jeho vlastní,“ a „z toho se rozdávalo každému jak potřeboval“⁷, bylo by používání peněz překonáno. Nedokážeme si představit, že by něco takového existovalo u nebešťanů. Ale v současné situaci člověka je to výborný dar od Boha, který slouží nejvznešenějším účelům. V rukou jeho dětí je to pokrm pro hladové, nápoj pro žíznící, ošacení pro nahé. Poskytuje poutníkovi a cizinci místo, kde mohou složit hlavu. Penězi můžeme vdově nahradit manžela a sirotku otce. Můžeme poskytnout utlačovanému ochranu, nemocnému léčbu, trpícímu úlevu.

Peníze mohou být jako oči pro nevidomého, jako nohy pro chromého⁸, dokonce záchranou z bran smrti⁹.

J3. e proto nadmíru důležité, aby všichni, kdo se bojí Boha, dovedli tento dar správně používat, aby byli poučeni, jak mohou sloužit těmto vznešeným účelům, a to co nejlépe. A možná, že se všechno poučování, kterého k tomu je třeba, dá shrnout do tří pravidel, jejichž svědomitým dodržováním se můžeme osvědčit jako věrní správci „ne-spravedlivého mamonu“.

I. Získej vše, co můžeš

1. První pravidlo zní (kdo slyší, ať pochopí): „*Získej vše, co můžeš.*“ Zde můžeme mluvit jako synové tohoto světa¹⁰, zde se s nimi setkáváme na jejich půdě. Je naší svatou povinností, abychom tak činili. Měli bychom získat vše, co získat můžeme, za předpokladu, že zlato nekoupíme příliš draze, že za ně nezaplatíme víc než jakou má hodnotu. Především bychom neměli získávat peníze na úkor života, ani (což je nakonec totéž) na úkor svého zdraví. Proto by nás žádný zisk, ať je jakéhokoli druhu, neměl přimět, abychom nastoupili zaměstnání nebo v něm setrvali, jež je takového druhu nebo je spojeno s tak těžkou prací, že tím utrpí naše zdraví. Také bychom neměli začínat prací nebo v ní setrávat, která nás nutně okrádá o potřebný čas k jídlu a spánku, jak to vyžaduje naše přirozenost. Jistě zde jsou velké rozdíly. Některá zaměstnání jsou zásadně a naprosto nezdravá, zejména taková, při nichž člověk hodně pracuje s arsenem nebo jinými stejně škodlivými látkami, nebo kdy musí vdechovat vzduch nasycený výpary roztaveného olova, což nakonec musí zničit i nejodolnější tělesnou soustavu. Jiná zaměstnání nemusí být nezdravá jako taková, nýbrž jen pro osoby slabší tělesné soustavy. Sem patří taková, která vyžadují mnoho hodin strávených psaním, zejména když člověk píše vsedě a opírá se o žaludek nebo dlouho setrává v nepohodlném postoji. Ať to je cokoli, co rozum nebo zkušenost ukáží jako škodlivé pro zdraví nebo tělesnou sílu, nesmíme se tomu věnovat, neboť „život je víc než pokrm a tělo víc než oděv“¹¹. Pokud už v takovém zaměstnání jsme, měli bychom je co nejdříve vyměnit za jiné, které neuškodí našemu zdraví, i když sníží náš příjem.

2. Za druhé máme získat vše, co můžeme, aniž bychom podobně jako své tělo zranili i svou duši. Jde o to, za každou cenu si zachovat du-

ševní zdraví. Proto se nesmíme pouštět do žádného hříšného podnikání nebo v něm pokračovat, do žádného, jež je v rozporu s Božím Zákonem nebo se zákony naší země. Sem patří všechno, čím nutně okrádáme krále nebo ho šidíme o daně, které mu zákonně náležejí. Je stejně hříšné šidit krále o jeho právo jako okrádat své spoluobčany. Král má stejné právo na své daně jako my máme na své domy a ošacení. Pak jsou zaměstnání, která jsou *sama o sobě* nevinná, která však nemůžeme vykonávat s dobrým svědomím *nyňí*, alespoň ne v Anglii; jsou to například taková, která neposkytují dostatečné živobytí bez klamání a lhaní nebo aniž bychom se řídili obyčejí, které jsou neslučitelné s dobrým svědomím. Je svatou povinností se jich vyvarovat, ať jsou spojeny s jakýmkoli ziskem; když respektujeme obchodní zvyklosti při vydělávání peněz nesmíme uškodit své duši. Jsou i jiná zaměstnání, která mnozí vykonávají s dobrým svědomím, aniž by škodili svému tělu nebo své duši, *ty* však nemůžeš. Buď tě zapletou do společnosti, která by byla tvé duši ke zkáze, a po opakovaných pokusech se ukáže, že nemůžeš oddělit jedno od druhého; nebo tu může být osobní sklon, nějaká zvláštnost v povaze tvé duše (jako tomu je v tělesné soustavě mnohých), takže nakonec pro *tebe* může být škodlivé zaměstnání, které jiný může vykonávat bez újmy. Po mnohých zkušenostech jsem přesvědčen, že bych ve studiu matematiky, aritmetiky nebo algebry nemohl dosáhnout určitého stupně dokonalosti, aniž bych se stal deistou, ne-li ateistou, a přece jiní lidé se mohou těmto oborům věnovat po celý život, aniž by utrpěli nějakou újmu. Proto zde nikdo nemůže rozhodovat za druhého, každý musí rozhodnout za sebe a držet se toho, co pozná jako škodlivé pro svou duši.

3. Za třetí máme získat vše, co můžeme, aniž bychom škodili bližnímu. To nesmíme a nemůžeme udělat, když budeme milovat svého bližního jako sebe samého. Milujeme-li každého člověka jako sebe, nemůžeme mu škodit na jeho *majetku*. Nemůžeme si přivlastnit výnos jeho pozemků nebo dokonce samy pozemky a domy hráčstvím, přemrštěnými fakturami (buď za lékařskou nebo právní pomoc či cokoli jiného) nebo tím, že budeme žádat nebo vezmeme takové úroky, které zakazují dokonce i zákony naší země. Tím se vylučuje jakékoli *zastavárenství*, neboť – jak všichni nezaujatí lidé s lítostí potvrdí – všechno tím způsobené možné dobro je daleko převýšeno zlem. A i kdyby tomu bylo jinak, přesto nám není dovoleno „činit zlo, aby přišlo dobro“¹². V souladu s bratrskou láskou nemůžeme prodávat své zboží pod trž-

ní cenou, nemůžeme usilovat o zničení živnosti svého bližního, abychom prosadili svou vlastní. Tím méně mu smíme odradit nebo přimout některého z jeho služebníků nebo pracovníků, které sám potřebuje. Nikdo si nemůže podvodně přisvojit majetek bližního, aniž by si tím zároveň nepřisvojil pekelné zahynutí!

4. Nesmíme také nabývat zisk tím, že svého bližního poškodíme na *těle*. Proto mu nesmíme prodat nic, co by škodilo jeho zdraví. Sem patří především všechny druhy onoho tekutého ohně, kterému se běžně říká kořalka nebo lihoviny. Je pravda, že mohou mít uplatnění v lékařství, že mohou být užitečné při některých tělesných poruchách, i když by to bylo málokdy nutné, pokud by praktický lékař rozuměl své profesi. Proto ti, kdo připravují a prodávají alkohol *pouze k tomuto účelu*, nechť mají svědomí čisté. Kdo to však je? Kdo jej připravuje *jenom k tomuto účelu*? Znáte deset takových palíren v Anglii? Pak se jim omlouvám. Avšak všichni, kdo prodávají alkohol běžným způsobem každému, kdo si jej chce koupit, jsou hlavními traviči. Zabíjejí poddané Jeho Veličenstva ve velkém, nikoho nelitují a s nikým nemají soucit¹³. Ženou je do pekla jako ovce. A jaký je jejich zisk? Není to krev těchto lidí? Kdo by jim chtěl závidět jejich velké majetky a nádherné paláce? Spočívá na nich prokletí. Boží kletba lpí na jejich kamenech, trámech a zařízeních. Boží kletba je na jejich zahradách, na jejich alejích a parcích, oheň, který sálá až z nejhlubšího pekla! Je tam krev: na základech, podlaze, zdivu, střeše, na všem lpí krev! A můžeš doufat ty, člověče krve, když se „nádherně a vybraně strojíš a den co den skvěle hoduješ,“¹⁴ můžeš doufat, že svá „pole krve“¹⁵ odkážeš třetí generaci? Ne, neboť Bůh je v nebesích¹⁶; proto tvé jméno bude brzy vyhubeno. Tvá památka bude zahlazena¹⁷ s těmi, které jsi na těle a na duši zničil.

5. A nejsou také spoluvinní ti, kdo si zahrávají se životem nebo zdravím lidí, aby rozmnožili svůj vlastní zisk (i když míra jejich spoluviny bude nižší), ať se jedná o ranhojiče, lékárníky nebo lékaře, kteří úmyslně prodlužují utrpení nebo nemoc, jež jsou schopni rychle odstranit, kteří protahují uzdravení nemocného, aby ukořistili jeho majetek? Může být někdo čistý před Bohem, když každý tělesný neduh nezkrátí *co možná nejvíce* a neodstraní všechny nemoci a bolesti *co možná nejrychleji*? Nemůže, neboť nic neukazuje jasněji, že svého bližního nemiluje „jako sám sebe“¹⁸ a že nejedná s ostatními tak, jak by chtěl, aby oni jednali s ním“¹⁹.

6. To je draze nabytý zisk. Draze nabyté je i to, co získáme poškozením *duše* bližního, například přímým nebo nepřímým napomáháním k smilstvu nebo nestřídmosti. To jistě nemůže dělat nikdo, kdo má Boží bázeň nebo skutečnou touhu líbit se Bohu. To nechť zváží všichni, kdo mají něco společného s krčmami, vyvařovkami, operami, divadly nebo jinými místy moderní veřejné zábavy. Pokud to prospívá duši lidí, jsi čistý, tvá živnost je dobrá a tvůj zisk nezávadný. Pokud to samo o sobě je hříšné nebo to otvírá cestu různým hříchům, pak je třeba se obávat, že jednou vydáš smutný počet. Dej si pozor, aby Bůh jednoho dne neřekl: „Svévolník zemře za svou nepravost, ale za jeho krev budu volat k odpovědnosti tebe.“²⁰

7. V rámci těchto varování a omezení je svatou povinností všech, kdo mají světské zaměstnání, aby se drželi prvního a velkého pravidla křesťanské moudrosti, pokud jde o peníze: „Získej vše, co můžeš.“ Získej vše, co můžeš získat poctivou prací. Uplatňuj ve svém povolání všemožnou píli. Neztrácej čas. Rozumíš-li sám sobě a svému vztahu k Bohu a lidem, pak víš, že ho nemáš nazbyt. Chápeš-li své zaměstnání tak, jak bys měl, pak nebudeš mít dlouhou chvíli. Každé zaměstnání vyžaduje určitou práci každého dne a v každé hodině. Vezmeš-li je vážně, pak tam, kam jsi postaven, nebudeš mít pokdy na bláznivé, zbytečné rozptylování. Vždy budeš mít na práci něco lepšího, něco, co ti více nebo méně přinese užitek. A „všechno, co máš vykonat, konej podle svých sil“²¹. Udělej to *co nejdříve*: žádné odkládání! Žádné oddalování ze dne na den nebo z hodiny na hodinu! Nenechávej na zítřek nic, co můžeš udělat dnes. A udělej to *co nejlépe*. Nepodřimuj a nezívej u toho, věnuj všechnu svou sílu práci. Nešetři námahou. Nedělej nic polovičatě nebo ledabyle a povrchně. Nenechávej nic nedodělané, pokud to zvládneš pracovitostí nebo trpělivostí.

8. Získej *vše*, co můžeš, zdravým rozumem, tak, že ve svém zaměstnání budeš používat veškerou moudrost, kterou ti Bůh dal. S podivem lze pozorovat, jak málo lidí to činí, jak lidé následují své předky ve vyježděných kolejkách. Avšak ať ti, kdo neznají Boha, činí cokoli: pro *tebe* to není směrodatné. Pro křesťana to je ostuda, když *je* nepředčí ve všem, co vezme do ruky. *Ty* by ses měl neustále přiučovat ze zkušenosti druhých nebo z vlastní zkušenosti, četby a přemýšlení, abys vše, co máš činit, udělal dnes lépe než včera. A hled, abys praktikoval to, co se naučíš, tak abys své možnosti využil co nejlépe.

II. Ušetři vše, co můžeš

1. Když jsi poctivým věděním a neúnavnou pílí získal vše, co můžeš získat, pak druhé pravidlo křesťanské moudrosti zní: „*Ušetři vše, co můžeš.*“ Nezahazuj vzácný dar do moře, přenechej tuto pošetilost pohanským filozofům. Nezahazuj jej zbytečnými výdaji, což je totéž jako jej hodit do moře. Nevydávej nic jen proto, abys uspokojil žádost těla, žádost očí nebo pýchu života²².

2. Nepromrhej ani trochu tak vzácného daru jenom pro uspokojení tělesných žádostí, smyslných požitků jakéhokoli druhu, zejména požitků z jídla. Nemyslím, že by ses měl vyvarovat jenom hýření a pitek; ty by odsoudil i spořádaný pohan. Existuje však obvyklý, slušný druh smyslnosti, jemné požitkářství, které přímo nevyvolává žaludeční potíže ani (alespoň ne viditelně) nekalí rozum. A přece (abychom nejmenovali další účinky) k němu nemůže docházet bez značných nákladů. Skonči s takovými výdaji! Odmítni vybrané a zvláštní pokrmy a spokoj se s tím, co vyžaduje prostá přirozenost.

3. Nepromrhej ani trochu tak vzácného daru pouhým uspokojováním žádosti očí, přebytečným nebo nákladným ošacením nebo zbytečnými ozdobami. Ani trochu jej nepromrhej kuriózní výzdobou svého domu, přebytečným nebo drahocenným nábytkem, drahými obrazy, malbami, ozdobami, knihami, spíše ozdobnými než užitečnými zahradami. Nech své sousedy, kteří neznají nic lepšího, aby tak činili: „Nech mrtvé, ať pochovávají své mrtvé.“²³ „Není to tvá věc,“ říká náš Pán, „ty mne následuj.“²⁴ Chceš? Pak jsi také schopen to udělat.

4. Nevydávej nic, abys uspokojil pýchu života, abys získal obdiv nebo chválu od lidí. Tato pohnutka výdajů je často spojena s jednou nebo druhou z předchozích. Lidé jsou marnotratní ve stravě či oblékání nebo zařizování svého domu, nejen aby vyhověli své chuti nebo uspokojili své oko, svou představivost, nýbrž také svou ješitnost. „Budou tě chválit, že sis to zařídil tak dobře.“²⁵ Pokud „se nádherně a vybraně strojíš a den co den skvěle hoduješ,“²⁶ budou nesporně mnozí chválit tvůj vytríbený vkus, tvou štedrost a pohostinnost. Nevykupuj však jejich potlesk za tak velkou cenu. Spokoj se raději slávou od samého Boha.

5. Kdo by vydal něco na uspokojení těchto žádostí, kdyby zvažil, že uspokojovat znamená je rozmnožovat? Nic není jistějšího než to. Denní

zkušenost ukazuje, že čím více se jim poddáváme, tím více narůstají. Proto kolik vydáš na to, abys uspokojil své chutě nebo jiné smysly, tolik zaplatíš své smyslnosti. Vydáš-li peníze, abys uspokojil své oko, vydáváš to na rozmnožování zvědavosti, na větší závislost na rozkoších, které pominou. Když koupíš něco, za co ti tleskají, kupuješ si jenom více ješitnosti. Neměl jsi už dost ješitnosti, smyslnosti a zvědavosti předtím? Potřebuješ víc? A ještě bys za to chtěl zaplatit? Jaká to je moudrost? Nebylo by méně pošetilé, kdybys své peníze doslova hodil do moře?

6. A proč bys měl vyhazovat peníze pro děti, ještě více než pro sebe, za vybrané jídlo, za nádherné drahocenné ošacení, za jakékoli zbytečnosti? Proč bys měl kupovat více pýchy nebo rozkoše, více ješitnosti nebo nerozumných a škodlivých tužeb²⁷? Už víc nepotřebují, mají toho dost, příroda se o ně dobře postarala. Proč by sis měl dělat další výdaje, abys rozmnožil jejich pokušení a osidla a „způsobil jim mnoho trápení“²⁸?

7. *Nezanechávej* jim nic, aby to zahodili. Máš-li dobrý důvod věřit, že promrhají, co teď patří tobě, tím, že budou uspokojovat a rozmnožovat žádost těla, žádost očí nebo pýchu života, pak jim neklad do cesty tyto pasti k záhubě jejich i tvé duše. Neobětuj své syny a dcery Beliálovi²⁹ ani Molochovi³⁰. Měj s nimi slitování a odstraň z jejich cesty to, co – jak můžeš snadno předvídat – rozmnoží jejich hříchy a uvrhne je hlouběji do věčného zahynutí. Jak nepochopitelná je zaslepenost rodičů, kteří si myslí, že toho svým dětem nemohou zanechat dost! Nemůžete jim zanechat dosti šípů, požárů a smrti? Dosti bláznivých a škodlivých žádostí? Dosti pýchy, rozkoše, ctižádosti, marnosti, dosti věčného ohně? Ty ubožáku! Bojíš se, kde není čeho se bát. Jistě, až ty i oni v pekle pozdvihnete oči, budete mít dosti „červa, který neumírá“ a „ohně, který nehasne“³¹.

8. „Co bys tedy udělal ty, kdybys byl na mém místě a měl bys po sobě zanechat značné jmění?“ Ať bych to udělat *chtěl* nebo nechtěl, vím, co bych udělat *měl*, o tom není pochyb. Kdybych měl dítě, starší nebo mladší, které zná hodnotu peněz a které by je – podle mého mínění – správně použilo, pokládal bych za svou povinnost zanechat tomuto dítěti hlavní část svého jmění; ostatním pak tolik, aby mohli žít jak to dosud byli zvyklí. „Ale co, když všechny tvé děti by byly stejně neschopné používat peníze správným způsobem?“ Pak bych musel dát

(hrozná řeč, kdo to může poslouchat ^{32?}) každému tolik, aby ho to zbavilo nedostatku, a použít zbytek takovým způsobem, aby to podle mého mínění co nejvíce sloužilo k Boží slávě.

III. Rozdej vše, co můžeš

1. Ať se však nikdo nedomnívá, že něco udělal, když jde jenom tak daleko, že *získá a uspoří vše, co může* a u toho zůstane. To vše ještě není ničím, pokud člověk nepokročí dál tak, že zaměří všechno k vyššímu cíli. Nelze také říci o člověku, že něco *ušetří*, když to jenom *uloží*. Stejně tak můžeš své peníze hodit do moře nebo je zahrabat do země. Můžeš je zahrabat do země stejně jako do své truhly nebo do banky. Nepoužívat znamená ve skutečnosti zahodit. Chceš-li skutečně „získat přátele nespravedlivým mamonem“, pak k prvním dvěma pravidlům připoj třetí. Pokud jsi za první získal vše, co můžeš, a za druhé ušetřil vše, co můžeš, pak „*rozdej vše, co můžeš*“.

2. Abys pochopil důvod a příčinu toho, uvaž: Když tě Pán nebes a země povolal do života, nepostavil tě do tohoto světa jako vlastníka, ale jako správce. Jako takovému ti na čas svěřil statky různého druhu, výhradní vlastnické právo k nim však zůstává jemu a nikdy od něho nemůže být odňato. Jako ty nepatříš sám sobě, nýbrž jemu, tak je tomu i se vším, co užíváš. Tvoje duše a tvé tělo nepatří tobě, nýbrž Bohu. Stejně tak tvůj majetek. A on ti řekl naprosto jasně a výslovně, jak jej máš pro něho používat, aby to byla svatá oběť, milá pro Ježíše Krista ³³. A on slíbil, že tuto nepatrnou, snadnou službu odmění váhou věčné slávy ³⁴.

3. Pokyny, které nám Bůh dal, pokud jde o užívání našeho světského majetku, lze shrnout do následujících bodů. Chceš-li být věrným a moudrým správcem, pak z té části majetku svého Pána, který ti v současnosti svěřil (avšak s právem, vzít jej zpět, kdykoli se mu zlíbí), za první si opatři to, co sám potřebuješ: pokrm k jídlu, šatstvo k oblečení, cokoli příroda rozumným způsobem vyžaduje, aby tělo bylo zachováno zdravé a silné. Za druhé tím zaopatři svou manželku, své děti, služebnictvo a další, kteří patří k tvé domácnosti. Pokud něco zbude, „čiň dobře těm, kteří patří do rodiny víry“ ³⁵. Zůstane-li ještě něco, pak „dokud je čas, čiň dobře všem“ ³⁶. Jednáš-li tak, *dáváš vše, co můžeš*, ba v pravém smyslu vše, co máš. Vše, co dáme tímto způsobem, je skutečně dáno Bohu. Odevzdáváš „co je Boží Bohu“ ³⁷

nejen tím, co dáváš chudým, nýbrž také tím, co vydáváš, abys opatřil nutné věci pro sebe a pro svou domácnost.

4. Kdyby ti potom někdy přišla pochybnost o tom, co použít pro sebe nebo pro svou rodinu, máš snadný způsob, jak se jí zbavit. Ptej se v klidu a se vši vážností: a) Jednám při tomto vydání podle svého postavení? Nejednám jako vlastník, nýbrž jako správce statků svého Pána? b) Dělán to v poslušnosti jeho slova? Kterým slovem Písma ode mne žádá, abych tak jednal? c) Mohu tento počín, toto vydání, přinést Bohu jako oběť skrze Ježíše Krista? d) Mám důvod věřit, že za toto určité konání přijmu odplatu při vzkříšení spravedlivých? Sotva budeš potřebovat něco dalšího, abys odstranil pochybnost, která by v tomto ohledu vznikla. Touto čtverou úvahou získáš jasné světlo na cestu, po které máš jít.

5. Zůstane-li pak ještě nějaká pochybnost, můžeš na základě těchto bodů dále zkoumat sám sebe na modlitbě. Zkus, zda můžeš říci tomu, který zkoumá srdce, aniž by tě tvé svědomí odsuzovalo: „Pane, ty vidíš, že chci vydat tento obnos za tento pokrm, za toto ošacení, za toto zařízení domácnosti. Ty víš, že v tom jednám v upřímnosti jako správce tvých statků. Chtěl bych tuto částku vydat tak, aby to odpovídalo tvým záměrům, které jsi měl, když jsi mi je svěřil. Ty víš, že tak činím v poslušnosti tvého slova, jak to přikazuješ a protože to tak přikazuješ. Prosím tě, dej, aby to byla svatá, v Ježíši Kristu libá oběť! A dej mi vnitřní jistotu, že za tuto službu lásky dostanu odměnu, až odplatíš každému podle jeho jednání³⁸.“ Nuže, když ti tvé svědomí vydává v Duchu svatém svědectví, že tato modlitba je Bohu milá, pak nemáš důvod pochybovat, že to vydání je správné a dobré a že tě nepostaví do špatného světla.

6. Teď vidíš, co znamená „získávat přátele nespravedlivým mamonem“ a jaká máš činit opatření, abys až pomine, byl „přijat do věčných přibytků“. Vidíš podstatu a rozsah pravé křesťanské moudrosti, pokud jde o používání peněz, onoho velkého daru. *Získej vše, co můžeš*, aniž bys zranil sebe nebo svého bližního na duši či na těle, a to tak, že o to budeš usilovat nepolevující pílí a veškerým rozumem, který ti Bůh dal. *Ušetři vše, co můžeš*, tak, že škrtněš všechna vydání, která slouží jen tomu, abys hověl bláznivým přáním, buď abys ukojil žádosti těla, žádosti očí nebo pýchu života. Ať jsi živ nebo umíráš, nepromrhej nic za hřích nebo pošestlosti, a to buď pro sebe nebo pro své děti. A potom

rozdej všechno, co můžeš, nebo jinými slovy, dej Bohu všechno, co máš. Neomezuj se na tu nebo onu část, podobaje se v tom spíše židu než křesťanu. Nedávej Bohu desátek, ani třetinu, ani polovinu, nýbrž vše, co je Boží³⁹, ať to je více nebo méně. Používej vše pro sebe, pro svou domácnost, pro domácí víry a všechny lidi takovým způsobem, jak to nařizuje Boží slovo všeobecnými a zvláštními pokyny, abys mohl vydat dobrý počet ze svého šafaření, až už nebudeš moci být správcem⁴⁰, a ať činíš cokoli, aby to bylo jako „oběť, jejíž vůně je Bohu milá“⁴¹, a aby každý čin našel odplatu onoho dne, kdy přijde Pán se všemi svými svatými⁴².

7. Bratři, můžeme být rozumnými a věrnými správci⁴³, když nebudeme zacházet s hodnotami svého Pána takovým způsobem? Nemůžeme, jak nám dosvědčuje nejen Boží slovo, nýbrž i naše vlastní svědomí. Proč tedy máme otálet? Proč se ještě máme radit s tělem a krví nebo s lidmi ve světě? Naše království, naše moudrost „není z tohoto světa“⁴⁴. Pohanské způsoby nejsou pro nás. Následujeme lidi jen pokud, pokud jsou následovníky Kristovými. Naslouchejte jemu! Dnes, dokud ještě trvá ono dnes, slyšte a poslechněte jeho hlas⁴⁵! V tuto hodinu a od této hodiny číňte jeho vůli! Naplňte v tom a ve všem jeho slovo! Prosím vás ve jménu našeho Pána Ježíše, jedněte podle důstojnosti svého povolání! Neotálejte! Všechno, co máte vykonat, konejte podle svých sil⁴⁶! Už žádné mrhání! Skončete s každým vydáním, které si žádá móda, nálada nebo tělo a krev! Skončete s chamtivostí! Raději použijte vše, co vám Bůh svěřil, abyste činili dobro, všemožné dobro, všemožným způsobem a rozsahem domácím víry, všem lidem! V tom je nemalá část „moudrosti spravedlivých“⁴⁷. Dejte vše, co máte, dejte i sebe jako duchovní oběť tomu, který vám neodpřel svého Syna, svého jediného Syna. Tak si budete střádat „dobrý základ pro budoucnost, abyste obdrželi pravý život“⁴⁸!

Poznámky

¹ Srv. *2K 4,6*

² Viz *J 15,19*

³ Publius Ovidius Naso, *Proměny I, 141*, přel. I.Bureš, Praha 1974

⁴ „Bohatství, jež k špatnostem svádí, teď dolují lidé.“ Tamtéž I, 140

⁵ „... do nejbližšího moře... příčina všeho zla!“ Quintus Horatius Flaccus, *Ódy III, 24*

⁶ *1Tm 6,10*

⁷ Srv. *Sk 4,31–35*

⁸ Viz *Jb 29,15*

- ⁹ Viz *Ž 9,14*
¹⁰ Viz *L 16,8*
¹¹ *L 12,23*
¹² Srv. *Ř 3,8*
¹³ Viz *Dt 13,8*
¹⁴ Srv. *L 16,19*
¹⁵ *Mt 27,8; Sk 1,19*
¹⁶ Viz *Dn 2,28*
¹⁷ Viz *Ž 9,6*
¹⁸ *Mk 12,33*
¹⁹ Srv. *Mt 7,12*
²⁰ *Ez 3,18*
²¹ *Kaz 9,10*
²² Viz *1J 2,16* Kral.
²³ *Mt 8,22*
²⁴ *J 21,22*
²⁵ Srv. *Ž 49,18*
²⁶ Srv. *L 16,19*
²⁷ Viz *1Tm 6,9*
²⁸ Srv. *1Tm 6,10*
²⁹ Viz *2K 6,15*. V judaismu byl tímto slovem nazván démon zla, v židov-

ských apokalypsách obvykle ztotožňovaný se Satanem.

- ³⁰ Viz *2Kr 23,10*. Semitské božstvo, jehož uctívání zahrnovalo oběti dětí.
³¹ Srv. *Mk 9,48*
³² Viz *J 6,60*
³³ Viz *1Pt 2,5*
³⁴ Viz *2K 4,17*
³⁵ Srv. *Ga 6,10*
³⁶ Srv. tamtéž
³⁷ *Mt 22,21*
³⁸ Viz *Mt 16,27*
³⁹ Viz *Mt 22,21*
⁴⁰ Viz *L 16,2*
⁴¹ *Ef 5,2*
⁴² Viz *1Te 3,13*
⁴³ Viz *L 12,42*
⁴⁴ *J 18,36*
⁴⁵ Viz *Žd 3,15*
⁴⁶ Viz *Kaz 9,10*
⁴⁷ *L 1,17*
⁴⁸ *1Tm 6,19*

51. Dobrý správce

Slož úcty ze svého správcovství, protože dále nemůžeš být správcem.

Lukáš 16,2

1. Vztah, který má člověk k Bohu, stvoření ke svému Stvořiteli, nám Boží slovo znázorňuje různými obrazy. Člověk jako hříšník, jako padlé stvoření, je zde znázorněn jako *dlužník* svého Stvořitele. Často je také představen jako *služebník*, což je pro něho jako stvoření význačné, neboť toto označení bylo dáno Božím Synu, když ve stavu ponížení „vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí“¹.

2. Avšak žádná charakteristika neodpovídá současnému stavu člověka přesněji než stav *správce*. Náš pozeňnaný Pán ho běžně jako takového líčí a toto vylíčení je obzvláště přiléhavé. Člověk je jenom v jednom ohledu označen za „dlužníka“, totiž jako hříšník, a když je označen za „služebníka“, je toto pojmenování všeobecné a neurčité. Avšak „správce“ je služebníkem zvláštního druhu a tím je člověk v každém ohledu. Toto pojmenování přesně vyjadřuje jeho situaci v současném světě. Přesně určuje, jakým služebníkem je u Boha a jaký druh služby jeho božský Pán od něho očekává.

Proto může být užitečné celou věc důkladně zvážit, abychom z toho měli bohatý užitek. Zkoumejme za prvé, v jakém ohledu teď jsme Božími „správcí“. Za druhé si všimněme, že až si vyžádá naši duši², „dále nemůžeme být správcí“. A za třetí uvidíme, že pak pouze zbývá, abychom „složili úcty ze svého správcovství“.

I. Jsme Božími správcí

1. Napřed budeme zkoumat, v jakém ohledu teď jsme Božími správcí. Dlužíme mu vše, co máme. Dlužník je povinen vrátit, co dostal, do doby splátky však má svobodu to užívat, jak se mu líbí. U správce tomu tak není, ten nemá svobodu užívat to, co mu bylo svěřeno, jak se líbí *jemu*, nýbrž jak se to líbí jeho pánu. Nemá právo nakládat s čímkoli, co spravuje, jinak než podle vůle svého pána. Vždyť není majitelem těchto věcí, ty mu jsou pouze svěřeny někým jiným, svěřeny za výslovné podmínky, že se všemi naloží podle příkazů svého pána. To je přesně případ každého člověka ve vztahu k Bohu. Nemáme svobodu používat to, co nám bylo svěřeno, jak se líbí *nám*, nýbrž jak se to líbí tomu, jemuž jediné patří nebesa i země³ a který je

Pánem všeho stvoření. Nemáme právo nakládat s čímkoli, co máme, jinak než podle jeho vůle, protože nejsme vlastníky těchto věcí. Všechny jsou, jak říká náš Pán, *allotria*⁴, „patřící jinému“; v zemi našeho putování⁵ není nic „naše vlastní“. Nedostaneme *ta idia*, „své vlastní“, dokud nepřejdeme do vlastní země. Jenom věčné věci jsou naše; všechny tyto dočasné věci nám jsou pouze svěřeny někým jiným – Pánem, který disponuje vším. A on nám je svěřuje pod výslovnou podmínkou, že je budeme používat jenom jako majetek svého Pána a podle přesných směrnic, které nám ve svém slově dal.

2. Za těchto podmínek nám svěřil naši duši, naše tělo, náš majetek a všechny ostatní hříbny, které jsme dostali. Abychom si však vstúpili tuto závažnou pravdu do srdce, bude nutné připomenout podrobnosti.

Za prvé nám Bůh svěřil naši *duši*, nesmrtelného ducha, stvořeného, aby byl jeho obrazem⁶, spolu se všemi silami a schopnostmi, rozumem, představivostí, pamětí, vůlí a řadou citových projevů, které v tom jsou zahrnuty nebo s tím úzce souvisejí: lásku a nenávisť, radost a bolest vzhledem k přítomnému dobru a zlu; žádost a odpor, naděje a obavy vzhledem k tomu, co bude. To všechno apoštol Pavel zřejmě shrnuje do dvou slov, když říká: „A pokoj Boží bude střežit vaše *srdce i mysl*“⁷. To druhé slovo, *noémata*, bychom možná měli přeložit jako „myšlenky“, pokud je bereme v jeho nejširším významu, zahrnujícím jakékoli aktivní nebo pasivní vnímání mysli.

3. Z toho všeho vyplývá, že jsme pouhými správci. Bůh nám svěřil tyto síly a schopnosti, ne abychom je používali podle svého uvážení, nýbrž podle výslovných příkazů, které nám dal. Je přece pravda: Konáním jeho vůle si nejlépe zajistíme své vlastní štěstí, neboť jenom tak můžeme být šťastni v čase a na věčnosti. Máme tedy používat svůj rozum, svou představivost, svou paměť cele k slávě toho, který nám je dal. Naše vůle má být cele vydána jemu a všechny naše city mají být usměrněny tak, jak on to nařídil. Máme milovat a nenávidět, radovat se a rmoutit se, žádat a vyhýbat se, doufat a obávat se podle pravidla, které předpisuje ten, jemuž patříme a jemuž máme sloužit ve všem⁸. I naše myšlenky nejsou v tomto smyslu naše. Nemůžeme s nimi volně nakládat, neboť jsme za každou vědomou pohnutku mysli odpovědni svému velkému Mistru.

4. Bůh nám za druhé svěřil naše *tělo* (tento pečlivě uspořádaný stroj, který je tak „podivuhodně utvořen“⁹) se všemi schopnostmi a údy.

On nám svěřil *smyslové orgány*: zrak, sluch a další. Žádný nám však není dán jako vlastnictví, abychom jej užívali podle své vlastní vůle. Žádný nám není *propůjčen* v tom smyslu, že bychom měli svobodu používat jej na čas, jak se nám zlíbí. Ne, přijali jsme je pod podmínkou, že pokud je máme, budeme všechny používat způsobem, jaký určuje on, a ne jinak.

5. Za stejných podmínek nám svěřil znamenitou hřivnu *řeči*. Tys mi učinil jazyk, říká dávný pisatel, „a uzpůsobil, aby slavil Tvé svaté jméno“¹⁰. Byl dán všem lidem k tomu, aby byl používán k oslavě Boha. Nic proto není převrácenější nebo absurdnější, než říkat „náš jazyk patří nám“. To není možné, leč bychom stvořili sami sebe, a tak byli nezávislí na Nejvyšším. Avšak „on nás učinil, a ne my sami sebe“¹¹. Z toho jasně plyne, že on je stále *Pánem nad námi*, v tomto a v každém jiném ohledu. A proto neexistuje žádné slovo vyšlé z našich úst, za které bychom nebyli odpovědni jemu.

6. Jemu jsme také odpovědni za používání svých *rukou a nobou* a všech *údu* svého těla. To je tolik hřiven, kolik nám bylo svěřeno¹² až do doby, kterou stanovil Otec¹³. Do té doby je všechny můžeme používat, avšak jako správci, ne jako vlastníci, abychom je „nepropůjčovali hříchu za nástroj nepravosti,“ ale „Bohu za nástroj spravedlnosti“¹⁴.

7. Za třetí nám Bůh svěřil určitou část *světských statků*: pokrm k jídlu, šaty k odívání a místo, kde bychom složili svou hlavu – nejen to, co je k životu nutné, nýbrž i to, co jej činí příjemným. Nadto nám dal k dispozici onu vzácnou hřivnu, která zahrnuje vše ostatní: *peníze*. Ta je vskutku nesmírně vzácná, jsme-li „věrní a rozumní správci“¹⁵ této hřivny, používáme-li každou její část pro takové účely, jaké nám náš požehnaný Pán přikázal.

8. Za čtvrté nám Bůh svěřil několik hřiven, které nespádají do žádné z těchto kategorií, jako je tělesná *síla*, *zdraví*, milý *zjev*, příjemné *vystupování*, *vědomosti* a *znalosti* v rozdílné míře a všechny další výhody *vzdělání*. Dále to je *vliv*, který máme na druhé, když nás milují a váží si nás, nebo *moc*, moc prokazovat jim dobro nebo je ranit, pomáhat jim nebo jim být překážkou v jejich životních situacích. K tomu pak přidej neocenitelný dar *času*, který nám Bůh svěruje od okamžiku k okamžiku. Nakonec přidej to, na čem všechen zbytek závisí a bez něhož by byly prokletím a ne požehnaním, Boží *milost*, moc jeho Svatého Ducha, který v nás působí vše, co je dobré v jeho očích.

II. Krátká doba správcovství

1. V tolika ohledech jsou lidé správci Pána, „jemuž patří nebesa i země“¹⁶. Tak velký díl svých rozličných hodnot světil pod jejich správu. Není to však provždy, ani na nějakou dlouhou dobu. Máme toto svěření jenom na krátký, nejistý úsek, po který putujeme zde dole, jenom na tak dlouho, pokud zůstáváme na zemi, pokud je v nás tento prchavý dech. Rychle přichází hodina, je už na dosah, kdy „už déle nemůžeme být správci“¹⁷. Ve chvíli, kdy se tělo jako „prach vrátí do země, kde byl, a duch se vrátí k Bohu, který jej dal,“¹⁸ už toto postavení nebudeme mít, doba našeho správcovství skončí. Část těch hodnot, které nám byly předtím svěřeny končí, alespoň pokud jde o *nás*. Už nám nejsou svěřeny a to, co zůstává, už nelze použít nebo zužitkovat jako předtím.

2. Část toho, co nám bylo svěřeno předtím, je u konce, přinejmenším pokud jde o nás. Co máme po tomto životě co do činění s pokrmem, ošacením, domy a pozemskými statky? Pokrmem mrtvých je prach země, oblečení jsou pouze červy a hnilobou. Přebývají v „domě, kde se setká všechno živé“¹⁹, jejich statky už je neznají. Všechny jejich světské hodnoty jsou svěřeny do jiných rukou a oni „se už nebudou podílet na ničem, co se pod sluncem děje“²⁰.

3. Stejně tak tomu je, pokud jde o *tělo*. Ve chvíli, kdy se duch navrátí k Bohu, nejsme už správci tohoto stroje, který byl kdysi vybudován jako pomíjitelný a v poníženosti²¹. Všechny části a údy, z nichž je tělo sestaveno, leží v zemi a tlejí. Ruce se už nemohou pohybovat, nohy vypověděly službu, maso, šlachy a kosti se rychle rozpadají na obyčejný prach.

4. Zde také skončí hřivny různého druhu: naše *síla, zdraví, krása, výmluvnost a chování*, naše schopnost líbit se druhým, druhé přemlouvat nebo přesvědčovat. Zde končí veškeré *pocty*, kterými jsme kdysi byli zahrnováni, všechna moc, která byla vložena do našich rukou, veškerý *vliv*, který jsme kdysi měli na druhé, ať láskou nebo úctou, které nám prokazovali. „Jak naše láska, tak naše nenávisť i naše horelení zanikly.“²² Nikdo nedbá na to, jak jsme jim kdysi byli nakloněni. Hledí na mrtvé tak, že už jim nemohou pomoci ani škodit, takže „živý pes je na tom lépe než mrtvý lev“²³.

5. Možná, že se může vyskytnout pochybnost ohledně dalších hřiven,

kteře nám teď jsou svěřeny; zda přestanou existovat, až se tělo obrátí v prach, nebo zda jenom přestanou být pro nás užitečné. Není pochyb o tom, že způsob *mluvení*, který teď praktikujeme za pomoci tělesných orgánů, zcela skončí, až tyto orgány budou zničeny. Je jisté, že jazyk už nebude vyvolávat žádné chvění vzduchu, ani ucho nebude přenášet tyto chvějivé pohyby do obecného sensoria.²⁴ Ani *sonus exilis*²⁵, tichý, pronikavý hlas, o němž básník předpokládá, že patří duchu oddělenému od těla, nemá reálnou existenci, je pouze úletem fantazie. Skutečně nelze pochybovat o tom, že duchové oddělení od těla mají určitou možnost sdílet si navzájem své pocity, ale kdo, pokud je v těle, může tuto možnost vysvětlit? To, čemu říkáme „řeč“, mít nemohou. Proto už nemůžeme být správci této hřivny, jsme-li počtení s mrtvými.

6. Dá se také pochybovat o tom, zda naše *smysly* budou existovat, až smyslové orgány budou zničeny. Není pravděpodobné, že smysly nižšího druhu – hmat, čich, chuť – ustanou, když bezprostředně souvisejí s tělem a jsou především, ne-li zcela, určeny k jeho zachování? Avšak nezůstane určitý druh *zraku*, ač oko bude ve smrti zavřeno? A nebude něco v duši, co se podobá současnému *sluchu*? Je dokonce pravděpodobné, že nejen budou existovat v odděleném stavu, nýbrž na daleko vyšším stupni, daleko vznešenějším způsobem než nyní. Až duše, zbavená své hliněné schrány, už nebude

skomírající jiskrou na chmurném místě,

až už nebude

hledět oknem oka a ucha,²⁶

nýbrž bude cele oko, cele ucho, cele smyslem tak, jak si to nedokážeme představit. A nemáme jasný důkaz o této možnosti, že lze vidět, aniž bychom potřebovali oko, a slyšet, aniž bychom potřebovali ucho? Nemáme o tom neustále jakýsi důkaz? Což duše nevidí zcela jasně, i když je oko vyřazeno, totiž ve snu? Není schopna slyšet bez jakékoli pomoci ucha? Ať je tomu jakkoli, jisté je, že ani naše *smysly* ani naše *mluva* nám nebudou svěřeny tak jako nyní, až tělo bude spočívat v hrobě.

7. Jak dalece pak zůstává *poznání* a *vědění*, která jsme získali *výchovou*, to nedokážeme říci. Šalomoun sice říká: „Není díla ani myšlenky ani poznání ani moudrosti v říši mrtvých, kam odejdeš.“²⁷ Je však zřejmé, že tato slova nelze chápat v absolutním smyslu. Zdaleka tomu totiž

není tak, že *neexistuje poznání* poté, co opustíme tělo; pochybnosti jsou na druhé straně, zda totiž vůbec do té doby existuje něco jako skutečné poznání, zda je prostou, střízlivou pravdou, nikoli básnickou fikcí, že

... všechny ty stíny, jež máme za skutečné,
jsou pouze přeludy ve spánku smrti vysněné,²⁸

s výjimkou pouze těch věcí, které se Bohu zalíbilo zjevit člověku. Chci mluvit za sebe. Poté, co jsem po půl století s určitou horlivostí hledal pravdu, jsem si dnes sotva čím jist, kromě toho, co se dozvídám z Bible. Tvrdím dokonce, že nic nevím tak jistě, abych se odvážil založit na tom své spasení.

To se však můžeme naučit ze Šalomounových slov, že „není“ takového „poznání ani moudrosti v říši mrtvých,“ které by bylo prospěšné nešťastnému duchu, „není díla,“ kterým by mohl vylepšit ty hřivny, které kdysi dostal. Neboť *čas* už neexistuje, čas našeho prověřování pro věčné štěstí nebo neštěstí je pryč. *Náš den*, den člověka, skončil, „den spásy“²⁹ je u konce. Nežůstává už nic než den Páně, který uvádí širokou, neměnnou věčnost.

8. Ale i když se naše tělo rozpadne v hrobě, naše duše, která je nezníčitelná a nepomíjející, má přirozenost o „málo menší andělů“³⁰ (i kdybychom měli toto slovo vztahovat na naši původní přirozenost, což je pochybné), bude nadále trvat se všemi svými schopnostmi. Naše *paměť*, naše *chápání* zdaleka nebudou rozpadem těla zničeny nebo oslabeny. Naopak, máme důvod věřit, že budou nepředstavitelně utvrzeny. Nemáme dostatečný důvod věřit, že potom budou zcela zproštěny nedostatků, které nyní přirozeně plynou ze spojení duše s pomíjivým tělem? Je velmi pravděpodobné, že od chvíle, kdy budou od sebe odděleny, naší paměti nic neujde; věrně nám vybaví před oči všechno, co jí kdy bylo svěřeno. Je pravda, že tento neviditelný svět je v Písmu nazván „země zapomnění“³¹, nebo jak to ještě lépe vystihuje jeden starý překlad: „Země, kde všechny věci jsou zapomenuty.“³² Jsou zapomenuty, ale kým? Ne obyvateli té krajiny, nýbrž obyvateli země. Vzhledem k nim je neviditelný svět „zemí zapomnění“. Všecky věci v ní obyvatelé země příliš často zapomínají, nikoli však duchové bez těla. Sotva si dokážeme představit, že by od chvíle, kdy byl zrušen stan jejich pozemského života³³, cokoliv zapomněli.

9. Podobně bude náš *rozum* bezesporu osvobozen od nedostatků, kte-

ré nyní od něho nelze oddělit. Po věky platilo jako nezpochybnitelná maxima *humanum est errare et nescire*, „nevědomost a pochybení jsou neoddělitelné od lidské přirozenosti“. Toto tvrzení však je pravdivé jenom vzhledem k žijícím lidem a platí jen potud, pokud „pomíjivé tělo zatěžuje duši“³⁴. Nevědomost opravdu patří ke každému rozumu, který má své meze (vždyť nikdo kromě Boha nezná všechno), nikoli však pochybení. Když je odloženo tělo, je i ono odloženo navždy.

10. Co můžeme říci důvtipnému muži, který nedávno objevil, že duchové bez těla nejen nemají žádné smysly (ani zrak nebo sluch), ale také žádnou paměť a chápavost, žádné myšlení a vnímání. Nemají ani povědomí vlastní existence, že se nacházejí v hlubokém spánku od smrti až po vzkříšení. Vskutku *consanguineus lethi sopor!*³⁵ Takový spánek můžeme právem nazvat „blízkým příbuzným smrti“, není-li s ním dokonce totožný. Co lze říci jiného, než že důvtipní lidé mají podivné sny a někdy je chybně pokládají za skutečnost.

11. Ale zpět k tématu. Jako si duše zachová chápání a paměť, i když se tělo rozpadne, tak nepochybně také zůstane cele zachována *vůle* v plné síle, včetně všech *citových projevů*. Pokud pomine naše láska a náš hněv, naše naděje a naše žádost, pak to je jenom vzhledem k těm, které zde zanecháme. Jim je jedno, zda byli objektem naší lásky nebo nenávisti, touhy nebo odporu. Nemáme však žádný důvod se domnívat, že by cokoli z toho v odděleném duchu vyhaslo. Je mnohem pravděpodobnější, že působí daleko větší silou, než když byla duše spojena s tělem.

12. To vše tedy, naše vědomosti a smysly, paměť a rozum, vůle, láska, nenávist a všechny projevy citu zůstávají i poté, kdy se tělo rozpadne. Avšak v jednom smyslu jako by nebyly: nejsme už jejich správci. Ony trvají dál, naše správcovství však nikoli. Už nejednáme v tomto postavení. Dokonce i *milost*, která nám byla předtím svěřena, aby nás uschopnila být věrnými a moudrými správci, už nám není dána k tomuto účelu. Dny našeho správcovství skončily.

III. Složíme účty

1. Zbývá zdůraznit, že když „dále nemůžeme být správci“, je třeba, abychom „složili účty ze svého správcovství“. Někteří lidé si mysleli,

že se tak stane bezprostředně po smrti, jakmile vstoupíme do světa duchů. Římská církev to tvrdí s jistotou a udělala z toho článek víry. Můžeme říci tolik: Ve chvíli, kdy duše opustí tělo a stojí obnažená před Bohem, s jistotou ví, jaký bude její úděl na věčnosti. Jasně před sebou spatří buď věčnou radost, nebo věčná muka. Už se nebudeme moci mýlit ohledně soudu, který na sebe svoláváme. Písmo nám však neposkytuje žádný důvod, abychom věřili, že Bůh potom nad námi vykoná soud. V celém Božím slově není žádné slovo, které by něco takového tvrdilo. To, co se často uvádělo jako důvod pro, zdá se spíše dokazovat opak, totiž „každý člověk jen jednou umírá, a potom bude soud“ (Žd 9,27). Podle všech náznaků se zde slovo „jednou“ vztahuje na soud a na smrt. Správný závěr, který plyne z tohoto textu, není, že jsou dva soudy, osobní a všeobecný, nýbrž že budeme souzeni, stejně jako umíráme, jen jednou – ne jednou bezprostředně po smrti a potom ještě jednou po všeobecném vzkříšení, nýbrž jen jednou, „až přijde Syn člověka ve své slávě a všichni andělé s ním“³⁶. Proto představa jednoho soudu při smrti a jiného na konci věků nemůže mít místa u těch, kterým je psané Boží slovo celou a jedinou směrnicí jejich víry.

2. Doba, kdy máme složit účty, přijde, když s nebe sestoupí „veliký bělostný trůn a ten, kdo na něm sedí; před jeho pohledem zmizí země i nebe a už pro ně nebude místa“³⁷. Potom „mrtví, mocní i prostí“ stanou „před trůnem“ a budou „otevřeny knihy“³⁸ – kniha Písma pro ty, jimž byla svěřena, kniha svědomí pro celé lidstvo. Také „pamětní kniha“³⁹ (abychom použili jiný výraz), která byla psána od založení světa, bude otevřena před zraky všech lidí. Před nimi všemi, před celým lidstvem, před ďáblem a jeho anděly⁴⁰, před nesčetným zástupem andělů⁴¹ a před Bohem, soudcem všech⁴², se objevíš bez jakéhokoli úkrytu a zahalení, bez jakékoli možnosti zatajování, abys složil přesné účty o tom, jak jsi používal všechny hodnoty svého Pána.

3. Soudce všech se pak zeptá: „Jak jsi naložil se svou *duší*? Svěřil jsem ti nesmrtelného ducha, vybaveného různými vlohami a schopnostmi, rozumem, představivostí, pamětí, vůlí, city. Navíc jsem ti dal úplné a výslovné příkazy, jak je všechny používat. Používal jsi svůj *rozum*, pokud to bylo možné, podle těchto směrnic, totiž abys poznal sebe a mne, mou bytost, mé vlastnosti, mé dílo stvoření, prozíratelnosti, milosti? Aby ses seznamoval s mým slovem, abys rozšiřoval své znalosti tohoto slova všemi prostředky, abys nad ním rozjímal ve dne v noci“⁴³?

Používal jsi svou *paměť* podle mé vůle, abys ukládal všechny získané vědomosti, jež mohou sloužit k mé slávě, k svému spasení nebo ku prospěchu druhých? Shromáždil jsi v něm ne bezcenné věci, nýbrž zkušenosti, kterým ses naučil z mého slova, a zkušenosti, které jsi nabyl z mé moudrosti, pravdy, moci a milosti? Použil jsi svou *představivost*, ne aby sis vykresloval marné představy a ještě méně ty, jež živí nerozumné a škodolibé tužby⁴⁴, ale aby sis představoval to, co prospívá tvé duši a probouzí touhu po moudrosti a svatosti? Sledoval jsi mé pokyny pokud jde o tvou *vůli*? Vydal jsi mi ji cele? Byla tak pohlcena mou vůlí, že se jí nikdy neprotivila, ale vždy se jí podřizovala? Byly tvé *city* tak zaměřeny a uspořádány, jak jsem určil ve svém slově? Dal jsi mi své srdce? Nemiloval jsi svět, ani to, co je ve světě⁴⁵? Byl jsem předmětem tvé lásky? Obracela se všechna tvá žádost ke mně a k připomínání mého jména? Byl jsem radostí tvého srdce, potěšením tvé duše, významnější nad tisíce jiných⁴⁶? Netruchlil jsi nad ničím, než nad tím, co zarmocuje mého Ducha? Nebál ses ničeho a nenáviděl jsi nic než hříchy? Plynul celý proud tvých citů zpět do moře, z něhož přicházely? Používal jsi své *myslenky* podle mé vůle? Ne aby se toulaly až na kraj světa, ne aby se zabývaly poštilostími nebo hříchem, nýbrž tím, „co je čisté,“ cokoli je svaté⁴⁷, cokoli slouží mé „slávě“ a „pokoji“ a „dobré vůli“ lidem⁴⁸?

4. Tvůj Pán se tě zeptá: „Jak jsi použil *tělo*, které jsem ti světil? Dal jsem ti *jazyk*, abys mne jím chválil. Používal jsi jej k účelu, k jakému jsi jej dostal? Používal jsi jej ne ke zlým nebo jalovým řečem, ne k nelaskavým a neužitečným hovorům, nýbrž k takovým, které byly pro tebe nebo pro druhé dobré, nutné a užitečné a které vždy směřovaly, přímo nebo nepřímou, k tomu, aby „posluchačům přinesly milost“⁴⁹? Dal jsem ti spolu s ostatními smysly velkolepé prostředky poznání, *zrak* a *sluch*. Byly použity k vznešenému účelu, k němuž ti byly dány, aby tě stále více vyučovaly ve spravedlnosti a pravé svatosti? Dal jsem ti ruce a nohy a různé *údy*, abys konal skutky, které byly pro tebe připraveny. Byly použity ne abys konal „vůli těla“⁵⁰, vůli zlé přirozenosti, věci k nimž tě vede rozum nebo fantazie, nýbrž „vůli toho, který“ tě „poslal“⁵¹ do světa, abys uváděl ve skutek své spasení⁵²? Poskytl jsi všechny své údy ne hříchu jako nástroje nespravedlnosti, nýbrž pouze mně, prostřednictvím Syna mé lásky, za „nástroje spravedlnosti“⁵³?

5. Pán všeho se potom dále zeptá: „Jak jsi používal *světské statky*, které jsem vložil do tvých rukou? Používal jsi svou potravu ne tak, abys v tom hledal uspokojení, ale abys zachoval tělo ve zdraví, při síle a jako funkční nástroj duše? Používal jsi své ošacení ne abys živil pýchu či marnost, tím méně abys jiné sváděl k hříchu, ale aby ses vhodně a slušně chránil před nepřízní počasí? Připravil a používal jsi svůj dům a všechny ostatní vymoženosti tak, že jsi měl na mysli mou slávu, že jsi ve všem nehledal vlastní slávu, nýbrž mou, že jsi se snažil líbit ne sobě, nýbrž mně? Dále: Jakým způsobem jsi používal onu důležitou hřivnu – *peníze*? Ne tak, abys uspokojil žádost těla, žádost očí nebo pýchu života ⁵⁴? Ne abys jimi mrhal marnivými výdaji, což je totéž jako bys je hodil do moře? Ne abys je hromadil a zanechal po sobě, což je totéž jako bys je zakopal do země? Ale abys napřed uspokojil své vlastní rozumné potřeby a potřeby své rodiny, potom abys zbytek vrátil mně prostřednictvím chudých, které jsem určil jako příjemce? Hleděl jsi na sebe jenom jako na jednoho z tohoto počtu chudých, jejichž potřeby jsou uhrazeny z té části mého jmění, které jsem k tomu účelu vložil do tvých rukou, přičemž jsem ti dal právo, abys byl zaopatřen jako první, a požehnání dávat spíše než dostávat ⁵⁵? Byl jsi celkem vzato dobrodincem lidí? Sytil jsi hladové, odíval nahé, utěšoval nemocné, pomáhal jsi cizincům, poskytoval jsi pomoc souženým podle jejich potřeb ⁵⁶? Byl jsi slepému zrakem a kulhavému nohou ⁵⁷, otcem sirotků a ochráncem vdov ⁵⁸? A snažil ses používat všechny vnější skutky milosrdenství jako prostředky k záchraně duší od smrti ⁵⁹?“

6. Tvůj Pán se tě dále zeptá: „Byl jsi moudrým a věrným správcem vzhledem k hřivnám různého druhu, které jsem ti svěřil? Používal jsi své zdraví a své síly ne k pošetilostem a k hříchu, ne k radovánkám, které pomíjejí už při samém prožívání, ne k „pečování o tělo podle žádostí jeho“ ⁶⁰, ale k vážnému úsilí o lepší stránku, kterou nikdo nemůže vzít ⁶¹? Použil jsi to, co bylo na tvé osobě nebo na tvém chování příjemné, výhody, které jsi získal vzděláním, znalostí věcí nebo lidí, které ti byly svěřeny, abys podpořil dobro na světě, abys šířil mé království? Použil jsi podíl na moci, který jsi měl, vliv nad druhými, plynoucí z lásky nebo úcty k tobě, abys prohloubil jejich moudrost a svatost? Použil jsi nedocenitelnou hřivnu času obezřetně a opatrně tak, že jsi správně zvážil hodnotu každého okamžiku u vědomí, že všechny jsou spočteny na věčnosti? Byl jsi především dobrým správcem mé

milosti, která tě předcházela, provázela a následovala? Zachoval jsi a pečlivě využil všechny vlivy mého Ducha, každou dobrou žádost, každou míru osvícení, všechna jeho ostrá nebo mírná pokárání? Jak jsi naložil s „duchem otroctví a strachu“, který předcházel „Ducha synovství“⁶²? A když jsi se stal účastníkem Ducha, volajícího v tvém srdci „Abba, Otče“⁶³, stál jsi pevně ve svobodě, kterou jsem ti vydo- byl⁶⁴? Přinášel jsi od té chvíle svou duši a své tělo, všechny své myš- lenky, svá slova a své činy v jednom plameni lásky jako svatou oběť⁶⁵ a oslavoval jsi mne svým tělem⁶⁶ a svým duchem? Pak »správně, slu- žebníku dobrý a věrný! Vejdí a raduj se u svého Pána«⁶⁷.“ A co pak zbývá věrnému nebo nevěrnému správci? Nic než aby byl vykonán rozsudek, který vyslovil spravedlivý Soudce; ten tě uvede do stavu, který po věčné věky nevykáže žádnou změnu. Zbývá jen, aby ti byla po celou věčnost dána odplata podle tvých činů⁶⁸.

IV. Co z toho poznáváme

1. Z těchto prostých úvah poznáváme za prvé, jak důležitý je tento krátký, nejistý den života! Jak nadmíru, jak nepředstavitelně vzácná je každá jeho část!

Nejmenší z nich si vážnou péči vyžádá, vždyť ač jich je málo, jsou zrnka ze zlata.⁶⁹

Jak hluboce se to dotýká každého člověka, aby žádnou z nich nepromarnil, ale využil k nejvznešenějším účelům, pokud v něm je Boží dech!

2. Za druhé zde poznáváme, že neexistuje žádné využití času, žádný čin nebo rozhovor, které by vskutku byly *indiferentní*. Všechno je buď dobré nebo špatné, protože všechen náš čas, stejně jako vše, co máme, *nepatří nám*. To vše je, jak říká náš Pán, *ta allotria*⁷⁰, majetkem ně- koho jiného – Boha, našeho Stvořitele. Vše používáme nebo nepou-žíváme podle jeho vůle. Používáme-li to tak, je vše dobré; nepouží- váme-li to tak, je vše špatné. Znovu: Jeho vůlí je, abychom neustále rostli v milosti a v živém poznání našeho Pána Ježíše Krista⁷¹. Proto všechny myšlenky, všechna slova a všechny činy, kterými je toto po- znání rozmnožováno, kterými rosteme v milosti, jsou dobré; všechno, čím toto poznání není rozmnožováno, je skutečně a vpravdě špatné.

3. Za třetí zde poznáváme, že neexistují žádné nadbytečné skutky, že

nikdy nemůžeme učinit víc než svou povinnost, protože vše, co máme, nepatří nám, nýbrž Bohu. Za vše, co můžeme vykonat, vděčíme jemu. Nepřijali jsme od něho to nebo ono nebo pouze mnohé, nýbrž od něho je všechno, všechno mu patří. Ten, který nám dává vše, má také právo na všechno. Když mu proto dáváme méně než vše, nemůžeme být „věrnými správci“⁷². A uvážíme-li, že „každý podle vlastní práce obdrží svou odměnu“⁷³, nemůžeme být „moudrými správci“, pokud nepracujeme do krajnosti svých možností a nenecháme neuděláno nic, co bychom mohli udělat s nasazením všech svých sil.

4. Bratři, „kdo je mezi vámi moudrý a rozumný“⁷⁴? Ať ukáže moudrost shůry tak, že bude chodit, jak to odpovídá jeho stavu. Pokládá-li se za správce Boží milosti v její rozmanitosti⁷⁵, pak necht' dbá o to, aby všechny jeho myšlenky, jeho slova a činy odpovídaly místu, které mu Bůh určil. Není maličkovitostí vynaložit pro Boha všechno, co jsi od Boha přijal. Vyžaduje to všechnu tvou moudrost, všechnu tvou rozvahodnost, všechnu tvou trpělivost a vytrvalost, daleko víc než jsi kdy měl od přirozenosti, nikoli však víc, než můžeš mít z milosti. Jeho milost je dostatečná⁷⁶ a ty víš, že „všechno je možné tomu, kdo věří“⁷⁷. Ve víře se proto „oblékní v Pána Ježíše Krista“⁷⁸, „obleč plnou Boží zbrojí“⁷⁹ a budeš schopen oslavovat ho všemi svými slovy a činy a uvádět každou myšlenku do poddanství Krista⁸⁰.

Poznámky

¹ *Fp 2, 7*

² *Viz L 12,20*

³ *Viz Gn 14,19,22*

⁴ *L 16,12*

⁵ *Viz Ex 6,4*

⁶ *Viz Gn 1,27*

⁷ *Fp 4, 7*

⁸ *Viz Sk 27,33*

⁹ *Srv. Ž 139,14*

¹⁰ Aurelius Augustinus, *Vyznání V,1*; přel. M.Levý, Praha 1926.

¹¹ *Ž 100,3*

¹² *Viz Mt 25,15; 1Tm 1,11*

¹³ *Viz Ga 4,2*

¹⁴ *Srv. Ř 6,13*

¹⁵ *Srv. L 12,42*

¹⁶ *Gn 14,19,22*

¹⁷ *Srv. L 16,2*

¹⁸ *Kaz 12, 7*

¹⁹ *Srv. Jb 30,23*

²⁰ *Kaz 9,6*

²¹ *Viz 1K 15,42n*

²² *Srv. Kaz 9,6*

²³ *Kaz 9,4*

²⁴ Klasickým pramenem tohoto pojmu „*common sensory*“ je Aristoteles, *De Memoria 450a*, kde je řeč o chápání. Viz také Chambers, *Cyclopaedia*,

- heslo „*sensorij*“: „*Sensorium commune*, sídlo všeobecného sensoria nebo místo či část, kde sensiblní duše bezprostředně rozhoduje o spojení těla-duše.“
- ²⁵ Není jasné, na co zde Wesley naráží. Je možné, že to je vlastní překlad z *Íliady* XXIII,99–101.
- ²⁶ Wesley cituje volně z John Davies, *Nosce Teipsum I*, 17.
- ²⁷ *Kaz 9,10*
- ²⁸ Abraham Cowley, *Pindarique Odes*, „*Life*“, II,22–23
- ²⁹ *2K 6,2*; viz *Iz 49,8*
- ³⁰ Srv. *Ž 8,6 Kral.*
- ³¹ *Ž 88,13*
- ³² Srv. *Book of Common Prayer*
- ³³ Viz *2K 5,1*
- ³⁴ Apokryfní kniha *Moudrosti 9,15*
- ³⁵ Wesley cituje z Vergilia, *Aeneis VI*, 278, myšlenku pocházející původně z Homéra, *Ílias XIV*, 231.
- ³⁶ *Mt 25,31*
- ³⁷ Srv. *Zj 20,11*
- ³⁸ Srv. *Zj 20,12*
- ³⁹ *Mal 3,16*
- ⁴⁰ Viz *Mt 25,41*
- ⁴¹ Viz *Žd 12,22*
- ⁴² Viz *Žd 12,23*
- ⁴³ Viz *Joz 1,8*
- ⁴⁴ Viz *1Tm 6,9*
- ⁴⁵ Viz *1J 2,15*
- ⁴⁶ Viz *Pís 5,10*
- ⁴⁷ Srv. *Fp 4,8*
- ⁴⁸ Srv. *L 2,14*
- ⁴⁹ Srv. *Ef 4,29*
- ⁵⁰ *J 1,13 Kral.*
- ⁵¹ Srv. *J 6,38*
- ⁵² Viz *Fp 2,12*
- ⁵³ Srv. *Ř 6,13*
- ⁵⁴ Viz *1J 2,16 Kral.*
- ⁵⁵ Viz *Sk 20,35*
- ⁵⁶ Viz *Mt 25,35n*
- ⁵⁷ Viz *Jb 29,15*
- ⁵⁸ Viz *Ž 68,6 Kral.*
- ⁵⁹ *Jk 5,20*
- ⁶⁰ Srv. *Ř 13,14*
- ⁶¹ Viz *L 10,42*
- ⁶² Srv. *Ř 8,15*
- ⁶³ Tamtéž
- ⁶⁴ Viz *Ga 5,1*
- ⁶⁵ Viz *Ř 12,1*
- ⁶⁶ Viz *1K 6,20*
- ⁶⁷ *Mt 25,21.23*
- ⁶⁸ Viz *2Tm 4,14*
- ⁶⁹ John Gambold, *Upon Listening to the Vibrations of a Clock II*, 5n, ve: *Works* (1789).
- ⁷⁰ *L 16,12*; viz výše část I
- ⁷¹ Viz *2Pt 3,18*
- ⁷² *L 12,42*
- ⁷³ *1K 3,8*
- ⁷⁴ *Jk 3,13*
- ⁷⁵ Viz *1Pt 4,10*
- ⁷⁶ Viz *2K 12,9*
- ⁷⁷ *Mk 9,23*
- ⁷⁸ Srv. *Ř 13,14*
- ⁷⁹ Srv. *Ef 6,11*
- ⁸⁰ Viz *2K 10,5*

52. Obnova mravů

Kdo se mnou povstane proti zlovolníkům?

Žalm 94, 16¹

1. Ve všech dobách se sdružovali lidé, kteří se Boha nebáli a z lidí si nic nedělali² a zakládali spolky, aby konali skutky tmy³. V tom se ve své generaci projeví jako prozíraví lidé⁴, neboť tímto způsobem daleko účinněji podporovali království svého otce ďábla⁵, než by tak mohli učinit jiným způsobem. Na druhé straně lidé, kteří se báli Boha a usilovali o štěstí svých bližních, pokládali za nutné se spojit, aby se postavili proti skutkům temnoty, šířili známost Boha, svého Spasitele, a podporovali jeho království na zemi. On sám je k tomu nabádal. Učil je od doby, kdy byli na zemi lidé, aby se sdružovali v jeho službě a sjednotil je jedním Duchem v jednom těle⁶. A za tím účelem je spojil, aby „zmařil činy ďablovy“⁷, napřed u těch, kdo už jsou sjednoceni, a potom u všech, kdo jsou kolem nich.

2. Takové je původní poslání Kristovy církve. Je to skupina lidí, kteří jsou spojeni, aby především každý zachránil svou vlastní duši, pak aby si navzájem pomáhali uvádět ve skutek své spasení⁸ a konečně, pokud je na nich, aby zachránili všechny lidi od přítomné a budoucí zkázy, tak aby Satanova říše byla potřena a Kristovo království nastoleno. To by mělo být stálou starostí a snahou každého člena jeho církve, jinak není hoden, aby byl zván jejím členem, protože není živým údem Kristovým.

3. To by také mělo být stálou starostí a stálým úsilím všech, kdo jsou spojeni v britských královstvích a všeobecně se nazývají „Anglikánskou církví“. Jsou spojeni proto, aby se stavěli proti ďáblu a všem jeho skutkům a bojovali proti světu a tělu, jeho stálým a věrným spojencům. Ale odpovídají skutečně záměru svého sdružování? Jsou všichni, kdo si říkají „členové anglikánské církve“ celým srdcem zapojeni do potírání ďablových skutků a bojování proti světu a tělu? Žel, to nemůžeme tvrdit. Jsou tak daleci toho, že velká část – bojím se, že většina z nich – jsou „světem“, lidem, který neví, že ho Bůh chce spasit. Místo, aby den co den „mrtvili skutky těla s vášněmi a žádostmi“⁹, sami konají činy ďablové¹⁰, k jejichž maření jsou vlastně posláni.

4. V této „křesťanské zemi“ (jak *zdvořile* nazýváme Velkou Británií) a v této „křesťanské církvi“ (kež bychom mohli dát tento titul našemu národu jako takovému) stále potřebujeme lidi, aby „povstali proti zlo-

volníkům“ a spojili se „proti pachatelům ničemností“¹¹. Nikdy nebylo zapotřebí více než v těchto dnech, aby ti, kdo „se bojí Hospodina,“ spolu „o tom rozmlouvali“¹², jak by postavili voje proti nepravosti, která zaplavuje zemi. Je s dostatek důvodů, aby se všichni Boží služebníci spojili v jednotě srdce, názorů a snah proti ďáblovým skutkům, aby se postavili na Boží stranu, a pokud je na nich, potlačili „dravé proudy Ničemníka“¹³.

5. Za tím účelem se ke konci minulého století spojilo několik lidí. Po nějakém čase dostali jméno „Společnost pro obnovu mravů“¹⁴. Za čtyřicet let vykonali neuvěřitelně mnoho dobra. Potom se však, když většina původních členů zemřela a přijala svou odplatu, jejich nástupci stali vlažnými ve svém srdci a odvrátili se od této činnosti. Tak společnost před několika lety skončila a v království už nebyla žádná podobná.

6. Nedávno byla založena společnost stejného druhu. Chci ukázat za první *podstatu* jejich záměru a *kroky*, které dosud podnikli; za druhé její *přednosti* a různé *námítky*, které byly proti ní vzneseny; za třetí *jací lidé* mají být ti, kdo se angažují v takové činnosti; a za čtvrté v jakém *duchu* a jakým *způsobem* mají postupovat při jejím uskutečňování. Zakončím aplikací pro ně a pro všechny, kdo se bojí Boha.

I. Záměry Společnosti

1. Za první chci ukázat *podstatu* jejich záměrů a *kroky*, které dosud podnikli.

Bylo to jednoho dne Páně v srpnu 1757, kdy v malé skupině, která se sešla k modlitbám a rozhovorům o víře, bylo zmíněno, jak je tento svatý den hrubě a otevřeně zprofanován. Lidé kupují a prodávají, obchody jsou otevřeny, lidé pijí v hospodách, postávají nebo posedávají na ulicích, silnicích a na polích, obchodují se svým zbožím jako ve všední den. Zejména v Moorfields¹⁵, kde bývalo každou neděli plno lidí od jednoho konce k druhému. Uvažovali, jakým způsobem by se dalo odpomoci těmto zlořádům. Bylo dohodnuto, že šest z nich ráno požádá sira Johna Fieldinga o radu. Učinili tak. Souhlasil s jejich plánem a ukázal jim, jak jej mají realizovat.

2. Napřed předložili petici starostovi, radním, soudcům v Hick's Hall a ve Westminster Hall. A ze všech těchto ctihodných míst se jim dostalo mnohého povzbuzení, aby pokračovali.

3. Potom pokládali za správné oznámit svůj záměr mnohým osobnostem ve význačném postavení a duchovenstvu, stejně tak i duchovním jiných denominací v různých kostelech a modlitebnách v Londýně, Westminsteru a okolí. Ke své radosti se u nich setkali se srdečným souhlasem a všeobecným doporučením.

4. Potom na vlastní náklady vytiskli a rozdali několik tisíc knih s pokyny strážníkům a jiným obecním úředníkům, v nichž vysvětlili a zdůraznili jejich rozličné povinnosti. A aby se pokud možno vyhnuli nutnosti prosazovat zákony soudní cestou, vytiskli a ve všech částech města rozšířili výzvy proti znesvěcování dne odpočinku, výňatky z parlamentních ustanovení a varování přestupníkům.

5. Když byla těmito předběžnými přípravami upravena cesta, pak počátkem roku 1758 po opětovných varováních, jež byly napořád znevažovány, podali žaloby proti osobám, které den Páně znesvěcovaly. Tímto způsobem byli napřed odstraněni z ulic a polí notoričtí přestupníci, kteří bez ohledu na Boha a na krále prodávali své zboží od rána do večera. Potom podnikli složitější pokus, kterým zabránili *pijáctví* v den Páně, trávení času v krčmách, který měl být věnován bohoslužbě. Přitom se vystavili mnohým výtkám, urážkám a nadávkám všeho druhu. Museli se potýkat nejen s pijany a těmi, kdo je hostili, provozovateli krčem, nýbrž i s bohatými a počestnými lidmi, často i majiteli oněch krčem, dodavateli pití a vůbec s těmi, kdo na jejich hříchu vydělávali. Někteří z nich byli zámožní, jiní vysoce postavení. Ve více než jednom případě to byli titíž lidé, před které byli provinilci předváděni. A způsob, jak zacházeli s těmi, kdo podali oznámení, přirozeně povzbudil „divou zvěř“¹⁶, aby následovala jejich příkladu a zacházela s nimi tak, jako by nebyli hodni žít na zemi. Neměli proto žádné zábrany nejen jim sprostě nadávat, nejen na ně házet bláto a kameny nebo co měli po ruce, nýbrž často je nemilosrdně bili a vláčeli po kamenech nebo stokami. A že je nezabili, nebylo proto, že by nechtěli, nýbrž proto, že byli kroceni.

6. Když se jim pak dostalo pomoci od Boha, přikročili k tomu, že také bránili *pekařům*, aby trávili velkou část dne Páně tím, že se věnovali svému zaměstnání. Ale mnozí z nich byli slušnější než hostinští. Byli daleci toho, aby to pokládali za zlé nebo za urážku, a tak někteří z nich, kteří se proti svému svědomí vezli s proudem zvyku, jim upřímně děkovali za jejich úsilí a pokládali to za skutečnou laskavost.

7. Když vyčišťovali ulice, pole a krčmy od těch, kdo znesvěcovali den Páně, narazili na jinou skupinu přestupníků, která je pro společnost stejně škodlivá jako kterákoli jiná, totiž na hazardní *bráče* různého druhu. Někteří z nich byli nejnížšího a nejsprostšího druhu, běžně zvaní „gambleri“. Ti si udělali živobytí z toho, že vyhledávali mladé a nezkušené muže a snažili se je svými triky připravit o peníze. A když je ožebračili, zpravidla je uváděli do stejného tajemství nepravosti¹⁷. Řadu takových hnízd vymýtili a nemálo z nich pak bylo nuceno opatřovat si svůj chléb v potu své tváře a prací svých rukou.

8. Jak nabývalo hnutí na počtu a na síle, rozšířilo své pole působnosti a začalo potírat nejen *sprosté klení*, nýbrž odstraňovat z našich ulic jiný veřejný nešvar a potupu jména křesťan – *veřejné prostitutky*. Mnohé z nich zastavili přímo na jejich hříšné cestě. A aby zasáhli kořen zla, byly odhaleny mnohé *domy*, které je vydržovaly, zákonem zakázány a zrušeny. A některé z chudých, ubohých žen, ač klesly na nejnížší stupeň lidské hanby¹⁸, okusily Boží milostivé vedení a v stálém pokání odvrhly své hříchy. Některé z nich byly umístěny jinam a některé byly přijaty do Magdalen Hospital.

9. Dovolíte-li malé odbočení, kdo může sdostatek obdivovat moudu Boží prozřetelnosti při uspořádání časů a údobí tak, aby jedna událost navazovala na druhou? Například právě v době, kdy mnohá z těchto ubohých stvoření byla zastavena na cestě hříchu a projevila přání vést lepší život a stála před smutnou otázkou: „Z čeho budu živa, když skončím se svým současným způsobem života? Vždyť nemám žádné povolání a žádné přátele, kteří by mi pomohli,“ právě v té době Bůh připravil Magdalen Hospital. Zde se dostává láskyplného přijetí těm, kdo nemají žádné povolání, ani přátele, kteří by se jich ujali. Zde mohou žít v pohodě, je jim poskytnuto vše, co potřebují „k životu a k pobožnosti“¹⁹.

10. Ale zpět k tématu. Počet osob, které byly postaveny před soud:

od srpna 1757 do srpna 1762	9 596
od této doby podnes	
za zakázané gamblerství a sprosté klení	40
za znesvěcování dne odpočinku	400
necudné ženy a provozovatelé nevěstinců	550
za prodej nemravných tiskovin	2
celkem	10 588

11. Při přijímání do členství společnosti se nehledí na příslušnost k nějaké skupině nebo straně. Přijat je každý, kdo má pověst slušného člověka. A nikdo, kdo má sobecké nebo finanční zájmy, v ní dlouho nevydrží. Nejen proto, že tím nic nezíská, nýbrž proto, že by tím trafil, neboť jakmile se stane členem, musí začít platit příspěvky. Obecně se o nich říká: „To jsou *whitfieldiáni*.“ Je to však velký omyl. Ve spojení s Whitefieldem je všeho všudy asi dvacet pravidelně přispívajících členů. Asi padesát je jich ve spojení s Wesleyem. Asi dvacet, kteří jsou ze státní církve, nemá spojení s žádným z nich a asi sedmdesát je disenterů²⁰, což je dohromady sto šedesát lidí. Daleko víc však je těch, kdo tuto práci podporují příležitostnými příspěvky.

II. Přednosti a námitky

1. Takové jsou kroky, které byly dosud podniknuty k uskutečnění tohoto záměru. Chci za druhé ukázat jeho *přednosti*, vzdor *námitkám*, které proti němu byly vzneseny. To vyplyne z několika úvah. Za prvé z toho, že zaujetí otevřeného postoje proti vši té bezbožnosti a nespravedlnosti, které zaplavily naši zemi jako potopa, je jedním z nejvznešenějších způsobů, jak vyznat Krista před tváří jeho nepřátel. Tak je vzdána sláva Bohu a ukázáno lidem, že v tomto zbývajícím čase

tu jsou ti, kdo přednost víře dávají
a zbožnosti, i když jich málo bývá²¹.

A co by mohlo být lepší než vzdát Bohu slávu hodnou jeho jména²², vyhlášovat pádnějšími důkazy než slovy, totiž utrpením a podstupováním všemožných nebezpečí: „Spravedlivý ovoce se dočkal. Ano, Bůh to je, kdo na zemi soud koná.“²³

2. Jak výtečný je záměr zabraňovat jakýmkoli způsobem zneuctívání jeho slavného jména, pohrdání jeho autoritou a pohaně, uvalené na naše svaté náboženství hrubou, křiklavou bezbožností těch, kdo jsou ještě nazýváni Kristovým jménem! Postavit se jakkoli proti proudu neřesti, bránit přívalům bezbožnosti, odstraňovat v jakékoli míře případy rouhání slavnému jménu, kterým jsme nazváni²⁴, to je jeden z nejvznešenějších záměrů, který kdy člověku přišel na mysl.

3. A jak tento záměr zřetelně přispívá k tomu, že přináší „slávu na výsostech Bohu“, tak také jasně vede na zemi ku „pokoji mezi lidmi“²⁵. Podobně jako každý hřích vede přímo k pořízení našeho pokoje s Bo-

hem tím, že Boha otevřeně provokuje, že pokoj Boží vypuzuje z našeho srdce a že obrací meč jednoho proti druhému, tak cokoli hříchu brání nebo jej zapuzuje, stejnou měrou působí pokoj, pokoj v duši, pokoj s Bohem a pokoj mezi člověkem a člověkem. Takové je pravé ovoce tohoto záměru, i v současné době. Ale proč bychom měli omezovat svůj pohled na úzké hranice času a prostoru? Raději se dívejme přes ně do věčnosti. A jaké tam najdeme ovoce? Nechme mluvit apoštol: „Bratři moji, zbloudí-li kdo od pravdy a druhý ho přivede nazpět“ (ne k tomu nebo onomu názoru, nýbrž k Bohu!), „vězte, že ten, kdo odvrátí hříšníka od bludné cesty, zachrání jeho duši od smrti a přikryje množství hříchů“ (*Jk 5, 19–20*).

4. Užitek tohoto záměru neprospívá jen jednotlivcům, těm, kdo svádějí jiné ke hříchu, nebo těm, kdo by od nich mohli být svedeni a zničeni, nýbrž celé společnosti, k níž patříme. Což není správným zjištěním, že „spravedlnost vyvyšuje pronárody“ a na druhé straně, že „hřích je národům pro potupu“²⁶? Neuvádí na ně Boží kletbu? Do té míry, do jaké se prosazuje spravedlnost v kterékoli oblasti, je také podepřen národní zájem. Do té míry, do jaké se odstraňuje hřích, zejména zjevný hřích, odvrací se od nás také kletba pohana. Lidé, kteří v této oblasti působí, jsou dobrodinci všech. Jsou to nejlepší přátelé krále a země. A stejnou měrou, jak se jejich záměr uskutečňuje, dává Bůh prosperitu a naplní své nezrušitelné slovo: „Ty, kdo mě ctí, počtím.“²⁷

5. Ozývá se však námitka: „Jakkoli je tento záměr vynikající, netýká se *vás*. Což nemáme lidi, jejichž zákonnou povinností je zabraňovat těmto přestupkům a trestat přestupníky? Nejsou zde strážníci a jiní obecní úředníci, kteří jsou přísahou zavázáni to dělat?“ Jistě, zejména strážníci a církevní kurátoři jsou zavazováni slavnostní přísahou, aby podávali patřičné informace o těch, kdo znesvěcují den Páně, a o všech dalších pohoršlivých hříšnících. Ale co když to nedělají, když se o to i přes svou přísahu nestarají? Pak se to týká všech, kdo se bojí Boha a milují lidi, kdo přejí zdar svému králi a své zemi, aby se ujali tohoto úkolu se stejnou horlivostí jako kdyby žádní takoví úředníci neexistovali. Pokud totiž nejsou k ničemu, je to totéž jako kdyby vůbec nebyli.

6. „Ale to je jenom záminka; jejich skutečným záměrem je dostat peníze za to, že podávají informace.“ Tak se to často a doslova tvrdilo,

avšak bez nejmenšího nádechu pravdy. Tisíce příklady se dá dokázat opak: Žádný člen společnosti nebere ani část těch peněz, které podle zákona informátorovi náležejí. Nebrali je od samého počátku. Nikdo z nich také nepřijímá nic, aby svou informaci potlačil nebo stáhl. To je další omyl, ne-li úmyslná pomluva, pro kterou neexistuje nejmenší podklad.

7. „Avšak tento záměr je neproveditelný. Neřest nabyla takových rozměrů, že není možné ji potlačit, zejména ne takovými prostředky. Vždyť co zmůže hrstka chudých lidí proti celému světu?“ „U lidí je to nemožné, ale u Boha je možné všechno.“²⁸ Nespoléhají na sebe, nýbrž na Boha. Kdyby zastánci neřestí byli sebe silnější, před ním nejsou nic víc než kobylky²⁹. Všechny prostředky jsou pro něho stejné. Bůh může zachránit „ať skrze mnoho nebo skrze málo“³⁰. Malý počet těch, kdo jsou na Hospodinově straně, je stejně nedůležitý jako velký počet těch, kdo jsou proti němu. On přesto činí, co se mu líbí a „žádná rozumnost, žádný úradek nic nesvedou proti Hospodinu“³¹.

8. „Ale jestliže cílem, k němuž směřujete, skutečně je změna hříšníků, pak jste zvolili špatné prostředky. To působí jedině Boží slovo, nikoli lidské zákony. Je to práce pro kazatele, nikoli pro úředníky. Proto může používání takových prostředků vést jedině k vnější obnově, naprosto nezmění srdce.“

Je pravda, že Boží slovo je hlavním řádným prostředkem, kterým Bůh proměňuje srdce a život hříšníků. Činí tak především prostřednictvím kazatelů evangelia. Je však také pravda, že vládcové jsou „Božími služebníky“ a že Bůh určil, aby byli „hrozbou tomu, kdo jedná zle“³² tím, že stanovují lidské zákony. I když to nezmění srdce, je dosaženo cenného výsledku, že se totiž brání zjevnému hříchu. Bůh je mnohem méně tupen, našemu svatému náboženství se dělá méně ostudy, v národě se méně kleje a tupí, na cestu lidí se klade méně pokušení. A hříšníci sami si strádají méně hněvu pro den hněvu³³.

9. „Ne, spíš víc, neboť to z mnohých činí pokrytce, kteří předstírají něco, co nejsou. Jiní, jsou-li odhaleni a pokutováni, se ve své hanebnosti stávají nestydatými a zoufalými. Tak ve skutečnosti není nikdo z nich lepší, spíše je horší, než byl předtím.“

To je celé chybné, neboť za prvé, kdo jsou tito pokrytci? Neznáme nikoho, kdo by předstíral, že je něčím, čím není. Za druhé, jsou-li

zatvrzelí přestupníci odhaleni a potrestáni, nestávají se tím zuřivými přestupníky, nýbrž se začínají bát, aby se jimi nestali. Za třetí, někteří z nich, dalecí toho, aby byli horší, jsou podstatně lepší, základní zaměření jejich života se změnilo. A za čtvrté, někteří se vnitřně změnili „od tmy k světlu, od moci satanovy k Bohu“³⁴.

10. „Ale mnozí nejsou přesvědčeni, že kupování nebo prodávání v den Páně je hříchem.“

Nejsou-li o tom přesvědčeni, je nejvyšší čas, aby byli. Celá věc je tak jasná, jak jen může být. Jestliže zjevné, vědomé přestoupení Božího zákona a zákona země není hříchem, co jím potom je? A jestliže takové přestoupení Božího a lidského zákona nemá být trestáno, protože člověk není přesvědčen o tom, že by to byl hřích, pak to je konec veškerého prosazování spravedlnosti a všichni si mohou žít jak chtějí.

11. „Ale napřed by se mělo použít *mírných* metod.“

To by se mělo. A to se také děje. Každému přestupníku se dostane mírného napomenutí, než se proti němu použije zákon, a nikdo není obžalován, dokud mu není výslovně oznámeno, že se tak stane, pokud neodstraní příčinu trestního stíhání. V každém případě se uplatňuje nejmírnější metoda, jakou povaha případu připouští. Tvrdí prostředky se neuplatňují, jedině když jsou nevyhnutelně nutné k dosažení cíle.

12. „Dobře, ale jakého skutečného dobra bylo dosaženo po všem tom rozruchu kolem obnovy?“ Nepopsatelné dobro a daleko víc než kdokoli mohl očekávat v tak krátké době, zvážíme-li malý počet pracovníků a potíže, které bylo třeba překonat. Bylo tak zabráněno mnohému zlu a mnohé bylo odstraněno. Mnoho hříšníků bylo vnějšně napraveno, někteří se vnitřně změnili. Čest toho, jehož jméno neseme a jež bylo zjevně potupeno, byla také zjevně obhájena. A není snadné zjistit, jak mnohá a jak velká požehnání našemu celému národu přineslo i tak malé zastání se Boha a jeho věci proti jeho opovážlivým nepřátelům. Rozumní lidé po všech možných námitkách nakonec dojdou k závěru, že na srdce člověka sotva kdy vstoupil zanejitější záměr.

III. Kdo má být členem Společnosti

1. Ale jací to mají být lidé, kdo se angažují v takovém úkolu? Někteří si možná myslí, že všichni, kdo jsou ochotni pomáhat, by měli být přijati, a bude-li jejich počet větší, bude tím také větší jejich vliv. Tak tomu však není, skutečnost dokazuje pravý opak. Dokud dřívější *Společnost pro obnovu mravů* tvořili jen vybraní členové, i když jich nebylo mnoho a nebyli bohatí ani vlivní, překonávali všechny překážky a byli v každém oboru svého konání mimořádně úspěšní. Když však byl do společnosti přijímán méně pečlivě vybraný počet mužů, stali se stále méně prospěšnými, až se poznenáhlu scvrkli v nic.

2. Proto není třeba hledět na *počet* členů o nic víc než na bohatství nebo postavení. Je to Boží dílo. Koná se v Božím jménu a pro něho. Z toho plyne, že lidé, kteří Boha nemilují a nemají Boží bázeň, nemají podíl v této věci³⁵. „Proč si bereš do úst moji smlouvu,“ může říci Bůh komukoliv z nich, „ty přec nenávidíš kázeň, ty má slova za sebe jen házíš“³⁶. Kdo žije v nějakém vědomém hříchu, není proto způsobilý, aby se uplatnil při obnově hříšníků. To platí zejména tehdy, jestliže se nějakým způsobem provinil, byť i jen v malé míře, tím, že znesvětil Boží jméno, když kupoval, prodával nebo dělal nějakou ne nutnou práci v den Páně nebo se dopustil něčeho z toho, co tato společnost chce především změnit. Ne, nedovolte, aby někdo, kdo sám potřebuje obnovu, se snažil plést do takového úkolu. Napřed ať „vyjme ze svého oka trám“³⁷. Nechť on sám je *bezúhonný* ve všem.

3. To však ještě nestačí. Každý, kdo se účastní této práce, by měl být víc než bezúhonným člověkem. Měl by být mužem *víry* a měl by mít alespoň takový stupeň jistoty o tom, „co nevidíme“³⁸, aby „nehleděl k viditelnému“, což je dočasné, nýbrž „k neviditelnému“, což je věčné³⁹. Musí mít takovou víru, která působí stálou *Boží bázeň*, a trvalé předsevzetí zdržet se z Boží milosti všeho, co zakázal, a činit všechno, co přikázal. Bude potřebovat zejména zvláštní druh víry, totiž „důvěru v Pánu“⁴⁰. Je to víra, která „hory přenáší“⁴¹, která „krotí plameny ohně“⁴², která překonává všechn odpor a působí, že „jeden zažene tisíc“⁴³, protože ví, u koho je síla, a i když má „sám v sobě rozsudek smrti, nespolehá na sebe, ale na Boha, který křísí mrtvé“⁴⁴.

4. Kdo má víru a důvěru v Boha, bude v důsledku toho mužem *odvahy*. Je velice nutné, aby jím byl každý, kdo se účastní tohoto díla.

Při jeho výkonu se totiž stane mnoho věcí, které jsou hrozné pro přirozenost, tak hrozné, že všichni, kdo se „radí s tělem a krví“⁴⁵, se budou bát do něj vstoupit. Proto tady má své místo skutečná odvaha a té je zapotřebí v nejvyšší míře. Tuto odvahu může dát jedině víra. Kdo věří, může prohlásit:

Nebojím se strastí,
nestrachuji hrůzy,
nebojím se zkoušek,
Ježíš sám je tady.⁴⁶

5. S odvahou se úzce pojí *trpělivost*; odvaha se vztahuje k budoucímu, trpělivost k přítomnému zlu. A kdokoli se rozhodne vzít na sebe takový záměr, bude k tomu mít mnoho příležitostí. Neboť i když bude bezúhonný, octne se v situaci Izmaele, „jeho ruka bude proti všem a ruce všech budou proti němu“⁴⁷. A nelze se divit, je-li pravda, že „všichni, kdo chtějí zbožně žít, zakusí pronásledování“⁴⁸. Jak velice se to musí naplnit při těch, kdo se nespokojí tím, že sami žijí bohabojně, nýbrž nutí i bezbožné, aby tak žili, nebo aby se alespoň zdržovali bezbožnosti! Neznamená to vyhlášení války celému světu? Není to výzva pro všechny děti ďáblovy⁴⁹? Nenasadí Satan, „vládce tohoto světa“⁵⁰, „pán temnosti“⁵¹, všechnu svou vychytralost a všechnu svou moc, aby podepřel své rozpadající se království? Kdo může očekávat, že „lev řvoucí“⁵² se krotce vzdá a nechá si vytrhnout kořist ze svých spárů? Proto „potřebujete vytrvalost, abyste splnili Boží vůli a dosáhli toho, co bylo zaslíbeno“⁵³.

6. A potřebujete *vytrvalost*, abyste „se drželi neotřesitelné naděje, kterou vyznáváme“⁵⁴. Také tu by měli mít všichni, kdo se sdružují v této společnosti, neboť to není úkol pro „rozpolcené“, pro „nestálé ve všem, co činí“⁵⁵. Kdo je jako rákos, kterým kývá vítr⁵⁶, ten není připraven pro tento boj, který vyžaduje pevnou uvědomělost, vytrvalou, rozhodnou odhodlanost. Komu vytrvalost chybí, ten sice může „položít ruku na pluh,“ ale brzy se „ohlédne zpět“⁵⁷! Možná, že nějaký čas vydrží, „když však přijde tíseň nebo pronásledování“, veřejné nebo soukromé potíže „pro tuto práci, hned odpadá“⁵⁸.

7. Pro každého člověka je opravdu těžké vytrvat v tak nevábné práci, pokud bolest a strach nejsou přemoženy láskou. A proto je nadmíru důležité, aby všichni, kdo se jí účastní, měli „Boží lásku, vylitu do svých srdcí,“⁵⁹ aby mohli vyznat „my milujeme Boha, protože Bůh napřed

miloval nás“⁶⁰. Přítomnost toho, jehož miluje jejich duše, pak učiní jejich práci snadnou. Mohou říci, ne na základě rozbujele fantazie, nýbrž s naprostou pravdivostí a střízlivostí:

Mluvím-li s tebou, zapomínám
čas, starosti i strast;
práce neunaví, bolest sladká je,
když ty, Bože můj, jsi na dosah.⁶¹

8. Co činí práci a utrpení ještě snazší, je křesťanská *láska k bližnímu*. Když „milují svého bližního“, to jest každou lidskou duši, „jako sebe“⁶², když „je zavazuje Kristova láska“⁶³, aby milovali jeden druhého, „jako Kristus miloval nás“⁶⁴, když podobně jako on, který „za všechny okusil smrtí“⁶⁵, také oni jsou připraveni „položít život za bratry“⁶⁶ (zahrnující do tohoto počtu *každého člověka*, každou duši, za kterou Kristus zemřel), které hrozící nebezpečí může pak odradit od jejich díla lásky! Jaké utrpení nebudou ochotni snášet, aby zachránili jedinou duši před věčným ohněm? Jaká další námaha, zklamání, bolest zvrátí jejich pevné rozhodnutí? Neplatí o nich:

K odporu zoceleni a nikdy znaveni
po lopotě dne i bezúspěšné noci?⁶⁷

Tak láska „má naději a vytrvá“, tak „láska nikdy nezanikne“⁶⁸.

9. Všichni členové takové Společnosti potřebují lásku ještě z jiného důvodu. Protože láska „není domýšlivá“⁶⁹, budí nejen odvalu a trpělivost, nýbrž také *pokoru*. Jak té je zapotřebí pro všechny, kdo stojí v této práci! Co může být důležitější, než aby byli maličci, skromní, nízcí a bezvýznamní ve svém vlastním pohledu? Kdyby si totiž o sobě něco mysleli, kdyby připisovali něco sobě, kdyby si připouštěli něco z farizejského ducha a „na sobě si zakládali, že jsou spravedliví, a ostatními pohrdali“⁷⁰, pak by nic jiného nemohlo snáze postavit celý zámeř na hlavu. Pak by nemuseli bojovat jen s celým světem, nýbrž také přímo s Bohem, který „se staví proti pyšným, ale“ jenom „pokorným dává milost“⁷¹. Proto by si každý člen této společnosti měl uvědomovat vlastní pošetilost, slabost a bezmocnost a neustále viset celým srdcem na tom, který jediné má moudrost a sílu. Musí být hluboce přesvědčen, že „pomoc přichází od Hospodina“⁷² a že *jedině* on „v nás působí, že chceme i činíme, co se mu líbí“⁷³.

10. Kdokoli se této práci účastní, měl by mít také ještě hluboce zapísáno v srdci, že „hněv muže spravedlnost Boží nepůsobí“⁷⁴. Proto

by se měl učit od toho, který byl „tichý a pokorného srdce“⁷⁵. Má být neustále tichý a pokorný, „se vši pokorou a tichostí“ má „chodit tak, jakž hodné jest na to povolání, kterým je povolán“⁷⁶. Má být „laskavý ke všem“⁷⁷, k dobrým i špatným, a to kvůli sobě, kvůli jim, kvůli Kristu. Že „chybují a bloudí“? Pak nechť „má soucit s nimi“⁷⁸. *Stavějí se proti* Božímu slovu a dílu a srocují se proti němu? Tím více má „vlídně poučovat odpůrce“, aby se „vzpamatovali z ďábových nástrah“ a už „nepodlehli jeho vůli“⁷⁹.

IV. Jak postupovat

1. Po kvalifikaci těch, kdo jsou schopni účastnit se díla jako je toto, chci teď za čtvrté ukázat, v jakém *duchu* a jakým *způsobem* je třeba postupovat. Za prvé v jakém duchu. To se týká především *motivů*, který má poznamenávat každý krok, který činíme. „Jestliže“ kdy „světlo v tobě je temné, jak velká bude potom tma?“ Avšak „je-li tvé oko čisté, celé tvé tělo bude mít světlo“.⁸⁰ Tento motiv je proto třeba mít neustále na mysli a přenášet jej na každé slovo a na každý čin. Nic nemá být řečeno nebo konáno, ať to je něco velkého nebo malého, s ohledem na nějakou časnou výhodu, nic s ohledem na přízeň nebo úctu, lásku nebo chválu od lidí. Ale úmysl, oko myslí, má být vždy upřen k Boží slávě a k blahu lidí.

2. Ducha, v němž se má vše konat, se stejně jako motivů týká i *smýšlení*. A to není nic jiného než co bylo popsáno výše. Stejná odvaha, trpělivost, vytrvalost, které člověka pro toto dílo uschopňují, se v něm mají také projevit. Především nechť vezme „štit víry“, kterým uhasí tisíce ohnivých střel⁸¹. Nechť uplatňuje všechnu víru, kterou mu Bůh dal, v každé hodině pokušení. A „všecko nechť se děje v lásce“⁸², nechť ho nic od toho neodradí. Ani mnohé vody, ani přívaly nevděčnosti nesmí tuto lásku uhasit⁸³. Nechť má tak pokorné „smýšlení jako v Kristu Ježíši“⁸⁴. A nechť je „oblečen v pokoru“⁸⁵, jež naplňuje jeho srdce a zdobí všechno jeho chování. Zároveň nechť „obleče milosrdný soucit, dobrotu, trpělivost“⁸⁶ a vyhne se nejmenšímu náznaku zlomyslnosti, hořkosti, hněvu nebo nenávisti s vědomím, že jsme povoláni, abychom se „nedali přemoci zlem, ale přemáhali zlo dobrem“⁸⁷. Abychom si zachovali tuto pokornou, ohleduplnou lásku, je třeba činit vše se *soustředěným* duchem, nepodléhat *uspěchanosti* nebo rozptylování myšlenek a stejně tak pýše, hněvu nebo rozmrzelosti. Toho však

nelze dosáhnout jinak než „vytrvalostí v modlitbě“⁸⁸ předtím než nastoupí, poté a během celé akce a tím, že vše koná v *duchu oddanosti*, že vše obětuje Bohu prostřednictvím jeho milovaného Syna.

3. Pokud jde o vnější *způsob* jednání, platí základní pravidlo, že má být výrazem vnitřního rozpoložení. Řečeno konkrétněji: Nikdo ať neříká „čiňme zlo, aby přišlo dobro“⁸⁹. Proto „zanechte lži a mluvte pravdu každý se svým bližním“⁹⁰. Nepoužívejte lsti a podvodů, ani abyste někoho odhalili nebo potrestali, ale v „prostotě a Boží upřímnosti“⁹¹ „se před Boží tváří doporučujte svědomí všech lidí“⁹². Budete-li se držet těchto pravidel, je pravděpodobné, že bude usvědčeno méně přestupníků, ale Boží požehnání bude tím více provázet všechno konání.

4. Prostota nechť je spojena s *prozíravostí*, ne s výlupkem pekla, který „svět“ *nazývá* prozíravostí a který je pouhou technikou, vychytralostí, přetvářkou, nýbrž „moudrostí shůry“⁹³, kterou náš Pán doporučuje zejména těm, kdo chtějí budovat jeho Království na zemi. „Buďte tedy obezřetní jako hadi a“ zároveň „bezelstní jako holubice“⁹⁴. Tato moudrost vás povede, jak máte přizpůsobit svá slova a veškeré chování lidem, s nimiž máte co činit, času, místu a všem ostatním okolnostem. Naučí vás zabraňovat příčinám pohoršení i u těch, kdo příčinu hledají, a řešit nejpohoršlivější věci co nejméně pohoršlivým způsobem.

5. Váš *způsob mluvení*, zejména s těmi, kdo působí pohoršení, by měl být vždy velice *vážný* (aby u nich nevznikl dojem urážky nebo nadřazování), spíše *zarmoucený*, aby bylo patrné, že je vám jich líto pro to, co dělají, a že s nimi soucítíte v tom, čím trpí. Nechť vaše *chování* a *tón* vaší řeči, stejně tak i slova, jsou *prosty vášní*, *jsou klidné, mírné* a kde by to nevypadalo jako přetvářka dokonce *laskavé* a *přátelské*. V některých případech můžete *projevit* svou *dobrou vůli*, se kterou jim vycházíte vstříc, když je naděje, že to přijmou tak, jak je to míněno. Avšak zároveň (aby nevznikl dojem, že to vyplývá ze strachu nebo nějakého špatného postoje) projevujte svou *neohroženost* a pevnou *odhodlanost* postavit se proti zlu až do krajnosti a trestat je.

V. Rady členům

1. Z toho co bylo řečeno, zbývá už jenom vyvodit pár aplikací, jednak pro vás, kdo už jste do této práce zapojeni, jednak pro všechny, kdo se bojí Boha, a zejména pro ty, kdo ho milují a kdo se ho bojí.

Vám, kteří už jste do této práce zapojeni, bych chtěl za prvé poradit, abyste v tichosti a do základů zvážili povahu své činnosti. Uvědomte si, oč vám jde. Důkladně se obeznamte s tím, co zamýšlíte. Zvažte námitky, jež se ozývají proti celé vaší činnosti. A než budete pokračovat, přesvědčte se, že tyto námitky nemají reálný podklad. Potom nechť každý jedná podle jistoty svého přesvědčení ⁹⁵.

2. Za druhé vám radím, nespěchejte, abyste zvýšili svůj počet, a když přiberete další, neohlízejte se na bohatství, postavení nebo jiné vnější okolnosti. Dbejte jedině na výše popsanou kvalifikaci. Pečlivě zkoumejte, zda navržený člověk má *dobrou pověst* a zda to je muž *víry, odvahy, trpělivosti, stálosti*, zda *miluje* Boha a lidi. Je-li tomu tak, pak rozmnoží vaši sílu i váš počet. Pakli ne, ztratíte jím víc než byste získali, neboť se tím znelíbíte Bohu. A nebojte se vyloučit ze svého středu každého, kdo neodpovídá naznačené charakteristice. Tím, že umenšíte svůj počet, zvětšíte svou sílu, budete „nádobami užitečnými Hospodáři“ ⁹⁶.

3. Za třetí vám radím, abyste vždy přesně zkoumali, na základě jakého *motivů* jednáte nebo mluvíte. Dejte si pozor, aby váš záměr nebyl poskvrněn touhou po zisku nebo chvále. Cokoli děláte, „dělejte jako Pánu“ ⁹⁷, jako služebníci Kristovi ⁹⁸. Nechtějte se v ničem líbit sobě, ale tomu, jemuž náležíte a jemuž sloužíte ⁹⁹. Nechť je vaše oko upřímné ¹⁰⁰ od počátku až do konce a při každém slovu a činu hleďte jedině na Pána.

4. Za čtvrté vám radím, abyste vše činili se správným *postojem*, s pokorou a vlídností, trpělivostí a laskavostí, jak to odpovídá Kristovu evangeliu. Učiňte každý krok s důvěrou v Boha a v co nejněžnějším milujícím duchu, jakého jste schopni. Přitom se *vždy vyvarujte* veškerého spěchu a rozptylování ducha a *vždy se modlete* se vši vážností a vytrvalostí, aby vaše víra neochabla. A nechť nic nezastaví *ducha obětí*, obětí, kterou děláte ze všeho co máte a co jste, ze všeho, co snášíte a činíte, aby to byla oběť, jejíž vůně je Bohu milá skrze Ježíše Krista ¹⁰¹.

5. Pokud jde o *způsob* jednání a mluvení, radím vám, abyste to činili se vši prostotou a jednoduchostí, moudrostí a vážností. K tomu přidejte všelikou tichost a mírnost a také laskavost, jaké dotyčný případ připouští. Nechovejte se jako řezníci nebo kati, ale jako chirurgové,

kteří pacientovi nezpůsobí více bolesti než je třeba k uzdravení. K tomu každý z vás potřebuje „ruku dámy a srdce lva“¹⁰². Tak potom mnozí i z těch, které jste nuceni potrestat, „vzdají chválu Bohu v den navštívení“¹⁰³.

6. Povzbuzuji vás všechny, kdo se bojíte Boha a doufáte, že u něho naleznete milost, kdo se bojíte, že byste byli nalezeni (ač jste to nevěděli) jako ti, kdo „bojují proti Bohu“¹⁰⁴. Z žádného důvodu a pod žádnou záminkou, přímo ani nepřímo, neodporujte a nebraňte milostiplnému záměru, který slouží Boží slávě. Ale to není všechno. Milujete-li lidi, toužíte-li snížit množství hříchů a bídu svých bližních, můžete se spokojit tím, můžete obstát před Bohem, když budete pouze odporovat? Nejste také *vy* vázáni nejužšími pouty „dokud je čas, činit dobře všem“¹⁰⁵? A není zde možnost činit dobře všem, dokonce dobro nejvyššího druhu? Pak ve jménu Božím využijte této příležitosti. Podporujte toto konání dobra, když ne jinak, pak alespoň vážnou modlitbou za ty, kdo v tom jsou bezprostředně angažováni. Pomozte jim podle svých schopností uhradit výdaje, které s tím jsou nutně spojeny a které by bez pomoci štědrých lidí byly břemenem, jež by neunesli. Pomozte jim, můžete-li tak učinit bez stěžování, čtvrtletními nebo ročními příspěvky. Podpořte je alespoň *nyní*. Využijte přítomnou chvíli a učíňte, co vám Pán klade na srdce. Nechť o vás neříkají, že jste viděli jak vaši bratři pracovali pro Boha a vy jste jim nepomohli ani dotykem prstu¹⁰⁶. Takovým způsobem přijďte „na pomoc Hospodinu, na pomoc Hospodinu proti bohatýrům“¹⁰⁷.

7. Na vás, kdo milujete Boha a bojíte se ho, mám větší požadavek. Ten, jehož se bojíte a jehož milujete, *vás* uschoptil, abyste konali jeho dílo ještě lepším způsobem. Protože milujete Boha, milujete i svého bratra¹⁰⁸. Milujete nejen své přátele, ale i své nepřátele¹⁰⁹, nejen Boží přátele, ale i nepřátele. „Jako vyvolení Boží“ jste oblékli¹¹⁰ „pokoru, tichost, snášenlivost“¹¹¹. Máte víru v Boha a v Ježíše Krista, kterého poslal¹¹², víru, která přemáhá svět. A tak přemáháte obojí, potupnou hanbu a strach z lidí, který „klade léčku“¹¹³, takže můžete „s velkou neohrožeností předstoupit před ty, kdo vás sužují a pohrdají vaším úsilím“¹¹⁴. Když jste takto připraveni a vyzbrojeni pro boj, chcete být „jako synové Efraim zbrojní, ač uměle z lučiště stříleli, však v čas boje zpět se obrátili“¹¹⁵? Chcete zanechat několik svých bratří, aby stáli sami proti všem zástupům nepřátel? Neříkejte „to je příliš těžký kříž, nemám

sílu ani odvalu jej nést“. Jistě, ne sami ze sebe. Ale vy, kdo věříte, „všecko můžete v Kristu, který vám dává sílu“¹¹⁶. „Všechno je možné tomu, kdo věří.“¹¹⁷ Žádný kříž pro *něj* není příliš těžký k nesení, neboť ví, že „jestliže s ním vytrváme, budeme s ním i vládnout“¹¹⁸. Neříkejte: „Nesnesu však, abych se *odlišoval*.“ Pak nemůžeš vejít do nebeského království. Tam nevejde nikdo, kdo nejde „po úzké cestě“¹¹⁹. A všichni, kdo po ní jdou, se odlišují. Neříkej: „Ale já nesnesu výtku, nenáviděné jméno *informátora*.“ Zachránil kdy kdo svou duši, kdo nebyl „předmětem posměchu, pomluvy a hanobení“¹²⁰? Ani ty nemůžeš zachránit svou, nejsi-li ochoten přijmout, že lidé budou „mluvit proti tobě všecko zlé“¹²¹. Neříkej: „Ale budu-li činný v tomto díle, ztratím nejen svou dobrou pověst, ale i své přátele, zákazníky, zaměstnání, živobyčí, takže budu uvržen do chudoby.“ Nebudeš, nemůžeš být, je to naprosto nemožné, pokud tak nerozhodne Bůh sám, neboť „všemu vládne svou královskou mocí“¹²² a „u vás jsou spočteny všechny vlasy na hlavě“¹²³. Jestliže však moudrý, milostivý Bůh to pro tebe tak určil, chceš reptat a stěžovat si? Neřekneš spíš: „Což nemám pít kalich, který mi dal Otec?“¹²⁴ „Jestliže jste hanobeni pro jméno Kristovo, blaze vám, neboť na vás spočívá Duch slávy“¹²⁵. Neříkej: „Snesl bych všechno, avšak moje žena s tím nebude souhlasit. A muž přece »opustí svého otce i matku« a všechno »a připojí se ke své manželce«¹²⁶.“ Jistě, opustí všechno, kromě Boha, kromě Krista. *Jebo* nemá kvůli své ženě opouštět. Nesmí zanedbávat žádnou povinnost¹²⁷, ani kvůli nejbližším příbuzným. Sám náš Pán řekl v tomto smyslu: „Kdo miluje otce nebo matku víc nežli mne, není mne hoden.“¹²⁸ Neříkej: „Dobře, vzdal bych se všeho pro Krista, avšak jedna povinnost nesmí bránit druhé. A to by mi často bránilo účastnit se veřejných bohoslužeb.“ Někdy možná ano. „Jděte a učte se, co to je: Milosrdenství chci a ne obět.“¹²⁹ A cokoli ztratíš při prokazování tohoto milosrdenství, Bůh vrátí sedminásobně do tvého klína¹³⁰. Neříkej: „Ale já se znám. Jsem mladý muž a kdybych navazoval s lehkými ženami, vystavoval bych se pokušením.“ Ano, kdybys to dělal ve vlastní síle a pro vlastní potěšení. Avšak není tomu tak. Důvěřuješ Bohu a snažíš se líbit jedině jemu. A kdyby tě povolal i do rozpálené pece¹³¹, pak „půjdeš-li ohněm, nespálíš se, plamen tě nepopálí“¹³². „Jistě, pokud *on mne povolá* do ohnivé pece. Ale nevidím, že bych k tomu byl povolán.“ Možná to nechceš vidět. Avšak jestliže jsi nebyl povolán předtím, volám tě teď, ve jménu Krista: „Vezmi svůj kříž a následuj jej.“¹³³ Neraď se s tělem

a krví, ale rozhodni se nyní, že spojíš svůj úděl s nejpovrženějšími, nejponížnějšími z jeho následovníků, se smetím a vyvrheli tohoto světa¹³⁴. Volám zejména tebe, kdo jsi kdysi posiloval jejich ruce a pak ses stáhl. Měj odvahu! Buď silný! Naplň jejich radost tím, že se vrátíš srdcem a rukou. Nechtě se to jeví tak, že jsi „byl na čas odloučen, aby tě měli navěky“¹³⁵. Nebuď „neposlušným toho nebeského povolání“¹³⁶! A všichni z vás, kdo víte, k čemu jste povoláni, pokládejte všechno za nic¹³⁷, abyste mohli zachránit jednu duši, za kterou Kristus zemřel. A v tom si „nedělejte starost o zítřek“¹³⁸, ale „uvrhňte všechnu svou starost na něj, neboť on se stará o vás“¹³⁹. „Svěřte své duše,“ svá těla, svůj majetek, všechno „Bohu, jakožto laskavému a věrnému Stvořiteli“¹⁴⁰.

Poznámky

¹ Překlad podle angl. *Book of Common Prayer*

² Viz *L 18,2*

³ Viz *Ř 13,12*

⁴ Viz *L 16,18*

⁵ Viz *J 8,44*

⁶ Viz *Ef 4,4*

⁷ *1J 3,8*

⁸ Viz *Fp 2,12*

⁹ Srv. *Ř 8,13; Ga 5,24 Kral.*

¹⁰ Viz *1J 3,8*

¹¹ *Ž 94,16*

¹² *Mal 3,16*

¹³ *Ž 18,5*

¹⁴ The Society for the Reformation of Manners

¹⁵ Vřesoviště severně od londýnských hradeb, kde také byla Slévárna, po roce 1739 Wesleyho hlavní stan v Londýně. Bylo to oblíbené výletní místo londýnské chudiny a středního stavu, kde oba Wesleyové a Whitefield často kázali pod širým nebem.

¹⁶ Srv. *Ž 68,31*

¹⁷ Viz *2Te 2,7 Kral.*

¹⁸ Wesley zde zřejmě spojuje dvě citace: Prior, *Henry and Emma*, ř. 498, a Samuel Wesley jun., *The Prisons Opened, Poems* (1736), str. 180, ř. 110.

¹⁹ *2Pt 1,3 Kral.*

²⁰ Disenteři jsou společenství nebo osoby, nezávislé na anglikánské církvi.

²¹ John Milton, *Ztracený ráj*, VI, 143–144

²² Viz *Ž 29,2; 96,8*

²³ *Ž 58,12*

²⁴ Viz *Jk 2,7*

²⁵ Srv. *L 2,14*

²⁶ *Př 14,34*

²⁷ *1S 2,30*

²⁸ *Mt 19,26*

²⁹ Viz *Jr 46,23*

³⁰ *1S 14,6*

³¹ *Př 21,30*

³² Srv. *Ř 13,4,3*

- 33 Viz *Ř* 2,5
- 34 *Sk* 26,18
- 35 Viz *Sk* 8,21
- 36 *Ž* 50,16n
- 37 Srv. *Mt* 7,5
- 38 *Žd* 11,1
- 39 Srv. *2K* 4,18
- 40 *2Te* 3,4 NS
- 41 Srv. *1K* 13,2; *Mt* 17,20
- 42 Srv. *Žd* 11,34
- 43 *Dt* 32,30; srv. *Joz* 23,10
- 44 Srv. *2K* 1,9 NS
- 45 Srv. *Ga* 1,16 *Kral.*
- 46 John a Charles Wesleyové, *Hymns and Sacred Poems* (1742), str. 137
- 47 *Gn* 16,12
- 48 Srv. *2Tm* 3,12
- 49 Viz *1J* 3,10
- 50 *J* 12,31; 14,30; 16,11
- 51 Srv. *Ef* 6,12 *Kral.*
- 52 *1Pt* 5,8
- 53 *Žd* 10,36
- 54 Srv. *Žd* 10,23
- 55 Srv. *Jk* 1,8
- 56 Viz *Mt* 11,7
- 57 Srv. *L* 9,62
- 58 Srv. *Mk* 4,17
- 59 Srv. *Ř* 5,5
- 60 *1J* 4,19
- 61 John a Charles Wesleyovi, *On a Journey; Hymns and Sacred Poems* (1740), str. 127
- 62 Srv. *Lv* 19,18 atd.
- 63 Srv. *2K* 5,14 *NBK*
- 64 *Ef* 5,2
- 65 *Žd* 2,9 NS
- 66 *1J* 3,16
- 67 Samuel Wesley jun., *The Battle of the Sexes*, XXI, 3–4, v: *Poems* (1736), str. 31
- 68 Srv. *1K* 13,7–8
- 69 *1K* 13,4
- 70 *L* 18,9
- 71 *1Pt* 5,5
- 72 Srv. *Ž* 121,2
- 73 Srv. *Fp* 2,13
- 74 *Jk* 1,20 NS
- 75 *Mt* 11,29
- 76 Srv. *Ef* 4,2.1 *Kral.*
- 77 *2Tm* 2,24
- 78 Srv. *Žd* 5,2
- 79 Srv. *2Tm* 2,25n
- 80 *Mt* 6,23.22
- 81 Viz *Ef* 6,16
- 82 Srv. *1K* 16,14
- 83 Viz *Pís* 8,7
- 84 *Fp* 2,5
- 85 Srv. *1Pt* 5,5
- 86 Srv. *Ko* 3,12
- 87 Srv. *Ř* 12,21
- 88 Srv. *Ř* 12,12
- 89 *Ř* 3,8
- 90 *Ef* 4,25
- 91 *2K* 1,12 NS
- 92 Srv. *2K* 4,2
- 93 Srv. *Jk* 3,17
- 94 *Mt* 10,16
- 95 Viz *Ř* 14,5
- 96 Srv. *2Tm* 2,21 NS
- 97 Srv. *Ko* 3,23
- 98 Viz *Ef* 6,6
- 99 Viz *Sk* 27,23

- ¹⁰⁰ Viz *Mt 6,22*
- ¹⁰¹ Viz *Ef 5,2*
- ¹⁰² Tato formulace vychází pravděpodobně z přísloví, jež se objevuje prvně roku 1589 a připisuje L.Wrightovi, *Display of Dutie, 37a*.
- ¹⁰³ Srv. *1Pt 2,12*
- ¹⁰⁴ Srv. *Sk 5,39*
- ¹⁰⁵ Srv. *Ga 6,10*
- ¹⁰⁶ Viz *Mt 23,4*
- ¹⁰⁷ *Sd 5,23*
- ¹⁰⁸ Viz *1J 4,21*
- ¹⁰⁹ Viz *Mt 5,43n*
- ¹¹⁰ *Ko 3,12*
- ¹¹¹ Srv. *Ef 4,2 Kral.*
- ¹¹² Viz *J 17,3*
- ¹¹³ Viz *Př 29,25*
- ¹¹⁴ Srv. apokryfní kniha *Moudrosti 5,1*
- ¹¹⁵ *Ž 78,10 Kral.*
- ¹¹⁶ Srv. *Fp 4,13*
- ¹¹⁷ *Mk 9,23*
- ¹¹⁸ *2Tm 2,12*
- ¹¹⁹ Srv. *Mt 7,14*
- ¹²⁰ Srv. apokryfní kniha *Tóbijáš 3,4*
- ¹²¹ Srv. *Mt 5,11*
- ¹²² *Ž 103,19*
- ¹²³ *Mt 10,30*
- ¹²⁴ *J 18,11*
- ¹²⁵ *1Pt 4,14*
- ¹²⁶ *Mk 10,7; srv. Gn 2,24*
- ¹²⁷ Viz *Mt 23,23*
- ¹²⁸ *Mt 10,37*
- ¹²⁹ *Mt 9,13*
- ¹³⁰ Viz *Ž 79,12*
- ¹³¹ Viz *Dn 3,6.11.15*
- ¹³² *Iz 43,2*
- ¹³³ Srv. *Mt 16,24*
- ¹³⁴ Viz *1K 4,13 NS*
- ¹³⁵ Srv. *Fm 15*
- ¹³⁶ Srv. *Sk 26,19 NS*
- ¹³⁷ Viz *Fp 3,8*
- ¹³⁸ *Mt 6,34*
- ¹³⁹ *1Pt 5,7 NBK*
- ¹⁴⁰ Srv. *1Pt 4,19*

53. K úmrtí George Whitefielda

Kéž umřu smrtí lidí přímých, kéž je můj konec jako jeho!

Numeri 23,10

1. „Kéž je můj konec jako jeho!“ Kdo z vás má takové přání? Možná, že v tomto velkém shromáždění je několik těch, kdo je nemá. Kéž byste měli toto přání vždy na mysli! Kéž by neutichlo až do dne, kdy vaše duše bude na místě, kde „svévolníci přestanou bouřit a zemdle- ní dojdou odpočinku“ ^{1!}

2. V této chvíli se asi neočekává podrobný výklad tohoto textu. To by vás příliš zdrželo od smutné a přece vděčné vzpomínky na našeho milovaného bratra, přítele a kazatele a také otce. Kolik vás je zde, které „v Pánu přivedl k životu“ ^{2!} Neodpovídá spíš vašemu očekávání a této slavnostní chvíli, že budu mluvit přímo o tomto Božím muži, kterého jste tak často slyšeli kázat z tohoto místa? Víte, že cílem jeho života byl „Ježíš Kristus, který je tentýž včera i dnes i na věky“ ^{3.}

Za prvé si všimneme několika podrobností z jeho života a umírání, za druhé pohlédneme na jeho charakter a za třetí se budeme ptát, co nám má říci jeho náhlý odchod od nás, tento bázeň budící projev prozřetelnosti.

I. Jeho život a umírání

1. Za prvé si všimneme několika podrobností z jeho života a umírání. Narodil se v Gloucesteru v prosinci 1714 a tam ve dvanácti letech nastoupil na střední školu. Když mu bylo sedmnáct, začal být opravdově zbožný a sloužit Bohu podle svého nejlepšího vědomí. V osmnácti odešel na univerzitu a byl přijat na Pembroke College v Oxfordu. Asi rok na to se seznámil s (takzvanými) metodisty, které od té doby miloval jako svou vlastní duši.

2. U nich došel přesvědčení, že se „musíme narodit znovu“ ^{4.}, jinak nám vnější náboženství nic neprospěje. Spolu s nimi se postil každou středu a pátek, navštěvoval nemocné a vězně a využil každou chvíli, aby ani okamžik nepromarnil. Změnil směr svého studia tím, že četl především takové knihy, které směřují k jádru náboženství a vedou ke zkušenosti poznání Ježíše Krista a to Krista ukřižovaného ^{5.}

3. Brzy prošel zkouškou ohněm. Ztratil nejen svou dobrou pověst

a některé ze svých nejlepších přátel, ale byl vystaven vnitřním zkouškám a to nejhoršího rázu. Mnoho nocí proležel beze spánku na svém lůžku a mnoho dnů s tváří na zemi. Když tak několik měsíců vzdychal pod „duchem otroctví“, zalíbilo se Bohu odejmout těžké břemeno a dát mu „Ducha synovství“⁶. Tak dostal možnost přijmout živou vírou jeho „milovaného Syna“⁷.

4. Kvůli chatrnému zdraví pokládal za nutné odejít na venkov. Šel tedy do Gloucesteru, kde mu Bůh dal možnost vést několik mladých lidí k duchovnímu probuzení. Ti brzy vytvořili malé společenství a patřili k prvotinám jeho práce. Záhy začal několika chudým lidem ve městě dvakrát nebo třikrát týdně předčítat a každý den předčítal vězňům v okresní věznicí a modlil se s nimi.

5. Bylo mu teď jednadvacet a byl přemlouván, aby vstoupil do duchovenské služby. Velmi se toho bál, silně pociťoval vlastní nedostaččnost. Sám biskup ho však dal zavolat a řekl mu: „Měl jsem v úmyslu nikoho neordinovat, komu není třiadvacet, *tebe* však chci ordinovat kdykoli přijdeš.“ Když nastalo několik zvláštních okolností, podřídil se a byl ordinován o Trojiční neděli roku 1736. Neděli poté kázal velkému zástupu v kostele, kde byl kdysi pokřtěn. V následujícím týdnu se vrátil do Oxfordu a dostal bakalářský diplom. Byl teď plně zaměstnán, péče o vězně a chudé spočívala převážně na něm.

6. Netrvalo však dlouho a byl pozván do Londýna, aby obsluhoval farnost za přítele, který šel na venkov. Pobyl zde dva měsíce a bydlel v Toweru. V kapli měl dvakrát týdně pobožnost, jednou vyučování a kázání, kromě denních návštěv vojáků v kasárnách a ve špitále. Navíc měl každý den večer pobožnosti v kapli ve Wappingu a každé úterý kázal ve vězení v Ludgate. Během té doby přicházely dopisy od jeho přátel v Georgii, které v něm vzbudily touhu jít tam a pomoci jim. Neviděl však toto povolání jasně a v stanovený čas se vrátil do svého malého sboru v Oxfordu, kde se denně scházelo v jeho pokoji několik mladých lidí, aby „budovali svůj život na přesvaté víře“⁸.

7. Brzy byl odtud odvolán, aby zastupoval na farnosti v Dummeru v Hampshire. Zde měl denně dvě pobožnosti, záhy ráno a večer, když se lidé vrátili z práce. Kromě toho denně vyučoval děti a konal návštěvy po rodinách. Den si rozdělil na tři části; osm hodin věnoval spánku a jídlu, osm hodin studiu a ztišení a osm hodin vedení pobožností, vyučování a návštěvám. Existuje pro Kristova služebníka

a pro jeho církev lepší cesta? Jestliže nikoli, kdo „půjde a bude jednat také tak“ ??

8. V myšlenkách však stále uvažoval o odchodu do zahraničí. A když nabyl jistoty, že ho tam Bůh volá, urovnal všechny věci a v lednu 1737 šel do Gloucesteru, aby se rozloučil se svými přáteli. Na této cestě začal Bůh neobvyklým způsobem žehnat jeho službě. Kdekoli kázal, sešlo se úžasné množství posluchačů, v Gloucesteru, Stonehousu, Bathu a Bristolu, takže v kostelech bývalo nesnesitelné horko. A dojem, který učinil na mnohé lidi, byl neméně mimořádný. Po návratu do Londýna, kde ho generál Oglethorpe zdržoval týdny a měsíce, zalíbilo se Bohu ještě více požehnat jeho slovo. Ve své práci byl neúnavný. V neděli kázával čtyřikrát v mimořádně velkých shromážděních, kromě toho měl dvě nebo tři pobožnosti a často urazil deset nebo dvanáct mil pěšky.

9. Dne 28. prosince (1737) opustil Londýn. Dne 30. kázal poprvé bez poznámek. Další den vstoupil na palubu, vypluli však až po měsíci. Jednu dobrou stránku jejich velice pomalé plavby zmiňuje následujícího dubna: „Bůh buď pochválen, žijeme teď velmi pohodlně ve velké kabině. Mluvíme sotva o něčem jiném než o Bohu a o Kristu. A když jsme spolu, sotva lze zaslechnout něco jiného, než co souvisí s naším pádem v prvním Adamu a naším znovuzrozením v druhém Adamu.“¹⁰ Bylo to zřejmě i zvláštní vedení, že měl strávit nějaký čas na Gibraltaru, kde občané a vojáci, vznešení i nízcí, mladí i staří poznali den svého navštívení.

10. Od neděle 7. května 1738 až do konce srpna se „cele věnoval své službě“¹¹ v Georgii, zejména v osadě Savannah. Dvakrát za den konal pobožnosti s výkladem a denně navštěvoval nemocné. V neděli měl výklad v pět ráno, v deset měl shromáždění a kázal, stejně tak ve tři odpoledne, a v sedm večer vykládal katechismus církve. Jak je pro naše bratry v úřadě, kteří jsou v Anglii, Skotsku nebo Irsku, mnohem snazší najít chyby na takovém pracovníku na Boží vinici, než vstoupit do jeho šlépějí!

11. V té době poznal žalostné podmínky mnohých tamních dětí a Bůh mu vložil do srdce první myšlenku založit sirotčinec, pro který chtěl shromažďovat dary v Anglii, dá-li mu Bůh bezpečně se navrátit. Následujícího prosince se vrátil do Londýna a v neděli 14. ledna 1739 byl v Christ Church v Oxfordu ordinován na kněze. Příštího dne od-

jel do Londýna a v neděli 21. ledna kázal dvakrát. I když byly kostely velké a přeplněné, stálo mnoho set lidí venku před kostelem a další stovky se vrátily domů. To ho poprvé přivedlo na myšlenku kázat pod širým nebem. Když se o tom zmínil přátelům, pokládali to však za bláznovství. Uskutečnil to, až když opustil Londýn. Bylo to ve středu 21. února, kdy v Bristolu našel všechny kostely zavřeny (kromě toho by žádný kostel nepobral ani polovinu shromážděných). Ve tři odpoledne šel do Kingswoodu a kázal venku asi dvěma nebo třem tisícům lidí. V pátek zde kázal čtyřem nebo pěti tisícům a v neděli byl počet odhadnut na deset tisíc. Počet neustále rostl po celou tu dobu, co byl v Bristolu. Byl zapálen plamenem svaté lásky, který se nedá snadno uhasit. Tento plamen byl potom také zažehnut v různých částech Walesu, Gloucestershiru a Worcestershiru. Kamkoli přišel, Bůh mocně potvrzoval slovo svého posla.

12. V neděli 29. dubna kázal prvně v Moorfieldsu a v Kennington Commonu. Tisíce posluchačů byly tiše jako v kostele. Protože byl opět od měsíce k měsíci zdržován v Anglii, konal kratší zájezdy do několika hrabství a přijímal od ochotných dárců příspěvky na sirotčinec v Georgii. Embargo, které pak bylo uvaleno na loďní dopravu, mu poskytlo čas na více cest po různých částech Anglie a mnoho lidí má mnoho důvodů chválit za ně Boha po celou věčnost. Nakonec odplul 14. srpna. V Pensylvánii však přistál až 30. října. Potom cestoval po Pensylvánii, Jersey, New Yorku, Marylandu, Virginii, Severní a Jižní Karolíně, kde všude kázal ohromným zástupům se stejnou mocí jako v Anglii. Dne 10. ledna 1740 dorazil do Savannah.

13. Dne 29. ledna připojil tři zanedbané sirotky k téměř dvaceti, které už předtím přijal do svého domu. Druhý den vyznačil základy sirotčince, vzdáleného asi deset mil od Savannah. Další sirotky přibral 11. února a vydal se do osady Frederica, aby přivedl sirotky, kteří byli v jižních končinách kolonie. Při návratu založil školu pro děti a dospělé v Darienu a vzal odtamtud čtyři sirotky. Dne 25. března položil základní kámen sirotčince, kterému dal velice příhodné jméno „Bethesda“¹² – dílo, za které i ještě nenarozené děti budou chválit Pána. Měl teď asi čtyřicet sirotků, takže bylo třeba sytit denně asi sto krků. Ale on se „netrápil žádnou starostí“¹³ a svou starost složil na toho, který „potravu dává i krkavčím mláďatům, když křičí“¹⁴.

14. V dubnu podnikl další cestu do Pensylvánie, Jersey a New Yor-

ku. Neuvěřitelné množství lidí se sbíhalo, aby ho slyšelo, a bylo mezi nimi mnoho černochů. Všude byla většina posluchačů úžasným způsobem dotčena. Mnozí byli hluboce usvědčeni o tom, že jsou ztraceni, mnozí se opravdu obrátili k Bohu. Na některých místech tisíce lidí začaly křičet, mnozí jako v smrtelném zápase. Většina tonula v slzách, někteří zbledli, jiní lomili rukama nebo leželi na zemi a další klesli do náruče svých přátel. Téměř všichni pozvedli svůj zrak a volali o milost.

15. Do Savannah se vrátil 5. června. Příští den večer, během veřejných bohoslužeb, celé shromáždění, mladí i staří, tonulo v slzách. Po bohoslužbách se někteří z farníků a celá jeho rodina ze sirotčince, zejména malé děti, vraceli domů, plakali na ulici a někteří nemohli jinak než se nahlas modlit. Vzdechy a volání dětí pokračovaly celou noc a po větší část následujícího dne.

16. V srpnu se opět vydal na cestu a přišel přes různé provincie do Bostonu. Když pobýval zde a v sousedních místech, byl tělesně velice slabý. Avšak zástupy posluchačů byly tak velké a vliv, který na ně měl, tak úžasný, jak to i nejstarší lidé, kteří tehdy žili ve městě, nikdy předtím nezažili. Stejná moc provázela jeho kázání v New Yorku, zejména v neděli 2. listopadu. Sotva začal mluvit, na všech stranách zazněl křik, pláč a kvílení. Mnozí padli k zemi, zasaženi v srdci, a mnozí byli naplněni Boží útěchou. Ke konci své cesty napsal tato slova: „Je to už sedmdesátý pátý den od doby, kdy jsem dorazil do Rhode Islandu, tělesně velice slabý. Bůh mi však dal sílu, abych sto sedmdesát pětkrát veřejně kázal, kromě mnohých osobních rozhovorů. Ještě nikdy mi Bůh neposkytl větší osvěžení. Ještě nikdy jsem nebyl na cestách méně unavený a nikdy jsem neviděl tak neustálou Boží přítomnost ve sborech, v nichž jsem kázal.“¹⁵ V prosinci se vrátil do Savannah a následujícího března dorazil do Anglie.

17. Jak si lze snadno všimnout, uvedená zpráva je vzata z jeho *Deníků*, které pro svou nestrojenou jednoduchost mohou soutěžit s kterýmkoli pracemi tohoto druhu. Poskytují přesný obraz o jeho činnosti v Evropě a Americe ke cti jeho milovaného Mistra v průběhu následujících třiceti let a o neustálých proudech milosti, kterými se Bohu zalíbilo jeho činnost provázet. Není velice politováníhodné, že mu něco zabránilo v tom, aby tuto zprávu vedl dál přibližně do doby, kdy ho Pán povolal, aby se radoval z ovoce své práce? Pokud snad nějaké

záznamy tohoto druhu zanechal a jeho přátelé mě uznají za hodného té cti, bylo by mi potěšením a radostí je urovnat, přepsat a připravit ke zveřejnění.

18. Podrobnou zprávu o posledních chvílích jeho života zaznamenal jeden pán z Bostonu:

Poté, co pobyl asi měsíc u nás v Bostonu a okolí a každý den kázal, šel do Old Yorku. Tam kázal ve čtvrtek 27. září, pokračoval pak do Portsmouthu, kde kázal v pátek. V sobotu ráno se vydal do Bostonu. Než však přišel do Newbury, kde měl kázat příští den ráno, naléhali na něho, aby kázal i během cesty. Protože dům nebyl dosti velký, aby pojal všechny lidi, kázal na širém poli. Po řadu týdnů však byl velice zesláblý, a to tak vyčerpalo jeho síly, že když přišel do Newbury, mohl opustit převozní loď jenom za pomoci dvou mužů. Večer se mu síly vrátily a on se objevil s obvyklou bodrostí. V devět šel na pokoj, ve svém čase, od kterého se nikým nedal odvrátit, a spal lépe než v předchozích týdnech. Dne 30. září vstal ráno ve čtyři a šel na záchod. Jeho průvodce si všiml, že tam byl neobvykle dlouho. Ze záchodu se vrátil ke svému průvodci, padl na postel a ležel asi deset minut. Potom klesl na kolena a modlil se úpěnlivě k Bohu, aby, pokud to je jeho vůle, mohl ten den ukončit práci pro svého Mistra. Potom požádal svého druha, aby zavolal pana Pinkase, duchovního, v jehož domě se nacházel. Avšak během minuty, dříve než ho pan Pinkas zastihl, zemřel bez jakéhokoli vzdychání a sténání. Když se rozšířila zpráva o jeho smrti, vydalo se šest mužů do Newbury, aby dopravili jeho ostatky sem. Nebylo však možné ho převézt a tak jeho vzácné ostatky musí zůstat v Newbury. Z tohoto města by se byly vypravily stovky lidí na jeho pohřeb, kdyby nebyl pohřben zde... Nechtě tato rána posílí celou Boží církev a obzvláště tuto provincii k větší svatosti!“

II. Jeho charakter

1. Za druhé pohlédneme na jeho charakter. Krátký nástin jeho charakteru byl brzy poté uveřejněn v *Boston Gazette* a z tohoto listu připojuji výtah:

Kromě toho, co může potvrdit každý přítel živého křesťanství, který sedával pod jeho kazatelnou, se o něm dá říci velice málo. Při svém veřejném vystupování po mnoho let udivoval svět svou výmluvností a zbožností. S jakým božským patosem přesvědčoval nekajícího hříšníka, aby začal žít zbožně a ctnostně! Naplněn duchem milosti mluvil ze srdce a s vroucí horlivostí, která snad neměla obdoby od dob apoštolů, zdobil pravdu, kterou předkládal, nejpůsobivějším kouzlem řečnického umění. Na kazatelně měl nepřekonatelný vliv na vždy početné posluchačstvo. V osobních rozhovorech byl neméně

laskavý a povzbudivý, obdarovaný pozoruhodnou nenuceností v chování, ochotný se sdílet, horlivý poučovat. Kéž by dorůstající generace pochytila jiskru z tohoto plamene, který zazářil tak znamenitým světlem v duchu a životním díle tohoto věrného služebníka Boha nejvyššího!¹⁶

2. Podrobnější a rovněž výstižná charakteristika se objevila v jedněch anglických novinách. Jistě vám nebude proti mysli, když z ní uvedu podstatnou část:

Charakter tohoto vpravdě zbožného muže se hluboce vtiskl do srdce každého přítele živého náboženství. Přestože měl křehkou a jemnou tělesnou soustavu, kázal až do posledního dne života tak často a s takovým zápalem, že se to zdálo překračovat přirozenou sílu nejzdatnějších mužů. Byl povolán k vykonávání své služby v raném věku, kdy se většina mladých mužů teprve začíná na ni připravovat, a proto neměl čas udělat větší pokroky v klasických jazycích. Avšak tento nedostatek byl bohatě vyvážen živým a tvůrčím duchem, vroucí horlivostí a podmanivým a přesvědčivým přednesem. Ač na kazatelně často pokládal za nutné, „lidem sloužit k víře“, protože „znal tu hrůzu Páně“¹⁷, neměl ve své povaze nic temného, nýbrž byl velice radostný, láskyplný a měl měkké srdce. Byl ochoten pomáhat těm, kdo se na něj obrátili, a to v tělesných i duchovních potřebách. Je třeba si také všimnout, že svým posluchačům neustále zdůrazňoval mravní povinnosti, především píli v zaměstnání a poslušnost vůči nadřízeným. Při svém mimořádném úsilí kázat na různých místech, i pod širým nebem, se snažil vyburcovat nižší třídu lidí z hluboké lhostejnosti a neznalosti k náboženskému životu. Pro to všechno a pro jeho další snahy bude jméno George Whitefielda dlouho připomínáno s uznáním a úctou.¹⁸

3. Jistě ochotně připustíme, že obě tyto zprávy jsou spravedlivé a nestranné, to znamená, až kam sahají. Sotva však sahají za *vnější* vliv jeho osobnosti. Ukazují *kazatele, nikoli muže, křesťana, Božího světce*. Smím něco přidat k tomuto tématu z osobní známosti trvajících téměř čtyřicet let? Jsem si vědom toho, jak je těžké mluvit o něčem tak citlivém a kolik moudrosti je zapotřebí, abychom se vyhnuli oběma extrémům – říkat buď příliš málo nebo příliš mnoho. Víím, že je vůbec nemožné něco říci, ať méně či více, aniž bychom byli z jednoho nebo druhého důvodu pokáráni. Někteří si budou jistě myslet, že bylo řečeno příliš málo, a jiní, že bylo řečeno příliš mnoho. Nehledě však na to, chci říci jenom to, co víím, a to před tvářmi toho, jemuž všichni vydáme počet.

4. Už jsem se zmínil o Whitefieldově nesrovnatelné *horlivosti*, o jeho neúnavné *aktivitě*, jeho *soucítění* s trpícími a jeho *dobročinnosti* k chu-

dým. Neměli bychom však také zmínit jeho hlubokou vděčnost ke všem, které Bůh použil jako nástroje, aby mu prokazoval dobro? O nichž až do dne smrti nepřestal mluvit s největší úctou? Neměli bychom zmínit, že měl srdce otevřené pro nejušlechtlejší a nejupřímnější *přátelství*? Často jsem si pomyslel, že právě to bylo vedle všeho ostatního nejpozoruhodnějším rysem jeho charakteru. Jak málo lidí známe s tak laskavou povahou a tak hlubokými a překypujícími citovými projevy! Nebylo to především z tohoto důvodu, že přitahoval srdce druhých lidí a že mu byla nakloněna? Může něco jiného než láska plodit lásku? Ta vyzařovala z jeho tváře a dýchala ze všech jeho slov, na veřejnosti i v soukromí. A nebylo to právě to, co rychle a pronikavě přeskakovalo jako blesk ze srdce na srdce, co jeho kázáním, rozhovorům, dopisům dodávalo život? Vy jste toho svědkové.

5. Pryč s hanebným překrucováním pravdy lidmi zkažené mysli, kteří neznají jinou lásku než „přízemní, živočišnou“¹⁹. Budiž připomenuto, že byl obdarován velice jemnou a ryzí zdrženlivostí. Jeho služba vyžadovala, aby měl časté a dlouhé rozhovory s muži i ženami, a to každého věku a postavení. Celé jeho chování vůči nim bylo praktickým komentářem Pavlovy rady Timoteovi: „Domlouvej starším ženám jako matkám, mladším jako sestrám ve vši čistotě.“²⁰

6. Ostatně, jak dobře ladila jeho laskavost s jeho *přímostí* a *otevřeností*! Byla na hony vzdálena od hrubosti na jedné straně a od záludnosti a přetvářky na straně druhé. Nebyla tato přímost zároveň ovocem a důkazem jeho *odvahy* a *neohroženosti*? Vystrojen takovým způsobem se nebál tváře lidí, ale užíval „mnohé svobody v mluvení“²¹ vůči osobám všech hodností a každého postavení, vysokým i nízkým, bohatým i chudým, a snažil se zjevováním pravdy „před tváří Boží se doporučovat svědomí všech lidí“²².

7. Nebál se námahy a útrap, ani toho, „co mu může udělat člověk“²³, neboť

trpělivě nesl zlé a činil dobře.²⁴

A to se projevilo v jeho *vytrvalosti*, se kterou vykonával všechno, co podnikl pro věc svého Mistra. Uvedme jeden příklad za všechny: sirotčinec v Georgii, který přes všechno zrazování založil a vybuodoval. Pokud šlo o jeho osobu, byl pružný a poddajný. V těchto případech byl „ochotný dát se přesvědčit“²⁵, byl ochotný dát si říct nebo se nechat přemluvit. Avšak v Božích věcech nebo ve věcech týkajících se

jeho svědomí byl neotřesitelný. Nikdo ho nedokázal přemluvit ani zastrašit, aby se i o píď odklonil od ryzosti, která byla neoddělitelná od jeho celé bytosti a určovala všechna jeho slova a všechno jeho konání. V tom

stál pevně jako ocelový sloup
a neochvějně jako hradba z kovu.²⁶

8. Na otázku, jaký byl důvod této ryzosti a jeho upřímnosti, odvahy, trpělivosti a všech ostatních cenných a kladných vlastností, lze snadno dát odpověď. Nebyly to jeho vynikající duševní vlastnosti, nebyla to mohutnost jeho rozumu. Nebyla to síla jeho vzdělání, ani dobrá rada jeho přátel. Nebylo to nic jiného než víra v Pána, který prolil svou krev, „víra v působení Boha“²⁷. Byla to „živá naděje“ na „dědictví nehynoucí, neposkvrněné a nevadnoucí“²⁸. Byla to „Boží láska vylitá do jeho srdce skrze Ducha svatého, který mu byl dán“²⁹, jenž naplňoval jeho duši soucítící nesobeckou láskou ke každému člověku. Z tohoto pramene vytryskl proud *výmluvnosti*, který velice často strhl všechny, kdo byli před ním, a úžasná moc *přesvědčivosti*, které většina zatvrzelých hříšníků nemohla odolat. To „poskytlo jeho hlavě vodu“ a jeho „očím zdroj slzí“³⁰. To mu dávalo schopnost vylévat svou duši na *modlitbě*, jak jen on to uměl, celým srdcem a se samozřejmostí, s velkou mocí a širokou paletou pocitů a výrazů.

9. Chtěl bych ukončit tento odstavec zjištěním, že se Bohu zalíbilo prokázat svému věrnému služebníku velkou čest tím, že mu dovolil zvěstovat věčné evangelium v tolika různých zemích, tak velkému počtu lidí a s tak velkým vlivem na mnohé z převrácených duší. Četli nebo slyšeli jsme o někom od dob apoštolů, kdo dosvědčoval evangelium Boží milosti v tak velkém prostoru, v tak velké části obydleného světa? Četli nebo slyšeli jsme o někom, kdo volal tolik tisíců, tolik nesmírných zástupů hříšníků ku pokání? Především však, četli nebo slyšeli jsme o někom, kdo byl tak požehnaným nástrojem v Boží ruce a přivedl tolik hříšníků „od tmy ke světlu, od moci satanovy k Bohu“³¹? Je pravda, že když tak mluvíme k rozmařilému světu, jsme odsuzováni, že mluvíme „jako cizinci“³². Vy však rozumíte řeči země, do níž směřujete, a kam nás náš drahý přítel na krátkou dobu předešel.

III. Jeho svědectví pro nás

Ale co nám má říci tento bázeň budící projev prozířetelnosti? To je to třetí, o čem chceme uvažovat. Odpověď na tuto důležitou otázku je snadná (kéž by ji Bůh zapsal do srdce každého z nás!): Chceme se přidržet *velkých nauk*, které zvěstoval, a napojit se jeho *duchem*.

1. Za prvé se přidržme velkých nauk Písma, které všude zvěstoval. Je mnoho nauk, které mají menší význam a které i opravdové Boží děti (taková je nynější slabost lidského chápání!) po staletí rozdělávaly a rozdělují. Pokud jde o ně, měli bychom myslet a nechat myslet, měli bychom „se shodnout, že se neshodneme“³³. Zároveň se však držíme podstatných věcí, „víry, jednou provždy odevzdané svatým“³⁴, kterou tento Boží rytíř tak velice zdůrazňoval v každé době a na každém místě.

2. Jeho zásadou bylo: Dej Bohu všechnu slávu za vše, co v člověku je dobrého. A ve věci spásy stav Krista co nejvýše a člověka co nejnižší. S tímto důrazem začínal on a jeho přátelé v Oxfordu, původní (takzvaní) metodisté. Jejich velkou zásadou bylo: v člověku není (od přirozenosti) *žádná moc* a *žádná zásluha*. Zdůrazňovali, že všechna moc správně myslet, mluvit a jednat je v Kristově Duchu a od Kristova Ducha a všechna zásluha je v Kristově krvi, (nikoli v člověku, ať je v milosti jakkoli daleko). Tak učili on i oni: člověk nemá sílu učinit jediný dobrý skutek, promluvit jedině dobré slovo nebo projevit jedinou dobrou touhu, dokud mu to není dáno shůry. Nestačí totiž říkat, že všichni lidé jsou *nemocní hříchem*. Ne, my všichni jsme „*mrtví* pro své viny a hříchy“³⁵. Z toho plyne, že všichni lidé „propadli Božímu hněvu“³⁶. Všichni jsme „před Bohem usvědčeni z viny“³⁷, propadli jsme dočasné a věčné smrti.

3. Všichni jsme bezmocní vzhledem k moci a vině hříchu. Vždyť „kdo dokáže, aby čisté vzešlo z nečistého“³⁸? To dokáže jenom Všemohoucí! Kdo může vzkřísit ty, kdo jsou duchovně *mrtví* ve hříchu? Jenom ten, kdo nás pozvedl z prachu země. Avšak za jakých podmínek to činí? „Ne pro spravedlivé skutky, které my jsme konali.“³⁹ „Mrtví nechválí už Hospodina“⁴⁰! Nemohou ani nic udělat pro to, aby byli vzkříšeni k životu. Proto cokoli činí Bůh, činí pouze kvůli svému milovanému Synu: „On byl proklán pro naši nevěrnost, zmučen pro naši nepravost.“⁴¹ „On na svém těle vzal naše hříchy na kříž.“⁴² On „byl vydán

pro naše přestoupení a vzkříšen pro naše ospravedlnění“⁴³. Zde je jediný *záslužný důvod* každého požehnání, z něhož se těšíme nebo můžeme těšit, zejména našeho omilostnění a přijetí u Boha a našeho plného a darovaného ospravedlnění. Jak však získáme podíl na tom, co Kristus vykonal a vytrpěl? „Ne ze skutků, takže se nikdo nemůže chlubit,“⁴⁴ nýbrž jedině vírou. „Jsme totiž přesvědčeni,“ říká apoštol, „že se člověk stává spravedlivým vírou bez skutků Zákona.“⁴⁵ A „těm pak, kteří ho“ takto „přijali a věří v jeho jméno, dal moc stát se Božími dětmi. Ti se nenarodili, jen jako se rodí lidé, jako děti pozemských otců, nýbrž narodili se z Boha.“⁴⁶

4. A „nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit království Boží“⁴⁷. Avšak všichni, kdo se tak „narodili z Ducha“⁴⁸, mají „království Boží uvnitř sebe“⁴⁹. Kristus zřídil své království v jejich srdci – „spravedlnost, pokoj a radost z Ducha svatého“⁵⁰. Je to „smýšlení jako v Kristu Ježíši“⁵¹, které uschopňuje „žít tak, jak žil on“⁵². Duch, přebývajíc v nich, je činí svatými v srdci a „svatými v celém způsobu života“⁵³. A protože vidíme, že to vše je svobodný dar na základě Kristovy spravedlnosti a krve, máme ve všech dobách důvod si připomínat „kdo se chlubí, ať se chlubí v Pánu“⁵⁴.

5. Víte, že toto jsou základní důrazy, které všude zastával. Dají se shrnout do dvou pojmů – *znovuzrození a ospravedlnění vírou*. Ty chceme směle zdůrazňovat v každé době a na každém místě, veřejně (kdo z nás je k tomu povolán) a při všech příležitostech v soukromí. Držte se těchto dobrých, starých, nemoderních nauk, i když jim mnozí opouňují a rouhají se jim. Jděte vpřed, bratři, „v Pánu a v moci síly jeho“⁵⁵, s veškerou pečlivostí a pilností „opatrujte, co vám bylo svěřeno“⁵⁶, věduce, že „nebe a země pominou, ale“ tato pravda „nepomine“⁵⁷.

6. Ale stačí to, když se budeme držet těchto *nauk*, byť by byly sebe ryzejší? Neexistuje ještě něco důležitějšího, totiž přijmout jeho *ducha*? Jednat „podle jeho příkladu“ jako on jednal „podle příkladu Kristova“⁵⁸? Bez toho by ryzost našich nauk jenom zvětšila naše odsouzení. Proto je důležité napodobovat jeho ducha. Připusťme, že v některých bodech se musíme spokojit s tím, že budeme *obdivovat* to, co nemůžeme *napodobit*. Avšak v mnohých jiných bodech můžeme být na základě stejné svobodné milosti účastníky stejného požehnání. S vědomím svých vlastních nedostatků a přehojné lásky toho, který „dává bez výhrad a bez výčitek“⁵⁹, volejte k němu, on působí všechno ve

všech. Proste o hojnou míru stejné vzácné víry, stejné horlivosti a činnorodosti, o stejný milosrdný soucit, dobrotu⁶⁰. Žádejte Boha, aby vám dal něco ze stejného vděčného, laskavého, srdečného smýšlení, „lásku bez přetvářky“⁶¹. Usilujte tak dlouho, až moc s výsosti ve vás způsobí stejnou pevnou odvalu a trpělivost a nad to – protože to je koruna všeho – stejnou neproměnnou bezúhonnost.

7. Je ještě nějaké jiné ovoce Boží milosti, kterým byl v tak vysoké míře vystrojen a na jehož nedostatek mezi Božími dětmi si často a vášnivě stěžoval? Ano, je to *vše objímající láska*⁶². Je to upřímná a srdečná náklonnost ke všem, o nichž máme důvod si myslet, že jsou vírou Božími dětmi. Jinými slovy všichni, jakéhokoli přesvědčení, kdo „se bojí Boha a jeho přikázání zachovávají“⁶³. Toužil po tom, aby všichni, kdo „okusili dobrého slova“⁶⁴ měli skutečně *ekumenické smýšlení* – slovo, kterému málokdo rozumí a podle něhož se ještě méně řídí mnozí, kdo je neustále mají v ústech. Na koho se hodí tato charakteristika? Kdo je mužem „ekumenického smýšlení“? Je to člověk, který miluje jako přátele, bratry v Pánu, jako spoluúčastníky přítomného nebeského Království a spoludědice Božího věčného Království všechny, kdo věří v Pána Ježíše, ať zastávají jakýkoli názor, jakýkoli způsob bohoslužby nebo ať patří do kteréhokoli sboru; kdo miluje Boha a člověka, kdo se chce líbit Bohu a bojí se ho urazit, kdo se pečlivě varuje zla a je horlivý v dobrých skutcích⁶⁵. Člověkem skutečně ekumenického smýšlení je ten, kdo to vše má neustále na srdci; kdo má nevyjádřitelnou náklonnost k těmto lidem a upřímně si přeje jejich dobro; kdo je nepřestává předkládat Bohu na modlitbách a zastává se jich před lidmi; kdo s nimi mluví laskavě a vším, co řekne, se snaží posílit jejich ruku v Bohu. Pomáhá jim až do vyčerpanosti ve všech věcech, duchovních i časných. Je připraven „vynaložit všechno i sám sebe vydat“⁶⁶ za ně, ano, „položít život za své přátele“⁶⁷.

8. Jaká to je líbezná povaha! Jak žádoucí pro každé Boží dítě! Ale proč potom je tak vzácná? Proč je tak málo příkladů? Když jsme okusili Boží lásku, jak může kdokoli z nás ustat, dokud ji nezíská? Satan se pokouší nenápadnou lstí přesvědčit tisíce lidí, aby o ni neusilovali, a přece se cítili být bez viny. Je dobře, jestliže mnozí zde přítomní se nenacházejí v této „ďáblově pasti, do které byli od něj chyceni, aby činili jeho vůli“⁶⁸. „Ó ano,“ řekne někdo, „mám všechnu tuto lásku k těm, o nichž věřím, že jsou Božími dětmi. Ale nikdy neuvěřím, že Božím

dítětem je ten, kdo patří do tohoto *odporného sboru!* Myslíš, že ten, kdo zastává tak *zavrženíhodné názory*, může být Božím dítětem? Nebo ten, kdo se účastní tak nesmyslných a podezřelých, ne-li modloslužebných shromáždění?“ Tak si omlouváme jeden hřích tím, že přidáváme další! Omlouváme svůj nedostatek lásky tím, že vinu připisujeme druhým. Abychom příkráslili svůj ďábelský postoj, označujeme své bratry za ďáblový děti. Sřezte se toho! A pokud už jste upadli do tohoto osidla, pak z něj co nejrychleji vybědne. Jděte a uče se, že skutečně vše objímající láska se „nedá vydráždit“, aby soudila, „nemyslí na nic zlého,“ „všemu věří, ve vše doufá“⁶⁹, přiznává druhým to, co si sami přejeme, aby oni činili nám. Poznáváme Boží milost, která je v každém člověku, ať zastává jakýkoli názor nebo způsob bohoslužeb. Pak nám budou všichni, kdo se bojí Boha, blízcí a drazí „v srdci Krista Ježíše“⁷⁰.

9. Nebylo smýšlení našeho milého bratra takové? A proč by naše nemělo být také takové? Ó Bože lásky, jak dlouho bude tvůj lid pořekadlem mezi pohany⁷¹? Jak dlouho se nám mají s opovržením smát a říkat: „Hleďte jak *tito* křesťané milují jeden druhého!“⁷² Kdy od nás odvalíš naši potupu?⁷³ „Což musí meč požírat nepřetržitě? Kdy konečně poručíš lidu, aby se vrátil a nehonil své bratry?“ Dej, aby se „lid stáhl a přestal honit jeden druhého.“⁷⁴ Ale ať ostatní dělají cokoli, my všichni, milí bratři, slyšme hlas toho, který „mluví, ač zemřel“⁷⁵! Nejspíš by řekl: „Alespoň teď »jednejte podle mého příkladu, jako já jsem jednal podle příkladu Kristova“⁷⁶! Nechť »bratr nepozdvihne meč proti bratru« a nechť »se již necvičí v boji«⁷⁷! Spíše »jako vyvolení Boží oblecté milosrdný soucit, dobrotu, skromnost, pokoru a trpělivost, snášejte se navzájem« v lásce⁷⁸. Stačí, že jste v minulosti žili v hádkách, závisti, sporech, že jste „jeden druhého kousali a požírali“. Bohu buď chvála, že jste se už dávno „navzájem nezahubili“⁷⁹. Od nynějška „hleďte zachovat jednotu Ducha, spojení svazkem pokoje“⁸⁰.

10. Bože, u tebe není nic nemožné! Činíš, co se ti zlíbí! Dej, aby plášť tvého proroka, kterého jsi přijal k sobě, nyní padl na nás, kteří zůstáváme zde! „Kde je Hospodin, Bůh Eliášův?“⁸¹ Kéž jeho duch spočine na těchto tvých služebnících! Ukaž, že jsi Bohem, který „odpoví ohněm“⁸²! Nechť oheň tvé lásky padne na každé srdce! A protože milujeme tebe, dej ať také milujeme jeden druhého láskou „silnou jako smrt“⁸³. Odejmi od nás všechnu „tvrdost, zlobu, hněv, křik a utrhaní“⁸⁴.

Nechť na nás spočine tvůj Duch, abychom od této hodiny byli „k sobě navzájem laskaví, milosrdní, odpouštěli si navzájem, jako i Bůh v Kristu odpustil nám“⁸⁵.

PÍSEŇ

To dobře, Boží služebníku!
Tvé slavné bojování skončilo,
bitva je za tebou, v běhu jsi zvítězil
a nakonec jsi získal korunu.
Vše, po čem tvé srdce toužilo,
jsi obdržel teď ve slávě,
kde přebýváš v zástupu služebníků
na prsou svého Stvořitele.

Ve své slitovné lásce
On vyslyšel tvou stálou prosbu,
přikázal ti náhle vejít
a přijmout plnou odměnu.
Líbezné tvé nohy byly obuty,
hotovy vždy nésti pokoj,
když milost tvé duši dala svobodu
a pozvedla tě vzhůru k Bohu.

Se svatými, trůnícími na výsostech,
oslavuješ svého Pána
a neustále voláš „Boží je spása“!
„Spasení je od Beránka“!
Ó šťastná, šťastná to duše!
Ve vytržení, plný chval,
po celou dobu věčnosti
hledíš na Pána svého tvář.

Vykoupeni ze světa a bolesti,
kdy vejdemo do slávy
a budem vládnout v Jeho blízkosti
spolu s bratrem svým odešlým?
Přijď, Pane, přijď a nemeškej!
Až s Tebou dílo dokončíme,
přijmi své služebníky ve svůj dům,
ať u Tvých nohou Tebe slavíme!⁸⁶

Poznámky

- ¹ Srv. *Jb* 3,17
- ² Srv. *1K* 4,15
- ³ Srv. *Žd* 13,8
- ⁴ Srv. *J* 3,7
- ⁵ Viz *2K* 2,2
- ⁶ *Ř* 8,15
- ⁷ *Mt* 3,17 atd.
- ⁸ *Ju* 20
- ⁹ Srv. *Lk* 10,37
- ¹⁰ Srv. *George Whitefield's Journals*, vyd. Iain Murray, London 1960, str. 149
- ¹¹ Srv. *2Tm* 4,5
- ¹² *J* 5,2
- ¹³ Srv. *Fp* 4,6
- ¹⁴ *Ž* 147,9
- ¹⁵ Viz G.Whitefield, *Journals*, str. 499 (1.12.1740)
- ¹⁶ Zkráceno z úvodníku *The Massachusetts Gazette, and Boston Post*, č. 684 (1.10.1770).
- ¹⁷ Srv. *2K* 5,11 Kral.
- ¹⁸ Zkráceno z *The London Evening Post*, 10.11.1770
- ¹⁹ Srv. *Jk* 3,15
- ²⁰ *1Tm* 5,1n NS
- ²¹ *2K* 3,12 Kral.
- ²² Srv. *2K* 4,2
- ²³ Srv. *Žd* 13,6
- ²⁴ Samuel Wesley jun., *The Battle of the Sexes*, XXXV.1.5, v: *Poems* (1736), str. 38
- ²⁵ Srv. *Jk* 3,17
- ²⁶ John a Charles Wesleyovi, *Hymns and Sacred Poems* (1739), str. 203
- ²⁷ Srv. *Ko* 2,12 NS
- ²⁸ Srv. *1Pt* 1,3n
- ²⁹ Srv. *Ř* 5,5
- ³⁰ Srv. *Jr* 8,23
- ³¹ Sk 26,16
- ³² Srv. *1K* 14,11
- ³³ Srv. Ovidius, *Metamorfózy* I,433: „discors concordia“, nesouhlasný souhlas.
- ³⁴ Srv. *Ju* 3
- ³⁵ *Ef* 2,1
- ³⁶ *Ef* 2,3
- ³⁷ Srv. *Ř* 3,19
- ³⁸ *Jb* 14,4
- ³⁹ *Tt* 3,5
- ⁴⁰ *Ž* 115,17
- ⁴¹ *Iz* 53,5
- ⁴² *1Pt* 2,24
- ⁴³ *Ř* 4,25
- ⁴⁴ Srv. *Ef* 2,9
- ⁴⁵ *Ř* 3,28
- ⁴⁶ *J* 1,12n
- ⁴⁷ Srv. *J* 3,3
- ⁴⁸ Srv. *J* 3,8
- ⁴⁹ Srv. *L* 17,21 NS
- ⁵⁰ *Ř* 14,17
- ⁵¹ *Fp* 2,5
- ⁵² *1J* 2,6
- ⁵³ Srv. *1Pt* 1,15
- ⁵⁴ *1K* 1,31; *2K* 10,17
- ⁵⁵ *Ef* 6,10 Kral.
- ⁵⁶ Srv. *1Tm* 6,20
- ⁵⁷ Srv. *Mt* 24,35
- ⁵⁸ Srv. *1K* 11,1
- ⁵⁹ *Jk* 1,5

- ⁶⁰ Viz *Ko 3,12*
- ⁶¹ Srv. *Ř 12,9*
- ⁶² Angl. výraz *catholic love* by se dal analogicky ke *catholic spirit* přeložit také jako „ekumenická láska“; tento pojem se však neujal.
- ⁶³ Srv. *Kaz 12,13*
- ⁶⁴ Srv. *Žd 6,5*
- ⁶⁵ Viz *Tt 2,14*
- ⁶⁶ Srv. *2K 12,15*
- ⁶⁷ Srv. *J 15,13; 1J 3,16*
- ⁶⁸ Srv. *2Tm 2,26 NS*
- ⁶⁹ *1K 13,5n NBKw3*
- ⁷⁰ *Fp 1,8 NS*
- ⁷¹ *Ž 44,15*
- ⁷² Tertullianus, *Apologie 39.7*
- ⁷³ Viz *Joz 5,9*
- ⁷⁴ *2S 2,26n*
- ⁷⁵ *Žd 11,4*
- ⁷⁶ Srv. *1K 11,1*
- ⁷⁷ Srv. *Iz 2,4; Mi 4,3*
- ⁷⁸ *Ko 3,12n*
- ⁷⁹ Srv. *Ga 5,15*
- ⁸⁰ *Ef 4,3*
- ⁸¹ *2Kr 2,14*
- ⁸² *1Kr 18,24*
- ⁸³ *Pís 8,6*
- ⁸⁴ Srv. *Ef 4,31*
- ⁸⁵ Srv. *Ef 4,32*
- ⁸⁶ Charles Wesley; báseň byla připojena ke kázání jako rétorická doxologie.

Obsah

Úvod ke Standardním kázáním.....	3
Předmluva	27
1. Spasení skrze víru 1	31
2. Skoro křesťan 1	42
3. Probud' se, kdo spíš 1	51
4. Biblické křesťanství 1	65
5. Ospravedlnění z víry	82
6. Spravedlnost z víry	95
7. Cesta do království	107
8. Prvotiny Ducha	118
9. Duch otroctví a duch synovství	129
10. Svědectví Ducha I.	144
11. Svědectví ducha II.	156
12. Svědectví našeho ducha	168
13. O hříchu ve věřících	178
14. Pokání věřících	191
15. Velký soud	206
16. Prostředky milosti	220
17. Obřizka srdce 1	237
18. Znaký nového rodu	248
19. Velká výsada těch, kdo jsou narození z Boha	259
20. Hospodin – naše spravedlnost	269
21. Kázání našeho Pána na hoře	282
22. Kázání našeho Pána na hoře	298
23. Kázání našeho Pána na hoře	315
24. Kázání našeho Pána na hoře	332
25. Kázání našeho Pána na hoře	348
26. Kázání našeho Pána na hoře	366
27. Kázání našeho Pána na hoře	381
28. Kázání našeho Pána na hoře	398
29. Kázání našeho Pána na hoře	416
30. Kázání našeho Pána na hoře	431
31. Kázání našeho Pána na hoře	442
32. Kázání našeho Pána na hoře	451
33. Kázání našeho Pána na hoře	461

34. Původ, podstata, vlastnosti a užitek Zákona	472
35. Zákon potvrzený vírou	487
36. Zákon potvrzený vírou	498
37. Podstata blouznivství	508
38. Varování před úzkoprsým fanatismem	520
39. Ekumenické smýšlení	533
40. Křesťanská dokonalost	546
41. Těkavé myšlenky	564
42. Satanova úskočnost	574
43. Biblická cesta spasení	586
44. Prvotní hřích	598
45. Znovuzrození	610
46. Na poušti	622
47. Zarmoucení rozličnými zkouškami	637
48. Sebezapření	649
49. Prostředek proti pomlouvání	660
50. Hospodaření s penězi	670
51. Dobrý správce	682
52. Obnova mravů	695
53. K úmrtí George Whitefielda	714

